SYLVII
METHOD

11288

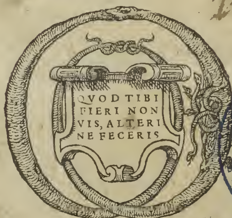

METHODVS

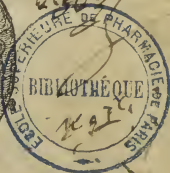
MEDICAMENTA COMPONENDI, EX SIMPLICIbus iudicio summo delectis, & arte certa paratis, quatuor libris distributa,

*

AVTORE D. IACOBO SYLVIO MEDICO.

Indice adiecto copiosissimo.

LVGDVNI,
Apud Ioan. Tornæsium, & Gulielmum Gazeium.
1548.

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

PETRO CASTELLANO, TVTELENSIVM EPISCOPO, IACOBVS SYLVIVS MEDICVS S. P. D.

*

IVINAM *ac memorabilem illam in nos benignitatem cùm studiosißimus quisque hominem iuuando proximè imitari contendat, nulla tamen ratione alia plenius exprimit, quàm morbis tutò profligatis sanitatem pristinam restituendo, idq; per usum causarum, quas ob id salubres appellamus.* Inter *quas licet magni sint momenti, aër, motus, cibus, potus, primas tamen medicamenta tenere optimo iure uidentur, ut quæ maxima ui sua morbos etiam grauißimos plerunque tam celeriter propulsent, ut horum opus miraculi loco habeatur. Quapropter ea Deorum manus rectè uocauit* Herophilus: *&* Apollo, *Aescula*pius, Hippocrates, *aliiq; non pauci celebres medici pro Diis sunt habiti.* Et *cùm cunctis propè mortalibus insita sit per medicamenta curandi cupiditas, ac tu præcipuo eorum cognitionis studio incendaris, hæc me ratio una commouit, ut amplitudinem tuam aliquo meorum laborum fructu recrearem: nec ea tamen sola, sed honestam cogitationem hanc nostram uehementer auxit tum singularis tua, & cum omnium*

 rerum

rerum bonarum cognitione coniuncta eloquentia, tum incredibilis in omnes literarum studiosos benignitas: quibus raris & maximis uirtutibus nil mirum, si tam repentè clarißimus euaseris, dum docti omnes certatim ore uno summa de te omnia, uti res habebat, prædicarent: teq; non modo studiorum præstantißimorum, sed etiam peregrinationum & longinquarum & multarum laboribus maximis tam feliciter perfunctum, honoribus amplißimis iam perfungi dignißimum, honorificentißimè apud omnes inclamarent. Rex *uerò noster* Franciscus, *musarum omnium pater ac illustrator magnificentißimus, hac adductus fama, ultrò te in suorum primorum clientelam accersiuit, summamq; tuam in dicendo fœcunditatem, perspicuitatem, felicitatem admiratus, summis uitæ ornamentis honestandum te & beandum nulla mora censuit: sicq; tua dicta amplexatur, sic fouet, sic præsentibus omnibus exosculatur, sic ex te recipit omnia, tanquàm ex tripode pronunciata: ut si quando uel te alijs, uel alios tibi (ut ferè in sermone fit) contradicendi cupiditas ceperit, quæ tibi libertas & modestia in refellendis, quæ facilitas in transmittendis aliorum sententijs parum probabilibus, quæ denique dignitas in ueritate asserenda? quem* Lysiam, *quem* Platonem, *quem* Periclen, *quem* Demosthenem, *te cæteris uelut ægide quadam eruditionis tuæ stupefactis audiendum exhibes? Quibus omnibus in quauis encyclopædiæ parte sic apud* Regem *flores, ut cum* Rege *summa sis in gratia. Quòd si principibus uiris placuisse laus sit præcipua, ut ille dicebat, quis pro dignitate felicitatem omni humana laude maiorem satis commodè laudauerit? qui non principibus uiris tantum places, uerum etiam* Regi Francisco *perplaces, omnium qui iam sunt* Regum *gloriam, atque etiam ipsius*

antiquit

antiquitatis memoriam uirtute sua facilè superanti, siue rei militaris scientiam, siue literarum omnium bonarum amorem, & honorem & cognitionem, siue autoritatem, siue felicitatem in eo summam spectare libet. Quæ *rara & maxima* Regis Francisci *ornamenta quoniam plenius attigi tum poëmatio de memorabili ipsius &* Henrici Anglorum Regis *ad* Ardeam *conuentu, tum libello alio à me superioribus proximis mensibus conscripto de salubri ipsius uiuendi ratione: plura nunc dicere supersedebo, cum hoc tantum dixero, à* Francisco Rege *nostro uita longißima dignißimo* Ptolemæum Philadelphum Aegypti *regem,* Attalumq́; *Pergami, & si quos alios publicæ hominum utilitati natos Reges idem studium tenuit, in bibliothecis omni genere librorum celebrium instruendis longè exuperari.* Nam *illi pecunia mediocri singulas singuli bibliothecas collocupletarunt: at noster* Franciscus *innumerabiles bibliothecas sumptu maximo ea ratione exornauit, & exornandas collocauit, ut nullo unquam æuo desituræ uideantur.* Non'ne *gloriosius est longè, ac multo magnificentius, libros omni genere disciplinarum bonarum refertißimos ex penitißima* Græcia*, & regionibus alijs pecunia grandißima coëmptos, in* Galliamq́; *conuectos non in bibliothecas tantum regias conieciße, sed manu fideli descriptos, typographia planè admirabili excusos, in omnium bibliothecas contuliße: qua magnificentia quid diuinius, quid* Rege *maximo potentißimoq́; dignius dici aut fieri potest? Ad hæc tamen omnia, adiecit amplißima uirorum* Latinè*,* Græcè*,* Hebraicè *doctißimorum salaria: perq́; omnes literarum bonarum ordines statum* Parrhisijs *florentißimum sic tenent, ut nec melius, si* Apollo *ipse cum* Musis *adeßet, tenerent.* O *te terq́; qua-*

terq́; fortunatam Galliam, quæ Regem sortita es sapientem, & omni sapientiæ studio fauentem, quantum aliorum mortalium fauit unquàm nemo. Cùm uerò ad præclara hæc facinora propensum maximè magnum & sanctum regem, & ad optima quæque natum regis animum consilio, opera, studio incitare non desinas, Castellane undecunque absolutissime, docti omnes habent, cui plus quàm tibi debeant, neminem, tuisq́; successibus prosperis gratulantur, amplioresq́; exoptant, & obsecrant. Vale, & in bonam partem accipe hoc nostrum magnarum in medicina rerum rudimentum.

DE MEDICAMENTORVM SIMPLICIVM NATVRA, EX DIOSCORIDE ET GALENO, ET ALIIS,

LIBER I.

*

IMPLEX composito prius natura & doctrina esse, tum rerum omniũ conditio, tum Galeni scripta vbiq; demonstrant. propterea nobis composita medicorum pharmaca in melius ad veterum methodos reformaturis, de Simplicium notis & viribus, quæ Dioscoridi præcipuè & Galeno scripta sunt, paucis agendum est: idque totum in quosdam communes locos reducendum, quod etiam Dioscoridi placuisse magis video, licet vbique id tam solicitè non obseruarit. In singulis verò ipsis communibus locis ordinẽ alphabeti (quod & Galenus fecit) sequemur. Quoniam verò multæ plantarum quarũdam partes medicamentosæ sunt, ob idq; in locos plures incidere debent, eas tamen omnes vno in loco perstrinximus, quem index palam commonstrabit, ne res eadem aliquoties nobis repeteretur. Porrò locos ipsos sumemus à plantis, animalibus, metallicis & terreis corporibus, à quibus non medicamentorum modò, sed etiam alimentorum materię accipi consueuerunt. Sed ne locorum multitudo lectori memoriam turbet magis, quàm promoueat, & inuentionem quæsitæ rei etiam remoretur, quæ ad metalla & terrea corpora pertinent, loco vnico concludemus omnia: quæ item ad animalia tota, & ipsorum quorundam partes, tam similares quàm organicas, in vnum coniiciemus locum. Ipsas verò plantarum partes, quia numerosæ sunt, & in cuiusque genere ampla est ceu familia, in plures locos digeremus, ordinem quendam naturæ sequuturi: primùm radices, & folia molientis: deinde flores, fructus, semina, & alia permulta, quę omnia sequens diuisio planiora

fecerit. Neque hîc expectes omnium simplicium naturam omnem audire. Id enim Dioscoridem, Galenum & aliorum de re simplici commẽtaria describere fuerit. Mihi verò propositum est, ea tantùm simplicia leuiter attingere, quibus ad componenda libro quarto medicamenta est opus: eorumque simplicium eas præcipuè facultates explicare, quibus potissimùm ad vires illorum compositorum pernoscendis egetur. Nec mireris Arabum quædam simplicia hîc à me adscripta: hæc enim inuentas ab his compositiones aliquot non negligendas magna parte complent: ob id ex illorum libris vtcunque mihi perstringenda fuerunt. In hoc autem labore si meum studium doctis viris probari agnouero, ad alia his maiora, de simplicium medicamentorum materia inuitabor.

Quòd si in hoc libro quædã desideret pharmacopœus, discat non sibi scripta hæc, sed medicinæ studiosis potius: expectetq; librum sibi peculiarem de singulorũ medicamentorum simplicium exacto delectu, illi maximè ad probas medicamentorum compositiones necessario: post hunc alium de his quæ ad conficiendam rectè quanuis compositionem sunt vel vtilia, vel etiam necessaria: ac tertium præter hos composita propè omnia complectentem, & in singulis componendi modum planissimè explicantem.

Medicamenta ſumuntur à

- Plantis, & harũ partibus ſimilaribus et diſsimilaribus
  - Radice.
  - Floribus.
  - Stipite.
  - Ramis.
  - Surculis.
  - Foliis.
  - Fructibus.
  - Seminibus.
  - Corticibus.
  - Succis.
  - Liquoribus
  - Reſinis.
  - Gummis.
- Animalibus totis
  - Vulpe.
  - Hirundine.
  - Motacilla.
  - Galerita.
  - Limacibus.
  - Cicadis.
  - Cantharidibus.
  - Cancris.
  - Oſtreis.
  - Buccinis.
  - Purpuris.
  - Lumbricis.
  - Tinca.
- Partibus animalium
  - Organicis
    - Capite mænidum
    - Hepate lupi.
    - Teſtibus fibri.
    - Renibus ſcincorum.
    - Corpore toto viperæ excepta cauda, & capite, pelle, interaneis.
  - Similaribus
    - Pinguedine.
    - Adipe.
    - Cerebro leporis.
    - Medulla.
    - Oſſe.
    - Dente.
    - Coagulo.
    - Lacte & eius partibus.
    - Sanguine.
    - Tunica interna ventriculi.
    - Vnguibus caprarum, aſinorum.
    - Cornu cerui, vnicornis.
    - Glutino tauri.
    - Senecta ſerpentis.

Medicamēta item sumuntur ab

- Animaliū excremētis,
  - Stercore canum, luporum, puerorum, bubulo, caprino, columbino.
  - Felle.
  - Vrina.
  - Sorde.
  - Pilis.
  - Sudore.
  - Saliua
  - Lana ſuccida.
- Ceu excremētis,
  - Ouis.
  - Melle.
  - Cera.
  - Lacte.
- Terreis corporibus,
  - Marinis, vt
    - Salibus, & eius partibus.
    - Adarce.
    - Spongia.
    - Alcyonio.
    - Nitro.
    - Aſphalto.
  - Terra multiplici.
  - Lapidibus, vt
    - Pumice.
    - Pyrite.
    - Iaſpide.
    - Sapphyro.
    - Iudaico.
    - Gagate.
    - Smaragdo.
    - Hæmatite.
  - Metallicis, vt
    - Salibus, nitris foſsitiis, auripigmento, ſandaracha, ſulfure, cadmia, lithargyro, chalciti, auro, argēto, &c. & horum partibus.

ADICIBVS plantæ omnes alimentum sibi familiare, dulces dulce, amarum amaræ,& reliquæ ad portionem,ex terra ipsa trahunt. Vnaquæq; suo tempore potissimum in solo & sub cœlo cuiusque naturæ magis propitio. Neque enim omnis fert omnia tellus:neque cœlum quoduis est plantis omnibus amicum , sed trahit sua quamque tanquàm voluptas quædam, qua incitantur plantæ stata anni parte ad alimentum copiosius è terra trahendum: quo habitiores redditæ edunt surculos, folia,flores, fructum,aut semen. Hæc posteriora veluti scopum quendam naturę,plantis cum animalibus communem:ambo enim sibi simile modis omnibus moliuntur excitare, vt si immortalia omnino non sint,saltē quadantenus sint immortalibus proxima,specie per tot supposititia singularia perennante. Hinc animalibus fœtuum cura est præcipua,& quod mireris, plantis ipsis semina & fructus (in quibus spes sua est successionis) sic vestientibus, ornantibus, munientibus, armantibus. Quam rem cùm sequentibus & aliorum de simplici materia libris , tum vel maximè admirabili & adorando naturæ in plantarum partibus artificio apertè deprehendas.Sed de radicibus primùm sermo nobis est,quas tum præcipuè euellat medicus,cùm medicamentosæ sunt maximè.Quæ dos omnibus eodem non inest tempore,sed aliæ alio vegetæ magis sunt,quod suis locis audies: quãquàm sunt qui putent oēs radices legendas autumno,vbi folia deciderunt:alij veris initio, priusquàm in folia aut caulem erumpant. Omnes tamen integræ sunt,si fieri potest, vellendæ , & vnaquæq; in solo & cœlo naturæ ipsius maximè familiari, bene nutritæ, bene habitæ, non præ alimenti copia enormes, neque ob inopiam strigosæ, tenues,rugosæ: mox aqua lauandæ,& radiculis portionem quandam alimenti repetentibus,& stolonibus etiamdum trahentibus purgandæ:pòst(nisi vtendi recentibus aliqua incesserit vel commoditas vel necessitas)siccandæ: quædam vmbra & vento,vt apij, fœniculi, iridis,& quæ aliæ sunt vel minores, vel sicciores, vel rariores, quarum vires sol ceu ignis promptè dissipet:quædam cótrariæ dictis sole & vento, vel igni siccantur, si cœlum est nubilum, aut hyems:& sæpe versandæ, ne mucidæ aut putridæ fiant, vt bryoniæ,gentianæ, mandragoræ,

rhei

rhei pōtici. Si verò ſiccatis citò eſt opus, patellæ ignitę impoſitas ſæpe verſandas ſiccabis. Quædā item integræ ſiccantur, vt gentianæ: aliæ in taleolas diſſectæ, vt iris: aliæ lignoſa matrice (ſic enim cor plantarum Gaza ex Theophraſto vocat) adempta, vt fœniculi, petroſelini, apij. Deinde reponuntur loco non inſolato, non infumato, non humido, non pulueruleuto: ſed ſublimi, puro, ſicco, aut ſeptentrionem, aut potius meridiem ſpectante, præſertim quando hūc plantæ quædam adhuc humidiores requirunt, modò non flent auſtri. Eædem quamdiu vegetæ adhuc ſunt ſeruandæ, paruæ ſcilicet ac tenues & raræ, vt aſari, aſparagi anno tantùm: quamuis elleborus vterque etiam triennio ſeruari poſsit, vt magnæ & craſſa eſſentia prēditæ, bryonia, rheon ponticum, ariſtolochia, gentiana. Hæc autem tria, colligendi tempus legitimum, repoſitio commoda, & duratio, non in radicibus ſolis obſeruanda ſunt, ſed etiam in aliis plantarum partibus, atq; adeò quibuſdam animalium aliquorum partibus, vt ſanguine hircino, hepate lupi, pulmone vulpis, veſica apri. Propterà chamæpityn, chamædryn, thlaſpi, centaurium, polium, hypericum, aliaque, florentia capiebat Galenus, theriacen, vel aliud medicamentum compoſiturus, non ſole æſtiuo ſiccata, neque dum fructus eorum adhuc crudi & imperfecti ſunt. Iubet idem continua ſpeculatione cognoſcendum, quando fructus ſunt futuri, quando æduntur, quando augentur, quando deniq; vigent. Quo tempore potiſsimùm eos commodè decerpas, & in ſiccis domunculis repoſitas cuſtodias, ne à ſolis radiis vrantur, neque humiditate à tecto, vel muris madefiant. Ob id domo non vult ſubterranea eos reponi, nec aliis vicina, neq; ſub tegulis, ſed horum media, quæ oſtia meridiem ſpectantia habeat: prope quæ tamen medicamenta ne reponas.

Lib. 1. antidotorum.

Lib. 3. compo. ph. general.

Omnia igitur legenda, quando ſummarum ſunt virium, et accuſandi tum mercatores, tum herbarij, qui radices, liquores, ſuccos, flores, germina, fructus extra anni tēpus carpunt, & in vrbes conferunt. In quibuſdam & aſtrorum obſeruatio valere putatur. Pæoniæ enim radix ad epilepſiam legenda decreſcente luna quibuſdam videtur, & alyſſon ſub æſtu caniculę vult legi Galenus: vt Aeſchrion cancros fluuiatiles capi contra rabiem, vnde eſt herbæ nomen: tanquàm vis quædam illis contra rabiem à ſidere accedat, rabiem canibus afferente.

Lib. 2. antid.

Galenus in horum ſimplic. viribus.

ferente. Plantas item calidas ex calidis regionibus,& ex harũ editis & ſiccis locis, vt Cretæ montibus, præfert Galenus, vt abundè in methodo medicamenta cõponendi audies. Neq; velim lectorem latere, multas efferri plantas per us vel os maſculinè, interdum etiam fœmininè, vel per um vel on genere neutro: vt acorus, elleborus, hyſſopus, fœniculus, crocus, lupinus, peucedanus, œſypus: vel acorũ, elleborum, vt ὁ βούτυρος, καὶ τὸ βούτυρον· ὁ ἢ ἡ χάλκανθος, ἢ τὸ χάλκανθον· ἡ ἔμπλαστρος, ἡ ἀντίδοτος, καὶ τὸ ἔμπλαστρον, τὸ ἀντίδοτον ἵππος præterea, id eſt, equus in compoſitione cum nominibus plantarum ſignificat magnum, vt βοῦς, id eſt, bos: quod docent hippoſelinum, hippomarathrum, hippolapathon: vnde opinor noſtratibus iuglandes caballinæ vulgò vocantur omnium maximæ.

Lib. 10. ſimpl. & 4. c. ph. & 1. ph. g.

ACORVS guſtu acri, & modicè amaro, odore iucundo, tenui conſiſtentia, calidus ſiccus ordine tertio, Galeno lib. 6. ſimplicium. Is nunc eſſe videtur quibuſdam Calamus aromaticus, aliis potiùs Galanga. Quibus repugnat Actuarius in antidoto aurea Alexandri, in qua γάλαγγαν (ſic enim cũ Arabibus vocat) & multis interiectis acorum, eodem pondere, ad finem verò calamum aromaticum pondere diuerſo miſceri ſcribit. Acorus omnino verus magnitudine ireos, galanga maior hodie vulgò dictus, mihi Tornaco miſſus à Nicolao Godino eius vrbis præſtantiſsimo medico. Ignotus tamen quibus adhuc eſt, eius loco galangam magno ſucceſſu miſcuerint, interdum calamum odoratum. Qui verò nobis frequens oſtenditur, paluſtris acorus eſt, inſipidus, inodorus, ſubſtantia craſſa, frigidus, ſiccus, à xyri planta acri nobis notiſsima diuerſiſsimus: quadripertito tamen ſectus & ſolè ſiccatus, triennio ſeruatur: non vtendus hîc, niſi Medicus imperauerit.

Veri autem prouentus nunc vberrimus Lugdunum & in alias Galliæ vrbes celebriores conuehitur ex India, Luſitanorum (vt audio) nauigationibus.

AGaricus tãquàm fungus eſt enatus truncis arborũ præcipuè glandiferarum, vt ilicum: toto contextu eſt rariore & fungoſo, ſed facie ſumma & mucrone eſt ſolutior: ſede verò & radice ſemilignoſa & ſemiputri, ob id abiicienda. In eo fœmina rectis intus venarũ diſcurſibus fracta conſtat, qui dentium

Dioſc. & Gal. lib. 1. antid. & lib. 6. ſimpl.

dentium murinorum veſtigia in caſeo duro repræſentent. Eadem leuior, rarior, mollior, albior, breuior, friabilior, ſplendidior, proinde præſtãtior. Mas verò in fracturis filoſus neruorum modo, grauis, denſus, durus, niger, lignoſus, lõgus, interdum rotundus, ſed vbiq; compactior: neuter adulterationé recipit. Vtriq; ſapor eſt initio dulcis, mox amarus, tandem etiam ſubacer, & ſubaſtringens: vnde incidit, tenuat, terget, digerit, obſtructa liberat. Vis autem phlegmagoga, hoc eſt, pituitæ purgatrix, ſtomacho aduerſa: vitiis tamen omnibus in-

Gal.li.6.ſimp. ternis ab ea natis ſaluber eſt in omni ætate, ob quæ medicamentum familiæ veteribus eſt dictus. Datur drachmæ pondere ſeu à ſcrupulis duobus ad drach. vnam pro ægri natura, ætate, viribus, cõſuetudine, & morbi natura & tempore cum vino, vino diluto, vino mulſo, ſapa, aceto, aqua, hydromelite, oxymelite. Quinetiam ſtomacho ſolutis, vt cibi tenax nõ ſit,

Dioſc. & acida ructãtibus mãditur, & ſine humore deuoratur Dioſcoridi. Nobis omnibus nauſeabundus eſt, fortaſſe quia deterior nunc ex Alpibus Gallicis & noſtro Delphinatu affertur, quàm quem maioribus mittebat Agaria Sarmatiæ regio (à

Li.1.anti.Gal. qua illi nomen) & Galacia & Cilicia. Ponticus Andromacho iuniori in Theriaca probatur. Mendum igitur videri iure queat in fine lib. noni compoſi. pharm. part. vbi ſuffocatis ab vtero datur 50.α. hoc eſt, vncia vna cum vino pro drachma vna. Corrigitur vino, zingibere, caryophyllis, nuce moſchata, vel aliis ſtomachicis. Seruatur annis quinq; integer præcipuè cum dauco, libyſtico, polypodio. Non ſolùm autem ſumitur, ſed etiã foris admouetur, vt Galenus docet lib. 6. ſimp. & in fine lib. 10. comp. ph. part. in iſchiadicis remediis. De agarico autem inter radices agimus, quòd is dicitur radix Dioſcoridi, & Galeno lib. 6. ſimpl.

Lib. 2. alimẽt. & li.6.ſimpl. ἀλθαίνω & ἀλθέω curo, medeor. Althæa ſiue Ebiſcus eſt malua agreſtis, foliis vt cyclaminus rotundis, lanugine caneſcentibus, flore roſaceo, caule bicubitali, radice lenta, intus alba, ſubaſtringente. Partibus ſuis omnibus digerit, laxat, phlegmone leuat, mitigat, coquit abſceſſus coctu difficiles adipibus incocta & ſubacta. Radice autem & ſemine tenuiorum eſt partium, magiſque tum ſiccat, tum terget. Althæa autem dicitur, quòd inter primas ſit vtilis, & pluribus polleat remediis, Dioſc.

Pli.c.11.li.10. Apium ſatiuũ eſt, cui gratia vulgo eſt, cuiuſq; rami largis

portio

portionibus per iura innatant, & in condimentis peculiarem gratiam habent. Quæ Plinij verba noſtrum vulgare petroſelinum magis indicant: atque idem σέλινον ἐύοδμον, id eſt, odoratum, Theocritus 3. ἰδύλλιῳ vocat. Sed apium vulgare eſt Dioſcoridis & Galeni Eleoſelinum, hoc eſt cum Gaza, Paludapium, quia in paludibus & ſecundum aquæductus naſcitur. Petroſelinum autem verum ex Macedoniæ aſperis & præruptis petendum. vt Galenus docet lib. 1. de antidotis. de quo in litera P. Quod verò Macedonicum petroſelinum vulgo dicitur, eſt hipposelinum, quod olus atrum ſeu pullum à Latinis appellari Hermolaus, Ruellius, Marcellus in Dioſcoride inſcripſerunt, quod meus codex Græcus non habet. Galenus autem verum Smyrnium (id eſt, vulgare Leuiſticum) ὀλυσατρον Romæ vocari iam conſuetũ ſcribit lib. 2. aliment. Omnia hæc ſelinorum, id eſt, apiorum genera idem pollent tota, ſed ſemine ſunt potentiora, & in his præcipuè Macedonicum calidum ſiccum ordine tertio.

Ari radix vt dracunculi, ex fimo bubulo podagris illinitur, eiuſdem cortex ſplenicos iuuat & hydropicos, Galeno lib. 9. comp. ph. part. calida ſicca primo ordine: incîdit, tenuat, terget mediocriter.

Ariſtolochia, quia ſit ἀριστηλοχοῦσαις, id eſt, parturientibus optima & ſalubris, Dioſcoridi & Galeno triplex, radicis figura præcipuè diſtincta. Quę primo generi eſt tuberum modo rotunda, ob id & malum terræ dicitur: ſecundo digiti craſsitudine, dodrante longa: vnde (opinor) dactylitis dicitur lib. 2. comp. ph. gene. & lib. 7. cõp. ph. part. in arteriace Andromachi 16. Tertio longiſsima, quaſi vitium nouellarũ, ob quam clematitis. i. ſarmentoſa dicitur. Huius fructus putatur quibuſdam *nénnos* orientis, vulgo Gallorum dictus, ſtupefaciendis piſcibus efficax, quã vim Plinius rotundæ tribuit. Quartũ genus addit Plinius Piſtolochiã ſeu Polyrrhizon omnium tenuiſsimam, denſis radicis capillamentis iunci plenioris craſſitudine. Omnes valent tantùm radice amara & ſubacri, ſed rotunda omniũ eſt ſubſtãtia tenuiſsima: lõga verò terget moderatius: clematitis, quia odore eſt gratiore, & cortice carnoſo ad vnguenta (nardina Plin.) eſt quàm ad medicationes aptior. Præfertur Pontica, & huic Cretenſis lib. 10. compo. ph. part. Effodienda eſt meſsibus, & deſquammato terreno ſeruanda.

Gal. lib. 6. ſimpl. & li. 1. antid.

Pli. lib. 25. c. 8.

Aſarum

Aſarum Galli olim Bacchar vocabant, nunc ſyllabarum metatheſi Cabaret. Valet foliis, flore, ſemine, ſed efficaciſsimum eſt radice, ellebori albi modo purgatoria, Dioſc. Galenus tamen in hiera picra etiam aſarũ recipiente ſolam aloën purgatoriam vim habere ſcribit: aſarum verò humores malos ad vrinas deducere, lib. 8. comp. ph. part. & lib. 6. ſimpl. vires habere radicis acori ſed valẽtiores. Fodienda eſt cùm folia mittere incipit, & in ſole ſiccanda (niſi recens vtenda ſit) quia in vmbra ſitum celeriter trahit & ſeneſcit, præcipuè ex locis riguis, ex macris autem & ſitientibus (quæ imprimis amat) minùs eſt putredini obnoxia.

Aſphodelus Latinis Haſtula regia dictus, à caule inſigni ex multis radicibus bulboſis emicante, quibus agnatis abundat, interdum ad 80. Radice vtilis eſt tergente: eadem vſta magis calfacit, ſiccat, tenuat, digerit. Nunc porcorum cibus eſt, olim etiam hominum, muribus venenum. Autumno legitur, cùm valet plurimùm.

Lib. 2. alimẽt. & lib. 6. ſimp. Aſparagus, vel Athenienſiũ more per ph, Aſpharagus, vel etiam aphæreſi, Sparagus, generatim quidem eſt coliculus tenerior herbæ, fruticis, arboris, ad fructum & ſemen increſcens: ſpeciatim verò herba vulgo nota, eaque duplex, radice vtilis & ſemine ad detergendas renum & hepatis obſtructiones. Regij, qui in hortis naſcitur, & Helij, id eſt, paluſtris, meminit Gal. lib. 2. alimentorum: & huius etiam initio lib. 9. comp. ph. part. ad icterum: & illius lib. 5. ſimp. Petræi autem lib. 6. ſimpl. qui poſt inuentos altiles aſparagos Corruda propriè dicitur: Polluci aũt ſylueſtris aſparagus. Hic multò eſt ſatiuo efficacior. In aſparago mas à fœmina ſemine ſeparatur.

Gal. li. 6. ſimp. BRyoniæ, ſeu vitis albæ radix terget, ſiccat, & moderatè calfacit: ob hoc induratos lienes liquat ſumpta: & cum ficis admota, & pſoram & lepram ſanat: fructus verò eius maturitate ruber, racemoſus, eſt Pſilothrum vt planta ipſa. Nam ἄμπελον λευκὴν βρυωνίαν καὶ ψίλωθρον καλοῦσι. Gal. li. 6. ſimp. tamẽ ἄμπελον λευκὴν & βρυωνίαν ſeparat lib. 1. comp. ph. part. in pilos corrumpentibus medicamentis.

Behen Serapioni duplex, alba & rubra, magnitudine radicis paſtinacæ paruæ, calida, humida, odora, ſemen augens: ex Armenia defertur. Earum loco, ſi id ſolum poſſunt, Eryngij radicem

radicem ſubſtituerem potiùs, quàm radices neſcio quas nobis ab inſtitoribus venditari ſolitas: ſed Ben eidem vt Meſue eſt Galeni Balanus myrepſica, de qua in Fructibus audies.

CAlamus aromaticus κάλαμος ἀρωματικὸς Dioſc. Gal. μυρεψικὸς, id eſt, vnguentarius Hippocrati, Arabicus Plutarcho, Alexandrinus Celſo: calidus ſiccus ordine ſecundo, leuiter aſtringit, minimum acer eſt, partium nonnihil tenuium remediis ventriculi & hepatis calidis miſceri poteſt, ac menſes mouentibus. Melior eſt fuluus, intus albicans, odore frãgrantiſsimo, densè geniculatus arũdinis modo, cætera mollis tactu, lentus in frangẽdo: cõfractus autẽ in aſſulas diſsilit, non totus, raphani in morem rumpitur: fiſtula intus plena araneorũ, caſiæ guſtu, aſtringẽs, & cum quadam acrimonia amarus, in mandẽdo glutinoſus: In India naſcitur, triennio ſeruatur. *Gal. li. 7. ſimp.* *Dioſcor.*

Capparis radicis cortex amarus, acer, acerbus, terget, purgat, tenuat, incidit, digerit, conſtringit: lienes induratos & iſchiadas ob hæc magnificè iuuat, ſumptus vel cum idoneis remediis admotus. Eadem radix etiam hepatica eſt, lib. 8. cõp. ph. part. & ſplenica, lib. 9. eiuſdem. Flos eius & fructus aceto & ſale conditus primis menſis ad excitandam appetentiam ſumitur licet ſtomacho noxius, ſiticuloſus, aluũ turbare Dioſcoridi dicatur. Folia capparis trita cum mero pota ſplenica, lib. 9. comp. ph. part. admota cum virium vehementiam obtundentibus chœradas ſanant. *Gal. li. 7. ſimp. & li. 9. comp. ph. part. in ſplenicis.*

Centaurii magni radix acris, aſtringens, ſubdulcis, & ſubamara: vlcera glutinat, ſanguinem reiicientibus prodeſt: à Chirone Centauro Herculis ſagitta vulnerato inuentũ & nominatum Centaurium: annis decem ſeruatur Theophraſto. Centaurium autem minus radice inefficax eſt, foliis & flore vtilis, ſubaſtringẽs: ob amaritudinẽ Fel terræ dicitur Plinio.

Cyperis ſeu radix cyperi calfacit, ſiccat ſine morſu, ſubaſtringit, incidit, vlcera præhumida cicatrice claudit, calculos frangit, vrinam & menſes mouet, oris halitum commendat, vt lignum aloës verum. Cyperus Indicus inter zingiberis radices inuẽtus Curcuma Venetiis dicitur. Ad odoris gratiam cyperus additur tenuantibus capillos, lib. 1. comp. ph. part. à figura caulis iuncus triangularis Plinio: quadratus Celſo, licet raro ſit quadrangulus: anguloſus Dioſcoridi non definito an-

gulorum numero. Cyperus Babylonicus Galanga (de qua mox) quibusdam dicitur, vulgaris scilicet ac minor: nam maior Acorus esse dicta prius est.

Panis porcinus, quia porcis gratus.

Cyclamini radix tota vehementer medicamentosa, magis eiusdem succus: incidit, terget, ora venarum aperit, trahit, digerit, illitus abdomini ventrem purgat, per nares trahit, cum melle illitus suffusos iuuat, scirrhos mirè emendat, menses & sudores mouet.

Dioscor.

Costus subamarus, modicè astringit, acer adeò & calidus, vt vlceret, Gal. lib. 7. simpl. & lib. 8. cóp. ph. part. mihi Lugduno missus à Carolo Paludano eius vrbis medico iure primario, si Hieronymũ Montuum nulli eruditione secundũ exceperis. Costus præcellit Arabicus, candidus, leuis, eximia odoris gratia, recens, abundè plenus, densus, siccus, à teredinibus non erosus. Secũdus est Indicus, vber, leuis, niger. Tertius Syriacus, grauis, colore buxeus, odore feriẽs. Costus Arabũ dulcis, & amarus, Græcis indictus: sed κόςος γλυκὺς Arabas passim imitanti Actuario dicitur in secundo Dialachan, & paulò pòst in diaromato. Costus autem hortensis, herba quanquàm amara est, fuerit magis Piperitis aut Siliquastrum Plinii.

Cucumeris agrestis radix terget, digerit, emollit: potentius eius succus, Elaterium dictus, summè amarus, ordine secundo calidus: menses mouet, cynanchis cum melle illinitur, ictericis cum lacte in nares trahitur & cephalalgicis.

DAucus semine vehementer calet, præcipuè agrestis, triplex Dioscoridi. Seminis solius in aliis generibus vsus inualuit, in cretico etiam radicis. Ob id Dauci Cretici radices scribit Gal. lib. 9. cóp. ph. part. in malagmate dia spermatων.

Dioscor.

Dictamni radix gustu calfacit, partus accelerat. Folia eius pulegio similia, maiora, dẽsa lanugine obsita, in vsu sunt præcipuo ad ictus & morsus venenatos, ac cætera, quæ præstat pulegium: quo tamen ob essentiæ partium tenuitatẽ est efficacius. Horum foliorum vim largam Venetiis ad me attulerunt Simon Thomas, Stephanus Tullerius, Martinus Gregorius, discipuli olim mei longè doctissimi, nunc medici æqualium celeberrimi. Quæ autem vulgo circunfertur dictamni radix, est potius pseudodictamni. Creticus laudatur potus & appositus. Metitur æstate & autumno.

Dorod

Doronicum Serapioni eſt radix parua, foris ſubflaua, intus alba, dulcis, calamo aromatico ſimilis: calida ſicca ordine tertio: flatus præcipuè vteri diſsipat, cordis palpitationi cófert, ipſumq́; roborat, venenoſis morſibus & ictis auxiliatur, ſumptum & admotum. In officinis habetur: καρναβάδιον dicitur Actuario, vires illi eaſdem tribuenti: tamen is in διάμβρα doronicum omittit, quod habet Meſues in diambra compoſitione prope eadem.

Dracunculi radix aro acrior, amarior, ob id calidior, tenuior, viſcera omnia purgat humoribus craſsis & lentis à ſe tenuatis, vlcera cacoëthe ſanat, vitiligines terget cũ aceto illita.

Elenii radix odorata, ſubacris, amara, calfacit non primo ſtatim occurſu, ſiccatq́; non exactè ob humorem in ſe recrementitiũ, tandem verò etiam rubrificat, iſchiadas & affectus alios diuturnos ac frigidos: eclegmate cum melle, craſſa & lenta ex pulmone & thorace expectorat, ſerpentium morſibus prodeſt. Ex montibus & ſicco ſolo præſtantior, legitur æſtate, particulatimq́; diſſecta ſiccatur, vel melle aut ſaccharo cődita ſeruatur: ἑλένιον λευκὸν καὶ ἐρυθρὸν Actuarius appellat. *Enula Campana.*

Ellebori vtriuſque tum albi tum nigri radix multiplex, tenuis, ab oblongo & exiguo capite procedens, calida ſicca, ordine tertio: ſed nigra guſtu calidior, alba amarior: pituitam ac bilem vtranque vacuat, alba magis vomitu, nigra deiectione: alphos, lichenas, pſoras, lepras deterget. Alba melior Cyrenaica, nigra ex Anticyra: ambæ in montibus & aſperis locis meſsibus effodiendæ, in vmbra ſiccandæ.

Eryngii radix longiſsima, intus alba, foris nigra, odorata: calida, ad primũ ordinẽ, ſicca ad ſecundũ: tenuium partiũ, ciet menſes & vrinas, morſibus venenatis reſiſtit, flatus diſsipat.

Eſula Serapionis eſt Pityuſa Dioſcoridis & Galeni, radice, ſemine, foliis, ſucco, tithymallorũ more purgans: ob id etiam tithymalli ſpecies à quibuſdam putatur. Meſuæ & Auicennæ eſula parua, eſt tithymallus paralios, id eſt maritimus: magna verò eſt tithymallus platyphyllos, viribus tamen ſunt iiſdem valentibus, ſcilicet in purgando.

Foeniculus calidus ordine tertio, ſiccus primo, ſemine magis quàm radice, minus foliis quibus lac gignit, vt illis

vrinas & menſes magis ciet. Cortex radicis in vſu eſt frequenti,lib.8.comp.ph.part. μαλαθροσπέρμων per λ vbiq; ſcribit Actuarius,id eſt,marathri ſemen.

Marathrũ cum Græcis.

Gal.li.8.ſimp.

Filicis radix maximè vtilis, amara, ſubaſtringens, lumbricos latos necat,partum mortuũ eiicit, vlcera valenter ſed ſine morſu ſiccat impoſita, hepatis meatus probe terget ſine manifeſta calfactione aut refrigeratione. Gal.lib.8.cõp.ph.part.

GAlanga Actuario Barbaros in multis imitato, eſt radix ſubrubra, geniculata, intorta, grauis, ſapore acerrimo linguam admodum vellicante, calida, ſicca tertio gradu, odore & figura quadam cyperi: vnde quibuſdam Cyperus Babylonicus dicitur, vt prius in Acoro & Cypero docuimus. Adulteratur cyperi radice aceto piperato macerata,ſed adulteratio intrò non penetrat. Coctionẽ iuuat,flatus diſsipat,oris halitum commendat, venerem excitat etiam ore retenta, cerebrum roborat naribus indita,cordis palpitationi prodeſt.

Serapio.

Gentiana radice eſt ob multam amaritudinem efficaci, ad tergendum, tenuandum, purgandum, obſtructa liberandum: propter quam aloë Gallica dicitur: à Gentio Illyricorum rege inuenta & dicta.

Dioſcor.

Lib.6.ſimpl.

Glycyrrhiza, Actuario ſæpe Glycyrrhizon, γλυκεῖα ῥίζα, & abſolutè γλυκεῖα,lib.7.comp.ph.part.dicitur Romanis dulcis radix, nobis partium metatheſi Riglyce: radice ſola & ſucco ex hac recenti expreſſo,dulci,& leuiter aſtringente valet,tepida,temperato proxima, modicè humida,vnde quia ſitim ſedat, ἄδιψος quoque dicitur. Aſperitates lenit arteriæ & veſicæ ſcabræ. Melior nigricans & lenta, quàm buxea & fragilis. Puluis radicum eius pterygia ſeu vngues oculorum leuat. Dioſcorides.

Gramen,ſeu gramen pecori eſculentum radice eſt modicè frigida & ſicca, parum mordaci, ſubſtantiæ tenuitatem exiguam ſortita,qua calculos potu interdum frangit.

HErmodactyli duo faſtigia facit Meſues,vnum radice digitali longitudine,quod Ephemerum eſſe videtur Dioſcoridis, Galeni, & Pauli: radice oblonga, digitali craſsitudine, odoratum, iris agreſtis appellatum, repellendi & digerendi facultate præditum. Alterum radice rotunda, & ea foris

foris vel nigra (quod Colchicum eſt ephemerum & deleterium, prædictis autoribus paſsim frequens, flore croci per autumnum erumpente) vel rubente, vel alba, vt intus, quam eligit ſolam, ſi craſſa ſit, ac modicè dura, & ex loco edito lecta: calida ſicca initio ſecundi gradus, ſtomacho aduerſiſsima eſt. Pituitam craſſam à iuncturis præſertim extrahit, ob id podagræ, & ipſi arthritidi prodeſt, per ſe, vel decocto ſumpta, aut etiam admota cum farina hordei, vitellis ouorum, mica panis. Hæc omnino eſt, quam Paulus Hermodactylum vocat, & ab vtroque ephemero ſeparat, veteribus indicta radix, vti & quæ rubens Meſuæ dicitur. An verò quæ in officinis oſtenditur, horum ſit Hermodactylus, vel Colchicum, diſcernere non eſt difficile his qui legunt, aut integras habent radices, nam delibratæ ad nos conuehuntur. Canis tamen largam eius vim per me depaſtus innoxiè, & multorum tutò hac radice purgatorum experientia quotidiana facit, vt credam vel Hermodactylum hunc eſſe Meſuæ, & neotericorum, veteribus indictum, vel ſaltem non eſſe Colchicum. Actuarium miror inter purgantia ſimplicia hunc non deſcripſiſſe, cùm toties eius meminerit in compoſitis medicamentis, ἑρμοδάκτυλον λευκὸν καὶ ἄλινον alicubi appellans. Serapio hermodactyli nomine principio Dioſcoridis Colchicum repræſentat, deinde etiam ephemeron. De omni hoc genere Muſa in examine ſimplicium, & Tagaultius ſuis in Meſue ſimplicia annotationibus doctis pariter ac luculentis accuratius ſcribunt.

IRidis radix laudatior parua, denſa, frangi contumax, ſub- *Lib.2.antido-*
ruffa, amara, ſternutamenta dum tunditur ciens, odorata, *torum.*
qualis ex Illyride mediterranea Dioſcoridi, Galeno, cæteris omnibus prædicatur: ob id eam Illyridem vocare conſueuit
Andromachus. Elige autem in Illyricæ genere odoratiorem: *Lib.6.& 9.c.*
nam vnumquodque eſt præſtantiſsimũ, quod generis ſui odo- *ph.p.*
rem habet valentiſsimum. Iris autem quæ ex Libya magna *Lib.1.antid.*
Romam affertur, tantum ab Illyrica deficit, quantum corpus mortuum à viuo. Quæ autem in aliis regionibus creſcit, non ita multum deficit: vnde Iris Gallica alba purgata vſurpatur, lib.8.comp.ph.part. & hodie paſsim Florentina pro Illyrica nobis obtruditur. Iris coquit, tenuat, calfacit, pituitã craſſam

 & bilem

Lib.9.c.ph.p. Diosc. & bilem purgat, humorem ex pulmonibus crassum expectorat. Ireos syluestris radix lib.10.comp.ph.part. ephemeri radix videtur accipiẽda, de qua nũc in Hermodactylo egimus.

Lib.6.sim. Isatidis radix in dia chamæmelo Actuario ea est amara, astringit valenter, siccat sine morsu, ob hæc vulnera magna etiam in capitibus musculorum duræ carnis glutinat.

Gal.li.7.simpl. LIlii radix terget primo ordine, digerit moderatè, emollit, mẽses ciet, vulnera glutinat, etiam in capitibus musculorum cum melle mista. Eadem præstat foliũ, sed imbecillius. Flos verò substantia constat mista ex tenui & terrea, & aquea: coctus ex oleo mollit, & citra morsum digerit. Gal.in fine c. ph.p. Lilii radix mollit, coquit, terget, discutit: ob hæc vitiligines, lepras, psoras, achoras, furfures emẽdat, Diosc. addito melle, vel alio, vim eius tergendi imbecillam augente, Gal.lib.7.simpl.

Gal.li.7.simpl. & Diosc. MAndragoræ maris ceu præstantioris delibratæ radicis cortex crassus, lino traiectus ad vsum suspẽditur, refrigerandi valẽtissimæ, vt ordine tertio, & siccãdi primo. Eiusdem & pomi succus prælo expressus, insolatusq; donec cõcreuerit, fictili reponitur ad vsus eosdẽ: sed in pomo cum calore quodã est aliquid humiditatis, à qua est soporiferum.

Lib.1.antidot. Lib.9.c.ph.p. & lib.7.simp. Meum nobis frequens, Dioscoridis picturam explet, tamẽ præstantius Macedonicum, aut Hispanicum: sed Athamanticum laudat Andromachus minor in sua theriace. Calidum est ordine tertio, siccum secundo, vrinas & menses mouet, vt asarum, sed largo vsu, cephalalgicum est.

Lib.8.simpl. NArdi spica & radix, calida excessu primo, sicca secũdo: astringit, subacris, & leuiter amara, iecur & stomachum roborat, sumpta & admota, vrinã ciet, fluxiones intestinorũ, capitis, thoracis siccat. Nardus igitur mistæ est substantiæ & facultatis tum digerentis, tum repellentis, & roborantis. Nardus prætereà vim habet non exiguam coquendi omnes frigidas dispositiones. Lib.6.& 8.c. ph.p. Ea est multiplex, præstantissima est Indica, secundo loco Gallica, pòst Cretica, & quæ apud nos montana ex Cilicia, & nardina herba potius quàm nardus vocatur. Lib.9.c.ph.p. Radix nardi Indicæ, & apud nos montanæ modicè astringit. Lib.6.c.ph.p. Nardus Indica quanquàm radix est, tamen etiã νάρδου στάχυς, seu

ſeu cum Actuario & Hera.lib.6.comp.ph.part. in diabeſaſa νάρδόσαχυς, id eſt,ſpica nardi,à ſimilitudine formæ cũ ſpica. Tamen Philo in ſua antidoto Creticã nardum,vel vt alii eius ænigma interpretantur,Indicã radicis falſo nomine dici autumat,quoniam ſpica nardi nuncupant. Nardi Gallicæ cum radicibus & terra circundata faſciculũ vnũ cum aliis ad columellas laxatas adhibet Archigenes: aſtringit enim & digerit nardus Gallica, ambo mediocriter. Nardi Celticæ flores vſurpãtur lib.8. eiuſdẽ in tertio Andromachi medicamento. Nardus autẽ Gallica,ſeu Celtica dicitur: nam gentem eandẽ Gallos, Galatas, & familiarius Celtas appellant. In Liguriæ alpibus ea naſcitur Dioſcoridi. Radice igitur vtilior apparet ex initio lib.8.ſimpl. & locis prædictis,ſpica tamen non inutilis. Laudatur enim recens, leuis, larga coma, ſpica breui,flaua,odoratiſsima,cyperum redolente,diuq; in ſua odoris gratia permanens, amara, linguam mordens. Nardus etiam Syriaca vſurpatur in arteriace 12. Andromachi,ſed imbecillior eſt quàm Indica. Fugienda nardus quæ ἐκπαλυτ☉, id eſt elota dicitur, & eligenda quæ ὄμφαξ lingua Barbarorum dicitur.Spica vulgaris,odoris & ſaporis gratiam illam non habet,imo inter coquendum odoris eſt grauiſsimi,& ęgros lædit:eſtq; verius pſeudonardus,quàm vera nardus. *Lib.1.antidot.* *Lib.9.c.ph.p.* *Lib.6.c.ph.p.* *Ibidem.* *Lib.1.antidot.* *Lib.7.c.ph.p.* *Lib.1.antidot.*

OEnanthes radix in multa capitella ceu oliuæ fructus extuberans, ex vino ſtranguriæ ſubuenit. Oenanthe autem vitis agreſtis ac erraticæ flos cum germine aſtringens in vſu eſt frequentiori Medicorum. Gal. initio lib.8.comp. ph. part.& lib.7.meth. *Dioſc.* *Vitiflora.*

PEtroſelinum,id eſt,apium petroſum omnibus notum, in regione Macedoniæ præcipiti nec magna laudatiſsimum naſcitur, hoc eſt, acerrimum & amariſsimum, maximè ſi recens fuerit, ſed paucum, à qua Eſtreaticum dicitur & Macedonicum. Plurimum verò in Epiro gignitur, ex qua in Macedoniam comportatum, & propè totum in Theſſalonicen. inde tanquam Macedonicum à mercatoribus diuehitur: alioqui vniuerſis gentibus non ſufficiat. Quomodo mel Atticum melle ex Cycladibus locupletant,proq; Attico vendunt: & vinum Falernum in parua quadam Italiæ regione *Gal.li.1.antid.*

paucum genitum, sic ab indigenis adulteratur, vt in omnem Romanorum imperio subditam regionem feratur. Si autem Estreaticum Macedonicumq; petroselinum desideras, nihil peior, sed minus amara erit theriace, & alia antidotus, si alterum iniiciat. Nō enim deleteriis pharmacis, aut virulentarum bestiarum morsibus adeò aduersatur, quod principalissimum est theriaces promissum: sed id hydropicis, imbecillibus, & aliis quibusdam similibus affectibus succurrit. Hæc Gal. lib. 8. simpl. Calidum siccum ordine tertio, acre, & amarum, incîdit, vrinas & menses affatim ciet, flatus dissipat: semine tamē quàm radice & foliis est valentius: quapropter id maximè in vsu est.

Gal.li.8.simpl. *Diosc.* Pyrethrum ab ignea & caustica vrenteq; vi dictum, qua mansu saliuam potentius, quàm pro caloris modo elicit: vnde & Saliuaris quoq; Latinis dicitur. In Apœnino frequens, annis quinq; seruatur: affectibus omnibus frigidis efficax.

Manardus in epistolis. *Lib.6.simpl.* Pæoniæ maris radix longa, althææ æmula, cōtra epilepsiā & melancholiā recēs collo appēdenda potius quàm fœminæ radix. Luna autē decrescēte hanc legi volūt: leuiter astringit, subamara est cum quadam dulcedine & acrimonia, si diutius mandas, menses ciet, obstructa hepatis & renum expurgat.

Lib.8.simpl. Peucedani radix calida ordine secūdo, sicca tertio: incîdit, tenuat, digerit, affectibus neruorum frigidis, lieni indurato, pulmoni farto pituita crassa, lenta, vlceribus contumacibus auxilio est. Succus ex hac expressus valentior est.

Phu Dioscoridis, & cæterorum Græcorum, nostræ Valerianæ plurimū exprimūt, nisi florum, qui in muscario pusilli sunt, magnitudo desideretur. Phu Ponticum aliquid habet simile nardo, & petroselino, & cæteris seminibus vrinam mouentibus. lib. 8. & 9. comp. ph. part. antidotis inseritur.

Lib.8.simpl. Polypodii radix dulcis, & austera, multum siccans, sed sine morsu, purgādi vim tacet Gal. bilem, pituitamq; trahit, Dioscoridi. In quo non bilem sed melancholiam legit Serapio: *Mesues.* sic & Mesues, & alii post eos plerique, melancholiæ purgatricem vim tribuunt. Sit crassum, solidum, cirrosum, ex rubro nigrescens, colore intus herbaceo, vt pistacium recens, quercubus innatum potius quàm saxis & muris: aliis contrà videtur, nisi astringendum sit.

Pentaphylli radix siccat ordine tertio, sine morsu, tenuiū est

eſt partium, minimum acris, & calida: Tormentilla putatur Leoniceno, Manardo, Ruellio, quæ nunc quinquefolia, nunc ſeptemfolia his & mihi ſæpe viſa eſt: vti & vulgare quinquefolium etiam ſeptemfolium frequenter eſt: vti & Eupatoriū, quod etiam dicitur Pentaphyllum Galeno lib. 5. ph. part. Hæc radix in theriacen recipitur, & noſtra tormentilla venenis & peſti reſiſtere experientia multa eſt certiſsimum, vt ſi non ſit eadem, eius loco vſurpari poſsit.

RHa, Rhaon, Rheon, Rhion, radix nigra, coſto nigro foris, centaurio magno intus ſimilis, ſed minor & rufior, fungoſa & laxa, aliquantulum leuis, ſine odore, teredinibus non exeſa, quæ manſa colorem reddit pallidum, ad crocū inclinantem, facilè fragilis, amara: præter hæc legit in Dioſcoride Serapio, aſtringens, ſi pluſculum mandatur, ſubacris: ſanguinem expuentibus, cœliacis, dyſentericis cōfert. Ex riguis ad Rha fluuium ſupra Pontum (vnde Rha Ponticū Grǽcis & Latinis, & radix Pontica Celſo dicitur) & Boſphorū ſeptentrionali tractu affertur: parum purgatoriū experientia poſteriorū, licet inuentu ſit rariſsimum, & hodie propè ignotum: obſcuratum opinor à Rha barbaro ſeu Indico, quod ex India meridionali in totam propè Europam quæſtu maximo cōuehitur, odoratum, grauitate inſigni commendabile, aſtringens, amarum, cholagogum magis, colore dum manditur planè croceo. Quod ſiue idem ſit genere cum Pontico, viribus tamen, colore, odore, pondere nonnihil diſsimile ſoli & cœli ratione: ſiue omnino diuerſum, aliis diſquirendum relinquo, quibus plus eſt otii, & facultatis: cùm præſertim etiam celebres hodie medici in ea cōtrouerſia ſibi nō conſtent, & nunc idem, nunc diuerſum affirment. Manardus nanq; in epiſtolis nunc idē nunc diuerſum cenſet: Meſues & Serapio ſuo Rha barbaro tribuūt omnia, quæ Dioſc. & Gal. Rheo. Mihi ſatis fuerit admonere, in locum Pontici iam propè deſiti Indicum viribus proximum, & vbique copioſum potius eſſe ſufficiendum, tanto tamen parcius quanto efficacius, in Græcorum compoſitionibus, quàm cētaurii magni radicem minimo viriū commercio cum Pontico conuenientem. Præſertim autem ſufficiendum eſt, quòd in Indico eſt aſtringēs magis, minuſq; purgatorium, quale multum inuenitur: aut ſaltem eius

Rha ponticum Dioſc.

Gal. li. 8. ſimpl.

macerati vel aſsi magma, prout Medicus iudicauerit. In Arabum autem compoſitionibus vtrũq; diſtinguitur, illud Rheu Ponticum, hoc Raued Seni appellatum. Rhion vel ῥῆον Ponticũ, vel Rhiu Pontici radix ferè Galeno dicitur in cõpoſitis medic. part. 7. & 8. & in antid. ῥῆον ποντικὸν, & ῥῆον βαρβαρικὸν, Actuario: & Rheu Pontici radix idem Põtica radix in Eſdræ antidoto: ῥῆον ινδικὸν Actuar. in διακάχαν pro Raued ſeni

Meſues. Meſuæ. Seruatur annis 3. 4. pſillio, milio, cera oblitum ſola, vel cum terebinthina. Quod autem vulgus Europæ pro Rha Barbaro in hortis paſsim ſerit, Lapathi genus omnino videtur, licet radicis colore Rha Barbaro nonnihil ſit affine, viribus autẽ plurimum abeſt. At cùm reliqua Rhei vtriuſq; hiſtoria nemini ſcribatur, ſed radicis ſolius, conuincere nequeas, congenerem plantam vel degenerem & diuerſam, niſi ex partis vnius natura.

Rubia ſatiua radice acerba, & amara, lienẽ & iecur expurgat, vrinas craſſas, multas, ſæpe etiam cruentas, & menſes mouet, alphos albos cum aceto terget. Cortex Rubiæ recipitur in antidotum ad lienem Actuar.

ΣΑρξιφάγον Græcorũ à noſtra vulgari Saxifraga diuerſum, tamẽ vtrũq; calculos renũ cõfringere certũ eſt: hoc multa neotericorũ experiẽtia, illud Galeno in theriace ad Piſonẽ, & lib. 5. ſanit. tuendę: quod eſſe Betonicã inde patet κίστρον ἢ ψυχρότροφον (quod locis alſioſis gaudet Dioſc.) ῥωμαῖστὶ δὲ βετονική amariuſcula eſt, ac ſubacris, incîdit, calculos renũ rũpit, &c. lib. 7. ſimpl. & apud Dioſcoridẽ capite ceſtri ſeu betonicæ. ἐπὶ δὲ τῶν λιθιώντων, ἡ βιτονικῆς τι πόας μίγνυται, ἡ κίστρον τὸ παρὰ τοῖς κελτοῖς γινόμενον, καλοῖσι δὲ τὴν βοτάνην ταύτην σαρξιφάγον. libr. 5. ſanit. tuendæ in ſene calculoſo: niſi quòd hîc betonicam à ceſtro videtur ſeparare, ſi pura eſt lectio, aut ἡ pro ſiue, vel id eſt, capiendum. Hac opinor cauſa Ruellius ætatis noſtræ doctiſsimus medicus ex Dioſcoride caput de Sarxiphago diuerſum à capite de Betonica expunxit. Radix ſarxiphagi Actuar. paſsim vſurpatur.

Gal. li. 8. ſimpl. Scilla calida ordine ſecundo, admodum incîdit: aſſam aut elixam ſumi præſtat, vt virium eius vehementia exoluatur. Legenda ex terra quando folia eius & caules omnino aruerunt, lib. 1. antid. Scillæ albæ ſegmenta ſeu taleolæ cultello ligneo ſeparatæ, lino traiectæ modicis interuallis ne ſe cõtingant

gant,in vmbra ſiccantur diebus 60. vt ex his fiat acetum ſcillites. Alba eſt maſculus, eaq; vtilior quàm fœmina nigra. De ea leges plura in cōpoſitis medicamētis de Paſtillis ſcillinis. *Dioſc. Plinius cap. 9. lib.20.*

TAmarix, ſeu Myrica, fructu, radice, foliis extremis ramulis terget, incidit ſine manifeſta ſiccatione, parum aſtringit, tenuium partium, lieni indurato cum aceto aut vino coctis prodeſt: fructus & cortex valentiùs aſtringunt. Fructū tamen & ſuccum & non radicem adhibet ſplenicis remediis, lib. 9. comp. ph. part. Quinetiam trunco in vaſcula vel potoria vel eſcaria cauato, lienem arcano quodam odio ſuibus & hominibus longo vſu abſumit. *Tamariſcus lib.7. ſimp.*

Thymelæa Dioſcoridis, eſt Mezereon Meſuæ, vt patet conferēti fructum, myrti baccæ æmulum vtrique, quod granum gnidium dicitur Dioſcoridi. Folia quæ oleæ ſimilia faciunt ambo, ſed anguſtiora Dioſ. maiora Meſues: ramos Meſuæ bicubitales, Dioſcoridi tripedaneos. Cùm hi chamelææ (quam nonnulli mezereon putant) ſint dodrantales & palmo tantùm alti: vnicam autem thymelæam facit Dioſcorides: multas mezerei ſpecies facit Meſues.

Turbith Serapionis, eſt Tripoliū Dioſcoridis ad verbum. Turbith vel Turpetū Actuarij duplex, eſt Dioſcoridis, Alypon & Pityuſa, quam etiam Turpet à Barbaris vocari ſcribit: nec fortè vox ea cum Leoniceno & aliis quibuſdam expungenda ex Dioſcoride fuerit, quum alias pleraſq; appellationes barbaras interponat. Turbith autē Meſuæ quibuſdam videtur ſecunda tithymalli ſpecies. In hac opinionum varietate de radice hodie parum comperta, & quæ viribus maleficis eſt prædita (quanuis enim crudam, & craſſam, & lentam pituitam purgare dicatur, magno id ſtomachi, cordis, & aliarum partium incommodo præſtat) ſatius eſt eius loco vel agaricum, vel aliam phlegmagogam ſubſtituere. Laudant Arabes eius corticem album, gummoſum, vacuum, arundinaceum, recentem, friabilem: corrigunt zingibere, & formatis ex eo trochiſcis.

ZIngiber Galeno & aliis cum indigenis ferè dicitur, quibuſdam Zinziber, aliis Gingiber: radix eſt herbæ graminis modo ſerpentis, candicans, odorata, piperis ſapore & viribus,

viribus, nisi quòd tardiùs calfacit, sed diutiùs, vti longum piper, ob humiditatem excrementosum: cuius occasione vtrũq; teredinibus facilè tentatur. Condiendum recens omnino est, nunquam vetus impostorum more. Mittitur ex Arabia & Troglodytica.

Zurumbet Serapioni, Auicennę aliisq;, & Zedoaria, ζοῦδαρ Actuario in aurea antidoto dicitur, ζάδουαρ eidem in διακο-μίρῳ. & in diantho, alibi ζάδιρα & ζάδουαρ. res est ac nomen barbarum, Græcis prioribus incognitum.

Est autem radix aristolochiæ rotundæ æmula, sapore & colore zingiberis: calidum siccum gradu secundo: flatus dissipat, odorem allij, cepæ, vini tegit, morsui venenato resistit, vomitum cohibet.

DE HERBIS.

QVAE priùs in radicibus dicta sunt de collectione, repositione, duratione illarum, ad herbas trãsferri possunt, nisi quòd his ferè recentibus vtimur, quibusdã omnino, vt portulaca, lactuca, buglosso, atriplice beta, brassica, acantho, nasturcio, helxine, mercuriali, viola nigra, intybo, fumaria, hyoscyamo, mandragora, & aliis permultis. Quibusdam verò recentibus vtimur, quando his mitioribus opus est, vt ruta, mentha, absinthium, abrotanum: recentes minùs calent ob mistam humiditatem excrementosam: siccatæ verò calidiores sentiuntur: & fumaria recens minùs aluum subducit: magis sicca.

Gal. lib. 7. simplic.

Colliguntur ferè cum floribus herbæ, aut seminibus, sic benedictus carduus acanthium putatus, centaurium paruum, calaminthe, chamædrys, chamæpitys, daucus, fumaria, maiorana, polium, pulegium, origanum, serpillum, thymus: aut saltem cùm vigent folia magnitudine, odore, colore, præsertim quæ cacumini sunt propiora.

Siccantur in vmbra magis, nisi si quæ scapo sunt crassiore, aut folio humidiore, & ob id apto putrere. Vbi probè sunt siccatæ, reponũtur vti radices, sed minùs diu seruari possunt: ob id quotannis mutandæ.

Bſinthium triplex forma, ſapore, facultate planè diuerſum, vt interim natales omittã. Primum generis nomine dicitur, quale præſtantiſsimum eſt Ponticum. Id folio & flore eſt multò minore, quàm cætera abſinthia, et odore non inſuaui, ſed aromatum quid præferente, qui reliquis omnibus planè fœdus: quapropter hæc fugienda. Vtendum autem ſemper Pontico ad ventriculi & hepatis phlegmonas, ad tergendum, purgandum, ſubducendũ prauos humores ſtomacho hærentes, & roborandum dictas partes contrahendo & cõſtringendo. Cùm enim omni abſinthio duplex ſit facultas & qualitas, in Pontico aſtringens quidem plurima eſt, amara verò exigua: ob id calidum eſt exceſſu primo, ſiccum tertio. In cæteris abſinthiis, vt abrotano, amara eſt vehementiſsima, aſtrictio autem obſcura, aut prorſus nulla guſtu ſentitur: ob id ſtomacho ſunt hæc inimiciſsima. Ponticum prætereà terget ſordes tunicarum ventriculi, nõ tamen ſi quid altius in eo imbibitum eſt, foras extrahit, aut expellit, aut ſaltem parũ id præſtare valet ob iunctam inſignem aſtringendi facultatem. Hiera autem picra propter id excogitata ſalubriter, illud ipſum poteſt. Ponticum autem videtur eſſe, quod Romanum Meſues vocat, quodq́ue paſsim hodie viſitur. Diuerſus enim Meſues Galeno tãtum eſt, quòd ſiccum tertio gradu hic, ille ſecundo ſcribit. Quæ controuerſia in aliis ſimplicibus multis eſt inter medicos etiam doctiſſimos: quorum vnus in fine, verbi gratia, primi vel ſecundi, alter in principio ſecundi vel tertij intelligit: quę ambiguitas etiam Galeno ipſi eſt in anetho, praſio, ruta agreſti, & aliis permultis. Nam quòd ſuccum ęius dicit Meſues ob nitroſam qualitatem nocere ſtomacho, ipſi Galeno id non aduerſatur ſcribenti, ſuccum longè ipſa herba eſſe calidiorem.

Lib. 11. metho.

Lib. 8. c. ph. par. in hiera picra Gal. lib. 6. ſimpl. initio et fine.

Lib. 6. ſanit. tuen.

Noſtrum autem vulgare abſinthium ſarmentoſum, folio & flore multo maiore, quàm cætera tria abſinthia: veteribus inter abſinthia comprehenſum non videtur, niſi eſſe velis abſinthium primum Dioſcor. quod vulgò notum dicit, & βαθύπικρον, vel potiùs βαρύπικρον vocari à multa amaritudine, qualis in aloë, cui ſubſcribitur Dioſcoridi, à qua vulgus aloinam & forte appellat. Id autem ſi primum in Dioſcoride recipias, quænam alia in eo ſtatues? Tamen id ad lumbricos, vti &

vti & santonicum,est efficacissimũ sumptum & admotum.

Lib.6.simp. Abrotanum fœmina foliis seriphio & cypresso proximis, albioribus: vnde cypressus & chamæ cypressus vulgò dicitur. Mas verò abrotanum generis nomen tenet, calidũ siccum tertio recessu à mediis, admodùm amarum, coma cum floribus vtile, vt absinthium, & cineribus suorum sarmentorum ad pilos reddendos.

Lib.6.simpl. Acantha, vel Acanthus branca vrsina vulgò: foliis modicè digerit, radice siccat, leuiter incîdit, est tenuium partium, emolliendæ aluo iniectionibus hodie destinata.

Li.1.c.ph.p.et lib.6.simp. Adiantum, seu Polytrichon calido frigido temperatum, gustu acerbo, siccat, tenuat, digerit, ob id strumis confert, lapides frangit in nobis, crassa & lenta ex pulmone educit, capillos reddit, pręsertim vstum. Triplex Dioscoridi esse videtur: primum speciatim Polytrichon vocat, Adiantum album Theophrastus, Gaza cum vulgo Capillum Veneris. Alterum Trichomanes, nigrum Theophrastus, vulgus Polytrichon. Tertium foliis filicis, vulgò Adiantum, vt Dioscoridis textus hoc loco mancus videri posit. Nam foliorum filicis & lenticulæ tam dissimilium bis in eodem adianto non meminisset. Quartum addi potest Saluia vita vulgò dicta, quartanis curandis efficax est. Galenus adiantum non diuisit, fortè quòd omnium eadem sit facultas. Callitrichon à nonnullis Trichomanes dicitur: tamen qui de herbis scripserunt, adiantũ vocant callitrichon potiùs quam trichomanes: Polytrichon autem & callitrichon diuersa facit, lib.1.comp.ph.part. Recens melius, nisi cùm siccandum & astringendum valentius.

Ga.lib.2.c.ph.p. in caluitio intempestiuo.

Agnus castus, iunctis ambobus vulgò. Ἄγνος, id est, castus, quòd ad castitatem conferat, foliis & floribus sumptis & substratis, & semine frixo, vel non frixo: id enim sumptum, vt semen rutæ, nocturnas veneris imaginationes cohibet, lib.6.sim. & libro 6.sanit.tuendæ. Calfacit, siccat ordine tertio, acris est ac astringens, & substantiæ multum tenuis, flatus omnium maximè discutit. Ob id lege libro primo alimentorum calfacit, non cum Græcis exemplaribus et veteri interprete refrigerat, quod effecta illic adscripta indicant. Item lib.2.comp. ph. part. de cephalalgia ab æstu, vbi Agnum inter refrigerantia commemorat: & paulò pòst vbi Archigenis dicta distinguit, folia lauri calidissima, Agni verò mediocriter refrigerant, legerem non ἄγνου sed ἀκίνου, quę planta

planta Dioscoridi refrigerat, & astringit, etiã si Galenus fortè alibi nusquàm ea herba sit vsus. Neq; enim placet elusio, quòd per accidens refrigerat: id enim etiam foliis lauri & calidis omnibus commune est.

Alyssos herba marrubio similis, asperior tantùm, & spinosioribus pilulis, flore cœruleo, aduersus rabiem efficacissima, vnde illi nomen. Legenda autem sub feruenti æstu caniculæ: siccata trita creta reconditur, ne quid viriũ eius expiret. *Gal. lib. 2. antid. & Aët.*

Anethum calidũ secundo ordine, siccum primo, tenuium partium, digerit, ex oleo decoctum dolores sedat, somnum conciliat, crudos humores coquit, præsertim viride, quia minus calidum & humidius est. Vstum autem calidum siccum gradu tertio fit, vlcera præhumida præcipuè pudendorum & præputij cicatrice tegit. Coma florum odoratissima, & semine nobis consuetissimum est. *Lib. 6. simp.*

BEtonica amariuscula, subacris, incidit, calculos renum frangit, pulmonem, thoracem, hepar purgat & terget, menses mouet, epilepticis, acidum ructantibus, ischiadicis, pota prodest: admota autem vlceri, omnibus bestiarum morsibus. Vide *σαξιφάγον*.

Beta viridis, alba, & nigra, nitrosæ est facultatis, qua digerit sine calore manifesto, terget, per nares purgat, alba adhæc valentior: nigra subastringit, præsertim radice: coquendo has vires exuit. *Li. 8. simp. & lib. 1. c. ph. p.*

Blitum imbecilliter refrigerat & humectat, lib. 1. cõp. ph. part. in secundo recessu à temperatis, lib. 6. sim. iã vulgare est.

Brassica esculenta sapore nitroso, parum acri, siccat, terget sumpta & admota, induratas phlegmonas digerit, lepras terget, vlcera etiam maligna glutinat. Cinis vstorum eius caulium siccitate est caustica, cum adipe veteri mistus veteratos laterum dolores discutit. Brassicæ syluestris semen maximè tenuat, efficaciter siccat, & digerit, lib. 9. comp. ph. part. *Caulis. Gal. lib. 7. sim.*

Brassica marina subsalsa, & subamara, ventrem deiicit, & cætera præstat, quæ has qualitates sequi consueuerunt. *Soldanella.*

Buglossus bubula lingua Catoni dicta, calida humida, ob id vinis iniecta lætitiæ ac hilaritatis causa esse creditur, vnde Euphrosynon Græcis vocatur, & nobis Corago, corruptè Borago, Her. tussi ob faucium asperitatem natæ cocta *Gal. lib. 6.*

in meli

in melicrato confert. Iulio mẽſe colligitur Dioſc. Bugloſſum magnum, Cirſium Dioſcoridi dictum, Bugloſſus vulgaris videtur, caule dum veterauit triangulo, vel in triangulum inclinante, tũcq; tam ſpinoſo, vt citra noxam non tangatur. Notæ tamen quædam Dioſcoridis in vtroq; deſiderantur.

CArduus à noſtris Benedictus, ob ſingularem plantæ totius amariſsimæ facultatẽ aduerſus peſtilentes, putresq; alios affectus: an verò ſit acanthium vel chamæleontis quædam ſpecies, dictu facile non eſt ob imperfectam horum hiſtoriam.

Lib.8. ſimp. Cichorium, Romana lingua Intybum olus dicitur, Gal. lib. 2. comp. ph. part. Id verò & reliquæ ſereos ſpecies, foliorum magnitudine & cultu diſtinctæ, facultatibus parum diſcrepant, niſi quòd agreſtia ſatiuis ſint ſicciora & amariora. Omnia enim hæc ſubamara ſunt, ſubfrigida, modicè aſtringentia: ſed agreſtia frigida ſicca ſecundo ordine: domeſtica verò magis refrigerãt, & in his multa humiditas miſta ſiccitatem extinguit. Ob hæc hepatis intemperiem calidam tum ſolam, tum cum corruptis humoribus & ichoribus maximè iuuant refrigerando, roborando, ſimam eius partem & gibbam obſtructione liberando: præſertim ſi cum vino albo bibatur, & cum melle, ſic enim illos humores per vrinas pellunt: nec frigidam multùm lædunt, vt alia permulta, quę ſunt frigida humida ſine amaritudine & aſtrictione: ſumuntur ſucco, decocto, puluere, lib. 8. comp. ph. part.

Chondrilla omnis, & Sonchus, & Hieracium vtrunq; ſereos ſpecies etiam Dioſcoridi & Galeno putata, & ſereos ac cichorij nomine etiã ab his & aliis dignata (licet Chondrillam lactucæ non ſeri iungat, lib. 2. alimentorum) vt forma & temperatura ſunt affines, ſic viribus minimum diſcrepant. Ob id ea tanquàm congeneria iungit Dioſcorides. Pro Intybo autem vulgus Endiuiam re & nomine corrupit, vt pro ſeri ſcariolam quaſi ſeriolam dicere tentauit.

Lib.6. c. ph. par. & lib.7. ſimp. Calaminthe, vel cum Nicandro Calaminthum, Galeno duplex eſt: domeſtica, & eo efficacior mõtana, quam ab Andromacho minore miratur Nepithã voce Romana potiùs quàm Calaminthen Græca vocari in ſua theriace, cùm cætera Grecè appellarit. Dioſcoridi triplex eſt, primò montana, vulgare calamen

calamentum: ſecunda pulegium ſyluestre,tertia herba cataria Ruellio videtur. Muſæ cōtrà,tertia vulgare calamentum, ſecunda cataria putatur. Ob imperfectam omnium hiſtoriam in hac ſententiarum varietate iudicium difficile, καλαμίνθην πολάμιαν addit Aĉt. Galeopſis autē quæ vulgò herba cataria putatur, eſſe vrtica fœtida purpuraſcētibus floribus videtur. Calaminthe calida ſicca gradu tertio,acris,parū amara, tenui ſubſtantia,cutim calfacit,mordet,ſugit,poſtremò vlcerat: tamen eius ſuccum vulneri etiam cerebri meningas diuidenti infuſum, milii farina ſicca ſuperiecta glutinare affirmat Archigenes apud Gal.lib.2.comp.ph.part. *Lib.1.antid.* *Lib.7.ſimpl.*

Chamædris, id eſt, quercula, amara, ſubacris, calida ſicca tertio gradu,ſed calidior paulò quàm ſiccior. Ex Creta Cæſari afferebatur ad theriaces compoſitionem: tamen vbique naſcitur, etiam in Romæ ſuburbiis, odore & guſtu quàm Cretica vehementior, præſertim ſi multo imbre non fuerit irrorata, quamuis hac campeſtris ſit melior. Prægnans ſemine cum Dioſcoride, aut ſucco cum Plinio, aut etiam flore cum Galeno carpitur. *Lib.8.ſimpl.* *Lib.1.antid.* *Gal.*

Chamæpitys,id eſt,pinus pumila,quòd odore & foliis eam imitatur, Aiuga Idea Scribonio dicitur, aliis Abiga, vulgo Iua:calida ſecundo gradu,ſicca tertio: amarior quàm acrior, terget,purgat, obſtructum iecur liberat, ictericis, iſchiadicis cum mellicrato pota ſuccurrit, menſes, vrinas ciet, viridis vulnera magna glutinat,vlcera putreſcentia ſanat,mammarū durities diſcutit. Huius radicē vſurpat Aſclepiades,ſucco tamē decocto,ſemine,puluere idē pollet,Gal.lib.8.cōp.ph.part. *Lib.8.ſimpl.*

Cicuta refrigerat extremè,id eſt,quarto gradu,ob id lethalis eſt: eius vna ſpecies nobis eſt pumila, odorata, quæ frixa & admota dolorum cauſas leues diſsipat. Cicutæ ſemen excorticatur,lib.10.comp.ph.part.in fine. *Lib.7.ſimpl.*

EVpatorium,vel Hepatorium,vel Hepatitis,omnino agrimonia vulgaris videtur, Dioſcoridis Eupatorium cum Serapionis agrimonia,& Meſuæ eupatorio conferenti. Corruptum verò nomen ex argemone apparet,quam falsò Eupatorium quidam(vt Dioſcorides ait)putarunt: incidit,terget, tenuium eſt partium ſine manifeſto calore,ſubaſtringit,iecoris ob id obſtructiones aperit, ipſumq; roborat, vnde & no- *Lib.6.ſimpl.*

men inuenit: vel cum Cicerone, ab Eupatore rege. Hanc etiam Pentaphyllum vocari, quòd folio sit quinquepartito, scribit Gal.lib.5.comp.ph.part.vt dixi in Pentaphylli radice. Eupatorii nunc folia, nunc radicem Actuarius miscet.

Hermolaus in sarxiphago. Eufragia veteribus incomperta herba, Pampinulæ similis, folio minore, & magis serrato, flore luteo, præcipuæ claritatis ad omnia oculorum vitia: vnde ophthalmica dici potest: ab euphrosyno detortum nomen apparet. Montana melior, quæ ferè est polyclonos, alibi monoclonos magis.

Lib.7.simpl. Dioscor. Mesues. FVmaria acris, amara, subacerba, vrinam biliosam & multam commanducata aut pota prouocat, hepar obstructum purgat & roborat, scabiem & pruritum inde sanat: siccata ventriculum cum vino roborat, cum melicrato aluum subducit, succo suo oculorum claritatem, & delacrymationem fumi modo molitur, vnde illi nomen.

GAllitrichum pro Gallicentrũ Ruellio videtur esse Horminum Græcorum, aliis Verbenaca recta, ob picturæ Hormini & verbenacæ rectæ obscuram breuitatẽ, iudicium difficile. Callitrichon autem prius in Adianto diximus.

Lib.8.simpl. HYoscyamus, id est, Suis faba, quòd eius pastu apri conuellantur, & resoluantur, nisi mox cancros fluuiales ederint, Helianus: his enim fabis apros Erymanthios in Arcadia ab Hercule occisos scribit Philo in sua antidoto, lib.9.comp. ph.part.Galeni. Triplex Dioscoridi & Galeno: primus flore purpurascente, semine nigro, venenosissimus: alter flore & semine luteo, mitior, sed etiam deleterius: tertius flore & semine candido, ad sanationes aptissimus, frigidus ordine tertio, siccus primo, Gal.lib.3.methodi.

Gal.li.8.simpl. Hyssopum calidum siccũ ordine tertio, tenuium partium: crassa & lenta ex pulmonibus extrahit, humorem crassum per aluum etiam purgat, obstructiones terget: montanum est efficacius hortensi: Cilicium præfert Dioscorides: Creticum *Dioscor.* verò commendatur Archigeni, lib.8.comp.ph.part.Galen.in chrysocome & origano Heracleotico. Quædam à Dioscoride Hyssopo tribuuntur, quæ in nostro desiderari videntur. Cum florum spica legendum est, aut cùm semine turget.

Lauri

Lauri folia & fructus calfaciunt, & ſiccant vehementer, ſed hi magis quàm illa: leuiter aſtringere addit Dioſcorides, quam vim & amaritudinem ſoli radici cortici tribuit Galenus, qua calculos confringit. *Lib.6.ſimp.& lib.2.c.ph.p.*

Lapathum digerit modicè, oxylapathum digerit, & repellit, vtriuſque ſemẽ leuiter aſtringit, vnde dyſenterias & diarrhœas ſanat præcipuè oxylapathi. Hippolapathum, quod in aquis omnino naſcitur, eadem præſtat, ſed imbecillius: idem verò valentius fuerit in hortos hodie tranſlatum. *Gal.li.7.ſimp.*

Marrubium, ſeu Praſium album, ſapore amaro, calidum ordine ſecundo, ſiccum tertio: lienis & hepatis obſtructiones ſoluit, pulmonẽ & thoracẽ purgat, mẽſes ciet, admotũ terget, digerit, & cum melle oculorum aciem claram reddit. *Lib.8.ſimpl.*

Malabathrum ſui generis folium, Indicæ nardo, vt odore & ſapore, ſic viribus ſimillimum, ſed nardo efficacius. Laudatur recens ex candido nigricans, contumax frangi, integrum, odore vegeto nares feriente, & qui folio ſemoto perſiſtat. Id nunc deſiit, à quo tamen vnguentum foliatum diuitibus Romanis mulieribus frequens, eſt dictum. Deſiit & folium Syriacæ arboris Plinio celebratum. In horum locum Mauri inuexerunt folium laurino proximum, ſed maius, & neruis tribus folium intercurſantibus diſtinctum, odore iucundo. Primum illud folium Indum dicitur Serapioni: tamẽ Actuarius in hedychroo magmate, φύλλον ἰνδικόν, & φύλλον μαλαβάθρου ceu diuerſa miſcet: φύλλον ab his diuerſiſsimum Dioſcoridi deſcribitur, vulgò Italis folium ſylueſtre dictum, Hermol. *Li.1.c.ph.par. & lib.7.ſimp. Dioſcor.*

Maron herba ſurculoſa vulgò cognita, flore origani, ſed odoratiore, foliis multò candidioribus, ſubaſtringit, modicè calfacit, ſiſymbrio ſimiliter, Dioſcor. Maron planta eſt vehementer odorata & amara, amaraco proxima, quo tamen eſt multò odoratior & amarior, minus tamẽ eo eſt acris, vnguento amaracino fortè dicto, quòd amaraci plurimum olim reciperet, nunc ſolum marum immittunt: ſatius tamen eſt, æqualem amaraci & mari portionem imponere, vt hedychroi compoſitioni: qua miſtione minus quidem odorum, non tamen minus efficax erit: hæc Galenus. Suſpicio eſt nobis vehemens Marum eſſe herbam Maſtic vulgò dictam, maioranæ ſimillimam, flore tamen muſcoſo in pappos abeunte. *Lib.1.antid.*

Maiorana, Amaracus, Sampſychus, Dioſcoridi, Theophraſto, Plinio eadem ſunt herba: vnguentum tamen amaracinum à ſampſychino cur diuerſum ſit Dioſcoridi, doctè mihi Muſa coniectare videtur ex plantæ huius appellatione conſueta vtrique regioni, in qua vtrunque id vnguentum fiebat laudatiſsimum. Calida eſt herba & ſicca ordine tertio, & tenuium partium Sampſychum, Galen. lib. 8. ſimpl. Amaracum verò calidum ordine tertio, ſiccum ſecundo, idem lib. 6. ſimp. Ex qua temperamenti varietate, & quòd ſeorſum de his agit, Amaracum Galeno, & poſt eum Paulo eſſe dictam, vulgò Matricariam ſuſpicantur Hermolaus, Manardus, quæ iiſdem autoribus Dioſcoridis eſt Parthenium: ſed Amaracum Galeni non eſſe Matricariam vulgarem odore aſpernabili, ſapore amariſsimo, conuincit quæ de Maro & Amaraco nuper ex Galeni antidotis protulimus. Adhæc Amaracum ſe vidiſſe in Italia creſcere ſcribit Galenus, lib. 1. antidotorum, tanquàm planta eſſet Italiæ rara, cùm tamen Romæ familiarem eſſe Matricariam Muſa Ferrarienſis affirmat. Nec ſatis ad confirmandam ipſorum ſententiam eſt, Galenum bis de re eadem non ſcripſiſſe, cùm bis de abſinthio, de aſtere ſeu bubonio, de chalciti ſcripſerit. Parui prætereà eſt momenti varietas ordinum ſiccitatis, quòd ſcilicet amaracus ſit ſiccus ordine ſecundo, ſamſuchus autem tertio: ille enim completo, hic incipiente eſſe poſsit, vt in abſinthio dixi. Quo fit, vt ex his plantas eſſe varias nemo poſsit colligere.

Meliſſa. Meliſſophyllon, id eſt, apum folium, quòd herba hac præſertim florente apes plurimum gaudeant, vnde Apiaſtrum Latinis dicitur: & à citri odore Citrago. Viribus eſt marrubio ſimile ſed imbecillius, ob id etiam vſu rarius. *Lib. 7. ſimpl.*

Ibidem. Myriophyllum, Romanis Millefolium, ſiccitate multa glutinat vlcera.

Lib. 8. ſimpl. ORigani genus omne calidum ſiccum tertio ordine, incidit ac tenuat. Tragoriganum etiam ſubaſtringit: præfertur montanum, vel Creticum, vel Heracleoticum.

Gal. li. 6. ſimp. & li. 3. c. ph. p. PLantago refrigerat ſiccat ordine ſecundo, aſtringit, repellit, digerit: ob hæc vlcera recentia & vetera etiam rebellia glutinat, hæmorrhagiam ſiſtit, fluxiones & putredines, & ab

& ab his dyſenterias coërcet, hepatis & renum obſtructiones tollit. Semen & radix eadem præſtant, ſed ſiccant magis, refrigerant minus. Adhæc ſemini adeſt eſſentiæ tenuitas. Duo eius genera facit Dioſc. paruam, & hac efficaciorẽ magnam. Præter hæc eſt tertium nobis Arnogloſſum, vel Arnogloſſa nomine generis appellatum, folio rotundiore, ſeſsili, hirſuto, in vſu medicorum frequentiſsimum.

Portulaca frigida ordine tertio, humida ſecundo, ſubauſtera: fluxiones bilioſas, & æſtus febriles maximè cohibet ſumpta, & admota. Hæmodiam, id eſt, dentium ſtuporem non omnem, ſed eam ſolùm, quæ ab acerbis, auſteris, acidis eſt nata, ſanat: quia ab his aſperè exiccata lenit: & replet humiditate lenta, Galenus: vel quia ſuo lentore acidulo hærẽs ac ſubiens, acorem illum ſibi affinem ſapore ex dente extrahit, Ariſtoteles ſectione prima, problemate 38. Huius autem effecti omnibus cogniti cauſam inexplicabilem, & ſoli Deo notam, ſcribit Aphrodiſeus initio problematum ſuorum.

Lib. 2. c. ph. p. & lib. 6. ſimp. Gal. lib. 6. ſimpli. & de optima ſecta.

Populus duplex, λεύκη, id eſt, alba, & αἴγυρος Gal. αἴγειρος Dioſc. id eſt, nigra. ægyri ἄνθη, id eſt, flores, ſeu σφαίρια, id eſt, pilulæ, primo foliorum partu exilientia (vt in leuce vocat Dioſcor.) calida primo à temperatis receſſu: nam ἐκ τῆς πρώτης ἀποστάσεως Paulus, Manardus, Fuſchſius in Galeno legunt: licet ἐκ τῆς τρίτης, id eſt, in tertio, habeat codex Aldinus, & ita legerit in Arabibus, vnde vertit vetus interpres: & Oribaſius Græcus medicus lib. 2. ad Eunapium, & lib. 15. ad Iulianum Cæſarem, paulò ſicciora, quàm quod humido & ſicco eſt temperatum: tenuium partium potius quàm craſſarum. Folia floribus ſunt ſimilia, ſed imbecilliora: & reſina eius exigua floribus ſimilem habet facultatem, ſed calidiorem: ſemen floribus & reſina ſiccius, non multò calidius, ſed partium eſt tenuium. De hac vtriuſque populi lacryma in Succino ſeu electro leges poſteà. Folia λεύκης, id eſt, populi albæ, media ſunt inter folia lauri calidiſsima, & folia ἀκίνου herbæ, refrigerantis Dioſcoridi: ſic enim lib. 2. cõp. ph. legendũ cenſuerim potius quàm ἄγνου, qui lib. 6. ſimp. dictus eſt calidus ordine tertio, etiã ſi vetus ex Arabibus eo loco habeat agni caſti. λεύκης καρπὸς, id eſt, populi albæ fructus digerẽtis eſt facultatis, ibidẽ paulò antè. Guſtãti Manardo Populũ nigrã & commmunem, viſa eſt modicè aſtringere, poſteà minimùm amara,

Lib. 6. ſimpl.

Oculi populi. neutra populus florere videtur Hermol.

Gal. lib. 2. c. ph. part.

odore non insuaui, sed languido. Ex eius igitur floribus myracopum populeum refrigerat, cùm præter adipem & populi oculos modicè calida, cætera habeat frigida, etiam magna parte ad supremos vsque ordines. Populus alba temperata ex aquea tepida substantia, & terrea tenuata terget: eius flores multùm acres nobis sunt, ex hisque vulgò fit vnguentum populeum: licet acopum διὰ αἰγύρου apud Galenum & Paulum legatur, non διὰ λεύκης.

Lib.7.simpl.

RVta hortēsis est imbecillior agresti: hæc enim calida ordine quarto, (tantùm tertio dicitur lib.6.comp.ph. part. in stomachica diabesasa) illa tertio: vtraq; acris, amara, tenuiū partium, valenter siccans, incîdit, digerit valenter crassos & lentos humores, vrinas mouet: flatus, & veneris appetitū cohibet. Syluestris Moly, Besanum, Besasa dicitur: Syri indigenæ Harmola vocant, lib.6.& 9.comp.ph.part.

Lib.8.simp.

Rosmarinus coronaria nobis est frequēs, vtilis folio & flore, quem vulgus absolutè ἄνθος malè vocat. nec antidotus διὰ ἀνθῶν Actuarii solius Rorismarini florem recipit, sed aliorum, vt pòst leges. Sterilis libanotis ad Montem Pessulanum plurima. Tertia fœcunda duplex est Dioscoridi: omnes emolliunt, incîdunt, tergent, digerunt, ictericis decocto prosunt, & oculorum aciem ab humorum crassitie obtusam succus radicis cum melle emendat.

Lib.7.simpl.

SAluia quòd ad multa, præcipuè fœcūditatem sit salutaris, ἐλελίσφακος Græcis, quasi syluestris lens dicitur, folio est maiore, squalidiore, scabriore: Sphacelus verò breuiore & læuiore. Quæ Theophrasti verba nostram Saluiam francam sphacelo videntur exprimere. Calfacit euidēter, & subastringit ἐλελίσφακος.

Lib.6.simpl.

Scordium ab odore & acrimonia scorodi, id est, allii, dictū est: subamarum, acre, acerbum: calfacit, purgatq; viscera, obstructiones liberat, vrinas & menses mouet: viride magna vulnera glutinat: siccum autem sordida purgat, contumacia cicatrice tegit. Optimum ex Creta petitur, quale etiam Andromachus iunior suæ theriacæ miscet: non malum tamen in aliis regionibus possis inuenire. Putriferis animaliū venenis & pharmacis deleteriis succurrit. Quę vis eius inde est cōiectata, quòd quę in bello occisa fuerāt corpora, diuq; insepulta

Lib.8.simpl.

Lib.1.antid.

pulta super Scordium fortè iacuerant, minus putria sunt inuenta, quod à viris quibusdam fide dignis acceptum tradit Gal. lib. 1. antid. Nobis in agro Parisiensi locis riguis est largissimum verum scordium.

Scolopendrion idē cum Aspleno cōtēdunt Musa & Massarius in librū nonum Plinii: tamen Galenus ait maiores lienis obstructiones vehemētiora postulare remedia, capparis corticem, tamaricis radices, scolopendrion, & scillā, & eam herbam quæ asplenos appellatur, effectum id nomine repræsentans. Vbi apertè scolopēdrion ab aspleno separat, licet posteà in censu simpliciū aspleni vires describat, scolopendrii non meminerit. Libro tamen methodi 13. scolopendrion quoque lieni conuenire scribit, nulla mentione aspleni facta: quanquàm ibi alia quoq; eius remedia attingat. Diuersas etiā herbas facere videtur in splenicis, lib. 9. comp. ph. part. *μυρίκης καρποῦ, βοτάνης ἀσπληνου λεγομένης σκολοπενδρίου, ἡμιονίτιδος ἀνά*: tamen paulò antè in Andromachi splenicis scribebat, *ἡμιονίτιδος βοτάνης, ἣν οἱ μὲν ἄσπληνον, οἱ δὲ σκολόπενδρον λέγουσιν*. Ex quibus colligere possis, herbas esse affines non viribus modò, sed forma & habitu, vnde nominum hæc incertitudo nata sit. Quod & in Dioscoride passim obseruabis, & in aspleno quoque, quem ab aliquibus *σκολοπένδριον*, ab aliis *ἡμιόνιον* vocari ait: non tamen *ἡμιονίτιδα* dixit, quòd hęc folio sit diuersissimo, quam tamen *σπλήνιον* quoque vocari scribit. Vnde Massarius & ex Theophrasto affirmat Hemionum vel Hemionion esse vulgatum nobis Ceterach: Asplenon verò seu Scolopendrion plantam esse aliam, ex foliorum & radicum pictura persuadere conatur. Quæ autē vulgò est scolopendria, Dioscoridis est *φυλλίτις*, à quibusdam Lingua ceruina multò iustiùs appellata, quā à Gaza Scolopēdrion Theophrasti, quā rectius Centipedariā vertisset. Siue aūt Ceterach sit asplenō aut scolopēdrion, siue hemionus dicta, quòd mulæ hac herba plurimū delectentur, parui est momenti, quòd hæ omnes lienē diminuant, & liquent, & substātia tenui sine calore lapides etiam in vesica frangant: lib. autē 8. sim. & Diosc. phyllitis acerba cùm sit, diarrhœas & dysenterias pota iuuat.

Lib. 5. simpli.

Stœbe herba quæ apud nos nascitur fruticosa est, calida, acris, odoratum quippiam resipiens, ad vini conseruationem ne acescat, aptissima, si calor huius doliis admotę ignis calore

Lib. 1. antidot.

excitatus, vina crudiora percoxerit. Stœbe, quæ & Phleos dicitur, ſpinam habet in folio & caule Plinio, lib.21.cap.15. lib. autẽ 22. cap.11. omnia ex Dioſcoridis Stœbe mutuatur, quòd aſtringat foliis & ſemine, ob id hæmorrhagiæ, dyſenteriæ, oculis cruentatis, auribus purulentis conueniat, quæ vires Galeni Stœbæ acri & calidæ non conueniunt: neutra tamẽ harum noſtra eſt Scabioſa vulgò dicta, quòd ſcabiei ſanandæ ſit idonea, folio erucæ cùm adoleuit hirſuto, aculeis tamen non horrente, flore cœruleo, quæ pulmoni purgãdo & hepati confert, & carbunculum recens admota horis tribus perrumpit. Pſωra autẽ Aëtii non eſſe noſtra Scabioſa hinc apparet, quòd huius vſtæ fumo arborum erucæ non moriantur, imo non moueri eas magis quàm ſtipularũ fumo expertus ſum: quam tamen facultatem Aëtius Pſωræ tribuit.

Libr. 4. ſanit. tuend. *Lib.6.ſimpl.* THymum commendatur maximè Atticum, aut ex locis ſiccis & editis: calidũ ſiccum ordine tertio, incîdit, menſes & vrinas mouet, craſſa & lenta ex pulmone & thorace expectorat.

Lib.8.ſimpl. VErbaſcum, Phlomus Græcis, vulgò Tapſus barbatus, & Bullio albus & niger: foliis terget, ſiccat, digerit: radice eſt acerba, ad fluxionis affectus, & dentium dolorem idonea.

Verbenaca recta, id eſt, περιστερεὼν ὁ ὀρθός, præſertim viridis & recẽs, ſed etiam ſicca, cum radicibus oleo incocta, perfuſaq; capiti, dolorem eius omnem diuturnum à frigore, aut craſsis humoribus omnium maximè digerit, & caput roborat. Galen. lib. ſecundo compoſition. pharm. part.

DE FLORIBVS.

LORES vt plantarũ partes reliquæ legantur, cùm maximè vigent, vt capparis in gẽma, roſa expãdi cœpta, reliqui ferè aperti. Sed haud ita pridem & ex quibus vis nondum exhalauit, ſiccantur ſole magis minus, pro varia ipſorum natura: quidã ſiccandos volunt, donec ex põderibus decẽ vnicum ſuperſit. Reponũtur vt alia, quotãnis mutentur, quamuis ſchœnuanthos etiã decenniũ efficax ſeruari poſsit: chamæmelum

melũ item diu vegetũ eſt, ob fortẽ partiũ ſuarũ miſtionem.

Flores, abſinthii comæ, bugloſsi vtriuſq;, chamædryos, chamæpityos, capparis, roriſmarini & aliorum quorundam in herbis prius dicti ſunt: reliqui ſunt dicendi.

BAlauſtium ſylueſtris punicæ flos, cytinus ſatiuæ & domeſticæ Dioſcoridi & Galeno καὶ ὀνομάζονται κύτινοι αἱ πρωτόγονοι ῥοιαὶ, id eſt, primogenia punica. Nam quando arbor florere deſinit, fructus ipſius apparet in mali Punici ſpeciem figũratus. Hi in fine veris gignũtur, & meliores ſunt ex granatis acidis & acerbis, quia magis aſtringũt, Ibidẽ. Ambo tamẽ inſigniter aſtringũt, refrigerant, ſiccãt, craſſæ ſunt ſubſtãtię: ambo etiã hodie à medicis cũ Plinio Balauſtia vocãtur. *Lib. 6. c. ph. p.*

Buphthalmi flos cardiacus Actuar. oculi bubuli effigie, vnde illi nomen, colore floris Anthemidis, ſed multò maior & acrior, ob id valentius digerit: putatur eſſe Cotula nõ fœtida vulgo dicta. Anthemis, ſeu Chamæmelum ab odore mali dictum: calfacit, ſiccat ordine primo, ſtipata rarefacit, tenſa laxat, plena digerit, dura emollit, eſſentiæ tenuis vt roſarum ſuccus, laſsitudines ſoluit, dolores capitis & aliarum partium frigidos, ſi homo plethoricus non ſit, nec cruditate laboret, ſedat, libro ſecundo compoſitionis pharmacorum particul. biliosas febres percoctas, & quæ ex cutis denſitate naſcuntur, potu perſanat: melancholicas autem, & pituitoſas, & quæ ex viſceris alicuius phlegmone oriuntur, cõcoctas ſtrenuiſsimè iuuat: ob id à ſapientiſsimis Aegyptiorũ vnicum putatur febrium omniũ remediũ. Tria huius genera Dioſcoridi ſunt flore tantùm diuerſa, intus in omnibus aureo, foris cãdido in leucanthemo, melino in chryſanthemo, purpureo in erãthemo, quòd vere floreat. His nominibus Macer diſtinxit. *Lib. 6. ſimplic.* *Libr. 3. cap. 9. & lib. 6. ſimp.* *Chamæmelum cõmune eſt leucanthemum.*

CAryophyllũ, quaſi nucifoliũ, quãuis hãc nõ ſeruet naturã, quæ nomine prætẽditur: fructus eſt arboris Aëtio & Simeoni: flos autẽ eſt Paulo cuiuſdã arboris Indicæ, feſtucaceus, niger, lõgus, acer, ſubamarus, odoratus: calidus ſiccus ſecundo gradu Aëtio, tertio gradu Paulo: ad obſonia, ſuffitus, & multa medicamenta vtilis. Dioſcoridi & Galeno indictus. *Clauus à figura vulgò dicitur.*

Crocus calidus ordine ſecundo, ſiccus primo, parũ ac mediocriter aſtringit, qua facultate cor & partes alias roborat,

vt ſuo calore moderato coquit ac digerit, & ſiccando modicè diſpoſitiones pectoris phthiſicas iuuat, putredines corrigit, lib. comp.ph.part.4.7.8. Optimus medicamentis eſt Coryceus recens, oblongus, integer, plenus, non fragilis, flauiſſimus, & qui cum humore tritus manus ſuo colore ſaturet, nec ſitum nec cariem redolens, ſubacer, Dioſcor. Crocus Coryceus à Coryceo antro, in quo naſcitur, veteribus atque adeò Poëtis præter cæteros celebratus: aliis ſanè procerior eſt, non tamen aliis robore odoris aut diuturnitate eſt præſtantior. Eligendus verò eſt non procerior, ſed odoratiſsimus, & flauiſsimus, & longo tẽpore in vigore ſuo perſiſtens. Præſtantiſsimum igitur aliquẽ crocum apto quodam ædiũ loco repoſitum obſerua ſæpe, vt pernoſcas: nam id colorem odoremq́; priſtinum diu ſeruabit: adulterati verò odor & color celeriter vaneſcit. Crocus Cilicius etiam laudatur, libro ſeptimo comp.ph.part.

Lib.1.antid.

Epithymum Græcorum eſt flos thymi ſatureæ ſimilis, calidus ſiccus gradu tertio, omnia poteſt quæ thymus, ſed efficacius, ob id illius penuria hoc vti licet, menſura tamen maiore. Datur Epithymum drach. quatuor cum ſero lactis vel mulſa, ad educendum humorem melancholicum. Horum loco ſi Arabum epithymo, hoc eſt, caſſutha thymo innata, vt ſatureæ ſeu thymbræ epithymbrum Actuario dictũ, & hyſſopo, & maioranæ, epyſſopum: & orobo orobanche: & lino linanche, vti libet, quia vires cum thymi flore eaſdem illi Plinius veterum ſolus tribuit, dabitur cum Meſue ob imbecillitatem à drach. quatuordecim ad drach. viginti. Epithymus autem Arabum, vt thymus, eſt duplex, hortenſis, & hoc calidior ſiccior montanus.

Lib. 14. meth. κȣκουθε, & κȣσκουτε, & κοασουθην, & κασασουθην leges in Act.

Ericæ digerentis plantæ flore potiſsimùm ac foliis vtendum: ſemen etiam adhibetur lib.6.comp.ph.part. Ericæ fructus ſæpe lib.9.comp.ph.part. in ſplenicis.

Lib.6.ſimpl.

Geniſtæ noſtratis, & Sparti folia, flores, ſemina, ſuccus valẽter trahũt, ob id anginis, iſchiadibus ſalubriter admouentur, & hydropicis ſumuntur. Flores eius antequàm dehiſcant, aceto & ſale condíti annos etiam tres integri ſeruantur, idonei primis menſis, & delicati capparum loco, quibus etiam valentius obſtructa liberant.

Lib.8.ſimpl.

Iop,

IOν, id eſt, viola omnis, & præcipuè nigra ſeu purpurea, quanuis in eodem genere eſt etiam alba, vulgò Martia dicitur,& Quadrageſimalis,quòd Martio menſe, & quadrageſima floreat. Et etiam multifolium,ob id Daſypodium Græcis dictum, concolor primæ ſed plenior: frigida eſt ac humida primo ordine. Syrupus ex multis florum violæ nigræ recentium,vt roſarũ, florum perſici, infuſionibus ſoluit aluũ, vt in compoſitis ipſis dicemus. Quin & ſemen violæ nigrę album, rotundũ, milii æmulum apertè cholagogum eſt. Eſt quoque eius generis ſylueſtrior toto habitu ſtrigoſiore, magis ſerpens,flore purpureo,in album langueſcẽte,inodoro, Λευκόϊον verò quanuis violam albam ſignificet, ad omnes tamen violas præſertim eas, quæ primo vere naſcuntur, ſiue albæ,ſiue luteæ,ſeu purpureæ fuerint,ſeu nigræ cum Hippocrate, ſeu cœruleę, vt quidam Dioſcoridis codices habent(quod expungendum putant plerique, præſertim Plinius lib.20.& Paulus de oleo ioto,id eſt,violaceo,album, luteum, purpureum, leucoion tantùm commemorant)extẽditur. In his efficaciſsimæ ſunt luteæ,Keiri Arabibus dictæ. Tamẽ cæteræ tres aut duæ caryophyllatæ, à floris figura caryophyllum imitante nobis dictæ,non ſunt inefficaces: linguam enim valenter calfaciũt, & acrimonia ſua mordent folio, ſed magis flore, qui in his colore plurimùm variat, arte opinor quæſita, vt in floribus aliis. Λευκόϊον verò Theophraſti,quod florũ primũ ſe oſtendit, etiam nondum exacta hyeme: radice bulboſa an ſit quæ nobis circa natalem Chriſtianum florem album pulcherrimum trifolium intus virentem oſtentat, ab aliis malo diuinari, quàm à me rem non ſatis compertam pro vera pronunciari. De quo multa Maſſarius in lib.9.Plinii.

MElilotum coquit,digerit, & parũ aſtringit, vt crocus: largior enim eſt in eo ſubſtantia calida quàm frigida. *Gal.li.7.ſimp. & libro 4. c. ph.p.*

NYmphæa,quòd aquoſa amat dicta: vna eſt flore albo,radice nigra,& ſemine nigro: altera flore luteo,radice alba. Vtriuſq; radix & ſemẽ frigidum,ſiccans ſine morſu,parũ detergens, proinde alui profluuia, & dyſenterias cohibent: ſemen immodicè profluens ſiue per inſomnia,ſiue aliter,retinẽt ex vino nigro auſtero pota:in id efficacior lutea,adeò vt

medeat

medeatur muliebri profluuio, vt ad tergendum alba prępollet, quæ aqua macerata alphos, pice liquida alopecias ſanat: Autumno radices exciduntur: Hæc Dioſcorides & Galenus, verùm facultatis florum, quibus hodie ſolis vtimur, non meminerunt.

Caprifoliũ & materſylua.
Gal.lib.8.ſim.

PEriclymeni fructus & folia ſubamara, tandem acria, adeò valenter calfaciunt, & incídunt, vt multo vſu cruentas vrinas educant, lienoſos, ægrè ſpirantes ex oleo admota iuuat. Vides quàm fœdè labantur, qui Lycium veterum ex hoc fructu repręſentant. Nunc flore ferè vtimur, & ex eo vel flore liguſtri aqua capitello deſtillata, ad oris & fauciũ aphthas & nomas colluendas.

Roſæ parum aſtringunt, vt lib.4.c.ph.p.

ROſa omnis amara eſt atque aſtringens, præcipuè rubra, à qua ſubſtantia refrigerat, ſiccat, flos autem eius aſtringit magis, proinde etiam ſiccat valentiùs. Roſarum flores potiùs quàm roſas, quia imbecillã aſtrictionem habent, in Diabeſaſa ponit Heras lib.6.comp. ph. part. Gal. & Andromachus in ſtomachicis, lib. eodem. Flos autem eſt pars interior, in qua ſemen eſt & capillus. Id ſemen vulgus Antheram vocat, cùm Anthera compoſitio ſit Gręcis roſas ſiccas & alia recipiens: quin & ſine roſarum flore anthera medicamentum eſt, lib.6.comp. ph. part. Roſæ præſtantiſsimæ ſunt, quæ longè omnium ſunt ſuauiſsimæ, & aliis rubicundiores. Siccandæ verò ſunt loco ſublimi meridiano, quo ſolis radij pe-
Lib.1.antidot. netrent, roſas tamen non tangant. Roſarum ſuccus eſſentię
Lib.3.ſim. c.9. eſt tenuiſsimæ, nam celeriter aceſcit, & lentore caret, & vnguentorum omnium odores exoluit & obſcurat. Ex roſis calidiſsimæ videntur Moſchatæ, poſt has roſeo colore inſignes, incarnatæ nobis dictæ, quæ & cerebrum valenter feriunt, paulò minùs albæ.

Lib.1.antidot.

ΣΧοῖνος, id eſt, iuncus abſolutè ſcriptus, iuncus odoratus, Arabicus, Libycus, ſeu cũ Celſo rotundus, à triangulari cypero eum ſeparante. Neſcio autem quia cau ſa vulgo ἄνθος σχοίνου dicitur, cùm raro flos eius ad nos defe-
Lib.8.ſim. & lib.6.c.ph.p. ratur, ſed herba ſæpe, eius parte ſuperiore à camelis eroſa. Eam enim in Arabię viis copioſiſsimè creſcentẽ, ob id parui pretij,

pretij, libentiſsimè cameli paſcuntur. σχοινάνθος Actuarius, vulgus Scœnanthum: modicè calfacit, & modicè aſtringit, eſt nonnihil tenuium partium, ob id mediocriter digerit, & mediocriter repellit: radix aſtringentior, flos calidior, vrinas ac menſes ciet, ſumptum & fotu adhibitum, iecoris, ſtomachi, ventriculi phlegmonas iuuat, hæmoptoicis, id eſt, ſanguinem ſcreantibus cum aliis prodeſt: ſolo odoratus vigore deligitur: nam odoris illius gratia celeriter vaneſcit. I. lib. antidotorum.

Στοιχὰς naſcitur multa vbique terrarum, copioſiſsima in Creta inſula, & dictis Stœchadibus inſulis, in mari Iberico, à quibus appellata eſt: naſcitur & in Arabia, vnde & Arabica vocatur. Amara eſt, modicè aſtringit, proinde tenuat, terget, obſtructa liberat, roborat viſcera & corpus reliquum, putredinem arcet. Habitior & meliùs nutrita atque melior ex inſula Creta petitur, lib. I. antid. Eſt in Gallia Narbonenſi Stœchas citrina vulgò dicta, à comæ & corymbi floris colore luteo, Dioſcoridis Heliochryſum, & Galeni Amaranthus videtur: altera autem flore purpureo. κύνλασιν Gal. Lib. 8. ſimp. Lib. 9. c. ph. p.

Ex prædictis, & non paucis ſequentibus plantarum partibus, & animalium, atque adeò metallorum, aqua fit vi caloris vel ignei, in flamma, prunis, arena, cineribus, ſcoria ferri, calce irrigata, aqua feruente (quod diplomata, id eſt, vas duplex dicitur) vel putredinoſi in fimo equino, corticibus putrentibus, vel ſolaris. Tenuata enim humiditas à calore vapor fit, qui elatus capitelli vitrei, terrei, plumbei, argentei, vel alia materia frigida craſſa conſtantis frigiditate concreſcit in aquam per naſum eius defluxuram in vas ſubiectum, quo modo pituita in capite humano ex totius vapore gignitur, & per naſum deſtillat. Cui ſi ignis valentior ſub finem acceſſerit, rerum ipſarum humidum ſubſtantificum tollitur, & ſi quod rebus ipſis inerat oleaginum, vel delabitur pro vaſorum ſitu & figura. De qua re fuſiùs in compoſitis medicamentis agam, quòd hæ aquæ quamuis ſimplices ſint, quia tamen aliquid opera noſtra acceperunt, & fortaſſe veræ ſunt compoſitæ, vt aqua calfacta Galeno. Lib. I. ſimp.

DE SEMINIBVS.

Lib.2. alimen. initio.

EMEN à fructu differt, vt contentum à continente, seu potiùs vt pars à suo toto. Fici enim fructus sunt ipsi ficus, κεγχράμιδες verò in fructu granula sunt semina, in moro similiter. & γίγαρτα in acino fructu sunt vitis semina: & tria aut quatuor grana in medio pomo, pyro, sunt eorũ fructuũ semina: & in cucumere, cucurbita, pepone, melopepone fructib⁹, semina insunt plurima & cõspicua. In ceraso, pruno, mespilo, vtroq; corno, dactylo, myxis, seriphis. granatis, oliuis fructibus, quod ligno includitur semen est, vt fructus, seminũ sit munimentum quoddam & propugnaculum. Quoniã plantarum sit permultarum finis semen procreare, in quo spes maxima est speciei suæ propagãdę, & quoàd eius fieri licet, perpetuandæ. Ob id magna id cura est à natura munitum, & loco penitiore tanquàm tutiore repositũ, ac non sola fructuum carne munitum, sed sæpe ligno, vel osse, sæpe cartilagine, sæpe callo quodam duriore aduersus cœli & animalium iniurias. vel potiùs sit fructus, quod ex semine & reliquo constat, vt in leguminibus siliqua inuolutis. siliqua cum semine est fructus, plurima eorum substantiæ pars est in seminibus. Est tamen vbi tenui discrimine distant semina à fructibus, vt segetes & legumina, Galeno scripta toto lib.1. alimentorum.

Præterà nuces regiæ, nuces Ponticæ seu auellanæ, pistacia. Quin persæpe Dioscoridi & Galeno καρπὸς, id est, fructus, ἀντὶ τοῦ σπέρματος scribitur. Semen althææ, apij, agni, anethi, asparagi, dauci, fœniculi, genistæ, hyoscyami, lauri, plantaginis, portulacæ, nymphææ, rosarum, & aliorum non paucorum in radicibus, aut herbis, aut floribus cognominibus, dictum est: quam rem index apertissimè demonstrat. Legenda autem semina, cùm sunt matura, & fructus quibus includuntur, sunt maturi. Semina verò quotannis mutare præstiterit, etiam si pleraque diutiùs seruari possint.

Dioscor. & Gal lib.6. simp. & lib.7. cap.ph.p.

AMomum calfacit, validè siccat, astringit, coquit magis quàm acorum, siccat minùs, cætera facultatem habet eandem. Odoris conciliandi gratia medicamẽtis etiam principalibus miscetur, vt in componendi ratione audies. Delige candi

candidum vel fuluum, ſimplici tamen colore non vario, laxius in vua parua ſeminis tamen plena diffuſum, non aſtrictius cohærens, odoratum, nares vulnerans, acre, mordax, recens, non carioſum. Amomi vua ſępe Galeno & Actuario ob id dicitur, quòd racematim velut in vua cohæreat. Laudatur amomum Scythicum, lib. 8. comp. ph. part. Non eſſe verò roſam Hiericuntis, aut Hieroſolymitanam vulgò dictam apertè conuincit vtriuſque hiſtoria. Hodie paſsim deſideratur, nam quod oſtendunt officinæ, inodorum eſt: habeo apud me fuluum, paruum, oblongum, anguloſum, odoris dum fricatur iucundiſsimi.

Ameos ſemen calidum ſiccum in fine ordinis tertij, tenuiū partium, album, ſubamarum, acre, digerit, vrinam mouet. Ami commendatur Illyricum, lib. 9. comp. ph. part. alij Aegyptium laudant. *Lib. 6. ſimp.*

Aniſi ſemen calidum ſiccum ordine tertio, vrentibus proximum, acre, ſubamarum, vrinas ciet, flatus ventris diſsipat, digerit: addit Dioſcorides venenis reſiſtere. Inter prima laudatur Creticum: melius recens & plenum. Eius loco & penuria Aniſum dulce vſurpamus, quod γλυκάνισον Actuarius ſæpe appellat. Ita ſentire malo, quàm cum nonnullis Aniſum vulgare Græcorum Anethum initio tertij gradus calidum, ſiccum primo affirmare. Anethum verò vulgare calidius ſiccius, Aniſum Græcorum calidum ſiccum tertio gradu. Nam vero veterum aniſo (vt dixi) caremus. quod ſemen paruum apij ſemini ſimile, ſed maius Dioſcorides ſcribit: Anetho autem ſemen latum & foliatum Ruellius tribuit: ex quo ſcripto re neſcio, niſi fortè anethum noſtrum pinxit nō deſcriptum veteribus. *Lib. 6. ſimp.* *Lib. 6. ſimp.*

Acantha leuce Dioſcoridis & Galeni, eſt Bedegar Serapionis, vt deſcriptiones & vires conferenti ſole clarius euadet: aſtringit enim, & ſiccat minùs quàm ſpina Aegyptia ſeu Arabica amborum, quæ Sucaha eſt Serapionis, fructu & radice vtilis: cum noſtra Acantha leuce eadem, niſi quòd ob ſoli & cœli naturam eſt inefficacior.

BOmbacis ſemen ſimplex ceraſi nucleo ſimile, recentiores ad vitia pectoris purganda adhibent. Melita inſula mittit multiplex, ſibi implexum, nigrum.

Βασιλικοκαρπός, id est, Basilici semen, cardiacum Actuario est: in vsu etiam interdum apud Gal. in comp. ph. part. inuenitur.

Gal. li. 8. simp. Cucumeris esculenti semen magis incîdit, terget, tenuis est substantiæ (præsertim arefactum, contritum, cribratum) quàm ipsa eius caro frigida humida ordine secũdo, cùm semen ipsum siccet ordine primo, aut etiã secundo incipiente. Ob hæc vrinas mouent, & corpus *ῥύματος* vice tergent, & splendidum reddunt. Addit Dioscorides vesicæ exulcerationibus subuenire. *Li. 2. aliment.* Vrinas magis mouent Pepones quàm Melopepones & Cucumeres, & Cucurbitæ, quòd substantia sunt magis humida, aquosa, & tenui, & quæ in ventriculo faciliùs corrumpatur, & quę vim quandam abstergendi habeat, ob quam expeditiùs quoque deorsum quàm prædicta ferantur. Sordidam cutim, *ἐφηλίν*, lentes in facie, *ἄλφους* extimos & superficiarios detergent, semine potentius quàm carne, vt etiam renum calculis conueniat. Nulla verò seminis cucurbitæ Dioscoridi & Galeno in simplicibus est mentio, quum tamen hodie solenni quodam more vulgus medicorum in componendis suis medicamentis omnia hæc maritent, scribentes passim quatuor semina frigida maiora, vt distinguant à frigidis quatuor minoribus, lactucæ, portulacæ, intybi, sereos, id est, endiuiæ, scariolæ. Inter illa verò citreoli semen non melopeponis numerant.

Gal. li. 7. simp. Cari semen calidum siccum ordine tertio, mediocriter acre, vrinas mouet, flatum discutit: planta etiam reliqua ad hoc vtilis à Caria regiõe laudatissimum afferebatur: vnde illi nomen multiplex, Carum, Carion, Careon, Caroon.

Coriandrum essentiæ amaræ habet plurimum, parum humiditatis aqueæ tepentis, pauxillum astrictionis, à qua refrigerat, vt ab amarore calfacit, terget, digerit, tenuium est partium, lumbricos necat: sed largius sumptum mentem mouet non sine periculo, ob id aceto maceramus, pòst siccamus.

Cresson alenoys vulgò. Lib. 7. simp. Cardamum, id est, nasturtium, semine & folio siccum est caustico & adurente, vt sinapi, phænigmum, hoc est, rubrificationem in coxendicis aut capitis dolore excitat, eclegmatis mistum astmaticos crassis & lentis pulmonum excrementis valenter purgat vt sinapi.

Carda

Çardamomum Serapionis vtrunque tam maius, quod Granum paradisi vocatum putant plerique, quàm minus, nihil habet commune cum vero, id est, Dioscoridis & Galeni Cardamomo, etiam hodie desiderato. Cardamomum absoluté & Cardamomum nigrum, lib.9. comp. ph. part. & 1. antid. & in theriaca ad Pisonem. *Lib.1.antid.*

Cnici semen calidum, ordine tertio, purgat pituitam, vt cap.5. lib.2. simpl. docet Galenus, & lib.5. sanit. tuendæ: quod in diacnico compositione posteà plenius leges. Nihil tamen aut minimum harum virium in consueto nobis semine Cnici expertus, forté quòd à regionibus calidioribus non sit allatum, sed in agro Parisiensi natum. *Carthamus Gazæ cum vulgo.*

Cumini semen vtile magis, calfacit ordine tertio, siccat, astringere addit Dioscorides, vrinam mouet, flatum extinguit: satiuum est ac syluestre, idq; duplex Dioscoridi: laudatur Aethiopicum, deinde Aegyptium. *Gal.li.7.simp.*

Coccus baphica, vel coccum baphicum, id est, granum tinctorũ, baccula est asparagi æmula, foliis innata fruticis aquifoliæ ilicis, Theo. Plin. astringens, amara, siccat sine morsu: ob id ad vulnera magna etiam neruorum congruit, roborat partes siue his qualitatibus manifestis, siue etiam (vt quibusdam placet) totius substãtiæ familiaritate, quam dicũt habere cum corde præcipuam: de hoc in antid. *Διὰ κόκκων βαφικῶν.* *Kermes & Alkermes vulgo cũ Mauris.* *Lib.7.simpl.*

ERuca foliis & semine calida, flatuosa, ob hæc venerem largiore vsu excitat, in condimenta venit, vrinas mouet. Syluestris satiua est acrior. hac synapis vice vtitur Iberia occidentalis, Dioscor.

Eruum calidũ primo ordine, siccũ secũdo, amarũ proinde, incîdit, terget, obstructiones liberat, largo vsu sanguinem per vrinas euocat, præsertim rufum. Nam Eruum non candidum sed rufum vehemẽter amarũ est, candidũ dulcius, lib. 1. antid. *Orobus cum Græcis, lib.8. simpl.*

Erysimi semen sapore nasturtii, calore igneo, vel aqua maceratũ, vel linteolo & crusta pistoria inuolutum & tostum, ac eclegmatis mistum, crassa & lenta ex pulmone valenter promouet: id enim sic torrefactũ terget, lib.7. comp. phar. part. *Lib.6.simpl.*

FOenumgræcum siccum primo gradu, calidum secundo, lib.8. simpl. calidum autem mediocriter, & ob id digere-

d re dic

re dicitur,lib.1.comp.pharm.part. Nam is gradus eſt medius inter ſummum & omnino temperatum, quod nec calidum abſolutè, nec frigidum iure dixeris: phlegmonas ardentes irritat & exacerbat,minus calidas & duras digerendo ſanat.

Liguſticum à Liguſticis alpibus,in quibus frequens naſcitur,Galeno & Actuario vnius literæ mutatione Libyſticum.hodie rarum, ſemine ſolo viſum Manardo,radix imperatoria vocatur Leoniceno & Muſæ. Hoc autem accipiendum in compoſitionibus Arabum pro Keïſin ſeu leuiſtico, apertè docet dia trion pipereon & dia calaminthes, à Nicolao & Meſue ex Galeno paucis admodum mutatis deſcripta. In quibus & aliis non paucis Arabũ deſcriptionibus, vt diacymino,diamoſcho, Libyſticum repoſuit Actuarius: vulgatum autem Leuiſticum aut Smyrnium eſt cum Ruellio, aut apii vel dauci genus: cum Manardo Smyrnium, putante petroſelinum Alexandrinum vel Macedonicum.

Lib.7.ſimpl. Λινόσπερμον, id eſt, lini ſemen, humido & ſicco quodammodo temperatum,calidum autem quodammodo ordine primo: flatuoſum eſt etiam ſi frigatur, adeò plenum eſt humiditate recrementitia. Quia igitur calidum humidum flatuoſum, ſemen homini generat.Lini ſemen torrefactum terget, *Lib.6.c.ph.p.* vt ptiſſana & farina fabarum,lib.7.comp.ph.part. Lini ſe- *Li.11.method.* men vires habet fœnigræci,diſcutit,& emollit omnẽ inflam- *Lib.6.ſanitat. tuen.* mationem,Dioſcor.Erui ſemen admodum digerit,& lini ſemen moderatius. Lini ſemen tepidè calidum,vt chamæme- *Li.3.ſimp.c.9.* lum. Lini ſemen in aqua coctum refrigerantem ſuccum gi- *Li.4.rat.vict. in morbis acutis.* gnit. Linoſpermon & ſuccus roſarũ frigidioris media temperie ſunt naturæ, ſed non ita multo, quin potius caloris ſunt tepidi. Lini ſemen refrigerat, ſiccat. Linoſpermon tanquàm frigidiſsimum vitandum aſthmaticis cenſet Galenus, vt meconium, mandragoram, hyoſcyamum, cicutam, pſyllium. Linoſpermon vrinas exiguè mouet: frixum autem vreticum magis fit, & aluum magis ſiſtit eſu.

Lithoſpermon,quia ſemẽ duritie eſt lapidea, vel quia cum vino potum calculos frangit Dioſcor.

Lupinus eſt ſatiuus, idemq; vel dulcis,vel amarus: agreſtis verò minor ſed amarior, & ad omnia valentior domeſtico, terget, tenuat, incidit, digerit, ſiccat ſine morſu: vitiligines,

pſoras,

psoras, achoras, vlcera cacoëthæ sanat, lumbricos necat sumptus & admotus, iecur & lienem purgat, phymata, chæradas liuida ex aceto, vel posca, vel oxymelite pro ægri natura & affectus varietate coctus digerit.

Lens calido frigido tẽperata, sicca secundo gradu, valenter astringit, ob id ventrẽ sistit, abiecta priore aqua aluũ mouẽte. *Lib.8.simp.& lib.1.aliment.*

MElanthium est Gith, quamuis flore sit ex cæruleo albicante, semine nunc nigro nunc rufo, calidum siccũ tertio gradu, tenuium partium, amarum: assiduo olfactu catarrhos sanat, orthopnœan iuuat, lumbricos necat, lepras terget, menses ob crassitiem & lentorẽ retentos mouet. Quæ verò in segetibus altius adolescit, Nigella vulgò dicta, inodora, pseudomelanthium, & Githago vocari possit, Hermolaus. *Nigella Gazæ. Nigella Romana vulgo.*

OCymum calidum secundo ordine, excrementitia humiditate, ob quam non sumendum, sed foris illitum coquit & digerit. Ocymum calfacit, tenuat, non tamen valenter, lib.2.comp.ph.part. Ocymi semen Actuar. vsurpat. *Lib.8.simpl.*

PSyllium dictum quòd semen habeat effigie pulicis, humido sicco temperatum, frigidum ordine secundo: ne putes cum Arabibus corticem frigidum gradu quarto, medullam gradu quarto calidam. *Dioscor. Gal.*

Papaueris genera sex Dioscoridi & Galeno. Satiuum calice grandi, flore & semine albo, minus frigidum, ob id esculentum, & mediocriter somniferum. Syluestre, flore ad medium nigricante, calice minore, semine nigro, admodum frigido. Tertium etiam syluestre procerius, squalidius, calice longiore, omnium frigidissimum, proinde stupefacit: amborum scapo sub capite conuulnerato succus defluit lacteus, opium dictus: Meconium verò succus ex his expressus crudis. Horum frigiditate aliorũ vehementem calorem obtundunt Medici in suis compositionibus. Quartum papauer Rhœas, Quintum Corniculatum, Sextum Herculeum, κωμαὶ μήκωνος vsurpantur Actuario.

SEsili radice & fructu, id est semine, valde calet, ac tenuium est partium, quare vrinã mouet, epilepsiæ & or- *Siler vulgò cũ Virgilio.*

thopnœæ confert: laudatur Maſsilienſe. Eſt alterum etiam Aethiopicum,& tertium Creticum Dioſcoridi.

Staphis agria ſemine velut in vuam coacto (vnde illi nomen) vehementer acri & vrente,quod manſum pituitam in os ex capite plurimam detrahit, & illitum ex oleo capiti puerorum pediculos enecat; vnde Pituitaria & Pedicularis quoque herba dicitur.

Lib.8.ſimpl. Sinapi calfacit,ſiccat ordine quarto. Sinapi Alexandrinum laudatur, lib.9.comp.pharm.part.

Lib.1.antid. THlaſpi duplex, Cappadocicum, nigrius, non exactè rotundum,ſed quadam ſui parte velut ἐνθλασμα habet, id eſt,infractum,exiguum,vnde illi nomē, multò maius & præſtantius quàm ſecundum. quod etiam in Cappadocia & Creta,& vbique naſcitur ὠχροξάνθον, id eſt,ex pallido flauum,rotundum, admodum exiguum. Creticum tamen plerique immiſcent theriacæ.

VRticæ fructus,id eſt ſemē & folia præcipuè vtilia ſunt, non vehementer calfaciunt, tenuium ſunt partium, digerunt, phymata & parotidas, craſsis & lentis humoribus pulmones purgant.

DE FRVCTIBVS.

FRVCTVS eſt ea plantæ pars,quæ carne conſtat & ſemine: ſæpe etiam pro ſemine ipſo ſumitur, vt libro ſexto ſimplicium fructus vrticæ: lib.8.ſimpl.fructus ſeſeleos, fructus hyperici,fructus ſcillæ,periclymeni fructus & eiuſdem ſemen,lib.9.comp.ph.part.& alibi perſæpe. καρπὸς τοῦ στρύχνου, Solani bacca Actuario.

Lib.8.c.ph.p. & lib.6.ſimp. AMygdala amara incidunt,tenuant,tergent,digerunt ſine morſu: ob id ex pulmone excreationem craſſorum & lentorū promouent,obſtructum hepar,lienem,renem, colum à craſsis & lentis humoribus expediūt. Amygdala dulcia ſunt moderatè calida, leuiculam tamen amaritudinē habent, ſed à dulcedine occultatā,quæ tamen tēporis ſpacio fit manifeſta.

Anacard

Anacardus, vel cum Actuario Anacardion, à cordis figura & colore dictum videtur, calidum ſiccum quarto gradu Meſuæ, veteribus Græcis indictũ, affectus cerebri & neruorum frigidos humidos mirè iuuat, admotum cutim vlcerat, verrucas tollit. In India, Sicilia, Apulia frequens.

BAλανος μυρεψική, id eſt, glans vnguẽtaria, Myrobalanus quoque Plinio dicta, ex Barbarica regione allata, Ben Arabibus dicta, hodie frequens, ſtomacho aduerſatur, cum hydromelite pota carnis huius drachma vna eſt vomitoria: cum oxycrato autem iecur & lienem purgat, cum aceto item (quo maximè gaudet ad agendum) lepras, pſoras, lentes, vitiligines, pruritum exterget, lieni & hepati indurato illinitur cum farina aliqua ſiccante, vt erui, lolii: lieni etiam prodeſſe ſcribit Gal. in theriaca ad Piſonem. Carnis huius ſucco facultate calido vtuntur aromatarii: id enim inodorum cùm ſit, omnibus ſuſcipiendis odoribus eſt aptiſsimum, vt inſipidum ſaporibus, & coloris expers coloribus. Id oleum Balaninum Dioſcoridi dicitur. Oleo expreſſo quod reliquum eſt magma terreum & amarum, incîdit, terget, contrahit, ſtipat, ad prædicta etiam efficax, ſed minus. Id autem videtur eſſe μυροβαλάνου πίεσμα, id eſt expreſſum, quod cataplaſmatis miſcet Galenus, lib. 11. & lib. 13. meth. & bis. lib. 9. comp. ph. part. ſplenicis remediis, & ad ſcirrhoſos lienis affectus adhiberi ſcribit Gal. Quo in loco μυροβαλάνου tantum, aliquando μυροβαλάνου σαρκὸς, aliquando βαλάνου μυρεψικῆς leges, aliquando μυροβαλάνου ἄλευρον, id eſt farina & puluis, & μυροβαλάνου λεπόχανα, id eſt putamen & cortex, & μυροβαλάνου λέπυρα κεκομμένα καὶ σεσησμένα, id eſt, Myrobalani teſtæ & cortices inciſi & tuſi cribratiq́;. Omnia hæc ad ſplenicos ſcribuntur, vt ſit credibile maximè de fructu eodem, ſcilicet Balano myrepſica, & eius partibus, omnia hæc intelligi. Quam verò myrobalanum Arabicam intelligat Dioſcorides, cui ſimilem facit fructum palmæ Aegyptiæ, de qua nunc dicam, planè ignoro. Nam Arabum recentiorum Myrobalani quinque generibus diſtinctæ veteribus indictæ putantur, & prunorũ generi potius, quàm Balanorum, id eſt glandium, aſsignandæ ſunt. Sunt verò hæc: Lutea ſeu citrina refrigerans, cholagoga. Inda & nigra, melancholiam purgat, & exhilarat. Cepula phlegmagoga,

Lib. 6. ſimpl.

goga, visum illustrat, coctionem iuuat, pectus purgat, hydropicis confert. Empelitica (quæ Actuario ἀμπελῖτις & ἴμβιξι quoque dici videtur) etiam phlegmagoga, ventriculum purgat & roborat, appetentiam reuocat, vomitum sistit. Beletzica empyos iuuat, hæmorrhoides & capilli defluuium. De his plura leges in Arabibus. Ignorata quoque videtur hodie χρυσοβάλανος, digerens & roborans, vt spica nardi, & ad colicos affectus, & stomachi ardores & singultus adhiberi
Lib.10.meth. scripta Gal.lib.8.& lib.9.comp.ph.part. Epithema ex pin-
Dioscor. guibus palmulis, quas παθήτας vocant, salubriter viscera refrigerat, si harum caro omni membranoso exempto coquatur cum aceto solo claro, vel etiam aqua adiecta donec tenerescat, & tusa applicetur. φοῖνιξ in Aegypto nascitur, viridi colore, odore mali cotonei, medio maturitatis vigore per autumnum decerpi solet, Arabici Myrobalani similis, sine osse, quam Myrobalanum quoque vocari Hermolaus affirmat. πῶμα autem & ἄδιψος etiam Dioscoridi vocatur, quòd ex hoc fructu palmæ Aegyptiæ humidiore, acerbo, astringente expresso, potus fit sitim sedans Solino autore, qualis nobis ex pomis, pyris, sorbis. Hic autem fructus si vsque ad maturitatem in arbore sinatur, solibus nigricat, & φοινικοβάλανος vo-
Lib.6.c.ph.p. catur. φοίνικες ἢ φοινικοβάλανοι, vel quomodò aliter vocare li-
Lib.9.c.ph.p. bet, moderatè stringunt, acerbo sapore: φοινικοβαλάνων σὰρ-
Lib.7.c.ph.p. κὸς, & in colice Scribonii ibidem. Caro φοίνικος συριακῆς
Lib.2.c.ph.p. in arteriace Andromachi 12. & caro φοινικοβαλάνων in 15. φοι-
Li.8.c.Herm. νίκων βάλανοι proprietatem quandam habent capitis dolorem excitandi: easdem tamen dat ibidem in cephalalgia: sed addit, si sint consuetæ & accipienti iucundæ. Adhæc bilem pellunt deorsum, vt absinthium, & refrigerant. φοίνικες θηβαϊκοὶ à Thebis Aegypti opinor, & paulò pòst, φοίνικες πάτητοι celebrantur, φοίνικες πάτητοι μέγιστοι bis lib.9.comp.ph. part. & paulò antè, φοινίκων κάρυον: πάτητοι autem vocantur, quòd id genus tertium palmularum cariotarum præhumidum in parente rumpat se præ humore, calcato simile redditum. φοῖνιξ verò palmæ ipsius fructus, præsertim dulcis, non paucam obtinet caliditatem: tamen desiccat, roborat, contrahit, stipat, densat, sumptus & admotus. Hic autem fructus à palmæ Aegyptiç fructu ex osse differt: nam hic os habet magnum & longum & durissimum, in quo semen id os vstum

& tritum valenter digerit, lib. 6. c. ph.p. Dactylus à digitorum forma dicitur. ὀξυφοῖνιξ verò dictus Act. & aliis quibusdam Græcis recentioribus ab acido sapore, palmæ sylvestris fructus, Tamar Indus, id est, Dactylus Indus Barbaris vocatus: quãuis cholagogus sit cõprimendo, vt palmæ Aegyptiæ fructus Phœnicobalanus, tamen os habet quod satum arborem nobis produxit, aliis multis conueniunt & differunt, vt mox audies: sed Oxyphœnix veteribus indictus, cùm Phœnicobalanus in his frequens sit. Oxyphœnix subniger, lucidus, tener, villis tanquàm radicibus mistus, recens, pinguis, acido sapore. Quibus notis apparet, quantum conueniat cum Phœnicobalano, & quantum discrepet: adhæc osse vt diximus, & vsu hic recentiorum tantum, ille etiam veterum. Si frigidus est ventriculus oxyphœnici, debet misceri mastiche vel macis vel spica nardi. Rarò per se datur, picrocholis saluberrimum ad vncias quatuor dari potest: annis 10. seruatur. Μοσχοκάρυον, vel μοσχοκαρύδιον, vel κάρυον μυρεψικὸν Græcis recẽtioribus, vt Act. dicitur. κάρυον ἀρωματικὸν Aëtio, veteribus ignotum. Probatur hæc nux recens, grauis, præpinguis, & quæ acu vulnerata mox humorem reddat oleaginum. Reliqua huius historia tam graphicè pingitur Ruellio medicorum huius ætatis doctissimo, vt posteritatem latere non possit, vti neque nux Indica oleo prægnans, semen augente, & venerem stimulante, vt ait Auicennas, veteribus quoq; incognita, suis coloribus ab eodem bellissimè absoluta: & nux vomica, quia vomitum citat, & stupefacit, canes ac ceruos esu mox necat: cæteras aues, & pisces stupefacit, vt manu capi possint sopiti.

Nux moschata vulgò, etiamsi moschum non oleat.

Coni Atticis vocati olim fructus, Coccali verò & Strobyli à quibusdam nunc dicti, virides toti sunt subamari & subacres, emplastici sunt, & tergent, purulentam & crassam lentamq; expuitionem promouent. Nucleus autem eius esculentus, nutrimentum est coctu difficile, validum: aqua maceratus acrimoniam exuit, asperitatemq; lenit, & calido frigidoq; temperatus euadit. In sua nuce pinea seruantur.

Nux pinea lib. 7. c. ph. p. Lib. 7. simp. & lib. 2. aliment. Gal. lib. 7. simplic.

Cypresi pilulæ quæ etiam Coni quibusdã dicuntur, vnde Coniferæ cyparissi, Virgil. siccant valenter sine insigni calore aut acrimonia: ob id hæ molles & recẽtes vlcera magna

in duris corporibus glutinant, enterocelas iuuant.

Cydonia Græcis, Cotonea Catoni, mala omnib⁹ nota. Quo in genere quædam ſunt rotundiora, minora, acerbiora, quæ maſcula vocamus: vt alia fœminea longiora, maiora, dulciora, minùs acerba, quæ Struthia cũ Aſiaticis ſuis Galenus vocat, lib. 6. ſanit. tuendæ: & στρουθιόμηλα, lib. 2. alimentorum. ex hisque vel aliis diacydonion componit, ibidem.

Citrum, vel malum citreum, ſeu citrium, ſeu medicum & aureum, ſucco acido (qui frigidus ſiccus ordine tertio, ex pane admotus phlegmonas internas cohibet) ſemine amaro, cortice odoro, medicis in vſu eſt aduerſus internas & peſtilentes putredines, venena, & partium principum & ſtomachi imbecillitatem. Nam & roborat, tamen ægrè is coquitur. Inter citrea mala Aranciũ numeratur Hermolao, cortice, ſucco, ſemine illis proximum, vti & quod Limonem vulgus Gallorum appellat, ſucco, frigidiore quàm citrum: & quod ex inſitione pomum citreum vulgò dicimus Pomcire.

Dioſc. & Gal. lib. 7. ſimp. Colocynthe, id eſt, Cucurbita ſatiua, frigida humida ordine ſecũdo, vt cucumer ſatiuus, ad phlegmonas & ſitim vterq; efficax. Colocynthidis verò fructus in pilæ mediocris ſpeciẽ conglomeratus vehemẽter amarus, validè purgatorius, præſertim ſua medulla, cuius oboli 4. bilẽ & pituitam etiã craſſam detrahunt: balanis etiam & clyſteribus ſedi immittitur, ſtomacho tamen admodùm aduerſa eſt: ob id ſola non vtenda, quod docet hiera dia colocynthidos: legenda cùm cœperit in pallidum colorem permutari. De hac Meſues multò plura ſcribit, quæ tanquàm parum momentanea neglexi.

Cucumeris agreſtis quàm ſatiui fructus multò eſt minor, oblongis glandibus ſimilis, cuius ſucco elaterium qua ratione fiat, docet Dioſc. amarus eſt, bilem pituitamque purgat, præſertim hydropicis citra ſtomachi iniuriam, radice alba, magna, & præſertim eius cortice & foliis etiã vtilis eſt, ſed ineſficacius vtrunque, ciet menſes, emollit, terget, digerit, purgat, quàm elaterium: ſummè amarum, tenuium partium, leuiter, vt ad ſecundum ordinem, calidum.

Dioſc. Carpobalſamum, id eſt, fructus Balſami, flauum ſit, plenũ, grande, graue, mordax guſtu, & feruens in ore, modicè opobalſamum redolens. Adulteratur ſemine hyperico ſimili, quod Petra Palæſtinæ oppido affertur: ſed id Carpobalſamo maius,

maius, inane, viribus ignauum, ſapore piperis. Carpobalſamum tamen adulterari non poteſt, lib. 1. antid. Galen. Balſamo planta ſecundo exceſſu calida ſicca, tenuium partium: et Carpobalſamo, & Xylobalſamo liquor eſt tenuior, minùs tamen calidus quàm quidam exiſtimant, tenuitate partium decepti. Sæpe enim expertus ſum non iuuiſſe diſpoſitionẽ calfactione egentem. Opobalſamo igitur (quod & βαλσαμέλαιον vocari dicit Simeon) recenti, validi odoris, ſubruffo, albo, vel viridi (nigrum autem peſsimum eſt) ſyncero, dilui facili, læui, aſtringenti, nõ acido, linguam modicè mordenti, eſt præcipua inter has plantæ huius partes autoritas, & vis efficaciſſima. Laudatiſsimum autem eſt Syriacum ſiue Iudaicum, ſiue ex Syria Palæſtina, ac pręcipuè Sigadinum, è loco Palęſtinæ, in quo copioſiſsimum & optimum gignitur. Opobalſamum ſit Syriacum, tenue, perſpicuũ, ſubſtantia non craſſum, quale in fundum vaſis ſubſidere ſolet, quale item ſit vetuſtate. Opobalſamum variis adulteratur modis, vt ægrè poſsit etiam ab exercitatiſsimis cognoſci, vt in adulteriis docemus: alias veri Opobalſami notas ex Dioſcoride requiras: hodie propemodùm deſiit videri. Xylobalſamum autem ſurculus eſt recens, ſarmẽto tenui, fuluus, odoratus, Opobalſamum nonnihil ſpirans.

Lib.6.ſimp. *Gal.lib.2. c.ph.p.* *Dioſc.* *Lib.1.antidot.* *Lib.4.c.ph.p.* *Dioſc.*

Caſsia fiſtula Arabum veteribus Gręcis indicta, recentioribus Caſsia ſyringodes, id eſt, fiſtulacea, & nigra Actuario, ſcribenti paſsim κασσίας μελαίνης τὸ ἐντὸς, à quo bellè deſcribitur. Ex India, Syria, Aegypto affertur: optima eſt collucens, grauis, plenior, & quæ concuſſa clauſis intus granis non ſtrepit, atramento intus ſeu pulpa pingui, ſplendente, ſucculento, non ſitulento, nec putri: calida humida primo gradu: vacuat omnes humores leniendo pueris & prægnantibus à drach. ſex ad vnciam vnam & dimidiam. Si verò aluus fluit, maſtiche aut myrobalanis aſsis corrigitur. Caſia autem Gręcorum quæ ſit, pòſt leges in Cinnamomo inter cortices.

Cubebæ non ſunt cum Serapione & aliis quibuſdam neotericis, Galeni καρπήσια, nec Dioſcoridis oxymyrſines ſeu myrti ſylueſtris fructus (nam is Carpeſiorum non meminit) vt Cubebas cum prædictis conferenti patet. Hæ enim ſunt fructus tenues piper æmulantes, ſed minùs acres & ſubamari. Galeni verò καρπήσια ſunt κάρφη, id eſt, feſtucæ tenues,

Lib.1.anti. & in theriaca ad Piſonem. *Lib.7.ſimp.*

ἀκρεμόσι, id eſt, ſurculis cinnamomi, ſimiles odore vocati φοῦ; ſed valentiore, & nonnihil aromatico, quem & guſtatus deprehendit, facultate etiam Phu ſimilia: ſed quia ſunt tenuiora, viſcerum obſtructiones potentius detergent, & vrinam mouent, & renum calculos expurgant. Non adeò tamen ſunt tenuium partium, vt cinnamomi loco vſurpari poſsint, cum Quinto: cùm multò ſint deteriora optima Caſia. In Side Pamphiliæ loco, quia luxuriat, carpeſium ibi eſt viliſsimum. Actuarius tamen κομβίβας vel κομπίβας, etiam καρπήσια vel καρπίδια vocari ſcribit.

Locis prædictis et lib.3.c.ph.p.

Libr.3.c.ph.p. & lib.8.ſimp.

FIcus recens præhumida modicè calida, digerit, nõ poteſt coquere: Ficus verò arida ſeu paſſa, id eſt carica calida in fine primi gradus, vel initio ſecundi, partium tenuiũ, digerit, tenuat, coquit, pinguior magis coquit, acrior potẽtius terget, & digerit: σῦκα λευκὰ ficus candidæ, interdũ pingues Actuar.

GAlla eſt fructus roboris, & cæterarum glandiferarũ arborũ. ea vel eſt omphacitis, id eſt, immatura, parua, nodoſa, grauis, ſolida, non perforata, cæteris præſtantior & maiore vi in medicina: ob id ea, ſed magnitudine mediocri, deligitur. Heræ. lib.6. comp. ph. part. Altera eſt magna, rotundiſsima, læuis, leuis, laxa, perforata, flaua. Vtraque refrigerat ordine ſecundo, ſiccat tertio, craſſæ eſt eſſentiæ, aſtringit.

Lib.6.ſimpl.

IVniperi fructus calidus ordine tertio, ſiccus primo: ſed folia calida ſicca gradu tertio.

Iuiubæ, Zizipha Græcis, Zinzipha etiã Actuario, fructus Myxariis affinis facultate: nam calidus humidus primo gradu, etiam pulmonarius: eſt duplex, ſericum, id eſt, rufum, nobis frequens: & candidum, adhuc ignotum. Ad fluxiones calidas, acres, tenues, in pectus ſalubre: vt alimentum verò à Galeno damnatur lib.2. alimentorum. Quem locum Auicennas, Sauonarola citant in ſuis Iuiubis.

Dioſc. & Gal. lib.8.ſimpl. Lib.6.c.ph.p.

MAlum granatum ſeu punicum triplex, dulce, acidum, acidodulce ſcilicet ſucco, ſaporis naturam viribus refert: omnium tamen flos, cortex, nucleus aſtringit, ſed acidi & acerbi magis, dulcis multò minus: medii horũ mediocriter.

malic

malicorium,id eſt, cortex nondum adultorum ſed perfectioni propinquorum eſt melior ad aſtringendum in ore affectus ex fluxione naſcentes.

Myxæ, & myxa, & Myxaria Actuario & Græcis quibuſdam aliis recentioribus, ἀπὸ τῆς μύξης, id eſt, à mucco lento è naribus fluente: cùm ſimili hi fructus abundant, bilem detrudere, & ſitim ſedare dicuntur, humida primo gradu, calido frigido temperata. *Sebeſten.*

Myrti vtriuſq; germina, folia, baccæ, ſuccus conſtant ſubſtantia calida, tenui, & contraria illi frigida, terrea, aſtringente, magis ſylueſtris quàm ſatiua. Bacca Catoni Myrta, Murta Varroni, Myrtili vulgò, Myrtus alba & nigra paſsim dicitur Galeno in comp. ph. part.

Myricæ fructus generoſiſsimè aſtringit: lib. 6. comp. ph. p.

Morum album Græcis veteribus indictum videtur & Latinis præterquàm Ouidio, fortè quia per inſitionem in populo alba gignitur: nigrum cantatiſsimum, & arbor cuius foliis bombices paſti ſericum nent pulchrius & ſplendidius, Mori tamen albæ folium ad hos alendos eſt mollius, eoq; hodie tota Italia vtitur. Sycomorum ſeu ficum Aegyptiam non habet Italia, Muſæ.

Κάρυον βασιλικὸν, id eſt, Iuglans ſeu Nux regia, nucleo eſt tenuium partium vbi inaruit, ſiccante etiam ſine morſu, ex quo inueterato oleum valenter digerit. *Lib. 7. ſimpl.*

Λεπτοκάρυον, id eſt, nux tenuis, Pontica, Prꝛneſtina, Auellana, à locis vbi luxuriat Ponto, Præneſte, Auellis dicitur. plus habet terreæ & frigidæ ſubſtantiæ, ob id auſterior. *Ibidem.*

Nuces teneræ, rancidæ, vſtæ, cinere digerunt & aſtringunt, libro ſexto part.

Nux Indica Actuario in diaſatyrio & diaromato.

OLiuæ halmades, quæ in muria ſua ſeruãtur, & in ea vel oleo ſuo quaſi vrinabundæ innatant, Colymbades ob id dictæ, plurimùm aſtringunt & digerunt: ſunt tamen mitiſsimum ad aphthas remedium. lib. 6. comp. ph. part.

Oxyacanthæ vel Oxyacãthi racemoſæ bacculæ dũ maturuerunt rubentes, aſtringunt, vis eadem foliis ſed languidior: Radix infixa corpori ſpicula extrahit, trita & admota Dioſc.

Piper

Lib.8.simp.
Lib.2.antid.

PIperis fructus inter initia ceu siliqua coryli nucamento similis,longũ piper est: humidius,ob id citò perforatur, vt zingiber, & tardè, sed diu linguam mordet, vt arus. Hæc siliqua posteà in grana milij æmula racematim degenerat, quæ aucta & siccata sed adhuc tanquàm omphacodea & immatura Piper album fiunt,nigro δριμύτερον, id est,acrius:nam nigrum iam superassatum sole & supersiccatum est, tamen vtrunque valenter calfacit & siccat,& maximè digerit.Idem in agreste rursum cœli & soli iniquitate degenerauit.

Lib.1. ant. & lib. 4.sanit. tuendæ.

Piper longum adulteratum seculo Galeni erat duplex, afferebatur alterum ex Alexandria, alterum erat germen herbæ cuiusdam,quale est nobis coryli aut betulæ nucamentum.

Piper longum nec sit pertusum , nec adulteratum : album sit maximum, plenissimum,graue : itidem & nigrum, neque id sit rugosum. Piper nigrum maius est alio pipere,& corticem habet tenuiorem & minùs rugosum, lib.1.antid.

Piper album stomacho est accommodatius, & acrius nigro, lib.9.comp. ph.part. Piper omne coctionẽ sumptum iuuat,sed album supra duo reliqua genera stomachum roborat, lib.4.sanit.tuendæ, & lib.9.c.ph.p. Radicibus piperis maximè proceris etiam vtitur Andromachus apud Gal.li.7. comp.ph.part. His vires costo similes tribuit lib.8.simpliciũ.

Piper longum & rotundum bis scribitur lib.10.comp.ph. part.vt id album & nigrum comprehendat.

Piper κοινὸν, id est, commune Actuario in antidoto podagrica,diapæonia, & diatrion pipereon, est nigrum:nam longum & album ibidem commemorat.

Lib. 8.simp.

Pistacium fructus strobylo proximus, ex Syria largus affertur,subamarus,odoratus,tenuis essentiæ,obstructiões præsertim iecoris,sed & pulmonis,& thoracis liberat.

Lib.5.sanit. tuendæ.

Pruna dulcia aluum subducunt, alia pro qualitate saporis nos afficiunt,bilem ex ventre comprimendo vacuant astringentia. Damascenis ad aluum subducendam longè præfert Galenus Hispanica seu Iberica,vulgò hodie Augustana, quia mense Augusto matura leguntur, & Cathalaunica etiam Italis dicta ab hac Hispaniæ regione,in qua luxuriant.

Sumach.

RHus hic aut hæc.est fructus racemosus,cortice acido,astringente, repellente, nunc medicamentorius tantum, olim

olim etiam culinarius, pro ſale obſoniis aſpergebatur: ſtomacho valdè idoneus; alter verò & coriarius denſandis pellibus applicabatur. Ille etiam Syriacus & ruber, lib. 3. & lib. 6. cõp. ph. part. Vterque tamẽ muſto auſtero incoctus ſtomachicum eſt medicamentum optimum, lib. 6. compoſi. ph. part. Eius ſuccus omphacij vice eſt in Gallia Narbonenſi, in hortis Gulielmi Pelliſſerij, Epiſcopi Montiſpeſſulani longè omnium doctiſsimi & optimi. *Ibidem.*

Ribes Arabibus dictus fructus eſt racemoſus, acidus, acerbus, frigidus ſiccus ſecundo gradu, ſitim extinguit, vomitum & fluorem alui biliosum ſiſtit, morbillis & variolis (quas vocant) ſaluber, frutex nobis poteriũ rubrum dicitur. Quid ſit, frutex an herba, & quæ, ambigit Serapio in ſuis teſtimoniis.

Succus ex his expreſſus cum ſaccharo cydoniati modo coctus eſt delicatiſsimus. Ribes Damaſcenus Muſæ additur foliis rotundis, & magnis viribus iiſdem.

Rubi, ſeu Sentis, Græcè *βάτου* genera Theophraſto tria ſunt: magnus ſeu rectus, humilis, & medius. Batus magnus ſeu rectus eſt Dioſcoridis & Galeni *κυνόσβατος*, fructu oblongo per maturitatem rubente, cytino ſimili, in quo ceu lanę flocci arteriam ſi deuorentur infeſtant: huic foliis, fructu, roſa ſimilis eſt cynoſrhoda, Englentier nobis dicta: & roſa frutex omnis, niſi quòd ferè gerit folia florum magis multiplicia & maiora, arte opinor adiuta: ſed Cynosbatos ſpinis hamatis horridior, rectior, & altior aſſurgit, odore caret, quem Cynoſrhoda tota habet præſtantiſsimum: roſa verò frutex flore ſolo eſt odorata, nunc albo, nunc rubro, nunc amborum medio (incarnatũ vocant) nunc etiam moſchato. *χαμαίβατος* autem, id eſt, humilis rubus. Dioſcoridi & Galeno abſolutè tantùm *βάτος* dicitur, foliis multò maioribus quàm cynosbati, bicoloribus, per nodos ternis, ſarmentis longiſsimis & firmiſsimis, qua parte terram attingũt, radicem iterum facientibus, flore albo, tenui, racemoſo. Cui ſuccedunt Mora grandia, racemoſa, multis granis coagmentata, per maturitatem nigerrima, *βάτινα* Galeno dicta. Medius denique eſt *βάτος ἰδαῖος* Dioſcoridis, longè tenerior priore, ac minoribus ſpinis horrens, quanquàm & ſine ſpinis inueniatur: frequens is eſt in ſyluis, folia habet chamæbati, ſed paulò minora, rectus ferè ſurgit ad duo aut tria cubita, ſcapo gracili & infirmo, & *Li. 3. hiſt. plãt.* *Ronce Gallis.*

mini

minimùm ſpinoſo, flore ſimili, & fructu, ſed minore & granis, quinque, ſex coagmentato, & per maturitatem nigerrimo, ſed in cœruleum inclinante ob aërium quoddam tectorium, nigris vuis & prunis, & aliis multis fructibus innaſci ſolita: aſtringunt, ſiccant, refrigerant omnia hæc magis & minùs. Ad rubum Ideum docti hodie reducunt hortenſem rubi recti, breuis, parum ſpinoſi ſpeciem, foliis bicoloribus, fructu dum maturuit olfactu & guſtatu iucundiſsimo, fragi rubri (eſt enim etiam album) æmulo: quem fructum herba trifolia & bicolor fert acrem, præſertim ſemine. Flos roſarum aſtringit magis quàm ipſæ roſæ, lib. 6. comp. ph. part. & alibi ſæpe. Eſt autem id crocatum in flore medio, quod Anthera vulgò dicitur corrupto fortè vocabulo pro ἄνθος ῥόδου: cùm Anthera Galeno ſit nomen compoſiti medicamenti.

SEnna Hermolao, Serapioni Sene, folliculis latis ſed falcatis, & in his ſemine vtilior purgando humori melancholico, in morbis ab eo ꝓdeuntibus. Datur puluis eius ad drach. vnam, decoctum vel infuſum eius à drach. 2. ad drach. quinq;: multis torminoſa eſt, aliis eſt clemens pro varia ſumentium natura: tutius tamē eſt, maſtiche vel caryophyllis & alio corrigere: foliis non eſt inefficax. Non eſſe autem Dioſcoridis vel Empetrum, vel Delphinium, vel Peplium, vel Alypum, planè intelliges, ſi rem cum picturis horum conferas: veteribus enim omnino indicta eſt planta, amara, ſubaſtringens. Indica, Aegyptia valentior vncia dimidia, quàm Apula, aut Liguſtica vncia vna: & recens præſtantior quàm inueterata.

Lib. 6. ſimp. VVa ſatiuæ vitis coquit, aſtringit, læuiter digerit: Vuæ paſſæ caro tantum aſtringit, quantum eget hepar affectum. Habet prætereà facultatem coquendi crudos humores, & euincendi malignos: ægrè corrumpitur, tota ſubſtantia familiaris eſt hepati, & vſu crebro conſueta eſt: ob id feliciſsimè miſcetur medicamētis hepaticis. *Lib. 8. c. ph. p.* σταφίνας ἐκκαθαρισμίδας, id eſt, exemptis vinaceis Actuar.

Fructus herbarum, vt mandragoræ, cucurbitæ, vtriuſque cucumeris, peponis, ex herbis, quarum naturam ferè ſequuntur, noti ſunt: tamen pomum mandragorę calorem quendam odore

odore teſtatur: & colocynthidis fructus medulla amarior & purgantior, quàm ipſa planta, vt antè diximus: ἀγγούριον peponibus addit Actuarius.

LIGNA.

GALLOCHVM eſt lignum quod ex India et Arabia defertur, maculatum, odoratum, guſtu aſtringens, & ſubamarum, cute aliquantum verſicolore. Halitum manſu commendat, ventriculum frigidum iuuat Act. eſt enim euſtomachũ. Pro thure ad ſuffimenta ſubſtituitur Dioſcoridi, eiusq; modo liqueſcit, ſed tardiùs: aquæ iniectum ſubſidet, & bullulas edit. Arborem huius triplicē ſcribit Ludouicus Rom. Patricius in tractu Indico videri, Calampat perfectiſsimam, Bochor viliſsimã, Iubam mediam. Xylaloë Aëtio & Actuario dicitur, id eſt, lignum aloës, arboris non herbæ. Rhodiis militibus eſt frequens in corollis precariis. Quod verò oſtendunt officinæ, verius eſt aſpalathum acre & auſterum, Gal. lib. 6. ſimpl. quod aroma apud ſuos naſci idem Gal. ſcribit lib. 8. comp. ph. part. & in Syria & Rhodo Dioſcorides: graue, detracto cortice rubens aut purpuraſcēs, denſum, odoratum, amarum, aſtringens: alterum deterius, candidum, lignoſum, inodorum, Dioſc. *Dioſc.* *Lignum aloës.*

BErſilium, vel Verzinium, à Verzinia vrbe Indiæ aduectum & dictum, medicis in vſu nondum venit, ſed infectorium tantùm eſt rubenti colore.

GAiacum lignum haud ita pridem inuentum, morbis omnibus ex humore præſertim frigido natis ſalubre eſt: nam acrimonia & amaritudine incīdit, tenuat, terget, vacuat. De huius facultate mira doctiſsimus Antonij Galli medici commentarius, his diebus paucis in lucem editus, facit, ne mihi de hoc pluribus ſit agendum: vt interim taceam Huttenum, Matthæolum, Maſſam, & alios quamplurimos, qui verboſiſsimè vires eius nobis inculcarunt, potiſsimùm in curanda lue Hiſpanica: ſed tamen etiam morbis aliis, præſertim frigidis, conferre tam eſt hodie perſuaſum, vt certatim eo etiam

etiam magnates vti geſtiant.

Lib. 7. ſimp. in loto arbore.

ΛΩτοῦ ῥίνημα id eſt, ſcobs & raſura Loti, ad ſanguinis ſputum vſurpatur Actuario in διὰ ἠλέκτρου: Galeno autem ad muliebre profluuium, dyſenteriam, cœliacos affectus. Huius fructus etiam valenter aſtringit. Aliſa vulgò dicitur, & arbor ipſa Aliſier.

Sandalum. vulgò.

SAntalum triplex Actuario Græcorum ſoli, Arabes vt videri poteſt, imitato: album peſsimum, rubrum bonitate medium, κίτρινον Act. flauum odoratiſsimũ & optimum: frigida omnia gradu tertio, ſicca ſecundo, hepar roborant Act. Ex agro Calicuthi Indiæ emporij aduehunt Luſitani. Quod autem officinæ vſurpant, eſt calidum, & linguam acrimonia pungit, præcipuè citrinum: vt cedri vel alterius aromaticæ & calidæ arboris lignũ iure optimo cenſeri debeat: nec vtendum niſi medicus iuſſerit.

Lib. 9. c. ph. p.

Lib. 7. metho.

Xylobalſamum in carpobalſamo dictum eſt. Xylocinnamomum in cinnamomo dicetur mox, & Xylocaſia Actuarij in caſia. Aromatica verò medicamenta ſunt nardus Indica & Gallica, σχοίνου ἄνθος, caſia, amomum, cinnamomum, coſtus, ſpica nardi, calamus aromaticus, iris, ladanum, malobathri folium, ſtyrax, bdellium, opobalſamum, xylobalſamũ, & reliquus aromatum catalogus, aſpalathus, myrrha, crocus, macer, opus Cyrenaicus, pretioſa hæc & ſumptuoſa: pauperum verò communia, meum, dictamnus, acorum, cardamomum, lib. 6. & 8. comp. ph. part. Piper verò non eſſe aroma, ex priore loco colliges. Omnia autem aromata ſunt calida ſicca, tenuium partium, lib. 7. comp. ph. part. in fine.

DE CORTICIBVS.

CORTICES fructuum, vt arancij, citrei, granati: radicum arborum, vt oxyacanthes, capparis, tamaricis, fraxini, ſambuci, mori, thuris: & herbarum radicum, ebuli, apij, petroſelini, fœniculi, mandragoræ, rhaphani, in cognominibus plantis vel dicti ſunt, vel dicentur. Qui verò præter hos

ſunt

ſunt exotici, & ob raritatem quidem, etiam ob facultatem in maiore pretio habiti, nunc præcipuè dicentur.

CInnamomum arbor lauro foliis & baccis ſimilis, & eius ramorum non trunci, tertio quoq; anno delibratorū cortex: Ludouicus Romanus Patricius. Cinnamomum calidum tertio ordine, ſiccat autem & digerit ſuper omnia æquè calida, propter ſummam eſſentiæ partium tenuitatem: propter hæc diſpoſitionibus ſcirrhoſis mederi ſolet. Idem cunctas corrigit putridas & venenatas vires ichorum, & humorum, & lethalium pharmacorum, & veneni virulentarum beſtiarum. Idem ſua facultate alteratrice & digerente, & odoris gratia, pręſidium eſt non paruum aduerſus omnes prauas diſpoſitiones, & caſia, & pleraque alia aromatum materia. Cinnamomum quia tenuiſsimarum eſt partium, ventriculi meatus aperit, qui humores craſsi & lenti inhæſerunt, tenuat, & terget, ob id commodè hieræ miſcetur. Cinnamomi autem facultas qualis initiò adeſt, integra ſeruari nequit ad annos triginta, multò minus ad centum, vel etiam ducentos, vt quibuſdam viſum eſt, cinnamomum ſenii expers putantibus. Nam id ſeruatum vaſculis ligneis ab Imperatoribus variis, Traiano, Hadriano, Antonino, Commodo, Seuero, imbecillius tanto eſt expertus Galenus, Seuero theriacen componens, quanto vetuſtius: contrà tanto valentius, quanto recentius. Nam Seuero Imperatori theriacam parare iuſſus, qualem Antonino Imperatori parauerat, coactus cinnamomum capere ex Traiani & Hadriani temporibus relictum, cùm nondum triginta anni præteriiſſent, multò inualidius expertus eſt, lib. I. antidot. Arborem enim totam primi generis cinnamomi ex Barbaria in ſcriniolo cubitos quatuor & ſemiſſem longo ad Antoninum allatam vidit Romæ Galenus, ex eaq; theriacen paratam aliis longè præſtantiorem expertus eſt, vt ea etiam ante duos menſes Antonino vti licuerit, non expectata medicamenti coctione. Cinnamomum optimum, iis qui id crebrò viderunt, omnium facillimè dignoſcitur: & cùm principum cinnamomorum ſex ſint differentiæ generales, optimi tamē ſupra deterrimum inſignis eſt exceſſus, vt in caſiis, quarum tamen optima parum à prauiſsimo cinnamomo abeſt. Id autem cinnamomum eſt odoratiſsimum, ac indicibilem quandam odoris gratiam ſuper alia omnia refert, guſtatu ad-

Lib.7.ſimpl.
Lib.6.c.ph.p.
in diabeſaſa.
Lib.7.c.ph.p.
Lib.8.c.ph.p.
Ibidem.

modum calidum est: non tamen adeò, vt molestè rodat: color illi est lacteus, cum φαιῶ, id est, giluo, & cum cyaneo mistus. Cinnamomum quantò casia sit præstantius, docet Gal. lib.5.comp.pharm.part.in dentifricio: quod si odorum facere vis, misce casiæ aut amomi drachmas duas: si regi paras, cinnamomi drach.vnam, vbi non solùm casiæ pondus duplat, sed etiam mediocribus dicat cinnamomum regibus.

Lib.1.antid. Ob id penuria cinnamomi duplum casiæ miscendum omnes propemodum veteres scripserũt, vti quod pondus aliquis robustus ferre consueuit, eo absente ferãt duo imbecilli. Quintus autem penuria cinnamomi multum vti duplum carpesii miscebat, cinnamomo miscet casiam duplicatam, Act. in pastillo ad ileosos. Pseudocinnamomum vero est simile, ob id facilè nobis imponit, sed gustu & odore longè est inferius. Xylocinnamomum lignosum est valida habet virgulta, nec

Gal.in theriace ad Pisonem. similem habet suaueolentiam. Cinnamomũ omnium præstantissimum est cineritium colore, virgultis gracilibus, nodis frequentibus, odoratum vehementer: idq; odore longè optimo & suauissimo, gustu acri, & admodum mordaci, & quod mansum πηγανίζειν, id est, rutam olere videatur, læue, confringi facile: addit ibidem veri cinnamomi genera aliquot. Vero igitur cinnamomo nos caremus: nostra autem Cannella aut Casia est, aut pseudocinnamomi species. λεπτοκινάμωμον Act. pro optimo vsurpatur.

Casia lignea vulgo, & aromatica: est autem nostra cãnella. CAsia verò genere proxima cinnamomo est, quin ipsa nonnũquàm ex æmulatione euadit cinnamomũ, vt totũ quidem veluti exacta arbor, casia videatur: surculi autẽ in ea quidam cinnamomi, ramis casiæ proximi reperiantur. Optima Casia in cinnamomum degenerat. Vidit enim sæpe Ga-

Lib.1.antid. lenus casiæ sublimis & ramosæ ac fruticis æmulæ in magni-

Gal.in theriace ad Pis. tudine surculos cinnamomi surculis omnino similes, corticis tenuitate, & firmissimis cinnamomi notis in odore & gustu deprehensis. Casia sæpe imponit, nisi sis in diiudicando expertus: pseudocasia enim veræ est persimilis, sed odore minus est grato, & corticẽ medullæ adhærentem habet. Optima autem laudatissimaq; est κίῤῥα, ῥοδίζουσα, οἰνίζουσα, id est, rufa, rosam expirans, & vinum olens, gustum dulcem præfe-

Lib.4.& 7.c.ph.p. rens, fistulosa, & aromatum modo vehementer odora. Casiæ cortex Actuario etiam dicitur. σύριγξ τῆς κασίας idem, Casia Aegypt

Aegyptia idem, in asyncritico casia cathartica, id est, purgatrix quibusdam dicitur. ἡ σύριγξ τῆς κασίας, lib.1.antidotorum in compositione theriaces. Casia σύριγξ, id est fistula, & κιῤῥα, id est, rufa dicitur in arteriacis Andromachi: πυῤῥά verò bis lib.6.eiusdem. μελαίνη autem in fine lib.7. bis, & lib.8.eiusdem. ῥοδίζουσα denique, id est, rosam spirans, lib.8. ξυλοκασία eadem Actuario, & Arabum alumnis casia lignea. Casiam fistulam cum Andromacho minore ad Galeni ætatem omnes theriacæ miscebant: hæc autem omnibus nota est, & comparatu omnium facillima. Corticem verò exteriorem (quem & fistulam dicunt) odoratu & gustatu valentem habet: quod autem intus est, maximè imbecillum, ob id inutile. Aduersus putria, deleteria, venena, proxima post cinnamomum casia, quæ optima est, atque illi cognata valet: aromataq; cætera, nardus, iuncus odoratus, calamus, aspalathus, myrrha, crocus, eandem habent facultatem: sed cinnamomum digerit, casia verò & malabathri folium, & amomum astrictionem participant. Casia, crocus, costus, amomus, nardus astringunt quidem, sed magis digerunt, præsertim costus.

κασία δαφνίτις. *Lib.9.c.ph.p.* *Lib.1.antid.* *Lib.8.c.ph.p.* *Lib.4.c.ph.p*

Macer Dioscoridi est cortex flauescens, seu cum Plinio rubens, radicis magnæ, nomine suæ arboris nobis incognitæ, crassus, gustu perquàm astringens, ex Barbaria allatus. Galeno autem est cortex gustu multum acerbo, cum leui quadam acrimonia, odorem iucundum redolens, vt pleraque aromata, siccat ordine tertio, calore & frigore est temperatus. Tamen lib.6.comp.ph.part.in compositione διὰ ῥοιῶν, ad finem scribit, καλούμενον μάκερ φλοιός τις ἀρωματικὸς ἱκανῶς θερμαίνων τε καὶ στύφων: nisi causeris aduerbium ἱκανῶς transponendum, vt solum determinet στύφων. Ex India verò affertur.

Lib.7.simpl.

Macis autem Arabum membrana est extima nucem moschatã propè totam vestiens, tenuis, rufa, aut flaua, interdum nigricãs, aromatica, odore suaui, sapore subacri, & minimum amaro, tenuium partium, calida sicca tertio gradu, ventriculum roborat, coctionem iuuat. Ex quibus liquet, Macis & Macer res planè diuersas, licet odore, colore quadantenus conueniant: at temperamento tamen differunt, nisi contendas in Dioscoride & Galeni simplicibus mendum esse, quod vix

queas demonſtrare. Quòd ſi res ſint diuerſæ, vt ex Plinio apertè patet, Macer hodie eſt incognitum: tamen pro Nicolai Macis Actuarius μάλιρ reponit.

DE SVCCIS.

Χυλὸς, id eſt, ſuccus ex plantis totis, vel plantarum partibus conciſis & tuſis torculari, vel manu, vel aliter expreſſus, aqua interdum aſperſa, aut vino, aut liquore alio: vel recens vſurpatur, vel vaſe, aut loculamento aliquo reponitur, hicq́; vel liquidus, vel ſiccus. Liquidus item aut per ſe ſeruatur, vt vinum, acetum: aut miſto ſale, vt omphacium, oleum: aut ſuperfuſo phialæ oleo, vt ſuccus roſarum, granatorum, limonum, cydoniorum, ſambuci, ebuli, & ſimilium: aut ſole, vetuſtate'ue, aut igni per ſe ſiccatur, vt ſuccus glycyrrhizæ, opus Cyrenaicus, ſcammonium: aut coctione cum melle, vel ſaccharo ad iuſtam craſsitiem facta ſole vel igni, vt
Lib.6.c.ph.p. in plurimis ſyrupis audies. Qui verò ſucci ſine melle [aut ſaccharo] reponuntur, plurimùm corrumpuntur: niſi igne diutius cocti, aut ſole æſtiuo vſque ad mediocrem craſsitiem ſiccati fuerint. Iidem temporis ſpatio ſicciores euadunt, pluribusq́; annis ſeruati, eo ſiccitatis veniunt, vt balauſticis ſimiliter læuigari poſsint (quales ſunt ſuccus hypociſthidis, vuæ acerbæ, glycyrrhizæ, centaurii, & alii propè omnes) qui verò ex his lentorem quendam natura habent, dilatantur magis, quàm læuigantur, niſi ſiccioribus multis miſta horum parua
Lib.1.c.ph.g. portio. Portulacæ, ſemperuiui, cotyledonis, & aliarum ſimiliter glutinoſarum ſuccus, præ lentore nimio per ſe non poteſt exprimi, cum omphacio probè trita herba exprimitur: alii tritas igni lento calfaciunt, alii tritas loco frigido, vt cella vinaria, vimineo vaſi impoſitas in catinum ſubiectum deſtillare permittunt. χυλὸς etiam, id eſt, ſuccus, ſæpe cum humore aliquo extractus ex partibus plantarum, ſemine pſyllii, cydoniorum, lini, fœnigræci, lentorem, aut velut cremorem & muccorem ſignificat: vnde dictum eſt emplaſtrum διὰ χυλῶν, id eſt, de glutinoſis quibuſdam ſuccis: diuerſum tamen ab eo, quod eſt de muccilaginibus, vt in compoſitis leges.

Oleum

OLeum propriissimo nomine appellatur, quod ex oliuis exprimitur: maturis quidem dulcissimũ, calidum, moderatè humidum, vel dum est recens, frigidum humidum, lib.1.comp.ph.gen. ex crudis autem & immaturis omotribes & omphacinum quantum astringit, tantum refrigerat: illud veteratum calidius fit, & potentius digerit: hoc autem si dulcescit vetustate, dulcis vires induit, quas sapore explorabis. Tenue est purum, translucidum, & cuti affusum eius modicum, latissimè per eam extenditur, continuum sibi manens, & citò à cute combibitur: idemq; optimum æstimatur, quale in Italia Sabinum. Oleum lotum morsu omni caret. Lauandi modus in lib. de comp.ph.gen. Sicyonium autem, cicinum, rhaphaninum, sesaminum, amygdalinum, caryinum, sinapinum, lentiscinum, laurinum, melanthinũ, terebinthinum, mastichinũ, myrtinum, balaninũ, hyoscyaminum, & alia præter hæc plurima ex fructibus expressa, fructuũ, ex quibus extrahuntur, naturã sequuntur. De his in compositis medicamentis fusius. Salsum autem oleum iam compositum est, tantumq; caloris & siccitatis assumit, quantum salis. Oleum vim habet mitigatoriam & laxantem, lib.2.comp.ph.part. *Lib.7.simp.& lib.2.c.ph.gen.*

VInum protropum, id est, quod ab vuis defluit, antequàm calcentur, medium inter calidum & frigidum, hepaticis saluberrimum, præsertim cum hepate lupi: quia proprietate substantiæ hæc nutriunt, nec calfaciunt, nec refrigerant. Vinum musteum calidum primo ordine, vetus tertio, medium secundo, calori proportione respondet siccitas. Ex musto cocto fit ἕψημα, id est, sapa, lib.7.comp.ph.part. Nescio quo modo neglectum est, quod à nostris Asiæ Græcis ἕψημα dicitur, ab his qui Attico sermone magis vtuntur σίραιον, id est sapa: quamuis etiam σίραιον dicitur, quod pinguibus ficis in aqua coctis efficitur, quod magis digerit & terget. Mustum verò coctum magis est emplasticum, non rodens, lib.7.comp.ph. part. Ex sapa dissolutũ castorium cum opio dolorem aurium inflammatarũ magis sedat, quàm vinum dulce, initio libri 2. eiusdem. Facultatum vini differentiæ sunt permultæ: à substantia tenui, crassa: colore, albo, fuluo, rubro nigro: odore imbecillo, valenti, sapore vario, sumendæ: de quibus Gal.lib.de vinis, lib.4.& magis 5.sanit.tuendæ: Aph.17.18.21.lib.2.lib. *Lib.8.c.ph.p. Lib.8.simpl.*

methodi 7. maximè 12. libro 1. antid. libro 3. aliment. Vinum medicamentis ſtomachicis, cœliacis, hepaticis, feliciter miſcetur, ſi abſit phlegmone, eriſypelas, abſceſſus, intemperies calida. Nam totius ſubſtantiæ ſimilitudine alit, coquit, roborat, putredinibus reſiſtit, intemperiem frigidam vel humidam, ſi qua adſit, tutò perſanat, libro 8. comp. ph. part.

Omphacium ſic à vino differt, vt oleum omphacinum à dulci: ſiccato interdum vtimur, vt Heraclides apud Gal. lib. 6. comp. ph. part. id quia repellit, incipientibus phlegmonis eſt ſalubre.

Lib. 1. ſimpl. ACetum craſsis partibus, & fæcibus, ſeu fæci proportione reſpondentibus calidum videtur, non tamen cauſticum: tenuibus verò partibus frigidum, idq; magis quàm calidum, aut fortè frigidũ per ſe, calidum per accidens. Nam ſpongia aceto madida, plebeio cuidam admota, is principio & poſt horam vnam, duas, tres, frigus percipit: ablata deinde ſpongia, ſenſim naſcentis in parte caloris phantaſiam & opinionem habet, acrimoniæ mordentis ratione. In œdematis verò calorem non inducit: omnino autem ſiccat. idem purum, idem aquæ non miſtum, & perlucidum maximè eſt partium tenuium, libr. 1. com. ph. gen. *Lib. 1. & 2. c. ph. p.* Acetum incîdit, tenuat, digerit, refrigerat, reprimit, ac repellit influxum. Nam ſubſtantia modicè calidum eſt, plurima parte frigidum, tenuium eſt partium, ſi eſt acre admodum, & nihil vini qualitatis repræſentans. Idem ſolum ob ſuæ virtutis vehementiam capitis affectibus non adhibetur, ſed miſtum alteri: album magis eſt tenuium partium, libro 6. comp. ph. part.

Acetũ atram bilem parit, & in maſſam attollit, building bilioſis ſalubre, Hippoc. lib. 3. rat. vict. acut. & ibidem Galenus, tamen quartanis datur ad incidendum & tenuandum.

Lib. 7. ſimpl. MEl in ſuccorum cenſum referri poteſt: quod autem eſt calidum ſiccum ordine ſecundo, vt medicamentum: vt alimentum verò, & dum actu nutrit, calidum humidum lib. 3. temp. terget, alit, coquit, putredini reſiſtit, vt vinũ, non cogendo ſubſtantiam corporum quibus exhibetur, vti ſal, ſed ſiccando, tergendo, ora aperiendo, tranſitus purgando. Vrinas mouet, ſtomachum ſubuertit, ob id non miſcendum

dum remediis vomentium: intemperies frigidas humidas tutò ſanat, calidis ſiccis ſeu bilioſis eſt aduerſiſsimum, ſinuoſa vlcera glutinat. Coctum & deſpumatum minus acre, & tergens redditur, ſed magis nutriens. Mel medicamentis miſcetur vel crudum, vel coctum, vel ſolum deſpumatum, vel cum his coquendum, aut ſolum deſpumandum, aut vt crudum maneat. Cùm autem deſpumandum eſt, coquitur ſuper prunas aut flammam lignorum aridorum, & ſine fumo.

Lib.8.c.ph.p.

Mel optimum ſit purum adeò, vt totum perluceat, odorũ, flauum, acerrimum, dulciſsimum, guſtanti iucundiſsimum, conſiſtentia nec craſſa, nec liquida: ſed tam ſibi cohærens, vt continuitatem ſuam quaſi linea longiſsima non interciſum ſeruet, ſi digito attollitur. Idem coquendo paucam ſpumam remittit, nec thymum improbè olet. Album etiam ex Gallia Narbonenſi præſtantiſsimum affertur, & pallidum magis eſt primo apum nouellarum mellificio.

Lib.6.c.ph.p. *Lib.4.ſanit.et lib.7.meth.*

SAcchar autẽ, vt vocant, & ipſum mellis ſpecies, ex India, & felici Arabia aduectum, in calamis (vt aiunt) concreſcit, minus dulce quàm noſtras: ſimiliter tamen terget, ſiccat, digerit, nec inimicum ſtomacho eſt, nec ſitim affert, vt noſtras: quæ res ipſum à melle ſubſtãtia differre oſtendit. Idem ſal Indus quibuſdam dictus videtur, vi ſolis gutta extra cannas extracta & denſata. Idem Zuchara Arabum re ipſa eſſe apparet, ſolo differẽs compoſitionis modo per coctionem & expreſsionem: noto quidem Varroni & Straboni, ignorato autem Dioſcoridi, Galeno, Plinio. Nec tibi difficile fuerit rationes eluere eorum, qui Saccharum Græcorum à Zuchara Arabum diuerſum contendunt. Actuarius Sachar vbiq; ſcribit pro Arabum Zuchara, voce ab his ſuo more ex Græcis deprauata, aut fortaſsè cõtrà, cùm res ea fuerit Arabica, Greci ex his nomen mutuati ſunt.

Saccharum rubrum eſt ipſa velut ſpuma ſacchari, ſpurcitiem coctione deponẽtis, calidius & acrius ſaccharo, vti ſpuma mellis, melle.

AEromeli, id mel aërium Galeni eſt, Manna Arabum, liquida & granuloſa. Cuius & mellis eadẽ parte bona videtur eſſe materia, quod cœli ſereni rorem à frigido concre-

μάννα Perſicam laudat Act.

tum in floribus (qualem in maturis vuis, batinis, prunis videmus) apes colligunt, licet etiam floribus quibusdam mellea insit dulcedo apibus appetita.

Manna hæc subalba sit,& recens,ex plantis odoratis, & homini salubribus collecta : Laricea hodie probatur, anno seruatur , bile leniendo purgat sanguinem data ab sescuncia ad vncias tres:calida ordine secundo.

CEra calidi frigidi, humidi sicci quodammodò media, crassæ essentiæ,emplastica,debiliter coquit admota, habet paulùm quiddam digerentis calidæq; potẽtiæ, quæ melli plurimum inerat. Materia ob id est aliorum medicamento-

Lib.1.c.ph.p. rum calfacientium & refrigerantium. Ea aut lutea est,aut fusca , aut alba : & hæc aut natura, vt Pontica apertè acris : aut ablutione,vt Tyrrhenica,& nostras acrimoniæ expers. Cæteri colores sunt ascititii,vt viridis ab ærugine, ruber ab anchusa vel cinabrio vulgari , niger ab atramento , vel charta vsta, à quibus mistis vires mutat. Optima subfulua, subpinguis,pura,odorata,sapore melleo.

Κηρὸς στάθηκος opinor pro στάκτος,id est,cera stacte & stillatitia,initio lib.2.composition.ph.gener.legitur.

Oxyacanthe succus Actuar. Scillæ succus cum melle coctus tribus cochlearibus ante & post cibum datur ægrè spirantibus, Actuar.

Succus Brasſicæ cum melle coctus linctu est arteriacæ Asclepiadis & Antonii Musæ,lib.7.comp.ph.part.Galeni.

Succus pomorum mandragoræ vigentiũ optimus,ex Creta Romam fictilibus poculis seculo Galeni afferebatur : & hyoscyami succus æstate collectus,lib.1.c.ph.g.

Χυλὸς ῥόος Põticæ lib.7.cõ.ph.part.in diacodio Damocratis. Succus alterci & mãdragoræ Andromachus lib.7.Chylus seu succus eryngii in aqua cocti.Succus ficuũ in aqua coctarũ,lib.7.cõp.ph.part.Succus scillæ,lib.7.Succus ari mascũli lib 8. Succus plãtaginis aridus,refrigeratorius,initio lib.8. Succus radicis mandragoræ:succus pomorũ lib.9. Succus ex acinis malorũ punicorum tritis expressus. Succi plantarum sole vel igne,vel temporis diuturnitate siccati,qui tamen humentes vsurpari possunt,in vsu medicorũ frequẽtiore sunt.

Acacia

Acacia succus est ex fructu seu semine, interdum & foliis spinæ Aegyptiæ expressus, in vmbra siccatus, siccat ordine tertio, refrigerat primo: secundo autem, si lotione leuem suam acrimoniam deposuerit, Acacia κίῤῥα. lib. 7. compo. ph. part. in diacodio Heræ. Hæc tamen humidior vsurpari potest, vt in theriace leges. Eligenda modicè rufa & odorata, quatenus illi datum est. Eius loco ex bacculis prunorum agrestium coctis succum expressum tessellatim confectum insolatumq; vsurpamus minimo errore, quia refrigerat, siccat, astringit vt veterum acacia. *Diosc.* *Lib. 6. simpl.* *Diosc.*

Aloë herba semper virens, nunc in multis Galliæ occiduæ domibus ad ostentationem appendi solita, & eius herbæ succus calidus in fine ordinis primi, aut initio secundi, siccans ordine tertio, valenter amara est, astringit modicè, idq; sine morsu, eccoprotica est, id est, stercus deducens, & eustomachos præcipuè lota: repellit, digerit, terget parum, quantum scilicet vlceribus puris non sit molestum, sinus glutinat, vlcera dysepulotica, præsertim sedis, pudendi, oris, glutinat: & phlegmonas harum partium sanat aqua subacta. *Perroquet vulgò.*

Sumpta sæpe hæmorrhoides venas aperit, vel à tota substantia, vel quia calida: crassæ essentiæ, & pro modo tersionis mordax, lib. 5. simpl. cap. 13. & Aphor. 47. lib. 6. quanuis anastomotica sint acria, terrea: admota autem sanguinis fluorem cohibet, quia astringit, & emplastica est, ob id emphractica, id est, obstruens dicitur, cap. 11. libro 5. simpl. Nihil enim sumptum & admotum vires habet easdem, lib. 3. temp. de sinapi, & lib. 8. methodi de mulsa. Aloë, vt rosæ, mistæ est facultatis: nam amara substantia tergunt, astringente vlcera contrahunt, & cicatrices tegunt. Optima est pinguis, libro 9. comp. ph. part. glutinosa, ex rubro rufa, hepatis modo coacta, & intus foueata, proinde minus grauis, bono odore myrrham æmulante, syncera, nitida, transparens, arenarum & calculorum expers, friabilis digitis, facilè liquescens, eximiæ amaritudinis, non adulterata acacia, vel misto gummi, quod illam minus amaram, validioris odoris, non friabilem digitis ad minima vsque frusta reddit. Indica est optima. Valet etiam ex Cœlosyria, & Arabia. Ex magna Syria humidior. Arabicam tamẽ tanquam omnium vilissimam *Lib. 4. c. ph. p.* *Diosc.* *Gal. li. 6. simpl. & li. 8. c. ph. p.*

& solis mulomedicis vsurpandam, damnauit Mesues: & inde caballinam vocant, nigram, obscuram, fæci simillimam, amarissimã odore tetro, arenosam, vt optimæ sedimẽtum videatur. Primã succotrinam, secundam hepaticam seu Persicam, tertiam Armeniacam, quartam bonitate Arabicam statuunt Mesues & alii. Aloë lota minus aluum ducit: multum enim virtutis medicamentosæ lauando deponit, magis tamen ventrem roborat. Aloë etiã lota his maximè aduersa est, qui citra prauos humores intemperie calida sicca laborant.

Li. 7. method. *Lib.8.c.ph.p.* *Ibidem.*

Diosc. ELaterium, succus ex fructu cucumeris agrestis, à bimatu ad decennium bilem ac pituitam vtrauis parte vacuat, à semiobolo ad obolum sumptus. Extrahitur variè Dioscoridi.

Diosc. Gal. lib. 6. simpl. Memithe. GLaucium, succus herbæ ad Hierapolin Syriæ vrbem nascentis, foliis ferè papaueris corniculati: à quo tamen quantum differat, docet Dioscorides, & succum extrahendi rationem. Græcis in vsu multo & Arabibus, nunc ignoratur: valenter astringit, & insigniter refrigerat.

GLycyrrizæ succum ex Creta delatũ præfert Gal. lib. 7. comp. ph. part. in sua antidoto diacodio. Cætera de hac dicta in radicibus.

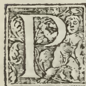
Diosc. HYpocisthis iuxta cisthi radices nascitur, flore punici similis, siccat & astringit magisquàm acacia: prodest dysentericis, cœliacis, sanguinem screantibus, fœminarũ profluuio sumpta & indita. Hypocisthis succus, & Hypocisthidis succus passim dicitur in lib. cõp. ph. part. Hypocisthidis succo addita γλυκίως, id est, passi parte, macerat gummi, tragacantham, myrrham, thus, lib. 7. comp. ph. part.

Lib. 7. simpl. LYcium à Lycia regione dictum, & delatum, succus est Pyxiacanthæ Dioscoridi & Galeno liquidus, quo vtebãtur ad sugillata. Phlegmonas oris & sedis, herpetas, putredines, vlcera contumacia, aures purulentas siccat, & digerit ordine secundo, astringit, terget. Calore symmetris est proximum. Copiosum etiam est in Cappadocia: Indicũ autẽ est ad omnia valẽtius. Hæmorrhagiam à naribus Lyciũ sistit, linamen

namento impositum lib.2.comp. ph.part. Lycium coquit, digerit, vt castorium. Indicum autem dico, non quod apud nostras gentes nascitur, lib.4.comp.ph. part. Lycium etiam Aphruni dicitur, lib.3.comp. ph.part. Spumam Lycij appellat ex Solone, libro eodem. Succo ex baccis Periclymeni id mentimur. Modus alius est in lib. de dynamibus, qui Galeno adscribitur.

DE LIQVORIBVS.

Theophr.lib.1. et 9.hist.plãt.

LANTIS partes præter compositas insunt etiam similares ac simplices: sua quædam caro, os, neruus, vena: suus velut sanguis & humor in omnes partes nutriendas dispersus: suæ etiam lacrymæ ex planta sponte sua defluentes, vt gummi: suus χυλὸς, id est, succus, de quo priùs: suus item ὀπὸς, id est, liquor, qui est crassum illud & lentum, quod ex vulnere effluit, quanuis radice incisa, qui inde ῥιζίας dicitur: vel caule etiam vsque ad medullam secto, terebrato, castrato, qui καυλίας dicitur, dilutior altero puriore, & perlucidiore.

Assa aromatica & odorata & benioin.

SPecialius tamen & per excellentiam ὀπὸς, Cyrenaicus & Medicus, & Syriacus intelligitur, quia omnes caliditate & tenuitate exuperat: ob id omnium maximè digerit per halitum: quanquàm reliqui liquores sint multùm calidi, & spirituosi, & plurima horum pars essentiæ aëriæ & igneæ. χυλὸς tamen, δάκρυον, ὀπὸς Græcis sæpè confunduntur, & Latinis Succus, Lacryma, Liquor. Præstantissimus autem ex Aphrica est Cyrenaicus Galeno, Indicus & Armenus Mesuæ: imbecillior Medicus & Syriacus: vterque etiam virus & putrilaginem resipiens, vt & Parthicus, & Persicus, Dioscorid. Est autem Laseris seu Laserpitij seu Silphij herbæ liquor, caule ipsius ferulaceo, aut radice scarificata defluens, acer, mordax, digerens, optimus modicè rufus, non porraceus colore, translucens, myrrhæ æmulus, odoratus, suaui gustu, dilutus citò albescit. E Taprobana maris Indici insula omnium maxima conuehi hodie præstantissimum, Belzoë vulgò dictum, scribit Ludouicus Romanus Patritius. Opus Cyrenaicus est saluberrimus phlegmonæ gargareonis, & aliarum partium.

Assa fœtida
Lib.6.c.ph.p.

Lib.6.c.ph.p.

tium.

tium,non incipienti,sed veteratæ,& in scirrhum durescenti. Est enim accerrimũ & maximè calfaciens medicamentum.

Mηκώνιον & μήκωνος ὀπὸς lib.1.ph. gen.succus ex foliis & calyce papaueris tusis expressus, pro Opio à multis supponitur, alia eius adulteria, Dioscorides. μήκωνος ὀπὸν, & μηκώνειον diuersa facit Asclepiades apud Gal.lib.2.antid.

Gal.lib.8.sim. Opium est lacryma ex inciso papauere nigro defluens, hodie etiam ex albo destillat. Ex Apulia affertur : refrigerat,siccat,inspissat,Diosc. Incidendi & colligendi modum docet idem.Præfertur Thebaicum. Hispanum opiũ vsurpatur lib. 7. c.ph. part. Opium calidis dispositionibus medetur,vt altercum, & similia : medicamentis additur ad sedandum dolorem,somnum conciliandum, siccandum, Gal.lib.8. comp.ph.part. Opium etiam stomachicis miscetur ad sensum stomachi hebetandum,& somnum conciliandum. Vehemens autem refrigeratio ex opio,corrigitur castorio,pipere, & similibus,lib.eodem octauo. Opij drach. duas arteriacæ 14. miscet Andromachus, lib. 7. eiusdem. Cùm multi sint ὀποὶ,id est,liquores,solius papaueris ὀπὸς,neutro genere ὀπιὸν à medicis propriè nominari solet,lib.9.comp.ph.part.

Opium omnium quæ sensum stupefaciunt, & somnum torpidum inducunt,valentissimum est,lib.eodem.

Opobalsamum in Carpobalsamo dictum.

Lib.8.simp. Opopanax liquor è panacis Heraclij radice incisa emanãs, cùm caulis primum erumpit, aut vulnerato caule messibus: calidus ordine tertio,siccus secundo, emollit,digerit, modicè terget, ob hoc ossa nuda vestit carne, vlcera maligna & contumacia sanat.Recens est candidus, vbi aruit, colore foris est croceo,aut subflauo,intus candido,odore graui,amarissimus, læuis, pinguis, friabilis, tener, facilè in aqua liquescens. Damnatur maximè niger,& mollis.

Cedrinus liquor impensè calidus,& siccus,frigidæ & humidæ cerebri tẽperaturæ ob id saluberrimus : capillum sistit,& auget,odore non ingrato consuetis, ingrato delicatis, lib.1.comp.ph.part.

Euphor

EVphorbiũ & Euphorbia arbor ſpinoſa in Athlante Libyco ad Mauritaniam mõte, ferulaceaque, & ex ea conto eminus inciſa liquor emanans lacteus, facultatis eſt cauſticæ ac vrentis, tenuium partium, vt alij liquores: vnum orobi magnitudine, ſarcocollæ modo emicat: alterum in ouillis, vel hedinis ventriculis quibus excipitur, concreſcit, vitreumque ſpectatur. Elige tranſlucens, acre, recens, albiſsimum ſi calore multo et igneo egetur: ſi modico, vetus et luteum. Nam recens albius eſt, ac valentius calfacit: citò autem virtus eius exoluitur, calorẽ enim habet caducum & ſtatim euanidum: & fit vetuſtate cineritium, pallidius, aut flauius, modicè calidum. Id autem ſi recens ſit feruidiſsimum, vt linguam vrat, & leui guſtu os accenſum detineat diutiùs, & quicquid guſtatur, Euphorbium planè reſipiat. Bimum aut trimum mediocre viribus adhuc eſt (taliq́ue vtitur Gal. lib. 1. comp. ph. part. in alopecia) interdum & quadrimum. Quinto autem vel ſexto anno iam exoluitur, deinde procedente tempore in totum elangueſcit. Gal. ne putes cum vulgo annis decem poſſe ſeruari: etiam cum milio, lentibus, fabis adulteratur lacte hedino, ſarcocolla, glutino, id igni iniectum odorem edit faſtidiendum. Euphorbiũ ſiue liquor eſt, ſiue aliud ex occiduis regionibus affertur, vt Sagapenum ex orientalibus, lib. 3. comp. ph. gen. Euphorbium liquor eſt ſtirpis cuiuſdam ſpinoſæ in Mauruſiorum terra prouenientis, facultate calidiſsimus, in ventre ouium reponitur, quoniam hunc ſolum non erodit.

Dioſc. *Lib. 6. ſimp.* *Lib. 3. c. ph. g.* *Lib. 9. c. ph. p.*

GAlbanum liquor ferulæ Syriacæ, ſeu plantæ ferulaceæ in Syria frequentis, calidus in fine ordinis ſecundi, aut principio tertij, ſiccus initio ſecũdi: mollit, digerit, addit Dioſcorides, trahit, vrit. De hoc pauca leges mox in Sagapeno.

Gal. lib. 8. ſim.

Laudatur purum ligno, aliquid tamen ſeminis miſtum habens, odore graui, ſapore abominabili, humidi & ſicci medium, pingue, & in hammoniaci aut thuris ſimilitudinẽ cartilaginoſum. Eius obolos tres miſcet Andromachus arteriacæ 12. alteri drach. ſex lib. 7. comp. ph. part. Purgandi eius ſordibus ratio Dioſcoridi traditur. Vitiatur reſina, faba fricta, hammoniaco.

HAmmoniacum ſeu Hammoniacum thymiama, liquor eſt reſinæ aut gummi modo ſtillans ex ferula quadam

Hammoniaci gutta.

Cyre

Dioſ. Cyrenaica in Aphrica prope Iouis Hammonis oraculũ,vnde illi nomen:calfacit,diſcutit,& adeò valenter emollit, vt tophos articulorum diſſoluat,& lienes induratos ſanet,ac chœradas per halitum digerat.Probatur purum ligno, arenis,terra, ſordibus, bene coloratum, odore caſtorei, ſapore amaro, prædenſum,& in thuris maſculi ſimilitudinem, minutis glebis,cartilaginoſum. Hammoniacum eryngio & melli miſtũ, arteriace eſt valida, & diuturnis affectib⁹ vtilis Critoni apud Gal.lib. 7. compoſition.pharmac.partic. Hammoniacum, Galbanum emolliunt, mitigant, emplaſtica ſunt, & Opopanax,ſed illis valentius, lib.10.eiuſdem.Ligno, terra,arenis,& ſordibus aliis vitiatur.

Lib.6. ſimp. *Dioſc.*

SAgapenum eſt frutex ferulàceus,ſeu ferulæ ſimilis planta,lib.8.ſimpl.ſeu ferula quædam panaci ſimilis,lib.1.anti. in Media regione,& abuſiuè ex ea ſuccus:qui etiam ὀπὸς σαγαπηνὸς dicitur, lib.1.antid.calidus, tenuium partium, vt alij opoi,ſeu liquores : modicè terget, oculorum cicatrices purgat & terget, ſuffuſiones & oculorum hebetudines à craſſo humore leuat.Laudatur perlucidum, foris rufum,intus candidum,acre,odore porri, ſeu medio inter laſeris liquorem & galbanum , quibus adulteratur. Opopanaci enim nihil eſt ſimile,ſed galbano albiori.Nam ſpumoſa, cohærens,albior,leuiſque pars galbani in Sagapenum degenerat:pars altera denſior & multò quàm aliud galbanum cõſtrictior, fit galbanum optimum,ſagapenum reſipiens, eaque tanquàm præſtantiſsima vtendum,lib.1.antid. Si verum eſt,vino aut aqua ſtatim diſſoluitur:adulteratum non liqueſcit,ibidem.

Dioſc. Scammonia, vel Scammonium liquor emanans ex vulnerata radice craſſa herbæ cuiuſdam in Myſia Aſiatica , vnde laudatiſsimum affertur:hoc eſt,nitidum,rarum,fiſtulis tenuibus, fungoſum, leue, taurino glutini colore ſimillimum,linguam non vehementer exurens, linguæ tactu albeſcens, quã notam miſto cum erui farina tithymalli lacte adulteratum etiam habet , ac linguam vrit , quale peſsimum eſt , & graue,

Dioſc. denſum, Syriacum, Iudaicum. Bilem verò & pituitam purgat,à drach.vna ad obolos quatuor.Seruatur annis 20.Meſuę: 40.Serapioni,cum malo cydonio, in quo ab interaneis purgato coctum ſit clementius.

Scammo

Scammonia etiã foris admouetur, bis in cephalalgia apud Galen.lib.2.comp.ph.part.

THapſia liquor herbæ ferulaceæ, valenter calidus, cum larga humiditate,ob quam citò corrũpitur:& cùm violenter extrahat, & extractum digerat, pluſculum ad ea tempus poſtulat. Eadem poſt annum eſt admodùm imbecilla, bima prorſus expirauit,lib.1.comp.ph.gen. Primùm in Thapſo inſula,inuenta eſt,vnde illi nomen. *Dioſc.*

DE LACRYMIS.

Δακρυον,id eſt,lacryma ſeu humor ex plãta ſponte ſua defluens, ſiue in gummi aquea res concreſcat,ſiue in reſinam liqueſcat,oleagina eius ſubſtantia. Arborũ partibus præſertim truncis à germinatu inciſis & ſcarificatis etiã reſinas elicimus. Accenſis autem arboribus reſinoſis, vt pinu, picea,larice,terebintho,teda,cedro,ex reſinoſa ſubſtãtia igni parum ſiccata fit pix liquida, cui quod ſupernatat piſſanthum tenui conſiſtentia & facultate eſt aſtringente, ob id caniciem ſine vlla noxa tardat,vt piſſelæum,id eſt,pix liquida cum oleo miſta, Gal.lib.1.comp.ph.part. Piſſaſphaltus autẽ eſt Mumia Serapionis. Si pix iterum coctione ſiccetur, Palimpiſſa dicitur,ſicca adeò,vt puluerizari poſsit:qualis eſt Græca, etiam Celophonia, & Hiſpana, & Gallica dicta. πίσσα βρύτια,lib.8. comp.ph.part.& Dioſcoridi probatur & Lycia.Eſt etiã Dioſcoridi ex iiſdem arboribus reſina liquida & ſicca. Reſina omnis calfacit,ſiccat,tenuium eſt partium,magis minùs.

REſinarum iure prẹſtantiſsima eſt Lentiſcina,id eſt, Maſtiche,parum aſtringit, ſiccat ſine morſu, calida & ſicca ordine ſecundo, minimùm eſt acris, tenuium maximè partium,ſtomachi,ventriculi,inteſtinorum,hepatis imbecillitati & phlegmonæ prodeſt: laudatiſsima & copioſiſsima è Chio inſula (vnde Galeno Maſtiche Chia paſsim dicitur) affertur, hoc eſt, fulgore quodam ignis ſplendida, candore ceræ Tyrrhenicæ,adulta,retorrida,odorata,ſtridens friando. Deterior eſt viridis, & nigra Aegyptia dicta, aut Pontica,bitumini nigredini *Lib.8.ſim.& lib.1.& 2.c. ph.ge.* *Dioſc.*

gredini similis. Masticheapta stomacho, odoris grati, vim medicamentosam aloës & aliorum purgantium efficaciter frangit, initio lib.8. composi. ph. part. adulteratur mistura thuris & resinæ nucis pineæ.

Lib. 8. simp. Ρητίνη τερμινθίνη. Terebinthina resinarum cæterarũ præstantissima, astringit manifestè, sed minùs quàm mastiche: emollit autem magis, coquit, digerit, qualitate subamara, & partium tenuitate terget angustos meatus vasorum, & in eis osculorum obstructiones liberat, ob id putredinem prohibet, aut finit: & hepaticis probè miscetur: è profundo potentiùs trahit quàm cæteræ resinæ. Hæc aluum citra noxam soluit, & viscera omnia, iecur, lienem, renes, pulmonem absterget. Terebinthina resina omnis ex Chio insula est præstantissima, & odore & gustu cæteris præcellit. Chia igitur semper vtenda, si haberi potest. Huius penuria Libyca, Pontica, & ex aliis regionibus optima est miscenda theriacæ, & aliis medicamentis: non autẽ Libyca, tanquàm omnium præstantissima cũ Andromacho. Præstantior est alba, vel cærulea, vel colore vitri, perlucida, odorata, & Terebinthum plus referens, qualis quæ ex insulis Cycladibus affertur: ob id Chiam quoq; terebinthinam laudat Gal. Minùs laudata Cypria, Syriaca, Iudaica, Arabica, Aphrica. Libycam tamen, vt dixi, laudat Andromachus. Quæ autem pro Terebinthina resina venditur, aut Laricea est, aut Abietina.

Lib. 8. c. ph. p.
Lib. 5. sanit. tuend.
Lib. 1. antidot.
Nunc Cypria Venetiis commendatur.

Inferiores autem Terebinthina in digerendo & attrahendo sunt, pinea, strobilina, picea, abietina, laricea, cyparissina, pityina, id est, pinea, propriè physema dicitur, lib. 2 cōp. ph. g.

Terebinthina mordax asperæ arteriæ & ori, initio lib. 7. c. ph. part. ῥητίνη φρυκτὴ lib. 2. comp. ph. gener. & lib. compo. ph. part. sæpe.

Lib. 1. c. ph. g. Resinarum mitissimæ sunt Terebinthina & Larix dicta: aliæ mordent modicè, quædam etiam insigniter. Resinæ Terebinthinæ Larix propemodùm similis est, ob id illius penuria hac vtendum: illa autem per omnia est melior quàm Colophonia, & quæ Phrycte dicitur, ibidem. Resinæ siue Larix siue Terebinthina vocatæ aduersus vlcera maligniora magis valent, ibidem. κολοφωνιακὴν πίσσαν in emplastro epulotica διὰ καδμίας vocat, paulò pòst ῥητίνην appellat, lib. 2. composi. ph. gen.

Strobi

Strobilina resinarũ longè calidissima,& celerrimè siccans, omnium moderatissima est,vtraque qualitate terebinthina.

Pityinon, Physema priuatim dictum, genere etiam resina est, multò minus calida & sicca quàm Strobilina, media harum calore Abietina, liquida tamen diu durat, vt Colophonia,thus redolens, odore suaui, calore vt Abietina mediocri, quæ à nonnullis sola dicitur Colophonia, nascitur admodum modica, ob id est pretiosa.

Resinæ siccatæ pinguis expertes fiunt: ob id emplastra bene adhærentia conficere non possunt,vt viscosæ & liquidæ.

Humidissima est Larix altera: est enim resina Larix dicta duplex,vna Terebinthinæ omnino similis, altera calidior, liquidior,odoratu grauior & ingratior, gustu amarior, acrior, mordacior. Quare satis est terebinthinam omnibus medicamẽtis vlcera rectè curaturis miscere, in quibus curãdis præcipuus est scopus non mordere:in comp.ph.gen. τέρμινθινὴ πεφρυγμένη retorrida,lib.8.comp.ph.part.

Terebinthinam veram è Cypro allatam Venetiis ad me dono misit Ioannes Baptista Opizo, Medicus longè omnium doctissimus, nostræ Laricinæ & Abietinæ affinem, sed infinitis partibus præstantiorem.

DE GVMMI.

VMMI est lacryma congelata concretaq; in truncis arborum ipsam producentium, veluti resina in multis visitur, quæ resinam proferre possunt. Est autem gummi aquea magis substantia,vt resina oleagina: proinde illud aqueis promptius miscetur,oleaginis ægerrimè,hoc contrà.Eadem flammam concipit,gummi verò in igni crepitat. *Lib.7.simpl.* *Lib.7.simpl. in hedera.*

EX Acacia quadam Aegypti spina (ex cuius semine Acaciam succum exprimi antè diximus) manat gummi in vermiculorum speciem cõtractum, vitri modo perlucidum, purum, refrigerat, densat. Huius non meminit Galenus in Acacia lib.6.simpl.vti nec Acaciæ mentionẽ facit paulò pòst in Acantha Aegyptia seu Arabica(quo nomine solo Dioscoridi vocatur) vnde colligas licet Acaciam & Acantham *Dioscor.* *Gummi Arabicum.*

 Aegypt

Aegyptiam ſeu Arabicam diuerſas eſſe in Aegypto ſpinas arbores. Tamen in lib.comp.ph.part.frequenter leges κόμμι abſolutè,tragacāthæ coniunctum pro gummi Arabico, quod κόμμι θηβαϊκὸν vocat lib.7.comp.phar.part. à Thebis opinor Aegypti cētiforibus. vti etiam Babylonicum quibuſdam dicitur, à Babylone Aegypti Arabiam attingentis. κομμίδιον ἀραβικὸν perſæpe Actuarius vocat.

Dioſcor.

AMygdalæ amaræ gummi calfacit, aſtringit, ſanguinem reiicientibus prodeſt, impetigines cum aceto illitū tollit,tuſsi antiquæ medetur,calculoſis prodeſt. Mitius multò eſt, quod ex Amygdala dulci profluit.

Gummi Lacca
Dioſc.

CAncamum lacryma eſt Arabicæ arboris, Myrrhæ quodammodò ſimilis, viroſi guſtus, ad ſuffimenta vſurpatur,emaciat: lienoſos,epilepticos,aſthmaticos iuuat, ad dolores dentium efficaciſsimū.menſes ciet. Lachan ſæpe Actuario dicitur paſsim, præcipuè in duplici deſcriptione dia lachan,vbi ſcribit, λάχαν κεκαθαρισμένον purgatum.

CAphura poſt Dioſcoridis,Plinii, Galeni, Pauli ſeculum inuenta,Aëtio & Actuario,& Simeoni,& Arabibus celebrata eſt,lacryma Indicæ arboris ferulaceæ quidē, ſed maximè frequentibus fulgetris,tonitribus,terræmotibus copioſior proueniens. Quæ igni vel ſole ex rubro albeſcit, perlucet,friabilis eſt,melior tenuior,durantior, quàm craſſa,fuſca, nigra, aſſulis ligni ſui implicata. Pani calido impoſita ſi madeſcit, ſyncera eſt: ſi areſcit,ſpuria:frigida ſicca gradu tertio Arabibus dicitur: tamen miſtam habet calidam ſubſtantiam, acrem,odoram,flammæ ciendæ aptiſsimam, morbos acutos, cephalalgias à calore, phlegmonas præſertim iecoris iuuare refrigerando dicit Simeon ordine non expreſſo. καφουρὰ Act. & Simeoni,& Aëtio,& inde ξυλάλοιον καφουράτον Act.dicitur.

Dioſcor.
Gal.li.7.ſimp.

CEraſo refudans gummi tuſsi vetuſtæ medetur, arterias exaſperatas lenit, ſuo lentore morſus experte, colorem commendat, viſum acuit, appetentiam inuitat, calculoſis ex vino potum prodeſt. Quæ facultas eſſentiæ tenuitatem ineſſe ſignificat.

Ex

EX Elæa, id est, olea Aethiopica & nostrate inquit Dioscorides, & Italica Plinius,& oleastro lacryma funditur scammonio similis, fulua, stillis exilibus constans, mordax. Similis autē hammoniaco, vel gummi, colore nigricans, morsus expers, inutilis. Explora an verum sit officinis. *Gūmi elemmi ab elæa, vel corruptè pro enhæmū Herm.*

HEderæ lacryma est velut aqueus quidam liquor, sicut aliæ omnes lacrymæ. Hæc adeò calidæ est facultatis, vt obscurè adurat, lendes & pediculos interimit, pilis caput nudat: illitu enim est psilothron. odoratissima est. *Lib.7.simpl. Dioscor.*

GVmmi Pruni agglutinat, potum in vino calculos frangit, ex aceto quoque illitum lichenas infantium sanat. Quæ si præstat, clarum est extenuandi ac incidendi facultatem illi inesse. *Dioscor. Lib.7.simpl.*

IVniperi gummi nec Dioscor. nec Galenus memorant, fortè quòd ad nihil sit vtile, vt Actuarius, Plinius. Subit verò mirari, cur medicis hodie Arabas secutis Sandaracha vocetur, & suffitibus propè omnibus misceant, fluxiones à capite prohibentibus: cùm sit calidum,& planta ipsa etiam vmbra, non solo vapore sit grauis. Vernigo dicitur Hermolao, Vernix vulgò, quòd rore verno magis concrescat. Scriptoribus in vsu est multo,& pictoribus.

MYrrha est arboris Arabicæ lacryma, calida sicca ordine secundo, tenuis essentiæ, multa amaritudine, terget potēter, tamē sine exasperatione, imò lenit: digerit non ignauiter, sed citra rosionem: siccat valde, tamen sine astrictione: coquit modicè etiam prauos humores,& præter naturam habentes: qua ratione stomachicis in id malum compositis miscetur, sed pauca,& cuius qualitatis medicamentosæ absurditas odoriferis superetur, tamē ea tutius auferri potest. Myrrha rubra Actuario, σμύρνα ἀληθινὴ, Myrrha, verax eidem. Eligenda recens squalore & situ obducta, leuis, tota concolor, & quæ confracta candidas vnguium modo venas, & læues ostendat, glebis minutis, amara, acris, odorata. Quapropter colicæ Paccii Antiochi pauca myrrha miscetur, quæ odorem *Lib.8.simpl. Lib.1.& 6.c. ph.par.& 1.c. ph.gen. Lib.8.einsdē. Lib.9.c.ph.p.*

 tantum

Dioſcor. tantummodò præſtet. Omnibus antefertur Troglodytica, viridis, perlucida, mordax: ab hac ſecunda eſt, tenuis, bdellii modo facilè ſub digito molleſcens, odore grauiuſcula, apricis naſcens. Mala nigra, aut colore piceo grauis, retorrida, præter modum maturitate exoleta: omnium peſsima pingui carens, cano ſitu obducta, acris, ad gummis imaginem vergens, & viribus eius proxima. Improbatur ἀμιννία nomine Dioſcoridi: Galeno autem eligitur Troglodytis, quæ & Minea dicitur à regione, vbi præſtantiſsimam gigni affirmant. Ea gratiſsimi ſit odoris, & nullo vitiata liquore. (Vbi Minea, vel vt bis lib.9.comp.ph.part.legitur μιννοᾶα, videtur eadem, quæ Dioſcoridi Aminea improbatur) adulteratur enim gummi macerato aqua, in qua myrrha maduerit. Vera enim eſt rara inuentu, præcipuè ſyncera: nam in optima myrrha opocalpaſon inuenitur. ab optima myrrha diuerſum, vt in galbano ſagapenum, in caſia cinnamomũ, & horum aliquid medium, quæ à ſeinuicem diſcernere is ſolus poteſt, qui ſæpe ea obſeruarit, adeò vt ex vna ſola nota ſæpe internoſcat. Nam Sagapenum ex Galbano odoris hircini ſpeciem retinet: non habet autem proprietatem odoris cuiuſdam, vt propriè dictum Sagapenum. Tamen in hoc ſagapeno & congenere galbano parua eſt differentia ad medicamenti compoſitionem. Ambo enim conueniunt, quia aduerſantur virulentis & deleteriis: ſed galbanum minus ſagapeno. At opocalpaſon lethale eſt intra corpus ſumptum: ob id ſua ætate multos periiſſe ſcribit Galenus vſu myrrhæ, quæ opocalpaſon habebat, à nonnullis de induſtria miſtum myrrhæ, vt eam redderent laudatiſsimam. Nam ſic miſta, collyriiſq; indita, pus citra roſionem diſcutit, ac interdum ſuffuſionem incipientem ſubſtantia tenuem, ſiue ceratum, ſiue emplaſtrum, ſiue aliud medicamentũ myrrham opocalpaſo miſtam recipiens oculo iniicias. Myrrhæ igitur officinarum omnino adulteratæ parum tutus eſt vſus in ſumendis.

Lib.6.c.ph.p. & li.1.antid.

Hactenus Gal.li.1.antid.

Styrax liquidus. Dioſcor.

Myrrha ſtacte, id eſt, ſtillatitia ex myrrha recente, pingui, & ſolo lætiore nata, largior exudans cum aqua pauca tunditur, pòſt machina exprimitur, colore pallido, amaritudine præcipua, odoratiſsima, & pretioſiſsima res, minima portione efficaciſsima: eadem præſtat quæ myrrha, ſed efficacius. **Huius fæx Styrax rubra dicitur Arabum familiæ.**

Bdellium

BDellium eſt *μάδελκον*, id eſt, lacryma arboris Sarraceni- *Dioſcor.*
cæ, calfacit, mollit, coquit, diſcutit mediocriter, hepati-
cis miſcetur, calculos renum potu frangit, hernias ſanat. Scy-
thicum eſt atrius, reſinoſius, ad emolliendum efficacius. Ara-
bicum autem è Petra delatum reſinoſum, liueſcens, diluci- *Lib.6.ſimpl.*
dius, magis ſiccans quàm emollientia, niſi recens & humi- *& li.8.c.ph.p.*
dum ſit, & quod tundendo facilè molleſcat. Id enim idem
pollet quod Scythicum. Tertium Indicum addit Dioſcor.
ſordidum, nigrum, grandioribus glebis in offas conuolutum.
Optimum eſt cortice, ligno, ſordibus carens, vt taurinũ glu-
ten tranſlucens, ob id Bdellium clarum dicitur, lib.8.comp. *Dioſcor.*
ph.part. odore eſt marini vnguis incenſum, guſtu amaro, in-
tus pingue, & ſi tactu ſubigatur, molleſcit: adulteratur gum-
mi, ſed id minus eſt amarum, & ſuffitu odoratum.

STyrax lacryma eſt arboris Syriacæ, calfacit, mollit, coquit, *Lib.8.ſimpl.*
tuſſes, catarrhos, coryzas, branchos: menſes autem mouet
ſumptus & admotus. Styracis drach. vnam miſcet Androma- *Dioſcor.*
chus arteriacæ 13.lib.7.comp.ph.part. Probatur flauus, pin-
guis, reſinoſus, ſordeſcens, albicãtibus grumis, acer admodum
& amarus, quamplurimum in ſua odoris fragrantia perma-
nens, & qui ſubactus melleum reddit liquorem. Deterior ni-
ger, furfuroſus, friabilis, cano ſitu obductus. Adulteratur mul-
tis modis Dioſcoridi: ſed dictis notis dolus deprehenditur.

Styrax iniiciendus theriacæ, qui ex Pamphilia in arundi- *Lib.1.antid.*
nibus affertur: hic autem pauciſsimus eſt, & tanto diſcrimi- *Styrax cala-*
ne à copioſo hoc Styrace variat, quantum Falernum vinum *mites.*
ab eo, quod in tabernis venditur. Tamen illius penuria, huius
accipe quod calidiſsimum, & odore & guſtu valentiſsimũ eſt.
Styrax, vt crocus, myrrha, quantitate ſunt deleteria: nam lar- *Lib.5.ſimpl.*
gius pota quædam dementant, quædam mortem inferunt, ſed *cap.18.*
menſura apta aliis miſta iuuant. *στύραξ σπάνιον*, id eſt Hiſpa-
num cognominatur Actuar. in trochiſco Neapolitæ.

SArcocolla arboris Perſicæ lacryma pollini thuris ſimilis, *Lib.8.ſimpl.*
rufa, emplaſtica, ſubamara, citra morſum, proinde ſic-
cat, & vlcera glutinat, vnde & nomen commeruit, oculorum
fluxiones inhibet, coquit, digerit, ſed minus quàm galbanum,
lib.4.compoſit.pharm.particul. Adulteratur gummi miſto,

pulueri̇zata eſt ſuſpecta adulterii: vera enim eſt rara. lacte identidem mutato correcta collyriis miſcetur.

Charabe Perſis, ideſt, paleas trahẽs, ambra vulgò in corollis precarÿs frequens.

SVccinum ſeu Succina gutta à ſucco dicta, Græcis ἤλεκτρον eſſe lachryma populi albæ, vel etiam nigræ quibuſdam videtur, ab eiuſdem arboris reſina Dioſcoridi & Galeno dicta: differens, & πτερυγοφόρος, id eſt, paleas trahens, quoque vocatur, quam vim ei quoque Galenus tribuit lib. I. facult. naturalium: quid tamen eſſe cenſuerit, nondum in eo legi. Plinius verò libr. 37. cap. 3. Succinum ſcribit à quibuſdam pinei generis arboribus, vt gummi à ceraſis exudare autumno, & largum mitti ex Germania ſeptentrionali, & inſulis maris Germanici. quod hodie nobis eſt compertiſsimum: adhæc liquata igni valentiore, quia à frigido intenſiore concreuit pineam apertè olet. calidum primo gradu, ſiccum ſecundo, ſtomachum roborat, vomitũ, nauſeam arcet: cordis palpitationi prodeſt, prauorum humorum generationem prohibet.

Ambra griſea.

AΜπαρ autem, ſeu ἄμβαρ, Ambarũ ſeu Ambra Arabũ, & Actuarii ac Simeonis recentiorũ Grecorum, eſt odoramenti genus, locis diuerſis ſcaturiens, vt bitumẽ, ſulfur, nobis hodie larga & præſtãtiſsima ex littore Aquitanico mittitur, cineritio colore: Indica rufa, pinguis, odorata, quod Succinũ orientale vocat Hermolaus. Eſt Arabibus & Simeoni prælata Arabicæ ſubalbæ, & tertiæ præter has nigræ, quòd à piſcibus fontes Ambaris guſtantibus deuorata ſit, omnium peſsimæ. Calfacit, humores incìdit, ob id ſtomachicis à quibuſdã additur, cor item & caput roborat. Tamen ſi ante potũ odoretur, ebrietatem accelerat, multò magis ſi vino imponatur.

Lib. 7. ſimpl.

THus eſt lacryma Arabicæ arboris, calidum ordine ſecundo, ſiccum primo, modicè aſtringit, terget imbeciliter, coquit phlegmonas, anodynõ eſt & ſarcoticum, cicatricem remoratur, emplaſtri temperaturam iuuat, acribus miſtum vehementiam illorum obtundit, pus mouet, quia calidum emplaſticum, nullam euidentem aſtringendi vim ſortitum, præcipuè pinguius & albius. Nam flauius ſiccat magis, Adulteratur reſina piceæ, & gummi quod non inflammatur, illa autem in fumum abit, thus ardet.

Cortex

Cortex Thuris insigniter astringit, siccat ordine secundo, crassiorum est partium, quàm Thus, minimã habet acrimoniam, ardet igni cum odoris fragrantia. Cortex verò nucis & pini quo adulteratur, fumat tantum, & sine odore. *Li.13. method.*

Mannam, seu Mannam thuris (vt lib.9.comp.ph.part. bis leges) propriè vocant micas Thuris ex magnis fasciculis concussu elisas, à Thure læuigato diuersas. Nam fragmẽta quędam exigua corticis thuris ei mannæ inhærẽt, à quibus exiguum quiddam astrictionis assumpsit, qua differt à Thure, quippe quo magis astringit, tamen etiam coquit, lib. 1.comp. ph. part. Manna est thuris purgamentum, leui astrictione præditum, quòd ei corticis thuris paululum sit admixtum, lib.13. meth. Thus enim puris tantum mouendi facultatẽ habet, nullam astringendi vim obtinens, præsertim pinguius & albius. Primatum tenet in Thuris genere masculum, quod λίβανον ἄῤῥεν Actuario dicitur, suapte natura rotundum, indiuiduum, candidum, cùm frãgitur intus pingue, in suffitu statim ardens. *Lib.4.c.ph.p.*

TRagacanthos, Tragacantha, vel Tragaganthon, lacryma radicibus incisis Dioscoridi, sponte Theophrasto profluens: vim habet similem gummi emplasticam quandam siccantem, acrimoniam leuiorem, arteriæ asperitatem lenit cum vino macerata & leuigata, vt cancani radix, vel in aqua die vno, lib.7.comp. ph.part. Tragacanthę fructus, lib. 10.comp. ph. part. Tragacantha alba Actuario sæpe. Præstat perlucens, graciilis, læuis, syncera, subdulcis. *Lib.8.simpl.* *Lib.7.simp. in cãcano. Diosc.*

Ex plantis quoq; , & aliis quibusdam vi caloris aquam per vaporem educere, neotericum est, vnde Actuario frequens ῥοδόσταγμα id est, stillatitius rosarum liquor, & ἰντυβόσταγμα intyborum. De quibus pauca quædam generatim libro tertio dicenda putaui.

DE METALLIS.

ETALLICA vim medicamentosam habent magna sui parte maximam, quædam etiam deleteriam, vt coniectura sit magna, ex his vapores caloris interni vi elatos plantarum varietatem non parum iuuare. Ne putes massam tantam frustrà à Deo maximo

 mo

mo conditam, & otiosam, in quibus facultates naturales etiam omnes inesse soli chymistæ testantur, nec meo iudicio malè sentiunt, quod oculus in multis apertè videt: licet plumbo metallorum soli incrementum concedat Galenus.

AVrum metallorum purissimum, pretiosissimum, temperatissimum, in foliola & velut bracteolas percussu multo inter chartas latescit, eoq́; vruntur medici ad naturæ robur, & affectus melancholicos, quãuis in eo principiorum mistio sit firmior, quàm vt à calore nostro possit dissolui. Aequius multò arte chymistica solutum & potabile exhiberent, medicinam lætificantem, & in iuuenture corpus conseruantem, si Gebero in metallicis exercitatissimo credimus.

ARgentum similiter foliatum est, quãdo auri loco vsurpant, solutum & potabile, vt aurum: felicius propinatur, nisi auro esset multò imperfectius atq; impurius. Argentum à colore, vinum à motu Latinis dicitur, à consistentia verò Græcis ὑδράργυρος sed hãc arte factam Gal. lib. 9. simpl. illud minerale vult Hermolaus: cùm tam factitiũ ex minio, quàm minerale, seu in argẽti fodinarum tectis stillatim concretum, siue per se in metallis inuẽtum, Dioscorides hydrargyron appellet. Cui congener ex aquæ fontibus vomica perpetua scaturit Plinio. Argentum viuum est metallorum omnium cũ sulfure materia à calore temperatissimo sic per minima vnitum, vt siccum humido, & humidum sicco ęqualiter in eo temperentur, Geberus. Vnde opinor, chymistis calore & frigore temperatum quoque dicitur, nõ quarto gradu cum quibusdam frigidum, cum aliis calidum. Neque contra chymistarũ placitum pugnare videtur, quod scribit Dioscorides, potum vim habere pernicialem: suo enim pondere interna erodere addit, non qualitate aliqua caustica. Neque verba Galeni lib. 4. simpl. cap. 18. quòd scilicet calore nostro calidum actu redditum per erosionem interimit, & lib. 5. cap. 18. quòd tota sua substantia nobis contrarium sit, & venenum si sumatur: neuter enim id aut calore immodico aut frigore deleterium dicit: sed ille pondere, hic tota substantia, vt scilicet omnino nos lædat necessariò, quantũuis paucum sit sumptum:

ptum: cùm deleteria calore aut frigore sint sola quãtitate deleteria. Adhæc Galenus de sola hydrargyro factitia loquitur, cuius quòd interimat sumpta vel admota, se periculum fecisse negat, lib.9.simplicium. Hodie verò vel pueris maximè perspicuum est, maximo mortalium incommodo, quas vires sumptum vel admotum, vel suffitum in scabie Hispana, & eius symptomatis, & multorum artificum vsu vario, habeat argentum hoc semiuiuum, & crudum quouis modo paratum & mistum. Quod verò in metallis perfectis coctum est maximè, id longè omnium est efficacissimum, vti & pretiosissimum, si quis secernere, & secreto nouerit vti. Illud tamen essentiæ esse omnium tenuissimæ, indicant apertissimè celerrima eius in vaporem prætenuem abitio, & in corpus quoduis etiam densissimum penetratio, vt etiam calculũ iactilem affrictu non ita multo subeat, intusq; dealbet, & fragilem maximè reddat. Ob id non probo ipsum enulato vnguento, & aliis quibusdam misceri. Argentum viuum sublimatum calore ignis erodente iam præditum, fit eodem quoque deleterium, vt calx & vini fæx vsta. Sublimandi autem (vt chymistæ loquuntur) modum docet Geberus, ex quo & aliis non contemnenda leges, quæ ad cognoscendam plenius argenti viui naturam pertinent.

Lithargyros est purgantis se igni materiæ vitium, seu ferueścentis spuma, vt scoria iam purgatæ fæx est, ex plumbo molybditis seu molybdena, ex argento ἀργυρῖτις, ex auro χρυσῖτις omnium optima, præcipuè quæ foliata est. Lithargyros moderatissimè omnium terreorum siccat sine manifesto calore aut frigore, modicè astringit & terget. Eius vsus latissimè patet libris propè omnibus cõpositionis phar. generalium, maximè 2. & 3. Lithargyros manifestè nec calfacit, nec refrigerat, nec humectat, sed siccat primo abscessu à temperatis: nullam enim qualitatem manifestam gustatu exhibet: nec emplastica est, nec ecphractica, nec repellit quod influit, nec digerit quod parti inflammatæ est infixum, nec vlcera terget, nec expurgat euidenter, nec rodit, nec carne implet, nec eam supercrescentem absumit, parum tamen à mediis ad partium crassitiem recessit (licet sit tenuioris essentię quàm molybdena) quam & coctione diuturna depo-

Hermolaus.

Lib.9.simpl.

Lib.1.c.ph.gener.

nit fusa vi ignis, & alterata. Ex his enim est medicamentis, quæ tota liquefiunt, vt resina, cera, sed non mox vbi ignem attigerit: quæ res multis imponit, eam non fundi putantibus. Cum oxelæo autem cocta citius liquescit, & cum ærugine quàm cum hydrelæo, vel œnelæo, & quò plus liquoris ad coquendum habuit, eo glutinantius fit medicamentum. Melius enim fit ex Lithargyro medicamentũ, quod magis coctum erit, quod ex liquidorum, quæ miscentur, copia contingit. Expers tamen pulchrarum harum virium Lithargyros, medicamentis miscetur, vt phœnicino, dia chalciteos viribus eius nec commodans, nec incõmodans, sed materiæ ad emplasti pharmaci compositionem idoneæ rationem obtinet. Cruda etiam per se femorum ex itinere attritus iuuat parum siccando.

Lithargyros absolutè, interdum tamen vt in melinis à colore cydonii emplastris Lithargyros χρυσίτις dicitur, libr. 2. comp. ph. gen.

Lib. 4. c. ph. p. ARrhenicon à vetustis Græcis, ab huius ætatis hominibus Arsenicum, Latinis Auripigmẽtum: in iisdem metallis, vt auro, argento, quibus Sandaracha gignitur: ob id eadem gleba ambo sæpe mista vidimus: optimum existimatur crustosum, χρυσίζων (sic Galeno 1. lib. & 9. composi. ph. part. *Dioscor.* & Dioscoridi dicitur) id est, aureo colore micans, nulli materiæ permistum, in squammas tanquàm bracteolas fissile: alterum globosum, pallidum, & colore Sandarachan imitans. Vrendo multum sulfur exhalat, in argenti speciem fusum concrescit, sed intus rubet, causticum est, crustasq; cum vehementi vredine & violento morsu excitat, hypersarcosin absumit, astringit, & rodit, depilat tam non vstum quàm vstum: quod tenuiorum est partium, miscetur digerentibus & tergentibus.

SAndaracha Arsenico non solis natalibus, sed etiam tota natura affinis, vt coctione sola naturæ videatur hæc Arsenicum vincere: id enim vstione Sandaracha fit, vt cerussa trita, mota, probè vsta, in Sandaracham pictoriam abit Vitruuio lib. 7. Adhæc Sandaracha licet rubra sit, aqua tamen soluta luteum colorem intensum facit: floridum autem colo-*Dioscor.* rem luteum, reddit Arsenicum. Probatur rufa, saturatior,

cinnab

cinnabaris colore, sulfur viuum redolens, friabilis, aliena materia vacans: Auripigmentum rubrum dicitur Serapioni. Eadem chymistis Arsenicum rubum dicitur, vt Arsenicũ croceum est Auripigmẽtum. Arsenicum autem absolutè his est album naturale & fossitium. Risagalum autem (quod vocãt) in genere est Arsenici in iisdem fodinis inuentum. Exedunt Arsenicum sandarachæ, Petræ Asiæ flos. Arsenicum & Sandaracha & chalcitis vsta emplastros reddunt flauas vel rufas. *Lib. 4. c. ph. p.* *Lib. 2. c. ph. g.*

Sandarachæ drach. semissem, & alumen scissile & rotundum miscet Andromachus stomaticis, lib. 6. comp. ph. part. & misyos Cyprii drach. 8. apud quosdam legi scribit, ibidem. Vide ne cum Arabibus Sandarachan voces gummi iuniperi, ne'ue vires illius huic attribuas.

AEs vstum astringit, reprimit, acre est: ob id tenuat, trahit, vlcera purgat, siccat, cicatricem inducit carni duræ, in molli lauandum, probatur rubrum, contritu cinnabarin colore imitans: nigrum verò plusquàm decet exustum est. *Lib. 9. simpl.* *Diosc.*

Squãma æris vi & ictibus ex clauis & panibus æreis excussa, astringit, reprimit, tenuat, rodit, mordet carnem, detrahit, & liquat. Probatur crassa, rufa, præsertim æruginosa. *Diosc.* *Lib. 9. simpl.*

Flos æris fit, cùm æs in fornace fusum in receptacula delabitur per canales, ministris aquam clarissimam vt refrigeretur affundentibus: quando flos subitò exilit, milii effigie, breuis, grauis, splendens: cùm teritur, rufus, friabilis, multum astringit & mordet, tenuioris essentiæ, & magis tergentis quàm æs vstum, & squamma æris. Adulteratur æris squamma aut limatura. *Diosc.* *Lib. 9. simpl.*

DIphryges, quasi bis tostum, est perfecti æris velut fæx subsidens & cohærens imæ fornacum parti, tanquàm vstorum in foco lignorum cinis, ablato ære visitur. Duobus aliis modis fit Dioscoridi & Plinio: modicè & astringit, & acre est, vt æs vstum, vehementer siccat, vlcera rebellia sanat, ochra vsta adulteratur. *Gal. lib. 9. simpl.*

SCoria est omnium metallorum spurcitia, recremẽtumq́;, & velut stercus: siccat, sed omnium maximè Scoria ferri læuissimè trita.

Viride æris, Verderis vulgò, vel Verdet. *Lib. 9. ſimp. et li. 6. c. ph. p.*

AErugo eſt æris velut rubigo in æreis vaſis, laminis, ſquammis, ſcobibus, lapidibus concreta decem diebus aceti acerrimi vapore, aut aceſcentium vinaceorum contactu, pôſt decuſſa vel deraſa. Eſt acris, mordet, detrahit, liquat carnem, etiam duram, digerit, vehementer ſiccat. Adulterandi & adulteratam noſcendi rationem à Dioſcoride traditam ſciens omitto, quòd larga eius ſyncerae copia toti Galliæ à mulieribus Monpeſſulanis ſuppeditetur. *Lib. 3. c. ph. g.* Aerugo vſtu (& lota) neruo vulnerato prodeſt, non vſta autem iuſto eſt mordacior.

Lib. 4. c. ph. p. *Lib. 9. ſimp.* *Lib. 6. c. ph. p.* *Lib. 3. c. ph. p.*

CHalcanthus, hic aut hæc, vel hoc Chalcanthum, eſſentiæ eſt eiuſdem & naturæ cum Chalciti: hæc autem natiua eſt, illud ex hac factitium, & in hanc tandem per ſe rediens: vehementiſsimè aſtringit, & calfacit non inſtrenuè, putridis vlceribus congruit, gargareonem etiam ſcirrho tentatum irritat. Adhæc quum medicamentum id eſt vehementiſsimũ, validis vtriſque viribus aſtringendi & calfaciendi præditum, vitanda eius per ſe vehementia, ſed mitioribus miſtis obtundenda. Vſtum verò & lotum multò moderatius redditur, lib. 4. comp. ph. part.

Lib. 9. ſimp.

SOri, Chalcitis, Miſy, acria, vrendo eſcharas excitant, & nonnihil aſtringunt, eſſentiæ cõſiſtentia & ſitu differunt. Nam Sori in fodina infimum ac craſsiſsimum: & quia lapidoſius ac vehementius compactum, in humore non liqueſcit, friando nigrius ceu melanteria apparet, ac ſcintillat vt Miſy, in multa foramina dehiſcit, olfactu & guſtatu virus olet, ſubpingue eſt Dioſc. *Lib. 9. ſimp.* Miſy grumoſum & fruſtuloſum magis eſt durum, auro ſimile, quod friando auri colorem imitatur, & ſtellæ modo ſplendet, Dioſc. ſummum & tenuiſsimum, & à calore ingenito magis elaboratũ, & ſiccius. Proinde ægrius liqueſcit, & corporibus duris admotum ob tenuitatem minùs ea mordet, quàm Chalcitis, tametſi æquè calidum. Eadem ratione Chalcitis vſta minùs mordicat, & minùs aſtringit, non minùs tamen ſiccat. *Dioſc. Gal.* Chalcitis ſitu & eſſentia eſt media, æri ſimilis, friabilis, non lapidoſa, promptiſsimè liqueſcit. ea vſta melior eſt quàm non vſta: quia tenuiore eſt ſubſtantia, vt alia omnia vſta, non tamen acriore, quod aliis multis vſtis accidit.

dit. Vſta autem omnia lauando mitiora & minùs mordacia euadũt. Soreos pars extima & ſumma in chalcitin, & chalciteos partes extimæ in Miſy tandem tranſeunt: in metallica fodina,& quo loco ſeruantur, quomodo æri, innaſcitur ærugo. Hæc Sori, Chalcitis, Miſy valenter tergent, Miſy etiam modicè particeps eſt facultatis exedentis. Chalcitis cruda *Lib.4.c.ph.p.*
mordax eſt,vim autem eiusvrendo minuimus,idonea eſt columellæ inflammatæ, quando vehementer inueterauit,& curatu contumax eſt. Chalcitis vſta eſt eligenda, quæ vrendo *Lib.6.c.ph.p.*
cineritia euaſerit, non ὠχροξάνθος, qualis vſtione fit à multis. *Lib.1.c.ph.*
Modus vrendi in Dioſc. Chalcitis vſta non minùs efficax, *gen. & in Theriace.*
ſed minùs mordax.

CAdmia eſt corpus racematim & denſè concretum in rudibus ferreis, ex fuligine æris in fornacibus candentis egeſta flatu,& lateribus camerisq́ue fornacum ferratis inhærente:eſt colore ſpodij,fractaq́ue, cinerulenta,& æruginoſa, quæ optima eſt.Fit etiam ex argẽti terra, & cocto lapide Pyrite.Siccat vt terrena omnia,mediocriter terget,igneæ facultatis & mordentis aliquid habet, quam lauatio adimit, vlcera carne implet in carne molli. Melior & tenuior botryitis, id eſt,racemoſa in ſummo collecta, quàm placitis, id eſt, cruſtacia in imo & lateribus. Cadmia etiam lapis eſt in montibus & riuis Cypri repertus, alia omni cadmia multò efficacior,inuẽtu rarus. Lapide calaminari dicto hodie æs tingunt ex rubido in albidum,quo lebetes ferè fiunt. *Dioſc.*

DVm æs perficitur detrita cadmia cumulatiùs inſperſa fauilla in cameram integram effertur tenuiſsima, quæ in Pompholygem ceu bullas quaſdam coit: fit & ſine ære ex ſolis cadmiæ fragmentis in ignem coniectis & perflatis. Ea dum fit, quæ excrementi portio in pauimentum repercuſſa recidit, Spodos eſt ſeu Spodium, grauius,& impurius, & minùs efficax Pompholyge. Pompholyx lota omnium propè *Lib.9.ſimp.*
citra morſum ſiccantium præſtantiſsima,ad vlcera ob id cancroſa,& alia maligna,& oculorum fluxiones efficaciſsima. *Dioſc.*

PLumbum frigidum humidum,ob id liquor quiuis frigidus(vt oleum omphacinum,roſaceum, melinum, myrtinum,

tinũ,ſemperuiui,cotyledonis,inty bi,lactucæ ſuccus)in mortario plumbeo,piſtillo plumbeo ductus dum craſſeſcat,ſeipſo frigidior euadit, optimumq; fit remedium phlegmonarum incipientium,& fluxionum aliarum in inguina,pedes,articulos alios,& vlcerum rebellium,& cancrorũ. Lamina plumbi lumbis inſtrata veneris inſomnia ſedat,ganglia diſſecat illigata. Plumbum vſtum & lotum vlcera rebellia, chæronia cancroſa carne implet,ac cicatrice tegit.

Lib.1.c.ph.g.
Lib.9.ſimp.

MOlybdena ſubſtantię eſt craſsioris et frigidioris,quàm Lithargyros,non terget tamẽ, cęterà vſum habet propè eundem in emplaſtris,licet varium colorem afferat. Ambo liquantur tardiùs cum hydrelæo,celerrimè oxelæo.

Lib.9.ſimp.
Lib.1.c.ph.p.

CEruſſa aceti acris vi ex plumbo ſoluta refrigerat, ſiccat, aſtringit,emplaſtica eſt,candefacit,hęc lota plumbo vſto loto viribus proxima : vſta tranſit in Sandyca,fitque tenuior, nondum calfaciens,Phycos ceruſſæ frigiditate ſeruata tenuitatem aſſumpſit , qua vis eius adiuta in profundum corporis penetrat. Ceruſſa Rhodiaca, vel illi ſimilis ex ciuitate Dicæarchia olim dicta, nunc Puteolis:præfertur ſi emplaſtrum vis eximiè candidum fieri , quia albidior, leuior, tenuiorum partium his,quæ alibi naſcuntur.Sal ex Ceruſſa ad multa efficaciſsimus,& oleum ex Ceruſſa.

Gal.lib.1.
c.ph.g.
Lib.4.c.ph.p.

Lib.9.ſimp.

SVlfur omne calidum,tenuis eſſentiæ, trahit,terget:ſaliua, vel lotio, vel oleo veteri, vel melle, vel terebinthina exceptum,venenatis ictibus impoſitum ſanat. Pſωras, lepras,lichenas cum terebinthina tergendo & diſsipando perſanat. Nobiliſsimum eſt ἄπυρον, id eſt, viuum,& ignem nõ expertum : ignem expertum quo virentius, oleoſius, pinguius, eo melius. Ex Sulfure oleum chymiſtis efficaciſsimum trahitur, fumo eius ardentis in campanam vitream recepto , in oleum concreto,& in catinum ſubiectum deſtillante : ſed quia ex multo ſulfure paucum aſcendit,pretioſum eſt: fit & aliter.

Sulfur iidem ſublimãdo (vt illi appellant) purgatiſsimum & clementiſsimum efficiunt,etiam pretioſum eadem de cauſa. Cuius vſum non eſt quòd vereare quorundam imperitorum exemplo : cùm Galenus viuum Sulfur impuriſsimum

diamo

diamoro ſtomatico medicamento ad digerendum miſceat, bis lib. 6. comp.ph.part. Nocet Sulfur achoribus: quia plus quàm par eſt, eos calfacit,& digerit. *Lib.1.c.ph.p.*

ALumen ab aſtrictione vehementiſsima Græcis στυπτηρία dicitur, craſſarum eſt partiũ, maximè liquidum, & Placites & Plinthites dictum à cruſtæ & lateris forma: minus ſtrongylon & aſtragalotes, id eſt, rotundum in aſtragali modum: minimum ſchiſtum, id eſt, ſciſsile non in fila ſed digitis friabile. Omne alumen in aqua ſoluitur, & igni liqueſcit, tardius ſciſsile, quod ſine bullis tandem molleſcit, idem aquæ innatat, linguæ & cuti integræ eſt mordaciſsimum, adulteratur ſegmentis lapidis amianthi: ſed hæc acrimonia carent, & ex pingui aliquo ardent rediuiuo corpore, aqua merguntur, & integra manent, in filaque diſsiliunt. Alumen ſciſsile colore candidum & præſtantiſsimum, idem tenuius & vtilius, lib. 6. comp.ph.part. Et quia rarum inuentu, carius: liquidum contrà, craſſum & viliſsimi pretij, quia in omnibus regionibus inuentu eſt facillimum, lib. eodem ſexto. *Lib.1.c.ph.g.*

SPuma nitri, aphronitrum, nitrum, potenter tergent cuti affricta. ſit autem nitrum ex tenuibus partibus conſtans: quod autem lapidoſum eſt, vrendum ac diligenter leuigandum. ἀφρὸς λίτρου ſeu νίτρου id eſt, Spuma nitri ab Aphronitro differt, (ſic χαλκοῦ ἄνθος à χαλκάνθῳ & ἀκάνθη λευκὴ à λευκακάνθῃ & multa alia ſimiliter) illa enim alba eſt farinæ triticeæ ſimilis, eiuſdẽ cum nitro facultatis & naturæ, ſed eſſentiæ tenuioris: hæc autem in glebas coactum & congelatum, amarum, in balneis ſordes terget, & ichoras pruritum excitantes digerit. Nitrum præſertim bernicium ſeu beroniceũm potiùs. lib. 8. meth. ſiccat, digerit: ſumptum autem in corpus incîdit, tenuat craſſos & lentos humores multò potentiùs quàm ſal: amarum enim eſt, cap. 3. lib. 4. ſimpl. vſtum verò tenuitatem ſubſtantiæ adeptum ſpumæ nitri proximũ eſt. Nitrum rubrum lib. 9. comp.ph.part. Aphronitrum magis quàm hæc incîdit, ſtomacho inimicum eſt, ob id non deuoratur, niſi grauius vrgeat neceſsitas: Nitrum verò ſumitur, & aluum ſubducit. Omnia hæc hodie deſiderantur, quorum loco ſupponunt officinæ ſalem petræ purgatum, in panes coa *Gal. in dioſpolitico.* *Lib.4.ſanit. tuend.*

nes coactum. Id mentiri satius esset cineribus betæ, brassicæ, & aliorum nitrosorum.

Lib.9.simp. SAl, tam fossitius, vulgò sal gemmæ, quàm marinus, terget, astringit modicè, validè siccat, digerit, lib.6. composi. *Lib.6.c.ph.p.* ph. part. Per se, & cum galla læui attactu iuuat gargareonem inflammatum iam durescentem in scirrhum: non autem initio, neque dum augescit, aut cùm multo calore viget: quòd si corpus sit plethoricum, aut saltem caput plenum, si initio adhibetur inflammato gargareoni, extrema laboranti noxa in- *Lib.2.c.ph.g.* fertur. Sal astringit magis quàm tergeat: siccat autem non minùs quàm nitrum, aut nitri spuma: sed hęc non astringunt, ob id ceratis mixta vlcerum sordes tergent: Sal ob astrictio- *Lib.9.simp.* nem id non præstat. Sal Armeniacus terget, subacer est, leuissimè astringit, humores acres in superciliis inspersus consumit, à quibus pili malè nutriti excidunt. Hammoniaco sali similem forma schistum lapidem docet Dioscorides. Sal Hammoniacus valenter digerit, lib.6. comp. ph. part. noster tam nigricans quàm albicans factitius est.

Antimonium. *Lib.9.simp.* STimmi, id est, Stibium siccat, astringit, oculorum collyriis liquidis & siccis miscetur, illotum valenter astringit, lotum soluitur, & naturam assequitur propè rosionis expertem, fossitium melius. Quod enim ostēdunt, igni coctum est, idque purius, vel fæculentius & scoriosum. Oleum ex Stibio *Lib.6.sanit. tuendæ.* pretiosissimum. Mulieres oculis gratiam Stibio conciliant, ipsum palpebris specillo inducentes quotidie, sic ne oculi membranam intus contingant.

Lib.9.simp. CHrysocolla tam metallica quàm factitia, valenter digerit, & siccat, carnem liquat sine valenti morsu. Chrysocolla, Spodium, Pompholyx, Psωricum, metallica sunt admo- *Lib.3.c.ph.g.* dùm tenuis essentiæ citra calorem. Nostra omnis est factitia, aurique ferrumini fundendo celeritatem addit, vnde illi nomen.

Lib.9.simp. GYpsum siccat, vt cætera terrea, emplasticum est: cogitur enim ac lapidescit liquore aliquo vt albumine maceratum, sanguinis eruptionem cohibet, cum tenui farina pilis leporum

porum vel ſimiliter mollibus exceptum : vſtum minus eſt emplaſticum, tenuium partium, ſiccius eſt, ex oxycrato repellit. Noſtrum verò Gypſum, vti calx, vrendo emplaſticum magis euadit.

PVmex ſarcoticis miſcetur, dentes polit, facultate deterſoria, & aſperitate vt ſmiris, teſtæ, cornua animalium vſta: vſtus tenuiorum fit partium, & acrimoniam ſumit, quam lotione deponit. Nunc ſcriptoribus propè ſolis ad papyrum expoliendam cum gummi iuniperi eſt vſui. *Ibidem.*

CYanus hic aut hæc, acer eſt, cathæreticus, id eſt detrahens, digerit potentius quàm Cinnabari, & ſubaſtringit. Vim purgantem melancholiam ſuprà & infrà, ac melancholicum ſuccum ipſi illoto præbet Meſues communem cum lapide Armeno, ob id ambos valere cenſet aduerſus omnes melancholicos affectus, maniam, melancholiam, epilepſiam alteram, elephantiam, cancros, alphos nigros, quartanas, hæmorrhoidas. Sed & alias ei vires miras tribuit, vocatq́; lapidem lazuli & ſtellatum, quòd velut ſtellæ quædam aureæ in eius fracturis cernantur. Is vrendo cæruleus magis euadit ſi verus eſt : malus verò nigricat vſtione. Tam hic quàm ſequens noſtratibus medicis in vſu hodie ſunt rariſsimo. *Ibidem.*

ARmenius lapis illotus ſuprà & infrà atram bilem vacuat datus à drach. vna ad ſcru. quatuor : lotus autem etiam quinquagies tutior eſt, ac tantum infrà vacuat à ſcrup. quinque ad ſcrup. ſex, Alexander Trallianus in melancholia, & poſt eum Meſues in ſimplicibus.

DEntalem lapidem addunt, qui dens piſcis alicuius videtur forma & interna cauitate. Antalem addunt neſcio quem, & vnde dictum.

CAlx viua vehemẽter vrit, adeò vt cruſtas efficiat, & mox vbi eſt extincta. iam diu extincta non eſt cauſtica amplius, ſed calida ſicca : carnem tamen liquat : lota ter quater ſine morſu ſtrenuè ſiccat.

DE LAPIDIBVS.

Gal.li.9.ſimp. et li.10.c.ph.p.

APIDES in ſpongiis reperti, triti, ex vino poti, lapides renum rumpunt, non autem veſicæ, quia tenuioris ſunt eſſentiæ ſine inſigni calore. Veſicæ autẽ calculos rumpere ſcribit Dioſcorides, ſi ex vino bibantur.

Lib.9.ſimpl. IAſpis virens ſtomachum & ventriculum attactu ſuo iuuat. Omnes Iaſpidum ſpecies femoribus appenſæ partum accelerare traduntur Dioſc.

Lib.9. SApphyrus potus ictos à ſcorpione iuuare creditur, inteſtinas vlcerationes potu emendat, Dioſcor.

Lib.9. LApis Iudaicus, qui in Iudæa naſcitur leuiſsimè tritus potus renum lapides frangit, addunt quidam & veſicæ. Pueris datus cum lacte, vrinalia & inteſtina purgat. Eſt nobis multus Dioſcoridis elegantem picturam explens.

Lib.9.ſimpl. Geet Gallis. GAgates lapis colore atro, odore dum vritur bituminis, ſiccat, glutinat, digerit admotus, in corollis precariis & ſalinis frequens.

Lib.9.ſimpl. MAgnes ſiccat hæmatitæ modo, & aſtringit, ad enterocelen vtiliter ſumitur, & admouetur. Magni eſt miraculi in eo tanquàm mundo aliquo polorum cœli rationem ineſſe.

Lib.9.ſimpl. HAematites à ſanguinis colore dictus, frigidus, aſtringẽs, excreſcentia reprimit, oculorum vulnera perſanat, ſanguinis expuitioni valet, ſiccat humores, ſed minus quàm cadmia. Nam ex humida ſubſtantia non terreſtri conſtat, & ſuper cotem medicam cum liquore tritus, in ſuccum ſoluitur: per ſe verò in corpus ſimilare minuitur, vt ſchiſtus lapis, non in fragmenta terreſtria, vt cadmia.

Lib.4.c.ph.p. SChiſtus lapis hæmatitæ vim habet perſimilem, ſed infirmiorem.

SMiris terget, dentes puros in dentifricio efficit, & eo anularii ſcalptores expurgant lapides: ad erodẽdũ & vrendum vtilis. Nunc in vſu eſt vitrariis laminas vitreas diuiſuris.

PYrites lapis de quo æs perficitur, æris aſpectu ſcintillas leui percuſſu edens: crudus & coctus calfacit, terget, digerit. Validæ autem eſt facultatis, Gal.lib.9.ſimpl. Marcaſita æris quibuſdam dicta putatur.

E cote

ECote Naxia quod exacuendo ferro deteritur, illitum alopecias ad pilum reducit Dioſcorides.

PYropus lapillus, id eſt, Rubinus, plurimus eſt in inſula maris Indici dicta Zaylõ, Ludouicus Romanus Patritius.

ERanus lapillus in Euphrate inuentus, Turchica vulgò, Ludouicus Romanus Patritius.

COrallus lapis Actuario dicitur, λιθόδενδρον aliqui vocarunt, fruticis forma cinnamomi æmulus creſcit ad promontoria in mari, aſtringit & refrigerat, contra ſanguinis reiectiones magnoperè efficax. Rubrum & nigrum tantum facit Dioſcorides, albus tamen etiam viſitur citra vſtionem.

AEtites lapis veluti prægnans, cùm quatitur alio in vtero ſonante, grauidis continet partus, Dioſc. Id vſu quotidiano probatũ Gallis eſt ſurſum alligantibus: cùm verò partum iuuare volunt, fœminibus adhibent, tanquàm fœtum ad ſe trahat, vbi vbi fuerit. *Lapis Aquilæ.*

AMianthus lapis è Cypro alumini ſciſsili ſimilis, quique pro eo propè ſolus venditur. Ex hoc telæ cõtextæ flammis iniectæ ardent ſed flãmis inuictæ ſplendidiores exeunt. Ellychnii loco hodie ad oſtentationem lychniis adhibent, & ob id Ellychnium immortale vocant, Menche ſans fin.

SIgillum Lemnium efficacius ſanguinis ex quauis parte eruptiones cohibet, quàm Samius Aſter: hic contrà tenax & viſcoſior, quàm Lemnia terra: ambo moderatè tergent. Lemniæ etiam adſtrictio quædam ineſt. μίλτος λήμνια, lib.7.comp.ph.part.in arteriace 14. Andromachi. Ea nobis eſt vera Conſtantinopoli delata.

CImolia terra digerit, ſiccat ſine morſu, maximè ſi elota ſit. Eius loco vtimur hodie ferri & molæ retrimentis in ſubditam aquam congeſtis, quod à Cimolo inſula è Cycladibus vna non afferatur.

CRetica terra admodum imbecilla eſt, multum aëriæ habet ſubſtantiæ, terget ſine morſu, ob id vaſa argentea etiam polit. Creta nobis hodie dicitur.

Lib.9.simpl. ARmenia terra colore pallido vel luteo, promptiſsimè in ſummũ leuorem calcis modo ſoluitur piſtillo, aut quouis liquore miſta, arenoſa ſubſtantia caret, ſummè ſiccat: ob id eſt optima ſanguinis expuitioni, dyſenteriæ, ventris fluori, catarrhis, & fluxionibus à capite in thoracem, & inde naſcenti aſthmati, & phthoæ, quia vlcus in ea ſiccat, & tuſsim ſedat: vlceribus etiam putribus oris, fiſtulis ani remedio eſt. Et in peſtilentia Romæ maxima, quotquot bolum hanc Armeniam biberunt, celeriter curati ſunt. Quibus autem, vtpote incurabilibus, non profuit, omnes interiere, à nullo alio adiuti. Bibenda ex vino albo conſiſtentia tenui, modicè diluto, ſi aut planè febri careant, aut ea leuis ſit: ſin grauis ſit, multum diluto: quanquàm peſtilens parum calet. *βῶλος ἀρμενιακός* & *πηλόν*, id eſt lutum, *ἀρμενιακόν* Actuar. ſæpe.

Lib.1.c.ph.g. *Lib.11.ſimpl.* ASphaltos hic aut hæc, lib. 1. antidotorum, id eſt, bitumen, verum eſt nigrum & ſplendeſcens: dum aquis innatat, molle: cùm ſiccatum eſt, pice ſicca durius efficitur: calfacit, ſiccat ordine ſecundo. Optimum eſt ex mari mortuo, ſtagno ſalſo in Cœloſyria.

Ioannem Baptiſtam Montanum Veronenſem medicum egregiam nauare operam in medicamentis metallicis etiam arte chymiſtica parandis, Simon Thomas medicus longè doctiſsimus Georgii de Seluæ Vaurenſis Epiſcopi vndequaque abſolutiſsimi, affirmauit.

DE ANIMALIBVS, ET EORVM PARTIBVS.

SANGVIS hirci quadrimi, bene habiti, aliquandiu nutriti vino albo, fœniculo, ſeſeli, lauro, & cæteris calculum frangentibus, Auguſto menſe iugulati, medius effluens (nam primus tenuior, poſtremus craſsior putatur) vaſe vitreo receptus, tectus linteo raro, ſole ſiccatus, etiam cum myrrha, foliis lauri, & ſimilibus, calculum potenter frangere dicitur Tralliano, Auicennæ, & cæteris practicis. Huic quamdiu ab animali calet, coquendi abſceſſus vim tantum tribuit, Gal. lib. 10. ſimplic. qualem caprino, taurino, & cæteris calidis humidis modicè. Quòd ſi hircinus ſanguis adamantem frangit,

git,ſed calidus tantum ab animali:ſic lapidem calidus tantum epotus fregerit. Quod & ſanguinem vulpinum ex vena ſecta potum præſtare audio. Ne autem coaguletur, Xenocratis exemplo, miſcere poſsis acetum feruefactum aut coagulum. Hirci quoque, capri, cerui, leporis,ſanguinem ſartagine frixum, dyſenterias & cœliacorum profluuium ſiſtere tantum docet Dioſcorides, non addit calculum frangere, quæ vis tenuibus conuenit,cùm dictorum animalium ſanguis ſubſtantia craſſa & terrea,& cum calore ſiccatoria dyſenterias ſanet. Sanguis ex ſecta vena ſiniſtra profluens lieni affecto infricatur Archigeni,lib.9.comp.ph.part.

Gal.lib.10.in ſang. veſpertilionis.

Sanguis Draconis veterũ,& Cinnabaris vera, hodie ignorantur: qui verò ſanguis draconis oſtenditur, factitius eſt ex ſanguine hirci, bolo Armenia, & ſucco ſorborum, vel aliis. Quo tamẽ rectius vti poſsis, quàm cinnabrio neotericorum, ex ſulfure viuo, & argento viuo ſimul vſtis, loco cinnabaris Græcorum, quæ vires habebat eaſdem cum hæmatite lapide, & tam rara erat etiam ætate Dioſcoridis, vt verſicoloribus pictorum lineis vix ſatisfaceret.

δράκοντος aut δρακόντιον καλούμενον αἷμα Actuar.

LAc lauat,terget ſerò,emplaſticum eſt butyro & caſeo:ob hæc acres & mordaces fluxiones obtundit, recens vtendum. Butyrum,& Caſeus etiam veterata vſurpantur. Butyrum etiam minimum terget, vt decoctum glycyrrhizæ: coquit item & digerit, bubonas, parotidas, oris phlegmonas in pueris & mulieribus, gingiuas puerorum cum dolore dentientium crebro illitu tenuat, quantum mel: idem lacti canino, & leporis cerebello tribuit Archigenes. Expuitionem Butyrum promouet [maximè cum melle aut ſaccharo] in pleuritide & peripneumonia,quos affectus etiam coquit.

Lib.10.ſimpl. Lib.7.c.ph.p. Lib.5.c.ph.p. & lib.11.ſimplic. de leporis cerebro.

Caſeus recens refrigerat,repellit,ſiccat,vulnera etiam magna glutinat.Ex vetuſtate verò acer,cum pernæ decocto ſubactus tophos eliquat & aperit.

Coagulum omne ex lactis in ventriculo primo corruptione acre,digerit,ſiccat. Lac aut ſanguinem in ventriculo coagulatum diſſoluit: leporinum omnium eſt præſtantiſsimum. Quî igitur menſes immodicos cum Practicis & Medicorum vulgo queat ſiſtere, cùm calidum ſit vitandum, vbi ſanguis fluit, aut fluxurus eſt?

Aph.29.lib.15.

Gal.li.11.ſimp. ADeps ſeu Pinguedo omnis calfacit, humectat magis vel minus,pro varia animalium natura. Leoninus calidiſſimus, ſiccißimus, id eſt, minimum humidus: potentiſsimè omnium digerit ob acrem multamq; caliditatem, & partium tenuitatem, ob id ſcirrhis & inueteratis tumoribus tantum aptus. Pardinus ei proximus, pardino vrſinus, taurinus vrſino vicinus, ſed tanto quàm ſuillus calidior ſiccior, quanto minus leonino eſt calidus ſiccus: ab vtroque enim ex æquo diſtat in amborum medio conſtitutus. Suillus autem omnium propè humidiſsimus. Caprinus, præcipuè hircinus, craſſior taurino, ob id celerrimè concreſcit. Inter taurinum & ſuillum fuerint vulpinus alopecias ſanans, caninus, melinus, felinus,cuniculinus, camelinus, equinus, vaccinus,vitulinus. Anſerinus maximè tenuium partium,ob id in volucrum genere præſtat ad ſcirrhi curationē: gallinaceus illi proximus. Adeps humanus omnium eſt temperatiſsimus. Iidem vetuſtate calidiores & ſicciores euadunt, vt oleum, mel, vinum. Reponitur aut incuratus, lotus, ſiccatus in vmbra,vel exemptis pelliculis fuſus ſole vel igni in vaſe duplici. Adeps cerui nullo medicamentorū mollientiū eſt inferior,lib.1.cōp.ph.g.

Lib.2 ad Glauconem.

Gal.li.11.ſimp. MEdulla calfacit, rarefacit, emollit, ſcirrhos quarumuis partium,præcipuè ceruina,& poſt hanc vitulina. Taurina, hircina acrior & ſiccior eſt. Recens vtilior eſt, ſed etiam reponitur,vt adeps. Vtraque ſumatur hyeme,vel æſtatis exitu,cùm appetit autumnus, Dioſcor. Loco ſicco & edito,& ſeptentrionem ſpectanti reponitur, cum foliis lauri ſiccis,ne putreſcant, aut ſitum ducant: quæ iniuria in locis humidis meridiem ſpectantibus eis accidit. ſunt qui reponant bifariam adipum modo.

CErebella Paſſerum vere vel autumno captorum prolificis remediis miſcentur,vel recentia, vel cum vitello oui & melle,ſiccata ſole vel cinere calido.

Lib.11.ſimpl. OSſa præcipuè humana vſta admodum digerūt & ſiccant. Eadem neſcientibus ne auerſentur, pota epilepticos & arthriticos multos ſanarunt. Sed epileptico os bregmatis,arthritico articulorum oſſa exhibendum cenſent practici ſexu

etiam obseruato. Os cranii humani donec albescat vstum potum epilepticis succurrere hodie est certissimum.

Os à corde cerui humanum cor totius substantiæ similitudine roborare Actuarius cum Arabibus consentit: sed ab aliorum animalium maiorum corde potius fuerint, quæ tam multa proferunt pharmacopolæ, quàm à corde cerui. An verò cartilaginosa hæc substātia magis pręstare id queat, quàm cordis aut arteriarum corpus, ipsi viderint. *Arist. cap. 4. libr. 3. de par. anim. Gal. lib. 6. vsus partiū.*

Os Sepiæ dentifriciis aptissimum.

EBur tota substantia cor roborare, & conceptum iuuare, practicis scribitur, frigidum siccum primo gradu.

COrnibus cerui & capræ vstis, & (si opus est) lotis vtimur ad dentium candorem, gingiuas mollitie fluidas, dysenteriam, fluxiones in oculos, oculorum vlcera, quia tergent sine rosione: tamen nec dolorem leniunt, nec coquunt quia frigida sicca. *Lib. 11. simpl. Lib. 4. c. ph. p.*

COrnu Rhinocerotis hodie frequenter vtimur contra diuitum affectus pestilentes, aut venenosos, aut dysentericos, & puerorum nobilium lumbricos. magno enim ob raritatem emitur. Quin & aqua, in qua huius cornu portio aliquandiu maduerit, pota idem præstare probatissimum est.

MVmia nomen & res barbara, hominum scilicet liquamen aloë, myrrha, balsamo in sepulcris conditorum, calida sicca tertio gradu, astringit. Serapionis autem Mumia est Pissasphalthus, id est, pix cum bitumine Iudaico, quia hæc duo redolet Dioscoridi.

TVnicam interiorem ventriculi secundi gallinarum miro quodā modo lotam & siccatam & potam stomachicis augere coquendi facultatem: & ventrem mergi, vel recentem elixum vel siccatum & sumptum, falsum esse expertus est Galenus. Vnde subit admirari in ea hæresi falsa medicos omnes etiam hodie permanere. Putant, opinor, eam vim illi esse, quòd ea similis sit tunicæ internæ ventriculi nostri, sed vi tanta coquēdi prædita, vt lapillos conficiat: sed æquius fuerit, eam tunicam ex struthiocamelo sumere, quippe cui *Lib. 11. simpl. Pli. ca. 1. li. 10.*

mira fit natura coquendi, quæ ſine delectu deuorarit, vt ferrum & oſſa veruecum integra. Vnde & pelles eorum cum plumis mollioribus concinnatas ſtomachicis applicant. An non vident harum pellicularum temperamentum vitiari ſiccatione, & vim illam coquẽdi viuis ineſſe, non ſupereſſe mortuis: nec fortaſſe pellibus illis inſitum, ſed potius à carne multa craſſa denſa pelliculam hanc vndique ambiente?

Lib.11.ſimpl. IEcur lupi in medicamentum ex eupatorio hepaticum ſæpe indidi, nec multo efficacius ob id comperi. Hepaticos tamen ipſum tota ſubſtantia iuuare ſufficiẽtem ſe habere experientiam ſcribit libro 8.comp. ph. part. Puluerem quoque ex eo in hydrope cum vino albo in dies aliquot mane potum, inter ſecreta quædam remedia reponunt nonnulli.

Hepar tamen vulpis aridum ex oxymelite potum ſplenicis imperat Archigenes apud Galenũ, lib.9.comp.ph.part.

Splen onagri aut equi ſylueſtris toſtus & tritus idem ibidem pollicetur. Hepati calido ſicco ſalubre exiſtimo hepar raiæ, cithari, id eſt, rouſſetæ, & hepati, id eſt, aquilæ maris, & ſi qua ſunt alia in piſcibus ſimilia.

Gal.lib.11.ſimplic. PVlmonem vulpis ſiccatũ potumq́; aſthmaticis Galenus, phthiſicis verò ob eandem totius ſubſtantiæ familiaritatem ſaluberrimum omnes propè practici inculcant. Plura de his in libro ſequente de ratione medicamenta componẽdi leges initio, vbi facultates compoſituro noſcẽdas declaramus.

Gal.lib.11.ſimplic. REnes ſcincorum, crocodilorũ terreſtrium, tanquàm pudendum ad venerem intendentes quidam bibunt: alii ſumen quoque & caudam aſſumunt: vnde compoſitio eſt Actuario diaſcincu.

Lib.11.ſimpl. *Lib.3.c. ph.p.* *Dioſc.* *Lib.11.ſimpl.* CAſtorium, ſeu teſtes caſtoris calfaciunt, ſiccant, ſunt tenuium valde partium, coquunt diſpoſitiones contumaces & ſcirrhoſas. Eligendi qui ex vno principio committuntur, & quibus eſt intus liquor ceroſus, friabilis, odore grauis & virus olente, guſtu acri & mordaci. Ex quibus duobus ſuſpicari poſsis, ſubſtantia eſſe nobis aduerſiſsimos: nulli autem vel admotum vel ſumptum eſt pernicioſum caſtorium.

Lutræ

Lutrę animalis fibro ſimilis teſtes idem pollere addit Herm. Pontici caſtores ſunt præſtātiſsimi, quod & Virgilius innuit lib.1. Geor. vbi viroſa Pontus caſtorea mittere dicitur. Nec inepti qui ad Matronam Galliæ fluuium crebrò capiuntur, mirabili ſpectaculo animalia, cauda piſcoſa, ſoleæ æmula, pilo ſupernè canino: alibi Lutræ pedibus anterioribus anſeris, ſed vngatis, ſimiæ poſterioribus, auribus minimis, rotundis, dente validiſsimo, adunco, prælongo, ſeta oris cornea, architectura in foſſa ſua mirabili. Caſtorium nigrum fœtidum, rancidum, die vno necare affirmat Auic. Caſtorium è Perſide fermè adulteratum ad nos defertur: ſyncerum enim tanta vi odoris eſt præditum, vt olfacienti veſicam caſtorii, ſanguinem è naribus eliciat. Perſæ autem adulterandis rebus ſunt exercitatiſsimi. Seruatur annis decem.

Bieure, fiber metatheſi dictus Pli. ca.30. libr.8. & cap. 2. lib.32.

Ludouicus Roman. Patr.

FElle animaliũ ob acrimoniam & calorem ſolo vix vtimur, præterquàm ad aperiendas hæmorrhoidas, ſed collyriis, trochiſcis, aliiſq; remediis miſcemus. Fella piſciũ oculis ſunt tutiora, vt eorundem hepata ſicco hepati ſalubriora.

Lib. Tobiæ.

SOrdes gymnaſiorum & balneorum colligi deſierunt, his tamen multò efficacior ad digerendum eſt aurium ſordes planè bilioſa.

OEſypus eſt ſuccidarum lanarum pinguitudo, calfacit, explet vlcera præſertim ſedis & vulueę, ac emollit. ὕσσωπον & ὕσσωπον ὑγρὸν apud Paulum aliquoties legitur, vnde opinor practicis cõſuetudo appellandi hyſſopum humidum, pro œſypum, volẽtibus ab hyſſopo herba ſeparare: οἴσυπος autem Galeno cum Dioſc. ſemper dicitur. Lana ſuccida & ſordida contuſis vtilis ob œſypũ: lota verò eſt vice linamenti carpti: vſta autem acris calida ſicca, tenuium partium.

Dioſc.

Lib.11. ſimpl.

STercus canum & luporum, oſsibus, ac puerorum pane, & lupinis triduo educatorum, Galenus ceu certiſsima multorum affectuum remedia prædicat: ob id ſicca ſunt ſeruanda in vſus medicorum.

MOſchus Aëtio, Paulo, Actuario, Arabibus animalis Gazellę dicti dorcadi ſimilis, eſt pus in vmbilico maturũ,

Dioſcoridi & Galeno incognitus. Cætera apertè declarat Ruellius,calfacit,ſiccat,ordine tertio Simeoni:tenuiũ eſt partium, odore aromatico, ſpiritus inſtaurat, imbecillas partes, cor firmat, lipothymiam & vires reſolutas ſanat, ob id compoſitionibus multis analepticis miſcetur: quibuſdam mulieribus vteri præfocationem affert, aliis in peſſo contra hanc mirè prodeſt,vtero valde gratus,vt cum oleo cicino inunctus pudendo,venerem excitet.Melior eſt ſubflauus,quàm nigricans, & qui pelui humectatæ immiſſus leuior euadit, quàm qui grauior. Indicus eſt melior Aphro. Ex Catay tamen niger præſtantiſsimus hodie affertur. Citrinum Auicẽna præfert hodie incognitum,nam ferrugineus eſt. Quibuſdam malè olet,aliis caput frigidum iuuat,calidum ferit, & in eo epilepſiam excitat,pallore corpus inficit, odore in humido craſſo perennante viuaciſsimus. Serapio cõtrà ſcribit,cerebrum calfacere,ſiccare,roborare.

Serapio.

VVlpes tota in oleo percocta oleum facit vulpinum.

CAncrorum fluuialium vſtorum cineris drachmæ duæ cum drachma vna gentianæ ad morſum canis rabidi datur Actuario,in diacarcino antidoto.Idem Gal.lib.11.ſimplic. vbi partibus decem cineris cancrorũ addit partes quinque gentianæ,& thuris partem vnam. Cancrorum caro ex lacte,vel lacte ebutyrato cocta,hecticis analeptica eſt.

Gal. li.7.c.ph. par.

ASelli ſub aquariis vaſis deliteſcentes in vaſe fictili ſuper prunas toſti donec albeſcant, triti melle cocto excepti dantur miſtri mẽſura,(trium cochlearium Act.) ante cibum in ſpirandi difficultate ab Aſclepiade, tanquam extenũandi & digerẽdi facultate præditi. Qua verò notione ad ipſorum vſum venerit,explicatu difficile eſt.

Lib.2.cõ.ph.p.

Oleum decoctionis eorundem capiti perfuſum dolorem eius diuturnum à frigore aut craſsis humoribus ſanat.

CAntharides probantur in frumento inuentæ verſicolores,& quæ luteas in alis tranſuerſas habent lineas,corpore promiſſo, craſſo, blattarum modo præpingues,inertes, ac imbecillæ:quæ vnius ſunt coloris. enecãtur vapore aceti per

lineum,

lineum vasis, in quo sunt, operimentum. Totis vtitur Galenus ad psωras, lepras. Hippocrates caput & pedes aufert, libro de fœminarum morbis. Hæ vesicam vlcerant solæ, vrticis autem salubriter miscentur. *Lib.11.simpl. Gal.in theriaceæd Pis.*

MEταξα ὤμη Act. id est, Sericum crudum, minutim concisum, tritum, spiritum & sanguinem purgare, virtutē vitalem roborare creditur Serapioni & aliis: eius infusi expressum idem præstat, vt ostendit diacoccon cōpositio. Sericū propriè quod arborum foliis Seres Scythiæ populi depexebant ad vestes, Græci recentiores etiam ad serum, id est, bombicum vermium fila transtulerunt: quę etiam Setæ à setarum equinarum forma dici possunt. Gosopium autem est coto dictus Bombasa Italis. Sericum putat Musa frigidum, vt folia mori, quibus vermes nascūtur, nec roborare cor cum Serapione & Auicenna, quia inodorum est. Chermes idem ex herbæ similis bipinnellæ radice excauata capi in Polonia sæpe, rem à cocco baphico diuersam, quo charmesinus color floridus tingitur, non autem cocco: tingitur autem cum alumine, galla, & aliis, ob id pannus ille non capiendus, sed potius coccus, quem Arabes Chermes vocant. Coccus astringit, abortum prohibet. *Cōfectio alchermes.*

CInis recens hirundinum in diabesasa recipitur. Pulli hirundinum cum pennis in fictili super prunas vsti diachelidonium stomaticum ad anginas Andromacho faciunt apud Galenum. Hirundinum stercus acre & digerens, vt aliorum animalium, magis, minus. *Lib.6.c.ph.p. Gal.lib.6.cap. ph.p.*

Bλάτῖος & βλάτῖιον βύζαντος appellatur Actuario in aurea Alexandrina diamargarito calido. Vnguis odoratus vel aromaticus, lib.1.comp.ph. part. conchylii tegumentum odore in castorium quadātenus inclinante suffitus gratia adhibetur, Diosc.

VNiones seu Margaritæ velluntur ex quodā concharum genere læui, minimos ex mytulorū cōchis extraxi. Cor roborare, & putredini circa ipsum resistere credūtur, frigidi sicci. Ob hæc remediis imbecillorum febricitantiū, pestilentium,

tium,miſcentur integri potiores his,quos ars pertrudit.

Lib.11.ſimp. VIperarum caro ſiccat,valenter digerit, mediocriter calfacit. Vis eius ad cutim properat, & ad eã expellit corporis excrementa, à quibus in multum cacochymis ingens numerus pediculorũ prouenit, & à cute velut ſquamma abſcedit, et decidit epidermis, ad quam protruſi ſiſtuntur craſsi & terroſi humores,à quibus pſωrę,lepræ,elephantes naſcuntur. De his plura in theriace dicemus.

Ex prædictis aromata ſunt,amomum,cinnamomum,caſia, calamus odoratus, nardus Gallica & Indica: partes balſami, crocus,folium, foliũ malabathri,lãdanum, aſpalathum,id eſt, xylaloë, macer. Addunt recentiores tanquàm pretioſiſsima,ambram, vnguem odoratum,caphuram, cubebas, doronicum,galangam,caryophylla,moſchum,macis, nucem moſchatam,ſantalum triplex,cornu monocerotis,zedoariam.

In his quæ odorata magis ſunt,in ſuo genere præſtantiora cenſentur, vt Galenus in antidotis. Sapore autem ſi explorabis,ne multa continenter guſta, ſed vel os intereà ablue, vel papyrum mande, vel tempus interpone, donec prioris aromatis ſapor exoleuerit, vt non prioris reliquiæ indicium tibi falſum afferant poſterioris aromatis. Hæc cùm ſint eſſentiæ tenuis, celeriùs exanimantur, præſertim aëre calido, parum fideliter operculata & inuoluta, aut etiam iam commi nuta. Ob id vtenda cùm vegetiſsima ſunt, nondum verò carioſa, foraminulenta,exoluta,& emortua.

Ex his item purgatoria ſunt, Agaricus, colocynthis, cucumer agreſtis, elleborus vterque, tithymalli, & aliæ multæ lactariæ, daphnoides,opopanax, polypodium, ſagapenũ, ſarcocolla, dracunculus, ſcammonium:& quæ Arabes ac neoterici addiderũt,euphorbium(huic enim nec Dioſcorides, nec Galenus vim purgatricem tribuunt)caſsia fiſtula, myrobalanus quintuplex, hermodactyli, lapis Armenus Alexandro Tralliano,& cyaneus,manna,rha barbarum, tamar Indi,turbith,ſenna & alia quædam Meſuæ tradita.

Hæc autem purgatoria quàm prædicta omnia maiore cura & ſtudio deligenda,reponenda,nec ita diu ſeruanda,vt deteriora

teriora euaserint. Adhæc quæ in horum quibusdam vis est malefica & vehementior, est mitiganda.

Ablutione, in Aloë & cæteris.

Formatione in Trochiscos, in Agarico, Colocynthide, Sagapeno.

Infusione, in Myrobalanis omnibus.

Coctione, in Malo cydonio & maxa in Scammonio: in Malo citreo & maza in Euphorbio.

Mistis aromatibus, vt Spica nardi cum Rha barbaro, quam si omiseris cum Medicis Parisiensibus, nihil peccaueris, quòd satis sit mite Rha barbarum, nec Spicæ viribus magnoperè egeat. Turbith, zinzibere, vel spica, vel mastiche: hæc enim malefica omnia corrigunt.

Assatione, aut siccatione in sole, in squilla.

Iure Capi vel Galli veteris, vel vino musteo, in Senna, Polypodio.

Sorbitione aliqua medicamenti, præsertim valentioris, reliquias detergente & extrudente, vt iusculo carnium, pisorum, aqua hordei mellita vel saccharata, vino, oleo, in cucumere agresti, & scammoniatis.

Alia in his mitiora domari non postulant, nisi siquando morbum aliquem corporis auctura videntur: ob id casiæ fistulæ in fluore alui miscetur mastiche, vel aliud stomachicũ.

Tamar Indis in ventriculi intẽperie frigida miscemus calida stomachica. De his omnibus plura toto propè lib. 3.

Cætera ad purgantium medicamentorum naturam pertinentia fusiùs hîc eram declaraturus, nisi Ioannes Tagaultius Parisiis Doctor Medicus longè doctissimus, eam ipsam operam ex Mesue, & aliis eius rei peritioribus nobis diligenter contulisset.

Simplicia alia Dioscoridis, Galeni, & aliorum plurima, hodie parum cognita, fecissem notiora & certiora, nisi hac gloria merita Gulielmum Pelisserium Episcopum Monpessulanensem, doctissimum, diligentissimum, integerrimum, fraudare noluissem. Adde quòd ea hoc loco potissimùm tractanda censui, quæ in describendas posteà cõpositiones frequentiùs recipiuntur, vt ex cognitis simplicium viribus, totius facultatem lector intelligat.

FINIS.

METHODVS MEDICAMENTA COMPONENDI ET AB ALIIS COMPOSITA EXpendendi ac iudicandi, quibus affectibus medeantur, & an quod titulis pollicentur, præstare poßint, Liber II.

*

OMINES cùm ſimus, errare non eſt difficile. Hinc Archigenes priorum errata quædam coarguit, & Galenus Archigenis. De Galeno aũt dicere auſim, quod is de Hippocrate paſsim inculcat, ſcriptũ ſcilicet eſſe ab eo nihil perperàm. Nos verò Galeni vmbrã vixdum aſſequutos medicorum propè reliquorum conditionem ſubire nõ fuerit mirum: ſed lectorem rogamus, vt quicquid laude dignũ in his laboribus noſtris commendarit, Galeno pręcipuè tribuat, vitia autem noſtro aſſuat capiti. Quanquàm ſi quid iudico, aut nulla ſint, aut perpauca, & quæ nos fugerunt: niſi naſutus aliquis calumnietur, multa ſæpe hìc exempla congeri, nulla vel vtilitate, vel neceſsitate: interdum ea deſiderari. Præter hæc illa paſsim non magis cohærere, quàm ſine calce arenas. Sed id vitio nonverterit, ſi inſtitutum noſtrum intellexerit fuiſſe, vt hæc tanquàm idonea rei propoſitæ teſtimonia etiam vt in manumvenirent ſcriberemus: aliquando tamen ordine certo digeſsimus, vbi ordini erat locus. Neque enim Hippocratis Epidemia, tanquàm ſcopas diſſolutas, ſparſa & interhiantia exempla quiſquam damnarit, ex quibus tamen ille tam diuinos excerpſit aphoriſmos, & prognoſtica Medico maximè neceſſaria. Quomodò ex his exemplis noſtris vniuerſalia illa theoremata ad componendi rationem maximè neceſſaria colligere poſsis, aut hæc per illa inducendi methodo comprobare. Quòd ſi non videantur ad plenum abſoluta, quæ ad medicamenta componendi methodum pertinent, cùm anni poſteriores docta & elaborata magis

gis afferre cõſueuerint, tum virorum doctorum animaduerſionibus admoniti, tum iudicio lectione Galeni plurima firmando, meliora aliquando reddemus. Methodus verò medicamenta componendi hunc habet ſcopum, vt ſiquando librum conſuetorum nobis medicamentorum compoſitiones ſcriptas cõtinentem perdiderimus, perditis ſimilia poſsimus componere, ex formula quadam mutationis ad propoſiti inuentionem nobis cognita, quam multis particularibus compoſitionibus exercuerimus. Non modò autem rectè pharmaca componere docet hęc methodus, ſed etiam præſtat, vt quę à veteribus medicis ſunt ſcripta compoſita medicamenta, promptè expendamus, & his omnibus etiam citra limitationem pronunciatis, commodè vtamur. Melius enim eſt, maiorum experimentis probata medicamenta à nobis ſumi rationem his vtendi ſcientibus. Empirici verò cùm ignorent, qua ratione compoſita ſint pharmaca ſingula, perditis deſcriptionibus, alia componere non poſſunt. Quòd ſi naturam ſcirent affectuum curandorum & eorum magnitudinem, & methodum cognoſcerent inueniendi vires ſimplicium medicamentorum, & curationis ſcopum, non deſiderarent modum curationis & compoſitionis. Hunc autem laborem eo nomine ſumpſimus, vt Galenum à calumnia liberaremus, quem falſò inſimulant ſues quidam ſtolidi, quòd operibus de compoſitione medicamentorum κατὰ τόπους καὶ γένη catalogum tantùm compoſitorum à ſe & aliis medicamentorum recenſeat, ſed componendi rationem nuſquàm libris prædictis tradat. Probamus enim hanc methodum ceu animam quandam locis probè omnibus interſperſam. Quam rem vt tibi verisſimam eſſe magis perſuadeas, loca indidem ſignauimus hîc quàm plurima: addidimusque libros illos Galeni, ſi quis iden tidem relegerit, eſſe dignisſimos, qui à medicis in vſu frequentiore habeantur. Ex his item & aliis non paucis probabimus aliquando, neque Galenum fuiſſe, neque Galeni ſtudioſos eſſe operum Medicorum, ſeu, vt cum illis loquar, praxis imperitos. quod vitium Arabiſtæ quidã impoſtores Medici nomine indignisſimi, & Galeno, & Galeni familiæ impingunt: idque imperitis quibuſdam pharmacopœis perſuadent eò faciliùs, quòd illi Galenicas ſchedas ferè auerſentur, quia veterum more ſcribantur, hoc eſt, puriùs, & breuiùs, &

quan

quantum fieri poteſt, paucisſimis ſimplicibus conſtantes. Illi verò lucri helluones nihil de ægrorum ſalute ſolliciti, ea tantùm laudant Medicorum reſcripta, quæ ſumptuoſa ſunt ac pretioſa: ob id quòd magna ſimpliciū idē pollentium turba ſunt coagmentata: quod Arabiſtarum iſtorum publicum eſt vitium, ægris ſæpe noxium, ſemper ſumptuoſum, nota certè Cenſoria, aut paulò ſeueriore alia caſtigādum: ea etiam ratione, quòd Auicennæ ſui principis dogma deſerunt, imperantis parſimoniam medicamentorum potiùs quàm multitudinem, vbi vnicus eſt nobis ſcopus, nec multi affectus complicati.

Initio ſimplic.
In lib. ſanitat. tuendæ.

MEDICAMENTVM eſt, quod corporis noſtri naturam alterare poteſt ac immutare prima, ſecunda, tertia, quarta facultate, ſeu tota ſua ſubſtantia, idque ad ſanitatem faciendam (nam ad tutandam medicamentis opus nequaquàm eſt) ſiue ipſum ſumatur, ſiue admoueatur. Medicamēti verò ſignificationem hoc loco minùs latè fundimus, quàm Galenus, pharmaci etiam deleteria complectentis, quę nemo rectè medicamenta vocarit, niſi ſiquando illorum quædam caſtigata & aliis miſta vim ipſorum obtundentibus corpori admoueantur, & quædam horum etiam in corpus recipiantur: quod in compoſitis medicamentis audies. Simplex medidicamentum, cui nulla alia ſubſtantia opera noſtra acceſsit: compoſitum verò, cui acceſsit.

Lib. 3. temperament.

Lib. 1. phy.
Lib. 1. alimēt.
Li. 2. ſim. c. 13.

Compoſitio medicamentorum eſt ipſorum viribus variorum cum ratione à Medico facta miſtio. Qualis naturæ in re eadem perfrequens cernitur, cùm pauca liceat inuenire non medicamenta ſolùm, ſed etiam alimenta, quæ ſubſtantiis pluribus, ſed ſingulis elementa quatuor ſortitis nō conſtent, iisq; natura diuerſis, & plerunque etiam contrariis: vt in aloë ſubſtantia eſt vna terrea, craſſa, cruda, frigida, aſtringens: altera terrea quidem, ſed calore interno multùm tenuata, amara, calida, cholagoga: ſic in Rha barbaro, Alumine, Chalcantho, Chalciti ſubſtantiæ inſunt duæ contrariæ. In Roſa, Agarico, & aliis permultis etiam tres: ſunt & quibus quatuor naturæ inſunt. Cęterùm hæc omnia Medici vocare ſimplicia conſueuerunt, quemadmodùm & quædam verè compoſita, ſed

Lib. 4. ſanit. tuendæ.

quæ

quæ paucioribus constant simplicibus, quàm alia eiusdem generis composita. Hac ratione dia trion pipereon simplex Galeno dicitur, quamuis constet trium pipereon ana drachmis quinquaginta, & anisi, thymi ana drachmis octo. Minus idem fuerit simplex, si zinziberis etiam drachmas octo recipiat. Compositius quoque fuerit, si horum trium pondus duplum, hoc est, drachmas sexdecim recipit. Præter quæ omnia quod compositum dicitur, etiam recipit ami, seseli, libysticum, enulam, spicam nardi, casiam, & alia id genus, quæ ipsum vehementer medicamentosum reddunt. Sic Actuario & practicis Oxymeli simplex & compositum, Oxosacchar. simplex & compositum, & alia permulta eadem ratione dicuntur. Quomodo opinor, vena, arteria, musculus Galeno lib. de differentiis morborum partes vocantur simplices & primæ, cùm reuera sint compositæ vena & arteria ex fibris & membranis, Galen. lib. de inæquali intemperie: musculus ex carne simplici, fibris neruorum & ligamentorum, venis, arteriis, tunica, Gal. de motu musculorum, & in anatomicis passim. Sed ex paucissimis compositæ partes dictæ, simplices videri queant, maximè compositis organis collatæ. Simplicia igitur medicamenta propriè vocamus, quibus mistio nulla à nobis accessit, etiam si sint ex substantiis natura diuersis composita. Quæ verò minus à nobis composita sunt, catachresticos etiam simplicia vocamus. Composita enim medicamenta nobis hoc loco vocantur, quæ minister naturæ Medicus, ac imitator ex variis simplicibus diuersa pollentibus commiscuit: non quidem tota per tota (id enim naturæ solius, ac Dei munus est) sed per partium minimarum viciniam & contactum nonnunquàm tam exactum, præsertim coctione longa, sed blanda, & veluti totius fermentatione, vt à vera mistione parum absit: mirum ni etiam à nobis mista quædam ægrius separentur, quàm aliqua vi naturæ confusa, vt in lacte, rha barbaro, aloë, & plerisque aliis videre licet. Nec abs re addidimus, miscenda esse viribus diuersa, non autem quæ idem possunt. Quod etiam hodie celebribus medicis in consuetudine est, quum id ad sumptuum magnitudinem magis sit, & remediorum multitudinis ostentationem, quàm ægrorum salutem, aut compositionis vsum. Sed id vitii non recipiendum esse, pòst abundè docebimus: simulq; excusabimus celebres illos

ac priſcos Medicos, ſi quando in eum errorem incidiſſe videbuntur.

Dicamus iam quæ maioribus noſtris fuit medicamentá componendi non dico vtilitas, ſed neceſsitas. Deinde quæ medicamenta tam ſumenda quàm admouenda methodo certa compoſituro ſint neceſſaria. Poſt hæc, in quibus medicamenta componendi ratio conſiſtat. Præterea exemplis aliquot celebribus vniuerſalem hanc methodum exercebimus. Poſtremò, qua ratione quis rectè compoſitis vti queat, perſtringemus.

MEdicamenta componere Medici ſunt coacti multis de cauſis, quas ſingulatim percenſere viſum eſt, vt lector diligens nihil hanc in rem commodum deſiderare poſsit.

Vt remedia inueniendi prima indicatio ab affectu ipſo præter naturam ſumitur, ſic ab eodem prima componendi medicaměta ratio eſt profecta. Si enim ſolis ſimplicibus medicamětis omnes affectus præter naturam curare liceret, nullus vnquàm vſus foret compoſitorum. Simplex verò affectus ſimplicem exhibet indicationem, complexus compoſitam. Quòd ſi vno ſimplici remedio præſente affectum ſimplicem curare poſſumus, id adhibemus compoſitione neglecta. Si verò id ſimplex quod nobis ad manum eſt, valentius aut inualidius, quàm affectui conuenit, aut colore, odore, ſapore, conſiſtentia, vel aliis pòſt dicendis, à ſcopo nobis propoſito eſt alienum: miſtionis iam inſurgit neceſsitas eorum, quæ vires minuant, vel augeant, vel coloris, odoris, ſaporis, conſiſtentiæ abſurditatem corrigant.

Lib.1.c.ph.p.

Duæ igitur primæ & principales cauſæ compoſitionis videntur, affectuum natura contrariorum complicatio, & ſimplicium tam ſimplicem quàm complexum affectum expugnaturorum penuria, & præter has temperatura, partis figura, ſitus, ſenſus, aëris natura. Vt ſi affectus ſit intemperies totius vel partis vno gradu calidior, vno gradu frigidiora, vt profligaretur, poſtularet: haberet autem fortè ad manum Medicus tantum duo ſimplicia, vnum temperatum, & ob id imbecillius: alterum ſecundo gradu frigidum, idemq́; valentius, quàm propoſito affectui conueniret: vtriuſque æqua portione miſta medicamentum fecit frigidum primo ordine,

Exemplum neceſſariæ cõpoſitionis morbo ſimilari.

Li.1.ſimp.c.3.

ne, malo præſenti idoneum. Quomodo vinum per ſe ſitim non extinguit, quia calidum: nec acetum, quia ſiccum: nec aqua per ſe, quia tardius permeat & diſtribuitur: miſta autem aqua alterutri horum certa proportione, ſitim probè extinguit. Nam hæc vini caliditatem, & aceti ſiccitatem ſua frigiditate & humiditate corrigit. Tam vinum autem quàm acetum eſſentiæ ſuæ tenuitate ipſi aquæ celeritatem & permeandi promptitudinem impertit. In œdemate pituitam, quæ in partem affluxit oxycratum ex ſpongia admotum vacuat, quorum nullum per ſe id præſtiterit. *In organico li. 2. ad Glauconē in communi.*

Cùm vlcus cauum curaturus habet ſolùm ceram ſiue ceratum, & æruginem, non etiam thus, irim, ariſtolochiam, farinam erui, radicem panacis, & alia vlceri cauo idonea. Cera autem & per ſe, & magis etiam cum oleo Rhodino in ceratum liquidius effuſa, vlcus facit ſordidum, quia nec terget, nec ſiccat, quæ duo carni gignendæ ad vlceris cauitatem implendam ſunt neceſſaria. Aerugo autē ſola erodendo & exedendo, vlcus magis cauat, & phlegmonem excitat: vtrunque ergo per ſe vitandum eſt, ac ex ambobus miſturam cera valentiorem, ærugine imbecilliorem facimus. Sed quoniam ceratum paulò eſt inferius idoneo ſarcotico, ærugo autem multo valentior, multo illi cerato, vt libræ vni, liquidiori modicam æruginem, vt partē decimam vel duodecimam, hoc eſt, vnciam, pro corporis differentiis miſcebimus. Nam cuiuſque quantitas ante experientiam à nemine inueniri poteſt, coniectura tamen iudicari poteſt, vt primam experientiam nullus valde infauſtus ſequatur euentus. Pars verò æruginis decima acrius medicamentum facit, ob id eſt idoneum carni gignendæ in corporibus validioribus, duris, ſiccis temperamento, vt agricolarum, nautarum, venatorum. Duodecima imbecillioribus & mollibus vel natura, vel victus conſuetudine, & humidis, & candidis corporibus, qualia ſunt mulierum, eunuchorum, puerorum conuenit. *Lib. 1. c. ph. g. & lib. 3. meth.*

In quo exemplo ſimplicia vtraque & inter ſe ſunt maximè contraria, & affectui per ſe ſunt nocentiſsima: miſta tamen quo dixi modo, ſarcoticum, colleticum, & epuloticum efficiunt præſtantiſsimum, quale etiam eſt dia chalciteos Galeni: cùm cera per ſe, multò magis adeps, atque adeò oleum ipſum ob humiditatem multam & lentorem in vlcere ſor-

dem cumulet,& chalcitis ficcior,acrior,erodentior cauitatem augeat. Optima verò medicamenta maiores ex contrariis miſcuerunt ratione ipſa monſtrante viam,& compoſitionem inueniente : de cuius virtute experientia poſterior decernit. In hoc autem & aliis propè omnibus medium eſt parandum potius,ceu ad mediam temperaturam aptatum : ad temperaturas verò vtrinque à media recedentes,ſi vires medicamenti ſint imbecilliores,augenda eſt ærugo vel chalcitis, & ſi vis, mel addendum : ſi validiores, ærugo chalcitisq́; minuenda magis & minus pro effecti eius portione, vel augendum ceratum, adeps, & cætera. Coniecturam enim tuam vſus & experientia docebunt.Si enim carne impletur,bonum:ſi ſorde,eſt infirmius:ſi cauum magis fit,& eroſionis ſenſum æger ſenſit, ac pars calidior, rubentior, tumentior apparet, eſt valentius : & in aliis eadem ratione compoſitis idem faciendum,vt pòſt fuſius audies.

Eſt etiam cùm affectus emplaſton medicamentum exigit, qualem conſiſtentiam cùm nullum ſimplex medicamentum per ſe facere poſsit (non enim bitumen, non cera, non reſina,non pix,non propolis,non ladanum talem vſum præbent, multò minus ærugo, ceruſſa, lithargyros, molybdena, vel aliud metallicum,nec herbæ etiam ſolæ emplaſton medicamentum faciunt) miſtura opus fuit, vt ſimplicia in vſu hoc eſſe poſſent, alioqui ob conditionem ſuam & naturam in id inepta. Propterea primi emplaſtrorum autores ratione optima,ex oleo quoque metallica coxerunt, & liquabilia liquefecerunt,& herbas contuſas,& cretas adiecerunt.

Quædam prætereà componimus affectui præſenti contraria ex naturæ imitatione, cuius ritè agentis Medicus perpetuò eſt miniſter, vt clyſterem in aluo aſtricta ex hydromelite & oleo,interdum ex oleo ſolo cum ſale componimus,in quibus durum ſiccitate ſtercus emolliendi,id eſt humectandi eſt facultas : deinde viæ ipſius per inteſtina oleo lubricandæ ad liberiorem deſcenſum : poſtremò aut mel aut ſal mordendo, expultricẽ ad opus ſuũ excitat, vt bilis flaua in ſanis corporibus ſtercori miſta. Tales ſunt crebri clyſteres Gal. in lib. ſanit. tuendæ, & therapeuticis : horumq́; ratio ea redditur Aphrodiſeo in problematis. Huc pertinet, quòd multis ſimplicibus etiam curando affectui ſimplici vel compoſitio idoneis,

ſæpe

ſæpe facultates aliæ inſunt affectui noxiæ: cùm rarum ſit ſimplex medicamentum, quod ex variis ſubſtantiis, & ſæpe contrariis non ſit temperatum. Quo caſu eas miſtione aliorum inducimus: ſic ſcammonio, cholagogo alia miſcemus frigida, craſſa, aſtringentia, partes principes roborantia, vt calori tenuitati, diſſolutioni, partium principũ noxæ à ſcammonio imminenti occurramus. Sic opium caſtorio, hyoſcyamum allio, cæpa, ſemine rhaphani, mandragoræ corticem abſinthio, ſinapi, frigida ſcilicet calidis obtundimus: & in theriace, mithridatio, aliisq; multis ſimiliter.

Secundo loco medicamentorum compoſitionis vſus eſt maximus, in affectibus complexis diuerſas ſimul facultates interdum contrarias deſiderantibus, vt repellendi ſimul & digerendi, incraſſandi & tenuandi, incidendi, tenuandi, tergendi, qualia ſunt multa compoſita polychreſta, vt theriace, mithridatios, & alia non pauca.

Si eſt igitur hydrops frigidus humidus affectus cum febri calido ſicco morbo implexus, vtriuſque per ſibi contraria remedia eſt habenda ratio, ſi æquè pollent, ſi alterutrum magis vrgeat, illi attentius proſpiciendum, altero tamen affectu intereà non neglecto. Sic vbi vlcus eſt cum phlegmone quæ hanc curant refrigerantia, vlcus mordent, & inſuppurabile reddunt: quæ verò vlcus tergent ſiccántque, phlegmonem exacerbant. Componendum igitur fuit medicamentum, in quo vtriuſque talis habeatur ratio, vt neutri magnoperè incommodetur: ſed tamen eo caſu phlegmones maior eſt habenda ratio, quippe citra cuius curationem vlcus nunquàm ſanaueris. Idem ſtatuendum eſt, vbi affectus cauſa adhuc præſens in corpore, & ipſe affectus, naturæ ſunt diuerſæ: vt in quotidianis & quartanis febribus cauſa eſt materia frigida, morbus calidus: vtriuſque enim habenda eſt ratio, ſed maior vrgentioris. Compoſito etiam medicamento ſæpe opus, cùm morbi eiuſdem permultæ ſunt cauſæ: vt ſi ſuccus & multus, & craſſus, & lentus faciat obſtructionem: craſſo tenuans, lento incidens & tergens, & fluxile reddens, multo vacuans contrarium debetur. Quæ omnes facultates cùm raro in vno ſint medicamento, ſimplicibus multis ſimul miſtis perficiendæ fuerunt. Sic cùm venena calida ſimul & frigida ſunt expellenda de corpore, vel aduerſus hæc corpus

eſt muniendum. Qua etiam de cauſa theriace multum contrariis eſt commiſta.

Exercere ſeſe poteſt quiſque exẽplis plurimis per omnes affectus naturæ diuerſæ complicatos, vt intemperies partium magnarum aut etiam principum inæquales, ſine materia & cum humoribus, ſimplices & compoſitas: vt incommoderationum differentias ſibi connexas, vt ſolutionis continui ſpecies ſecum compoſitas, vel etiam cum aliis prædictis morborum generibus. Si verò naturæ ſint eiuſdem affectus, vt cauſa & morbus calida (vt in tertianis) vt intemperies calida ventriculi, & hepatis, & partium vicinarum: minus eſt neceſſe compoſito vti, ſi ad manum eſt quod refrigerare quantum affectus ipſe poſtulat & partis natura, vt ad iuſtam temperiem reducatur.

Lib.2. c.ph.p. Qui igitur primi compoſuerunt medicamenta propria & familiaria aduerſus impactã partis alicuius anguſtis meatibus materiam, vt humorem craſſum & lentum, interdum etiam ſpiritum flatulentum & vaporoſum ad curationem longius tempus requirentem, eguerunt varia medicamentorum miſtione, quorum quædam impactam materiam tenuent, & meatus dilatent, per quos materia illa excernatur: alia partem affectam roborẽt, ne talem materiam aut gignat, aut aliunde recipiat, & vt quod extenuatum eſt excernat, impactum coquat & tenuet: alia quæ ſubſtantiam affluentem
Aph.52.libr.2. repellant: alia quæ receptam coquant: alia diſcutiant. Quod ſi ſingulis eis effectis peculiare habes compoſitum medicamentum in affectibus curatu difficilibus, ſecundum Hippocratis conſilium inſpice, in quónam horum medicamentum ſimplex calidum ſit copioſius, & in quo frigidum humidum ſiccum, aut tenuium partium, aut craſſarum: deinde ex ſucceſſu remedii loco affecto prius admoti, coniecta an in eodem perſeuerandum ſit, vel ad aliud tranſeundum, etiam eorum quæ idem pollicẽtur, vel ambo miſcenda, vt medium quodammodo facias.

Tertia cauſa componendi medicamenta fuit totius corporis natura, & partium ad quas ea ferri volumus, & per quas tranſitura ſunt: vt ſi habeo medicamentum liberandæ obſtructioni idoneum, ea autem eſt in liene, aut hepate, aut renibus, miſcenda ſunt liquida, tenuia, & totius ſubſtantię ſimilit

militudine ipsi parti familiaria, quę medicamentum, aut medicamenti facultatem ad partes deducant, easq; roborent, si robore pars ipsa egebit, ob actionis præstantiam: vt eupatorium hepaticis, asplenium splenicis, nephriticis cestron aut cicer miscendum: de quibus postea: sic stœchas agarico mista pituitæ ex cerebro purgationem iuuat, hyssopus verò ex thorace. Præterea naturarum quædam proprietas hac vel illa compositione recreata, ab alia abhorrens, composito nos vti sæpe coëgit: & item coloris, odoris, ac potissimum saporis gratia, & studium seruandæ diu mistionis. Tres hæ causæ necessitatis componendorum medicamentorum sufficere possunt, sumptæ ex natura & affectus, & corporis affecti, & medicamenti affectum illum in hoc corpore sanaturi. Quæ verò minores sunt compositionis vtilitates, plurimæ ex aliis indicationum differentiis sumendæ, in ratione componendi dicentur. Præter quas omnes vna hæc maxima est, vt compositis tibi consuetis, amissis similia reponas: vtq; compositionis rationem in compositis veterum agnoscas, & quorundam ipsorum facultates ab illis non definitas inuenias, aut etiam falso adscriptas refellas. Cognitis enim simplicium facultatibus & qualitatibus, poteris virtutem compositorum à veteribus medicamentorum inuenire, & similia componere. Hinc etiam cognosces affectus corpori ex medicamento successuros, & prænosces: & his iam factis atque facilè cognitis, remedia idonea inuenies ratione compositionis inuentrice, cuius facultas experientia probanda est, quanuis ante hanc coniectura quoque artificiosa colligatur: vt si corpora sicca sunt & valida, valentius medicamentum posse sustinere confidis: si imbecilliora & molliora vel natura vel victus ratione sint, ea non ferent. Sic cùm à pulmonibus & thorace materiam crassam lentam expectorare oportet, potu largiore opus est, atque liquidioribus eclegmatis vtendis inter medicamenta arteriaca, siue illa sint acria & mordacia vehementer ex aro, pipere, casia, cinnamomo, galbano, resina terebinthina, & aliis eius generis incidentibus, & tenuantibus, & tergentibus: siue tantùm moderatè tergentibus constent cremore ptissanæ, amygdalis. Nam quę emplastica sunt exactè, & morsus expertia, ex passo Cretico, gummi, tragacantho,

Lib.2.c.ph.g.

Lib.1.c.ph.p.

Initio lib. 7.c. ph.par.

cantho, glycyrrhiza, arteriæ aſperitates tantum læuigant, nõ etiam expectorant.

Lib. 1. c. ph. g. & initio libr. 6. c. ph. p.

NVnc mihi dicenda ſunt, quæ compoſituro certa methodo medicamenta ſint cognoſcenda, illa nimirum tria: affectus omnes corporis præter naturam, in quos medicamenta componimus: corporis ipſius naturã, ſine qua nec affectus illos ad vnguem noſſe, nec probè & tutò vti medicamento queas: tertio ſimplicium omnium medicamentorum facultates pernoſcendæ ſunt, primæ, ſecundæ, tertiæ, quartæ, id eſt, cauſæ medicamẽtorum effectrices, ſeu naturales quædam eorum potentiæ corpus noſtrum immutantes. Nam cùm primus & præcipuus componendi medicamenti ſcopus ſit affectus præter naturam, nullo ſimplici remedio curabilis, illius tota natura tanquam vngues & digiti cognitiſsima eſſe debet: ſi calidus ſcilicet aut frigidus, humidus aut ſiccus, vel horum coniugatione intemperatus, & quoto ordine eſt vnuſquiſque talis. Item ſi cum materia vel ſine materia, ſi cauſam habet deſitam vel adhuc præſentem, & eam vel hecticam vel ſcheticam: adhæc ſi profundus eſt morbus vel ſublimis, prope partem momentaneam vel longè ab ea, & alia propè innumerabilia, partim pòſt dicenda in ratione componendi, partim ex curandi indicationibus ſumenda.

Quòd ſi natura affectus incognita vel neglecta aduerſus ipſum medicamenta componis, cùm ſcopo certo compoſitionis careas, illi es ſimilis, qui oculis clauſis telum, quo fortuna feret, emittit. Is enim vt ſcopum vel nunquam vel rariſsimè, idque fortuitò, attinget: ſic medicamentum in hunc affectum exactè non cognitum ſi componis, illum vix vnquam ſanaueris: mirum ni etiam plurimum auxeris, cùm medicamenta ſint rara, quæ nec proſint, nec obſint, ſed ferè ſalubria ſint, aut inſalubria: pauciſsima, & raro neutra. Se igitur quiſquis eſt medicinæ ſtudioſus, diligenter exerceat in morborum, cauſarum, ſymptomatum cognitione, vt perſpecta horum cuiuſque natura, ſtatim concipiat ex theoremate illo Hippocratico contraria contrariorum remedia, quo genere remediorum ſit opus, calidóne an frigido, humido vel ſicco, tenuante aut incraſſante, molliente vel durante, vel alio reliquorum ſimilium. Deinde in ipſis ſimplicibus

lib. de flatibus.

cibus

sibus tanquam promptuario longè vberrimo & copiæ cornu plenissimo, summa cura, præcipuoq; studio vestiget, quæ quibus affectibus sunt, quantum opus est, contraria. Id quod si in vno aliquo non inest, duobus aut pluribus simul mistis efficiat. In quo studio nemo se vnquam feliciter geret, cui simplicium omnium natura (vt idem de reliquis salubribus causis tibi persuadeas) non sit tanquam sua domus cognita. Nam præterquam quòd illis simplicibus vti rectè nequeat, neque etiam possit ex his probè aliquid componere, aut aliorũ compositis rectè vti : nemo enim composito vnquam rectè vtetur, viribus simplicium id componentium ignoratis : cùm illius vires ex horum viribus propè solis sint æstimandæ : quomodo partes in nobis organicæ seu compositæ, vt rectè vel malè habeant, id ex similarium seu simplicium magnitudine, numero, figura, situ, & connexione accipiunt. Quis igitur pœna non sola ignominiæ nota dignos non putet, multos huius ætatis Medicos, etiam hominum opinione celebres, qui neglecta simplicium exquisita obseruatione, contenti sunt facultate compositi vtcunque cognita. Illis enim satis est scire, catholicum humores omnes purgare, diaphœnicon bilem flauam, diacnicum pituitam, diasennam succum melancholicum, coccia catapotia cerebrum, optica oculos : neque sunt solliciti quibus horum quodque simplicibus constet, & quanta singulorum mensura : neque curant hi, si vires habeant composita, quas titulo pollicentur. Cùm tamen simplicia sint & natura & tempore priora compositis, & ab illis hæc omnem propemodum habeant facultatem : nisi si qua ex contrariis composita (quorum maxima turba est) facultatem componendo acquirant non modo diuersam, sed etiam sæpe contrariam simplicibus per se vsurpatis, quod in sarcotico ex ærugine & oleo, & dia chalciteos emplastro ostendimus. Adde quòd vis quædam diuersa, sed ferè exigua ex ipsa compositionis & nostræ coctionis ratione nonnunquàm proficiscitur : magna verò quibusdam ex coctione à mistorum calore natiuo tandem perfecta, vt in theriace & mithridatio audies. Quæ medicantium consuetudo si recipitur, quid miramur medicinam paucis admodum mensibus percipi? quid miri est, idiotas ad medicinam faciendam conuolare, cùm physiologiæ totius, præ-

terea vtrique ſint ignari, vt reliquam quorundam ignorantiam taceam.

Iam patêre cuiuis arbitror, medicaméta compoſituro cognitiſsimam eſſe affectus curandi, & remedii curantis naturam oportere. Qui enim morbum, ac morbi cauſam, & vtriuſque naturam pernouerit, deinde ſimplicium medicamentorum omnium, aut ſaltem plurimorum & vſurpatiorum vires omnes, in ſingulis morborum ſpeciebus rectè com ponat, & ſalubriter vtatur tum ſimplicibus tum compoſitis medicamentis, ſi ſimul naturas corporum & aëris inſpexerit. Mollibus enim & humidis, vt pueris, eunuchis, mulieribus, mitiora debentur medicamenra: duris autem & ſiccis, vt venatoribus, meſſoribus, nautis, agricolis, validiora: mediis horum, mediocria: & in carne ſicca vlcus, ſicciora: in molli, minus ſicca, tam ſarcotica quàm colletica & epu lotica requirit. Et in cognatis cuique intemperaturis mitiora, in contrariis valentiora requiruntur, quoto ſcilicet ordine quiſque per morbum à ſua natura receſsit: & aëre calido minus calida, & frigido minus frigida, quàm affectus requirit, medicamenta ſunt adhibenda, & in reliqua oppoſitione ad portionem.

Quæ verò ad affectuum præter naturam cognitioné pertinent, hîc audire ne expecta, ſed ex lib. de differentiis & cauſis morborum & ſymptomatum, & de ſignis partium internarum affectarum, & aliis Hippocratis & Galeni libris huc pertinentibus require. Vti quæ ad cognoſcendam cuiuſque naturam ſunt neceſſaria, ex libris phyſiologicis repetenda tibi ſunt, quorum omnium catalogus in ordine librorũ Hipp. & Galen. tibi abundè ſuppeditatur. Quæ autem ad ſimplicium medicamentorum cognitionem ſunt neceſſaria, paulò fuſius explicabo, ne quid cupido lectori deſit ad compoſitionis peritiam, etiam ſi multa ſatis attigiſſe tibi Galenus videri poſsit libris quinque primis ſimplicium. Ex quibus, & aliis aliquot eius locis ad hanc rem idonea paucis perſtringe re tibi conſtituimus.

Noſcenda eſt medicamenti ſimplicis facultas quadrúplex, prima, ſecunda, tertia, quarta, (à quarum ſingulis ſua prodit actio) & quæ medicamenta quibus locis abundant, & quibus item locis, atque conditionibus aliis ſunt meliora.

Facult

Facultas medicamenti prima reliquarum communis eſt tanquam baſis (prӕterquàm quòd quartam iuuare non videatur) ex ipſis elementis nullius interuentu prodiens, ipſiſque omnium maximè tributa: generatim quidem eſt calfaciendi, refrigerandi, humectādi, ſiccandi, & per horum coniugationem, calfaciendi humectandi, calfaciendi ſiccandi: refrigerandi humectandi, refrigerandi ſiccandi. Particulatim verò efficiendi id ipſum in principio, medio, fine ordinis primi, ſecundi, tertij, quarti. Ea verò qua ratione ſit tactu & guſtatu tanquàm tactu quodam exploranda & iudicanda, abundè docet Galenus lib. ſimplicium. Etiam ſæpe ſecundas facultates, nonnunquàm & tertias: eſt quando & quartas in quibuſdam ſimplicibus proſecutus. Omnes enim eas recenſere in omnibus operoſum fuerit: cùm etiam permulta ſint, quorum facultas tertia parum cognita eſt, plurimorum quarta adhuc omnino incognita, cognoſcenda quibus, quando, quantū Deus voluerit, vt Auenzoar pulchrè dicebat. Satis fuerit (quod ad primas facultates attinet) cognoſcere calidum frigidum humidum ſiccum ordine primo, obſcurè: ſecundo, manifeſtè: tertio, vehementer: quarto, ſummè tactum noſtrum & guſtatum afficere, idque in horum ſingulorum ordinum principio, medio, fine, ſic vt ordines ſint 12. medicamentorum tum calidorum, tum frigidorum, tum humidorum, tum ſiccorum, id eſt, calidiorum, frigidiorum, humidiorum, ſicciorum temperato. Noſcat etiam Medicus, quæ medicamenta celeriter etiam vbi admota corpori noſtro ſunt, vel in ipſum recepta, virtutem ſtatim amittant, quæ diu eandem ſeruant. Vt euphorbium caducam & ſtatim euanidam admotum parti caliditatem habet: arus & alia quæ caliditatem humiditate multa & lenta merſam habent, tardiùs eam exerunt, ſed diutiùs excitatam ſeruant. Item euphorbium recens linguam vrit, trimum & quadrimum adhuc vegetum eſt, annis ſequentibus exoluitur. ſic Thapſia poſt annum eſt admodùm imbecilla, bima prorſus exoluitur. Quæ omnia multis Galeni locis tibi clariora ſimul & credēda magis reddere viſum eſt.

Cap. vlt. Lib. 5. ſimp.

Lib. 3. c. ph. g.

Niſi quis exactè & diſtinctè ſimplicium vires noſcat, non cognoſcit compoſitum, nec in quali ordine ſit efficax, vtrum ſcilicet vehementiſsimum vel clementiſsimum, vel medium, vel inter hæc conſtitutum, vel ſi ex contrariis conſtet.

Lib. 7. c. ph. p.

Nullus

Initio lib. 8.c. ph.p. Nullus cum ratione & methodo medicamenta componere, aut compositis vti potest, nisi simplicium medicamentorum vires memoria teneat,& omnium quæ in methodo medendi docentur,meminerit.

Lib. 1.c.ph.g. & p. Medicus prudēs & peritus noscat naturam affectuum qui curantur,ægri naturam, & medicamentorum facultates,non generatim solùm, sed secundum quantitatem, id est, quanto recessu calidum, frigidum,humidum,siccum,tergens, & cætera : vt quotidie coniiciat,quali remedio opus est,vt præcedens medicamentum intendas vel dissoluas,quantum affectus requirit : & sic curatio rectè absoluitur. Neque enim sufficit nosse hoc calfaciendi aut refrigerandi facultatem habere, sed quo recessu, siue quantam habeat eam facultatem diffinire oportet. *Lib.1.c.ph.g.* Nam resinę omnes calfaciunt,idque sibi habent cōmune,sed maioris & minoris rationem nō exiguam sortiuntur,vti & liquores non pauci calfaciunt : sed ὀπὸς panacis collatione ὀποῦ Cyrenaici aut Medici parum calfacit. Anethum etiã,ruta,cæpa,omnia sunt calida medicamenta,magno tamē inter se variantia discrimine. Ob id curãdæ parti admodùm refrigeratæ,multum calida admouemus:parum refrigeratæ, modicè calida : insigniter refrigeratæ,vehementissimè calida.Proinde quatuor calfacientium,vt refrigerantium,& humectantium,& siccantium ordines statuimus,& in his singulis principium, medium, finem. Itaque sunt ex his quæ ob caloris vim vrunt, vel exulcerant,alia septica, id est, putrefacientia sunt,alia simulatque corpus attigerunt, suam potestatem ostendunt:alia horis duabus,tribus,quatuor:alia die vno, alia etiam nocte, vel maiori etiam spatio post applicationem agunt. Hæc quoque in refrigerantibus,humectantibus,siccantibus similiter noscenda ei sunt, qui medicamentum probè confecturus est. Quod ob id etiam scitu maximè est vtile,vt siquando valentiore medicamento egebis, ad quod digrediare, cognoscas. *Lib.2.c.ph.g.* Qui autem particulam simpliciter calfaciendam iubet,non magis piper,aut sinapi,quàm thus capiet : eodem modo & in secundis facultatibus, si tergendam solùm iubet,non magis mel,quàm glycyrrhizam vel aloèn capiet.

Initio lib.6.c. ph.par. Qui medicamenti vim,qua operando iuuat,ignorat,eo rectè vti non potest.

Initio lib.7.c. ph.p. Omnium simplicium medicamentorum facultatis notas habere

habere oportet eum,qui compositum aliquod volet efficere. Idem illis rectè vtetur,quæ alij composuerunt, & indistinctè scripserunt:distinctè autem scriptis meliùs quàm alij vtetur.

Rationalis enim Medicus provaria affectuum natura medicamentum mutat.Quam rem is solus præstabit,qui omniũ simplicium medicamentorũ facultates cognoscit.Solus enim qui omnium simplicium vires nouit,sciet quando hoc vel illo medicamento certo ordine vtendum erit, & quantum id à medio recedere debeat.

Simplicium facultatibus & qualitatibus cognitis, quisque potest inuenire,qua sint virtute prædita,quę à veteribus sunt composita, & talia ipse componere, & inde affectus qui medicamentis superueniunt, potest prænosse, & præsentibus succurrere. *Lib.1.c.ph.p.*

Poterit idem solus distinguere, quibus affectionum differentiis remedia sine distinctione scripta conueniunt.

Non satis igitur est nouisse medicamentorum facultatem simpliciter & in genere, vt hoc calfacere, illud refrigerare (quòd solùm Dioscorides docuit) sed quoto quodque ordine id præstare possit,quod Galenus in plurimis definiuit.

Veterum quoque Medicorum præstantissimi ipso vsu edocti optimas medicamentorum compositiones effecerunt ex singulorum natura, cõpositionis artem inuenientes:quæq; intensa qualitatibus ipsis sunt,aliorum mistura remittentes: similiter acria hebetantes, & vt summatim dicam, pro reliqua cuiusque vitij differentia, & hominum temperie medicamentis artificiosè vtentes. *Gal.in theriaca ad Pisonẽ.*

Comperta enim morbi cuiusq; natura & differentia temperamenti tum ægri,tum simplicium medicamentorum cognita, sic cõposita præparamus singulis hominibus pro corporis ipsorum statu congrua,& vnicuique morbo contraria. *Ibidem.*

Quandoquidem semper memineris oportet, omnem qui prętor naturam incidit excessum,contrario excessu esse corrigendum: hucque omne curationis consilium dirige. Quòd si præterea corporum curandorum naturam noueris, & singulorum remediorum facultates, vniuersæ iam artis peritus es,& valetudinem sanis probè tueberis,& ægrotis pristinum statum restitues. *Lib.5.sanit. tuendæ.*

Facultas secunda est, quæ primas simplices facultates vel coniuga

coniugatas nullius alterius interuentu sequitur, vt facultas molliendi humectationem primò sequitur: durandi, siccationem: rarefaciendi, attrahendi, aperiendi, tenuandi, calfactionem: densandi, repellendi, claudendi, crassandi, refrigerationem. Vires & qualitates secundas in acerbis, austeris, acidis, dulcibus, salsis, amaris, acribus, digerentibus, astringentibus, contrahentibus, repellentibus, ex alto trahentibus, reserantibus, tergentibus, sensum stupefacientibus, scribit Gal. lib.3.comp.ph.part.

1. A calfactione igitur procedit actio propinqua, tenuatio crassorum, quæ si liquida sunt, in vaporem tenuando versa, exhalant: interdum intra corpus, & fiunt pituitæ, aquosa, flatus, inflationes, palpitationes, & cæteri affectus similes: interdum foràs, vacuanturque halitu vel insensili vel sensili, cũ sudore. Si verò sicca fuerant crassa illa quæ tenuantur, aut etiam humida, sed minùs exhalantia, tenuioris substantiæ euadunt. Sic ex austeris acida iam tenuia, ex acidis dulcia tenuiora, ex dulcibus salsa tenuiora, ex salsis amara adhuc tenuiora: omnium post hęc si saporem caloris indicem spectes, tenuissima sunt acria. Sic quæ veterascuut, à suo calore tenuata magis euadunt: sic ex vino acetum, ex lacte coagulum, ex maza fermentum, calore externo corrumpente, tenuiora vt calidiora euadunt: & psωricum in fine lib. 9. simpl. putrefactione 40. dierum sub fimo fit tenuius: & vnguentum ex nucibus viridibus sub terra putrefactis tribus mensibus, Heras apud Gal. lib.1.cõp.ph.part. tenuius efficit. Sic cocta omnia & vsta euadũt tenuiora: sic humores in nobis crassos calorificis causis salubribus, vt labore, cibo, potu, medicamento calido, aëre calido tenuamus. Tametsi quædam frigida tenuibus partibus prædita, vt acetum, cortex nucum viridium Galeno in diacaryo, caphura recentioribus, & alia quędam vim quandam tenuandi à tota substantia etiam habeant, nisi malis in his frigidis substantiam quandã calidam eandemq; tenuem inesse. Sed crassam aceti partem calidam, tenuem potiùs frigidam innuit Gal. lib.1.simp.

2. Calidum deinde fundit & liquat à frigido concreta: pauco quidem, vt niuem, grãdinem, glaciem, pituitam in nobis crudam, adipem, resinas, gummi, leuis calor fundit: multo autem & diuturno frigore concreta, vt succinum, crystallum, metalla

metalla multus calor: in metallis tamen magna maioris minorisque ratio versatur. Nam plumbum & stannum citissimè, aurum & ferrum tardissimè, æs & argentum medio inter hæc tempore igni liquantur. Sic scirrhos à frigido concretos calidum fundendo velut sub sole emollit. *Cap. 6. Lib.5.simp.*

Idem fundendo mollit prædicta omnia concretione à frigido dura, & nostrum corpus: ob id motus leues pulmoni aut aliis partibus corporis, aut etiã toto corpori ante iustam exercitationem ad has partes præmolliendas imperantur, vt mollitæ, tensioni per motus violẽtos vehementi citra noxam obediant: alioqui enim non pręmollitæ, citoque ac vehementer tensæ rumperentur. *Lib.2.sanita. tuendæ.*

Idem fundendo & liquidiora ad motumque promptiora reddendo excrementa, obstructa liberat, nisi præ copia aut lentore in via hæreant. Fluxiones etiam aut excitat, aut geminat: ob id æstate catarrhi Aph.21.lib.3. & in diaria ab æstu cap. vltimo lib. 1. feb. & hypochondriis, calorifica admoueri, & balneum in febribus non probè vacuato corpore, & viscere aliquo imbecillo prohibet in fine lib. 11. methodi. Ob id etiam in magnis fluxionibus corpore multùm pleno purgationes veremur, ne purgantium medicamentorum (quæ omnia sunt potestate calida) calore liquatum tenuatumque excrementum, largius in partem affluat, & in diaria à frigore cum catarrho vel coryza, interdicitur balneum ante horum coctionem. *Aph.24.lib.1. Li.8.methodi. Aph.14. lib.5. li.2.loc.affect.*

Idem fundendo semen, ac tumefaciendo venerem excitat, fundendo sanguinem & meatus dilatando sudores, vrinas, menses, hæmorrhoidas ciet. Eadem ratione laxat tensa & rigida concretione, & quia vacuat, laxat etiam tensa plenitudine. Mobiles enim magis non spiritus solos, sed reliquas quoque materias faciat calidum, hinc calido sicco cerebro & spiritu animali natura aut temperamento acquisititio, aut febribus homines sunt vigiles, insomnes, deliri, præcipites.

Eadem vi fotus ex aqua tepida neruis noxius lib. 6. metho di: quia eorum substantiam, vt aliarum partium neruosarum à frigido concretam dissoluit. Ventriculum item ratione eadem tepida euertit, vomitumque ciet, & vsu multo calidum facit neruorum incontinentiã, seu tremorem, & mentis torporem, & carnium effœminationem. *Aph.16.lib.5.*

Idem

Idem calor fusa tenuataque si diutiùs exercet, digerendo aut aliter vacuando, tandem siccat: quod ostendunt liquores, succi, gummi, & resina omnis aut vetusta, aut vsta. Eadem ratione medicamenta omnia purgantia, & causæ reliquæ calorificæ emaciant, tum quia vacuãt, tum quia calorem nostrum vel augent vel intendunt: qui maiorem substantiæ nostræ facit dissipationem. Ob id biliosi sunt graciles, & quos calor emaciat, pallidos facit aut nigros: si verò corpus vtcunq; succulentum est, coloratos sanguine & spiritu cum calore per corpus sparso.

Aph.6.lib.4. & li.8. meth.

Idem præpropere siccando vna est causa nostri & senij & interitus acerbi, aut etiam naturalis, quando paulatim lenta morte nostrum consumit humidum substantificum: sed calidi effectum hoc per accidens non primo, pòst dicetur.

3. Calidum rarefacit densa, & poros ac meatus omnes, & capacitates, & ora ipsa tam vasorum quàm aliarum cauitatum aperit, fistulat spiritu calido, & dilatat in prima formatione, & quoties corpus incalescit. Qua ex re fit, vt viris nempe calidioribus omnia hæc sint maiora & latiora quàm fœminis: & quò viri aut fœminæ sunt calidiores, eò sunt meatibus capacioribus: quò minùs calent, astrictioribus. Hinc arteriarum latitudo cordis caliditatem, venarum, hepatis sequitur. Hinc viam facturi calculo vel fœtui calorifica damus sumenda, & apponimus. Hinc sudores æstiui quamplurimi & balnearum, & calida sunt quæ vrinas, sudores, & menses mouent, & quæ digerunt per rarefacta corpora inter humorem vacuandum & medicamentum digerens constituta. Hæc quidem præstat calor temperatus, aut non ita vehemens: Ardens verò ac igneus, vt à balneo feruente, cuti incidens eam claudit & densat, quòd ille occursu blando naturæ est iucundus, eamq; ad se suscipiendum inuitat: cõtrà verò hic acrior, & naturæ grauis est, ob id ab eo fugiens intrò, poros contrahit, ne se hostilis ille calor sequatur: quomodò tantùm per accidens densat, vti calore multo siccatum, vt paulò antè dixi, etiã densum redditur. Hinc clibanus calidior panem vndique adurit, intus non coquit, initio alimentorum, & ouum aquæ feruenti immissum vix duratur.

Galen. in arte medica.

Lib.3. sanit. tuend. & lib. 7. meth.

4. Calidũ trahit & foras si admotum est, intrò si sumptũ est euocat materiam à se tenuatam per meatus à se apertos.

Quapro

Quapropter admotum resoluit ac digerit, sumptum obstructa reserat, vacuat, purgat humorem omnem, sed primum sequi paratiorem, deinde alium: nisi etiam substantiæ totius similitudine ac proprietate sibi familiarẽ non calore solo trahat, qua sola quædam etiam frigida trahunt ex corpore spicula. Dolores eadem ratione sedat à materiæ qualitate vel quantitate factos, hac materia dolorifica per resolutionẽ vacuata, ac proinde tumores dissipat. Apophlegmatismis & errhinis eadem vi tractrice calidum est aptum, & quia concreta in cerebro, excrementa liquat. Sic suffitus aromatum muliebria ducit: sic radix cyclamini, & alia non pauca vmbilico admota aluum subducunt: ventriculo autem ad vomitum trahunt. Sic trahendo calor immoderatior fluxionis vna est causa: sic partes corporis omnes alimentum sibi familiare trahunt, calore scilicet, sed etiam substantiæ totius similitudine. Sic succinum attritu calfactum citius & potentius trahit paleam, papyrum, & alia leuia & minuta. Sic sol, & alia corpora cœlestia in mediam regionem aëris trahunt halitus, vapores, & alia quædam corpora. Sic partes nostræ nimis tectæ ob calorem inde collectum immodicè replentur, & caput in æstu cucurbitulæ ritu attrahit: vnde coryzæ, & catarrhi, & fomenta oculorum, & viscerum partes replent. Quid quòd sumpta calida non tantum trahunt, sed etiam prorsus propellunt, vt quæ flatus dissipant per ructus aut crepitus: quæ sudores, vrinas, menses, hæmorrhoidas promouent: quæ fœtus mortuos & secundas depellunt, quæ partes adiuuant. Id autem præstant, quòd meatibus interclusa dum magno impetu ad dicta loca feruntur, vnà secum propellunt, aut si vis, rapiunt dictas prius materias: aut quomodò fortasse ignis in bellicarum machinarum meatu derepente excitatus puluere ignipotente, ac loco carens idoneo & capaci, aut fistulam æream frangit ac dissipat, aut glandem metallicam longissimè iaculatur, ne corpora duo locum vnum occupent. Calore quoque cucurbitula corpori admota cum flamma multa, si magna est: pauca, si parua, è profundo potenter attrahit fuga vacui multum adiuuante, quando si aër vel ore parum probè commisso, vel exiguo foramine (quod attracti vaporis emissarium quædam magnæ habent) ingreditur, nihil aut minimum attrahunt. Et vitri fundum cucurbitu-

Lib. 2. feb. cap. 15. & lib. met. 11. & 13.

Lib. 11. meth. et Aph. 33. li. 6.

læ æmulum palmæ parum humectatæ paulatim & velut tranando, sed firmiter affixum sine flamma cucurbitulæ modo firmiter palmæ adhæret,& attrahit. Neque enim tam pauco tempore calor magnus à flammula excitatur: neq; calor alius multò maior tam validè attrahit quàm cucurbitula.

5 Calor natiuus coquit alimenta & humores coqui habiles, partiq; nutriendæ perfectè assimilat: impactos autem nec difflatos vertit in pus, aut puri respondentem substantiam, quæ in febrium coctarum vrinis apparet, nisi tam sit praua, vt nullum à calore natiuo cultum recipere queat. Quò autem copiosior fuerit hic calor, eo valentius alimenta coquit: ob id pueri plurimo egent alimento, quia plurimum habent calidi innati, Aph.14. lib.1. Eadem ratione adolescentes & pueri præsertim viuidiores ieiunium non ferunt, Aph.eodem: & per hyemem pluribus alimentis opus est, quia ventres hyeme & vere natura calidissimi sunt, Aph.13. lib.1. Idem calor lac ex sanguine pituitoso coquit, & semen ex sanguine perficit, cap.16.lib.4.simplic.& cap.20.22.lib.5. simplic. Calor natiuus moderatus coquit quantum appetit: remissior autem plura appetit quàm possit coquere, nisi manus palma ventriculo admota, vel pueri carnosi non facilè sudantis venter, aut catellus pinguis, calorem illum foueat & augeat: at vehementior & acrior idem, & velut igneus ac febriculosus coctu facilia, vt pisces saxatiles, corrumpit: coctu difficilia, vt bubulam, chondrum coquit. Idem calor natiuus si moderatus est, primum ac principalissimum est naturæ instrumentum ad generandum, augendum, nutriendum. Idem calor dulcorat: nam sapor dulcis à calore fit moderato, vt in melle, chylo, sanguine, fructibus apparet, & lacte, quod coquendo quantum sibi de sapore dulci deest, assequitur.

Lib.5.simpl. cap.5.& 8.

Cap.85.artis medi.

Cap 5.lib.5. simpl.

Lib.2.temp. et initio li.1. aliment.

Lib 4.c.10. simp.& lib. 2.fa.nat.

Lib.5.capit. 20.simpl.

6 Calor præter naturam & parti externus ac alienus corrumpit, vt victa partis natura à fluxione in magnis phlegmonis fit cancrena, aut etiam sphacelos. Eius caloris externi causæ quinque docentur libro de causis morborum, & cap.4. lib.1.febrium. Hic corrumpit, minuit, emaciat, atrophiam inuehit, graueolentiam, substantiam alienam, odores, colores, sapores in nobis præter naturam excitat, malorum nobis omnium & mortis est autor: vt natiuus ille per se etiam vitalis

talis eſt, ac quicquid in rebus ſubſiſtit, id augetur, roboratur, ſanum eſt,ac viuit dum proprio calore regitur.licet per accidens interitum tandem quoque afferat,ſumma ſcilicet in partibus ſiccitate excitata. Vterque tam natiuus ſcilicet quàm externus ſimul miſtus partim coquit,partim corrumpit olida putredine, vt in phlegmone ſuppurata, & febribus putridis ſalubribus, ſi æquè ambo pollent. Si verò inæqualiter, pro vincente calore fit alteratio,coctio quidem magis natiuo: putredo autem potius externo dominante. Idem vehementior tam internus quàm externus mordet,rodit,rubrificat,carnem deterit, vrit, eſcharam inducit, quod declarant herpetes exedentes, carbunculi, & cauſtica cuti & potius carni admota. His autem externis tam ſumptis quàm admotis, ſi ſubſtantiæ contrarietas cum noſtra acceſſerit, corpus noſtrum eo modo mutant, quo à corpore mutatur alimentum : ſunt enim deleteria nocentiſsima,præcipuè ſi ſumantur.

Lib.meth.11.

Lib.3.temperament.

7 Calidum internum & externum moderatum partibus natura frigidis,vt cerebro, ſpinali medullæ, oſsibus, dentibus eſt amicum vſu moderato,Aph.18.lib.5.non autem immoderato,Aph.16.lib.5. Nam pars omnis intemperata à ſimilibus ſuæ intemperaturæ cauſis promptè offenditur, iuuatur autem modico contrariorum vſu. Moderatum autem cuique intemperaturarum magnitudini ſuum eſt, vt ſi parum perfrigerata eſt,modicè calido opus eſt : ſi plurimum,ipſum elementum ignem requirit. Idem rebus ſplendorem inducit, oſtendit color viuidus adoleſcentium, ſanorum, potorum, iratorum, hilarium, & melancholia humor ob aduſtionem ſplendida, cùm humor melancholicus nigredinem habeat obſcuram,Aph.21.lib.4.vt ſanguis extincto calore natiuo nigricans. Externus autem calor nunc qui foris corpus tangit, intelligitur, interdum alienus ob vehementiam à noſtro & inſito,ſiue is ab aëre ſit ambiente,ſiue balneo, ſiue in corpore noſtro non tranſpirante,vel alia de cauſa excitatus ſæuiat.

Cap.23.artis medic.

8 Calor homogenea cogit, heterogenea ſeparat, paruus & parum diuturnus imperfectè, vehemens & diuturnus perfectè,vt Ariſt.cap.4.lib.4.Meteor. Quod an ſit propria & perfectiſsima caloris actio, vt frigoris, tam homogenea quàm heterogenea cogere,an potius caloris calfactio,frigoris refrigeratio, abundè docuimus noſtro commentario de tota qua-

tuor elementorum natura.

9 Calor tam internus quàm externus per accidens refrigerat, vacuata ex corpore vel parte, materia calida. Ob id venus Hippocrati calfacit, humectat agitato corpore, & fusis à calore humoribus, refrigerat ſiccat Galeno lib.3.ſanit.tuend. non modò ſemine calida & humida, & ſpiritu vitali plena, re excreta, ſed per cutim multo calore natiuo & ſpiritu cum humore & vapore excreto. Sudor item acceſsionibus ſuperueniens, aut febribus continuis & ardentibus, Aph.58.lib.4. Aut etiam ſolum exhalatio putrium ſuccorum aut vaporum per cutem inſenſilis, Gal.lib.8.9.methodi. Sic medicamenta quamuis poteſtate calida materiam febrium putrem vacuando refrigerãt, licet per ſe calfaciant: ſic phlegmone fotu miteſcit, quòd calore tepido tenuata ſanguinis eius parte, & per cutim ab eodem rarefactam vacuata tenſio minuatur, & aliquid calidæ materiæ foras trahatur, & ſanguis minus iam impactus, liberius tranſpiret. Sed ſi corpus eſt impurum, noua fluxione excitata dolor repetit vehementior, Aph.31.lib.6. Sic balneum aquæ dulcis fuliginoſa per cutem excrementa vacuans ſine febre, & in acceſsionum declinatione refrigerat, & laconicum calidum refrigerat, & ignis modicus refrigerat calfactos, quibus intus calida ſunt excrementa, & aër æſtiuus ſudantes, aut ſaltem vaporoſo halitu madidos refrigerat, & frictio mollis multa, & exercitatio, & cataplaſmata, linimenta, emplaſtra, & calida alia admota. Quæ omnia vacuantia ſi immodica ſint, etiam calore natiuo & noſtra triplici ſubſtantia calente multum vacuata, frigida & ſicca corpora noſtra relinquunt: vt mox audies, & prius leuiter attigimus.

10 Calor per accidens ſiccat reſoluta, & in vaporem verſa ſubſtantia vel excrementoſa, vt in dictis exemplis, vel etiam partis propria, ſi diu perſeueret fotus, balneum, aër calidus, præſertim ſi paulò valentior ſit calor: nam vehementiſsimus externus aduſta ſuperficie & denſata humidum intrò cogit, nec ſinit expirare, vt antè dictum eſt. Hinc animalibus omnibus, atque adeò plantis ipſis corruptelæ ac interitus eſt connata neceſsitas, immodicè videlicet ſiccatis à ſuo calore natiuo humidum ſubſtantificum depaſcente citius, ſi acrior & vehementior, & humiditas illa pauca, parum lenta & craſſa: tardius, ſi contraria adſint. Idem oſtendunt digerentia omnia,

Initio ſanit. tuend.

omnia, exercitatio vehemens & diuturna: frictio multa non dura, febres ardentes & acutæ, venus immodica, intempestiua: hæc enim & sudore, aut madore, & seminis vacuatione siccat: refrigerat, vt prius diximus, longa in sole æstiuo mora animalium, & rerũ aliarum humidarum. Siccat eadem ratione omnis immodica vacuatio, quacunque parte fiat, etiam si per accidẽs fiat, vt per inediam. Ob calorẽ etiam non solam siccitatẽ semen agni & rutæ, & quæ similiter immodicè calent, virorũ genituram absumunt: sic & ignis ipse res genitas non sola siccitate per se, sed etiam calore per accidens siccat.

11 Calor per accidens humectat fusis his quæ à frigido concreuerunt: ostendunt id catarrhi per febres ac solis æstus, vti per frigus comprimens. Sic scirrhus concretione durus calorificis mollescit & humescit, nix, grando, glacies, calore quouis humida & liquida fiunt, & butyrum, oleum, adeps, resinæ, & quæ alia frigore concreuerunt, calore soluuntur. Sic venus calfacit & humectat Hippocrati, vt antè diximus, dum feruet scilicet ac exercetur, vti labore alio corpus sudore madescit. Galeno autem refrigerat, siccat vacuata per virgam & poros calida & humida substantia. Sic panis durus modicè assatus tenerescit, quòd humiditas aquosa non modò à farina absorpta ab igni extrahitur, sed à frigido etiam concreta calore colliquatur.

1 Refrigerationem sequuntur contraria. Nam frigus crassat, & crasiorem reddit substantiam, vt indicant sapor acerbus & austerus à frigido crudo in substantia crassa & terrea: sic terrea omnia ob frigiditatem sunt substantiæ crasioris: & quo frigiditas maior, & diuturnior adest, eo crasiorem reddit materiam: quod ostendunt lapides & metalla, pituita in nobis vitrea, humor melancholicus, ossa & partes aliæ in nobis multum terrenæ fæcis habentes. Sic medicamenta & alimenta crassæ essentiæ ægrè penetrantia, si liquida sint, ægrè comminubilia, si sicca sint.

2 Frigidum gelat & glaciat, ac durum concretione facit, vt glaciem, niuem, grandinem, crystallum, succinum, & gummi reliqua, ac resinas, butyrum, adipem, sanguinẽ extra vasa præsertim (hinc à frigido liuores, Aph. 17. & 20. lib. 5.) pituitam, metalla, & cætera id genus. Sic scirrhum tam per se

Li.14.meth. natum ex affluxu aut congestione pituitæ, crassæ aut humoris melancholici, quàm succedentem phlegmonis, & erysipelatibus immodicè refrigeratis coagulauit frigidum. Pigros facit spiritus, & tanquam congelat. Hinc senibus & moribundis sensus omnis & motus imbecillus & tardus, & actiones reliquæ animales, vt vitales, naturales, adiuuante tamen imbecillitatem hanc eorundem spirituum inopia. Ob id etiam frigus somnolentos facit, stupefacit spiritus à frigido congelatos, & spiraculis in neruosa substantia contractis à frigido & densatis, per quæ spiritui via erat ad partes sentientes & motas: semen supprimit, & omnem hæmorrhagiam contractis etiam ab eodem meatibus, per quos & spiritus ferri & aliæ materiæ debent. Id ostendunt frigore torpentes partes ac stupefactæ, aut narcoticorum contactu, animalia hyeme latentia mortuis similia, hypnotica sumpta, & fronti ac temporibus admota, noctes hybernæ somnificæ, *Libr.2.loc. affect.* Aph.15.lib.1. Vsus frequens casei mollis, & lactucæ, & cæterorũ somnificorũ, quæ etiã semen gigni prohibent, & genitũ supprimunt. Quod lamina plumbi lumbis admota etiã præ- *Cap.22.* stat, & radix nymphęæ, & alia omnia frigida. Pituita itẽ mul- *Lib.5.simpl.* ta toto in corpore præsertim capite redundans, quo largior & frigidior, eò somnolentos magis & propè stupidos reddit.

Frigus etiam glaciando impinguat: nam à frigiditate partium neruosarum ex aërea sanguinis substantia per vasorum tunicas exudante & exhalante fit adeps. Ostendunt mulieres *Lib.2.temp.* & castrata animalia ob frigus obesiora. Tensa & rigida durat & glaciat, maximè si erant humida, vt linea madefacta, funes nautici sub gelu hyberno declarant. Quid quòd vasa samia, asciæ, dolabræ, & alia id genus ferramenta in gelu mox rumpuntur: illa si liquorem habent, hæc si ligno adigas non pręcalfacta. Hinc à frigido distẽtiones & conuulsiones, Aph. 17.& 20.lib.5.

3 Frigidum densat poros cutis & meatus omnes corporis internos, tam occultos quàm manifestos: ob id calfacti, si derepentè refrigerentur siue potu largo frigidæ internis poris, siue relictis vestibus, aut aliis calorificis, externis densatis, omnino febricitant: ob id febricitantibus noxius est aëris frigidi ad cutim occursus, & frigidæ potus, nisi dictæ *Lib.9.meth.* ibi conditiones adsint. Mulieres item & spadones, quia viris

frigid

frigidiores, meatibus his omnibus sunt angustioribus. Adhæc hyberni aëris, & aliorum frigidorum contactu pori nobis contrahuntur: & venarum angustia, hepar: arteriarum, & sæpe thoracis, cor frigidius declarant.

4 Frigidum repellit & intrò protrudit admotum: foras, sumptum: ob id fluentibus materiis opponitur. In ventriculum enim fluente sanguine refrigerantia & astringentia damus, sed minus, quàm si sanguinis in eo coagulationem non timeremus. Idem frigidum admotum, aut foris incidens ex alto, tum contrahendo meatum, tum materiam velut glaciando, & sanguinis feruorem extinguendo fluxiones sistit. Hinc ferrum, ebur, frigida alia contusionibus recentibus applicamus, affluxurum sanguinem repulsuri: & eadem interscapulio è regione magnorum vasorum, vertici, fronti, naribus applicamus fluente per eas sanguine immoderatius. Sic in artus fluxiones incipientes regerimus: si *Aph.23.lib.5.* verò in partem penitiorem fluat materia, vt ischion, tunicam costas succingentem: aut si à parte principe fluat materia, vt in parotidibus à cerebro transmittente: aut si venenosa, pestilens, crassior, impactior sit materia, nec frigida nec astringentia adhibemus, sed digerentia magis, minus pro variis indicationibus hanc in rem necessariis: fluxionem verò in hepar, ventriculum, lienem etiam admotis repellimus, in thoracem & pulmonem sumptis, libro 11. methodi. Frigidum eadem ratione catarrhos excitat compresso cerebro, & contenta in eo materia ad partes subiectas compulsa: flante etiam Aquilone frigido & sicco vento, alui duræ Hippocrati Aphoris. 5. libr. 3. *Cap. vltimo Lib. 1. feb. & lib. 8. meth.* Quòd autem vulgus vespere nudis pedibus super frigidam aream aliquantisper ambulando aluum sibi concitat, sed etiam colicos dolores vehementissimos, vt in duobus vidi hoc mense Maio: id accidit à frigido resoluta vi retentrice ventriculi, ac intestinorum. Facilè enim penetrabile frigus, vt calidum, per continentes sibi partes permeat, vt etiam cerebrum tandem attingat. Quod indicat torpor per calamum trementem, & lineam à torpedine pisce ad piscatoris manus transiens, vt in libro loc. aff. docet Galenus. Eadem vi succos biliosos ventriculo innatantes absinthium, aloë, rha barbarum, tamar Indi, prima subacerba deorsum pellunt, quos tria prima etiam clementer

ex partibus vicinis attrahunt. Qui autem partibus affixi ſunt humores, aſtringenti ſua qualitate prædicta omnia tenacius affigunt, niſi amaro ſapore anteuertant tergere, vt lib.11.method. de abſinthio: ſed vuæ paſſæ, præſertim noſtrates, acidæ magis, clibano ſiccatæ, bacculæ oxyacanthes, & ſimilia pituitam multam in os alliciũt ex cerebro, quòd partes oris ab his ſugentibus, ſiccantibus, contrahentibus inanitæ attrahunt, iuuante in id ſitu partis permittentis ſublimi & liquidioris pituitæ prompto ad inferiora decubitu.

5 Frigidum coctioni tum alimentorum tum humorum in tumoribus tam cum febribus quàm ſine febribus, & in venis, ac totius corporis habitu aduerſatur & reſiſtit. Nam vlcera & tumores omnes reddit inſuppurabiles, Aph.20.libro 5.

Hinc frigidorum ventriculorum coctio tardiſsima, ſed appetentia plurima. Hinc etiam hydrops omnis fruſtrata & abolita ſanguificatione, hepatis actione, refrigerati per ſe aut conſenſu aliarum partium. Frigidum etiam rem coqui cœptam, vt ſic dicam, recrudat: ob id leguminibus coqui cœptis affuſa, deinde frigida percoqui prohibet. Eadem ratione aqua puteana coqui promptè nequeunt legumina, niſi hæc antè cocta ſit: nam ob craſsitiem glaciatam intrò permeare ad coquendum non poteſt, vti calore aliquo iam tenuata: qualis eſt fluuialis, pręſertim ſi longiuſculè abſit à fontibus, hique orientem potius quàm ſeptentrionem ſpectent. Sic fructus omnes ac ſemina autumni frigus intempeſtiuum & immoderatius percoqui prohibet. Quod verò frigori tribuimus, idem calori imbecillo (quem ferè frigus vocamus) tribuẽdum eſt plantarum & animalium interno, atque etiam externo.

6 Frigidum eſt inimicum cerebro, ſpinali medullæ, neruis, atque adeò neruoſis omnibus, & natura frigidis partibus, quibus calidum eſt amicum, Aph. 18.libro.5. Nam pars omnis intemperata, ſed adhuc intra fines ſanitatis, à ſimilibus ſuæ intemperaturæ cauſis promptè offenditur, tranſitque in morboſam intemperiem. Modico autem contrariorum vſu ad mediocritatem tranſmutatur. Frigidum eadem ratione calidis partibus amicum oſtendit inſpiratio: & ſi febris eſt, aut citra febrem intemperies cordis calida, quo calor eſt maior, eo frigidiorem aërem expetit: ſic & arteriarũ diaſtole,

ſtole, expiratio quoque & ſyſtole dictas partes refrigerant, quanquam per accidens vacuantes calida & fuliginoſa excrementa, ſi tamen frigidior aër, nec antè fractus gargareone, & aliis oris partibus in cor trahitur, lædit, vt docet Gal. in vſu gargareonis. Item in vulneribus thoracis aut capitis penetrantibus chirurgiam exercere oportet in aëre calido.

Sic frigidum, qualis eſt nix, glacies, thoraci nocet, tuſſes mouet, à quarum violentia ruptis vaſis, ſcreatum ſanguinis excitat: cui niſi citò & tutò proſpiciatur, phthiſis, & hectica, & mors tandem ſuperuenit. Cerebro item per refrigerantia compreſſo, deſtillationes, vt paulò antè dixi, fiũt, Aph. 24. lib. 5. & ipſum à ſudore, pluuia, vel alio refrigeratum nec recalfactum, largam gignit pituitam, tum ex ſuo alimento, tum ex ſuſceptis à corpore toto vaporibus, quos craſſando promptè, affatim vertit in aquam: vt noſtra capitella terrea, plumbea, vel alia materia, ſi linteo aqua frigida merſo circundentur, largiorem aquam per capitellæ naſum mox profundũt. Mulieres refrigerato capite ab oleo Heræ ex nucibus viridibus facto in raucitatem, grauedinem, deſtillationem inciderunt, lib. 1. comp. ph. part. Multæ puellæ abluto ſæpe per lixiuium capillo, vt flaueſcat, nec ſiccato, in morbos à capite frigidos & graues ſæpe incidunt: præſertim quibus id erat frigidius vel natura, vel poſt natiuitatem.

7 Frigidum præter naturam & vehementius, tam internum quàm externum corrumpit, & enecat non animalia modo, ſed plantas quoque permultas, & (quod ſemel vidimus miſerabili hominum calamitate) inter ipſas triticum ipſum. Vites enim frequenter penetrabile frigus adurit, ſic vt quædam moriantur. Hinc multi iter agendo per niuoſa loca mortui riguerunt, & quibuſdam partes mortuæ deciderunt, extincto in his calore natiuo à frigore valentiore. Sic cor aut cerebrum frigere, mors eſt, vt paulò antè dicebamus. Cor enim caloris natiui fontem ſemper feruere oportet, cerebrum frigere nunquam oportet, vt lib. de vſu pulſuum & partium. Ob id Hippocrati lib. 1. prognoſticorum expiratio per morbos acutos frigida maximè eſt lethalis: minus lethale eſt in eiſdem morbis extremas partes frigere: magis genitalia, & nares, & aures, & partes alias capitis, quòd genitalia etiam inter principes partes referat Galenus cap. 9. artis me-

dicæ:hæ autem frigidum cerebrum declarant. Sic interna frigiditas eodem calore vel extincto (vt Aph.21.lib.5.) vel foras expulso (vt cap.5.lib.4.meteororum Arist.) corrumpit.

Idem frigidum denigrat & obscurat. Indicat sanguis refrigeratus in parte aliqua per ecchymomata, aut aliter effusus, vel extra corpus aperto vase emissus: ostendit idem sanguis melancholicus. Mortuis quoque, timidis, tristibus, vigilibus, longo carcere clausis, decolorationem quandam & pallorem inducit, coloremq; plumbeum, vt initio lib.12.meth.

Aph. 21. lib.5. & lib.3.temp. Aph.15. & 18. lib.1. Lib.9.method.

Frigidum per accidens calefacit, carnosum enim æstate media, in meridie affusa frigida calefacit calore primùm intrò compulso, deinde eiusdem intus aucti ad cutim reuocatione. Quæ reuocatio si non fiat, sed paulatim calorem intus colligat, coctionem iuuat: ob id ventres hyeme & vere natura calidissimi: si verò imbecillus est calor, eum extinguit. Ob id cuti febricitantium occurrens frigus eamq; densans, calore febrili transpirare prohibito, & inde intus aucto febres auget. Hinc diariæ, & interdum putridæ à cute per frigus densata, & prohibitis ob id excrementis difflari, vt in febribus, & 8. & 9. methodi abundè docet Gal.

Frigidum etiam siccat non ex prima facultate, sed per accidens, humectante materia quæ fluit, & quadantenus quæ fluxit in vicinas partes per frigus admotum expulsa. siccat quoque per accidens, dum calorem expellit, quòd is multam simul humiditatem sibi pabulum educit, Galenus libro 5. simpl.cap.4.& Arist.cap.5.lib.4. meteororum: & Gal.lib.1. comp.ph.gener.

Cap.4. libr.5. simpl.

Frigidum per accidens humectat, compressam à se humiditatem in vicinas partes regerens: eandem à cerebro in partes subiectas deprimens, ac in corpore densato humiditatem intus multã concludens. Quo fit, vt nobis hyeme interna non modo calidiora sint, sed etiã humidiora ab aëris nos ambientis frigus, effluuium nostræ substantiæ largius prohibens.

Frigidum etiam per accidens nos humectat, non consumpta ab eo humiditate superflua aut etiam naturali. Quæ res quosdam impulit, vt negarent temperamentum frigidum simul & siccum posse consistere: quod tamen reuera aliquandiu consistit, semper non consistit, vt libro primo temp. docet Galenus.

Has

Has calidi & frigidi actiones ferè auget essentiæ tenuitas, moratur crassities: vtrũq; enim cum tenui essentia promptius in profundum subit, citius mordet ac vlcerat, in minima friatur, nisi lentor aut durities iuncta repugnet, cùm crassa contra: hinc caustica crassæ essentiæ sunt dolorifica magis.

Horum effectuum calidi & frigidi singulorũ testimonia adscribere potui, sed non visum est, quòd illa nimis multa essent, & quòd sint testibus fidẽ faciẽtibus, etiã puero perspicua. Ex problematis omnibus, & libris Hippocratis & Galeni proferre non fuerit difficile: cùm in has qualitates primas & reliquas duas omnium propè effectorum causæ reducantur vel primo vel secundo & aliarum qualitatum interuentu.

Siccitas & humiditas magis materiales sunt qualitates, minusq; efficaces, ob id earum actiones minus latè patẽt, quàm calidi frigidi: tamen ociosæ non sunt, sed aliquid etiam agunt (vt in quatuor elementorum actionibus primariis & secundis probauimus) & actiones aliæ quædam primas has siccationem scilicet & humectationem sequuntur. *Lib.7.meth.*

Siccatio enim durat: quandoquidẽ omne siccum si modicè calens siccum permanet, durum est. Id ostendit lutum æstiuo sole duratum, lateres etiam igne siccati. Ossa item, cartilagines, ligamenta, & reliquæ corporis nostri partes solidæ, id est, crassæ & duræ, & animalium cæterorum, atq; adeò plantarum omniũ: maioris tamen & minoris ratione in singulis horum generibus latissimè fusa: ac etiã in vno alicuius corpore, in quo sunt ossa siccissima, ob id durissima, & quo sicciora sunt, eo etiam sunt duriora caro & adeps & nerui sensifici minimum sicca & dura: in medio horum reliqua est latitudo magis & minus siccarum partium. Omnes verò tandẽ adeò siccãtur, vt rigidæ ac inflexiles duræq; fiant à calore nostro humidũ depascente, & à siccitate in nobis ignea, sed multo largiore terrea. Vnde sanitatis tuendæ scopus est non mediocris, siccitatem illam præproperã frangere, ac ne tam citò fiat prohibere humectante victu. Idem ostendit conuulsio ex inanitione omnis seu siccitate, qualis plurima & periculosissima morbis acutis superuenit. Item lapides, metalla, terrea denique omnia ob id dura, quòd sint sicca, & quanto duriora, tanto sicciora, & contra: dum vt dixi, modice calentia talem retineant duritiem, cùm terra ipsa elementum si vsquam inueniat *Lib.2.temperament.* *Li.1.prognost. Hippo. Gal. in lib. de nat. hu.*

ueniatur, fit adamante durior ob ſiccitatem ſummam.

Cap.4.lib.5. ſimp. Siccum autem quia bifariam ſiccat, duobus etiam modis durat. Primo, humorẽ in poris & ſpatiis contentum ebibendo. Deinde alterando & ſicciorem reddendo partium eſſentiam, conſumendo ſcilicet ipſarum humiditatem. Poſsis alias ſiccationes duas addere dictas lib.7. methodi, ſed remotiores ſunt, & quæ poſsint ſub harum priore cõtineri. Quod autem ſiccans ſecundo loco diximus, id eſt, quod etiam propriè durum efficit. Nam durum repletione eſt renitens: durum concretione eſt congelatum & coagulatũ. Siccantia enim propriè & primariò nominantur, quę digerunt, & temperamentum ad ſicciorem ſtatum perducunt, qualia ſunt omnia vacuantia præſertim inſigniter, ſiue per ſe vacuent, ac noſtram ſubſtantiam diſsipent, vt medicamẽta purgantia, hæmorrhagiæ omnes tam ſpontinæ quàm medicæ, vrinæ largiores, vt in diabete: ſudor profuſior, vt in cardiaca affectione: ſemen largius, in venere: ſiue per accidens, vt inedia, aut victus tenuior, & quę calorem acriorem reddunt, vt labores immodici, vſus acrium, ſalſorum, & reliquorum immodicè calidorum. Adde omnes animi affectus, aërem calidum, ſiccum, & cætera, quæ corpus per ſe aut per accidens quouis modo vacuant.

Ibidem.

Lib.1.c.ph.g.

Humectationem ſequitur mollitio. Omnia enim humida ſunt mollia, ſi cum calore tantum modico humida perſeuerent. Ob id ſanguis, pituita, & reliqui humores, quia liquidi conſiſtentia ſunt (licet horum quidam ſiccent) etiam molles ſunt, & adeps mollis, magis quidẽ humidiorum animalium, qui propriè pinguedo dicitur: minùs verò mollis & craſsior terroſiorum, qui propriè adeps vocatur. Caro item mollis eunuchorum, puerorum, mulierum, vtpote humidiorum: duriuſcula, foſſorum, nautarum, agricolarum. Sic lutum & terra imbre irrigata molleſcit, rubigo ferramentorum, oleo: rubigo dentium, aqua diacalciteos: adamas & calculus in nobis, ſanguine hirci calido: vnio & teſta oui, aceto: ebur zytho vel oxycrato, id eſt, poſca mollitũ fit tractabile: metalla quoq; ſingula ſuum habent emolliendi genus, quod tractabilia magis ea ſine igne reddat: quanquam ea etiam tum humida verè non ſint.

Lib.11.ſimp.

Humectatio & ab ea mollitio fit vel penitiſsimè in totam

partem

partem nostram, idque per solam nutritionem, vel superficie tenus & per spatia rerum humectatarum inania, non autem per totum, qualis ea quæ fit à balneo vel fotu aquæ dulcis, vel olei maturi. Hæc enim spatia quidem inania humore suo replent, & madorem quẽdam solidis partibus addunt: earum autem substantiam totam non reddunt humidiorem, seu humidum earum substantificũ non verè instaurant. Quanquàm est credibile, tenuiore eius madoris parte humidum ipsum quadantenus recreari. Vera autem partium humectatio per solam fit nutritionem, hoc est, vacuatæ triplicis nostræ substantiæ repletionem, lib. 4. simpl. cap. 9.

Harum autem facultatum quasdam ratione prima & sola inuenimus, alias sensu interdum vnico: est quando etiã duobus & tribus & quatuor. Neque enim calcem & niuem, quòd candida sint, rosam quòd rubra, vt calidam aut frigidam dicas, sufficit: sed tactus visui additus calcem calore causticam, niuem frigore glaciantem inuenit, & nobis id firmiter persuadet: ac inde saporem aliũ esse salsum, alium acrem, alium amarum, aut dulcem gustatus iudicat, vt calidum frigidum humidum siccum tactus. Multorum item probationem ex odore molimur, & facultatis eorum robur ex vehementi exhalatione deprehendimus, vt virtutis imbecillitatem ex odore remisso. Propterea quæ in odoratorum genere sunt odoratissima, illa in eodem præstantissima putantur, vt pòst audies. Alia calidi, frigidi, humidi, sicci significata, & singulorum exempla non protuli fuga sermonis prolixioris. *Gal. in theriaca ad Pisonẽ.*

Coniugatas inuicem actiones primas calfactionem aut refrigerationem cum humectatione vel siccatiõe, quæ sequantur secundæ vel tertiæ actiones, ex prædictis simplicibus colligere non erit difficile. Sunt autem facultates & actiões tertiæ, quæ vlteriùs procedendo propè particulatim appellantur: vt sarcotica, colletica, epulotica, vretica, vomitoria, eccoprotica, errhinos, apophlegmatica, menses ciendi aut sistendi facultas, seminis generatrix, extinctrix, prouocandi, reprimendi. Quales magna ex parte primas simul & secundas sequuntur: vt sarcoticum siccum ad primum gradum: detergens, colleticum siccans & astringens: epuloticum siccans, ad secundum gradum valenter astringens. *Lib. 3. method.*

Est

Eſt quando in neutram poſsis apertè reiicere hãc tertiam: vomitorium enim eſt hoc, illud vt bulbus vomitorius, nux vomica, agaricus, elleborus albus, non ob aliquam qualitatem primam vel ſecundam, ſed quia vel ſubſtantiæ ſuæ raritate innatant, vel ſtomacho ſua ſubſtantia ſunt contraria.

Sed quæ ex ſecundis deſiderari poſſunt, & quæ ad tertias pertinent tum facultates tum actiones, ſic accipe ex libro 5. ſimpl. Gale. quorum exempla ex libris ſimplicium ſequentibus collocupletare poſsis.

Tenuantia ſunt calida, tenuium partium, vt cinnamomũ, piper, zingiber, caſia, ariſtolochia.

Plato in Timæo, & lib. 1. vſus part. Cap. 3. lib. 5. ſimpl.

Craſſantia frigida, craſſarum partium, vt malicorium, balauſtium, galla.

Durum eſt, cui caro noſtra temperata cedit.

Molle, quod cedit carni eidem, id eſt, cuti.

Corpus durum molle
- Abſolutè ſeu in ſummo, terra dura, aër, & aqua mollis.
- In victoria ſeu exceſſu, os durum, caro mollis.
- In collatione ad ſymmetrũ, vel quoduis obuium, vel ſeipſum dum habebat ſecundũ naturam, id eſt, durius molius: quo ſignificato hîc audiendum eſt.

Corpus durũ, id eſt ſeipſo dum ſanum erat, durius
- Siccitate, q͛d propriè ſiccum dicitur, à
  - Valido & longo motu, ſolis æſtu, medicamẽtis ſiccãtibus, ſumptis vel admotis, inedia per accidens ſiccante, febre ardente aut longa, affectibus animi, vigilia, etc. cauſis ſiccantibus.
  - Humectatione
- Cõcretione, quod ꝓpriè durũ dicitur, à
  - Vehementer frigido humore in partẽ affluẽte, vel in ea ob frigidã intẽperiẽ nato, vel à frigidis admotis in ea congelato.
  - Calfactione
- Repletiõe, q͛d propriè renitens dicitur, à
  - Largi & ſupflui humoris aut vaporis in partem aliquam affluxu
  - Vacuatiõe per frigida, calida, ſicca

Fit molle.

Tenſio

Tẽsio articuli vel alteri⁹	Siccati plusculum, humectatione Refrigerati immodicè, calfactione Inflammati, vacuatione humoris Scirrhum patientis, emollientium vt œsypi vsu	Laxatur.

Cutis etiam tenditur à subiectis ei musculis tumentibus, vel à carnis copia. Partes etiã aliæ tenduntur repletione quauis, laxantur à caufis contrariis. Articuli verò ferè laxantur humectatis ipsos ambientibus ligamentis & tendonibus. *Cap.10.*

Rarefaciens est, quod poros cutis dilatat, calidum modicè, siccum minimum, tenuium partium: vt chamæmelum, althæa, oleum vetus, chamæmelinum, ricininum. *Cap.13.*

Densans huic contrarium, poros contrahit, frigidum aqueum non terreum, non aëreum, non astringens: vt aqua frigida, semperuiuum, portulaca, tribulus viridis, lens palustris.

Anastomωticum, id est, ora venarum & arteriarum aperiens, est calidum, acre, mordax, crassarum partium, & terrenum: vt cyclaminus, allium, porrum, cæpa, fel taurinum. *Cap.13.*

Stenωticum, id est, eadem ora constipans & contrahens, est frigidum, astringens, crassarum partium, non acre: vt bolus Armenia, & terrenorum corporum magna portio.

Attrahens, succos ex alto vehementiùs euocat, calidum, tenuium partium: vt dictamnus, thapsia, sagapenum, fermentum, fimus columborum & anserum, fæx vini vsta, calx viua, sandaracha, quæ etiam incidunt, digerunt, rodunt: attrahens similitudine totius substantiæ medicamentum purgans & alexiterium pòst dicetur. *Cap.16.*

Repercutiens, succos occurrentes in altum repellit, frigidum est, crassarum partium: quod si etiam astringit, multò magis repellit, vt acerba, austera.

Modicè repellunt rosarum folia, flores, succus, ericæ fructus, palmulæ, capreoli vitis, germina & folia rubi, canirubi, aspalathi, cyperus, malobathri folium, radix spicæ nardi, crocus, lycium, hypocisthis: magis acacia, omphacium: maximè malicorium, balaustium, galla omphacitis, rhus vterque, fructus myricæ, spina Aegyptia. Succus tamen ex nucum vigentium corticibus expressus maximè astringẽs, tenuissimæ esse substantiæ ostenditur, quòd lanarum substantiam totam & manus contractantium penitus tingat & contumacissimè, ita *Initio lib.4. c.ph.p.& lib.6.* *Lib.6.c.ph.p.*

vt ge-

vt generofifsimis abſterſionibus elui nequeat. Aſtrictionem enim ſubſtantię tenuitas iuuat maximè, quòd aſtringentia ob ſubſtantiæ craſsitiem in altũ corpus penetrare non poſſunt, & denſata aſtrictaque ab his ſuperficie corporis cui admouentur, viam ſibi ad interiora præcludũt, ob id partes inflammatas minùs iuuant.

Cap.10. Emplaſticum, id eſt, illinens, quòd poris corporis illitum tenaciter hæret, eſt glutinoſum, terrenum non acre, vt butyrum, adipes, oleum, reſinæ, gummi: ſic aloë, bolus Armenia, gypſum, farinæ addito liquore emplaſtica euadunt. Eadem ſunt emphractica, id eſt, obſtruentia poros ſuo lentore, quos tamen aloë ſumpta amarore terget & aperit.

Cap.11. Eccatharticum, id eſt, poros omnes expurgans, eſt acre, partium per aduſtionem tenuium, nõ glutinoſum, vt nitrum, aphronitrum, abrotanum, orobus, lupini amari, amygdalæ amaræ, & cætera nitroſa & amara, etiam ſi parum aſtringant, vt abſinthium: ſed hæc & ſimilia poros cutis non purgant, internos latiores purgant.

Hæc eadem ſunt ecphractica, id eſt, obſtructionem tollentia pororum, tum internorum, vt hepatis, lienis, venarũ: tum cutis. Præter ea (vt nuper dixi) quę etiam aſtringunt. Hæc etiam ſunt rhyptica generatim dicta.

Rhyptica ſpeciatim ſordem à cute & vlceribus tantùm tergent, non etiam obſtructa liberant, quia ſunt amaris imbecilliora, ſalſa ſcilicet & dulcia: vt ſal, mel, hordeum, faba, amygdala dulcia.

His contraria ſunt emphractica, id eſt, obſtruentia multitudine, craſsitie, lentore. Dulcia quoque hepar & lienem promptè obſtruunt, quia ceu iucunda citò ab his rapiuntur ante coctionem.

Lib.1.c.ph.p. Tergentia etiam pilos tenuant, vt nitrum vſtum, nitri ſpuma, fictiles teſtæ, pumex, buccinorum & purpurarum & cæterorum oſtreorum teſtæ vſtæ, tritæ, tenui cribro cretæ: ſic oſſa ſepiæ etiam non vſta, alcyonium, ſtruthij, bryoniæ, dracontij, ariſtolochiæ radix, veratra, furfur, beta, lixiuium.

Initio lib.7. c.ph.par. Tergent modicè, farina fabarum, hordei, ciceris, ſemen lini torrefactum: magis terebinthina, thus, mel deſpumatum,
Lib.2.c.ph.g. amygdalæ amaræ: valentiùs erui farina, ſemen hormini, radix ireos, & panacis. Valenter tergentia omnino etiam digerunt,

runt, ob id valde ſiccant.

Anodynum, id eſt ſedans dolorem, vacuata doloris cauſa, calidum primo gradu, tenuium partium: vt chamæmelum, panis calidus, lac, adeps anſeris, gallinæ, ſuillus, 1. lib. pharm. g. Narcoticum autem frigidum, craſſum, vt opium, mandragora, papauer, hyoſcyamus nomine tantum abuſiuè anodynum dicitur, quia tactum ſtupefacit, ſine quo non eſt dolor. *Cap.18. lib.5. ſimpl.*

Odyneron verò, id eſt dolorificum, quicquid affatim alterat, aut continuum ſoluit.

Suppurantia in pus vertunt humorem tumefacientem & carnem contuſam: ſunt calida quantum pars ſuppuranda, ita vt eſſentiam caloris augeant, qualitatem non intendant, nec obtundant. Sunt & humida, ſic tamen vt nec augeant, nec minuant humiditatem partis naturalem, quod ſaltem ſit manifeſtum & ſentiri queat, ſed aliquid excrementi in ſpaciis vacuis contenti per halitum digerant. Sunt denique emplaſtica, poriſq; obſtructis eſſentiam caloris augent: vt hydrelæum, panis cum oleo, pix, adipes, medullæ, gummi, radix altheæ. Agunt igitur caloris quantitate: emollientia autem caloris qualitate: ſunt enim calidiora nobis, & humiditatem excrementitiam, & naturalem partium humorem modicè deſiccant, phlegmonas & alias diſpoſitiones coquit myrrha, crocus, caſtorium, thus, fœnigræci cocti ſuccus, quæ & digerunt, præſertim myrrha. *Cap.2.5.6.7. 8.lib.5.ſimpl.*

Eſcharoticum, id eſt cruſtificum, ignis modo & cauterii corpus colliquat, & ſæpe eſcharam facit, eſt calidum ſiccum quarto gradu, craſſæ eſſentiæ, dolorificum: vt calx viua, fæx vini vſta: quamuis enim vrendo tenuiora ſeipſis euaſerint, craſſa tamen adhuc ſunt eſſentia. *Cap.14.* *In fine lib.5.*

Septicum, id eſt putrefaciens, etiam cauſticum & vrens, ſ[illegible] parum vehementer, eſt calidum ſiccum minus, eſſentiæ tamen tenuioris, exiguo morſu, & dolore aut nullo: vt arſenicum, ſandaracha, chryſocolla, aconitum. *Cap.14.lib.5. ſimpl.*

Cathæreticum, id eſt ſuperficiem ſolam detrahens, & hyperſarcoſin abſumens, vnde & ſarcophagon quoque dicitur, eſt calidum ſiccum minus quàm ſepticum: vt flos Aſiæ petræ, æris ſquamma, æs vſtum non lotum. *Ibidem.*

Sarcoticum, id eſt carnem gignens in vlcere cauo, eſt ſiccum ad primum gradum, detergens modicè & ſine morſu, *Cap.15.lib.5. ſimpl. & lib. 3.meth.*

non astringens: vt hordei farina, thus, & quæ plurima lib.3. methodi describuntur.

Ibidem. Colleticum, id est glutinans carnem in vlcere, est siccius sarcotico, astringit, non terget: vt omnia acerba & austera.

Ibidem. Epuloticum vel synuloticum, id est cicatricem vlceri inducens, siccat & astringit magis quàm colleticum, non terget, vt æs vstum in dura carne: in molli autẽ lotum, malicorium siccum largius inspersum, & puluis tenuissimus cathæreticorum paucus, vlceri inspersus cuspide specilli.

Cap.21. Vreticum seu diureticum, id est vrinas mouens, mediocres quidem eccatharticum, plurimas verò acrius, calidius, siccius medicamentum: vt semen apii, petroselini, fœniculi, dauci, & quæ lac augent, ac menses cient.

Cap.20. & 22. Lac gignunt ex sanguine
- Pauco, victus calidus, humidus, plenior.
- Pituitoso, calida primo vel secundo gradu, nõ siccãtia, vt eruca, anethũ, fœnicul⁹, virẽtia.
- Bilioso, purgãtia bilẽ, vict⁹ calidus, humidus.

Menses mouentia calida sunt magis, quàm lac gignentia, & sicca modicè: vt sabina, calaminthe, pulegium, daucus, & alia permulta: quorũ catalogus exprimetur in syrupo arthemisiæ.

Semen gignentia & prouocantia calida flatuosa, bene nutrientia, vt bulbi, fabæ, scincus, satyrion, eruca.

Semen extinguentia & corrumpentia, refrigerantia, desiccantia, totis substantiis contraria: vt nymphæa. Sic ruta, agnus, suo calore seminis substantiam consumunt.

Semen supprimunt frigida alimẽta, & medicamenta sumpta & admota: vt lactuca, blitum, atriplex, cucurbita: quæ ipsum cogunt, incrassant, stabile reddunt.

Cap.19. lib.5. & 23. 24. & sequẽtibus lib. 5. simpl. Cathartica, id est purgatoria, vel communiter quæ excrementa quouis modo vacuant (vt bechica, errhina, apophlegmatismata, vretica, menses mouentia) vel per excellentiam, quæ vomitu aut ventris deiectione humorẽ sibi familiarem trahunt, non solo calore sed qualitatu quæ in substantiis sunt, proprietate, seu totius substantiæ similitudine, & simili elementorum quatuor mistione. Quæ res sola experientia cognoscitur, quamuis in quibusdam color aliquid eius insinuet, id tamen non certò, vt aloë, rhabarbarum, flaua & amara bilem flauam & amaram trahunt: & myrobalanus, citrina. Cnicus autem & elleborus albus, & turbith album, & agari-

cus

cus albus, pituitam: elleborus niger, myrobalanus Inda & nigra, humorem melancholicum. Trahit autem medicamentum humorem, non trahitur ab humore: quia ob calorē suum est potentius in attrahendo: sunt enim omnia sic purgantia potestate calida. Eadem si non purgant, cocta in humorem transeunt, qualem attrahunt: nisi quòd horum quædam in nobis corrupta in venenum abeunt. *Aph.24.lib.1.*

Hypercathartica, id est superpurgantia, sunt ex his valentiora viribus aut quantitate, & quæ vacuato humore sibi familiari, eum deinde trahunt, qui ob tenuitatem, calorē, liquiditatem, est ad sequendum paratior: postremò sanguinem naturæ maximè familiarem. Morsu enim suo venarum in ad ventrem pertinentium ora laxāt & aperiunt, vasaq; ipsa reddunt imbecilla ob fatigationem & intemperiem. Hæc aliis sunt vacuanda vel obtundenda, vt cesset hypercatharsis. *Cap.26.27.lib.3.simpl.*

Bechica sunt tam quæ tussim excitāt, vt cap.17.lib.2. quàm quæ eam sedant, vt cap.1.lib.5. & bechicæ hypoglottides in compositione med. part.

Ecstatica, id est mentem alienantia, vt croci magna copia, solanum manicum.

Euchyma sanguinem bonum gignentia, hoc est, rubentem, crassi & tenuis medium.

Cacochyma, quæ biliosum, vel pituitosum, vel melancholicum, vel aquosum gignunt.

Epicerastica, quæ paulatim bonum succum sufficiunt in locum mali paulatim vacuati, vnde epicrasis, Gal.lib.9.meth. Sunt etiam quæ obtundunt aliorum malignitatem vel morsum, vt vua passa mordentes mediocriter stomachum humores obtundit, lib.2. alimentorum.

Exasperantia, quòd lenius vel mediocre in cauitatibus fuit, & excrementis, vt acerba, austera, cruditatem parientia.

Lenientia asperatas cauitates, vt oua mollia & recētia: item dulcia asperam arteriam læuem faciunt, & cancani herbæ radix, gummi, tragacantha, glycyrrhiza, vina dulcia. *Gal.in simp.et lib.7.c.ph.p.*

Quæ ex dictis facultatibus qualitates primas, vel simplices, vel coniugatas nullius alterius interuentu sequuntur, vt molliens caliditatem, humiditatem: durans frigiditatem, humiditatem: laxans, humiditatem: tendens, siccitatem: hypnotica frigiditatem, secundæ sunt: etiam si adsit substantiæ tenuitas

vel crassities adiutrix, vt crassans, repellens, astringẽs, stipans, frigidam, crassam: rarefaciens, digerens, attrahens, anodyna, hydrotica, vretica, calidam, tenuem substantiam sequuntur: aperiens, detergẽs, expurgans, caustica, calidam crassam. Præter quæ multis etiam adest substantiæ similitudo, vt in purgantibus, lac & semen generantibus facultatibus, quæ rectius in tertias reiiciuntur, vt quæ primas simul & secũdas sequuntur: qualis etiam sarcotica calida attrahens, detergẽs, siccans: epulotica siccans, astringẽs: colletica siccans, cogẽs, & cætera, quæ suprà retulimus. In quibus exempla plura si requiris, ex libris simplicium sequentibus quintum sufficere possis.

Facultates quartæ. Cap. 1. & 12. lib. 5. simp. & lib. 10. simpl.

Magis etiam procedendo, ad particulares peruenitur facultates, quæ à partibus vocantur cephalica, cardiaca, stomatica, stomachica, hepatica, splenica: vel à morbis partium, ischiadica, nephritica, podagrica, colica, pleuritica: vel ab effectis, bechica, λίθων τρυπτική, id est, calculos comminuens, sarcotica, colletica, epulotica, cathæretica, cathartica, carnem super ossa nuda creans, fœtum corrumpens, fœtum extrahens, ad chœradas discutiendas, ad epilepsiam, spasmum, & alia propè infinita similiter dicuntur. Tamen sarcotica, colletica, epulotica, tertiæ dicuntur, lib. 6. comp. ph. gen. & aliæ ex tertiis inter quartas recenseri eadem ratione possunt: vt lac, semen, menses, vrinas, sudores respicientia. Reuerà enim quædam horum ambigunt, & vtrique generi vicina sunt. Ob id Auerrois. v. col. cap. vltimo tertiam & quartam in vnam miscet. Alii quatuor hæc facultatum genera aliter distinguũt, vt primæ sint calfactrix, refrigeratrix, humectatrix, siccatrix: secundæ, quæ primos effectus primarũ sequuntur, vt vis aperiendi, claudendi, erodens, glutinatoria: tertiæ, quibus medicamenta vnam partem magis, quàm aliam respiciunt: quartæ sunt à virtute & forma occulta seu specifica, vt purgatrix, venena expellens. Quibus vreticam & hydroticam mirum est per hos adiungi. In quorũ multis sufficit dicere hoc hactenus calidum, frigidum, humidum, siccũ, tenuium partium, vel crassarum, amarum, vel alio sapore præditum. Hic enim certius medicamentorum temperiem & facultatem declarat.

Sapor enim acerbus terreus, ob id frigidus, crassæ substantiæ, refrigerat, crassat, densat, constringit, repellit in superficie potius.

Austerus

Austerus illi temperamento & facultate in ipso sita, proximus est & insipidus.

Acidus, aquosus, frigidus, tenuis citra calorem, incidit, tenuat, mordet, obstructiones liberat, repurgat.

Dulcis, calidus modicè, coquit, maturat, laxat, rarefacit.

Oleosus, aqueus & aëreus, humectat, laxat, mollit.

Salsus, terreus, calidus, hinc digerit, terget, illinc cogit, contrahit, densat: vtroque siccat, & salsa à putredine vindicat.

Amarus, terreus, per adustionem tenuatus, calfacit, siccat, tenuat, terget, incidit, expurgat, menses mouet, crassa expectorat, epilepticis prodest.

Acer, igneus, calidus, tenuis, calfacit, tenuat, incidit, trahit, digerit, purgat menses, vrinas, sudores mouet, vrit, exedit, liquat, crustam facit.

Facultates autem à partibus nominatæ sunt, non quòd omnibus partis, quam nomine designant, affectibus conueniãt, nec quòd ita vni parti conducant, vt nihil aliis partibus prosint, sed quia frequentissimè & magno cum fructu ac potissimum partem iuuant, à qua nomen sunt mutuatæ: vt cephalicæ caput, oticæ aures, ophthalmicæ oculos, odonticæ dentes, stomaticæ os, stomachicæ stomachum, pleuriticæ costas, hepaticæ hepar, splenicæ splenem, nephriticæ renes, arthriticæ articulos, ischiadicæ coxam, podagricæ pedes: & aliæ simili ratione.

Adhæc quæ medicamenta humores vel alterant, vel totius substantiæ similitudine vacuant, id æqualiter in toto corpore præstant. Ob hæc illis facultates illæ à partibus nominatæ sunt miscendæ, cùm in ipsis partibus humorem coquere, vel ab his vacuare volumus: vt oxymeli pituitam coquit, incidit, tenuat, vacuat ex æquo in omnibus corporis partibus: cum pæonia verò aut bethonica coctum id valentius in capite præstat: cum capparibus aut tamarice in liene: cum eupatorio in hepate. Quæ igitur capiti tota sua substantia sunt familiaria, vsu maiorum probata, & practicorum quos vocant, sunt fere hæc.

CEPHALICA.

CALIDA SIMPLICIA.
Bethonica
Maiorana
Saluia vtraque

 Ruta

Ruta vtraque
Calaminthe vtraque
Satureia
Hyſſopus
Pulegium
Melilotus
Chamæmelum
Stœchas vtraque
Lauri folia & baccæ
Acorus verus
Pæonia vtraque : ſed mas potior fœmina
Ariſtolochia omnis
Cubebæ
Nux moſchata
Moſchus
Ambra
Colocynthis
Caſtorium.

FRIGIDA SIMPLICIA.

Roſa
Viola
Myrthi folia, flores, baccæ
Salicis folia, flores
Nymphææ vtriuſque flores
Caphura
Quæ verò his ſunt frigidiora & narcotica, ſunt vſu periculoſa.
Hyoſcyami folia, & flores & ſemen
Mandragoræ radicis cortex
Cicuta, præſertim maior & cruda
Papauer, præſertim nigrum, & ex eo opium
Nymphææ folia recentia.

FRIGIDA COMPOSITA.

Electarium de gemmis
Aurea Alexandrina
Elect. διὰ ἀρωμάτων
Dia caſtoriu
Diambra
Pliris duplex
Aromaticum, roſatum
Tinnitui aurium oleum balaninum, philoſophorum, euphorbii, laurinum proſunt.
Saccharum & mel
Roſatum,
Violatum,
Nymphæatum.
Dia morωn verò, & dia caryωn Phlegmonis oris conueniunt.

PNEVMONICA, THORACICA, PLEVRITICA.

CALIDA SIMPLICIA.

Glycyrrhiza
Vuæ paſſæ
Amygdalæ dulces, & ex his oleum
Strobyli, id eſt, nuclei pinei
Piſtacia recentia
Dactyli
Auellanæ
Saccharum & mel
Hyſſopus, Praſium
Iris, Calaminthe
Origanum, Braſsica
Enula, Squilla
Radix maluæ & althææ
Crocus, Myrrha

Spica,

Spica, Pulmo vulpis.
Agaricus.

FRIGIDA SIMPLICIA.

Hordeum
Lac vaccinum
Amylum
Semen bombacis & papaueris
Viola
Iuiubæ
Sebeſten
Pſyllium
Adiantum omne
Mora
Santala
Gummi acaciæ
Tragacantha.

CALIDA COMPOSITA.

Dia penidion
Dia hyſſopi
Dia praſii
Dia θείων
Dia calaminthe
Dia iris
Linctus de pino, de ſquilla, de braſsica.

FRIGIDA COMPOSITA.

Dia penidion ſine ſpeciebus
Saccarum violatum
Dia tragachantum frigidum
Electarium reſumptiuum.

CARDIACA.

CALIDA SIMPLICIA.

Amomum
Cardamomum
Cinnamomum
Xylaloë
Cubebæ
Caryophyllum
Doronicum
Enula Campana
Bugloſſum vtrunque
Ozimum
Polium
Roſmaris
Mentha
Meliſſophyllon
Cortex citri
Crocus
Moſchus
Ambra

FRIGIDA SIMPLICIA.

Roſa
Viola
Nymphæa
Aurum
Argentum
Sapphirus
Hyacinthus
Smaragdus
Vniones
Corallium
Ebur
Santala
Succinum, Caphura
Terra ſigillata
Belletzicæ myrob.
Os à corde cerui
Semen oxalidis
Sericum crudum

CALIDA COMPOSITA.

Diambra
Dia margariton calidum
Exhilarans Galeno adſcriptū

Electarium de gemmis
Confectio alkermes
Aromaticum rosatum

FRIGIDA COMPOSITA.
Diarhodon sine speciebus
Saccharũ rosatum & violatũ
Syrupus rosatus & violatus
Dia margariton frigidum
Electarium trium santal.
Frigidi fructus conditi
Trochisci de bolo
Trochisci de caphura.

STOMACHICA, GASTRICA.

CALIDA SIMPLICIA.
Amomum
Cardamomum
Cinnamomum
Zingiber
Piper omne
Nux moschata
Macis
Caryophyllum
Xylaloë
Spica, Casia
Cortex citri
Saluia
Mentha
Absinthium
Maiorana
Anisum
Cuminum
Mastiche.

FRIGIDA SIMPLICIA.
Rosa, Viola
Malum granatum triplex
Cucumer
Cucurbita
Melones
Pyra
Cydonia & cæteri austeri fructus
Portulaca
Lactuca.

CALIDA COMPOSITA.
Diacydonium Gal.
Diagalanga
Diacuminum
Dianisum
Dia .rion peperon
Oleum cnici & piperum
Zingiber condîtum
Cepulæ myrob. condítæ
Cortex citri condîtus
Aromaticum rosatum
Elect. stomachicum.

FRIGIDA COMPOSITA.
Saccharum & syrup. rosatus, violatus
Cydonia, aut persica, aut fructus alii austeri condíti
Diasantalon.

HEPATICA.

CALIDA SIMPLICIA.
Absinthium, præcipuè Ponticum
Schœnu anthos
Spica nardi
Cinnamomum
Calamus Aromaticus
Malabathrum
Asarum, Apium
Fœniculus, Anisum

Ammi,

Ammi, Daucus
Squilla
Cicerum decoctum
Eupatorium, id est, agrimonia
Chamædrys
Fumaria
Cassutha
Amygdalæ amaræ & dulces, & cætera propè amara & dulcia, quæ ipsum tamen promptè obstruunt præter saccharum & vuas passas.

FRIGIDA SIMPLICIA.

Lichen, id est, hepatica
Intybus vterque
Cichorium omne, vt scariola, cicerbita, hieracium, chondrilla
Oxyacantha
Portulaca
Lactuca
Viola
Solanum
Semina quatuor frigida, maiora & minora quæ vocãt.
Santala
Caphura
Ebur
Adiantum omne
Ruscus & asparagus media esse possunt: tenuitate tamen essentiæ obstructiones liberant.

CALIDA COMPOSITA.

Rosata nouella
Antid. de aromatibus
Diarhodon abb. cũ speciebus
Dianisum
Diacyminum
Diacalaminthe
Diospoliticum
Trochisci de rha barbaro.

FRIGIDA COMPOSITA.

Diasantalon
Ceratum santalinum
Diarhodũ abb. sine speciebus
Saccharũ rosatũ & violatum
Trochisci de caphura.

SPLENICA.

CALIDA SIMPLICIA.

Thymus, Epithymus Græcorum & Arabum.
Genistæ flos
Cortex radicis eiusdem & capparis
Cortex medius fraxini, & Sambuci
Scordium,
Chamædrys
Chamæpitys
Buglossum vtrunque
Rubia, Nasturtium
Asarum, Calaminthe
Acorus
Agnus
Hammoniacum
Bdellium
Castorium, & ferè quæ hehar respiciunt.

FRIGIDA SIMPLICIA.

Cortex radicis Tamaricis, & folia & fructus
Asplenum, id est, ceterach

Adiantum omne
Intyba & Serides
Semina quatuor frigida, magna & parua.
Lacryma vitis & folia.

CALIDA COMPOSITA.

Diacalaminthe
Diacyminum
Acetum ſcillites
Dia hammoniacu emplaſtrum.

FRIGIDA COMPOSITA.

Diaſantalon
Ceratum ſantalinum
Acetum, præſertim album, atque adeò deſtillatum, ſed id calidius eſt.
Oleũ balaninũ, id eſt, deben, & de hammoniaco, & ſimilibus: ad ſcirrhos lienis, vt ipſa balanus myrepſica, apta. calidis addipoteſt.

NEPHRITICA, CYSTICA.

CALIDA SIMPLICIA.

Abrotanum
Eryngium
Eruca
Vrtica
Sarxiphagum
Lithoſpermum
Iuniperi baccæ
Radix Apii, Ruſci
Aſparagi, Fœniculi
Dauci,& horum ſemina
Cubebæ,& propè quæ hepati & lieni calida conducũt, & vretica.

FRIGIDA SIMPLICIA.

Plantago vtraque
Nymphæa vtraque
Hordeum
Semen pſyllii
Lactucæ, Portulacæ
Intyborum & Seridum
Papaueris albi,
Frigida ſemina magna, id eſt, Peponum, & Melopeponũ,Cucumeris,Cucurbitæ,Citreoli quem vocant.

CALIDA COMPOSITA.

Zingiber condîtum
Oleum ſcorpionum
Emplaſtrum de baccis lauri.
Syrup. de duabus & quinque radicibus.
Oxymeli ſcillites.

FRIGIDA COMPOSITA.

Ceratum ſantalinum
Syrup. nymphææ,violarum, & cætera propè quę hepar & lienem refrigerant.

HYSTERICA.

CALIDA SIMPLICIA.

Arthemeſia
Sabina
Calaminthe
Origanum
Pulegium
Parthenium
Meliſſophyllum
Ariſtolochia vtraque
Gentiana

Valer

Valeriana
Rubia
Ruta
Cinnamomum
Calamus Aromaticus
Schœnu anthos
Spica
Myrrha
Opopanax
Moſchus
Ambra, & cætera propè renes calfacientia, & menſes mouentia.

FRIGIDA SIMPLICIA.

Corallium vtrunque
Nymphæa vtraque
Balauſtium
Galla
Polygonium vtrunque
Semperuiuum vtrunque
Portulaca, & propè alia, quæ renes refrigerant, & menſes ſupprimunt.

CALIDA COMPOSITA.

Diacalaminthe
Dianiſum
Diambræ
Diaſatyrion
Tryphera magna ſine opio.
Oleum amygdalinum vtrunque, nardinum
Aromaticum moſchatum
Oleum rutæ, croci, philoſophorum.

FRIGIDA COMPOSITA.

Diaſantalon
Ceratum ſantalinum.

ARTHRITICA.

CALIDA SIMPLICIA.

Naſturtium, Sinapi
Chamædrys
Chamæpitys
Hermodactylus
Herba paralyſis phlomidum ſpecies
Scilla
Rhaphanus
Enula Campana
Origanum
Pulegium
Calaminthe
Porrum, Aſarum
Ruta, Acorus
Terebinthina
Myrrha
Opopanax
Bdellium, Hammoniacum
Sagapenum
Styrax, Galbanum
Euphorbium
Caſtorium
Caſsia nigra
Stercus vaccinũ } admota, enim ſunt, anodyna.
Panis calidus
Sapa
Oeſypus

FRIGIDA SIMPLICIA.

Acetum
Aqua roſarum
Myrti partes
Pſyllium
Bolus Armenia
Intyba & Serides
Lactuca

Semp

Semperuiuum vtrunq;
Solanum
Opium
Hordei cremor
Folia hyoscyami parum calfacta.
Folia cicutæ paruæ torrefacta.

CALIDA COMPOSITA.

Oleum auellanarum & seminis aranciorum
Oleum vulpinum
Oleum balaninum.i.de ben
Oleum ex lapide gagate, & styrace,& euphorbio.
Oleum laurinũ, & ex nucleis cerasorum.
Oleum Philosophorum
Oxycroceum
Ceroneum
Diachylon
Diameliloton
Oxymeli scillites, & cætera quæ cerebrum & neruosas partes calfaciunt.

FRIGIDA COMPOSITA.

Oleum rosatum & de ranis.
Vnguentum populeum
Syrup.limonum,& cętera renes refrigerantia.
Oxycratum,id est,posca.

Quoniam purgatrix facultas inter quartas quoque continetur, vt dictum est,pauca de purgationis ratione,& singulos humores purgantibus medicamentis etiam hîc adscribenda sunt.

Gal.Aph.2. lib.1. Purgatio est humorum sua qualitate molestorum vacuatio:siue enim hi calidiores,frigidiores,humidiores,sicciores, aut per coniugationem harũ qualitatum à sibi mediocri temperamento recesserint idoneo ad sanguinis probi constitutionem, siue aucti immodicè iustam sibi proportionem sanguini inculpato componendo necessariam supergresſi sint, *Aph.9.lib.2.* semper qualitate ipsa molesti videntur, ergo vacuandi : sed priùs ad expulsionem apparati. Corpora enim cùm quispiam purgare volet,oportet fluida facere, hoc est, humores crassos *Gal.ibidem* tenuare, lentos incídere, & tergere, & fluxiles reddere, ac *Aph.22.lib.1.* meatus aperire, per quos facienda est vacuatio. Tunc autem concocta medicari, atque mouere oportet non cruda : quanquàm verò hæc propriè coctionem à natura in morbis salubribus factam loquantur:abusiuè tamen humorum expellendorum apparationem prædictam Medici etiam coctionem appellant, fortè quòd crassum dum est tenuatum, habile magis est,vt à natura coquente vertatur in alimentum,si quid in eo relictum erat benignũ,reliquum ad expulsionẽ promptiorem

rem secernatur. similiter dũ lentũ est incisum, & detersum, & fluxile. Eadem ratione practici addunt bilem flauam esse coquendam, vt quanuis ad vacuandum sit maximè habilis ob caliditatem,tenuitatem,leuitatem: tamen ne eius vis tam furiosa partibus noceat continentibus, aut in quas trahitur, aut per quas excernitur refrigerantibus obtundenda eis videtur: quòd etiam hoc modo si quid in ea benignum supersit,à natura separetur feliciùs, ac coquatur, ac minùs putrendo, quod prauum est mitescat: suam fortè sententiam ex his Galeni atque Hippoc.locis tuentes. *Aph.59.lib.5.*

Tertiana exquisita quæ lõgissima est,septenis circuitibus finitur, & ardentes die septimo per crises finiri solent, cocta natura materia biliosa,& expulsa.

Chamæmelum sanat febres biliosas, & ex cutis densitate natas,easque percoctas. *Li.3.simp.c.9.*

Signa coctionis prauorum humorũ in pleuritide per sputum,in affectibus ventris inferioris per deiectiones,in febribus putridis & affectibus venosi generis per vrinas colligit Hipp.Galenus,in Aph.progno.crisibus;libris therapeuticis.

Humorem crassum & lentum & flatulentum,& saniem acrem & mordacem in oculum affluentem,& fluxionem à capite in pulmones,& lassitudinem tẽsiuam, & phlegmonôde, in libris de compositione pharmac. particular. coquit Galenus. Crocus & Myrrha ibidem coquere dicuntur humores prauos & præter naturã in pulmone & stomacho. Ergo morbi omnes,& materiæ omnes prauæ coqui à Medicis interdũ dicuntur abusiuè.nam propriè à calore moderato in benignũ rei coquentis alimentum versio est coctio:quę etiam in morbis sanguineis fieri videtur,dũ pus ex sanguine in phlegmone fit à calore etiã natiuo, & hypostasis in vrinis per febres: sed ea est imperfecta, cùm à solo calore natiuo non fiat, verumetiam ab eo qui præter naturam est,putrefactio addatur.

Quid quòd bilis flaua seipsa interdum multò crassior efficitur, dum vitellina, æruginosa,isatôdes euadit? An non tunc apparãda expulsioni est? Aut cur Galenus extenuandis & tergendis humoribus biliosis anchusam onocleam subamaram sufficere affirmat? Afferrem Actuarium bilem coquere zulapiis quibusdam in purgantibus bilem, nisi fæcem Arabicam resipere ipsum vellem mox audire. *Lib.6.simp. in anchusa.*

Medica

Medicamenta igitur purgantia humorem sibi familiarem tota sua substantia trahunt sumpta, & quod magis mireris, admota horum quædam. Bilem enim flauam vacuant.

CHOLAGOGA.

Aloë
Absinthium
Scammonium
Fumaria Dioscorid.
Thlaspis semen
Sesamoides vtrunque
Cucumer agrestis
Pepli & Peplidos semen
Sambuci & Ebuli folia, & semina
Colocynthidis fructus siccus
Empetrum & Polypodium eidem.
Addunt cum Arabibus recentiores,
Mannam, seu Mel aërium
Tamar Indos
Myrobalanos, præsertim flauas
Cassiam fistulam
Rha barbarum
Rosas, præcipuè dictas vulgò incarnatas
Violas nigras seu purpureas.

BILEM ATRAM.

Epithymum
Pulegium
Tragoriganum
Parthenium
Armenius lapis
Cap. 5. Lib. 2. simp. Centaurium minus
Elleborus niger, sed hic deiectione, vt albus vomitu.
Addunt iidem,
Lapidem Armenium lotum Alex. Trall.
Lapidem stellatum seu Cyaneum, vulgò lapidem laxuli
Sennam
Esulam.

PHLEGMAGOGA. PITVITAM.

Cnici semen
Coccum gnidium
Hypophaes, Galenus libro 1. fac. nat.
Lathyris & Tithymallus omnis
Cucumeris syluestris radicis cortex
Styrax pinguis & flauus
Daphnoides,
Ricinus
Scammonium,
Chamælæa
Thimelæa,
Sambucus
Ebulus,
Colocynthis
Elleborus vterque
Polypodium Dioscorid.
Addunt cum Arabibus recen

centiores,
Turbith
Hermodactylos
Sarcocollam
Sagapenum
Opopanax
Euphorbium.

HYDRAGOGA. AQVAS DVCENTIA.

Granum gnidium, etiã phlegmagωgum Galeno
Aes vstum, & lotum, æris flos, æris squama,
Chamædrys, Chamæleon, Galen. lib. I. facul. natur.
Ricinus, Lactuca syluestris
Tripolij, & Hemerocallis radix
Sambucus,
Ebulus
Tithymallorum genera.

Lib. the. ad Pison.

PITVITAM ET AQVAS.

Squama æris
Euphorbium
Chamælæa, etiam bilem.

Ex his patet, quædam etiam plures humores trahere, vel ob actionis vehementiam, vel ob diuersas in toto ipso substantias diuersas. Nam trahunt

FLAVAM ET ATRAM BILEM

Veratrum nigrũ, quod etiam phlegmagωgũ quibusdam est.
Fumaria.

BILEM VTRANQVE ET PITVITAM.

Peplium
Polypodium.

BILEM ET PITVITAM,

Colocynthis
Elleborus albus
Tithymallus
Elaterium
Agaricus
Aristolochię, Clematidis fructus siccus
Thymus
Ciclamini radix
Chamæpitys
Empetron eadem, & præter hæc aquas Diosc. & Galen.

Sanguinem purgari tradunt porrorum capitatorum succo mercuriali, viola alba, syluestri malua, saluia, veratro albo, quod & bilem vacuat: non quòd illa sanguinem foras trahant, sed quòd vel ipsum ab humoribus corruptis expurgant (qua ratione omnia propè purgantia medicamenta dici queunt sanguinem purgare) vel quòd actionis vehementia ipsum trahunt

trahunt in hypercatharsi: vel quòd ipsum tenuatū calfactum ad venarum exitus promoueant: qualia quæ sumpta hæmorrhoidas promouent, menses cient, vrinas cruentas excitant: hæmagogum inde dictum medicamentum, vt cicer, præsertim agreste, & alia multa Galeno in simplicibus.

Quæ enim herba corpori admota per poros sanguine educto homines necabat, cognosci desiit magno mortalium cómmodo.

Lib.1.fac.nat. & lib.theriaces ad Pison.et li.de nat.hu. Recipimus ergo medicamenta facultate quadam natiua conuenientem sibi succum trahere, quomodo partes tam animalium quàm plantarum singulæ alimentum tota substantia sibi familiare, & amicum, & conueniens trahunt: & magnes ferrum, & electrum, id est, succinum, paleam, & alia huiusmodi à natiua quadam facultate conuenientis attractrice.

Admiratiōe eadem dignum est, feras venenosas cùm corporibus suis nostro sint inimicæ, & tam subitò nos perimant, morsibus à se factis succurrere & solas hominem à tali periculo vindicare: quòd scilicet simile retrahat ad se sibi simile, suamque substantiam in se reuocet. Quapropter à crocodilo læsis, ipsius adeps vulneri impositus summo est præsidio. *Gal.in theriaca ad Pisonē.*

Morsus muris aranei etiam lethalis sanatio, citra dolorem fit mure ipso trito & imposito. Morsus viperæ ipsa vipera trita & imposita sanat: & theriaca ipsa imposita, atque etiam sumpta, aliarum etiam ferarum omnium venenatorum morsibus efficax.

Huc pertinet nonnullorum natiua quędam totius substantiæ societas, ex qua si iungantur, & iuncta seruentur, vis quædam mira consurget: id quod maiorū experientia longa probatum pro experto & certo recipimus. Ob id cōposita medicamenta vsurpamus, quæ à prioribus Medicis iisque insignibus vehementer commēdata fuerunt: neque negligimus, quæ recentiores experientia longa comprobarunt.

Lib.5.c.ph.p. Quid quòd alexipharmaca quædam sic venena trahunt sumpta, si sumantur, aut admoueantur ictui vel morsui venenoso, vt venenum ipsis insidens videas.

Nec solùm venena trahunt, sed plurima etiam aculeos & spicula indolenter è corporibus nostris extrahunt, quæ nulla vi nostra educere antè licebat.

Vt autem rebus quibusdam magna inter se est cognatio

natura

naturarũmque ſimilitudo (quod præter dicta generationes
quoque animalium, & inſitiones plantarum oſtendunt, vt
Hippocrates docet lib. de natura hominis) ob quam hoc il-
lud trahit, hoc illud non lædit: vt euphorbium ventrem *Lib.9.c.ph.p.*
ouium ſolùm non erodit, vt in eo ſeruari poſsit, qualiter in
folliculo ſuo bilis: ita aliis odium eſt manifeſtum non mo-
do animalibus inter ſe, ſed etiam plantis inter ſe, & plantis
& animalibus in homines, & in certas quaſdam hominum
partes, aut partium affectus.

Braſsica & hedera viti & ebrietati aduerſantur.

Allium magneti affrictum, & oleum ſuccino, attractionem
horum peruertunt, & ille ferrum abigit, hoc paleas etiam
oleo imbutas.

Cantharides veſicam peculiariter & ſolam afficiunt. *Lib.the.ad Pi-*

Lepus marinus pulmones ſolos ex omnibus animalis par- *ſon.et initio c.*
tibus vlcerat. *ph.g.*

Cicuta homines occidit, ſturnos nutrit, nec vim lethalem
in his exercet.

Veratrum homines corrumpit, coturnicum cibus eſt.

Amphisbænam animal biceps ſi grauida fuerit ſupergreſ-
ſa malè abortit.

Stellio ſcorpiones viſos ſubſtringit, & ita perimit.

Baſiliſcus belua ſubflaua triplici frontis apice munita, vi-
ſus etiam ſolum, aut ſibilo auditus, homines necat: ipſam au-
tem beluam mortuam ſi quod animal attigerit, ſubitò mori-
tur. Ob id omne aliorum animalium genus propinquitatem
ipſius deuitat.

Vſta murium capita, & ex melle illita alopeciam curare *Lib.the.ad Pi-*
poſſunt. Capita apum & muſcarũ vſta alii ſimiliter adhibẽt *ſonem.*
eodẽ ſucceſſu. Stercus muriũ cum aceto illitũ idem poteſt. *Ibidem.*

Viperæ pellis in puluerem redacta, impoſita alopeciis, pi- *Ibidem.*
los mirificè regenerat. *Lib.11.ſimpl.*

Caput leporis vſtum cum adipe vrſino illitum. *Lib.1.c.ph.p.*

Hedera, braſsica, rhaphanus naturali facultate ebrietati re- *& Plin.*
ſiſtunt, & vitibus, vt dixi, ſunt inimica, vt ſi circum ſe feran- *Ibidem.*
tur, diffugiant. *Lib.6.ſimpl.*

Palmulæ proprietate quadam capitis dolorem faciunt.

Pæoniæ præſertim maris radix recens collo appenſa, con-
tactu carnis calfacta, olfacta, continuò epilepſiam ſanat: huius

tamen rationem reddit Gal. ibidem.

Lib.th.ad Pis. Cameli aut mustellæ cerebrum siccum ex aceto potum epilepticis medetur.

Ibidem. Castoris testiculi poti, conuulsioni remedio sunt.

Lib.th.ad Pis. Hirundinis cerebrum ex melle illitum ad suffusiones facit.

Ibidem. Fel hyænæ illitum suffusionem discutit, visum acuit.

Ibidem. Aspidis exuuium tritum & illitum ex melle visum facit acutissimum.

Ibidem. Accipiter in vnguẽto susino coctus hebeti visui medetur.

Ibidem. Cantharus, id est, scarabeus oleo incoctus, auri instillatus eius dolores sanat.

Lib.10.simpl. Stercus canum solis ossibus biduo pastorum, ob id durum, album, neque grauiter olens, optimum est in crustis oris, & anginis: strenuè enim iuuat, nec vllam habet insuauitatem. Eoq; siccato, læuigato per cribrum medicinale creto, Musa Medicus plurimum vsus est, cuius testimonium maximi facit Galenus: additq; hoc medicamento se nullum nouisse valentius, neque in anginis, neque in paristhmiorum phlegmone, aut tonsillarum magna adeò, vt suffocationis sit periculum. Item in dysenteriis, & summè inueteratis vlceribus & summè malignis. Idem digerit & desiccat alios affectus. Quod experientia longa & ipse, & eo priores Medici probauerunt ad anginam quidem mistum aliis huic affectui conueniẽtibus: ad dysenterias verò cum lácte probè cocto postea per calculos ignitos vel ferrum candens vstulato.

Lib.10.simpl. Stercus pueri triduo nutriti lupinis dulcibus, aut gallinis, perdicibus ex aqua, aut tenui iure probè coctis, pane bene cocto cum sale pauco, & fermento, & vino vetere tanto, quantum perfectè possit coquere, ipso die tertio primum acceptũ, siccatum, læuigatum cum melle attico illitum (insufflatum Gatinaria) statim sanat gutturis phlegmonas sine venæ sectione: cuius experientiam certissimam sæpe vidit Gal.

Alexãder Aph. initio probl. Hæmodiam, id est, dentium stuporem ab acidis & acerbis & austeris natum, vt lib. de optima secta, portulaca esu sanat, causa eius effecti nobis incognita: huius tamen causam reddit Gal. lib. 6. simpl. & Arist. prob. 38. sect. primæ.

Lib.th.ad Pis. Ceruinum cornu, aut bouis astragalus vsta, cum vino trita, denti vacillanti circumlita eum confirmant.

Ibidem. Veruecis cerebrum ex melle illitum, infantium dentitioni

vtilis

vtilissimum. Idem præstat mel & butyrum, gingiuas tamen tenuando, Gal.lib.10.simpl. Item & cerebrum leporis cum capite toto elixum, lib.11.simpl.

Coctionem ventriculi iuuare, & stomachicum esse ventrem mergi, vel elixum, vel siccatum & sumptum, & tunicam interiorem ventriculi gallinarum siccatam & potam, falsum est expertus Galenus: tamen in ea promissione vana etiam hodie perseuerant, qui principes Medici habentur. *Lib.11.simpl.*

Iaspis virens os ventriculi adhæsu re vera iuuat proprietate quadam. *Lib.9.simpl.*

Astragalus bouis vstus cum lacte potus lumbricos rotundos educit. *Lib.th.ad Pis.*

Vaccini lactis potus dysentericos iuuat. *Ibidem.*

Hepar lupi hepaticos tota substantia iuuare sufficienter se expertum dicit Gal.lib.8.comp.ph.part. & hodie hepatis eius siccati puluerem cum vino albo dant hydropicis, tanquàm secretum aliquod remedium. Id tamen hepar lupi mistū medicamento hepatico (quod ex eupatorio fit) minimo id efficacius reddidit. Dabat autem Galenus læuigati hepatis lupini drachmam vnam cum vino dulci, vt thereo Cretico, vel mulso protropo, id est, quod defluit antequàm vuæ calcentur. Nam id gratum hepati, quia ipsum nutrire potest, ac medium est inter calidum & frigidum. Si verò febris adsit, datur cum aqua calida, aut succo sereos, vel simili. *Lib.11.simpl.* *Lib.8.c.ph.p.*

Caro trium κοχλίων, id est, cochlearum, multum tusa cum vini nigri cyathis tribus calfacta, pota, hydropicos tota substantia non vna aut altera qualitate iuuat. *Asclepi apud Gal.lib.8.c.ph.p.*

Affecto iecori eupatorios herba strenuè auxiliatur: id autem quia astringendo hepar roborat, & tenuitate essentiæ, ac incidendo & tergendo citra cal[illegible]m manifestum obstructiones eius liberat. Pistacia hep[illegible] obit[illegible] conferunt. *Lib.th.ad Pis.*

Vua passa tota substantia est familiaris hep[illegible]enta omnia cum nutriendo corpore habent propr[illegible] quandam secundum totam ipsorum substantiam. *Lib.2.alim.* *Lib.2.c.ph.p.*

Stercus bubulum aridum vstum tribus coc[illegible]ribus potum hydropicos iuuat. *Lib.th.ad Pis.*

Lumbrici terræ, quæ γῆς ἔντερα, id est, [illegible]testina vocat Gal. ex melicrato poti icterum purgat[illegible]x uberant. *Ibidem.*

COL

COLICA.

Lib.10.simpl. Stercus lupi ossibus pasti, ob id albidius, supra frutices, vepres, herbas altiores prima æstate repertum non in terra: potum cum pauco sale aut pipere, aut alio simili, ex vino albo tenui, vel aqua, & (quod mireris) ad λαγῶνας, id est, ilia appensum dolores colicos citra phlegmonem persanat, aut saltem plurimum mulcet, & his ita præcauet, vt non redeant: vel si redeant, tardius & mitiores multò redeunt, etiam si ipsum stercus teratur cum ossibus deuorati animalis non præmansis nec concoctis. Appendendum verò vinculo & cingulo ex lana ouis à lupo mactatæ, vel ex pelle ceruina, vel quauis alia materia. Vmbilico infantis inter telas consuto & appenso ventri idem hodie tribuitur, & certissimum affirmari audio.

Gal. in ther. ad Piso. & lib. 11. simpl. κορύδαλλος vel κόρυδος ὄρνις, id est, galerita assata vel elixa, si assiduè edatur cum iure, colicos sæpe plurimum iuuare expertus est Gal. Hæc auis pusilla, in capite gerit ceu galerum ex pilis erectis natum, nobis ob iter plerunque obuia. Marcellus Empiricus hupupam accipit, quòd apicem in capite gerat, pauonum modo, vt Dioscorides ait in corydalo, cui κοιλιακοῖς opinor mendosè pro κωλικοῖς iuuare scribitur: sed hupupa οὐκ ἔστιν ὀρνίθιον μικρὸν, id est, auicula parua, quantam Dioscor. & Galenus corydalon affirmant. Vires easdem ad colicos dolores & nephriticos tribuunt periti, & probatissimas pulueri auiculæ nobis frequentis (quam vulgus mesenguam vocat.)

Lib.10.simpl. Stercus gallinæ cum œnomelite vel aceto, vel vino aqua diluto colicum dolorem diuturnum sanat.

SPLENICA.

Lib. th. ad Pis. Astragalus bouis vstus ex oxymelite potus lienẽ absumit.

Ibidem. Myrobalanus ipsa splenem iuuat.

Asplenium, capparis, tamarix tota substantia familiares lieni plantæ ipsum iuuant, & liquant, & absumunt tumentem: quin vsu multo asplenium ipsum consumit omnino.

NEPHRITICA.

Ibidem. Sarxiphagon & betonica renes iuuant, vt alia aliarũ partium propria medicamenta.

CYSTICA.

Ibidem. Scorpius assus cum pane comestus, vesicæ calculos cõterit: & lumbrici terræ ex vino sumpti, & murium stercus potum.

Vesica

Vesica caprina aut ouilla cremata, ex posca pota: aut leporis testiculus ex vino odoro coctus, potus his qui vrinam inuiti reddunt, benefacit. *Ibidem.* *Lib.9.c.ph.p. in fine.*

VENEREA.

Renes scincorum poti, pudenda intendere creduntur. *Lib.th.ad Pis.*

Bouis astralag⁹ vstus, trit⁹, potus mediocriter venereus est. *Lib.11.simpl.*

ARTHRITICA.

Caput milui sine plumis vstum cum aqua, quantum tribus digitis capi potest, podagricis auxiliatur. *Lib.th.ad Pis.*

Lumbrici terræ cum rosaceo cerato illiti podagricorum inflammationibus conueniunt.

Erinacei terrestris caro siccata, pota elephanticis, cachectis, conuulsioni obnoxiis, nephriticis, anasarcicis auxiliatur, quia valenter digerit, & siccat. *Lib.11.simpl.*

Mustelæ caro siccata, pota, epilepticos iuuat eadē ratione. *Ibidem.*

Elurorum salitorum caro trita palos & spicula extrahit, tanquam trahendi vim habeat.

Myacum, id est mutulorum caro morsibus canū medetur.

Cochlearum caro pertrita valenter siccat etiam hydropicos: & muccus ex ipsis haud ita pridem captis stylo confixis émanans cum thure vel myrrha, vel aloë, vel quibusdam horum, vel omnibus ad cerati crassitiem coactus aures purulentas desiccat: & fronti affixus, oculorum fluxiones.

Cochleæ cum testis tusæ palos extrahunt, & menses sistunt. Caro ipsius sola vulneri etiam neruorum imposita sola pulchrè glutinat, & sine phlegmone in homine etiam duro & agresti addita farina volatili, & si vis, thure, myrrha, resina fricta: hæc initio libri vndecimi simplicium. Horum tamen causa quædam reddi potest, quòd scilicet digerant, siccent, trahant calore.

Lignum Gaiaci (quod vocant) scabiem Hispanam tota sua substantia sanare quibusdam videtur, cùm tamen in eo sapor sit amarus & acer, non inualidus: vnde vim habet incidendi, tenuandi, tergendi, & purgandi, per quas facultates vacuat vrinis, sudore, vomitu, deiectione, insensili, transpirátu, putrem ex contagione materiam: sæpe tantum spirituosam, cùm recens est contagio, nec vehemens, & spiritus affici contumaces: sæpe simul etiam humidam, cùm in vasa ipsa &

corpus mali labes iam grassatur. Cui corruptelæ nisi occurratur per alterantia & vacuantia, etiam in partes solidas impetus fit, easq; putredo occupat, ferro sæpe & cauterio tantùm curabilis: quomodo ex diariis in affici promptis trãsitus fit in putridas, ac interdum in hecticas febres, nunquam si absolutæ sint, curabiles. Neque victus tenuis & tenuans, catapotia Aegidiana, aut illitus ex argento viuo, suffitus ex cinnabari factitia, vel hærbarum digerentium & tenuantium decocto (quæ sunt alia hodie consuetissima mali huius remedia) ratione alia quàm corruptæ huius materiæ totius vacuatione, luem istam persanant.

Li.the. ad Pis. Taurini cornu rasura cum aqua pota sanguinis eruptio-
Ibidem. nem cohibet.

Ibidem. μηροὶ, id est, femora vsta idem præstant, & aluum solutam
Ibidem. sæpe sistunt.

Lib. II. simpl. Hippopotami cutis vsta, læuigata, ex aqua corpori admota panos digerit.

Adeps anseris & cerui medulla ex rosaceo phlegmonæ medetur, & dolorem mitigat.

Cinis cancri fluuiatilis substantiæ proprietate mirabilis in morsu canis rabidi: & alysson herba antè dicta, lib. 6. simplicium.

Ex his patet à partibus animalium quibusdam morbos quosdam curari: quin ipsa etiam tota eorum corpora affectibus quibusdam auxiliantur. Cancer enim fluuiatilis tritus illitusq; spicula & surculos extrahit, quod etiam carni siluri piscis saliti tribuit Diosc. & capiti saurarum trito Gal. lib. II. simpl. & aliis præterea multis hanc trahendi faculta-
Lib. I. c. ph. g. tem vterque certam adscribit. Sunt enim medicamenta par-
Li. the. ad Pis. tibus quibusdam amica, alia iisdem inimica, alia his atque illis affectibus idonea, vt abundè docuimus. Ne mireris igitur, partes viperæ medias theriacæ impositas, vim illi efficacem tribuere ad resistendum morsibus viperæ, & elephantiæ, & aliis permultis affectibus. Adde quòd quædam simplicia medicamenta ex tota ipsorum substantia vnam quandam & simplicem habent virtutẽ, cuiusmodi ferè sunt prædicta. Alia mixtam in tota sua substantia facultatem habent, & duplici actione funguntur, tam manifestè sæpe, vt etiam quàm maximè contraria ab eis in corpore fieri videamus:

atque

atque id miraculum eſſe videntibus apparet, & inopinabile quibuſdam audientibus ac impoſsibile putatur, niſi viderint.

Lapathi enim folia ventrē cient, ſemen aſſumptū ſtringit. *Ibidem.*

Braſsicæ, lentium, oſtreorum, oſtracodermorū omnium, & gallorum vetulorū ius & decoctum ſumptum, aluum ſoluit: ipſum autem ſingulorū corpus ſumptū ventrē cōprimit. *Ibidē. & lib. 1. aliment. Lib. 11. ſimpl.*

Gallinarum ius ſimplex aluum ſiſtit: gallorum ius cum ſale prolixiſsimè coctorum ſubducit. *Lib. the. ad Piſon.*

Aloë & ſquama æris ſupercreſcentes vlcerū carnes aſtringunt, & humores ſub his notos ſubinde ſiccant: aſſumpta autem per os corpus totum purgant: quia nihil eſt, quod ſumptum & admotum vires habeat eaſdem. *Lib. 3. temperament.*

Serū lactis potū aluū ſoluit, caſeus ſumptus ipſam cohibet.

Proximum autem miraculo eſt trifolium herba hyacintho ſimilis, quando vere flores emittit, & ſemen habet κνίκῳ ἀγρίῳ ſimile, hæc enim decocta multum, & morſibus phalangii aut viperæ ex aquæ fotu admota ipſis medetur, & dolores ſtatim ſedat. Eodem verò fotu in alio non morſo parti ſanæ ſenſum ſimilem, & dolores ſimiles his quos morſus inuehit, omnes excitat: morſus itaque ſanat, & ferarum modo partem affligit.

Quis omnia hæc non modò cognoſcenda Medico, ſed etiam admiranda non iudicat? Neque ſolum animalibus ipſis inter ſe, & ipſorum partibus quibuſdam & plantis & metallitis quibuſdam ſecum, aut cum aliis magna eſt naturæ ſocietas aut contrarietas: ſed quod etiam ſaxeus admiretur, ſonis ipſis aut corporibus ſonoris inter ſe tanta eſt cognatio, vt ſibi ſimilibus delectari videātur: fide enim teſtudinis quauis, quo voles modo attemperata, ſi correſpondentem ei in teſtitudine altera ipſe attemperas, intendendo & remittendo, cùm ſonum edet ſimilem ſono alterius tibi antea non audito, altera illa velut exultans concutitur, tanquam ſimili ſuæ attemperaturæ ſono gaudens harmoniaq;. Eam verò ipſius concuſsionem feſtuca tenuis illi antè impoſita apertè declarabit. Multò maiora his miracula Deus optimus maximus etiam in hac rerum mūdanarum fæce excitauit, quorum fidem certiſsimam experientia quotidiana perficit, qua ſola percipiuntur, quæ totius ſubſtantiæ ſimilitudine aliquid perficiunt, nullaq; methodo planè conſtant, nec ratione actio illa *Lib. 6. ſimpl. in alyſſo et alibi.*

inuestigari potest, quanuis in quibusdam reddere conetur Galenus: vt in pæonia & alysso vim siccandi & digerendi insignem tribuit, quibus ad curandam spumam opus est, sed sumptum alyssum etiam agit & sanat rubidum ipsum canem & hominem.

Hæc fusius tractare poteram, & collocupletare remediis propè infinitis tota substantia operantibus, quæ partim ab aliis scribuntur veteribus, partim à neotericis & practicis, partim hodie in vsu sunt frequentissimo rusticorum, nisi libri magnitudinem immodicam fuissem veritus. Adde quòd non statueram librum substituere de his quæ proprietate

Lib.11.simp.in cancro fluuiat.

substantiæ totius quid agunt, quem Galenus aliquoties est pollicitus: an verò eum præstiterit, ignoratur: nondum tamen inter eius opera comparet. Id aliquando aut mihi aut alteri latius fundere licebit & elegantius maximo mortalium emolumẽto. Nam illa & celerius & multò certius quod possunt præstant, quàm quæ qualitatibus manifestis agunt, neque tanta egent aliorum simplicium mistione, per quæ melius agant, aut sine quibus non agant, aut per quæ conseruentur.

Lib.11.simpl.

Licet eorum quædam aliqua ex his postulent, vt cancrorum fluuialium cinis morsum canis rabidi cum thure & gentiana præstantius multò curat, quàm per se & solus: ne putes cum quibusdam ea si miscentur, vim suam perdere.

Medicamenta hæc, quæ secundum aliquam totius substantiæ proprietatem agunt aliquid, siue sumpta, siue admota, siue etiam appensa, experientia sola sunt inuenta, & eadem probanda, an id præstent, quod ipsis tribuitur.

Lib.10.simpl. in sang. vespertilionis.

Horum tamen non paucorum ratio quædam reddi possit, vt quòd omnia facultate incidenti prædita olfactu vel potu iuuant epilepticos: qua ratione pæonia his salubris, quæ tota substantia id facere aliis dicitur: item portulacæ hæmodiam ab acidis, acerbis, austeris natam curantis, causa incognita Aphrodiseo initio problematum, declaratur Aristoteli, sect. 1. probl. 38. & Galeno, lib. 6. simpl. & lib. de opt. secta. His probatis fides est habenda: non autẽ incantationibus verbosis, nec vocibus barbaris quas præstigiatores vsurpare consueuerunt.

Lib.1.simpl.

MET

METHODVS COMPONENDI IN QVATVOR CONSISTIT.

PArtem operis hoc libro ſecundo inſtituti tertiam aggrediamur,& doceamus in quibus cõponendi medicamenta ratio conſiſtit. Ea verò vt reliquorum componendorum in tribus potiſsimum verſatur, rerum ſcilicet miſcendarum delectu, earundem quantitate, & forma compoſiti futura. Quæ tria etiam in quouis medicamẽto tam compoſito quàm ſimplici ſumendo, aut admouendo obſeruanda ſunt. Deligitur enim hoc vel illud medicamentum, verbi gratia, purgatorium, & datur hac vel illa quantitate, & forma vel catapotiorum,vel potionis,vel alia,quæ ægro gratior, & fini propoſito aptior fuerit. *Qualitas,quãtitas,tẽpus cauſarũ ſalubriũ, cap. 85. artis medicæ,& alĩbi paßim.*

Porrò miſcendæ res compoſito medicamento deligendæ ſunt, quæ plurimæ quatuor. Hæ quæ affectum præter naturam, hoc eſt morbum, morbi cauſam, ſymptomata abigant: aliæ, ſine quibus priores affectum abigere nequeant: aliæ tertiò, per quas melius primæ affectum tollant: poſtremo etiam miſcendæ, quæ dictas tres miſcendorum differentias foueant, & diu integras ſeruent. Ad hæc quatuor referendi ſunt ſcopi omnes componendorum medicamentorum, ſiue ipſa vnicum habent effectum, ſiue multiplex, vt theriaca, in qua multæ ſunt particulares compoſitiones, ſingulæ affectibus quibuſdam peculiariter efficaces. Quæ quatuor,omnibus inſunt aliquid efficientibus:ob id in ſingulis corporis inſtrumentis, id eſt, partibus actionem aliquam edentibus, à Galeno inquiruntur in lib.de vſu partium, vt in oculo viſionis inſtrumento, humor cryſtallinus eſt primaria viſionis cauſa, cæteræ oculi particulæ ſunt, aut ſine quibus viſio non fiat, aut per quas melius fiat, aut à quibus cæteræ conſeruentur. Pretioſiora verò diuitibus, viliora pauperibus deligenda,vt pòſt multis ex Galeno exemplis cognoſces.

Veruntamen vt in noſtri corporis inſtrumentis particulæ multæ vſum eundem ſæpe præbẽt generalem, vt oculum vena, arteria, neruus, & quæ ipſum ambiunt oſſa, conſeruant alia tamen atque alia ratione: (Nam vena ipſum nutrit ſanguine, quem defert, arteria etiam caloris in eo natiui temperiem ſeruat: neruus motum dat voluntarium muſculis, & tactus ſenſum, etiam oculi tunicis ad dignotionem

triſtantium : oſſa ipſa ſuperciliorum, pomorum, zygomatis, naſi à foris occurſantibus tuentur.) vt lib. de vſu partium docetur. Sic in medicamentis compoſitis multa ſæpe ſimplicia idem, vt videri poteſt cuipiam, pollentia miſcentur : ſed tamen quæ particulatim nonnihil differant viribus, vel ſaltem maioris & minoris ratione diuerſa ſunt. Adhæc vt idem polleant, hoc vni parti eſt familiare, illud alteri. Sed de his poſtea fuſius. Contrà in noſtris organis pars vna interdum ſubit vſuum duorum, vel trium, vel etiam quatuor ſimul rationẽ, vt linguæ tunica per ſe ſapores diſcernit, ſenſus in ea guſtatorius, aut potius animalis in ea ſpiritus eſt, ſine quo non diſcerneret, niſi etiam ab ipſo potiſsimum diſcerni contendas.

Eius tunicæ raritas eſt, per quam melius humores ſapore præditi in ipſam tunicam recipiuntur. Eodem pertinet tunicæ huius puritas, vt nec bile, nec pituita multa craſſa, nec alio humore præſertim ſaporem aliquẽ inſignem (qualis eſt ſalſus, amarus) ſortito imbuta & tecta occurſum & penetrationem rei guſtandæ prohibeat. Senſus autem guſtatus & tactus eadem tunica ſeruatur, quo vitat calidiora, frigidiora, & cætera noxia, excipit dulcia & ſibi familiaria.

Eodem plerunque modo in medicamẽto vno ſimplici hi quatuor ſcopi inueniuntur, vt in caſia per ſe data : interdum in duobus, vt in rha barbaro cum terebinthina: nonnunquàm in tribus, vt cùm prædicto panis azymus additur: eſt quando in quatuor ſimul miſtis, verbi gratia, in tetrapharmaco, vt ſingula vnicum habeant ſcopum.

Gal. initio lib. de antid.

Cùm igitur medicamenta compoſita fiant omnino præſtantiſsima, tum ob ſimplicium quæ iniiciuntur probitatem, tum ob miſtorum virtutis proportionem, magna vtriuſque habenda eſt ratio : non neglecta interim forma compoſiti, quæ quantam vim habeat, poſtea dicemus. Vnumquodque autem eſt præſtantiſsimum, quod proprium generis ſui odorem & ſaporem habet valentiſsimum, vt de croco, caſia, cinnamomo, ſtyrace, & cæteris in theriace, & paſsim in aliis compoſitis obiter admonebimus. Proinde optima quæque à medicinalis materiæ peritis vno cõſenſu commendata, ſæpe & diu tibi ſpectanda ſunt, vt noſcas, & ab aliis deterioribus ſecernas, odore præſertim ac ſapore: quãuis & color in nonnullis rectè deligẽdis non parũ conferat Dioſcoridi & Gale-

no,

no, sed etiam & locus. Ob id postquàm traditas ab vtroque in singulis simplicibus notas obseruaris, maximum est inspicere, in qua regione vnumquodque ipsorum gignatur præstantissimum, in eamq; tibi est proficiscendum, vbi optima sunt singula: vt Galenus in Cyprum vectus, cadmiam largam, diphryges, spodium, pompholygem, chalcitin, misy, sory, chalcanthum retulit: ex Syria verò Palæstina, opobalsamum: ex Lemno, terram seu sphragidem Lemniam (cuius solius gratia in Lemnum nauigarat) tanta copia attulit, vt tota vita illi sufficerent. Quòd si ad regiones eas proficisci vel nauigare non detur, saltem per amicos fideles indidem accipe, vti Galeno ex omni natione, præstantissima quotannis afferebantur amicorum fideliũ cura & industria. Nam perditi horum coëmptores omnia vitiant, & variis modis contaminant.

Lib.9. simp. et de antidot.

Lib. 2. c. ph. g.

Quæ autem in singulis regionibus præstãtissima gignantur, Dioscorides libris 5. & alij celebres viri descripserunt: vt,

Irim, Ami } Illyricam.
Phu, Castorium, Agaricum } Ponticum.
Bitumen, Opobalsamũ } Iudaicum.
Petroselinum, Meũ Hispanũ & } Macedonicũ.
Cuminum, Aethiopicum.
Elenium, Elleborum, & ꝓpè cætera calida, tenuium partium } Ex editis & siccis locis.

Chamædrin, Chamæpityn, Hypericum, Daucum, Gentianam, Anisum, Thymum, Thlapsi, Aristolochiã, Veratrũnigrũ, Glycyrrhizã, & succũ ei⁹ } Creticũ.
Sordium, & alia permulta, de quibus paulò pòst, & lib.3. & 4. in theriace dicam.

Hyssopum Mõtana hortẽsi et cãpes. melior.
Calaminthe
Amomum Scythicũ, ibidem.
Hyssopũ Ciliciũ, Diosc. Creticum Archigenes, lib.8. comp. ph. part.

Sic medicamentum purgans bonum decernit Mesues tota sua substantia per lõgam experientiam cognita: quæ etiam mala quædam iudicauit, aut toto genere, qualia sunt daphnoides, lathyris, euphorbium, sagapenum, & alia violentiora: aut specie

ſpecie accidentali, vt turbith nigrum, agaricum nigrum, colocynthidem vnicam in planta, ſcammoniũ de regione Scenitarum. Bonum quoque deligit ſapore nobis iucundo & odore familiari, & colore non ingrato. Contrarium reiicit, ceu naturæ noſtræ aduerſum, aut parum propitium, vel miſtis aliis corrigit. Item in propriè purgatoriis attrahendo ſcilicet ea præfert, quæ rariora, leuiora, & igni propiora: vt agaricum, ſcammonium, colocynthidem, aloën, turbith, polypodium, præter pauca quædam, vt caſsiam fiſtuloſam, cnicum, ricinum, irim, hermodactylos, lapidem cyaneum & Armenium, quorum bonitas præcipua in grauitate ſpectatur, eorum plenitudinem aut naturalem ſubſtantię compactionem declarante. Quæ dos rha barbaro, abſinthio, myrobalanis comprimendo etiam purgantibus adeſt. Nec parum illi ad delectum conducunt tempus collectiõis & cuſtodiæ, ac locus natalis, & conſeruationis.

Dulcia, inſipida, ſtyptica, vomitoria, rara, virtutem nacta aut ſuperficiariam, aut imbecillam, vt violas, roſas, fumariam, adiantum, lupinos, recentia præfert veteratis. Contrà autem acria, denſa, virtutẽ validam aut penitiorem ſortita, quò vetuſtiora eò valentiora putat, modò ætate longa non ſint exanimata. Dulcia verò & ſalſa ætatis mediæ commendat.

Sic cœlum pluuium plantis calidis ſiccis vires minuit, frigidis humidis auget: calidũ verò ſiccum contrà. Quapropter & Galenus in antidotis plãtas Creticas plurimas cęteris præfert, vt paulò antè dixi: quibus tamen, inquit, non cedant Italicæ, præſertim ex locis æditis, & dum cœli conſtitutio humida non fuit. Ob hæc plantæ humidiores in locis humidioribus humidiſsimæ euadunt: in ſiccioribus temperatiores, vti
Aph.2.lib.3. & animalia. Quod Hippocrates dicebat, naturarum hæ qui-
Lib.9.metho. dem ad æſtatem, hæ verò ad hyemem bene maléve ſe habent. Sub cœlo regionem & flatum ventorum comprehendimus. Neque omittenda eſt alimenti cuiuſque proprietas, quam plerunque vitiat ſoli natura, aut cœli, aut aliarum rerum, vt fimi, ſtercoris, plantarum odio diſsidentium: vt contrà quædam perficiunt: ſic rhaphanus aut ſcilla hermodactylum meliorem facit, & hyſſopus epithymum, & quercus polypodium: contrà, lathyris ſcammonium vitiat, & braſsica vitem.

Purgan

Purgantia cum his reponãtur & vſurpentur,quæ vim eorum meliorem & tutiorem efficiunt, non augent verò acrimoniam.Ne iunge igitur ſcammonio lathyrin, vel tithymalli genus aliquod, ſed maſtichin & ſpicam, quæ omnia acria medicamenta corrigunt. Purgantia ex herbis ante triennium ferè languent, præter vtrunque elleborum. Virtus igitur ſimplicium à regione proficiſcens non eſt negligenda: quanuis calidæ tenues ex Creta plantæ ſi ſint, Italicæ aut ſimiles ſunt, aut non multò Creticis inferiores, ſi ver totum æſtatis modo ſiccum fuerit, nec plantæ ipſæ multo imbre irroratæ.

Medicamenta item deligantur omnia in ſuo vigore,& eadem bene habita:fugienda autem ceu ignobiliora quæ in ſuo genere ſunt tenuiora & graciliora, aut enormiter procera: quòd illa viribus, alimenti penuria careant: hæc verò vires alimẽti copia obrutas habeant.In quolibet enim genere pręſtant, quæ nec rugoſa, nec exilia, neque modum excedentia, ſed quæ bene nutritam & conſtrictam habent ſubſtantiam. Ob id nec crocum, nec ſcillas, nec viperas vel emaciatas vel immodicè magnas ad theriacen Galenus expetit, ſed mediocres. Eadem verò proprium generis ſui odorem habebunt valentiſsimum, & in guſtus qualitate proprietas cuiq; generi ſua,ſi præpolleat,optimum declarat medicamentum,præſertim ex plantis ſumptum,nec his omnibus, cùm quædam ſint, quas citra periculum guſtare non liceat. Viperæ verò & alia quædam medicamentorum genera notis aliis ſuo loco partim dictis,partim dicendis præſtantiſsima deligentur. *Lib.1.antidot.*

Sic primæ notæ virtutis propriæ mellis ex ſapore dulci & acri ſumuntur, quem vtrunque ſi habet valentiſsimum, quatenus melli datum eſt,optimum eſt mel,modò adſint aliæ quoque notæ ab odore,colore,conſiſtentia, & partium coalitu: vt videlicet ſit etiam pallidum, aut ſubflauum, odore iucundo in thymum inclinante, non improbè thymum referente,quia id thymo minutim inciſo adulteratum eſt:ſubſtantia item neque craſſum ſit & grumoſum, neque nimis liquidum, ſitque vnitum per totum & glutinoſum, vt ſi digito attollatur, viſci modo longiſsimè continuitatem ſeruet, nec abruptum à ſe diuellatur. Hæc enim mellis optimi ex peculiari eius natura ſunt perpetua accidentia. Sic cætera compoſitio *Lib.the.ad Piſonem.*

poſitionem facientia medicamẽta ſingulatim & accuratè explora, quia vnius cuiuſdam vitium ſæpe omnia corrumpit.

Ob id in cæteris ſimplicibus medicamentis ſaporẽ & qualitates cæteras ſenſibiles re ipſa nõ lectione ſola explora: nam experientia longa cuiuſque medicamenti facultatem indicat. Sic mellis quoddam genus eſt inuẽtum, quod largiùs coctum & deſpumatum, aut etiam citra hanc coctionem ſola vetuſtate in vinoſam qualitatem tranſit, à quo theriaca vinum odore & ſapore mentitur, quæ minùs proba eſt: quemadmodùm etiam improbatur, quę acido eſt ſapore, aut ex vino nec optimo nec vetere, aut ex pane malè confecto & largiore copia miſto cum carnibus viperinis. Sed de his ſuo loco.

Lib.1.antidot. Fructus item plantarũ deligantur non modò, vt diximus, bene habiti, fœcundiores, ampliores, ſubſtantia compactiore, ex regione legitima, & lecti in ſuo vigore, ſed qui ſurculis adhuc hæreant, ex quibus alimenti adhuc nonnihil trahentes aliquandiu minùs minuuntur, & ob continuitatem cum ſurculis, calor illorum natiuus in aërem ambientem minùs expirat. Ob id nec rugoſi immodicè ſunt, quales ſunt fugiendi, vt leues, rari, exucti, tempore lõgo rabidi. Quando nanque in compoſitis medicamentis ſcribitur euphorbium, thapſia, ſuccus aliquis aut liquor, flores, folia, fructus, radices, ſemina, vigentia ſemper accipe, fuge vetuſtate langueſcentia. Vetuſtas autem cuique ſua eſt. Thapſia enim recens vehementior, annua mediocris, bima minùs efficax, trima inutilis.

Metallicorum facultates diu vigent, tamen longo temporis ſpatio etiam langueſcunt: quædam nanque ex his anno viceſimo aut triceſimo adhuc ſunt vtilia, quia non elanguerũt, nec omnino declinauerunt. Cuique enim ſuus vigor eſt & ſua declinatio, atque ſenium. Vigor odore & ſapore, interim colore & conſiſtentiæ craſſamento his qui ſæpe viderunt noſcitur.

Cortices item radicum in totum multò ſunt vtiliores ipſis earum medullis, lib.2.antid.

Chamæpitys & chamædrys campeſtris eſt generoſior: aliæ tamen herbæ plurimæ in campis genitæ ſunt imbecilliores: in montibus & locis æditis valentiores.

Lib.4.ſanit. tuenda. Rutæ folia modicè ſiccata dioſpolitico miſcenda: nã pluſculum ſiccata, acria, amara, iuſto calidiora redduntur: nõ ſiccata

cata excrementosum quędam humorem retinent, nondum ex toto concoctum, cuius vitio flatū discutere minus possunt.

Thymum sit Atticum, aut planè ex editis locis & siccis: coma autem eius cum floribus est miscenda medicamentis: lignosum verò quicquid est, abiiciatur. *Ibidem.*

Piper longum & zingiber, ambo integra & minimè perforata: nam ambo perforari ob humiditatem excremētosam celerrimè solent. *Ibidem.* Piper longum qualitatem piperis planè habeat, nec maceratum soluatur, nec sit foraminulentum. *Lib. 4. sanit. tuendæ in diatrion. pip.*

Piper nigrum nec sit exile, nec rugosum, nec crassi corticis, sed graue, maximum, plenissimum. Album maximum sit, similiter & plenissimum.

Seseli sit Massiliense. Petroselinum Macedonicum, & præcipuè Estreaticum.

Calaminthe, Thymum, Pulegium potissimùm ex Creta: sin minùs, certè ex regionibus editis & siccis. *Ibidem in dia calaminthæ.*

Ex herbis abiecto lignoso & duro ad medicamenta accipiantur folia, & ea maximè, quæ subtilissima & virentissima, & in summis herbis nata, adhæc flores, & cum his festucæ minutissimę tenuissimæ. Hęc mediocriter siccata tunduntur, cribrantur tenui vel crasso cribro pro vario scopo, vt dicitur in his quæ melius reddunt compositum. *Ibidem.*

Sidera etiam quorundam vigorem augere nonnullis est persuasum, ob id Aeschrion cancros fluuiatiles ad morsum canis rabidi per cynocaumata frequentissimi, vrebat post ortum canis, quando sol in Leonem transiisset, non nisi luna decimaoctaua. *Lib. 11. simp. in cancris.*

Alyssos ad morsum canis rabidi efficacissima herba, ex totius substantiæ similitudine, legenda sub æstu Caniculæ: & siccata contundi, cribrari, seruarique debet, ne diffletur. *Lib. 3. antidot.*

Scalpturas, vt draconis radios habentis in iaspide viridi damnat Gal. lib. 9. simpl.

Efficacissima item sunt remedia, quæ affectui partis vt intemperiei medentur, & simul partem ipsam nutriunt substantiæ totius similitudine, vt vua passa in affectibus hepatis & vinum saluberrimum, si ægrotent sine phlegmone, erysipelate, abscessu, calida intemperie ipsius vel aliarum partium principum, vel totius. Nam alit, coquit, roborat, putredinibus resistit, intemperiem frigidam humidam, si qua adsit, tutò persanat.

nat. Eadem melli adſunt, niſi quòd ſubſtantiam non cogit corporum, quibus adhibetur: ob id nec ea roborat, ſed eius loco terget, orificia aperit, tranſitus purgat, vrinas mouet, ac nutrit: illa nõ deſpumatum, hoc deſpumatum potentius præſtat. His verò nutritoriis medicamentis ſi affectus non cedit, ad ea quæ ſolùm ſunt medicamenta, tranſeundum eſt.

Lib. the. ad Piſonem.

Medicamenta probatiſsima & vigẽtia deliguntur ad compoſitionem, à natura morbi, & ægri, & medicamenti: vt enim curatoria indicatio prima eſt à natura morbi, ſecunda à natura totius vel partis: ſic medicamenti componendi ratio additur & natura medicamenti: vt ſanguini ex pulmone educto per vas apertum conueniunt aſtringentia, vt acacia, roſa, balauſtium, malicorium: per vas ruptum, etiam aſtringentia, ſed ſimul glutinantia, & ſine morſu ſiccantia, vt gummi hederæ. Sed cùm tam aſtringentia quàm glutinoſa & emplaſtica vias ſibi prę̨cludant, calida & tenuium partium: vt cinnamomum, caſia, amomum, coſtus, piper, myrrha, eis ſunt miſcenda, quæ illis vias pręparent, & ea in corpus deducant: licet alioqui vaſorum apertioni & rupturæ, & præterea eroſioni curandæ maximè aduerſentur. Ob id ea non miſcentur ſanguinis reiectioni ex gula, ventriculo, inteſtinis, vti nec frigida, & narcotica, ſputo ſanguinis maximè ſalubria, dum frigiditate ſiſtunt ſanguinem ad vas affectum ruentem, propter dictam priùs cauſam, quòd ſcilicet viam ſibi præcludant.

Initio lib. c. ph. part. Libro 7. c. ph. part.

Scopi compoſitionis medicamenti in ſputo ſanguinis.

Li. 4. method.

Præterea omnium internarum partium communis deligendorum medicamentorum indicatio eſt, vt ea eligantur, quæ animalis naturæ ſunt maximè familiaria: fugiantur & reſpuantur contraria, vt ærugo, æris ſquama, æs vſtum, cadmia, pompholyx, lithargyros, ceruſſa, vlceribus quidem externis ſunt innoxia, interioribus verò non adhibenda.

QVOMODO BASIS DELIGATVR.

Lib. 5. ſanit. tuendæ. in fine: quod præceptũ omnibus cauſis ſalubribus eſt commune.

Medicamentum itaque primum eſt deligendum, quod facultatem habeat curando affectui contrariam: vt in frigido affectu calfaciens: in calido refrigerans: intenſo laxans, & contrà: in raro denſans, & contrà: & in cæteris ſimiliter deliges. Neque tamen ſufficit inueniſſe & delegiſſe facultatem affectui contrariam, ſed æquipollentem etiam, & quæ à medio in diuerſum æquè recedat, vt in morbo calido, id eſt, per quem

pars

pars est calidior suo temperamento ordinibus, verbi gratia, duobus, refrigerans duobus gradibus inueniendum. Eadem ratione in multum tenso, valenter laxans: in parum denso, modicè rarefaciēs: & in cæteris ad portionem. Affectus curandi ob id tota natura tibi notissima, tibi ob oculos sæpe ponenda, vt remediū inuenias illi profligando idoneum, & quod nec eius reliquias in corpore dimittat: nec etiam vltrà quàm opus est agendo affectū in corpus inuehat priori contrarium: quod accidet, si affectui, verbi gratia, calido numeris duobus adhibeas refrigerans medicamentum numeris tribus. Nam victa caliditate, frigiditatis vnum gradū in corpus imprimet. *Lib. 9. meth. ad finem.*

Id verò medicamentum à quibusdam & radix & basis totius compositi vocatur, sicq; clarioris doctrinæ gratia passim appellabimus. Est autem id, à quo primaria & præcipua medicamēti totius actio proficiscitur, & cuius causa cætera adhibentur, per quæ scilicet hoc melius agat, vel sine quibus hoc non agat, vel quæ etiam totum conseruant. Vt enim fundamenti firmitas reliquum probè sustinet ædificiū, & linea cui appictæ aliæ figuram constituunt, eandem velut erigit, sic basis hæc: ob id fundamentorum & basium in architectura est semper habita magna ratio: vti radicum in agricultura, quòd ab his tota plantæ vita procedat, & in componendis medicamentis basium, & in corporis nostri instrumentis anxiè quærenda pars est actionis causa, princeps & primaria. Cùm igitur tantarum sit virium ea basis & radix componendi medicamenti, multa cura, præcipuumq; studium in ea probè deligenda ponendum est. Quam in rem nosse omnino debes, vt prædiximus, omnium simpliciū facultates, & totam morborum omnium essentiam: deinde inire tecum rationē, an cum hoc vel illo medicamento his viribus prædito, talis & tantus affectus poterit exactè profligari, & pars ad naturalem habitum restitui. Cùm autem plerunque ad manum nobis non sint simplicia sic affectui contraria, vt eius naturam attingant & æquent, sed magna ex parte vel supergrediantur, vel sint multò inferiora: tunc ex multis simplicibus in vnum mistis basim molimur, vt ex calido ad tertium gradum & altero calido ad primum gradum æquali portione mistis, medicamenti basim calidam secundo gradu efficimus, si talem medicamenti scopus, & curandus ab eo affectus requirit: quomodo

ſi columna hæc abacum ex lapide ſimplici & tam craſſo & tam lato requirit, hic autem deſideratur: ex multis in vnum glutinatis abacum idoneum molior. Quomodo item ſi columna baſim quadratam poſtulet, habeo autẽ tantum lapides duos exactè triangulos & æquilateros, quorum neuter per ſe columnam tutò ſuſtinere poſsit: iis duobus lithocolla idonea tanquàm ferruminatis baſim efficio quadratam, compoſitam quidem, ſed nihil aut minimum ſimplici inferiorem. Sic plerunque vſu venit, vt ſimplicia habeamus duo aut inter ſe contraria ſolum, aut etiam quorum vtrunque per ſe, & ſeorſum eſt affectui curando aduerſiſsimum & nocentiſsimum: ambobus tamen certa quantitate miſtis efficitur medicamentum longè præſtantiſsimũ, eaq; cõponendi ex cõtrariis ratio in tota medicina frequẽtiſsima eſt, & methodo cõſtat exactiſsima.

In omnibus enim affectibus generoſa medicamẽta ex contrariis componuntur. vt ſtomaticum, diamoron & diacaryon, & alia permulta ſucco mororum aut viridium corticum nucum, & interdum galla, aceto, rhoë & ſimiliter aſtringentibus, & vehementer repellentibus conſtant: adhæc myrrha, melle, & aliis permultis digerentibus, & præterea lenientibus, cóquẽtibus. Quædam autẽ non modò ex contrariis inter ſe cõſtant, vt digerẽtibus repellentibus, vt diabeſaſa Andromachi, ſed validis vtriſque: alia valentioribus digerentibus quàm aſtringentibus: alia contrà, aucto ſcilicet alterutro aut diminuto, pro affectus præſentis natura, & ægri, & aëris.

In fine lib.6.c. ph.p. & lib.1. c.ph.p. & initio lib.3.meth. Ex contrariis autẽ non modò inter ſe, verùm etiã ipſi affectui per ſe nocẽtibus efficaciſsima fiunt medicamẽta, vt oleũ per ſe omni vlceri eſt nocentiſsimum, quia humectat, & ſordes parit: omne autem vlcus ſiccantia & tergentia requirit. *Ibidem.* Chalcitis autem quia vehementer rodit, & ærugo, vlceribus maximè nocent: ex ambobus autẽ miſtum optimum fit remediũ: ſic ceratũ & ærugo per ſe carni generãdæ in vlcere cauo ſunt cõtraria: miſta verò idonea menſura (quæ cuique vlceri & naturæ ſua eſſe debet) ſarcoticum efficiũt laudatiſsimum.

Contraria autem hic intellige non modò propriè dicta, vt calidum frigidum, tenſum laxũ, repellens attrahens: ſed etiam quæ eiuſdẽ ſunt ſpeciei, ſed maioris & minoris ratione ſunt diuerſiſsima, vt ſummè & minimũ aſtringens: item ſummè & minimum laxans, vel digerẽs, vel calfaciens. Compoſita

igitur

igitur ex contrariis tam congeneribus quàm diuersi generis sunt multiplicia. (Contraria autem congeneria voco, vt summè astringens, minimum astringens, & similia. Contraria autem diuersi generis, vt astringens seu densans & laxans, frigidum calidum.) Primò, cùm in congeneribus vehementi misceo mite alterũ quòd medio indigeam, vt rosarum florem, vel rosas ipsas, vel aliud ex clemẽter astringentibus cum galla, vel alumine, vel alio valenti: sic cum calido frigidũ misceo, si amborum medio egeo, quod nec refrigerat, nec calfacit: si autem portione inæquali ambo miscueris, ex hac variatione compositorũ medicamentorũ numerus erit maximus: quinetiam duobus quibusdã diuerso pondere mistis, magna compositorum multitudo efficitur: vt si rosarum flos & alumen æquali portione miscentur, tunc medium erit extremorum medicamẽtum vel flos duplus, triplus, quadruplus ad alumen, tunc mitissimum fuerit medicamentum: aut contrà, alumen duplum, triplum, quadruplum ad florem rosarum, tunc vehementissimum fuerit medicamentum, ratione maioris & minoris in vtroque diuersissima pro portione alterutrius maiori aut minori. In quibus ne quære quod præstantissimum, omnia enim respectu ad aliquid iuuant vel nocent. Iuuant enim, cùm tempestiuè talia & tanta corpori adhibẽtur, quando talia & tanta corporis affectus præter naturam postulat: nocent, si quid horum desit. Quod sæpe accidit vires remediorum & naturas affectuum ignorãtibus, ob id sæpe coactis sine methodo ad alia atque alia remedia transire. *Lib.8.c.ph.p.*

Sic si in pulmonibus apertũ est vas, remedia tibi inuenienda astringentia, quæ contrahant: si ruptum, quæ siccent sine morsu, astringant & glutinent: si exesum sarcotica, additis boni succi alimẽtis & renutrientibus. Neq; solum basim facimus mistis pluribus contrariis, sed etiã sæpe idem pollentibus: quia vnius larga satis quãtitas nobis nõ suppetit: vt si anodynon volo, id decocto chamæmeli paro: quod quia parcius mihi adest, quàm opus est, quod deest, resarcio per melilotum.

Miscentur ergo medicamẽta vel cõgeneria, id est, eiusdem generis & facultatis, vt astringentia omnia, sed alterũ summè, alterũ minimum, vel diuersi generis. Congeneria quidem, vt multa horum extremorũ media habeamus maioris & minoris ratione diuersa ex mẽsura mistionis huius vel illius extre-

mi,quod in omni affectu est optimum,& ad remediorum copiam præstantissimum. Quæ larga remediorum supellex etiam nobis adest, si duo affectui per se noxia miscemus: vt oleum & æruginem, vel chalcitim in medicamento sarcotico, vt aliquoties diximus.

Diuersi verò generis medicamenta miscemus non ad ipsorum copiam solum, sed quia rari sunt affectus, qui sola vel astringẽtia vel digerẽtia requirãt. Si enim paruus est affectus, per se desinit. si maior est futurus,per sola repellẽtia non persanatur, præsertim corpore multis humoribus pleno: aut si pars affecta natura est imbecilla. Ob id cogimur sæpe vel statim ab initio vel paulò pòst aliquid digerens miscere,& si dolor vehemens vnà affligit,etiam mitigatorium. Si cõplicati sunt multi affectus, scopi plures erunt inuentionis & compositionis remediorũ: vt si simplex vulnus est cum contusione, vnus à vulnere est medicamentorũ glutinantiũ,alter à contusione digerentiũ aut coquentium,tertius à dolore vel in parte icta,vel etiam illi continua,& is scopus anodynorũ: vel si hæc non sufficiunt,narcoticorũ: vbi videlicet victis omnibus,horum maxima est necessitas. His enim temerè non vtendum est,ob noxam corpori & sæpe affectui ab his impendentem.

Basibus præterea diuersis sæpe opus est,quòd medicamentum sit polychrestum,id est,multis simul affectibus salubre,vt theriace,mithridatios,& alia permulta: tuncq; tot bases deligere oportet,quot actiones à medicamẽto exigimus, nisi fortè in vno simplici plurium vsuum vis claudatur: vt in rhabarbaro,aloë,absinthio,facultas cholagωga inest, & styptica,quibus duabus virtutibus si affectus eget, vt cùm bilis flaua os ventriculi obsidet, simplicia hæc duarũ basium loco fuerint. Eadem ratione si ex pulmone crassum & lentum humorẽ sim educturus,miscenda sunt incidentia, tenuantia, tergentia,expulsioni parantia,purgantia,& lenientia,ne exasperatio dolorifica his succedat; sic omni vlceri conueniunt siccantia, tergentia,quia ei perpetuò adsunt sanies & sordes, maior vtraq; valentioribus, minor mitioribus remediis siccantibus & tergentibus indigens. Eodem habet modo in affectibus omnibus complicatis,nisi qui naturã habent eandem: vt si tertiana febris est, ipsa enim affectus calidus siccus à bile flaua calida sicca, quo casu refrigerantia & humectantia intendere solum opus,

opus, quia febris ipſa & eius cauſa bilis flaua putrens eadem genere remedia poſtulant: ſic ladanum per ſe capilli defluuium ſiſtit, quia raritatem cutis aſtrictione ſua denſat, & ſanguinem benignum per caliditatem ſuam attrahendo, ſubſtantiæ pilos generantis inopiam corrigit. Quæ raritas cutis & alimēti penuria duæ ſunt pilorum fluentium cauſæ, quarum priorem aſtringentia tantum corrigūt quidem: poſteriorem verò augent, nam ſanguinem à parte repellunt, & ob id etiam pilorum defluuium augent, ſi ambæ hæ cauſæ illos deturbēt: ſed calore ladani vehementia repulſionis lenitur. *Lib.1.c.ph.p.*

Quòd ſi medicamētum ipſum ſimplex eſt imbecillum, eius duplum eſt miſcendum, vt in hemicrania veteri ponendum eſt duplum euphorbii bimi aut trimi loco recentis. Sic epithymo ad purgādam melancholiam imbecillo adduntur elleborus niger, ſenna: cneco phlegmagωgo, ſcammonium, agaricus, turbith: rhabarbaro cholagωgo ſcammoniatū aliquid, niſi ſimplicium horum quantitatem multum augere mauis. Ratione eadem pro cinnamomo duplum optimæ caſiæ vel carpeſii, & in aliis ſimiliter. *Lib.2.c.ph.p.*

Si verò eſt valentius, vires eius aliis ſunt remittendæ, vt in alopecia euphorbii & thapſiæ vim valentē frangit Gal. oleo, cera, thure, melle, adipe, vel humiditate quauis oleoſa. Sic pſilothrorum, id eſt, pilos auferentium medicamentorum ex ſandaracha, arſenico, calce viua, virtus vehemēs miſtura imbecillorum medicamentorum: vel liquidorum, vt vini, mellis: vel aridorum, vt amyli, terræ ſelenuſiæ, frangenda. Sic ſcammonium quarto ordine calidum, eſſentiæ tenuis, virium omnium ſubſtantiam maximè diſsipans frangitur per contraria tota ſubſtantia, & qualitate: & vires roborantia, vt per dactylos in diaphœnico, per pruna in diapruno, per ſuccum roſarum in cathartico diarhodo, per carnem cydoniorum in diacydonio purgatorio, cuius meminit Gal. lib 1. alimentorū. Quæ frigida ſunt, craſſæ eſſentiæ, aſtringentia partium ſubſtantiam & cogentia. Quibus alia adduntur, vel his adminiculantia, vel partes principes iuuantia totius ſubſtantiæ proprietate, vt pòſt in compoſitorum enarratione patebit. *Lib.1.c.ph.p.* *Ibidem.*

Item ſiqua in eo eſt ſubſtantia aut qualitas corpori vel affectui nocitura, aut etiam medicamenti actioni, ea antè vſtione, lotione, vel alia quauis ratione tollatur, aut miſtis aliis corri-

gatur & frangatur. Ob id metallica sæpe vrimus, vt tenuiora fiant: & lauamus, vt mordacem acrimoniam vlceribus noxiam tollamus. (Nam mordacia in vlceribus vitamus, vt exasperantia in phlegmonis, præsertim dolorificis) scammonii & aliorum valentium vires corrigimus & obtundimus aliorum mistione, vt in antidotis catharticis patebit. Sic errhina valentia mitigat Galenus lacte muliebri, vel aqua, vel alio.

Sic succus ireos per se calidus est, cum aceto autem non calfacit, lib. 2. comp. ph. part.

Lib. 4. meth. Eadẽ ratione in vlcere gulæ medicamẽta deligit Galenus *Lib. 13. meth.* non modo vlceri curando idonea, sed quæ nullam vlceribus propinquis, vel deglutiẽdo contactis, noxã inferãt. Ob id etiã stomaticis non vult misceri chalcanthũ, sori, misy, chalcitim, diphryges, æs vstũ, squamã ęris, ęris florẽ, quia noxia hęc sunt deuorata gulæ, vẽtriculo, & cæteris partib⁹ vẽtris inferioris.

Ab effectibus pręterea magnitudine variatur medicamẽti non genus sed vehemẽtia, vt achoribus paruis & adhuc incipientibus sufficiũt mediocria digerẽtia vino mersa: diuturnioribus autẽ & maioribus valida debẽtur: curatu verò diffi- *Lib. 1. c. ph. p.* cillimis & longissimis valentissima. Sic alopeciæ incipienti sufficiũt purgationes, vna quidẽ per catapotia ex aloë, duæ verò ex hiera diacolocynthidos, prior ex drach. eius. 4. posterior ex drach. 5. sine errhinis & apophlegmatismis & topicis remediis, quę veteratis sunt necessaria pręsidia. Validis enim medicamentis initio affectuum non est vtendũ, nisi sint extremi: sed mitiganda sunt eorũ mistura, quæ vim illorũ validã dissoluant, quod paulò antè docuimus. Sic imbecilla medicamenta superficiariis affectibus & genitis ab humore pauco, nec crasso, nec lento, nec impacto adhibẽda sunt. Valenter autem digerẽtibus est opus, si affectus est profundior, & ab hu- *Lib. 1. c. ph. p.* more multo, crasso, lento, valẽter impacto. Sic in alopecia con- *Lib. 4. c. ph. p.* tumaci & inueterata validis medicamẽtis miscet Galenus ce- *Lib. 2. ad Glaucon.* ratum liquidũ, in parua & incipiẽte imbecillis medicamẽtis, oleum laurinũ. Sic medicamẽtis phlegmones scirrhodis quędam ex liquoribus acribus miscẽtur, & medicamẽtis ad pterygiũ & sycosin quiddam ex medicamẽtis excedentibus. Sic maligna & putrida vlcera postulant medicamenta acriora, & quæ ignis vires habent, quale est misy, sori, calx, sandaracha, arsenicum, cùm cætera vlcera requirant medicamentum siccans

cans & tergens sine morsu & vehementi irritatione.

Ab affectus verò tẽporibus, etiã sæpe medicamẽti genus mutatur, vt incipientibus achoribus, sine totius cacochymiæ saltẽ multa, astringens & repellens remedium est parandum: increscentibus verò repellens quod influit,& coquens ac discutiens, quod iam influxit. Sic phlegmonæ incipienti, si moderata est, sufficiũt repellentia mediocria, qualia sunt omnia frigida: si verò violẽtior fit affluxus, valentioribus repellenlendũ, austeris scilicet, ac interdũ etiam acerbis. In augmẽto astringẽtibus digerens aliquid miscendũ, in statu digerentiũ vis intendenda, in declinatione his propè solis vtendum, nisi prope partem principẽ sit,& in collo, alis, inguinibus: aut materia sit pestillens, aut crassa,& valẽtius impacta. Nã in omni humorũ in aliam partẽ affluxu cõmunis auxiliorũ scopus est repellendi & repercutiendi: vbi verò nihil amplius influit, quod impactũ est, digerẽdi. Sic gargareonis phlegmonæ initio adhibenda, quæ materiæ affluxũ repellant, mediocrẽ quidem, mediocriter astringentia scilicet austera, vt rosa, flos rosarũ,& cætera prius dicta: vehementẽ verò valentius astringẽtia, scilicet acerba, vt balaustia, malicoriũ: si verò iam cõstitit fluxio, digerẽtia miscemus. Nam quousq; aliquid influit, repellendũ: vbi constitit, coquendum: deinde digerendũ. Sic diamoro nunc cum repellentibus, nunc cũ coquentibus, nunc cum digerentibus rectè quis vtetur in phlegmonis oris, si eius vsum pro generalibus illis scopis mutauerit.

Lib. 10. c. ph. p.

Lib. 6. c. ph. p.

Initio fluxionum, vt in phlegmone, quod influit, est repellendũ, cæteris temporibus digerentia repellentibus miscenda sunt, vt in incremento repellentia præpolleant in declinatione digerentia: in statu amborum æqualis portio. Si verò reliquiæ quędam inflammationis, velut in scirrhum induratæ supersint, solis digerentibus agendum est corpore puro. Qua methodo qui vtetur, & simplicium medicamentorum vires nouerit, nunquàm auxiliis idoneis destituetur, vbi vbi fuerit. Nam priusquam toti corpori sit prospectum, si afflictę parti medicamentum acre & calidum admoueas, trahit more cucurbitulæ ex toto corpore in afflictam partem superuacua, & ei grauatæ sic affigit, vt ægrè auelli queat.

Ibidem.

Lib. 4. meth.

Cùm ab affectu præter naturã indicationẽ primam deligendi medicamenti ad compositionem idonei diximus, non

à morbo tantum ipſo, ſed etiã à cauſa adhuc præſente & in-
Lib.12.meth. terna, cuius propriè eſt præcautio, intelligimus & à ſympto-
matis, licet hæc primò & per ſe nihil curatorium indicent.

A cauſa enim ſumitur indicatio componendi remedia, vt pityriaſeos, id eſt, furfurationis in capite à prauis ichoribus & ſaniebus naſcentis remedia ſunt, quæ hos ichoras digerũt & tergent, vacuato prius corpore toto, ſi vacuationis egere vi debitur. Addunt quidam roborantia partem aſtringentia, vt ne affluentem ſibi ſaniem recipiat. Sic phthiriaſeos, id eſt, morbi pedicularis in alta cute excitati à colluuie humorum calidorum putreſcentium ſiccantia & valenter ex alto trahentia ſunt idonea auxilia, quorum materia vſu probata eſt ſumenda (nam omnibus quæ experientia commendauit, fidendum) vt ſtaphis agria, ſinapi, cardamum.

Lib.1.c.ph.p. Sic achoras ex ſanie tenui & mordaci ac ſimul ex humore craſſo & lento natos curant, quæ hunc humorem incidunt & digerũt, & neceſſariò reprimũt humoris influxum, vt in alopecia, quæ omnia acetum acerrimum præſtat cum metallicis, vt cimolia, pompholyge, cadmia, vel charta vſta, ſubactũ, vacuato prius corpore toto & capite, niſi affectus ſit exiguus: tunc enim ſuffi-
Libr.9. & 11. meth. ciunt topica ſeu merica auxilia. Sic in putridis febribus humoris, qui putrendo febrem gignit, fouet, auget, rationem habendam docet Galenus per alterantia, quæ putredinẽ finiant: & per vacuantia, quæ materiam putrem aut putredini paratam de corpore pellant.

Lib.8.method. Eadem ratione in diariis febribus, quanuis externa cauſa deſierit (à qua vt quæ non amplius ſit, nihil curatoriũ indicatur) tamen quia in corpore diſpoſitionẽ remanentem excitauit, quæ cauſa continens fuit febris, & eius acceſsionem prorogauit, diſpoſitioni illi proſpicit. Si enim diaria eſt ab æſtu, per totum acceſsionis tempus irrigat caput partem primam, & immodicè à ſole calfactam. Irrigat autem oleo roſaceo, refrigerato, ex alto effuſo. In diaria à denſata cute balneo refrigerante vel denſante, magna illi cura eſt rarefaciendi corporis, frictione molli multa, cum oleo tenui & laxante. In diaria à mœrore præter dicta remedia lætitiam: ab ira, animi tranquillitatem, & cætera contraria diſpoſitioni in corpore relictæ à cauſis illis externis iam deſitis. Sic in fluxionibus à calore vel dolore, ſymptomata hæc fluxionis cauſas primũ

opprim

opprimenda docet. In fluxionibus verò à transmiſsione, partis transmittētis primam & maximam rationem habendam censet. Nullus enim affectus percurari poteſt, manēte in corpore cauſa quæ ipſum excitauit.

Eam indicationē à cauſa morbi ad rectè baſim inueniendam, pluribus docerem magnarum eſſe virium, niſi prolixior eſſe metuerem. Ob id mihi ſatis eſt viſum, ipſos velut fontes quoſdam rei indicaſſe in methodo medendi. Ex quibus diligens lector haurire plura poſsit, ſi hæc illi non ſatisfaciant. ſatis enim nobis eſt componendi methodum indicaſſe, nec omnia afferre particularia conamur: quando id infiniti fuerit operis, & parum neceſſarii. Pauca tamen in ſingulis particularia afferimus, ceu ſenſui notiora, per quæ methodos ipſas vniuerſalia maximè prodentes, & rationi notiores lector poſsit intelligere.

A ſymptomatibus quoq; indicatio eſt deligendorū remediorū, quæ ipſa vel tollant, vel mitigent, vel ſaltē non exacerbent. Vitabis enim in capitis dolore ab ebrietate palmulas & myrrham: nam illæ proprietate quadā dolorem capitis faciunt. Hæc etiam ſanis vapore multo & calido caput replens: multò magis iam dolentibus auget. Eadem ratione vitabis mentham, crocum, & alia omnia, quę vapore calido caput replentia dolorem geminant. Vſurpabis autem in eodem hederam & braſsicam, quæ naturali virtute ebrietati reſiſtunt.

Stupefaciētia adduntur quibuſdā, quæ dolorē leniunt, non quòd diſpoſitionibus opitulētur, ſed quia vim ſenſoriā ſtupefaciunt, ſine qua nō fit dolor. Vbi enim dolor inuictus vrget, ſenſum ſtupefacientibus vtendū eſt in auribus, cωlo, renibus, & in qualibet alia parte vehemēter dolente. Auribus autē inflammatione dolētibus opiū lacti muliebri, vel albumini oui, vel caſtorio æquali miſtū iniicitur: ſed ſi vehemētiſsimus eſt dolor, duplicatum. Nec ſolum vt oppoſitū opio miſcetur caſtorium in auribus purulentis, ſed etiā quia coquit & ſiccat. *Lib.3.c.ph.p.* *Lib.3.c.ph.p.*

Narcotica autem per ſe diſpoſitiones ipſas dolorificas non iuuant, imò lædunt, & crudiores ac contumaciores reddunt: per accidens verò ſæpe iuuant. Vbi enim dolor per ea ceſſarit, & ſomnus ſit obortus, natura diſpoſitiones dolorificas concoquit. Narcoticis verò huiuſmodi vtimur, quando à nullo anodyno poteſt dolor mitigari. Ob id ipſius vſum *Ibidem.* *Ibidem.*

Ibidem. semper vitauit Galenus, nisi magna eum necessitas ad vtendum cogeret. Eadem omnino ratione, quia meconium *& Aph.31. lib.6.* insigniter stupefacit, vt tutior esset eius vsus, Apollonius, & *Ibidem.* alii quidam insignes viri ipsum tostum castorio miscuerunt, quòd nō tosto nonnullos offendi viderint, vt dies multos post vsum caliginosè viderint, & capitis grauitatem senserint, & cibos malè coxerint. Sed inter torrefaciendum omnem eius efficaciam tolli sæpe expertus est Galenus: propterea melius duxit, non tostum castorio miscere, quòd refrigeratoriæ facultatis eius vehementiam obtunderet. Postea verò eius malignitate temporis spatio obtusa vtendum est, quando scilicet adhuc abundè efficax manet: quod in Philonis antidoto libro quarto audies.

Medicamento verò ex opio & lacryma papaueris tantum vtimur, cùm ex doloris vehemētia, à morbis periculum imminet: quāuis horum vsu noxa quædā solidis partibus accidat, pòst corrigenda: collyria tamē ex opio multorū oculos sic imbecilles reddiderunt, vt hebes visio euaderet: & aures aliis sic infirmarunt, vt auditum grauaret. Ob id in his rarissimè eo vtendū, in capitis dolore nunquam, quia nemini tam vehemens accidit, vt animi deliquio mortuus sit aliquis, aut seipsum occiderit, vt colicorū nonnulli. Quantūcunq; enim quis capite doleat, minus dolet, quàm cui oculus, auris, dens, *Lib.3.c.ph.p.* cœlum. Nec tamen soli tactui stupefaciendo narcotica ista adhibentur, sed etiam auditui, vbi ob eius acrimoniam fit auriū tinnitus: & oculis, quando ob videndi acrimoniam suffusorū imagines à vapore ex ore ventriculi exhalante adsunt.

Lib.9.c.ph.p. Optimus autem compositionis narcoticorum scopus est, vt ad tria, qui ea componit, respiciat: primùm, vt sensum tactus obtundat: secundò, vt nihil noxæ ex hac stupefactione in particula relinquatur: postremò (quod est maximū) vt dispositioni auxilientur. Quæ tria Philo in sua antidoto seruauit. Nam hyoscyamus & omnium valētissimè opium facultatis sensoriæ, stuporem & somnum torpidum frigiditate summa molitur. Vt autem horum vehementia obtundatur, nec adeò noceant, sed imminens ab eis noxa potius inhibeatur: vtq; citius distribuātur stupefacientia (nam per se admodum tardè permeant) & penetrent interiorum affectarum partiū substantiam: calfacientia adiecit costum, pyrethrum, euphorbium,

bium, piper, quæ etiam noxios & dolorificos humores coquere, crassos tenuare, lentos incidere, & tergere, & flatulentos item spiritus tenuare, & vtrosque per halitum digerere & vacuare possunt. Ob hæc Philonium, & quæ similia sunt, doloribus colicis implacabilibus salubre est: ac in vomitu, singultu, erosione stomachi aut vẽtriculi ab humoribus acribus, & in æstu ventriculi.

Eadem ratione medicamentis vt stomachicis sic hepaticis opium, altercum, & similiter refrigerantia interdum miscentur, quæ calidas illarum partium intemperies mitigent: ea tamen mensura, vt totum compositum dictis partibus non sit vehementer refrigeratorium. Si enim refrigerantia in mistione præpolleant, sensus partium affectarum magis obtundetur, & calor partis totius magis extinguetur: si calida vincunt, frigiditatis effecta minus apparebũt, sed innoxium magis fuerit medicamentum. Nam viuis corporibus simile quid mortificationi accidit ex opio, & similiter frigidis: dum partes horum vsu causas dolorificas sentire desinunt, & crebro vsu frigiditatem partibus immedicabilem excitant. *Lib.8.c.ph.p.*

Vt igitur in refrigerantium & calfacientium oppositione quantitas alterutrorum, præpollentẽ medicamenti actionem ostendit, sic in aliis contraria recipientibus, densantia rarefacientia, cogentia fundentia, digerentia repellentia, humectantia siccantia, vel solum diuersa astringentia, erodentia, tenuantia, tergentia mitigantia, digerentia, hypnotica, id est, torporem & somnum inducentia. Sic Andromachus suis confectionibus bechicis & hypnoticis ad tenues humorum influxus incrassandos, siccandos, refrigerãdos, opium miscet, & mandragoræ succum, & radicis eius corticem, & alterci semen. Quædam enim eius compositiones duo ex his, quædam tria, quædam omnia continent. Opium soli sapæ mistum lana exceptum, sedi, fronti, naribus, aut alteri parti vehementer dolenti impositum abundè stupefacit: vt tamen id medicamentum frigidas dispositiones valenter coquat, additur crocus, nardus Indica, myrrha, castorium. Addi etiam possunt semina anisi, ameos, apii, petroselini, seseleos, cumini, dauci, ad amari medicamenti insuauitatem corrigendam, & vt citius penetret, vrinasq́; moueat, & succos crassos, si qui sunt, magis tenuet. Eadem ratione vigilias *Lib.7.c.ph.p.*

gilias in morbis per refrigerantia & humectantia expugnamus: syncopen quoque magna cura præcipuoque studio tum præcauet,tum præsentem abigit,lib.1. ad Glauconem,& lib. methodi 12. Et si qua sunt alia symptomata præsertim insi gnia.& quæ causæ morbum fouentis vel augentis, tunc rationem obtineant,ab illis aliqua componendi medicamenti sumitur indicatio.

Quædam autem medicamenta interdum componimus contra nullum morbum,sed vt quod secundum naturam est seruemus, qualia multa sunt cosmetica,id est,corpus ornantia & expolientia:& commotica,id est fucatoria: de quibus multa lib.1.composit.phar.part.

Inflammatam igitur,aut aliter ægrotantem particulam ali quam curaturis, communis omnium inflammationum alteriúsve cuiusuis morborum generis,sub quo sit morbus partis , scopus primus occurrit,& indicatio ab affectu ipso, qua primum medicamentorum genus,quibus vtendum sit, inuenias. Deinde indicatio ex partis natura sumitur,ex qua particulares medicamentorum differentias eligimus:de qua dicere tempestiuum iam fuerit.

A partis natura & vsu indicatio sumitur deligendi medicamenti,quod parti sit blandum & innoxium,indolens, temperamentum eius non vitians,sed seruans aut restituens, si per morbum sit mutatum. Nam curationis genus etiam affectuum eorundem in qualibet parte materijs variat.

Vt ophthalmia.i.phlegmone oculi tunicæ adnatæ,quanuis omnium phlegmonarum curationi per vacuantia subijcitur, tamen quia ea tunica plusquàm cutis reliqua sentit ob sensus promptitudinem & substantiæ raritatem, repellentia postulat,quæ non exasperent,sed elementer adstringant mista liquoribus mitigatorijs oui albumini,fœnigræci decocto,lacti mulieris iuuenculæ,& euchymæ è mamilla supra cotem me dicam expresso,in qua collyrium teritur , vt tepidum adhuc oculo infundatur,præsertim cùm magna est ophthalmia,aut humorum affluentium acrimania:quando amylum,aster Samius,spodium lotum,pompholyx lota,cerussa lota , plumbũ vstum & lotum,& id genus alia ἄποια.i.exiguam aut nullam qualitatem gustui aut olfactui repræsentãtia,qualis aqua,sunt salubria.Hæc enim quia rosionis omnino sunt expertia,& so

la terre

la terrestri parte substantiæ, mediocriter siccant, his miscentur medicamentis, & alijs contra vlcera vel sola, vel cum ero sione, & sanie mordacissima effluente. Qualia multa in cornea & rhagoide tunica nascuntur. Quòd si hęc primis diebus nihil iuuare videantur, longiore tamen spatio auxilium sensibile præbent, solaque his vlceribus conueniunt. Nam adstringentia saniem effluentem retinent, & hac ratione dolorem ex saniei morsu natum intendunt: acria verò dispositionem mordacem augent, & quod affluit, corrumpunt, siue benignũ erat, siue iam cœptum corrumpi à malo oculi habitu, vel capitis, vel totius corporis vitio.

Vlcera item oculorum eadem secundum genus curatione sanantur, qua cætera scilicet siccantibus & tergentibus sine morsu, & postremò adstringentibus: tamen propter partis naturam sint omnino morsus expertia & læuissimè trita, vt ex pompholyge lota, tenuissimè trita collyrium factum misto interdum mandragorę succo, ad vehementissimos dolores leniendos sufficit: alij succum rosarum vel polygonij, vel albumen oui addunt paulò antè vsum, quia citò illa acescunt. Omniũ enim vlcerum non modò oculorum materia huc spectat, vt vlcus ipsum sit purum, natura verò partium ipsum replet, ac cicatrice tegit. Quæ verò vlcera recipiant, & requirant mordicantia, priùs dictum est.

Sic oris totius tunica cùm sit cute totius corporis multò rarior & mollior, ad hæc ea sola medicamenti insuauitate infestetur, cumque faucibus subiecti sint duo meatus, guttur in pulmonem, gula in ventriculum, per quos aliqua portio medicamẽti stomatici in dictas partes potest defluere, stomatico miscere nõ audemus valentia, & insuauia, & quæ his partibus obesse possunt. Ob id emplastro dia chalciteos & alijs quibusdam validis, & vim quandam lethalem habentibus in vlceribus cutis vti possimus: in oris verò affectibus nemo vtatur tutò, etiam si vlcus ea postulet, nisi magna eorum vsus sit necessitas, quia eorũ aliquid in fauces, & inde in guttur, aut gulam delapsum vehementer partes recepturas lædit. Cõtrà in reliquarum partium affectibus, saporum suauitatem, vel insuauitatem non spectamus.

Sic phlegmone stomachi & ventriculi & hepatis non solis laxantibus est curanda ob harum partium actionem corpori toti

toti necessariam ad viuendum, sed miscentur etiam astringentia harum partium robur seruantia, vt absinthium, aloë, mastiche, nardus, cydonium. Sic in scirrho hepatis calfacientia & tenuantia præpolleant magis, quàm in scirrho aliarum partium, sed mollientibus admodùm moderatis vtendum, quia iecoris corpus velut ex humoribus concretum est: ob id Herophilo parenchyma dicitur.

Lib.8.c.ph.p. Item in scirrho hepatis semen cucumeris & baccæ iuniperi miscentur, quæ mitigent, & aliorum vehementiam obtundant: & mel, & eryngium, vel similia sumendis adduntur, vt excretionis viam præsternant per vrinas his quæ ex scirrho iam tersa & fusa per sumpta & admota fuerint. Scirrhus enim omnis cùm fiat à frigido crasso & lento humore in partes solidas transmisso, calidis, incidentibus, tenuantibus, & tergentibus, & digerentibus est curandus.

Lib.2.c.ph.p. In dolore capitis ab æstu initio refrigerandum, maximè per sinciput: quòd ibi os sit tenue, rarum, & sutura coronalis: non per occiput, quia id ægrè vritur, nec citra noxam refrigerantia sustinet ob spinalis medullæ exortum tot neruorũ principium. Per sinciput etiam est calfaciendum in capitis dolore à perfrictione: sic vitia sedis requirunt refrigerantia & siccantia, sine morsu tamen & rosione, vt metallica non acria, nec omnino acerba, sed lota. Quia pars hæc calida humida quodammodò præter naturam ob excrementorum calidorũ contactum perpetuum, & quia ægrè transpirat. Adhæc quia sensu exacto est prædita ab acribus & acerbis, quia rodunt vel diuellunt, irritatur.

Sic lassitudinem motoriam etiã phlegmonωde crurum, brachiorum, spinæ, oleo infricantes partem curamus, vt eius facultate per cutim ad musculos ipsi connexos perueniente ipsam discutiamus. Si autem similis lassitudo in tunica interna asperæ arteriæ, & musculis laryngis, post vociferationem multam, & præcipuè acutam fiat, oleum & alia emollientia & digerentia per cartilagines ad partem lassatam non peruenient, sed paulatim deglutitis est opus lenientibus: tamen balneum dulce omnibus his commune est auxilium.

Lib. 4. sanit. tuendæ. Sic aquam mulsam, oxymeli, & alia, omnibus non eadem mistione coquimus: quidam enim ea libentiùs bibunt aquosiora, alij dulciora, vt quidam vinum dilutius amant, & si meracius bibe

eius biberint, ijs caput feritur: alij meraciore gaudent, qui si dilutius biberint, his ventriculus euertitur. Sic diamoron hi dulcius volunt, quibus plus mellis miscendum: alij austerius, quibus minus. Cùm igitur alicui medicamentum sumendum imperas, conijce aut interroga, quibus præcipuè saporibus secundum naturam delectatur, & singulis quod iucundum est, para, modò ne medicaměti facultas insigniter exoluatur. Ob hæc Medici sumenda medicamenta faciunt media, quę pluribus naturis conueniunt, & ab alijs minimùm recedunt. ob id facilè ad propriam cuiusque naturam paucis quibusdam additis accommodantur.

Sic phlegmone initio repellentia materiam affluentem postulat: quæ verò est in parotidibus, trahentia, nisi interdum & raro paucum astringentium multo digerenti miscendum sit, quando scilicet parotis cum paruo dolore erumpit. *Lib.3.c.ph.p.*

Remedijs item hemicranicis tam calidis quàm frigidis iubet Galenus misceri corroborans aliquid, astrictoria scilicet facultate præditum. Quod pręceptum in partibus actionem aut vsum toti corpori communem & necessarium habentibus est perpetuum, ventriculo inquam, & hepate, liene sæpe. Prętereà indicatio curatrix & medicamentorum vt aliorum quoque remediorum inuentrix sumitur à viribus, ætate, consuetudine, non primò sed ratione temperamenti, quod hęc ambo immutant, & nouum sępe faciunt: illę temperamentum in quo consistunt, sequuntur. Item non à partis temperie solùm, sed ab ipsius situ, connexione, figura, magnitudine, sensu exacto & obtuso, aëre, id est anni parte, regione, cœli statu. Quorum singulorum exempla tantũ singula prolixitatis fuga adscribemus.

Imbecilla debentur remedia omnia imbecillibus, nisi vires copia grauatę falsam imbecillitatis suspicionem præbeant: tunc enim valentiora ferre possunt, vti & robustę nec grauatę insigniter.

Pueri & senes valentia remedia non ferunt, pręsertim vacuantia. Illi enim calidi humidi plurimùm per insensilem transpirationem vacuantur: his infirmum & frigidum corpus viribus scilicet omnibus imbecillis. Consueta remedia minùs molestare solent, sed etiam minùs sunt efficacia.

Pars ab ore & stomacho remotior sumenda medicamenta valen

valentiora indicat, quòd priusquàm affectui occurrant, vires eorum obtundantur alteratione, aliorum mistione. Eadem ratione quæ sunt profundæ partes, admouenda medicaméta postulant valentiora, & quibus tenue aliquid additum ad penetrandum paret, vt acetum, euphorbium: vel etiam astringens à tergo impellat. Contra verò cùm parti affectæ remedium viribus integris aut parum fractis occurrit.

Quia connexio lieni est per vas venosum cum venis mesaraicis, lienis vacuatoria remedia sumpta aut iniecta facio valentiora, quàm si ex initio mesarei, vel etiam toto mesareo esset vacuandum.

Cauæ intus partes, medicamenta intro recipere possunt: foris, foras: intus & foris, vtroque versus: nec intus nec foris, nusquam. Magna verò cauitas largius medicamentum capit, vt vomitoria sint larga quantitate, quæ vesicam vel vterum vacuant iniectiones, parcæ: quæ intestina lata & parum plena aut pressa, largæ: quæ angusta, quæ stercore aut flatibus plena, aut fœtu, vel ascitæ, aut tympania pressa, parcæ.

Lib.3. meth. Quæ corpora sensu tactus exquisito sunt prædita & mollia, valentia & acria & mordacia medicamenta non ferunt: quæ obtuso, ea ferunt.

Aër si temperiem habet morbo similem, quia causa est insalubris, medicamenta debent habere qualitatem aëri & morbo repugnantem, insigniorẽ, quàm si aër ipse morbo contrariam haberet intemperiẽ. Horum omnium exempla propè infinita sunt tota methodo, lib. sanit. tuendæ, & lib. 2. ad Glauconem. Quapropter nõ est, cur in his pluribus immoremur.

Lib.9. c.ph.p. Ab affectu simul & partis natura plurima, vt in dysenteria opium, galla, malicorium, cortex pini, semen alterci, myrta sicca, acacia, rosę siccę, pyra, sicca omnia torrefacta dantur, vt dolorem obtundant, & partem aduersus causas dolorificas roborent.

Lib.1. c ph.p. Sic alopecię difficili nec cedenti tribus aut pluribus totius purgationibus dictis à Galeno, topicũ debetur medicamentũ calidum, quod digerendo vacuet, non tamen adeò calidum, vt vrat, aut etiam cutim citra vstionem immodicè siccet: nec tamen mediocriter calidum, vt non vacuet quod volumus, sed tenuium sit partium, vt in altum penetret ad originẽ radicis pilorũ: quia cutis capitis crassior & durior, ob id efficaciore

opus

opus est medicamento, quòd & prauos succos digerat,& sanguinem probum trahat, qualis est thapsia. Quæ cùm multò sit calidior quàm affectui & parti conueniat, solam ne applica: nam cutim vlcerat, & tumores in ea excitat inflammatorios: ob id quædam eius vehementiam mitigantia misce, vt ceratum ex oleo tenuium partium (quale est sabinum vetus, vel ricininum recẽs: non Hispanum,vel omotribes,vel aliud astringens) vel aqua mista thapsiæ recenti: nam annuæ vis dissoluitur: bimæ magis,trima est inutilis.

Sub natura partis comprehende naturam totius, & expende, an quod medicamenti genus pars affecta idem corpus totum insinuet,an diuersum. Id quod simile vel dissimile partis & totius temperamẽtum tibi planè ostendent,vt lib.3.methodi fusius leges. Præsidia etiam alia ciuilibus corporibus scribenda sunt, alia fossoribus & messoribus, vt acetum feruens,aut muria acetosa in parotide. *Lib.3.c.ph.p.*

Ad totius naturam,ægri quoque & Medici facultates referas. Pauperes enim medici sumptuosa & diuitũ remedia parare nequeant, quòd illis sit res domi angustior. Pauperibus etiam pauperem ex viliore materia apparatum, diuitibus dignum ipsorũ diuitiis ex opulentiore præparare oportet. Ob id dentrificium suum diuitibus cinnamomo, pauperibus casia vel amomo aromatizat & iucundius odore & sapore reddit Galenus, & in opulentorum ozæna medicamentis miscebat odoris gratia aliquid hedychroi in falerno veteri mersi, lib.3.comp.ph.p. Neque tamen ob id putes,sumptu superfluo aut parum necessario diuites onerandos,vt magna pecunia & longis itineribus conquiras remedia, quibus similia tibi sint in promptu. Nam cùm ad manum sunt remedia paratu facilia affectui curando idonea, superfluum est vel exotica vel rara vsu disquirere: vt cùm parotidas curare possis trahentibus & digerentibus remediis propè infinitis, quorsum attinet in id mustelæ sanguinem quærere? citra quem si nequit curari parotis, remediorum planè inops fuerit medicina, cùm præter hunc aliis permultis parotidũ auxiliis sit fœcundissima. In paratu tamen facilibus delectus quoque est habendus. Nam asini vrinam & similia potui dare in affectibus oris & gargareonis cum Apollonio, extremæ est dementiæ, cùm alia sint permulta paratu facilia æquè efficacia: adde *Lib.6.c.ph.p.* *Lib.6.c.ph.p.*

quòd permulti sint, qui mori malint, quàm illam bibere. Absurdissimum etiam est, in oris phlegmonis potiones alias medicas quàm purgatorias dare.

Lib.6.c.ph.p. Sic diamoron & diacaryon & similia pauperibus parare potes sine vllo sumptu aut cum minimo: diuitibus verò sumptuosiora fiunt cum casiæ cortice vel nardo Indica, vel folio malabathri, vel omnibus simul. Inde etiã sumptuosa diuitum *Ibidem.* mulierum Romanarũ vnguenta spicatum & foliatum. Item ad potenter digerendum phlegmonas indurescẽtes, diuitum compositis stomaticis additur costus, amomum, macer, opus Cyrenaicus vel Medus, aut alius: pauperum verò stomaticis digerẽtibus additur acorus, meon, cardamomum, dictamnus, sinapi, loco illorum sumptuosiorum digerentium.

Gal.in ther.ad Pis.ex li.2.epidemiῶn Hipp. Eorum etiam qui assumunt medicamenta naturæ proprietas est inspiciẽda: sunt enim nonnulli tam facilè medicamenta capientes, vt etiam sæpe ea concoquant, & nutrimẽtum ab *Philopharmaci.* his aliquando sentiant, nullum autẽ incommodum. Alii contrà tam sunt inepti ad medicamenta assumenda, vt iis vti nequeant, quia stomachus ea auersatur, & ante vsum facilè dis- *Misopharmaci.* soluitur. Vnde veterum præstantissimi optimas medicamen- *Lib.3.method. & 1.alim.* torum compositiones effecerunt, ex singulorum natura compositionis rationẽ inuenientes, & quæ intensa erant viribus, aliorum mistura remittentes, & simili ratione acria hebetantes, reliquaq; pro affectuum & naturarum differentia obseruantes, quæ scilicet medicamẽta, quibus morbis, & quo morborum tempore conuenirent, & quomodò affectis corporibus, & quali victu vtentibus, & quo anni tempore. Sic theriacen ex optimis & plurimis multumq; variis medicamentis composuerunt aduersus ferarum noxiarum morsus & venenosa pharmaca, & alios affectus plurimos, quodq; hominum naturas plurimum inuicem differre perpenderẽt, ita vt aliud alii medicamentum sit idoneum.

Lib.6.c.ph.p. Si diuitibus paras stomatica coquentia & digerentia, misce amomum quantum crocum, myrrham, alumen: & si vis, horum trium loco solum pone amomum.

In corporibus mulierum & eunuchorum & aliorum molli carne & alba præditorum nec soli assuetorum, caput æstu calfactum refrigerare vehementer non audemus.

In mollibus & delicatis corporibus vlceratis vtendum est medic

medicamentis morſu omnino carentibus: hæc enim vel ſine moleſtia agent, vel ſaltem nihil nocebunt.

Prædictas indicationes propè omnes deligendis quoque aliis ſimplicibus miſcendis tam ſine quibus baſis non agat, quàm per quæ melius agit, & poſtremò à quibus omnia illa conſeruantur, applicare oportet, vt omnino tibi perſuadeas, nihil rectè ad miſcēdum vti, nec ad curandum inueniri poſſe, niſi per indicationes ſeu ſcopos, & veluti reſpectus, vt appellant. In quibus præcipuè ſunt ab effectu præter naturam, ab ægri natura, & ab aëre. Has autem in ſequentibus vbi minus accuratè expreſſas leges, ignorantiæ aut negligentiæ ne adſcripſeris, ſed eas de induſtria vel obiter perſtringemus, vel etiam ſilentio præteribimus: quando ad viuum ſingulas excutere prolixius eſſet, quàm rei mihi propoſitæ conueniret.

SINE QVIBVS.

BAſi medicamenti inuenta & probè conſtituta, ei ſunt addenda alia, ſine quibus affectum baſis ipſa profligare non poteſt, & priſtino habitui corpus reſtituere. Sunt autem ea multiplicia, vt mox audies: ferè tamen omnia baſim aut ad partem affectam deducunt, aut ipſi commodè ad actionem applicant: niſi baſis ipſa per ſe ſit idonea, & multorum ſimplicium rationem ſuſtineat.

Miſcentur ergo quæ tota ſua ſubſtantia parti ſunt familiaria, & ob id dum à parte trahuntur, ſimul vim medicamenti eò deducunt, vt ſimplicia cephalica medicamenti vim ad caput ſecum trahunt, cardiaca ad cor, nephritica ad renes, arthritica ad articulos medicamentum deducunt, quo partis affectus indiget.

Miſcentur etiam quæ baſim per meatus natura, aut obſtructione, aut denſitate, aut compreſsione anguſtiſsimos, in partes, ſi opus eſt, remotiſsimas conuehunt ſua vel acrimonia, vel eſſentiæ tenuitate, vel vtraque, vel accurata tritura. ob id acetum obſtructionibus viſcerum liberandis miſcetur: euphorbium externis intrò penetraturis remediis myrrha aëriæ ſubſtantiæ multæ particeps crocum terreum intrò deducit rhabarbarum, aſarum, leuiſsimè teruntur in pollinis modum, cùm mouēdum eſt lotium: caſia, cinnamomū & ſimilia

tenuifsimè trita mifcētur vbi menfes funt mouendi:euphorbium, pyretrū & fimilia, vbi per fumpta medicamenta eft ab articulis trahēdum. Contrà fine his bafim exhibemus,cùm parti affectæ facilè & mox occurrit ex partis fitu & figura,vt rhabarbarum craffum & negligēter tritum damus,cùm aluus tantum mouenda eft,non etiam mouendæ vrinæ.

Hæc prædictæ quatuor, familiaritas totius fubftantiæ, tenuitas, ftudiofa tritura, acrimonia, vbi ipfius bafis vires aut etiam fubftantiam ad partem affectam deduxerunt, ea vt in affectū agat,tempore eget interdum etiam diuturniore:ob id nonnunquàm bafibus mifcentur,quæ ipfas affectæ parti diutius affigant,vt mora faltē ipfæ id perficiāt,quod non poffunt obiter præftare:vt medicamētis gulę & tracheæ arteriæ mifcemus craffa & lenta, quæ vim medicamēti farcoticā, colleticam,finuloticā,fi vlcus adeft,in parte remorētur & affigant.

Non tamen aut in via, aut illa mora in parte volumus medicamenta coqui,& horum vim à calore noftro euinci,priufquàm & partem affectam attigerint, & vfum optatum præftiterint: ob id opium theriacæ mifcetur, & ob alia quædam alibi dicenda.

Medicamentis verò quæ hærere parti alicui volumus fiue fumantur,fiue admoueantur, ceram, oleum,adipem,vel lentum aliud mifcemus, memores tamen eorum quæ rectè fu-
Lib.6.c.ph.p. mendis aut admouendis mifcentur. Nam ceram fumendis nemo rectè mifcuerit, vt neque axungiam, quæ admouendis funt aptifsima, vti ad vlcera gulæ & afperæ arteriæ fyrupi, butyrum,oleum,& lentores fuccorum,oportunifsimi.

Si tamen vlcera fint putrida in ore,parte calida,humida,ob id ad putredinē paratiore,quia medicamenta his idonea continenter per faliuam elota adhærere nequeūt, validifsimis in ipfo fic vlcerato medicamentis vti cogimur, qualia funt cauftica,& quæ cruftas ferri candentis modo efficiant.Sed in externis partibus caufticis per fe vtimur:deinde cruftas tergentibus auferimus: at in oris vitiis propter partis naturam tutius eft caufticis mifcere tergentia,mel,thus,eruum,irim,ariftolochiam, ne ob partis naturam recidiua putredo nafcatur. Mifyos ergo crudi vel tofti drach.tres cum mellis cyathis fex diffoluantur, vel chalcitis tofta cum melle tanto, vt fordium habeat fpifsitudinem: vel chalcanthum vftum cum melle fimiliter

militer miſtum. Sic caninum ſtercus, cinis hirundinum, & humanum ſtercus,ana cum melle.

Sic æruginem cum aliis miſtam aphthis malignis adhibet Andromachus & Crito ibidem : & arſenicum,& ſandaracha, & alumen ſciſsile,oris putredinibus applicantur ibidem.

Eadem ratione malignis vlceribus ſedis,inteſtinorum,vteri,veſicæ, meatus vrinarii ſimilia adhibentur remedia, aliter atque aliter miſta & ſoluta pro variis à parte & affectus magnitudine,& ſitu indicationibus.

Sed quoniam vſus à medicamentis expectatus præcipuè is qui calori aut frigori ſuccedit, non præſtatur , niſi medicamenta ipſa actu id ſint,quod dicuntur,hoc eſt,calida vel frigida , calore noſtro egent deducente ipſa in actum : vt medicamenta purgãtia cum poteſtate calida ſint omnia,vt agant,actu calida eſſe oportet caloris noſtri actione. Eodẽ modo opium & alia frigida vt agant, quod agere nata ſunt, in frigiditatem illam ſuam à calore noſtro deducenda ſunt : actu enim non magis frigida ſentiuntur, quàm alia loco eodem concluſa. Sed tamen vtraque prius accuratè ſunt terenda,vt ea calor noſter propè tota citius attingat : nam piper,& cætera poteſtate calida , non fiat actu calidum à nobis ſine contritione tenui: nec rhabarbarum aut aſarum,& vretica alia vrinas moueant, niſi diligenter ſint comminuta : agaricus item & colocynthis citra contritionẽ hanc multum ſunt noxia,ſi ſumãtur. Quam vt promptius recipiant, ille in trochiſcos primum formatur: hæc cum aliis ſiccis teritur & friabilibus.

Niſi item facultates medicamentorum , ſine quibus baſis ocioſa fuerit,in ſuo vigore conſiſtant(quas color,odor,ſapor, conſiſtentia , non ſolum calor aut frigus ſignificant) vires à compoſito promiſſas ne expecta, vt indicabit lib. 4.compoſitio theriaces. Eſt tamen quando medicamentum vires ſimplicium languidiores poſcit, vt euphorbium vetuſtate ignauius idemq́; flauius: quando pars exactius ſentit,cui eſt applicandum , & affectus vt punctura eſt clementior. Sic in rha tenuis & aëria ſubſtantia , & frigida terrea mutuo ſeſe non impediunt, imò valentioris effecti ſunt cauſæ : quia aërium deducit intro craſſam & terream & frigidam ſubſtantiam, alioqui per ſe in ſuperficie hæſuram,nec partes internas contracturam,refrigeraturam,ſiccaturam.

Lib.1.c.ph.p.

Lib.8.ſimpl.

Miſcentur etiã medicamento non modò ſine quibus ipſum efficere id non poſsit quod promittit,ſed ſine quibus medicamentum hoc vel illud compoſiti nomen non habeat : de quibus abundè pòſt in forma medicamenti idonei conſtituenda.

Ea igitur omnia quæ compoſito miſcentur,aut etiam citra miſtionem,in baſi perficiuntur neceſſario,antequàm ea,quod optamus, in affectum efficiant : illa rationem eius ſine quo medicamentũ non agat,obtinent, vt baſis ipſius coctio, vſtio, tritura,lotio, & alia permulta,quæ in ſingulis apparent compoſitionibus. Item quæ glutinoſius, liquidius, craſsius, tenuius,acrius,mitius medicamentum reddunt,quando harum qualitatum aliqua eſt opus ad actionem optatam. Item quæ partibus familiaria ad eas vim vel etiam ſæpe ſubſtantiam medicamenti alterantis,roborantis,vacuantis deducũt.Quando medicamẽtum agit in propinquam ſibi materiam, in longinquam non acturum, aut tam imbecilliter, vt nullus inde ſucceſſus eſſet ſperandus. Prætereà quæ ſumptum vel admotum medicamentũ tam iucundum faciunt omnibus ſuis qualitatibus ægro, vt id ipſe non inuitus accipiat, neq; eo aſſumpto nauſeet, & inde vomat. Si enim vomat,nullus eſt huius medicamenti vſus, vt neque ſi admota præ morſu & dolore, aut alia de cauſa mox æger illa abiicere cogatur: niſi fortè vomitu illo fiat fluxionis auerſio, & excrementoſum aliquid etiam ex ventriculo ſimul elidatur. Adhæc quæ humorum coctionem iuuant, quæ excrementa vacuationi apparant,quæ meatus aperiunt, per quos medicamento via eſt futura, atque etiam excremento,illa etiam rationem eius obtinent,ſine quo medicamentum nihil agat.

Adhæc virium robur quantũ eſt neceſſarium medicamento ad actionem mutando & ſenſus tactus, eodem pertinent. Quapropter apoplecticis,diſſolutis, hyſtericis remedia quantumuis morbo & eius cauſæ idonea dentur vel applicentur, caſſa ſunt, aut parũ ſecura : ſæpe motus, ſæpe venter plenior cauſa eſt vacuationis tum celerioris,tum largioris:ſæpe quies retineri in ventriculo, ſæpe ventris inanitio coqui medicamentũ cogit,præſertim ſi erat clementius : ſæpe item corporis ſitus ac figura ex deiectorio vomitoriũ effecit,& contrà.

Ceſſatio quoque à vacuationibus aliis cauſa ſæpe eſt per accidens huius vel huius vacuationis. Nam ſi in diabete des

medioc

mediocriter aluum mouentia, illa etiam ad vias vreticas trahentur: vt si in lienteria, diarrhœa, dysenteria des vretica, vel hydrotica, vel quæ viscera respiciunt, sæpe aliorum impetu illa per sedem detrahuntur. Per accidens quoque voluntas nostra sæpe ratione eius sine quo non fit medicamenti actio, habet: vt si quis aluo à medicamento irritata, naturæ impetui non seruiat, sed aluum cohibeat: fit sæpe, vt aluus postea non descendat.

Non modò autem quæ ante medicamentum sumuntur, vt ei materiam apparent, sed etiam quæ pòst recipiuntur, sæpe actionem medicamenti obrutam excitant, sæpe ad medicamenti expulsionem naturam irritant. Vt sumpto purgante medicamento si quis diutius à cibo abstinet, sæpe nihil mouet: si tempore pòst legitimo cibum sumat, hoc recreata natura medicamentum expellit.

Infinita propè alia inuenias in compositis medicamentis, sine quibus illa nihil omnino agant, aut tam parum agant, vt nihil egisse videri possint. Eadem verò, cùm sint imbecilliora impedimenta, vt melius operetur medicamentum, aut etiam si omnino absint, per accidens his accenseri possunt, per quæ melior fit medicamenti actio. De quibus dicere iam tempestiuum fuerit.

PER QVAE MELIVS.

Tertio loco medicamentis certa methodo componendis deligenda sunt & miscenda, quæ ipsius basis & aliorũ, sine quibus basis non agat, actionem reddant meliorem, perfectiorem, efficaciorem, salubriorem, tutiorem: celeriorem, si celeritate opus est: aut tardiorem, si tarditas optanda est, qualia sunt vstiones, ablutiones, trituræ, & quæ basis ipsius aut aliorum vim corrigunt, valentiorem minuendo, imbecilliorem augendo, noxiam corpori emendando. Item quæ coloris, odoris, saporis, consistentiæ gratiam ægro iucundã medicamentis conciliant.

De horum autem quibusdam prius est dictum, de aliis exempla aliquot proponamus non inutilia lectori. Valentiorem vim minuunt per se quidem quæ basi aut prædictis sunt contraria, vel tota substantia, aut sola qualitate manifesta, aut vtraque, vt scammonio calido, tenui visceribus noxio

vires dissoluenti, pruna dactyli, succus rosarum frigida, crassæ essentiæ, partium substantiam cogendo, roborãtia, miscentur in antidotis catharticis. Sic valẽter calidis opium, semen hyoscyami, cortex radicis mãdragoræ, & similia miscemus, vt illorum vehementiã obtundamus: præterea vt sensu per hæc frigida stupefacto dolorẽ sedemus: sic vehemẽter astringenti minimũ astringens miscemus, cùm mediocri astrictione opus est: vel vehementer digerenti minimũ digerẽs, cum moderate resoluendũ est: in aliis ad portionẽ. Per accidẽs verò vim aliorum remittũt, quæ partis naturæ sunt familiaria, eamq́, aut tota substantia, aut qualitate, aut vtraq; contra noxam à medicamento imminentẽ roborant & muniunt. Vim etiã minuunt, quæ tenuibus crassitiem, celerioribus tarditatem, rarioribus densitatem, leuioribus grauitatem addũt: nisi à crassitie, tarditate, densitate, grauitate vehemens actio proficiscatur. Est enim quando horum actio est optatior.

Lib.1.c.ph.p. Sic sulfuris valenter calidi & digerentis vim pari cimolia terra frangit in achoribus Apollonius, & ex ambobus compositum ad symmetriam medicamentum reducit. Addit & acetum incidens, tenuans, digerens, repellens.

Sic medicamentis ad affectus internarũ partiũ penetraturis ea miscemus, quæ penetrare in altũ faciant, etiã affectum non iuuãtia, vt acetum in phrenitide, quod neq; mitigat dolorem, neque laxat tensionem. Et quia medicamentorũ affectui aptorum virtus in altum penetrãdo dissoluitur, sæpe affectus ab his præsidium non sentit, nisi mista sint medicamenta valentissima. Contrà in affectibus superficiariis, vtpote quibus occurrunt medicamenta viribus integris, satius tamen fuerit miscere, quæ tum medicamẽti vim intrò ad penitiora deducant, tum affectui ex sua natura auxilientur, & sint tenuiũ partiũ, vt acetũ in calidis dispositionibus, euphorbiũ in frigidis. Cuius vtriusque virtus vehemens dissoluitur, & corpora permeando & alterius mistura, vt rosacei cum aceto in capitis interno dolore, nisi vlcus adsit in sincipite, cui vis applicare. Sic vstio metallicis tenuitatem essentiæ, acrimoniam & vires auget, lotio acrimoniam & vires eas minuit, tenuitatem retinet. Sic aloë non lota magis purgat, minus roborat, lota minus soluit, magis roborat.

Lib.7.meth.

Quæ verò actionis vehementiã remittunt, eã nõ aboleant,

neq; qualitatibus cõtrariis,neq; tota substãtia contraria : quomodo theriace sumpta medicaměti purgãtis vim & actioně abolet: quomodo magnes allio cõfricatus ferrum à se abigit, non attrahit : succinũ oleo maceratũ paleas non attrahit, sed eas etiã oleo imbutas à se repellit,antipathεια rerum & occulta naturarum contrarietate, vt antè diximus.

Virtutem imbecillam augent ac excitant medicamento, quę illi imbecillo robur,tardiori celeritatem,crassiori tenuitatem,denso raritatem, graui leuitatem, insipido acrimoniã, aut salsuginem, aut amaritudinem, adiiciunt, si qualitatibus illis est opus:si contrariis,quæ contrarias afferũt:vt vstio terreis & metallicis vires addit,& celeritatem,tenuitatem, leuitatem,raritatem,acrimoniam. Vsta enim omnia essentiæ tenuitatem acquirunt & acrimoniam,excepta chalciti. *Lib. 10. simpl.*

Ruta & ramus salicis & cortices ei⁹ arteriacis q̃busdã inter parandũ mouẽdis,siccata abiiciũtur,noua substituũtur,vt in diachalciteos ramuspalmę pręscinditur sępe,li.1.cõp.ph.g. *Lib.9.c.ph.p.*

Quæ partem roborant,medicamentis miscentur: vt hieræ picræ,mastiche,crocus,& alia aliis plurimis. Crocus idem linteo puro ligatus incoquitur,expressus abiicitur & arteriacis,lib.9.comp.ph.part.

Hodie Arabum sectatores turbith iungunt zingiber, tanquam eius calcar : agarico salem fossitium (gemmeum vocant) & stœchadem , si ad caput ferri volunt. Scammonio cor lædenti ambram cor ipsum roborantem : cristallum,refrigerantem inflammanti:gallam astringentem aperienti eidem ora venarum:spicam item,mastichen,tragacãthum, caphuram vna ratione vel duabus.

Vim medicamenti noxiam corpori , & etiam deleteriam emendamus, vt cantharidibus per se & suæ naturæ contrarietate vesicam vlcerantibus miscemus alia , quæ vim earum exedentem corrigunt: vretica tamen si vrinam cieri affectus requirit, & ceratum eisdem miscemus, aut emplastrum idoneum ad vngues ψωρώδεις *Lib.11.simpl.*

Sic elleboro nigro humanæ naturæ contrariã vim emendat Hippocrates misto anisi, dauci, seseleos, cumini semine odoro simul & esculento. *Li.1.rat. vict. acu.*

Sic mel veteres, hodie magis saccharum medicamětis sumendis miscemus,linguã & os prius vino interdũ abluimus,

& cyathi tam fundo quàm labris iucũda ſapore & odore miſcemus, & os ſumpto pharmaco abluimus, aut delicato condimento recreamus, ne triſtato illi conſentiens ſtomachus ſubuertatur, & ad vomendum ventriculum incitet. Sic catapotia foliis auri interdum tegimus, interdum ſaccharo & aliis.

Lib.7.meth. Nec omittenda eſt cuiuſq; temperamenti proprietas, quæ vt in alimentis, ſic etiam in medicamentis vim habet magnã, vt non modò expendamus an hoc illud medicamentũ partis & totius temperaturã vel eandem vel diuerſam ſeruet, (quomodo Galenus docet in medicamentis vlcerum lib.3.4. methodi) ſed quomodo ſe habet ad medicamenta hæc vel illa. Quædam enim naturæ clyſteribus etiam malo ſuo neceſſariis omnino ſunt abſtinendæ, cùm ab his ſentiant ſæpe mulieres mox vterinos affectus, aliæ à potionibus medicis, quędam à catapotiis, aliæ à bolis purgantibus, aliæ ab aliis omnino abhorrent, vel ob naturæ ſuæ cum his cõtrarietatem, vel opinione aliqua id perſuaſæ, vel quia iis vſæ malè habuerũt. Ob id rogandus quiſque eſt, ſiquãdo purgatus eſt, & qua purgatorii medicamenti forma præcipuè delectetur.

Gal. in natura huma. Vt melior fiat medicamenti actio, miſcentur quæ ipſum gratius reddant colore, odore, ſapore, conſiſtentia, ſiue ſumendum eſt, ſiue admouendũ, niſi quòd in admouẽdo ſaporis minima ratio eſt habẽda, niſi quatenus illi cum odore cõuenit. Sumenda autẽ ſi quatuor dictis dotibus ſint iucunda, & præterea pauca, ventriculus trahit promptius, comprehenditq;: actu etiam calida citius reddit, aut frigida, ſi talia erant poteſtate, & ſi refrigerandũ eſt: ob id & celerius & valẽtius agũt.

Aph.38.lib.2. Si quo horum autem fuerint ingrata, non comprehẽduntur, non retinẽtur, ſed ventriculum euertunt, & vomuntur mox, aut deiiciuntur ſine actione, vti & alimenta quãuis meliora, quia tamẽ ingrata ſunt, non comprehenduntur à ventriculo, nec ob id coquuntur. Cùm autem ſuum cuique ſit iucundum vel conſuetudine, vel imaginatione, vel tota ſubſtantia, & horum quodque ſola experientia noſcatur, rogãdus quiſq; eſt, quo medicamenti ſumendi aut etiam admouendi craſſamento, colore, odore, & in illo etiam ſapore delectatur.

COLOR.

Proptẽrea daturi medicamenta vel foliis auri tegimus, vel vaſe argenteo, ſtanneo'ue, aut alia conſtante materia non

transp

transparente includimus, oris angusti, idq; in tenebroso aëre propinamus: ob id etiam inuenta emplastra melina, id est, rufa, & coloris cydoniorum, ex vsta ærugine docet Galenus, quia ex ærugine cruda viridia quosdam terrent: sic cauteria maximè occultamus, præsertim meticulosis: & scalpello venas aut arterias secturi, aut hæmatophobis his faciem velamus, aut alio torquemus. *Lib.2.c.ph.p.*

Vt emplastrum ex lithargyro sit albius, deligit Galenus oleum purius & lucidius, & aquã puram & candidã, quę cum lithargyro in mortario temperat, deinde igni ex lignis peruri cœptis vel perustis antè carbonibus exactè incensis coquit in aëre syncero, sub dio, in sole. Oleum autem crassum, aqua turbida, aër nubilus, vmbra, fumus, medicamento facilè nigredinem conciliat. Quòd si primus iste focus coctionem nõ absoluit, in alium similiter ardentem cacabus transferatur. *Lib.1.c.ph.g.* *Nota ad coctiones medicamẽtorum.* *Li.2.rat. vict. acu. Hipp.*

In his quæ sorbitionibus mista ventrem soluunt, nonnihil præsidii est, nisi ob amarorem, vel asperitatem, aut multitudinem, aut colorem, aut suspicionem aliquam omnino fuerint ingrata. Multitudinẽ non sine causa adiecit, quę etiam alimẽta facit ingratiora, non ægris solis, sed etiam sanis: cùm alimenta minus larga auidius deuorentur, quàm largiora.

Ob id ægris cibos auersantibus alimentum parcius est offerendum, multo magis medicamentum. Quapropter cùm largius purgandum, efficaciora sumimus, si nihil repugnet, ne magna remedii imbecillioris copia opus sit. Sic puluerem hieræ diacolocynthidos, & alterius cuiusuis potius damus catapotiis aut aliter, quàm ipsam hieram melle exceptam, nisi res alia aliud suadeat. Sic cùm purgatoria infundimus liquori idoneo, paruam potionẽ imperamus, ne copia largiore ægrum à deglutiendo deterreat, ne'ue ea si semel sit deuorata, citius & valentius stomachum euertat.

Melina (vt paulò antè dixi) fiũt vnguẽta, id est, mali cotonei colore, cocta mediocriter seu vsta ærugine: quia color hic est gratior, neq; terret ęgros, vt sępe viridis ab ęrugine cruda. *Lib.2.c.ph.g.*

Cerussa quoque quibusdam vnguentis additur ad coloris albi gratiam.

Huc pertinet quòd quæ simplicia coloris propè expertia sunt, vt aqua, tunica cornea, colores omnes optimè recipiunt: vt inodora (qualis est balanus myrepsica) omnib⁹ suscipiẽdis *Lib.6.simpl.* *Lib.2.aliment.*

odorib

odoribus aptissima: & insipida, vt cucurbita, saporibus omnibus recipiendis sunt appositissima.

ODOR.

Quantum odoris gratia in medicamentis tam sumendis quàm admouendis valeat, docent abundè Medicorũ omnium libri. Ob id enim Cleopatras Medicus ad capillos in capite gi-
Lib.1.c.ph.p. gnendos succo radicis arũdinis, muscis vstis, adipi vrsino, oleo cedrino, vinũ aut passum affundebat, vt odor obtunderetur.
Ib.e m. Sic pilos tenuantibus scilicet, tergentibus, vt nitro, ossi sepiæ, pumici odorata miscet Galen. lib.1.comph.ph.part.cyperum, schœnu anthos, melilotum, rosas siccas, irıdem Illyricam, herbam cydωniam, melissophyllon: & si opulentis paras spicam nardi, Indicam & Gallicam & mõtanam, terram Erethriadem, malabathrum, folium malabathri, amomum, myrrham, crocum, costum, mentham. Crito ibidem etiam psilothra suauem habere odorem volebat.

Nec te moueat, quòd amomum, & alia quædam similia diuitum compositionibus addi legis, nonnunquàm pauperum. Illis enim largiùs, his parciùs immisceri intellige.

Ibidem. Vrina licet achoribus sanandis conueniat, quia tamen est
Ibidem. odore ingrato abominabilis, non vtenda est. Ad odoris gra-
Lib.5.c.ph.p. tiam cyperus additur capillos tenuantibus.
Lib.7.c ph.p. Sic odorum dentifricium facit Galenus miscendo casiæ aut amomi drach. duas mediocribus: cinamomi autem drach. vnam regibus.

Bechicis adduntur semina petroselini, apij, dauci, seseleos, vt aliorum medicamentorum insuauitatem suo odore grato & sapore emendent, & frigidorum vires obtundunt, vt etiam vrinas prouocent.

Odorem cuique iucundum medicamentis addendum declarant emplastra εὐωδία i. suauolentia, vt intelligas non sumendis solis, sed etiam admouendis medicamentis odorem
Gal. lib. quos purg. opor. gratum esse conciliandum. Cùm medicamenta omnia, præsertim purgantia, ventriculum, & præcipuè stomachum neruosam eius partem & maximè sensilem lædant, his odorifera sunt miscenda, quæ noxam eorum obtundant, actionem verò non impediant: quæ præterea tenuent crassos succos, incidant, tergeant, vias aperiant, per quas est vacuandum.

Quæ qualitates habent odoras, misceri debẽt stomachicis,

vt aromata & ſemina quædam etiam eſculenta, aniſum, daucum, ſeſeli, cuminum, quæ etiam Hippocrates miſcet peplio & veratro nigro, per id pleuritidem ſub diaphragmate purgaturus, ut medicamentoſum quod in eo eſt humanæ naturæ contrarium, mitigetur & obtundatur. Nam vt fœtida omnia ſtomachum ſubuertere ſolent, ſic odora roborare. Quòd ſi non modò odora ſint, ſed etiam eſculenta, multipliciter iuuant ſtomachum malis humoribus ſubuerſum, vt idem de vtero & vterinis remedijs tibi perſuadeas.

Abſinthium aqua feruente tingendum, quò minùs odore offendat, poſteà oleo incoquendum ad ventris fluentis fomentum, ſi modò vacuatio ampliùs non duret. *Lib.8.method.*

Sic noſtra caſia tanquàm cinamomo quæ ſumuntur omnia aromatizamus, aut alio odoramento naturæ ventriculi & partium aliarum principum familiari.

Odore enim iucundo fit, vt non modò iucundius ſit medicamentum, ſed etiam eo odore ſpiritus animalis & vitalis reficiuntur, vt alimentorum ſic medicamentorum. Quò fit, vt lipothymia languentibus caryophyllum, nux moſchata, zingiber, & alia id genus animum mox reuocent, vti odor panis, aceti, vini, & ſimilium. Nam odore vires celerrimè reficiuntur, ſecundo loco potu, poſtremo cibo. *Aph.18.lib.2.* *Li.11.ſim.*

Quam rem perſuaſi omnes graueolentia fugimus tam ſani quàm ægri, ceu naturæ noſtræ contraria, tametſi omnia id genus naturam noſtram non lædere oſtendat caſtorium odore abominabili, ſed quod nec ſumptum nec admotum cuiquam vnquam nocuit.

SAPOR.

Saporum iucunditas cuique hominum naturæ ſua magni eſt momenti, vt non modò alimentum ſit ſalubre, ſed etiam vt medicamentum ſumptum ſit efficax. Ob id rogandus quiſque eſt medicamentum ſumpturus, qua maximè ſaporis differentia delectetur. ſunt enim qui auſteris, alij acidis, alij dulcibus, ſunt qui ſalſis & amaris ducuntur, nonnullos acria delectant. Hunc igitur ſaporem medicamento inſigniorem dabimus, quo æger præter cæteros delectatur, niſi eius vis affectum nobis curandum inſigniter ſit auctura. Nam ſapores calidos ſalſum, amarum, acrem in affectibus multùm calidis non probauero: vt neque frigidos acerbum, auſterum, acidum

dum in frigidis. Cur autem non odore modò, ſed etiam ſapore ſuauia eſſe debeant alimenta, docet Galenus Aph. 38. lib. 2. Paulò deterior cibus aut potus, ſuauior tamen, melioribus & minùs ſuauibus eſt præferendus. Medicamenta verò iucũda eſſe quatenus licet, debent, vt à ventriculo comprehenſa in actum reducantur, ac ne nauſeã, flatus, fluctuationes ex inſuauitate ipſa pariant, adeò vt citò ſuprà aut infrà vẽtriculus

Lib. 6. c. ph. p. excernat. Sic qui primus ſtomaticum diamoron compoſuit, cum melle coxit, vt & gratius eſſet, & diutius ſeruari poſſet. Præſtantior enim eſt ſuccus mororum per ſe incipienti oris phlegmonæ, ſed gratior & perſeuerantior cũ melle coctus. Nam citra coctionem etiam cum melle repoſitus citò corrumpitur: coctus autem cum melle non modò diu ſeruatur, ſed etiam vtilius fit ſequentibus phlegmones temporibus, incremento, ſtatui, & declinationi, ad perfectam vſq; curationẽ.

In omnibus autem oris affectibus medicamenti ſuauitatem cuiuſque palato gratam ſumere non ſatis eſt, niſi ea viſceribus ori per gulam & guttur communicantibus etiam innoxia ſint. Quæ conſiderans qui primus diamoron compoſuit ſtomaticum medicamentum, ſuccum mororum cum melle coxit, vt ſcilicet gratius eſſet, & toto anno ſeruatum in promptu eſſet, quoties vtendi occaſio incideret, non ſolum tempore mororum.

Opulentis item & delicatis viris & mulieribus, & malo natura ſtomacho præditis, ſtomatica ſimplicia ſunt gratiora medicamentoſis, vt quod ex ſucco ſolorum mororum fit, quod omnium eſt maximè imbecillum: ex ſucco enim batinorum eſt valentius: hoc item potentius ex ſucco corticis nucum viridium cocto cum melle, licet non ſit acerbus guſtu, vehementiſſimè tamen aſtringit, vt ſuccus ex granatis acerbis cum corio tuſis expreſſus. ex dulcibus autem ſine cortice expreſſus eſt ſuauior ſed imbecillior, cum cortice valentior ſed inſuauior. Ex tribus autem generibus ſimul tuſis addito glycyrrhizæ ſucco, bonus eſt, nec immodicè exaſperat. In his igitur vide, ne ſuauitas vires quæſitas obſcuret.

Eadem ſaporis gratia vinum phalernum acre laudatiſsimum mithridatio & theriacæ miſcendum, vt amarorum in his antidotis multorum iniucunditatem tegat, docet Galenus lib. antidotorum. Sic Hipocrates veratro nigro daucum,

vel

vel seseli, vel cuminum, vel anisum: peplio silphij succum miscet, vel aliud quidpiam non solùm odoris iucundi, sed etiam saporis, quem sub odore intelligere non est difficile, cùm horum duorum sensoria sint substantia, situ actione proxima, & in plerisq; actionibus communia. His enim condimentis medicamenti purgantis insuauitas corrigitur sic, vt in ventriculo diutius morari possit. Multa enim pharmaca potanti tam sunt insuauia, vt stomachum peruertant, & vomitum protinus cieant. Alia licet paululum in ventriculo manere possint, prauos tamen ructus mouent, & pòst euomuntur.

Lib.2.rat uict.acu.
Gal.in natura huma.

Sapor igitur cuique iucundus quoad eius fieri potest seruatis medicamenti viribus apparetur, in sumendis omnibus, vt alimentis, in quibus vt domini gulæ & palato coquus seruit: sic in sumendis omnibus per os medicamentis siue alterent tantum, siue humores apparent incidendo, tenuando, tergendo, siue humorem aliquē qualitate molestantem purgent, siue partes ipsas roborent totius substantiæ similitudine, vel astrictione, vel alia qualitate manifesta intemperaturæ partis contraria, siue ore retineantur, siue etiam deuorentur.

Cuiq; iucundus sapor nobis dicitur, quòd ne vinum quidem homini familiarissimum alimētum omnes idem iuuat, sed hunc dilutius, alterum meracius: sic nec oxymeli omnibus eadem aceti mellis & aquę mensura coquendum, sed pro cuiusq; voluptate, quanquàm plurimis naturis commune vnū scribi potest, quale quod à Galeno ibi describitur, non tamen omnibus: sic in diacalaminthe si mellis plus inieceris, pluribus iucundius facit: his tamen qui dulcia auersantur (sunt enim quædam talis naturæ) iniucundum. Fiat igitur medicamentum cuiusque naturæ iucundissimum, quoad eius fieri potest, sed tamen virium eius vtilitate seruata: hanc enim solui nolo, dum dulcedini & iucunditati studetur. Ob id rogandus quisque est æger ante medicamenti compositionem, quo sapore [& si vis, qua forma medicamenti] maximè delectetur.

Lib. 4. sanit. tuēdæ. in oxymelite.
Lib. 4. sanit. tuendæ in diacalaminthe.
Lib.6.c.ph.p.

CONSISTENTIA.

Crassa consistentia medicamenta ægriùs & in corpus penetrant & deuorantur, quàm tenui & liquida, vt cibo quàm potu impleri est difficilius. ob id crassa esse solent ingratiora & nauseabunda magis. Quæ causa est, cur bolos catharticos, vt vocamus, liquore aliquo suaui dissoluere non rarò cogamur,

Aph.11.lib.2.

mur,qualia adhuc ſunt ingratiora,quàm quæ liquidiora ſunt & perſpicua. Qua propter colo panneo & albuminibus purgare ſolemus. talia ſunt noſtra apozemata,zulapia,ſerapia, & quæ in rem præſentem coquimus aut infundimus medicamenta vel purgantia, vel aliter corpori profutura. Ob id mel aqua exigua liquatur, vt poros cutis obſtructos ingredi ad detergendum poſſit.

Lib.8.method.

Lib.7. c.ph.p. ad finem.

Sic dum aſthma & orthopnœa ſunt ab humore craſſo & lento, vel purè in aſperæ arteriæ meatibus vel pulmonum cauernulis infarto, tenuantibus, tergentibus, & humiditate copioſiore, vt potu vini largiore opus eſt, quò craſſus humor & lentus ceu liquidior redditus, ſurſum per tuſſes à tergentibus excitatas, egeratur. Si verò abſceſſus adeſt, vino pauco opus, ob id ſiccantia eſſe incommoda reddendis ex thorace ac pulmone excreationibus docet Gal. Eſt quando conſiſtentia non ad gratiam tantùm, ſed ad melius agendum eſt. Ladanum enim quia ceræ conſiſtentia eſt ſimile, humiditatem requirit, quæ liquidius ipſum faciat: vires tamen eius non minuat, imò potius augeat, cùm fluentem capillum per id ſiſtere conſilium eſt. Liquidum igitur fiat in vaſe duplici, ex vino auſtero & oleo myrteo maceratum: vel ſoluatur oleo lentiſcino, vel maſtichino, vel myrteo, & ſi ætas & aër frigida ſunt, nardino, vel vino veteri & auſtero. Quæ omnia adſtringendi viribus cum ladano conueniunt, & calore alimentum pilis attrahente: Hiſpanum verò & omphacinum oleum ſolùm aſtringunt: vetus ſabinum, rinciniũ ſolùm digerunt, ergo horum neutrum per ſe conuenit, ſed priorum loco miſceri ambo ſimul poſſunt. Item ladanum liquidius tonſis tantum capillis adhibemus, craſsius raſis, vt illos penetret, his hæreat, addito quoq; polytricho fiet efficacius ad pilorum productionem. In his autem oleum & vinum etiam rationem habet eius, ſine quo ladanũ nec applicari, nec agere poſſit. Medicamentis quoque capillos fluentes ſiſtentibus, niſi ſint eſſentia tenui, adduntur alia, quæ tenuitate eſſentiæ intrò penetrantia cutem quoque in alto aduſque pilorum radices alterent, neque per ſumma tantùm agant.

Li. 5. ſimp. cap. 21.

Lib.1. c.ph.p.

Lib.6. c.ph.p.

Conſiſtentia mediocris qualis eſt mellis Attici, aut ſordium auris in ſtomaticis, vt in diamoro, & ſimilis craſſitudo in ſtomachicis, vt in diacydonio.

Conſiſt

Consistentia etiam parua linimentis, maior vnguentis & ceratis, durissima emplastris. Quapropter his cera nunc parcior nunc largior, & lithargyros additur ad corpus & materiam præbendam. Sic oleo ex semine abietis, vel floribus populi nigræ, & anethino, & chamæmelino, sampsychino, & similibus ceram & resinam addit Gal. vbi diutius vult super vncto corpore manere. *In fine lib.6. sanit.tuend. Lib.1.c.ph.p. Lib.4.sanit. tuendæ.*

Magna humoris & eius tepidi quantitas in vomitoriis est efficacior, præsertim si oleagina addantur, & diebus aliquot sint præsumpta incidentia tergentia.

Crassa vt metallica, terrea vrendo fiunt tenuiora, & sic aptiora ad penetrandum. *Lib.6.c.ph.p.*

Dia καρύων ob essentiæ tenuitatem efficacius stomaticum quàm dia μόρων. Penicillus, purpura marina, præsertim optima Tyria tinctus, tenuiorem astringendi vim habet, qua altè penetrando corpora quæ sunt circa ventriculum siccet ac roboret, & calfaciat, si calida illi misceantur. *Lib.8.meth.*

Acetum essentiæ tenuitate in altum deducit medicamentorum aliorum vim, cùm præsertim refrigerandum est: vt euphorbium, quando est calfaciendum. *Lib.3.c.ph.p.*

Mastiche tusa oleo nardino mista ad sordium crassitudinē fit, quo penicillus purpureus madefactus stomacho imbecillo imponatur. Et hæc de tenui, duplici sicco & liquido. *Lib.8.meth.*

Contrà est, quando crassities optatior est, vt in vlceribus asperæ arteriæ, aut œsophagi crassa sint & lenta quæ adhibentur medicamenta oportet vlceri idonea, cum gummi tamen & tragacantha vel similibus, quæ suo lentore medicamentum affectæ parti diutius affigant. Crassitudine etiam mediocri stomatica & stomachica esse cōponenda paulò antè probauimus. Sic in vlceribus intestinorum, vesicæ, vteri. *Lib.1.c.ph.p.*

Sic in alopecia, vbi olei laurini libræ vni Romanæ miscuisti thapsiæ, aut si valentius vis, euphorbii: si infirmius, sinapi & nasturcii partem duodecimam, hoc est, vnciam vnam: si facilè à capite raso defluxurum tibi videbitur medicamentum, adde ceræ momentum, vt vnciam vnam.

In nocturnis venereorum imaginibus crassioris substantiæ vnctiones seu cerata quibusdam compono, ne facilè à corpore defluant. *Lib.6.sanit. tuendæ.*

Piper, zingiber, baccas iuniperi, mastichen, & alia quædam

integra deuoramus, cùm ventriculum calfacere citra hepatis calidi noxam volumus. Si autē hepar & longinquas partes calfacere ſtudiũ eſt, vel aliter medicamēto tentare, non modo ea læuiſsimè trita ſumimus, ſed etiam liquori miſta tenuiſsimo.

Huc pertinet, quòd quædam medicamētis inſpiſſandis adduntur, quæ viribus eorũ nec obſunt nec proſunt, ſed materiæ tantum & corporis rationem obtinēt, vt lithargyros emplaſticis, & cera iiſdem ac vnguentis, ceratis, linimentis.

Lib.9.ſimpl. Quanquàm & lithargyros ceu materia miſceatur his quæ valentem habent facultatem mordicantem vel aſtringentem, & cera liquabilibus medicamentis etiam ceu materia, quia etiam ipſa quodammodo media eſt eorum, quæ valentem habent facultatem.

Lib.6.c.ph.p. Nonnunquàm tenuitas & craſsities actionem & ſuam & aliorum iuuant: vt diamoro addita crocus & myrrha, præterquàm quòd phlegmonas oris coquunt, & ille repellit, hæc ſuo calore abundè digerit eadem in altum corpus inflammatum eſſentiæ ſuæ tenuitate ſubiens ſimul croci minus ſubſtantia tenuis, & reliquorum vires ſecum trahit, ac phlegmonem in altum vſque ſanat, ac citò ad cutim recurrendo, ſecum quæ in alto ſunt à ſe renuata educit. Crocus verò & ſuccus mororum vicisſim contrahendo myrrham intro impellit, & eius ad cutim reditus celeritatem præproperam inhibet. Ob hæc virtus diamori longius peruenit deductis altius à myrrha aſtringentibus: hac autē myrrha ab aſtringentibus impulſa mororũ ſucco, croco, ſucco rhoïs, omphacio, roſis ſiccis, balauſtio, malicorio, galla immatura, hypociſthide, & cæteris aſtringentibus vim deleteriam non habentibus. prædicta enim miſcentur, cùm vis diamori validior eſt facienda. Quo loco tenuia & craſſa tanquàm dare operas mutuas videntur, & alterum alterius actionem reddere meliorem.

Lib.6.c.ph.p. Præparatio item quædam per trituram, cribraturam, vſtionem, lotionē, in plerisque vt meliora ſint, magni eſt momenti, & etiam ordo miſcendi: vt ſi phlegmone induruit, medicamenta potentius digerentia probè trita & tenuiſsimè cribrata ſint miſcenda, vt coſtus, macer, amomũ, cardamomum, pyrethrum, acorum, meon, dictamnus, ſuccus Cyrenaicus vel Medicus. Sunt autem iniicienda, cùm medicamentum propè omnino coctum erit, aut etiam abſolutè coctum.

Medicam

Medicamenta componendo apta exactè sunt elaboranda, vt facilius corporis meatus subeant, ob quem transitum celerem si calida sunt sine morsu munere suo funguntur: si frigida, celerius expectatum opus præstant.

Alcyonia vtraque amygdalas amaras totas cum corticibus vstas & nitrum crematum alopeciæ adhibet Gal. vt tenuiorum sint partium, & ob id ad imam cutim vsque pilorum radices penetrent. *Lib.1.c.ph.p.*

Medicamenta quæ per venarum oscula promptè subire volumus, & in omnem corporis partem digeri & ferri (qualia quæ sudores, vrinas, menses mouent, obstructiones liberant hepatis, lienis, renum, corporis habitus) illa sunt curiosè terenda, & tenui cribro cribranda, vt prorsus sint tenuissima. Sic Galenus calaminthen, pulegium, thymum, petroselinum, seseli, libysticum, semen apii, piper graue simul tunsa subtili cribro creta miscet compositioni diacalaminthe, ad vacuandum humores acres in tota carne cessantes. *Lib.4.sanitat. tuen.in diacalaminthe.*

Sic ibidem nitrum, cuminum, rutam, piper tenuissimum & minutissimum facere docet, cùm vrinas multas mouere consilium est: crassius verò id faciendum, quoties per id aluus est deiicienda, ac huius præcepti in omnium medicamentorum compositione meminisse expedit. Sic hodie nos rhabarbarum negligenter terimus, cùm aluus per id ducenda est: curiosè verò tritum damus vrinas moturi.

Aromata sunt miscenda ad finem coctionis, aut ea iam absoluta, cùm vas ab igne deposueris, quòd largior ipsorum coctio aromaticis medicamentis vires adimit: contra verò lithargyros, molybdæna, & alia multa metallica coquendo meliora redduntur. *Lib.6.c.ph.p.*

Succis stomaticis crassis mel statim ab initio est miscendum, si liquidiores sint, vt succus nucum: percoqui debent antequàm mel additur. nam coctione tam longa vstum amaricaret. *Lib.6.c.ph.p.*

Multò plura de his quæ ad medicamentorum præparationem pertinent, leges libro tertio. Quæ hic adscribere non est visum, ne idem bis dictum quisquam calumnietur, nulla neque vtilitate neque necessitate.

Est quando acris & mordens qualitas expetitur, vt in balanis & clysteribus per mel, saccharũ rubrum, hieram picram,

mercurialem, sales, id genus alia.

Neque basibus ipsis solum addenda, quæ ipsam ad partem sibi familiarem deducant, sed etiam quæ ipsam in ea parte remorentur, vt si in hepate medicamentum morari diutius volo, semen raphani stomacho gratum ei misceo, quod medicamentum distribui festinans retrahat & remoretur. Additur & multis opium, quod vires medicamenti per corpus distributi tot coctionibus resolui prohibeat, aliis ad sensus stuporem in vehementissimis doloribus.

An verò multa medicamenta eadem facultate prædita misceri debeant, tanquàm compositum melius redditura, ambigi potest, cùm frustra fiat pluribus, quod paucioribus perfici potest: tamen causæ quædam nonnunquàm incidunt, vt docuimus, quæ nos ad id faciendum compellunt, nec factum

Lib.1. hoc nostrum caret veterũ imitatione: nam Galenus in compositione medicamentorum secundum partes idem pollentia sæpe miscet, vt ad diuturnam & curatu difficilem alopeciam simplicia eiusdem facultatis euphorbium, thapsia, sulfur viuum, elleborus alteruter cum oleo laurino, aut cicino, aut veteri miscentur.

Lib.2. Opobalsamum, peucedanum, castorium & simul & priuatim seorsumq́; singula in veteri capitis dolore cum oleo & aceto miscet Archigenes apud eundem, nec reprehenditur.

Ibidem. Viticem, mentham, amygdala amara, iridem, ana cum aceto & rosaceo.

Lib.6. In stomatico diuitum costi, amomi, maceris, opi Cyrenaici vel Medici, vel alterius: pauperum verò, dictamni, cardamomi, mei, acori, sinapi, duorum, trium, vel omnium quantam voles mensuram, modo sint tantum horum drach. tres, aut drach. quatuor & dimidia, pro libra mellis. Si autem quatuor aut quinque drachm. miscüeris, digerens magis reddis medicamentum.

Ibidem. Diamoro & aliis stomaticis diuitum miscere potes vel corticis casiæ, vel nardi Indicæ, vel folii malabathri, vel omnium

Ibidem. trium ana drach. vnam, vel drach vnam & dimidiam. Pro omphacio succus rhois, vel æqualis vtriusque portio diamo-

Lib.3. ad finem. ro miscetur. Chalcitin, misy, chalcanthum simul miscet Andromachus apud Galenum. Adipes leonis, pardalis, hye-

Ibidem. næ, anseris, vrsi propè eadem facultate præditos, si habes, omnes

omnes ſimul miſcere oportet, & ad horum partem vnam euphorbii vel thapſiæ partem duodecimam, vel vtriuſque ana partem duodecimam, tuncq; fit valentius.

Seminis erucæ, & naſturtii, & nitri ana miſcet Heras ibidē.

Medicamento ſtomatico dia gleucus miſcet heminas tres rhus coriarii, vel culinarii, aut amborum ſimul ana heminam vnam & dimidiam, & etiam paulò amplius: & addit aſtringentia, ſi principium eſt fluxionis: digerentia, ſi declinatio morbi ex fluxione nati. Quòd ſi vnicum habes vel aſtringens vel digerens ſimplex medicamentum, illius quantitatem auge, vt expleat, quod ab omnibus colligebatur. Quin ipſi dia gleucus & diacaryo omnia immittere licet initio quidem aſtringentia, vt gallam immaturam, ſurculos molles rubi, vel canis rubi, vel corni, meſpili, ſorbi, & fructum eius, & myrtum: roſam, glaucium, cytinos, balauſtia, omphacium, rhun vtrunque prius aqua coctū, tamaricen, ſpinæ Aegyptiæ fructum, & cætera aſtringentia, præter ea quæ pharmacωde, id eſt venenoſam & noxiam facultatem habent, ſi deglutiantur. Digerentia verò mediocria decoctum caricarum, furfuris, mulſam cui incoctum ſit origanum, hyſſopum, thymum, calaminthe, pulegium, mentha odorata. Fortiora ſunt, eaq; amplius coquenda, nitrum vſtum, nitri ſpuma: valentius his ſulfur viuum, pyrethrum. *Lib.6.c.ph.p.*

Andromachus in diarhœo miſcet cinnamomi & caſiæ ana drach. vnam. *Lib.6.*

Croci & crocomagmatis ana drach. duas. *Ibidem.*

Alumen rotundum, ſori, miſy, chalcitis ad oris vlcera ſimul miſcentur apud Gal. *Ibidem.*

Generoſiſsimæ oris collutiones in phlegmone gargareonis, vel aliarum oris partium incipiente parantur ex prædictis aſtringētibus, vel ſingulis per ſe, vel decoctis in aqua cum aliis. Mirum enim quanto ipſorum miſtiones ſubinde vtiliores fiant vſu ſimplicium.

Emplaſtro cuidam albæ miſcet cadmiæ, pompholygis, cineris buccinorū, ſquamæ æris, calcis lotæ, chalcitidis vſtæ & lotæ, ſingulorum drach. quatuor, vel drach. ſex, ſi ex his tantum quatuor ſimplicia miſceantur: vel drachm. duodecim ſi tantum duo tibi ſunt ad manum, vt ex his quomodolibet iunctis drach. viginti quatuor, id eſt, vnciæ tres iniiciantur. *In fine lib.1. c.ph.g.*

Tamen si altius spectes, hæc non idem pollent nisi genere, sed ratione maioris & minoris differunt: vt euphorbium violentius est thapsia, & hæc potentior nasturtio, vt libro I. comp.ph.part. sic in aliis discrimen aliquod inuenias.

In arteriacis iisdem casia, cinnamomum, amomum, nardus Gallica & Indica, costus, schœnu anthos, malabathrum, & magma malabathri ponuntur. Item thus, crocus, myrrha dispositiones coquentia iisdē miscentur: sic & glycyrrhiza, gummi, & tragacantha, quæ exasperata læuigant.

Lib. 4. sanit. tuendæ. In diospolitico ruta, piper, cuminū, mel curiosè despumatum, nitrum, ad flatus discutiendos omnia efficacia. In medicamento dia trion pipereon tria piperis genera, zingiber, anisum, thymum. In dia calaminthe, calaminthe, thymum, pulegium, apium, petroselinum, seseli, libysticum, piper graue. Ex libris aliis Galeni exempla afferre possumus propè innumerabilia, in quibus idem propè pollentia medicamenta simul miscentur etiam plurima. Vide tamen ne copia immodica luxuries, magno sæpe ægri dispendio, sed contentus esto simplicibus quàm fieri potest paucissimis. Quo enim simpliciora sunt cōposita, si scopis nostris satisfaciunt, eò sunt præstantiora, præsertim quæ mox à componendo sunt vsurpanda. Quæ verò ex pluribus constant, longa omnium simul ceu fermentatione percoqui ferè indigent, per quam vis persæpe contraria priori acquiritur, & forma quędam noua à simplicium formis diuersa, per solam experientiam cognita: vt theriace recens stupefacit (nisi cinnamomi prælstātia coctionem eius accelerarit, vt in theriace audies) vetus calfacit, & opera præstat maxima, quorum vix vllum in recēti inuenias. Ob id experta à veteribus & doctioribus composita medicamenta sunt neotericum compositis meliora: nisi siqua hi inuenerunt, quæ vsus iam multus optima probarit.

CONSERVANTIA.

POstremo cùm satis non sit medicamentum nos habere compositum in eum affectum efficax, cuius gratia composuimus, & addita esse à nobis ea, quæ sunt actioni optatæ non modo necessaria, sed etiam vtilia: nisi idem compositum à situ & putredine seruetur non dies tantùm aliquot, sed menses & annos, interdum etiam multos. Idq; ne frequēter idem

comp

componendi labor non necessarius sit sumendus, vel ne simplicium in id necessariorum nunc recentiū facultas tunc non sit, cùm medicamento erit opus: vel vt tempore vires acquirat medicamentum non solùm valentiores, sed sæpe etiam prioribus contrarias: quod in theriace & mithridatio accidit, quæ primis mensibus stupefaciunt, postea calfaciunt.

Porrò seruare possunt omnia, que siccant & humiditatem excrementosam putredinis authorem absumunt, vel per se, vt sicca: vel per accidens, vt calida. Ob id omnia seruāda medicamenta tam simplicia quàm composita corruptioni obnoxia, (quædam enim per se diutissimè integra durant, vt metallica, terrea, semina, fructus multi) siccamus vel sole vel igni: etiā siccantibus adiectis, melle, saccharo, aceto tum per se, tum cum sale, qui solus tamen capparibus & carnibus seruandis, & oleo, & omphacio, & aliis multis sufficit, siccādo & astringendo, ne calor externus vna putredinis causa eas subeat, aut internus foras exhalet. quem quia superfusum oleum intus cohibet, etiam solum succis multis diu seruandis sufficit, vt limonum, granatorum, cydoniorum. Eadem de causa aqua pluuia diacodio miscetur, vt medicamentum putredini minus sit obnoxium: habet enim hæc aqua in se aliquid astringens. Quatenus autem quodque genus medicamentorū compositorum sit siccandum, hîc audire ne expectes, sed partim imitatione & experientia discas licet: partim ex his intelliges, quæ in modo præparandi singula medicamentorū compositorum genera libro quarto scribemus. *Initio lib. 7.c. ph.p.*

Sic hiera picra melle despumato excepta fit durātius medicamentū, & theriaca, & diacalaminthe, &c. Sic succus mororum coctione per se, deinde cū melle fit durātius diamoron. *Lib.7.meth.*

Medicamentis cōpositis id iam adeptis cura nostra vt seruari diu possint, ad virium custodiam ne exhalent, & ipsorū tutelam ab iniuriis externis, aëre, puluere, araneis, muribus, & id genus reliquis, loco est opus non solum communi, sed etiam proprio cuique quo seruentur: cùm simplicia plurima si loco communi solo serues, nihil pecces. Reponantur autem composita vt simplicia in aëre sublimi, perflatili, sicco, non subterraneo, præsertim humido, vt in quo situs celeriter proueniat, qui medicamentum corrumpat. Succi tamen oleo superfuso tecti cellis vinariis, vti omphacium, me- *Lib.6.c.ph.p.* *Lib.1.antidot.*

lius ſeruãtur, quo aëris externi magnis mutationibus aër ille minus ſit obnoxius. Tamen in magnis vrbibus & frequentibus cum denſa & anguſta ſint ædificia, & contignationes plerunque humiles, redimitur iniuria apertis dies totos feneſtris: præterea ſiccitate ignis ad quotidianas compoſitiones neceſſarii. In his tamen officinis multo ſunt præſtantiores, ad quas ſcanditur, & à quarum area tabulatum abeſt longius. Præterea quæ aëri libero ſunt apertæ ac ſoli, modo is radio medicamenta compoſita non attingat. Nec improbandæ, quæ ſolem orientem aut etiam occidentem ſpectant, neque etiam in ſeptentrionem apertæ, modo ſublimes, perflatiles, à cloacarum & aliorum inquinamentorum iniuria remotiſsimæ.

Priuatus autem locus cuique medicamentorum compoſitorum generi ſuus eſt, antidotis ſuus, trochiſcis ſuus,ſuus & catapotiis,& aliis ſimiliter.Is autem ferè vas eſt, idq; vel terreum,& id multiplex,vel vitreum,vel ligneum, vel ſtanneũ, quæ maxima turba eſt,cõtra Galeni decretum,vel etiam aliis metallis conſtans.Præter hæc quædam alio teguntur,vt catapotiorum maſſæ aluta alba colligãtur. Sed de his fuſius libro ſequente in pharmacopolarum inſtrumentis.

Omnia tamen operculantur , quædam ſimplici ex eadem materia tegmine,& eo interdum per ambitum picato aut cerato:alia ſubere,linteo,ſtuppa, membranis,corio,papyro, aut alia re quauis,nonnulla etiam cera,reſina:quædam ſolo, vt diximus,oleo, quæ tamen & communi tegmine ex papyro aut alio obſtruuntur.

Exemplo baſim & cætera exerce in hiera picra. Aloë ſola in hiera prauos humores ex ventriculo vacuat, maſtiche additur ceu apta ſtomacho & grati odoris, & ad frangendam vim aloës medicamentoſam efficax.

Cinnamomum tenuiſsimarũ partium,ventriculi tunicarũ meatus aperit,humorum craſsitiem tenuat, & lentorem terget, quos alioqui aloë nunquam traxerit ob imbecillam vim purgatoriã. Ad bilioſas autem in ventre diſpoſitiones præſtantiſsimũ eſt remedium, vt multos ſtomachi vitio moleſtatos vno die frequenter ſanauerit. Cinnamomum item alios omnes affectus ex prauis ſuccis cõtractos iuuat miſtum:quia facultatẽ habet,qua prauas qualitates in naturalem ſtatum reducit.

ducit. Poterantq; hæc duo sufficere, cùm cætera sint partim apta stomacho, partim tenuia & abstersoria, virtute tamẽ longè inferiora mastiche & cinnamomo: genus autem facultatis idem habentia, lib. 8. c. ph. p.

QVANTITAS.

HActenus qua methodo simpliciũ medicamentorũ compositioni aptorũ delectum facere oporteat, & quot vt paucissimis ad compositionem sit opus, abundè docuimus: nunc addamus quæ horum simplicium quantitas, id est, pondus aut mensura (dosin vocant) esse in cõposito debeat, si illa videlicet certis limitibus omnino circunscribi queat, quos vltra citraq; compositi facultas optata esse nequeat. Nam in vnoquoque non modò medicamentorum, sed aliorũ quoque omniũ remediorum genere quãtitas sola est, quæ ad vnguẽ nec dici, nec scribi possit, sed coniectura tamen artificiosa. Medicus natura prudens, & multa Medicorũ lectione exercitus, ipsisq; medicis operibus quantitatem excogitabit cuiusq; legitimam, aut ei proximã ex affectus essentia, magnitudine, temporibus, situ: ex partis affectæ natura, ex simpliciũ deniq; ipsorum facultate vel valida, vel languida non neglecta indicatione à forma medicamenti constituenda, ab aëris tẽperie, ab ægri habitu molli, duro, raro, denso, sensu tactus exacto, obtuso, consuetudine huius vel illius medicamẽti, aut insolentia. Affectus enim paruus, recens, superficiarius, ob hæc curatu facilis mitiora postulat medicamẽta contraria, quàm qui in eodẽ genere est, sed magnus, inueteratus, profundus, proinde curatu difficilior: is enim valida requirit. Vt enim plantæ nouellæ etiam summis duobus digitis nulla vi euelluntur, vbi verò altius radicarũt, ligonibus, asciis, multorum hominum robore magno indigent, vt euellantur: sic morbi recentes leuiora, qui longa mora inualuerunt, valentiora etiã remedia postulant. *Gal. in apoplexia.*

Adhæc superficiariis & sublimibus corporis affectibus medicamenta viribus integris quia occurrunt, tanta esse debent, & sic efficacia, quanta eorum vi contraria affectus ipsi vt profligentur indigent, & pars ipsa ferre debet. Ad profundos autem affectus penetrando vis medicamentorũ obtunditur, quia alteratur, quia aliis etiam miscetur: ob id tantum ei

virium cumulamus,& ſuperdamus,quantum in via diminutum iri coniectamus, vt earum reliquum vincendo affectui ſit æquale. Cætera hoc exemplo fient manifeſtiora,ſi ab affectu,vel affectibus variis ſumpta indicatio, & quæ à temperamento partis affectæ,aut etiã totius,& ab aëre ſumitur. Idem medicamenti genus ſuadet, vt refrigerans, medicamentum affectui contrariũ eſt augendum viribus & quantitate,magis, quàm ſi ſinguli affectus hi ſeorſum conſiſterẽt. Vt affectui calido in temperamento frigido in aëre calido,refrigerantium vis maxima eſt adhibenda:quia affectus refrigerãtia ſibi contraria poſtulat, & aër quatenus inſaluber eſt, quia intemperiem morbo habet ſimilem, quæ ipſum fouet & auget, temperamentũ verò partis frigidum, ſimilibus ſeruandũ. Quòd ſi cutis eſt dura & denſa,& ſenſus obtuſior, non modo frigidiora, ſed quæ tenuitate eſſentiæ promptè penetrent, vt acetum,ſuccum corticis viridis nucum,præter hæc affectus requirit. Si verò hæ indicationes pugnẽt,& diuerſum poſtulent medicamẽti genus,quę numero & viribus vincunt,vim medicamenti augendã ſuadent,quæ vincuntur minuendam, magis & minus pro numero & dignitate indicantiũ. Si verò affectus multi ſint implexi naturæ contrariæ, vt hydrops cum febre,vrgentiori maior vis remediorũ opponatur, non neglecto tamen altero: ſic vbi cauſa morbi & morbus diuerſæ ſunt naturæ,vt pituita frigida humida cauſa febris quotidianæ calidæ & ſiccæ diſpoſitionis, vrgentioris maior eſt habenda ratio:pituitæ videlicet per tenuantia,incidẽtia, tergentia,coquentia,phlegmagoga eius generationẽ prohibentia:febris per refrigerantia,humectantia, putredinem finientia: ſi æquè polleant,prior & maior cauſæ eſt habenda ratio,vt quę tollenda primo loco ſit. In complexis enim affectibus conſiderandum eſt,quis affectus cum quo,quis ſine quo, quis poſt quem curandus vel non curandus eſt.

Lib.3.ſanit. tuendæ.

Lib.7.method. & 9. & aliis.

Si autem cauſa morbi & morbus eadem poſtulent remedia,ea ſunt augenda vt tertiana febris calida ſicca à bile flaua, putrente,calida,ſiccaq; etiam ante putredinem, affatim refrigerandum eſt.Sed hæc ſimplicium facultatem intendendam potius probare videntur, quàm ipſorum quantitatem augendã:quanquam aucta quantitate facultas etiã intenditur:vt ſi pro cinnamomo duplũ caſiæ cinnamomo longè inferioris

ponit

ponitur, quantitas ipsa casiæ aucta cinamomi vires repræsentat. Item quò plus & maior quantitas simplicium calfacientium vel refrigerantium, vel aliud quiduis efficientiũ miscetur, eò valentius est id medicamentum, vt in diospolitico tantum nitri quantum singulorum aliorum, purgatorium ipsum reddit: & dia trion pipereon est medicamẽtosius & valẽtius anisi, thymi, zingiberis ana drach. sexdecim, quàm drach. octo: & hiera picra valentior cum drach. aloës 120. quàm cum drach. 100. vel paucioribus: & sic in reliquis vires magnas habentibus comperies.

Item si natura id est temperatura partis affectę & corporis totius est eadem, maior sit quantitas, & vis medicamẽti cum natura partis & totius consentientis, ob id sicca magis adhibe vlceri partis natura siccæ, si totum quoque corpus est siccum: contrà autem siccandum minùs simile vlcus, in parte præhumida toto etiam corpori præhumido: nam vis medicamenti tunc naturæ partis incómoda est ac contraria.

Si verò partis & totius natura est diuersa, adhibe medicamentorum parti & toti consentientium portionem æqualem, vel medicamenta inter vtriusque naturam media: vt si corpus humidum, pars sicca, misce humida cum siccis æqualiter, vel humido sicco temperata simplicia: non oblitus tamen indicationis, quam vlcus omne insinuat, scilicet siccandum se esse, eoque magis, quò est ipsum humidius, & eo minùs, quo est in parte natura humidiore. *Lib. 3. & 7. method.*

Ex dictis igitur apparet, quòd affectus ipsi præsidiorum genera nobis indicant, mensuram verò cuiusque remedij, & particularem in materijs differentiam, suggerit præter affectum pars ipsa affecta, ægri temperatura, ætas, vis vitalis, aëris temperies, vt lib. 2. comp. ph. partic. docet Galenus, vbi Apollonium reprehendit, multa capiti ab ictu vel casu dolenti remedia componentem, nullius tamẽ simplicis expressa mensura. *Lib. 2. c. ph. p.*

Quantitas verò huius vel huius simplicis in cõposito, nec maior, nec minor cur sit imposita, ratione non caret eorũ qui primi ea miscuerunt: quòd si paulò vel plus vel minus eorũ quorundam miscuissent, fortasse nec illegitima fuisset compositio, sed quia vsu longo bona est comprobata, eam ne mutauerimus. Cùm enim exquisitè affectuum (quibus præcipuè medicamenta componuntur) natura cognosci non possit, neque

neque fortasse simplicium, coniectura quadam artificiosa collegerunt maiores nostri, simplicia his viribus vtcunque cognitis, hunc affectum coniectura tantùm sanatura. Quantitas autem simplicis eius maior ferè miscetur, cuius facultate ad morbum profligandum magis egetur, siue illud simplex sit, siue compositum, quo præter cætera morbum oppugnare Medicus proposuit: ferè addidi ob id, quòd quæ bases magnarum sunt virium & periculosarum, parciores miscentur. Sic in theriace, minor est portio pastillorum theriacorum, quàm scilliticorum: in scammoniatis medicamentis parcum inest scammonium, ob valentem facultatum eius actionem. Item quæ densa sunt, parciora miscentur quàm rara. Preterea cùm multa facultate eadem, vt colorifica & roborante prædita, si in remedium aliquod miscentur, vt xylaloë, mentha, absinthium, cariophyllum, mastiche, in stomachi epithema parciora miscebuntur, quàm si singula tantùm imponerentur: quòd quantitas mensuræ vel vnius vel plurium, totius effectum intendit, quod cassia duplex, aut carpesium multũ pro cinnamomo planè declarat: quòd illa imbecilliora tamen quantitate sua huius qualitatem propè adæquant.

Lib.1. c.ph.p. Quantitatem igitur & mensuram miscendorum medicamentorum simplicium, est quando primum coniectura tantùm metitur, etiam facultatis simplicium peritus. Vbi verò expertus est affectum ab eo medicamento in corpore relictum, seu medicamenti opus, considerat ex eodem si quid à scopo deficit, idque sufficit: vt psilothrum corpori semel iusto tempore admotum, si satis egerit in alijs partibus continua: sin minùs, auge vim simplicium pilos auferentium, vt calcis, arsenici, sandarachæ: si nimium egerit, vt vrat & vlceret, vim illorum remitte, minuta ipsorum mensura, & aucta portione aliorum vim istam frangentium. Si quidem exactè simplicis alicuius miscendi, aut cõpositi medicamenti atque adeò reliquarum causarum salubrium quantitatem, nemo ante experientiam inuenerit: coniectura tamen sic antè iudicat & expendit, vt nullus multum improsper succedat euentus. Vbi igitur à tutissima in singulis mensura inceperis, & quod ex ea sequutum est æstimaris, potes quotidie vel addere vel detrahere, & quod omissum est corrigere. Sic in dia cnico, cnici ponitur & caricarũ par modus: sed prout se habere id

Lib.2.c.ph.g.

Lib. 5. sanit. tuendæ.

re id ad sumentis naturam experieris, aliàs plus, aliàs minus cnici immitte, lib. 5. sanit. tuendæ.

Præterea simplicium miscendorum facultas imbecilla vel valida, magni est momenti ad cuiusque iustam quantitatem limitandam: infirmioris enim dosis potest tutò augeri, vt duplũ casiæ pro cinnamomo, duplũ radicis panacis vel radicis peucedani pro succo radicis alterutrius. sic omnia reliqua imbecillia misceri possunt largiora, nisi quid vetet, vt quantitas totius immoderatior, vel forma constituenda vitietur, vel nisi futurum sit imbecillius tanta imbecillorum portione quàm postulet affectus. Pro cuius portione augenda vel minuenda medicamentorum purgantium, digerentium, astringentium, vel alia facultate præditorum vehementia.

Quæ verò sunt vehementiora, vt elleborus alteruter, scammonium, colocynthis, opium, quantitate parua sunt miscenda, & cum præmeditatione. Sic quibus est aurium dolor ex inflammatione vehementissimus, opium castorio põdere æquali multò antè miscendum est: si autem mitior est dolor, duplicato castorio, ambo in sapa ex musto dissoluta, quia dolores magis lenit, quàm vinum dulce. *Lib. 6.c.ph.p.* *Lib.3. c.ph.p.*

Facultas quoque remediorum in duris corporibus augetur, vt prædiximus. Ob id Galenus cuiusdam achoribus chartam vstam ex aceto illeuit, quòd eum vim medicamenti ob carnis duritiem facilè toleraturum confideret: & ita euenit, eoque remedio paucis diebus persanatus est.

Adhæc quibus sensus est acrior, mitiora: quibus obtusior, valentiora ferunt remedia: sic Galenus in hemicrania veteri à causa frigida auribus sensu tactus acri, ac exquisito præditis instillabat oleum euphorbiatum, id est, quod libra vna olei habeat euphorbij drach. tres incoctas: si autem obtusior earum est sensus, habeat olei lib. vna. euphorbij validi, & recentis vnciam dimidiam: si autem sit inualidum vetustate drach. quinque, aut plus accipiat. *Lib.2.c.ph.p.*

Item quæ medicamentum gratius faciunt augenda vel minuenda pro aliorum qualitatis natura: vt si stomatica fiant ex insigniter astringentibus, vt succo cornorum, duplum aut triplum mel postulant: Mitiores verò succi, vt mespillorum, pyrorum, & multorum fructuum æqualem mellis portionem, aut saltem quàm prædicta minorem. In stomatico digerente

aromatum

aromatum drach.tres,aut quatuor & dimidiam.ad summum quinque drach.miscet lib.mellis Gal.lib.7.comp.ph.part. Libræ mellis aut sacchari maiores pulueris vnc.tres miscebant in antidotis efficacioribus, quàm quæ nunc parantur cum vnc.tantùm duabus, vt sint iucundiora,præterquã in quibusdam. Aromata item hyeme augenda, æstate saccharum largius miscendum.

Quantitas etiam quorundam simplicium variat temporis ratione,quo ex ijs compositio fit: vt si ceratum Galeni facis hyeme,minus ceræ postulat,quòd etiam oleum frigore hyberno valenter concrescat non sola cera,habeatque duritiem lapideam ceratum, æstate verò largiorem ceram accipiat, quòd sub illius ęstu etiam cera semisoluta mollescat. Ratione est eadem vtendum in cæteris ceratis & emplastris, & alijs, quæ ceram,resinam,aliaque à frigore concrescentia,à calore liquescentia recipiunt. Aestate etiam minus olei miscemus emplastris & vnguentis,quàm hyeme,quia illius calore solutum id, vnguentum reddit perliquidum, vt hyemis frigore concretum etiam multùm,crassius vnguentum efficit. Ob id Alexander Tral.emplastro phœniceo palmularum vnc.decẽ, addit olei vncias æstate tantùm octo,hyeme vndecim. Auicennas quinto canone vnguẽto apostolorũ miscet olei libras æstate duas,hyeme tres. Adde quòd prædicta fingimus liquidiora,quando eis sicca alia,vt æruginẽ,calcem,cadmiam, farinas,pulueres sumus misturi: duriora verò primùm componimus,si succos aliquos sunt pòst recepturi, vt cùm ceratum Galeni aceto & aqua rosarũ,vel alio dum frigescit, misces quantum bibere possit.

Rerum etiam miscendarum natura quantitatem immutat: quæ enim sicca & rara sunt coquenda, largiorem humorem postulant, quàm humida densa.

Sic Galenus modiũ seminũ abietis iniecit olei libris quinque & viginti,quia maceratum menses aliquot multò planè minus redditur. Modium verò florum populi nigrę inijcit libris olei viginti tantùm,aut etiam quindecim,quòd hi flores cùm sint humidiores minus olei macerando etiam per æquale tempus ebibant.

Sic syrupus ex seminibus,radicibus & alijs simplicibus siccis raris coquendus,plus aquæ aut liquoris alterius idonei requirit,

quirit,quàm in contrariis: quod in compositis medicamentis abundè leges. Plus item liquoris postulat, qui ob simpliciũ naturam vel formam constituendam, longiore coctione humorem halitu dissipante,indigent,nisi liquor ea sit natura,vt ægrè vaporet,cuiusmodi est oleum.

Est quando quantitas remediorum scrupulosius à maioribus est ascripta, quãdo scilicet à maioribus compositionibus parciores diuidebant, vt Andromachus arteriace 15. thuris drachma vna,obolus vnus,myrrhę,croci ana drach.vna,oboli duo,succi glycyrrhizæ drach.vna oboli tres,aut radicis glycyrrhizæ drach. vna & dimidia. Quæ ponderum dissolutio frequens est in compositionibus quarto libro scribendis,quas Mesues ac Nicolaus ex aliis plenioribus descripserunt, quales habet multas antidotarium Hadriani, & antidotariũ magnum Nicolai,quod Græcum Romæ audio esse,& Græcum affirmat Nicolaus pharmacographus, vt suo loco leges. Vbi interdum mensuras aut pondera minimùm auximus,vel minuimus cùm scrupulosiùs diuiderentur: sed id tantum fecimus in simplicibus virium parum efficacium, & à quorum quantitate vel aucta vel minuta nulla aut minima totius mutatio fieret.Quod à nobis rarò licet factũ nemo accuset, cùm etiam in veteribus quibusdam compositiõibus nonnullorum quantitas circunscripta nullo propè iudicio inueniatur. Nam thuris drach.vnam, obolos quatuor scribit Andromachus in arteriace 13. cùm licuerit scribere thuris drach. vnam & dimidiam, vel drach. duas (neque enim tanta est vis in thure) præsertim cùm aliorum multò valẽtiorum sit magnum pondus,vt nardi,myrrhæ,croci, costi ana drach.quatuor:cùm itẽ in arteriace 12. scripserit croci drach. vnam, myrrhæ drach. quatuor,thuris vnc.vnam: quidam tamen negant licere magnarum antidotorum compositionem: vel augere, vt Veneti vim maximam theriacæ & Mithridatij simul coquunt: vel minui,quod prædictis exemplis audisti,quod in maiorũ pondere & mensura vis quædam insit,& meliùs illorum mensura paratur.Si tamen non magnus fiat recessus,parui refert nã duas libras aut circiter theriaces si quis fecerit, non percoquetur à suo calore natiuo, & cito vanescet, vt vinũ paucum in paruo dolio: in magno autem felicius seruatur:sic theriace quanta à veteribus dicta, largior autem ægrè paratur, commisce

Lib.7. c.ph.p.

Lib.7. c.ph.p.

miſcetur,coquitur.

Lib.6.c.ph.p. Quin & quãtitas ipſa interdum incerta ipſis etiam authoribus fuit, vt in ſtomatico Critonis, διὰ γλίνκυς rhus coriarij drach.vna,alij drach.duas:gallarum drach.quatuor,alij gallas triginta : croci drach.duas, alij drach. vnam : aluminis ſciſsi *Ibidem.* drach.duas,alij myrrhæ drach.vnam. Sic in ſtomatico Andromachi ex gallis triginta,& aceti albi ſeſquicyatho:alij ſcribunt cyathis nouem rhus obſoniorũ cyathus vnus : aliis cyathi nouem,mellis cyathi duo:aliis ſeſquicyathus ſcribitur.

Hanc verò ambiguitatem ſoluit Galenus, vt aceti & rhus ana cyathi nouem ponantur,tuncq́ue amplior fiat coctio,qua gallæ tenereſcant:id quod multò eſt pręſtantius,quàm ponere vtriuſque ana ſeſquicyathũ, tunc verò parcius eſt coquendum. Coctio ergo longior,breuior,humoris in quo eſt facienda quantitatem nobis inſinuat.

Lib.4 .ſanit. tuendæ. Sic in acopo δι' αἰγύρου modum florum populi nigræ immittit quíndecim aut viginti libris olei.

Lib. 7.c.ph.p. Numerus etiam ſimpliciũ ad quantitatem refertur, quem alij alium in iiſdem etiam compoſitionibus ſequuntur, vt in arteriacis & hippoglottidibus : alij tria,alij quatuor ſufficere putarunt, alij in maiorem numerum extenderunt. Eſt tamẽn quando numerum non mutamus, vt in tetrapharmaco, in theriaca diateſſaron.

Lib.1.c.ph.g. Non multùm differt, ſiue cẽtum drachmis metallicorum, ſiue ſex & nonaginta duæ olei cotylæ miſceantur ad emplaſtrum:in re verò magni momenti drach.quatuor adiicere aut demere magni refert.

FORMA COMPOSITI.

Lib.6.c.ph.g. POſtremò forma compoſiti vel vtilior fini propoſito, vel gratior ægro,vel ſeruando medicamento aut vtendo accommodatior, ſuadet huius vel huius medicamenti copiam vel largiorem vel parciorem:vt ſi os volo colluere lacte cum tritis foliis pruni,liquet multo lacti pauca folia miſcẽda:ſi volo illinere,contrà pauco lacti multa pruni folia trita miſcebo.

Collyria oculi aſtringentibus præſertim metallicis præpollentia,multo liquore ſunt diſſoluenda:crocus, myrrha,caſtorium,thus,lycium,in quibus vincunt,multò parciorem liquorem requirunt,craſsiusq́ue medicamentum faciunt : ſi linimen

nimentum cuiuis parti paras, ceræ pars ſexta oleo miſcenda, niſi ſicca etiam quædam miſceas, tunc enim minuenda eſſet cera: ſi ceratum liquidius fingis, quarta pars ceræ: ſi ſolidius, tertia: ſi in formam emplaſtri, ſecunda miſcenda eſt. Cætera ad formam compoſiti pertinentia quæ ſimul ad definiendam ſimplicium quantitatem pertinent, mox audies. Interdum nulla ratione forma compoſiti variatur, ſic dioſpoliticon, dia trion pipereon, diacalaminthe, vel ſicca, id eſt, in puluere vſurpat Galenus, vel melli admiſta. Sic Andromachus cùm medicamentum ad coxendicum dolorem ſcripſiſſet ex ruta vtraque, abrotano, ſilphio, baccis lauri, aphronitro, colocynthide, cardamomo, ami, galbano, opopanace, ſulfure viuo, vt emplaſtrum ex ipſis faceret, addidit picem, reſinam terebinthinam, ceram, adipem.

Lib. 4. ſanit. tuendæ.

Lib. 10. c. ph. ſ.

Eſt quādo mutatur, quo ſit efficacius medicamentū: ſic hiera picra ſine melle cū aqua ſumpta magis roborat vētriculū, & ſuccos vitioſos in vētriculi tunicis contentos vtilius extrahit: melle autē deſpumato excepta, minus ventrem roborat, & magis deiicit, minus ob hæc vtilis prædicto affectui.

Lib. 7. meth.

Sic pro fotu, ex oleo vnguēta, cerata, emplaſtra formamus, vt parti materiæ diutius hæreant, vel alia materia in aliis partibus ſed craſsiore ſubſtantia, ſi diu hærere volumus. Contra verò ſinibus liquida omnia iniicimus, vt quaquauerſum ſpargantur, & nullam ſinus partem quantumuis anguſtam relinquant intentatam.

Lib. 2. ad Glauconem.

Sic liquidiora expectorandæ à pulmonibus & thorace craſſæ & lentæ materiæ formamus medicamenta. Sic læuiſsimè terimus, quæ vrinas, ſudores, menſes mouere volumus, prætereà ex liquore puriſsimo & tenuiſsimo non craſſo, lento, turbido damus. Sic clyſteres nunc maximè aquoſi, quando ſolum eſt eluendum: craſsi magis & lenti, ex adipibus, butyro, vnguentis, muccaginibus, cremoribus hordei, tritici, orizæ, & ſimilium, quando inteſtinis immorari diutius, & hærere tenacius volumus.

Adhæc forma hæc compoſiti medicamenti à nobis conſtituitur alia atque alia, pro morbi, partis affectæ natura, figura, & ſitu, proprietate ægri, & modo præparationis ſimplicium ad formam aptam neceſſario, & medicamenti componendi differentia.

Phlegmone enim externa contactum emplaſtrorũ,& aliorum ſimiliter durorum ſine noxa non feret,vti nec vlcus ſiue ſimplex ſit, ſiue cauum, ſed omnino liquida poſtulat : illa fotus,linimenta,cataplaſmata,cerata mollia : hoc,emmota & ſoluta oleo vel liquore alio emplaſtra linamentis imponenda, vel etiam inſtillanda, & iniicienda in ſinus ipſos. In quorum fundum ſola liquida permeare poſſunt, ſi decliues ſint & recti. Si verò anfractuoſi & aſcendentes etiam iniectione vix fundum vlceris illa liquidiora attingent.

Linamenta,item turundæ,ſplenia pro vlceris figura & ſitu fiunt : adhæc etiam turundæ frequenter cannullatæ (vt vocant) fiant,id eſt tubum aliquem argenteum,ferreum,plumbeum complexæ , per cuius meatum pus largum continenter effluat,ne mora in parte rodat,& vlcus augeat.

Amara & id genus alia nobis ingrata ventriculus cùm non ferat,ea catapotiis vel alia forma concludimus,vt integra deuorentur,nec ſenſum ſui deglutiendo præbeant : aliquo propterea iucundo etiam teguntur, melle, ſaccharo , pomorum, prunorum,vuarum carne molli,inuoluta interdum foliis auri vel argenti,vel alio ſimili.

Tali item vel tali forma debet conſtare medicamentum, vt partem affectam attingat : hinc ſunt inuenti à medico peſſi colo vteri affecto,balani inteſtino recto,(quamuis ei ad excretionem irritando hodie frequentius ſeruiant) clyſter craſſis inteſtinis magis quàm tenuibus.

Sic ſtomatica , & arteriaca , & ſtomachica fiunt forma & conſiſtentia mellis ſeu craſsi & liquidi media nonnihil tenaci : errhina liquida,aut puluiſculi:apophlegmatiſmata in nodulo , vel aliter ſolidiora. Catapotia item aut bolos formamus,cùm à longinquis partibus trahendum : potiones potius, cùm vias alimenti primas inanire ſtudium eſt : Medicamenta tenuiſsima & cum tenuiſsimis miſta & ferè liquidiſsima, quæ ad vterum,renes,veſicam, articulos, cutim volumus penetrare. Qua in re eſt ægri conſuetudo naturaq; conſulenda : vt in opſoniis & cibis aliis inueniendum experientia eſt, quod cuique eſt optimum (aliud enim alii ſecundum naturæ proprietatem eſt melius) ſic in medicamentis quod cuique ſit non modo gratum , ſed etiam optimũ inuenire tentandum eſt, rogando ſi quando vſi ſint medicamentis vt purgantibus,

& quib

& quibus, quantis, quando, in quo affectu, qua parte anni, & quomodo eos habuerit. Quidam enim à medicamentis in totum abhorrent, quibus iusculo, aut potione dulci, aut sapore alio ipsis iucundo medicamenta tegimus, vt inscii sumant: alii possunt quidem medicamentum deuorare, sed vel potione tantum, vel bolo, vel catapotiis, vel forma alia. Sic in admotis quidam emplastra ferunt, linimenta cataplasmata non ferunt, alii contrà. Sunt qui emori malint, quàm clysterem recipere, quibus per epomphalica est succurrendum, si ne per sumpta quidem licet. Capitis dolori veteri calido aut frigido, raso ipsi in formam emplastri aut cerati admouenda sunt tonso ad cutim, aut capillis aliter breuibus liquida adhibe.

Succus ex corticibus nucum expressus, quia substantia est tenuiori quàm stomatico conuenit, & coctus est à Galeno & mel additũ, vt mellis consistentiã stomaticis idoneam haberet. *Lib.6.c.ph.p.*

Est tamen quando simplicium præparationis modus ad aliquam te formam impellit, vt ex infuso siue macerato rha barbaro, bolum aut catapotia, aut formam aliam solidam non feceris, vti neque ex herba virente, fructibus moliibus, resinis recentibus puluerem. Ob id considerandum tibi est, quam formam hæc medicamẽta vsta, lota, assata, cocta, infusa, trita, destillata magis requirant, & in qua melius seruentur, & felicius agant in affectus, & cõmodius possint applicari. Tametsi multa formamus in figuras quasdã sub quibus raro in vsum veniunt, vt trochisci forma sunt solida: ad oculos autẽ liquore aliquo in cote medica soluuntur. Pulueres in alias atque alias formas nunc siccas, nunc liquidas, nunc medias abeunt.

Formæ huius vel huius cõstituendæ gratia non pauca medicamentis componendis miscemus, quæ potestatem aut nullam aut exiguam admodum medicamento parando afferunt, sed materiæ commoditatem præbent, vt vel emplastri vel cerati speciem per ipsorum mistionem consequantur. Qua sola causa lithargyros emplastro dia chalciteos miscetur, quia nec calida, nec frigida, nec humida est, & parum sicca, vt ad primum gradum, nihilq; aliud vehemens habet. *Lib.1.c.ph.p.*

Eidem emplastro dia chalciteos miscetur cera, quòd sine hac, alia eius emplastri simplicia ad talem consistentiam non peruenirent. Eadem cera aliis emplastris & vnguentis quibusdam & ceratis miscetur, vt materiæ commoditatem affe- *Ibidem.*

rat, poteſtatem nullam aut exiguam afferat.

Sic adipes, olea, gummi, reſinæ adduntur, nunc vt ſpiſsius, nunc vt liquidius medicamentum reddant: quæ tamen ſæpe miſcentur, vt materiæ rationem habeant, & poteſtatem medicamento tradant: vt ſi ex ruta vtraque, ſilphio, baccis lauri, abrotano, aphronitro, cucurbita ſylueſtri, cardamomo, ſulfure viuo, & ſimilibus ſiccis nec glutinoſis volo facere medicamentum iſchiadi admouendum, quia per ſe non hæreret, addo prædictis glutinoſa, picem, reſinam terebinthinam, adipem, ceram. Addere poſſum hammoniacum, bdellium, galbanum, opopanax, & ſimilia quæ emplaſtica ſunt, & emplaſtri compoſitioni conferunt, & emolliunt, & quantitatem picis, & ſimilium minuendam oſtendunt.

Lib.10.c.ph.p.

Eadem ratione terebinthinæ, aut eius loco larici & abietinæ puluerem glycyrrhizæ miſcemus, vt in bolos veniat, licet glycyrrhiza etiam renibus tergendis modicè conueniat, potentius hac rhabarbari puluis læuiſsimus cum illis reſinis miſtus renes vacuat, & facilius ſumitur. Alii vel alterutrũ vel vtrunque ex cicerũ decocto multum calente malunt ſumere.

De his non pauca in vſu recto medicamentorum, quædam libro tertio, plurima libro quarto in ſingulis propè compoſitis medicamentis animaduertere poteris.

DE RECTO VSV MEDICAMENTORVM.

HErophilus dogmaticorũ medicorum doctiſsimus, præclarè dicebat medicamenta vt cætera medicorum præſidia per ſe & ſola nihil eſſe, niſi rectè vtentẽ habeant, quando demum ea veluti deorum manus rectè dixeris: iuuant enim plurimum, vbi his vſurus eſt natura prudens ac induſtrius, & in rationali methodo exercitus. Propterea etiam rectè Aſclepiades medici officiũ eſſe dixit, vt tuto, vt celeriter, vt & iucundè curet. Ante hos prudenter nos Hippocrates hortatur, omnia medicæ artis opera ſic perficere, vt iuuẽt, vel ſaltẽ non offendant. Quam rem Galenus his omnibus poſterior lib.12.methodi, & locis per quàm multis inculcat, quòd res ea magnarum ſit virium, non modò vt medicus calumnia vacet, ſed etiam culpa: cùm proximè ſecundum Deum hominem adiuuat, & cui morborũ magnitudo, cõplexus, malignitas

Celſus.c.4.li.3
Lib.1.c.ph.g.

tas perniciem extremā minatur. Hinc medicus ceu terrenus quidam Deus affulgeat, consilium & auxilium afferens saluberrimum, cuius beneficio aut vitam ærumnosam calamitosamq;,aut impendentem exitum facilè æger vitauerit. Non abs re igitur nobis visum est, huc rectum medicamentorum vsum adscribere,tanto certè præstātiorē prius scriptis omnibus, quanto finis ipse omnibus his quæ præ se antecellit. In quo nostro studio si quid desiderabitur, ex lib.comp.phar.& methodo medendi sufficere cuiuis paruo negotio licebit.

Medicatio consistit in medicamentorū affectui cōtrariorū, & ob id idoneorū copia & horū vsu congruo,cōtrarietatē ex affectus natura & magnitudine ac medicamēti facultate affectui recessu æquali contraria,sumendam nemo ambigit,& id abundè in scopis componendorū medicamentorū explicauimus: vsus iam cōgruus inuentorū methodo remediorū affectui contrariorū dicēdus est,qua methodo perficiatur. Vsus medicamentorū congruus sumitur ab affectus præter naturā causa præsente,essentia, magnitudine, temporibus: ab ægri, partis,aëris,medicamēti natura planè cognita. Affectui enim calido multū,vt ordine secūdo,frigida secundo recessu:calido modicè frigida mediocriter conueniunt,siue talia sint per se, siue id per accidens præstēt (modò nullum hoc incommodū sequatur) sic vt excessus omnis æquali contrario excessu expugnetur. Eodem modo in reliquis intemperaturis tam simplicibus quàm compositis,& tam nuda qualitate constantibus, quàm cum materia coniunctis. Item in pituitoso affectu,quæ pituitam incidant,tenuent,tergeant,vacuent,gigni prohibeāt, rectè exhibētur,& in aliorū humorum vitio ad portionē: sic in incōmoderatione & solutione continui. Morborū quoque alia sunt atque alia remedia, pro temporū tam vniuersalium quàm particularium ratione,vt pòst fusius dicemus. *Lib.7.meth.*

Aegri temperatura, commoderatio, vnitas partium, quæ fuit ante morbum, scopus est quò tendimus, siue intemperaturam corrigimus, siue morbum organicarum partium proprium,siue solutionem continui. Natura enim calidior similibus medicamentis seruatur: sæpe etiam læditur à similibus suæ intemperaturæ causis, præsertim si calidis multū & frequentibus vtatur: modico autem contrariorum vsu iuuatur ac emendatur. Consuetudinem tamen per morbum mutare

ne tentaueris, si Galeno auscultas, quia tunc naturam morbos victuram expugnaueris. Qui corpore item sunt raro, minus opportuni sunt purgatiôibus, & aliis vacuantibus præsidiis: quemadmodũ etiã puerilis ætas per insensilem transpiratum continẽter multum vacuata, quòd humor in ea promptè à multo calore tenuatus, confertim dissipetur. Qui nunquam medicamento sunt vsi, cum maiore præmeditatione medicamentis sunt tentãdi. Rogãda item cuiusq; naturę proprietas. Sani quoque corpore medicationes grauiter ferunt.

Qui ventriculo aut hepate sunt calidiore, à medicamentis calidis, qualia sunt purgantia omnia, vt cæteris sumendis calidioribus læduntur. Medicamenta valentiora & tenuiora longè dissitis partibus, aut profundis, & sensu obtuso præditis debentur: sublimibus verò & facilè sentientibus, & quibus propinquis medicamentum viribus integris occurrit, mitiora & crassiora sufficiunt, nisi alia ratione valens & tenue exigatur.

Aph. 5. libr. 4. & sequẽtibus. Sub cane & ante canẽ difficiles medicationes: æstate item per superiora magis, si facilè vomant, purgandi: hyeme per inferiora purgationes potius deligendæ: quia eò natura vergit, & locus est conferens, vt in melancholicis quoque & tabidis. Medicamentis præsertim valentibus raro, & cum multa cautione vtendum est.

In singulorum medicamentorum vsu explorandum, quomodo ægros habeant: si enim plus commodent quàm obsint, toleranda: si contrà, tollenda: vt in ozæna si à medicamento morsum sentit æger, coniectandum est, quod simplex in eo mordet, idq; tollendum, vel abluendum, vel minuendum, vel alio obtundendum, vel in eius genere mitius capiendum: vt si acetum erat peruetus & valde acre, capiendũ est acidum magis & ætate mediocre, aut saltem vinosum, vel eius loco vinum dulce vel austerũ, si affectus requirit. Sic & in aliis vlceribus & morbis reliquis, effectum medicamenti est diligenter obseruandũ, vt intelligas an in eius vsu tibi sit perseuerandum, an totum mutandum, an simplex in eo aliquod sit augendum, vel minuendum, vel obtundendum, vel mutandum.

Quapropter ei qui rectè volet medicamentis vti præter ægri & morbi naturã, medicamẽtorum tam simpliciũ quàm compositorum vires ad vnguem callere debet, & ex his semper

per optima ac probatissima deligere. Cùm enim affectum aliquem certò sanans habes medicamentum, & quod nunquam successu prospero te frustratur, graue est ac iniquum, certioribus remediis in præsens omisis, noua tentare, curiosæ alicuius experientiæ gratia. ob id cùm Galenus ad rabidorum canum morsus haberet medicamentum omnino probatissimum Διὰ τῶν καρκίνων. & præter id alia multa, sed parũ certa, nunquam voluit in hos morsus alia tentare, aut albam Heræ emplastron id promittentem experiri: quia an id præstare posset, dubitabat, cùm similis sit Attalicæ albæ myrrha solum & adipe ceruina & cera alba Pōtica larga adiectis. Quòd si hæc morsum in quibusdam naturis sanat, & eum non ita magnum, neque cum spuma adeò maligna, omnem tamen morsum in omnibus naturis totius substantiæ proprietate non sanat, vt Διὰ τῶν καρκίνων. Quæ res sæpe fecit, vt Medici quidam Empirici pharmacis quibusdã se primùm adeò feliciter gesserunt aliquando, vt in admirationem sui alios perducerent, ipsi tamen in aliis euentu prospero frustrati, sunt irrisi. Non vtenda igitur tibi medicamenta, neque alia præsidia, nisi quæ omnino profutura certò scias, vel saltem nihil prorsus nocitura: aut si nocitura minimum sint, noxam illam facilè tollendam maiore commodo compensent. Possem aliarum quoque obseruationum (quas indicationes appellamus) exempla ex Galeno proferre plurima, nisi prolixitate displicere metuerem: tamen quædam posteà afferemus, & potest quisque nullo negotio ex ipso locuplete Galeni promptuario proferre.

Lib.1.c.ph.g.

In fine lib.11. meth.

Ad rectè vtendũ medicamẽto non satis est nouisse simpliciũ id constituentiũ vires, sed etiã totius compositi facultas tibi est noscenda, & ab his qui sæpe eam sunt experti discenda. In medicamẽtis enim compositis singulorũ quæ miscentur virtus & qualitas non amplius conseruatur, ita vt eadem maneat, nec mutetur, nec in vllam qualitatẽ transeat: sed aliqua omniũ fit vnio, tota ipsorum temperie per tota mista: & vna quadã alia virtute ex illis sic mistis profecta, vt in œnomelite exactè per coctionẽ temperato, neq; mellis, neq; vini saporem omnino deprehendis, sed diuersum quiddam. Sic in theriaca & cæteris compositis cuiusque mistorum vis & qualitas non manet, sed vbi omnia omnibus sunt confusa, &

Gal.in theriaca ad Pisonem.

in vnitatem quandam naturalem concreta, vna diuersaq; ex omnibus simplicibus medicamenti natura creatur.

Lib.1.c.ph.g. In compositione simplicium medicamentorum inter se contrariorum facultates omnino corrumpi quibusdam visum est, vt aqua feruētißima cum frigidißima mista, neutra illarum qualis erat prius permanet, sed tertia quædam, ab

Lib.2.c.ph.g. vtraque diuersa, gignitur. Non solùm tamen cuiusque compositi facultatem expendas, sed prius simpliciū medicamentorum naturam, vt communem compositionis viam ac vsum intelligas, & tuo marte poßis conficere similia, & quæ à veteribus citra distinctionem sunt tradita, cognoscas qualē habent potestatem, vti nos in vtilitate & neceßitate componendi medicamenti docuimus.

Aduerte præterea vires compositorum tempore mutari etiam in contrarium, vt in theriace docet Gal. lib.1. antid. & in Philonis antidoto, lib.12. methodi: hæc enim recentia stupefaciunt, antiquata theriace calfacit.

Vsus præterea medicamentorum vt cæterarum causarū salubriū idoneus, est in ipsorum quantitate & qualitate ido-

Cap.85.artis medic. nea, & tempore apto, quod interdū Galenus omittendū censet, continetq; quantitatis & qualitatis ratione. Si enim (inquit) tali & tanta re adhibita corpus egeat, nemini dubium est, quin opportuno tēpore afferatur. Occasio siquidem temporis inde ortum habet, quòd fluxile ac facile mutabile est mortale corpus, & pro transmutationis modo aliis alio tempore auxilis indiget. ob quam causam ad docendum tempore tanquam tertio quodam vti consueuimus, licet reuera tertiū præter duo dicta non sit. In libris igitur ad sanitatem tuendam pertinentibus, & methodo medendi paßim aliis duobus ceu tertia additur temporis occasio, quæ præ omnibus est cognitu difficilis, ac Medicos etiam celebres plerunque fallit, quia præceps ipsa est, vt Aph.1. docet Hippocrat.

Initio lib.1. ad Glauconē, & aph.17.& 19. lib.1. Est quando vtendi modum velut quartum addit: de quibus quatuor quatenus in medicamentis vtendis Medico sint obseruanda hîc agemus, cùm reliquarum causarum salubriū vsus abundè à Galeno dictis libris & aliis sit absolutus.

Cùm autem medicamenti dandi ac etiā admouendi quantitas, qualitas, temporis occasio, vtendi modus ad rectè medendum magnoperè conducant, sint verò hæc cuiq; morbo ac ægro

ac ægro sua ac propria: nihil autem proprium possit sermone explicari, communia de his docebimus; ex quibus possis proximè ad proprium cuique ægro medicamẽtorum vsum accedere. Illa autem communia facilè intelliges, si non ignoraris, quæ sanis secundum naturam communia sunt, scilicet pulsum naturalem cuiusque naturæ, ætatis, habitudinis, partis anni, ac reliquorum: adhæc temperamentum cuiusque natiuum vel acquisititium, præterea proprietates naturarum ex ægris rogandas, denique morborum omnium naturam & magnitudinem, & reliqua curanti necessarium aliquid aut vtile indicantia.

Quoniam autem quantitas & qualitas exhibendi medicamenti, & componendi ex iisdem sumuntur scopis & indicationibus, ex ipso sermone prius habito nobis de componendi ratione tibi sunt repetenda, quæ quantitatem atque qualitatem medicamenti tibi definiant. Nam causæ morborum adhuc præsenti, magnæ, inueteratæ, expulsu difficili, valentiora, aut largiora, aut frequentiora medicamenta sunt necessaria, similiter & morbus magnus, veteratis, curatu difficilibus, si ægri vires, ætas, corporis habitudo, consuetudo, aëris natura consentiant. Quòd si morbi sunt complicati, vrgentioris seu eius à quo maius impendet vitæ periculum, maior habenda est ratio, & ad id præcipua curantis solicitudo dirigi debet, non neglectis tamen aliis. Vbi item causa morbum efficiens adhuc in corpore adest, prima est tollenda, deinde morbus si quis adhuc supersit: adhæc affectus hic primus est curandus, qui alterius curationem impedit, vt phlegmone ante vlcus est percuranda, si ambo in parte aliqua coierint. Quòd si omnes complexi affectus remedia eadem postulant, ea sunt intendenda, modò nulla alia repugnet indicatio: in qua pugna quid faciendum, leges in fine lib. 8. methodi.

Li. 7. method.
Triplex morborum magnitudo.

Præterea vt in componendo medicamento magni est momenti quantitas medicamẽtorum valentium: parui fit autem portio imbecillorum, etiam si largior iniiciatur. Sic in medicando valentibus cum magna præmeditatione vtendum est, vt cùm morbus extremus est aut acutissimus, nullasq; dat inducias, si vires, ætas, aër, & cætera non repugnent: mitioribus autem etiam larga quantitate si vtaris, aut nullum, aut minimum inde periculum ægro accedet.

Vt autem paucis rem in memoriam reducam, medicamenti tam sumendi quàm admouendi qualitas à morbi natura sumitur, vt calidum sit morbo frigido, frigidum calido, &c. laxans tenso, densans raro, & in cæteris contrarietas: indicationibus etiam ab aëre, natura totius, partis, consuetudine, habitu non neglectis. Quantitas verò à causæ & morbi magnitudine præsenti vel impendente, partis affectæ situ, figura, habitu, sensu, ægri natura, viribus, consuetudine, medicamenti facultate: & substantia tenui, crassa, familiari, noxia obseruatis, vt morbo magno, profundo, longinquo, inaccesso, in parte densa, obtusè sentienti, in natura forti, fortibus assueta, aëre temperato, valentibus, tenuibus vti licet medicamentis: mitioribus in contrariis. Paucis tamen exemplis te exercere in purgantium tanquam vsu periculosiorum quantitate non pigebit: si prius vnum addidero, quod ad medicamenti qualitatem ac speciem pertinet: ne scilicet vno aliquo præsertim purgante delecto, id ipsum perpetuò vsurpemus, sed varia sunt vicissim vtēda, siue scopus idem permanet, siue alius etiam subortus est. Cui nanque assuefacta erit tempore sumentis natura, eius vim contemnet, quòd vsu longo familiare sit factum, & ei quadātenus affinis reddita sit natura. quod de mercuriali, brassica marina, cnico, terebinthina, in senibus varianda quanuis à Galeno dictum est, verum tamen est etiam in cæteris maximè purgantibus. In quibus experientia inueniet quisque mensuram legitimā ex naturarum proprietate, cùm venter aliis magis, aliis minus his medicamentis sit obediens.

Lib.5.sanit. tuendæ.

Ibidem.

Aloë κατωτερικὰ seu ἐκκοπρωτικὰ. id est, aluum ac stercus deiiciens, est à tribus obolis seu drach. dimidia, ad drach. vnam. Perfectæ autem purgationis gratia tribus drach. sumitur aliis purgantibus medicamentis admista. Eius per se vsus hodie est rarior: hieræ verò διὰ ἀλόης seu picræ creber, de qua in compositis. Hîc enim magis statui simplicium sumendorum modum definire. Eadem ab aureo vno ad drach. duas bilem & pituitam purgat Mes.

Diosc.

Lib.6.simpl.

Agaricus datur drachmæ vnius pondere vel à scrupulis duobus ad drach. vnam: Mesuæ verò bilem & pituitam vacuat, si puluis eius datur à drach. vna ad drach. duas. In coctione autē à drach. duabus ad drach. quinque. Actuario dantur

tur drachmæ duæ cum aqua mulsa, vel aceto mulso ad bilem & pituitam: stomacho aduersatur, quia ob leuitatem innatat.

Colocynthis Mesuæ bilem & pituitam vacuat data à siliquis quinque ad siliquas, id est, κεράτια decem: frequentior eius est vsus hodie in hiera dia colocynthidos.

Cnici semen phlegmagogum Mesuæ datur à drach. quatuor ad aureos quinque, seu ab vncia dimidia ad drach. sex. Galenus id cum pari modo caricarum mistum dat duarum trium'ue caricarum magnitudine. Actuarius pulpæ seminis eius drachmam vnam dat ictericis in catapotiis: in iure autẽ galli drach. tres pituitam purgare addit, non tamẽ sine molestia. Cnici semen cibis admixtum, & vrtica, & mercurialis, & epithymum, & polypodium, & cætera quæ modicè aluum deiiciunt, iecoris cauum per vẽtrem vacuant. Flos eius à drachma vna ad aureos duos Mesuæ idem pollet. *Lib.5.sanit. tuendæ.* *Lib.13.meth.*

Epithymum datur drachmis quatuor cum sero lactis aut mulsa ad purgandum humorem melancholicum. Mesuæ verò ad humores adustos melancholicos, pituitam datur puluis à drach. tribus vsque ad septem: decoctum autem à drach. quinq; vsque ad viginti datur melancholicis: & pituitosis ab oxybaphi mensura ad drach. quatuor. Actuario autem scrupulorum quinque pondere. Quantum verò variet Græcorum & Arabum epithymum lib. primo dictum abundè est. *Lib.14.meth.* *Diosc.*

Scammoniũ Mesuæ cholagogũ datur à granis quinque ad grana duodecim, aluum resoluit duobus obolis sumptum: drachma autem vna aut obolis quatuor cum aqua vel mulsa sumptũ per inferna bilem & pituitam extrahit. Modus scammonii scrupuli duo, plus paulo, aut minus pro viriũ ratione. *Dioscor.* *Actuar.*

Polypodiũ cum gallina aut piscibus coctũ datur ad aluum soluendã, & bilem atram pituitamq; detrahendam Dioscoridi: nõ expresso tamen pondere, vti nec Galeno lib. 13. methodi, qui in simplicibus purgatorium non facit. Mesuæ datur ad bilem nigram & pituitam crassam à drach. duabus ad drach. sex: senis scrupulis cum mulsa datur Actuario.

Veratrum nigrum vtranque bilem vacuat scrupulis tribus, aut paulò pluribus, vel paucioribus. Mesuæ etiam vacuat pituitam præter vtranque bilem, à siliquis sex ad partem tertiam drachmæ vnius, vel ad drachmã vnã, qui modus Actuario consentit, licet magnum sit interuallum in hoc simplici à *Actuar.*

scrup

scrupulo vno ad scrup. 3.

Mesuæ doses recentium medicamentorum. Rha barbarum cholagogũ & phlegmagogum datur puluere à drach. dimidia ad drach. vnam & semissem. Infusum verò à drach. vna & dimidia ad drach. duas: vt mendosus sit locus hic Mesuæ à drach. vna & semisse ad drachmas decem: sic enim nunquàm scripsisse videtur.

Casia fistula ab vncia dimidia ad sescunciam.

Mesues. Tamar Indi cholagogi ab vnciis duabus ad vncias quinq;, ob imbecillam eorum actionem.

Manna cholagoga ab vncia vna ad vncias tres nobis: Mesuæ à drach. sex ad sescunciam tantùm datur, fortè quòd nostra sit imbecillior, aut etiam adulterata.

Turbith phlegmagogum Mesuæ datur puluere à drach. vna ad duas: infusiõe autem à drachmis duabus ad drachmas quatuor.

Casia cholagoga & phlegmagoga datur à semuncia ad sescunciam, modum eius Mesues præteriit, opinor quòd innocentissima est etiam largiore mensura.

Senna bilem adustam & melancholiam vacuat ab aureis tribus ad vnciam vnam Mesuæ. Lapis stellatus seu cyaneus idem pollet, & Armenus non lotus à semidrachma ad sesquidrachmam: lotus à drach. vna ad drach. duas Mesuæ & Alexand. Trall.

Hermodactylus phlegmagogus ab aureo vno ad duos.

Quę alia scribunt Dioscorides, Mesues, purgatoria partim sunt clementissima, partim ob vehementiam hodiè à Medicis damnata: quæ omnia fusiùs & doctiùs explicauit Ioannes Tagaultius commentario secundo in Mesuæ simplicia, quæ causa facit, quò minùs diu hîc immorãdũ existimem: præsertim quòd ex his quæ vires habent minùs vehementes, neque corpori noxias, mensuram si paulò vel augeas vel minuas, nihil peccabis, siue medicamentum componis, siue exhibes iam compositum aut simplex. Valentioribus verò aliis rarissimè vtamur: cucumere agresti, tithymallis, & lactariis aliis, quibus multis vim purgatricẽ tribuunt Dioscorides & Mesues, quæ percensere scientes omittimus. De his aliàs pleniùs dicturi, cùm simplicia solis pharmacopolis explicabimus, nõ etiam medicis. Qui labor post hunc secundus mihi est propositus, vt ea scilicet fusissimè declarem, quæ ad pharmaco-

pœorum

pœorum artem magis pertinent, ea ſupprimam, quę illos nouiſſe eſt ſæpenumerò pernicioſum, dum in meſſem Medicorum falcem ſuam mittunt, & pharmaceuticen iniquiſsimè exercent maxima mortalium pernicie.

Hydromeli cui incoctum ſit abſinthium tenues ſuccos in ore ventriculi contentos, commodè deorſum impellit. *Lib.7.metho.*

Empetron ad ſolas pituitæ & bilis purgatiões videtur eſſe accommodum. *Lib.6.ſimp.*

Abſinthij coma pota bilem ex vẽtriculo deturbat vt aloë: pituitoſum verò ſuccum ventri magis affigit, cùm detergendi vim non habeat abſinthium inſignem. Nec aloë valdè his conducit, qnòd ei bilis trahendæ ſit facultas: ob id ſalubriter excogitata eſt compoſitio hiera picra, quæ acrimonia calore cinnamomi, & aliorum quæ continet craſſos & lentos ſuccos diſſecat ac deterget. *Lib.6.ſanit. tuendæ.*

Ius galli veteris pituitam & melancholiam magna menſura ſumptum ad lib. tres Meſuæ, cui nullus ventriculus ſuffecerit. Eius parandi ratio eſt apud Alexand.

Terebinthina reſina ſumitur aliquando nucis ponticæ, id eſt, auellanæ magnitudine, aliquando duarum triúmve: hodie à drach. vna ad drach. quatuor vel quinque exhibemus, vel bolo cum puluere glycyrrhizæ, vel cum pulueris rha barbari drachma vna, quando drach. reſinæ tres raro excedimus, vel potu ex decocto cicerum vel eius loco aquæ illius aut olei deſtillando ſeparati vnc. dimidiam cum vino albo propinamus nephriticis, purgatis priùs venis primis & ventre reliquo. *Lib.5.ſanit. tuendæ.*

Diacnicum ſumitur, vt dixi, duarum triúmve caricarum magnitudinis modus, quem legitimũ in omnibus talibus ex ipſa experientia inuenies, cùm venter aliis magis, aliis minùs ſit medicamentis obediens. *Lib.5.ſanit. tuendæ.*

Menſura diacodij ſiue cum ſapa ad ſomnũ conciliandum in catarrho acri & tenui, ſiue cum melle ad ſputum promouendum, quæ mediocris eſt duorum cochlearium iuſtæ magnitudinis, augẽda & minuenda pro ætate, regione, parte anni: vt ſi hæc frigida ſint, minus eius detur: ſin calida, plus & ad defluxionis quantitatem & qualitatem reſpiciens, plus minus exhibe. Quod pręceptum pręſidiis omnibus eſt cõmune. *Lib.7.c.ph.p.*

Non eaſdem vires habent antidota, ſi ante deleteria & poſt ea ſumantur. Ob id ſi quis quotidie ad præcautionem ſumat *Li.1.antidot.*

antido

antidoti theriacæ, vel alterius ſimilis fabæ Aegyptiæ quantitatem, ſufficit: poſt ſumpta aũt deleteria quadruplo aut quintuplo aucta detur, & bis quotidie, non tantùm ſemel.

Lib. 11. ſimp. Aeſchrion morſis recenter à cane rabido dabat per dies quadraginta quotidie cineris cancrorum fluuialium vſtorum cochlearium magnum: iamdiu antè morſis duo cochlearia.

Lib. the. ad Piſon. Quantum tribus digitis capi poteſt milui puluis cum aqua potatur. Aliorum tam ſimplicium quàm compoſitorum mẽſura, pondus, numerus adſcribi hîc poſſet, niſi infiniti propè eſſet operis, & parum neceſſarij, præſertim cùm in compoſitis libro quarto horum partis maximæ doſis declaranda ſit: & cuiuis liceat ex probatis authoribus exempla plurima proferre. Numerum autem in remediis quibuſdam, vt catapotiis, ramis exquiſitè obſeruari ridet Galenus: quod addunt nonnulli volentes auxilium agere nõ temperamento, ſed mirabili quodam naturæ cõſenſu hominibus incognito. Quem conſenſum in his quæ tota ſubſtantia agunt, cum Galeno recipimus, ſed conſtitutum in elementorum miſtione nobis ſola experientia cognita, non in numero.

TEMPVS SVMENDI VEL ADMOVENDI MEDICAMENTI.

DVo igitur nobis pręcipuè ſuperſunt declarãda, ad vſum rectum medicamentorum neceſſaria, vtendi modus, & temporis occaſio. Quæ cùm magnarum ſit virium, non in remediis tantùm medicis omnibus, ſed aliis etiã cunctis in rebus, vt poëtæ ac philoſophi fide bona teſtati ſunt. Pro dignitate nobis eſt tradenda, vt intelligat Medicus, quibus ſibi ſit opus ad rectè vtendum temporis occaſione in medicando, & ſi vis, in cæteris quoque remediis.

Finis vſus medicamentorum eſt, vt affectum è corpore præter naturam profligent, ſiue morbus ſit, ſiue cauſa morbi, ſiue ſymptoma, ſiue duo ex his, ſiue omnia ſimul, ſiue morbus omnino factus eſt, ſiue nondum gigni cœptus, ſed in procinctu vt fieri incipiat, ſiue partim genitus, partim adhuc in gignendo, & partim generandus, ſiue is affectus ſit intemperies aliqua, aut incommoderatio, aut ſolutio cõtinui. Cùm igitur medicamentorum vi ſiue purgante, ſiue alterante, ſiue glutinan

glutinante, vel aliud quiduis affectibus præter naturam curandis necessarium præstante, affectus ipsos ex corpore ægro vel neutro expulimus, finem vsus medicamentorum iã consequuti sumus: modò id fecerimus nullo aut saltẽ quoàd fieri potest minimo virium incommodo, quas ostendunt integras aut minimùm læsas substantiæ triplicis nostræ spirituosæ, carnosæ, solidæ iusta quãtitas & proba qualitas, actione inculpata æstimandæ. Ne scilicet nobis probro obiiciatur, morbũ quidem sanatum esse, sed ægrum aut mortuum, aut mortuo simillimum esse redditum, aut in alium incidisse affectum ex nostra curatione lethalem, aut priore peiorem, vel non minorem: cùm Medici munus sit, vt dixi, citò, tutò, iucundè curare: aut si omnino curare nõ possit, saltẽ leuiorem reddere morbum, aut non augere, neque contrarium affectum inducere. Quod his sępe accidit, qui nulla methodo curant affectus planè nõdum cognitos, ignorata etiam parte in eo affecta, ne addam per remedia, quorum vires omnino ignorant: In vitium enim ducit vitij fuga, dum caret arte.

Porrò affectus præter naturam è corpore citiùs, tutiùs, minore ægri molestia pelluntur, vel cùm nondum radicauerunt, vel cùm iam victi à natura fuerunt: quomodò plantæ omnes ortu primo etiam parua digitorũ duorum vi promptè euelluntur: vbi autem radices altiùs egerunt, ne multarum quidem manuum violentiæ diuturnæ cedunt: sic principio morbi remediis clementibus tolli possunt, nisi ea sint natura, vt etiam principio ardeant, et sæuiant. Vbi autem in naturam nostram diutiùs egerunt, remediis quantumuis generosis non vincuntur, vt sæpe ferro sit opus & cauterio. Quomodò item cùm agricola omnes magnas arboris radices concîdit, terra ligonibus effossa, fessus is vires interdum alterius requirit exiguas, quæ arborem prosternant: sic victo à natura morbo, nondum tamen ob lassitudinem ipsius profligato, adiutrices Medici manus postulat. Quæ alioqui solet quem vicit morbum per se profligare, vt arborator arborem: quando autem certamine aut longo aut vehemẽti contra morbum longum, magnum, malignum, ipsa etiam priùs haud ita valens, fuerit fracta, tunc auxilio eget nostro, nisi antè succumbat, etiam nobis eam adiutantibus, sed planè victam, cadibundam, & moribundam.

Cùm

Aph. 2. & 23. & 25. lib. 1. & Aph. 2. & 3. lib. 4. Cùm autem purgatio ſit humorũ ſua qualitate moleſtantium facta vacuatio, vomitu, aut potius deiectione, ſi talis humor vel à natura, vel à Medico eius imitatore vacuetur, qualem abundare indicat morbi nõ modò præſentis, ſed aliorum quoque conſuetorum natura, ægri ætas, tẽperatura, vitæ conditio, habitus, conſuetudo, victus ratio, pars anni, regio, præſens cœli ſtatus, confert talis vacuatio, eſtque ægro toleratu facilis: vt ſi bilis flaua calidis ſiccis prædictis omnibus, pituita iiſdem frigidis humidis vacuetur. ab his igitur ipſis & aliis humorem in corpore redundantem demonſtrantibus (quę in ſemeotice latiùs docuimus) qualis humor ſit purgãdus, coniectabis. Qualitatis ſigna hæc ſufficiant nobis ad eligendũ qualem noxium humorem nos vacuare oporteat. Quantum autem ſit vacuandum humoris eius noxij, tolerandi facilitas nobis indicabit: & ſi talia deiiciantur, qualia deiici opus eſt, quòd ſcilicet ſuperabundante vacuato humore, æger ſeipſo fiat leuior, & morbum melius ferat. Si enim humor aliquis naturæ adhuc familiaris vacuetur, vires ſoluuntur & læduntur. *Aph. 51. lib. 2.* Item ſi plurima & repẽtina fiat vacuatio, etiam corruptæ *Aph. 27. lib. 6.* materiæ: nam omne nimium & repentinum naturæ eſt inimicum. Antẽ tamen coniectura quadam artificioſa ex morbi ac cauſæ eius magnitudine, ægri natura, proprietate, viribus, ætate, habitu, conſuetudine, aëris temperie, & medicamenti viribus præſumendũ eſt, quanto purgante remedio (vt idem in cæteris auxiliis intelligas) tali vt catholico, caſsia in tali tẽpore, morbi talis, à tali & tanta cauſa, in hoc aëre, hoc corpore ſit opus. Quam coniecturam feliciorem tibi reddent probatæ iamdiu doſes, & menſuræ dandorũ medicamentorum, tam ſimplicium (de quibus paulò antẽ) quàm compoſitorum (quas lib. 4. dicemus.) In his enim minimam & maximam medicamentorum menſuram inuenies: illam omnibus dictis cauſis paruam requirentibus vacuationem: hanc contrariis, in vtriuſque medio collocatas cauſas pro vicinia aut receſſu extremarum coniectabis: in omnibus tamen tutius eſt à minoribus incipere, & pro effecto augere vel minuere.

Aliarum autem vacuationum, vt eius quę phlebotome fit, quantitatis idoneæ ſigna præter hæc ſunt alia, vt coloris ſan- *Li. 9. method.* guinis mutatio, in phlegmonis ſectæ venæ propinquis, pleuritide, ſynanche: vt animi deliquium ex multa vacuatione in maximis

maximis phlegmonis, in adurentibus febribus, in vehementissimis doloribus, si vires prius erant integræ & valentes.

TEMPVS PVRGATIONIS.

ALimentum quoque, alioqui naturæ amicum ad suas vires tutandas, prohibetur in accessionibus, & aliquandiu ante accessiones, nisi virium imbecillitas adsit (tunc enim omni tempore cibandum) multò magis per ea tempora à medicamentis naturam omnino alterantibus & inanientibus, ob id plurimum infirmantibus, est abstinendum, si tamen febris sit aut continua aut intermittens, sed cum longissimis accessionibus, tempus est deligendum in accessione mitius, aut aliquandiu ante accessionem, vt alimẽto dando, sic medicamento exhibendo. In febribus verò intermittentibus si vnum saltem diem cessent, eo purgandum est, non die accessionis: si duos dies, obseruandæ sunt vires, quas reliquit accessio præcedens, & accessioni succedens per sudorem vel aliud vacuatio. Si enim fractæ multum videantur, priore illo die sunt reficiendæ, postero vacuandum: sin erunt robustæ, & nulla post accessionẽ insignis facta est vacuatio per sudores, vrinas, vel aliter, neque accessionis vehementia immodicè naturam alterauit, priore intermissionis die purgandum, vt simul accessionis præcedentis reliquias vacues, quæ febrile in corpore aliquid fouent, & accessiones anteuertere compellunt, & sequuturis accessionibus materiam adimas. *Aph.11. & 19. lib.1.*

Tempus autem idoneum dandi medicamenti præcipuè ostendunt, motus naturæ (leuiora enim plurima à quibusdam traduntur) vel morbi, vel vtriusque, adhæc ægri vires, & aëris conditio, & quæ præcesserunt, vel adsunt, vel impendent spontinæ vel nostræ vacuationes. Cùm nanque natura integrè ac perfectè crisi ipsa non vacuauit, vel nõ vacuat noxiam materiam, quod deficit addet medicus vel medicamentis, vel aliis remediis, ne à reliquiis ipsis recidiua excitetur: vacuabit autem naturæ motum imbecilliorem adiuuans, si is per partes idoneas vacuabat, vt per nares hæmorrhagia, si ex nare fluat lateris dolentis, si quod fortè dolebat: per intestina, fluore alui: per vterum, per hæmorrhoidas venas, per vrinarium meatum, per poros cutis, promouendo ad has partes vacuan- *Lib.9.meth.* *Aph.20.lib.1.* *Aph.12.lib.2.* *Aph.21.lib.1.*

da. Si verò natura deprauatè mouet excremẽta, vt ad pulmonem, thoracem, cor, vel aliam partem principem, vel effluxu libero carentem, tunc quia maius damnum est sequuturum, hunc naturæ motũ prohibebimus, & ad contraria transferemus & auertemus. Deprauatus etiam est naturæ motus, si ante coctionem symptomaticè vacuat: nam concocta medicari oportet: si verò etiam iusta crisi immodicè moueat, motus eius est inhibendus, in contrarium reuellendo.

Aph.22.lib.1.

Morbi quoque motus vel celer in acutis, vel errabundus etiam in aliis, in principio crudam adhuc materiam vacuari interdum permittit: in acutis enim morbis raro & cum præmeditatione, sed in principio medicamẽtis purgantibus vtendum, in aliis verò concocta medicari oportet non cruda, nec in principiis, modò non turgeant: si enim turgeat materia, & ad excretionem tendat, vel in nulla parte firmam habeat stationem, etiam initio purganda, non expectato eius in partem aliquam decubitu, quem postea vincere non fuerit facile. Dum enim tales morbi inchoant, vacuanda est hæc materia, sed clementiore medicamento nec minus in principiis morborum salubrium, si magna est cacochymia, vacuandum est, vt reliquam materiam parciorem facilius natura percoquat. Huc pertinet quòd symptomata etiã vires prosternentia circa morborum initia, vt etiam in declinatione, sunt mitiora.

Aph.24.li.1.et Aph.10.lib.4. Aph.22.li.1.et lib.8.c.ph.p. Aph.29.lib.2. Aph.30.lib.2. Aph.29.lib.2.

Eadem verò quia in morbi vigore sunt valentissima, & vires multum prosternẽtia, ob id dum morbi consistunt, à purgantibus medicamentis abstinendum est. Non modo autem in vigore vniuersali à medicamentis abstinendum, sed etiam in particulari, atque adeo particulari principio: si enim est in accessionibus ab alimento, vtpote nocituro (quia naturam à coquẽda morbi causa ad alimenti coctionem auocaret) abstinendum multo magis à medicamẽto. Potius enim die est intermissionis vacuandum, quòd si accessio vel longissima sit, vel continua, medicandum, vt paulò antè dixi, quãdo morbus est mitior: si autem sit febris homotonos aut anabatica, initio potius medicandum, viribus adhuc integris, & materiæ coquendæ copia naturæ subtrahenda. Tunc enim dandum est medicamentũ, cùm vires validæ id in actum ducere possunt, & materiam nondum fixam expellere ad medicamentum attrahens, & talem ac tantam vacuationẽ ferre, qualem hoc est,

Aph.2.3.et 25. lib.1.

cuius

cuius humoris scilicet noxii, & quantam medicamentum hoc facturum coniectura per experientiam longam firmata, colligimus. Deiectiones enim non multitudine sunt æstimandæ, sed si talia deiiciantur, qualia pro morbi natura, ætate, parte anni præcedente victus ratione deiici oportet, & ægri facilè tolerant. Neque enim semper optatiora sunt medicamenta, quæ multam faciunt etiam noxiæ materiæ vacuationem, nisi æger tantam vacuationẽ facilè toleret. Plurimum enim atque repentè vacuare, vt replere, malum: quòd omne nimium & repentinum naturæ sit inimicum. Ob id etiam Hippocrates empyis ipsis pus, & hydropicis aquam vniuersim euacuare per sectionem vel vstionem thoracis & ventris cauit, quia alioqui omnes moriuntur. Ab aëre autem sumpta indicatio medicamenti hoc tempore dandi vel non dandi posteà fusius tractabitur, & antea obiter est perstricta.

Aph.3.lib.4.

Aph.51.lib.2.

Aph.27.lib.6.

Cùm igitur circa initia & fines morborum symptomata, accessio, vigilia, dolor, sitis, cibi fastidium sint imbecilliora, vt morbus horum causa est mitior: cùm verò morbi in suo vigore consistunt, dicta symptomata sunt fortiora, & tunc natura coctioni materiæ vacet. Purgandum aut initio morborum est, aut sub finem vniuersalem morborum, aut vtroque etiam tempore: Initio quidem, vt minorem iam redditam materiam possit natura facilius coquere.

Aph.30.lib.2.

Aph.29.lib.2.

Aph.10.lib.4.

Medicari etiam in valde acutis, si materia turgeat, eadem die: tardare enim in talibus malum est.

Aph.24.lib.7.

Item in acutis morbis si materia turgeat, ea est in principio purgãda, cùm maius commodum huius materiæ febrẽ committentis vacuationẽ sequatur, quàm incommodum ex aucto calore per medicamẽta purgantia, quæ omnia sunt potestate calida: si verò multus illis crudus succus inest, vel crassus, vel lentus, à quo hypochondria inflẽtur ac tendantur, vel immodicè caleant, aut sit viscerũ inflammatio, in his periculosa est purgatio in morborum acutorũ initio, sed prius humores noxii, crassi, lenti sunt tenuandi, incidendi, tergendi, ad fluxũ parandi, & liberãdæ sunt obstructiones, aperiendiq; meatus, per quos est humor à medicamento purgante trahendus, & transmittendus, faciendaq; vacuatio, vt in morbis longis tales causas sequẽtibus fieri cõsueuit, & quibusdã acutis: nam acutissimi nõ dant horũ auxiliorũ inducias. Corpora enim cùm quis

Aph.9.lib.2.

purgare volet, oportet fluida facere, citra quam operã ſi purgare vomitu aut deiectione coneris, difficilis fit purgatio cum torminibus, vertigine, multo faſtidio, pulſu malo, diſſolutione viriũ & difficultate, ac roſione ibidem: quia omnes ſucci crudi ſunt pigri, & ad motũ inepti, ob craſsitudinẽ & frigiditatẽ. Quo fit, vt vias omnes anguſtas etiam obſtruat, per quas id quod medicamentũ deiicit, ferri ad aluũ debeat, ac ita nec ipſi educantur, & aliis ſint impedimento, lib. 4. ſanit. tuendæ.

Aph. 22. lib. 1. *Aph. 20. lib. 1.* Concocta nanque medicari & purgare oportet, non cruda, nec in principiis, niſi turgeant: plurimæ verò materiæ non turgẽt, ſed firmatæ ſunt in parte aliqua, quas ante coctionem neque medicamento, neque aliter mouere expedit: vbi autem cocta erit, vacuanda, quia tunc naturam habemus euacuationi adminiculantẽ: hæc enim coquendo ſecernit, poſtea excernit ſuperflua, & criſes facit, quas ſi perfectè agit, ſinenda eſt: ſi imbecillius, iuuanda, & quod de legitima noxii humoris vacuatione deficit, à nobis ſupplendum medicamento purgante, humorem ſibi proprium trahente, & natura eundem

Aph. 21. lib. 1. expellẽte, aut alia vacuatione feliciter à natura incœpta, & per loca conferentia, ſed non abſoluta. Eam autẽ vacuationem abſoluimus, quia quæ ex morbis poſt criſin relinquuntur, materiæ humorũ noxiorum in corpore, recidiuas febres facere conſueuerunt. Cùm enim alieni ſint à natura, nec nutrire poſsint, corrumpuntur & putrent, idq; celerrimè, quòd ſint in loco calido: ante verò putredinẽ appetentiam proſter-

Aph. 8. lib. 2. nunt: ſi in ventriculo collecti ſint, aut corroborari corpus,

Aph. 10. lib. 2. etiam ſi alimentũ idoneũ aſſumat, qui ex morbo illo reualuit, prohibent, & quo plus alimenti ſumit, tanto peius habet, quòd corpora non pura quanto plus nutries, tanto magis lædes.

Ex quibus apparet, initio morborum purgandos eſſe noxios humores, vel qui ventriculi ſpatium occupant & inteſtinorum, & ſi vis primarum venarum, modo impacti eis valentius non ſint (qualis multus eſt harum regionum frigidarum hominibus voraciſsimus) vel qui motu errabundo huc illuc per corpus incitati feruntur. Tales enim ambo facilè à medicamento etiam clemente, vel ducuntur, vel trahuntur: vt neque contingãt dicta prius ſymptomata difficilium purgationum, vertigines, tormina, lipothymiæ: neque morbus augeatur. In id enim blandioribus, vt caſsia nigra, hiera pi-

cra, & similibus vtimur, quorum vis vltra hepar non fertur, aut non multò vltrà.

Purgandum secundo in fine status vel declinatione morborum,cocta iam materia & cœpta à natura expelli, sed ob virium eius lassatæ imbecillitatem nondum omnino expulsa. Quam vacuationem etiam tentare licet,simul dum natura crisim mouet imbecilliter, vt geminatis motibus, naturæ & medicamenti, perfecta tunc fiat noxiæ materiæ vacuatio, eaq; per loca conferentia.

Sic hieram dat Galenus in phlegmone vẽtriculi post ipsius declinationem, nullo phlegmones ipsius tempore,modo non turgeat materia,neque ad excretionem impellatur,& nullam adhuc firmã inclinationem ad vllam partẽ habeat, aut stationem. Purgantia autẽ succos crassos & tenaces vt pituitã & melancholiam,facilius paulatim & sæpe purgant,intereà tenuatos,incisos,detersos,quàm affatim:sic enim corpus exagitatur, & solum tenue & aquosum vacuatur: Alexãder Trallianus in cephalalgia à crassis & lentis & frigidis humoribus, & iterũ in podagra phlegmatica. Sumpto autem medicamento purgante modicè corpus ambulatione mouendũ, vt celerius descendat, quod sumpta hiera præcepit Galen.& sumpto elleboro,Hippocrates Aph.14.& 15.lib.5. *Lib.8.c.ph.p.* *Lib.7.meth.*

Postquàm autem assumptum est medicamentum purgatorium præsertim validum, ptissanæ cremorem sorbendum dat Hipp.lib.2.rat.vict.acutorũ, vt quæ portio medicamenti gulæ & stomacho adhæsit,tergeatur,& deorsum trahatur,& alteratio à medicamento in dictis partibus facta corrigatur. Vbi autem fieri inceperit purgatio,negat dandam ptissanam, ne vis medicamenti exoluatur. Hodie quoque quod lauatorium vocant, ferè horis tribus à sumpto medicamento exhibent,hora circiter vna ante pastum. *Lib.quos med. purg.oportet.*

Si verò medicamentum vel nihil egerit ob naturæ ægri proprietatem,aut medicamenti imbecillitatẽ, aut portionem exiguam, aut intestina stercore duro per clysterem prius vacuando obstructa, aut magnũ naturæ impetum celeriter medicamentum deturbantis,vel non reducentis in actum,vel ob causas contrarias immodicè mouerit:singulorũ remedia habes in canonibus Mesuæ.Quòd si retineatur,& clemens fuerit retentum, præterquàm corpus non lædit, animalis fit ali-

mentum. Valentia verò lædunt si retinentur, & in qualitatem deleteriam & venenosam vertuntur.

Lib.4.sanit. tuendæ.

Purgantia vomitu interdũ ieiunis dantur: sic Philotimus & Praxagoras crudorum succorum copiam ex ventriculo & primis venis vomitu vacuabant, data largiore mulsa cui incoctum erat hyssopum, qua etiam hi succi crudi ante vomitũ sunt tenuandi & coquendi, & si qui etiam post vomitum supersunt: modò cum crudorum succorum copia, neq; humor mordax sit extra venas lassitudinem vlcerosam faciés, neque alius affectus vomitũ illum impediens: nam eo acres humores per halitum digerendi intra venas in corpus intimũ traherentur. Vomitum etiam impediunt hyems, Aph.6.lib.4. phlegmone vẽtriculi & partiũ vicinarũ, phthisis Aph.8.li.4. dolor capitis, quia id vomitus replet, ob id dãnatus Asclepiadi: si quis item ægrè vomit, non est cogẽdus, aut paulatim ad vomendum victu humectante est parandus, vt Aph.13.lib.4.

Li.1.loc.affec. & Aph 6. & 7.lib.4.
Lib.5.vsus partium.
Sic fotũ aquæ calidæ in puncturaneruidamnat Gal.lib.6.method.

Vomitu etiam purgantur corpora post cibum, non quemuis, sed salsum, amarum, acrem, seu incidentem, tenuantem, tergentem. oxymelite autem cum succo rhaphanidis misto, & multò largiore quàm potus, aut deiectionis gratia sumpto, facilior & promptior fit vomitus, adhæc efficacior: nam qui ex aqua tepida vim retentricem ventriculi dissoluẽte, & corpus eius à frigido concretum velut resoluente fit vomitus, etiam si vinum dulce superbiberint, tantum vacuat, quæ in eius capacitate innatant, non etiam quæ tunicæ eius internæ hærent, multo minus quæ altius in tunicas ipsas recepta sunt & impacta: Ad quæ vacuanda, hieram picram Galenus docet esse efficacissimam.

Vomendũ etiã bis in mense Hipp.lib.de somniis ægrorũ.

Lib.6.sanit. tuendæ.

Post vacuatũ ventriculum vel bile flaua in ipsum cõfluente, vel etiam in ipsius tunicas altius imbibito excremento, illa per comam absinthii, hoc per hieram picram, ventri admoue foris vnctiones modicè astringentes, vt melinum æstate, nardinum hyeme, mastichinum vere. id enim medium est inter melinum, quod frigidum est, & vnguentum nardinum, quod calidum, potissimum cùm amomũ liberalius immistum habet. Qui locus etiam indicationem ab aëre ad vsum rectum medicamentorum conferre declarat.

Astringentia primis epulis sumpta aluum cohibent, post

cibum

cibum ingesta aluum soluunt. Causa huius est libro 6. sanit. tuendæ, & 1. lib. & 2. alimẽtorum. Qui verò thorace sunt angusto, & ob id pulmone contracto inepti sunt vomitoriæ purgationi, præsertim per elleborum album. Vas enim vomendo sibi ruperint in aliquo respiratiõis instrumento. Quòd si alius elleboro purgandus est, cibo & quiete corpus antè humectetur, & vomitui assuefiat.

Fiunt quoque purgationes vti & phlebotomæ interdum ad præcautionem morborum impendentium, non præsentium curationem: vt cùm quis vere ineunte corpus vacuat, vt à vernis morbis aut æstiuis sit liber: vt autumno, vt vitet autumnales morbos ac hybernos. Eadem ratione si quis in spontanea lassitudine morbum aliquem prænunciante vacuet, morbum perfici prohibet. Item si quis noxiorum humorum ex morbo præcedente reliquias vacuet, vt recidiuũ morbum prohibeat, vt prius dictum est: sic dum plethoricum & optimũ corporis habitũ vacuamus vt corpus ipsum nutriri rursus incipiat, & ne calor natiuus suffocetur, aut vasa præ copia rumpantur. Aliàs sanos ipsos nunquã medicamur, quia medicamenta difficulter ferunt, & vertigines ac tormina patiuntur, & ægrè his purgatio procedit, & celeriter exoluuntur. *Aph. 5. lib. 2.* *Aph. 3. lib. 1.* *Aph. 36. & 37. lib. 2.*

Phlegmones initio sola repellentia, augmento miscenda coquentia, statu digerentia, quibus solis in declinatione vtendum. Eadem ratione in morbis aliis à fluxione prodeuntibus, nisi fluxio eruperit in partes principi alicui parti, vt cerebro, cordi, hepati, ventriculo propinquas: aut nisi materia sit venenosa & pestilẽs: aut nisi materia crassior, glutinosior, impactior, profundior, vt in pleuritide, ischiade. In horum enim affectuum initiis anodynis vtimur, pòst coquentibus & digerentibus, habita priùs ratione totius corporis, si vacuatione egere videbitur.

Hæc de temporibus vniuersalibus & particularibus morborum, quibus medicamẽta sumi vel admoueri possint, sufficiant, reliqua ex methodo repetantur.

Tempus aliud quoque spectandum est in recto vsu medicamentorum, non morbi quidem, sed motus primi mobilis respectu, quod propriè & absolutè tempus dicimus, & ab eo partes anni & diei.

Lib.7.meth. Cùm morbus dat inducias & delectu habito purgamus, siue morbi initio, siue cocta iam materia (vt diximus) ferè purgatoria damus medicamenta, cùm ventriculus hesterno cibo est vacuus, hoc est, manè. Quod tempus intellexit Galenus, cùm dixit, hiera picra dabitur solito purgantium medicamentorum tempore. quanquàm in libro quos medicamentis purgare oporteat, & qualibus, & quando, temporis huius non meminit, nisi in ea operis parte, quæ desiderari videtur, id addiderit. Quem verò librum de compositione purgantium medicamentorum promisit libro 1. comp. ph. part. adhuc desideramus. Cumq; catapotia dedit ex aloë & hieram diacolocynthidos bis initio lib. 1. comp. ph. part. temporis huius nullam facit mentionem, tanquam id omnibus notissimum esset, prætermittens. Id tempus etiam hodie seruamus, quoties siue ad curationem, siue ad præcautionem corpus est purgandum potione, vel bolo (vt vocamus) vel tesseris saccharatis & scammoniatis.

Si verò catapotiis purgandum, magna ex parte media nocte læuissimè cœnatis, aut post primum somnum ea dantur, vacuo iam (vt videri potest) vẽtriculo, vt in eis ad actum reducendis solis occupetur. Quæ res ei est difficilis ob crassitiem & duritiem, ob id orobi magnitudine & molliora facimus, cùm citò vacuare libet, & minore ventriculi molestia. Nam crassa & dura, vt diutius agant, vtq; potẽtius à corpore toto attrahant, si ea vi sunt prædita, tamẽ crassitie & duritie, & mora longiore ventriculo molestissima esse cõsueuerunt.

Cùm verò tantùm ventrem inferiorem, ventriculum, intestina, ac venas primas purgare libet, etiam hora vna ante vel post epulas damus leuiora quædam cathartica, vt catapotia Rufi, & masticHina, & ex aloë, & quæ ante cibum vocant à consueto vtendi tempore: item cassiam nigram. Quæ etiã minore mensura largius purgare videntur, quòd secum cibum prope omnem ac potum deturbent. Quibus item aluus natura aut euentu aliquo est astrictior, his succurrimus datis duabus drachmis cassiæ huius, aut circiter paulò ante tres pastus, idq; singulis hebdomadis, si opus est, repetere suademus magno ægrorum commodo.

Quibus hepar est calidius, his hora vna ante matutinum purgantis medicamenti vsum propinamus, ptissanæ vel alterius

rius similiter refrigerantis & humectantis cyathos duos, vt pars in melius alterata minus à medicamēto mutetur: & horis quatuor à prādio vnc. duas syrupi rosati, vel similis exhibemus, præsertim aëre calido: aut ante cœnā, aut horis duabus vel tribus à cœna medicamentū idem damus, hepate iam per alimentū temperato. Qua ratione iisdē exercitationē (si qua aut celeris, aut robusta, aut vehemēs est obeunda) ante cœnā suademus & venerem, si sint vxorati, innocentiorē eis paulò ante cœnā aut ante mediā noctem cùm prædixissemus, experientia verissimū comprobarunt: & salsa aromataq; summa mensa vinumq; generosius & meracius innocenter magis ferunt, quàm primis epulis. Hac de causa enim quietem, hoc est, leuiculam mutationem, qualis est ambulatio, calidæ naturæ præcipit Hipp. Hac opinor ratione Venetiis & Italiæ magna parte, & calidis aliis regionibus medicamenta scammoniata præbent vel paulò ante cœnam, vel horis duabus à cœna, vt cibo potuq; vis eorū vehemens inducta mitescat, & secum quæ in ventriculo & primis venis pigrè cessant, trahat. Quam rem largissimæ deiectiones sequantur, & parua ægri molestia, quam profectò calidæ siccæq; naturæ maiorem experirentur, si in vacuum ventriculum, hepar, venas ca lentissimum id medicamentum feratur.

In his verò frigidis regionibus & pituitosis maxima parte naturis non ab aëris natura modò, sed inexpleta ingluuie, à purgantibus scammoniatis ventriculo hesterna cœna vacuo non timemus, quòd in eo larga adhuc pituita & fluitet, & hæreat, & altiùs imbibita sit. Ob id ferè matutinum tempus purgationi destinamus, horasq; duas, tres, quatuor inter medicamentum & epulas interponimus pro medicamenti facultate & ægri natura. Nam scammoniata non multò pòst quàm sumpta sunt, vacuant, egentq; primùm iusculo, quod ipsa celeriùs per intestina deiiciat, & noxam partibus impertitam eluat. Rha barbarum verò cùm tardiùs agat, longius sibi tempus postulat ad trahendum, neque cito de corpore pellendum: quia tantum abest, vt visceribus obsit, vt etiam sua vi astrictoria (quam cum purgante coniunctam habet in diuersis scilicet substantiis) firmiora reddat.

Vbi autem morbi non expectati violentia vrget, quocūq; tempore is vacuationem postularit, si ea perfici posit, & vires

res ferre queant,à nobis imperatur etiã vehemens, quòd extremis morbis extrema exquisita remedia sint optima: & in talibus morbis à vehemẽtissimis sit incipiendũ,nõ quomodo in clemẽtioribus à leuibus remediis curatio initur. Quomodo vlcus omne remedia siccãtia morsus expertia requirit:quę verò maligna sunt vlcera & putrida, acribus egent, & ignis modo exedentibus,misy, chalciti,arsenico,calce,sandaracha.

Lib.2.ad Glauc. *Lib. quos medic.purg. oportet.* *Lib. de curat. morb. per phlebot.*

Partes quoque anni temporis appellatione venientis aliquid etiam ad purgationes vtile indicant. ob id veris initio pituitam siue bilem flauam, & autumno atram, ad vitandos vernos,æstiuos,autumnales,& hybernos morbos purgare,& venam secare cõsueuit Galenus,non æstate nec hyeme: nam æstate corpora calidiora & ficciora,& ab aëre ambiente dissoluta,medicamẽtis purgãtibus & sanguinis vacuatione maximè lædũtur, quòd illa calfacit, siccat, infirmat, ac dissoluit, hæc inanitione virium substãtiam dissipat: hyeme verò excrementa concreta ad motũ pigra medicamento trahenti dũ non parent, lucta in corpore torminosa fit & molestissima, cui etiã lipothymia sæpe succedit.Phlebotome verò aëre frigido dum calorem natiuum multùm vacuat, & eius pabulũ subtrahit,extinguẽdi reliqui caloris periculum affert ab ambiente frigido. Ob id etiam æstate raris vtimur medicamentis purgantibus, præsertim sub cane & ante canem, vel similem aëris statum, iisq; cholagogis potiùs & vomitu magis purgãtibus,quòd eo bilis tunc largior magis repat. Hyeme phlegmagogis vel melancholiam vacuãtibus vtimur magis,& his deiectoriis non vomitoriis.

Aph.5.lib.4. *Aph.4. lib.4.* *Hipp. de natur.hominis.* *Aph. 4. & 6. & 9.lib.4.*

Aliud etiam tempus, astrorum ortu & occasu variũ spectare iubent astrologi in vsu medicamentorum apto, quod tamen hodie Medici propè omnes negligunt, quòd id Galeno obseruatum non legimus,nec obseruandum putamus,longa experientia & ratione optima persuasi. Tamen recipimus spectandas Medico magnas in aëre fieri solitas mutationes circa ortum & occasum magnorum quorundam siderum, de quibus multa Aëtius lib.3. cap.174. Alexander item lib.4.in podagra medicamentum Trachii philosophi dat veris initio,sole Pisces ingrediente.

Est præter hæc tempus obseruandum,diei pars matutina, meridiana,vespertina,nocturna,ante cibum,post cibum, vel

alia quædam remedia, vel mox à cibo, vel alio remedio, vel multò pòst. Cuius magna vis est in quibusdã, quorum posteà aliquot exempla leges.

Ad tempus quoque referri potest affectus prior curandus, qui est alterius causa: vt si fluxio à capite in oculos est, caput primùm est curandum, deinde oculorum firmitati est prospiciendum, vt eorum quæ confluunt minus promptè quicquã recipiant. Aliud præterea tempus ante morbi generationem, dum præcauemus & morbo iam gigni cœpto, aut etiã genito, quando curamus: ad præcautionẽ enim minor quantitas remediorum requiritur, quàm ad curationẽ. Ob id theriaces fabæ Aegyptiæ quantitas ad præcautionem semel die sufficit: venenato autem, vel alio affectu cui hæc medetur, affecto & largior & crebrior danda. Et Aeschrion plus pulueris Διὰ καρκίνων dabat iam diu morsis, minus recenter morsis. Et Galenus picrocolis, quibus quod per cutim quotidie transpirat, est acre, lauare semel in die & modicè cum pauco oleo dulci fricare sufficit, cùm valent: vbi verò stipata cutis est ab adstringẽtibus, aut emplasticis, aut siccãtibus, sic vt iam inæqualitatem caloris horridam sentiant, vel etiam inde iam febricitent: soluta accessione bis & ter lauat, oleo sabino pinguiter & molliter vberius fricat, pro causarum magnitudine & multitudine.

Lib.7.meth. *Lib.11.simp.* *Lib.8.meth.*

Quædam nullo discrimine ante cibum vel post cibum sumuntur, vt catapotia ante cibum vulgò dicta, quæ etiam post cibum accipi & dici possunt.

Diospolitici puluis cremori ptissanæ, vel aliis aptis insperfus, vel ipsum cum melle optimo & curiosè despumato mistum, sumitur ante & post cibum ad flatus discutiendos, & aluum soluendam, præsertim si nitri tantum habeat, quãtum cumini, piperis & rutæ, quibus 4. simplicibus constat. *Lib.4.sanit. tuendæ.*

Medicamentum dia trion pipereon datur ad flatus discutiendos, & iuuandam coctionem, non semel bis'ue quotidie, sed etiam sæpe: siquidem manè & ante cibum & post, etiam cubitum euntibus cochlearii pleni mensura, & eius quidem parui in paruis corporibus, maximi in maximis, in mediis ad portionem. Vbi indicationem quantitatis medicamenti sumit etiam à quantitate corporis. *Ibidem.*

Diacydonio datur ieiunis mediocris mystri mẽsura, nec à cibo *In fine lib.6. sanit. tuendæ.*

cibo sumptum lædit: commodè etiam datur ante cœnam post prandium. Detur autem duabus aut tribus horis ante cibum.

Sic condita electaria, pulueres, & id genus alia roborando vẽtriculo idonea, modò ante cibũ, modò post sumi iubemus.

Lib.4. sanit. tuendæ. Quæ verò ad alimenti in corpus distributionẽ vehementiorem faciunt, ea sunt sumenda manè: quòd si per ea vacuationem eorũ quæ in carne cessant, molimur, post frictionem matutinam, ante exercitationem & balneum sumantur: quando Galenus dabat diacalaminthẽ in lassitudine vlcerosa cum cocta cruditate primarum venarum.

Lib. 6. sanit. tuendæ. Quæ hepar obstructum liberant incidentia, tenuantia, tergentia, vacuantia danda sunt eo tempore, quod inter surgendum à somno & lauandum interuenit, postquàm scilicet iam confecta sunt, quæ ex ventre ad hepar redduntur, & temporis aliquid eorum operi ante cibum sumendum dari non inutile fuerit.

DE MODO VTENDI MEDICAMENTIS.

VTendi modus superest dicendus, cuique propè medicamẽto suus, cuique item parti suus propemodùm. Sumitur autem à partis natura, figura, situ, connexione, magnitudine, sensu obtuso vel acri: affectus natura, situ, figura, magnitudine, duratiõe: ægri natura, ætate, consuetudine, viribus: aëris temperie, medicamenti denique viribus, consistentia, & *Initio lib.4.c.ph.p.* cæteris priùs in compositionis methodo dictis. Quæ enim methodus est componendi propria partium medicamenta, eadem his vtendi. Ipsa nanque compositio veluti vsus respectu efficitur, dum id spectant, qui medicamenta conficiunt, vt ipsorum vsu ægris auxilientur. Tamen in multis partibus nõ opus est solùm, qua methodo remedia sint inuenienda scire: sed etiam quomodò inuentis decẽter vtendũ sit: vt in affectibus capitis, auriũ, oculorũ, narium, oris, & cæteris pòst leges, si priùs familiaribus exemplis prædicta breuissimè decla- *Lib.6.c.ph.p.* rauero. Partibus natura frigidis, vt capiti, oculo, etiam si morbo calido laborant, actu vehementer frigida, qualia sunt narcotica, adhibere veremur: licet ab æstu calfactis olea etiã niue refrigerata capiti affundimus: & oculis calentibus aquã frigidis

frigidissimam applicamus. Quia capiti rotundo & probè sphærico affusum oleũ non cohæret, ex alto per mediocrem lanæ modum sincipiti affunditur. In partes cauas, vt aures, nares, os, & reliqua ei connexa, vterum, meatum vrinarium, sedem, sinum, medicamenta impelluntur, vel attrahuntur, vel recipiuntur corpore in id figurato: in aures enim otenchyta, id est, oriculario clystere vel strigili infunduntur: in nares flatu per tubum impelluntur, vel inspirãdo attrahuntur, vel turunda immittuntur. In os imposita nunc gargarizantur, nunc per foramina palati expiratu propelluntur, nunc deuorantur, nunc paulatim deglutiuntur, nũc faucibus retenta sensim inspiratu trahuntur in pulmones, nunc ore retinentur, vt ventriculum vel cerebrum roborent, vt fluxiones acres temperent, cogant, reprimant. Cauitas narium, & sedis, & vteri, & quorundam sinuum deorsum spectat, ob id vel corpus in contrariam figuram constituendum, vel liquidis materiis in hos meatus iniectis, bombace, turunda, pesso est opus, vel alio operculo, ne materiæ refluant.

In os & fauces recepta, foraminibus palati, gutturi & gulæ communia sunt: in illa autem efflatu, in asperam arteriam inspiratu, in gulam deglutione feruntur, quæ ipsi, vel ventriculo, vel hepati, vel lieni, vel tenuibus intestinis, vel venis mesaraicis, atque adeò toti corpori per venas & hepar coniuncto cum ventriculo salubria esse voluimus, vt in crassa intestina per sedem, in capacitatem vteri per collum vteri, in vesicam, per meatum vrinarium, in sinibus cauernosis & fistulosis, pro cuiusque figura, situ, & connexione iniectiones fiunt nunc hàc, nunc illàc.

Quæ hepati foris imponuntur linimenta, vnguenta, cataplasmata, emplastra, sint latiora, quàm lieni, quàm alteri reni: minora quàm ventriculo, & ventri reliquo.

Quæ capiti magno epithemata, cucuphæ nobis dictæ, vel emplastra, vel alia remedia applicãtur, sint maiora quàm paruo: & quæ cruri circumponuntur maiora, quàm tibiæ: & quę sedi imponuntur pertusa cornua (canones buxeos vocamus) in puero minora sint; & pessus in recens fœta, quàm in grauida sit maior.

Clyster largior magno, vacuo, quàm paruo & pleno, siue ab hydrope, fœtu, stercore, siue à flatibus, cibo, & aliis. Item parcior

parcior vtero & vesicæ iniectio fiat, quàm intestinis, quàm ventriculo: etiã potio immittitur, nisi recens fœta sit mulier.

Quæ partes sensu tactus carent, vt glandulæ, ossa, cartilagines omnium remediorum vim ferunt etiam causticam sine dolore. Quæ sentiunt qua parte magis sentiunt, vt dens interior, musculi caput & tendo, oculi cohærens tunica, os ventriculi, palma manus, & internum digitorum: hæc mitiora postulant remedia, & minùs mordacia, quàm si affectus est in alia ipsarũ particula minùs sentiente. Et qui sunt delicati, mulieres, pueri mitiora postulant: rustici, fossores, baiuli, nautæ, valentiora in simili affectu remedia ferũt, siue sumenda, siue admouenda, facienda, educenda sint.

Morbus calidus alia, quàm frigidus: humidus contraria quàm siccus remedia postulat: & calidus primo recessu alia, quàm calidus secundo aut tertio aut quarto: & intemperies sola solis alterantibus pariter contrariis corrigitur: quæ verò cum materia est, illius quoq; vacuationem ad sui curationem indicat. Intemperies simplex alia quàm composita, & pro vario compositionis modo aliis atque aliis remediis vtendum, & recentibus alia sunt vsui, alia veteratis. Престereà modus est alius sanandi intemperiem, alius incommoderationem, alius vnitatis solutionem, & in quoq; horum genere modus alius, atque alius vtendorum remediorum pro varia horum specie. Aliter enim fracturam curamus, aliter vulnus, & vulnus recens aliter quàm vetus, & simplex aliter quàm cauum, & sordidum aliter quàm purum, & æquale aliter quàm cauum, & putridum ac malignũ aliter quàm salubre. Intemperies sublimis mitiora requirit remedia quàm profunda, vlcus, aut tumor superficiarius admotis remediis idoneis cedunt. Interna etiam sumptis ægrè vincũtur, vlcus intestinorum, vteri, viarum vrinalium, oris: & aliarum partium præhumidarum, & calidarum immodicè ægriùs vincuntur. Vlcus etiam rotundum haud temerè ad cicatricem peruenit, fractura in modũ raphani ægriùs alligatur, sinus ægriùs curantur, quàm alia vlcera. Magno vulneri non sufficiunt vt paruo partes cõmissæ & deligatura, sed ferè sutura aliqua opus est. Magnæ phlegmonæ si non sit sanguis missus, & remedia alia idonea sint adhibita, superuenit cancrena & sphacelos. Magnus dolor dentium, coli, & aliarum multarum partium vires deiicit, & sæpe

& sæpe est lethalis. Magna febris seu quia est acutissima, seu quia actiões principes multùm prosternat, ferè est lethalis, & extremis exquisitè remediis eget. Achoribus, alopeciis, cephalalgiis, & aliis affectib⁹ veteratis, ob id sanatu difficilioribus valẽtiore opus est remedio. Febrib⁹ diuturnis vel aliis affectibus natura lõgis, post coctionẽ etiã clemẽtiora remedia sufficiunt, ob id quotidianas & hecticas initio blandè tractandas imperat Galenus, veteratas etiã solus aër vernus aut æstiuus ꝑsanat. In delicatis tertianã exquisitã plenioreuictu curat Galenus, in aliis si vires valent, tenuiore. Iisdẽ purgantiũ vim liquori delicato trãsmittimus, eũ colamus, saccharoq; & vulgari cinnamomo condimus, aliis ipsorũ substantiã totam exhibemus: assuetos vni purgantiũ generi aut formę ad vtẽdi modũ aliũ trahimus. A medicamẽtis abhorrentibus ea iusculis incoquimus, aut aliter alimẽto, vel re iucunda tegimus, ne purgari se cognoscãt, priusquã facta iam sit vacuatio. Sic phlebotomen formidãti velatis oculis secamus, aut aluum largiùs deiicimus. Quibus partes infernæ laborant, purgationes supernas si faciles iis sunt, & consuetæ imperamus: contrà quibus aliqua superiorum pars laborat, vt tabidis, cephalalgicis, deiectiones molimur non vomitus. Quibus ventriculus est imbecillus, adeò vt medicamentum ferre nequeat, vel antè roboramus, vel acri clystere vacuamus. Fluente aluo immodicè ad vrinas, sudores, vomitus retrahimus: obstructo hepate, liene, renibus, aut inflammato, aliis atq; aliis vtimur medicamentis pro causarũ ratione. Nam si multum excrementum est, secta priùs vena si omnia cõsentiunt, posteà clementer purgamus: si crassum, tenuamus, si lentum, incidimus, & tergemus, potionibus, apozematis, electariis, id genus aliis. *Lib. 1. ad Glauconem.*

Senes, spadones, & multæ mulieres, & qui alij gula sunt angustiore, catapotia etiam orobi magnitudine ægrè deuorant, potionem faciliùs. Florentes ætate, genus omne medicamenti quauis propè forma sumunt, nisi proprietas naturæ obstet, aut à medicamentis offensi ipsa refugiunt.

Quomodò consuetos labores faciliùs ferimus, etiam si imbecilli simus ac senes, quàm non cõsuetos: sic & medicamenti formam nobis consuetam faciliùs toleramus, quanuis ratione hac minùs sit efficax, vtpote nobis iam tempore familiaris reddita, vt imbecillibus venam cubantibus Medici secant:

cant:sic imbecillis mitiora & forma maximè iucunda exhibent medicamenta. In robustis minùs sumus solliciti de viribus medicamenti & de forma.

Potiones hyeme calidas imperamus, æstate frigidas, nisi affectus aliquis repugnet, vt ventriculi intemperies illic calida, hîc frigida. Aestate capillum audenter tondemus & radimus, cùm affectus postulat: hyeme vix audemus, nisi vrgeat morbi magnitudo.

Catheretica in hypersarcosi larga adhibemus, eadē summa specilli lata partē puluisculo parcissimè vlceri cicatrice tegendo inspergimus. Valentia purgantia vstionibus, lotionibus, trituris, aliorum mistionibus meliora efficimus & salubriora, exhibemúsque cum his quæ viribus eorum obsistunt.

Caustica cùm adhibemus, vndique munimus cera, vel alio, ne vis eorum latiùs serpat. Galbanum medio emplastro imponimus, quando ad eam partem quam ipsum tanget, largiùs trahendum est.

Crassiora medicamēta vt emplastra, quia phlegmonas sua duritie lædunt, aliquo aptiore liquido mollimus, & liquidiora missis crassioribus corpulentiora reddimus, vt diutiùs hæreant.

Quorundam ex prædictis scopis ad modum vtendi medicamento obseruandis exempla aliquot ex Galeno maximè proferamus: nam omnium fuerit prolixius, & fortasse parum vtile.

Lib.1.c.ph.p. Pilos auferimus vel nouacula, vel psilothro à parte, cui emplasticum medicamentum imponimus, & à toto corpore in picatione ad renutritionem, aut picationem inter duo lintea facimus, vel picem oleo aut butyro, aut simili minus tenacem reddimus.

Pueris, eunuchis, mulieribus, & cęteris cute & carne molli præditis, digerentia adhibe mediocria, si ex corpore illo- *Ibidem.* rum, vt ex cute capitis in alopecia dissipandum est: ex talibus enim praui humores facilè discutiuntur. In vlceribus eorundem medicamenta morsu carentia vtenda sunt: hęc enim vel sine molestia omnino agent, vel nihil nocebunt. Quæ verò parem noxam commodo afferunt, non sunt tentanda, vt quæ polypodas efficaciter purgant, si eos exacuunt, non sunt adhibenda.

benda. Multò minus quæ plus nocent quàm prosunt, nisi noxa sit corrigi facilis: vt noxa ex balneo frigidè per calfacientia in hecticis mox tollitur. *Lib.10.meth.*

Antidota ante deleteria parua quantitate semel quotidie sufficiunt: post illa verò quadrupla aut quintupla, & bis quotidie sunt sumenda. Id quod etiam ad modum medicamenti refero, vt Galenus semel aut bis, aut frequentius cibum dare in morbo retulit, Aph.17.lib.1. Sic Aeschrion morsis nuper à cane rabido dabat cochlearium magnum pulueris vstorum cancrorum, iamdiu morsis cochlearia duo quotidie. *Lib.1.antid.* *Lib.11.simpl.*

Cùm singulis medicamentis validis vtimur, initio clementiora ipsa offeremus, mistis his quæ vim eorum validam obtundunt, vt oleo, cera. cùm autem imbecillibus vtimur, vt thure, amygdalis amaris in alopecia, post vsum primũ & secundum, obserua affectum à medicamento in corpore relictum, pro cuius varietate medicamenti vires vel augebis vel mitigabis. Valentissima igitur non statim ab initio adhibenda, sed à mitioribus incipiendũ est, nisi affectus sit maximus. *Lib.1.c.ph.p.* *Lib.2.c.ph.p.*

Quoties simplicia aut composita facultatibus cõtraria miscemus, initio parum eius quod est generosius miscendum, secundo & tertio vsu augendum, si successerit: vt in diuturno capitis dolore ab intemperie calida, cum spiritu flatuoso, in primo transgressu ad calida polygonium cum pauca ruta vel serpillo miscendum. *Ibidem.*

Plethorico corpore in arthritide sanguis primum mittatur, mox deinde fiat purgatio. Ex successu remedii loco affecto prius admoti vel etiam sumpti coniecta an eodem sit perseuerandum, vel ad aliud transeundum consilio Hippocratis, Aph.52.lib.2.

Quæ sunt polychresta, id est, multi vsus seu multis simul partium aliquarum, vt aurium dispositionibus accommoda medicamenta, neque multum opitulantur, neque obsunt, si perpetuò ipsis vtamur. Quæ verò vni tantũ dispositioni conueniunt, illam optimè curant, alias interdum præterquàm quòd nihil iuuant, etiam exacuunt. *Lib.3.c.ph.p.*

Medicamenta media omnibus partis dispositionibus conueniunt, tamen his quæ leuiora aut valentiora requirunt, neque bonum neque malum magnum afferunt. Ob id polychrestum, id est, ad multas dispositiones vtile medicamentum *Lib.4.c.ph.p.*

nullum poteſt optimum inueniri, ſed quod ſingulis eſt proprium, id melius eſt. Polychreſti autem compoſitio vtilis eſt ei, qui vnum medicamentum ad multos affectus mediocriter idoneum habere cupit.

Lib.8.c.ph.p.

Lib.4.c.ph.p. initio.

Partibus laborantibus vt capiti, oculis topica ne adhibeas, niſi vacuato prius toto corpore per phlebotomen, purgationem. In oculis autem etiam caput prius per apophlegmatiſmos vacuandum eſt, errhina enim ad oculos trahunt. Quòd ſi emplaſtica oculis prius adhibes, vehementem excitant dolorem, dum fluentem materiam extra vaſa vacuari prohibent, ob idq́; tunicæ horum diſtenduntur ob copiam affluentium humorum, & nonnunquàm rumpuntur vel eroduntur. Nec ſolum his vacuationibus oculum, vel aliam parti idoneam ad curãdum reddimus, ſed etiam reuulſionibus, vt in oculo primum ad inferiora corporis: deinde ad occiput & cutim capitis: interdum & in his arterias incidimus tranſuerſas poſt aures. Poſt hæc genitam in tunicis oculorum diſpoſitionem curamus, quæ etiam bonum ſanguinem affluentem per venas in oculum corrumpit. Curamus autem per deſiccantia ſine morſu humorem in oculo noxium, qui quod influit corrumpit. Aſtringentia autẽ nec ſiccant eiuſmodi diſpoſitionẽ, & mordacis ſaniei effluxum cohibent: acria verò & mordacia ſuccorũ qualitatem augent: laxantia & digerẽtia vacuant quidem hanc ſaniem, vlcus autem cicatrice non tegunt, nec affluxum reprimunt: vt nec coquentia thus, crocus, myrrha, quamuis diſpoſitiones coquere non mediocre bonũ eſt. Acida & amara rodunt, & tales diſpoſitiones exacuunt, & his magis nitroſa, ſalſa, auſtera: ſola igitur medicamẽta roſionis expertia ſanant vlcus cum acri fluxione, longiore temporis ſpatio vitioſum affectæ partis humorem conſumentia: vt collyrium libianum, quod Paulo libanium dicitur, cygnus à colore albo, ex multa ceruſa Rhodiana, terra Samia, amylo.

Lib.4.c.ph.p.

Lib.6.c.ph.p.

Per tempora morborum varia dantur remedia, vt per initia phlegmones, & vehementes influxus auſteriora, per ſtatum dolente multũ phlegmone mitigatoria, laxantia, coquentia. Quòd ſi aliquid phlegmones reliquum dureſcens & ſolutu contumax euaſerit, à repellentibus ad digerentia paulatim eſt tranſeundum. Si verò habes medicamentum vnum excellens, vim eius exolue miſto alio: ſi imbecillum, intende.

Oleum

Oleum lentiſcinum recens in vaſe duplici eſt tepefaciendum, ad ſedandum dolorem phlegmonarum in gingiuis, tunica linguæ, cute totius: quia citra moleſtiam & aſperitatem repellit, quam habent plurima auſtera, & citra roſionem diſcutit. *Lib.5.c.ph.p.*

Aſsidua fiat raſura in alopecia ante medicamenti impoſitionem. Raſa cutis nitro tergitur ante digerentium applicationem, poſteà cutis deraſa fricatur linteo ſubaſpero, aut foliis fici, vt per rarefactam eam ad radices imas pilorum melius penetrent medicamenta humorem prauum digerentia. Medicamentum in alopecia metaſyncriticum, id eſt, ex alto euocans, admoue in aëre calido, & ſi potes in ſole æſtiuo: hyeme autem in laconico. *Lib.1.c.ph.p. locis varijs. Ibidem.*

Ceratum Gal. *διὰ εὐφορβίου* in hemicrania frigida veteri, aut iſchiade frigida ante balneum ſemel illitum ſtatim affectui medetur, ſic vt æger ſanus poſt balneum omnino euadat. *Lib.2.c.ph.p. in fine.*

Capiti ab æſtu immodicè calenti (vnde febris diaria naſci ſolet) roſaceum niue refrigeratum ex alto per hapſum lanæ impingitur. *Lib.8.meth.*

In dolorificis capitis diſpoſitionibus calidis aut frigidis ſed diuturnis remedia adhibentur idonea, emplaſtri vel cerati modo confecta, capiti deraſo: liquida verò eadem tonſo ad cutim, ſeu breuiſsimos habenti capillos. *Lib.2.c.ph.p.*

In dolore auriū ex inflammatione vehemētiſsimo, opium æquali portione caſtorii multò ante vſum miſcendum eſt, vt vis eius frangatur: amboq; ſapa ex muſto ſunt diſſoluenda, quia dolores magis lenit, quàm vinum dulce. *Lib.3.c.ph.p.*

Si quid auribus infundendum eſt ſupinis, liquore idoneo reſoluatur in conſiſtentiam, quæ per auricularem clyſterem immitti poſsit, vt trochiſcus ex opio & caſtorio cum ſapa coactus, ſapa diſſoluatur. *Ibidem initio* Caſtorium per ſe bene tritum cum opio in ſapa diſſoluto miſce, & fac paſtillos, quos tempore vſus ſapa reſolue ad eam conſiſtentiam, quæ per otenchyten, id eſt, auricularium clyſterem in aures phlegmone detentas poſsit infundi, vel potius ſpecillum lana molliſsima inuolutum, liquore prædicto merſum in aurem dolentem blandè immiſſum eas foueat, & liquorē ſenſim demittat, & cætera. *Lib.3.c.ph.p.*

Quæcunque applicantur auribus & oculis, vt lac muliebre, albumina ouorum, mediocriter calfacta eſſe oportet. *Initio lib.3.c.ph.p.*

Pastillus & collyrium diaglauciu & diacrocu ex aceto in cote medica læuigatis & calfactis auri infundendus est.

In vlcere aurium glaucium ex aceto infundendum : si verò cum fluxione sit, aut pure, pastillus primum Polyidæ, post hunc Andronis, deinde Bithinus. Cui similis est aut etiam melior pastillus Gal. diachartu, vt à leuioribus incipiamus.

Lib.5.c.ph.p. Ad dolorem dentium remedia in aurem lateris nunc dolentis, nunc oppositam infundit Archigenes. Auris initio prius tergenda, ne pinguedinem habeat, quàm infundas medicamenta narcotica, reserantia, coquentia, laxantia, digerentia.

Quæ auribus instillantur, mellis aut mellis tenuis habeant spissitudinem, siue ex sapa, siue ex aceto, melle, vino Cretensi, mulso, lacte muliebri, albuminibus, sanie expressa ex carne bubula parum super prunas assata Asclepiadi, succo perdicii, marrubii, conizæ, cæpæ, porri, spondilii infundantur. tepida

Lib.3.c.ph.p. autem sunt infundenda. In nares etiam puluis continenter

Ibidem. potest inspirari polypo vel ozæne idoneus, quia perpetuo humorum affluxu eluitur, quomodò & in lippientibus oculis.

Linamenta & spongiæ, & alia quæ naribus sanguine fluentibus immittũtur, lino per acum dato deliga, vt retrahi possit.

Lib.4.c.ph.p. In quibus oculorum collyriis astringentia præpollent, copiosissimo liquore opus est, paucissimo medicamento astringente, præsertim si id astringens est metallicum. In quibus verò collyriis eorundem crocus, myrrha, castorium, thus, lycium superant, crassiore medicamento vtendum est.

Quæ moderatè influxus in oculum repellunt, ocularibus remediis indita iuuant : quæ verò vehementer repellunt, dolorem augent, tunicas exasperando magis quàm influentium impetum reprimunt. Vtilissima igitur lippitudinibus & aliis omnibus in oculum defluxionibus, vlceribus, pustulis, quæ modicè astringunt, vt rosarum folia, flores, succus, ericæ fructus, spica nardi, crocus, lycium, hypocisthis. Eadem medicamentis visum acuentibus mista contrahendo & constringendo oculorum substantiam iuuant.

Collyria oculorum in cotibus nonnulli terunt, ex mammis lac boni succi instillantes, vel liquorem tenuem oui, vel si vlcus est decoctum fœnigræci : id enim nonnihil terget, liquor oui nihil, lactis serosi pars magis, sed cum morsu, ob id noxia.

Nam

Nam quæ vlcera replent, tergent ſine morſu. Quæ oculis adhibentur, exactè trita eſſe oportet, & horum quædam inuerſa palpebra ſpecilli parte lata illinuntur. *Lib.3.meth.*

Oculi inflammati foueantur decocto meliloti & fœnigræci ex ſpongia ſemel aut bis in die, ſi parum dolent: ſi multum, ter quater, præſertim longis diebus æſtiuis. Quædam horis omnibus adhiberi poſſunt, vt xerocollyrium Galeni. *Lib.4.c.ph.p.*

Phlegmonæ oculi albumen oui craſſum & lentum ſine morſu eſt anodynum, & diu adhæret. Si in ictero oculi manent pallidi reliquo corpore perſanato, trahe in balneo naribus cochlear vnum aceti acerrimi, & multum bilioſæ ſubſtantiæ defluet. Quia ex naribus, gutture, gula facilè medicamenta ab humoribus per has partes deſcendentibus ex cerebro vel aliunde eluuntur, continuè ſunt applicanda collyria liquida, vel ſicca ſtomatica, vel ſtomachica, vel arteriaca, ſiue ozænas, ſiue polypos, ſiue vlcera narium, vel etiam alios dictarum partium affectus curas. *Initio lib.9.c. ph.p.*

Datis apophlegmatiſmis vel à dente trahentibus medicamentis, ore hiet æger, & deorſum ſpectet, vt poſt medicamenti vſum humor facilè defluat. *Lib.5.c.ph.p.*

Si affectus eſt in aſpera arteria, vel muſculis laryngis, vt laſsitudo motoria phlegmonodes ex vociferatione, ſiue ſumuntur cibi, vt lac, amylum, chondrum, oua: ſiue arteriacæ & hypoglottides eiuſdem cum arteriacis facultatis, vt ex vino thereo, gummi, tragacantha, glycyrrhiza, lenta ſint & emplaſtica, vt partibus quas attigerint, hæreant, aſperitates læuigent, reliquias inflammationis coquant & perſanent: tuncq; medicamenta linguæ ſubdita dum paulatim liqueſcunt, larynx quod in eam defluit, excipiat, æger autem oborienti tuſſi reſiſtat, & ſe contineat, vt medicamenti aliquid in laryngem & arteriam defluat. Eclegmata quoque vt decoctum hyſſopi, ireos, ficuum, nucleorum pineorũ ſorbemus, vt cùm inſpirato aëre etiam portio decocti in aſperam arteriam trahatur, aut id calidum quantitate parua dum faucibus continemus ſemiſupini, aliquoties inſpiramus, aut paulatim deglutimus ſaliuæ miſta. *Initio lib.7.c. ph.p.*

Stomaticis tribus modis vtendum eſt in laxata vua: primò cum aqua præſertim per initia, vel cum mulſa, vel cum chylo, & cremore ptiſſanæ. Secundo modo medicamentũ ſtoma-

ticum purum, vel digitis vuæ illinendum eſt, vel cochlear[i] attingendum & apprimendum. Tertio vuam foràs ad linguam educendo, id quod maximè confert, vt abſcedat à rectitudine, quam vt plurimum ad fauces habet.

Lib.6.c.ph.p. In affectibus partium oris, vt inflammata aut laxata columella Aſclepiades per fiſtulam expirat, & flando expellit medicamenta in partem affectam, aut inſpirari iubet. Quod merito damnat Galenus, nam bona ipſorum portio in gulam & aſperam arteriam delabitur. Pręſtat igitur ſiccis columellam ex cochleario attingere.

Si vlcera ſordida in ore puerorum tangis medicamento valente, ſpecillo lana inuoluto in medicamentũ intincto tangatur pars, ita tamen figurato puero, vt non deuoret: pòſt colluę decocto lentis aut roſarum mellito: vt in vlcere inteſtinorum craſſorum clyſtere iniiciuntur medicaměta ei vlceri idonea: in vlcere vẽtriculi bibuntur: in vlcere tenuiũ, vtrinq; dantur: in vlcere gulæ non ſemel, nec totum ſimul ſumendũ, ſed paulatim & aſsiduè. Nam ex tranſitu & contactu his vlce-*Lib.4.meth.* ribus vtilitas accedit, non ex continendo & diutius adhærendo, vt ventriculi vlceribus: tamen craſsiora & glutinoſa ex gulæ figura & ſitu facere ea didicimus: hæc enim cibi & potus eſt tranſitus, ob id medicamentis æger, quę hæreãt, vndique quaſi concreſcant & agglutinentur, non eluantur & defluant promptè. Craſſa autem promptè cõcreſcunt, lentè agglutinantur, ob id his tragacantha & gummi miſcentur.

Ibidem. Vlceribus gulæ & cæteris internis adhibẽtur hypociſthis, malicorium, balauſtium, cytinus, acacia, ſuccus rhus & roſarum, aſter ſamius, ſigillum lemnium, & cætera vlcus interdũ ſanantia, & nullam noxam inferentia viſceribus. Dantur autem ex decocto ſummitatum rubi, myrti, vitis, lentiſci, mali cydoniorum, vel vino auſtero, ſi phlegmone abſit. quæ ſi vlceribus gulæ applicas, gummi miſce, & tragacantham.

Purgantia damus nunc potione, cùm celeriore & parciore vacuatione opus eſt, aut cùm in alios meatus facienda eſt vacuatio, vt mox in hieræ exemplo audies: nũc bolo, vt vocamus, cùm diutius ventriculo immorari medicamentum volumus, vt minus ſit vomitorium quibuſdam, vel à longinquis plus attrahat: aut catapotiis, cùm diutiſsima in ventriculo mora opus eſt. Alia item forma aliis multis de cauſis damus, vt in comp

in compositis patebit,& ante hæc ac post,vino vel alio liquore grato os abluimus,vel anisum côditum,vel rhodosacchar, vel simile sumimus,& illa tegimus vmbra,vase denso, foliis auri,carne & cute fructuum coctorum,pane azymo : siphone etiam prælongo fauces attingente quidam sic deglutiunt, vt linguam saporum indicem nec attingant, nec afficiant.

Sic hieræ picræ drach. vna Asclepiadi vel Galeno cum aquæ cyathis quatuor sine melle , quia stomachum euertit, datur tardè coquentibus , aut vomentibus , aut aliter fluente ventriculo afflictis , & cùm declinant phlegmonæ internæ, aut cùm vis mouere vrinam vel menses cum hydromelite, aut potiùs cum vino,aut potiùs cum œnomelite.Sic enim ex ventriculo eius distributionem iuuabis & delationẽ ad vrinas,& quæ vtero inhærent,dissolues & incîdes, & robur addes partibus,per quas transitur,& calorem partium per quas fertur,augebis: qui etiam multùm confert ad fundendum & vacuandum humores inhærentes. Ex quibus apparet magni interesse , quæ medicamenta cum quibus sumantur vel admoueantur.Ob id in vsu asteris stomachici liquorẽ dispositioni conuenientem requirit Asclepiades. Asterem egregium in cephalalgia fronti idem illinit cum aceto : ad auriũ verò dolores perdicii succo diluit:ad sanguinis eruptionem, cum vino myrteo:ad sanguinis screatum,dysenteriam, choleram,cum succo polygoni : ad tusses, cum vino Thereo aut passo:ad phthises & empyemata,cum succo marrubii: ad serpentis ictum,cum rutæ decocto:ad menses, cum succo arthemisiæ:ad stranguriam & vuluæ strangulatum,cum mulso: ad arthritidas,cum decocto gentianæ. *Lib.8.c.ph.p.* *Ibidem.*

Sic emplastrum diachalciteos ex contrariis compositum, vt in compositis audies,vlceribus glutinandis & cicatrice tegendis, & phlegmonis curandis accommodum redditur, aliter atque aliter factum & liquatum. Si enim phlegmone magnum parti dolorem affert,oleum & adeps recentia sint magis blanda & mitia : eadem vetusta minus dolenti & diuturnæ phlegmonæ conueniunt:hæcque quò diuturnior & contumacior,hoc magis vetera illa prosunt & sola curant, modò amplius nihil affectæ parti affluat : siquid verò affluit, compositum diachalciteos conuenit mista facultate præditum digerente quod influxit,& repellente quod influit: paucæ verò

phlegmonæ ſunt diuturnæ, quibus nihil affluat, cùm diutinæ eſſe ſoleant ob affluentes in ipſas humores. Cùm autem phlegmonæ incipiunt, & augentur, refrigerantium & aſtringentium virtus præpolleat, emplaſtrum igitur tunc ſoluatur vino vel aceto, vel aqua, vel oleo crudo, vel Hiſpano, vel Hiſtrico, vel, ſi validius erit aſtringendum, myrteo & melino, vel dulci aliquo, vt ſit anodynum.

Lib.13.meth. Phlegmonarum in artubus initio ſpongia imponitur ex aqua frigida, vel ex oxycrato: phlegmonis autem hepatis calida applicanda, melinum, myrteum, maſtichinum, nardinū, lentiſcinum, abſinthites, & cataplaſma item calidum.

Ibidem. Phlegmonæ irritantur à duris, qualia ſunt multa emplaſtra: niſi hæc oleo vel alio ſimili molliantur.

Lib.5.c.ph.p. Quanuis aſtringētia etiam ſola phlegmonas initio iuuent, id quod influit repellendo, & etiam interdum aliquid humoris in parte inflammata contenti exprimendo ad venas particulam nutrientes: tamen quod valentius aſtringit, tantum abeſt vt phlegmonas iuuet, vt etiam dolorem partibus inflammatis intendat eas velut contundendo, & ſubſtantiam earum violenter contrahendo: ſic valenter digerentia ſua acrimonia quid eroſioni ſimile in parte excitant. Quæ verò modicè digerunt, augmento phlegmonarum & ſtatui conueniunt, doloremq́; leniunt: moderatum igitur vtrunque eſt præſtantius quàm immoderatum. Tamen ſi dentes dolent citra gingiuarum phlegmonen, ſiue in ipſo corpore dentis ſiue neruo ſit cauſa doloris humor aut flatulentus ſpiritus, medicamentis acerrimis opus eſt, ſiue repellere, ſiue digerere cauſam doloris libet. Ob id plurima ipſorum ex aceto acerrimo parantur.

Lib.10.meth. *Ibidem.* Ceratum Galeni refrigerans non maneat ſuper ægram partem, donec manifeſtè incaleat, ſed aſsiduè ſubinde mutandum: imponendum autem parti primò affectæ & refrigeratione egenti, vt cordi, hepati, renibus, non autem toti thoraci propter cor, nec toti ventri inferiori propter hepar vel lienem vel ventriculum, ne partes refrigerationem non poſtulantes, tamen refrigeratæ cogant te ante tempus à refrigeratione partis primò affectæ ceſſare.

Libr.11. meth. & cap.21.lib. 5.ſimpl. Ad ventriculi & hepatis robur abſinthium ponticum oleo incoctum eſt ſalubre, niſi à calore & ſiccitate laborent. quia

qualit

qualitas absinthii amara præit,& viam astringenti facit.

Contra morbum, qui generosè ex arte pugnat, terminus ei fit, vt tutò medicetur: ei verò, qui dolorem mitigat, virium totius aut partis custodia terminus est, cùm vtendum est narcoticis, præcipuè in calido corpore & affectu: nam in crassis & glutinosis succis alienissima sunt narcotica. Oleum quia tædium affert, post actionem ab eo editam tergendum, lib. 8. in diariæ à stipatione, curatione in bilioso homine. *Lib.12.meth.* *Lib.12.meth.*

Oleum phlegmonis oculorum vel oris nō infunditur: infunditur rosaceum etiam cum aceto phlegmonis incipientibus aurium non oculorum. Contrà diamorum & stomatica alia oris phlegmonis incipientibus conueniunt, non aurium vel oculorum, quanquàm genere sint ex his quæ indicantur. *Lib.13.meth.*

Fomenta & penicilli, & alia id genus ventriculo & stomacho abundè calentia imponantur: nam tepida ventriculi firmitudinem dissoluunt. *Lib.8.meth.*

Neruis vulneratis aqua calida est inimicissima, cùm præsertim eorum substantia ex refrigerata concretaq; humidiore materia sit condita: omnis enim talis cōstitutio per ea quę simul calfaciunt & humectant, resoluitur ac putrescit. *Lib.6.meth.*

Vnguenta & nardinum ad roborandum fomento ventriculum & stomachum, soleo calfacere in vase duplici vtique coniecta prius in vas maius aqua feruente: nam aliter calfactis vitiatur eorum facultas. *Lib.8.meth.*

Vteri, & vesicæ vlcera iisdem medicamentis siccantibus egentia, requirunt prætereà instrumenta quę intrò ea liquore aliquo soluta transmittant, vt crocum, myrrham cum succo plantaginis vel simili mistum: siphonibus, aut catheteris, aut metrenchytis infundimus. *Lib.9.c.ph.p.*

Vlceribus quæ ad cicatricem veniunt, multis consequenter diebus pharmacum epuloticū immanere debet, quò melius & citius ita cicatrix ducatur. Ob id medicamentum ex aqua & oleo copiosiore & lithargyro coctum donec liquetur & alteretur, tam fit glutinosum, vt ne à lotis quidem decidat. Vtile autem est epuloticum teneris corporibus, pueris, mulieribus, grandioribus, cute candida mollem corporis habitum testante præditis, si vlcera habent parua sed praua, & dysepulota ob vitiosum ipsorum succum. *Lib.1.c.ph.g.*

Lib.2.c.ph.g. Sinibus implendis emplastrum diachalciteos, vel aliud idoneum oleo largo solutum, per cornu recta perforatum cum vesica porcina clysteris modo infundendum. Ex rosaceo autem soluatur, si paruæ phlegmones suspicio adhuc adsit: si paulò latius est foramen sinus, clystere infundendum, vtendumque piulcis, id est, pus attrahentibus instrumentis, quales sunt nostræ clysterum syringes. Quæ enim sunt substantia crassiore, vt emmota, infundi sinibus nequeunt. *Ibidem.* Contrà in superficie caua vlcera crassioribus egent medicamentis, quòd liquida statim defluunt, & linamentum siccum relinquunt. Ob id in iis ceratis validè tergentia miscentur, in sinibus oleo, vt dixi, largiore soluuntur.

Ibidem. In sinibus item & fistulis splenium exscinde, vt excernendo humori liber sit exitus: hic enim mora in parte eam exedit, & vim medicamenti obtundit. Eadem causa cannulatas turundas, hoc est, pertusas, ex solidiore aliqua materia penna, plumbo, argento, auro, iisdem immittimus, vt puris emissarium perpetuò sit liberum. *Lib.13.meth.* Vbi vlcus erit penitus repletum & planum & æquale, nec quicquam illi cauum manebit, ipsis vlceris oris specilli mucrone imponendum siccum epuloticum medicamentum: super reliquum linamento dato, quod imbutum sit aliquo medicamento consistentia humido ex his quæ cicatricem inducunt.

Eodem pertinētia exempla perquàm plurima potest proferre, qui vult ex lib.3. 4.5.6. methodi, vt exempla rectè vtendi medicamentis intemperaturas curantibus, & morbos partium organicarum proprios ex libris aliis methodi, & lib. comp.ph.part.& gen.

Li. 10.c.ph.p. & alibi. Repellentibus initio chiragræ & podagræ vt aliorum affectuum à fluxione pendentium vtimur: ischiadis autem initio vt pleuritidis mitigatoriis non repellentibus, quia sanguinem ex vasis ambientibus & musculis in ischion & thoracis partem affectam protruderent.

Ambientis temperatura rectiorem quorundam medicamentorum vsum facit, ob id prius alopeciis medicamenta docuimus adhibenda in aëre calido, vt sub sole æstiuo, vel hyeme in laconico. Item in ictero oculorum acetum in balneo naribus trahendum, & psilothra in balneo tentāda. Quæ res magni est momenti, vt apertis à calore poris, humores ab

eodem

eodem liquati prompte trahantur.

Emplastrum liquidum ex farina fœnugræci, sinapi, manna thuris, myrobalanu pyesmate, spuma nitri, oleo cedrino decocto, applicatur lieni scirrhoso, quandiu id pati potest: deinde in balnei solium ducto homine fascia in aqua soluitur. *Lib.9.c.ph.p.*

Malagma ex fœnugræco, calce viua, nitro, melle impositum lieni scirrhoso aut ischiadi, donec mordeat, si tūc ductis in balneū auferatur (alioqui ægrescerēt) sani balneo exeunt. Archigenes apud Galenū. Herbæ iberidis (quam nonnulli lepidium vocant, alij nasturtium syluestre) radicem tusam adipe suillo excipe, emollitam emplastri modo applica ischio ad horas tres, deinde in balneum dimitte. Eadem etiam vetustos capitis dolores liberat vice sinapismi & thapsiæ. *Ibidem.*

Si in ictero oculi manent pallidi reliquo corpore persanato, trahe in balneo naribus cochlear vnum aceti acerrimi, & multum biliosæ substantiæ defluet. *Lib.9.c.ph.p.*

Medicamētum in alopecia metasyncriticum, id est, ex alto euocans, admoue in aëre calido, & si potes, in sole æstiuo: hyeme autem in laconico, id est, prima domus parte, quam stuphas vulgò vocamus. *Initio Lib.1.c. ph.p.*

Ceratum Galeni dia euphorbiu in hemicrania frigida veteri, aut ischiade frigida ante balneum semel illitum, statim affectui medetur, sic vt æger post balneum sanus omnino euadat. *Lib.2.c.ph.p.*

DE LIMITATIONIBVS AD RECTVM *medicamentorum & aliarum causarum salubrium vsum necessariis.*

Διορισμὸς Latinis distinctio, limitatio, determinatio est, definitio ac declaratio facultatis remediorum, cui affectui differentiæ, à qua causa, in qua natura, quo aëre idoneorum: citra quas cùm quid absolutè pronunciat Galenus, ad naturam temperatam in aëre temperato referri vult: vt cùm scribis remedia ad achoras, id est, tineam, vel alios affectus, adscribe ad quales & quantos, & quo affectuum tempore illa sint salubria. Si vino quoque intus aut foris vtendum erit, ad rem mergendam vel diluendam, quale velis distingue. Nam multæ eius differentiæ facultatibus etiam contrariæ, *Lib.1.c.ph.p.*

trariæ, quanuis interdum ex ſcopo medicamenti potes vini genus inuenire, vt auſterum, ſi aſtringendum: acre, ſi digerendum: ſic in cæteris differentibus, aut virtutes contrarias habentibus, obſerua quem ſcopum medicamēti compoſitio habeat, vt ſcripta abſolutè & ſine limitatione diſtinguas. Et in reliquis remediis ſimiliter.

Porrò limitationes ad rectè vtendum medicamentis non mediocriter conducunt: neque ſunt recipiendi, qui medicamentorum vſus citra diſtinctiones ſcripſerunt, dicentes ad dolorem idoneum eſt hoc medicamentū, non addentes, à qua diſpoſitione & cauſa ortum dolorem intelligant. Rectiùs hi qui diſpoſitionem, doloris cauſam expoſuerūt, ratione nixi: vel etiam experientia, quæ ſigna euidenter apparentia ſequitur: qualia in oculo dolēte fuerint affluens ſanguis largus, paucus: rodens, roſionis expers: rubor maior, minor. Venæ plenæ ſanguine multo, pauco, ſed vaporoſo. Phlegmones oculi tumor, maior, minor. Color eius præter naturam varius. Lippitudo in angulis oculi craſsior, tenuior: largior, parcior, ſeu maior, minor. Dolor & doloris ſpecies ab ægro nobis declarata, tenſiuus, rodens, pulſatorius, cōprimens, & contrahens, & quaſſans, & contundens.

Non manifeſtè verò apparet, an internis vel externis cranij partibus fluxio fiat, multò minùs an per venas, vel per arterias: ob id diſtinctiones ab his ſumptæ parum ſunt efficaces. Specta igitur differentias diſpoſitionum dolorem excitantium, ſecundum quas ſcribendæ ſunt tibi diſtinctiones, vt lib. 13. methodi in oculorum affectibus à Galeno ſcribuntur. Ad frigidas & pituitoſas diſpoſitiones, ſi albę ſint: ad melancholicas, ſi liuent, & melācholici humoris malitiam prodant: ad calidas & igneas diſpoſitiões inflammatorias quidem, ſi rubēt: eryſipelatodes verò, ſi flauent: ad dolorem mediocrem, vehementem, tendentem, grauantem, pungentem, pulſantem. Ad vlcera ſimplicia, caua, plana, ſordida, ſinuoſa, paſcentia, phagædenica, chironia, Telephia, cacoëthea, dyſepulotica, cum phlegmone, cum eryſipelate, vel ſine his.

Ad aphthas albas, nigras, depaſcentes, citra depaſtionem, depaſcere incipientes, & ob id multam ſaliuam reddentes.

Lib. 6. c. ph. p. Ad affectum quenuis incipiētem, augeſcentem, vigentem, declinantem, exiguum, ſimplicem, mitem, magnum, mediocrem,

crem,aliis complexum,malignum,putrem.

Qui cephalalgię remedia citra distinctionem scripserunt, plus noxæ quàm commodi attulerunt his,qui fidem ipsis adhibuerunt. Cephalalgia enim omnibus non accidit ob vnam corporis dispositionem, sed ob plures causas, quibus singulis propria est curatio. Aliæ etiam distinctiones ex particularum affectarum natura sumuntur:aliquando enim extra cranium, aliquando intra,aliquãdo vtrobique causa doloris est, aliquando in venis, vel arteriis,vel neruis,vel membranis, vel cerebro,vel cute,vel quibusdam horum,vel omnibus simul. Difficillimum igitur est locum affectũ in his inuenire, nisi Medicus sit doctus,& multa ægrorum inspectione exercitus. *Initio lib.2. c.ph.p.*

Species igitur affectus est explicãda, cui vtile auxiliũ dicimus,siue ea sit morb⁹, siue morbi causa,siue symptoma,& in horũ triũ singulis specialissimũ est explicãdũ,vt ad febres biliosas,melancholicas, pituitosas,& à qua bilis alterutrius, aut pituitę specie sint. Ad diariã à tali vel tali causa externa,nisi remedia sint omnibus diariis cõmunia,vt balneum aquę dulcis in declinatiõe. Ad febres easdẽ clementes, recentes,vel malignas veteratas. Ad phlegmones principiũ,augmentũ, statum,declinationem,in hoc vel illo corpore,in tali parte.

In infantibus,adultis, senibus alia atq; alia vsurpanda sunt medicamenta,vt etiam reliqua auxilia. In pueris item,mulieribus,eunuchis,& cæteris molli carne præditis: vel contrà in agricolis,fossoribus,nautis, baiulis,& cæteris duræ carnis hominibus hoc,illud vtendum adscribas,quod ab ætate,temperamenti ratione, & virium, & à corporis habitu diuersæ sumuntur indicationes limitationibus exprimendæ.

Frequenter vnica sufficit limitatio,vt à tempore, vt ad incipientes alopecias: sæpe non sufficit, vt butyrum benefacit parotidibus incipientibus:addendũ enim est mitioribus,modicè dolorificis,paruum abscessum faciẽtibus. His enim sufficit butyrum, præsertim in molli corpore, vt pueri,eunuchi, mulieris,& reliquorum molli carne præditorum : non sufficit autem vehementioribus cum dolore magno & pulsatorio,& cum vigiliis,& cum magno abscessu. *Lib 3.c.ph.p.*

Distinctio etiam fuerit sufficiens, si dicas remedium ad capitis dolorem à tali vel tali causa vel affectu, & sine febre, vel cum febre.Item ad achoras incipiẽtes, sine malignis corporis

poris totius humoribus, aut saltem sine his copiosis, vel ad inueteratos cum copia humorum prauorum.

Quidam suis medicamētis limitationes adscripserunt, sed generales tantùm, aut si particulares, non integras, & in quibus multas adhuc requiras: vt qui scripserunt remedia cum his titulis, ad aurium affectus, ad aurium dolores, ad vocem abscissam: & adhuc alij generaliùs, ad vocem læsam, non significantes qua offensa, & à qua dispositione seu causa læsam vel abscissam vocem intelligant: cùm tamen quæuis causa, et ab ea dispositio in corpore relicta, remedium flagitet sibi proprium. Scribendum ergo fuit ad aurium dolorem, grauem, pulsatorium, &c. à tali vel tali causa.

Initio lib. 8. c. ph. p. Ad stomachicos Andromachi & hieræ limitatio est, sed confusa nimis: quia cùm stomachicorum significatio latè pateat, non addunt ad quos stomachicos sua remedia velint efficacia: ob id ea quibusdam prosunt, quibusdam nocent plurimùm, vt cætera indistinctè scripta.

Est tamen quando promptissimū est cuiuis in simplicium facultatibus versato, & affectuum naturas callenti dicere vim medicamenti alicuius compositi, etiam si eam titulo non exprimat, & inuenire qualenam ex his vel illis indistinctè scriptis qui partis huius dispositioni, & quali & quantę idoneum fuerit præsidium, & quo tēpore, quæ qui ignorat, maximam sæpe noxam ex vsu indistinctè scriptorum infert. Quia tamen id discernere non omnes possunt, neq; in omnibus possunt, commendandi maximè sunt, qui limitationes integras medicamentis non solùm generales, sed etiam particulares maximè adscripserunt. Inter quos primas iure meretur Herophilus perpetuò iubēs, vt Medicus sciat, quæ, qualis, & quāta sit morbi causa, & quod cuique potissimum sit remedium, vt singulis congruam curationem moliatur, lib. 3. comp. ph. part. Non sunt recipiendi, qui diminutè scripserunt, multò minùs qui absoluto sermone sine limitatione scripserunt, vt ad vlceratam arteriam, vel asperatam, vel vocem abscissam aut raucā. Multæ enim possunt esse causæ vocis abscissæ vel raucæ, vt destillatio vetus à capite, empyema, tabes, vociferatio multa, inspiratus aër frigidus, potus frigidior, raucitatis sunt causæ. Qualia plurima in libris Archigenis, Heræ, inuenias: & quod mireris in lib. Apollonij Herophilæi, cùm tamē

Herophi

Herophilus omnium maximè diſtinctiones commendarit: Apollonius autem eas alicubi ſequitur, eſt vbi malè negligit, vt ad aurium dolorem cùm ſcripſiſſet remedia, ſubiecit calida, frigida, humida, ſicca, & omnibus propè ſecundis qualitatibus diuerſa, lib. 3. comp. ph. part. Debuit enim diffinire, cui aurium dolori, & à qua cauſa ſingula remedia ſua ſint vtilia. Sic enim ſcriptis indiſtinctè qui fidem adhibent, non mediocriter decepti ægros plerunque offendunt. Ex quibus apparet, parum probandam medicamenti compoſitionem, niſi diſpoſitio indicetur, in qua eo medicamento ſit vtendum. *Lib. 7. c. ph. p.*

Sed ne fallare, omnibus citra iudicium ne credideris. Nam multa medicamenta titulo magna promittunt, opus autē eorum interim nullum eſt, interim valde exiguum apparet, vt ad ſuffuſiones differendas myrrha, ſtacte, & collyrium ex felle ſcari piſcis, inualida enim deprehendes. Expende igitur vires ſimplicium, & totius, & quid affectus huius, hęc illa differentia, ab hac vel alia cauſa procedens, in hac corporis natura, ætate, conſuetudine, in hoc aëris ſtatu pati ab hoc remedio queat: tum demum te in conſilium adhibe, & ſi potes, peritos, an tali remedio ſint vſi, & in quo affectu, & corpore, & in quo ſucceſſu. *Lib. 4. c. ph. p.*

Sine periculo non imitamur eos, qui indiſtincta ſcribunt remedia, nam pro varia cauſa ſunt mutanda, vt aurium dolori à frigore, ſtatim medentur calorifica. Eadem tamen dolorem capitis pulſatorium ab inflammatione aut acrimonia mordaci exacerbant: quanquàm ea ipſa inflammationes mediocres & non pulſantes ſanant, vt acetum miſtum roſaceo exactè & calfactum. Archiginem reprehēdit lib. 5. c. ph. p. quòd abſinthium, hyſſopum, origanum ad ſuggillata ſcripſerit admouēda, nec addidit, coctá ne an cruda vellet adhiberi. Adhæc quòd voluit illa applicari aut ſeorſum, aut cum melle, aut cum aceto, aut cum aqua, perinde ac ſi hæc viribus eſſent ſimilia, aut proxima cū aqua, nec cutim nec vlcera mordeat, acetum ambo mordeat, mel ſolùm vlcera. *Lib. 3. c. ph. p.*

Malè item Apollonio apud Galenum ſcribitur, lithargyros cum oleo laurino vel albo, id eſt, communi, quod malè ceu ſimile laurino adſcribitur, ct à laurino ex aduerſo diſtinguitur, cùm tamen à laurini virtute multùm abſit. Idem malè loco lithargyri ceruſa vtitur, & mergit eam oleo myrteo, vel laurino,

rino,

rino, medicamentis multùm differentibus: nam illud repellit, aptum igitur incipientibus: hoc admodùm calidum & digerens, vtile est cùm humor achoras gignens infixus est ac firmatus, vt prædiximus.

Absurda similiter est scriptura, si ad aliquẽ affectum scribis cataplasma, vel alia remedia viribus diuersa, aut etiã contraria: vt si scribis ad affectum aliquem, fiat cataplasma ex blito cum oleo leuigato, vel ex semine melanthij cum oleo ricinino: nam eidem affectui ambo conuenire non possunt, nisi distinguas, vt illud quia imbecilliter refrigerat, humectat phlegmones initio, & affectibus calidis attribuas: hoc quia calfacit, siccat phlegmones declinationi, & affectibus frigidis magis minùs pro vi remedij & natura partis.

Neque solùm ad rectum medicamẽtorum & aliorum remediorum vsum valent hæ limitationes, sed etiam ad rectam medicamentorum compositionem sunt necessariæ. ob id si rutam scribis, adde vtrùm siccam an viridem velis: illa enim quàm hæc multò est calidior & acrior. Quòd si indistinctè scriptum legis, cõiecta ex viribus & scopo in quem affectum potiùs vtra sit vtenda. Sic serpillum acre & calidum magis quàm viride, sic mẽtha. Ob id malè scribit Archigenes, menthæ viridis aut siccæ, & rosarum viridium aut siccarum, vt malè ad achoras scribunt quidam apud Galenum oleum rosatum, vel vrina tauri aut cameli acerrima. Illud enim minima virtute præditum repellendi incipientibus achoribus auxiliari posit: hęc vrina admodùm calẽs & digerens vtilis est, cùm humor achoras gignens ibi est infixus ac firmatus.

Lib.2.c.ph.p.

Limitationes in compositione requiri facilè ostendit vinum miscendum, cuius qualitates & tempus sunt adscribendæ. Multùm enim interest, an acerbum, austerum, acidum, dulce vel acre sit vinum, crassum item an tenue, & album an rubrum vel nigrum, & an oligophorum vel valens & vinosum, & an recens aut vetus. quod enim calidæ naturæ & vetus digerit, acerbum & austerum repellit. Tamen inueniuntur composita vt simplicia, quæ siue à tota substantia, siue causa alia ignorata ad omnes sunt affectus efficacia, vt hepaticum admirabile Pharnacis herbarij apud Gal. lib.8.cõp.ph.part. quanta eius promissa licet Galenus non reprehendat, falsa tamen mihi videntur. Cùm enim aromatum catalogo constet, qui ca

quì calidos hepatis affectus iuuare posſit? Galeni theriace omnes à peſtilentia ſeruat, qua ſi correpti fuerint, omnes euadunt vſu theriaces, qui fuerunt ſanabiles: ſic quæ à tota ſubſtantia agere diximus. Tamen in his etiam quædam limitationis neceſsitas videtur, aut cur Aeſchrion recens morſis à cane rabido dabat ſemel in die cochlearium magnum pulueris διὰ καρκίνων, iamdiu verò morſis dabat cochlearia duo. Cur item Galenus ad præcautionem mitius remedium ſufficere ait, ad curationē largius & valentius, etiam ſi id tota ſua ſubſtantia agit, vt alyſſon in morſo à cane rabido. Hæc tamen quæ tota ſua ſubſtantia ſeu ſuæ totius ſubſtantiæ proprietate vel ſimilitudine vel qualitate, aliquē affectum profligant, hoc eſt, elementorum 4. miſtione ſimili ſi trahunt: contraria, ſi pellunt, ſed vtraque nobis nulla ratione, nullaq; coniectura comprehenſibili: ſola enim experientia, vt antè docui, cognoſcitur diuina illa rerum quarundam proprietas nobis indicibilis & incomprehenſibilis. Ex his patet, quantam vim habeat ad artis medicæ conſtitutionem diſtinctio medicamentis ad partium affectus varios inſcriptis adhibita: contrà autem quantū noceat confuſio & indiſtincta verborum ſeries, qualis toto propemodum Dioſcoride, Celſo, Scribonio, Apuleio, Actuario, Simeone, Pſello, Celio, Plinio, & aliis propè infinitis, qui medicamentorum vel ſimplicium, vel etiam compoſitorum facultates deſcribere tentauerunt. Quibus carere fortaſſe æquius ac præſtātius fuerit, quàm veſtigia ſequi, niſi quis Galeni methodis exercitus ex natura affectuum & facultate medicamenti cognita, facilè inueniat, cuius talis affectus ſpeciei, & in quo tempore, & an recēti aut veterato, & in qua parte, & in quali corporis habitu, virtute, ætate, conſuetudine, viribus, ſenſu tactus, hoc illud medicamentum tantùm, ſic ſumptū & admotum, cum his, poſt illa, ante illa eſt idoneum. Veriſsimum enim eſt, quod Galenus vſurpare cōſueuit, Curatio agnitionem & prænotionem ſequitur. Rectè nanque is ſolus curabit, qui omnium nunc dictorū vires tanquàm ipſas literas cognoſcet, & qui præuideat, quale & quantum ab his vel ab illis remediis effectum proficiſcetur, vt ſi moderatius eſt futurum, prohibeatur: ſi inferius quàm opus ſit, intendatur: ſi prout rei propoſitæ conuenit, ſinatur.

DE SIMPLICIVM MEDICAMENTORVM AD COMPOSITIONEM PRAEPARATIONE, LIBER III.

EDICAMENTA componendi methodo à nobis absoluta, cõpositionis modum, exẽplaq; varia sed celebratiora trademus, si prius pauca quædam docuerimus, partim prædictis affinia, partim sequuturis nõ vtilia solum, sed etiam necessaria. Ad medicamentorum siquidem delectum (de quo multa libro superiore diximus) non minimum pertinet scire simplicium verorum & natiuorũ signa, quibus à nothis & adulteratis probè secernantur. Adhæc cùm nomen vnum multis est simplicibus commune, quod ex his, nomine simpliciter pronunciato, intelligẽdum sit. Postremò cùm simplex aliquod compositioni necessariũ desideratur, quodnam eius loco substituisse liceat. Ad ipsum verò compositionis modum felicius obeundum necessaria est, simplicium quorundam delectorum præparatio per ignem, lotionem, trituram, solutionẽ χύλωσιν, id est, vt sic dicam, succationem, muccationem seu muccilaginem, purgationẽ, & quam vocant clarificationẽ, quæ ad purgationẽ referri potest, vti & colatura, clarificationi necessaria. Cuius præparationis etiam in theriaca meminit Galenus, & alibi passim, præparationumq; libros à quibusdã scriptos ait idem lib. 2. simpl. cap. 15. Præter hæc instrumentorum non paucorum, vt ponderum, mensurarum, vasorumq; aliorum elegans, pura, proba supellex ad rectè componendum, & composita recõdenda est necessaria. De quibus omnibus vbi dixerimus, ad rem nobis propositam aggrediemur.

DE DOLIS SEV ADVLTERIIS MEDICAMENTORVM.

MEdicamenta simplicia, præcipuè rara, & ob id pretiosa adulterantur, & falsa pro veris, fictitia pro natiuis supponuntur,

ponuntur, idq; multis modis. Nam simplex idem est interdum sed facultate dolo ablata: vt rhabarbarum maceratione dierum quinque in aqua exanimatum, deinde siccatum, vel alia virtute, sed improbiore addita, vt si idem rhabarbarum aqua pòst maceretur, vel destillata ex tithymallis, vel simplici quidem, sed in quam succus tithymallorum sit dissolutus, aut scammonii. Interdum simplex idem genere est non specie aut loco, vt lib. I. in cinnamomo & casia diximus: & plurima quoque docebimus titulo sequenti. Nonnunquàm idem est etiam specie & loco, sed vel intempestiua collectione, vel improba ad repositionem præparatione, vel ipsa repositione in loco parum idoneo, vel seruatione diuturniore vitiatum est, quorum tam magna est copia, vt exempla deesse nequeant.

Est frequenter quando simplex pro simplice subiicitur, vt pro costo radix enulæ Campanæ, pro acacia succus prunorum syluestrium. Frequentius pro simplici multa eius ipsius substantiam, magnitudinem, figuram, qualitates denique omnes quoad fieri potest mentita, substituuntur: vt pro galbano colophonia cum farina fabarum purgatarum, & quæ mox plurima leges. Frequentissimè ambo simul miscētur, portio scilicet simplicis alicuius veri, sed vel ligni sui vel aliorum mistura aucti & conspurcati, quod in myrrha, ladano, opopanace, & aliis propè infinitis, malum euidentissimũ est. Huc pertinet, quòd verorum simplicium nunc puluere fictitia integuntur, ac velut incrustantur, interdum illorum decocto vel infusione macerantur & imbuuntur, vt etiam qualitates ipsorum & substantiam simulent.

Hæc autem simplicium medicamentorum adulteria fieri consueuerunt primum & maximè ab his, qui à se ignoranter, animo malo, intempestiuè collecta in vrbes conuehunt & vendunt: deinde à mercatoribus in regiones alias transferentibus, & postremò ab ipsis rhopopolis ac pharmacopolis. Adeò autem callidè nonnulla hi omnes adulterant, sicq; veris assimulant, vt etiam exercitatissimis quandoque imponant: id quod ne frequenter accidat, quorundam figmenta partim prius diximus, in multis simplicibus, partim hic dicentur. Quanquàm hæc adulteria non publicanda censet Gal. ne praui homines vbi ea obiter didicerint, opere ipso vitiēt & cor-

Lib.1.antid.et lib.9.simpl.in diphryge.

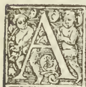
rumpant. Eadem ratione eos accusat, qui lethalium pharmacorum descriptiones inuulgant. Tamen cùm vix regio ista aut velit aut posit hæc vitiare, non raró autem ab institoribus & interpolatoribus externis fallatur, é re publica Gallorum fuerit scire, quibus quædam falsó repræsententur, & quibus notis deprehendantur: præsertim cùm etiam ipse Galenus suam illam sententiam interdum non ita anxié seruarit, sed quorundam simplicium adulteria in antidotis, & alibi pasim leuiter attigerit: licet quorundam aut nulla aut non exacta est discretio, sed eorum & dolosé paratorum notæ confunduntur. Quædam contrà nullam adulterationem recipiunt, vt agaricum, xylobalsamum, carpobalsamum, pentaphyllum, polium, zingiber.

Lib.1.antidot.

Cùm igitur omnium nobis bonorum post Hippocratem author Galenus plané intelligeret, quantam vim habeat ad recté medendum integritas medicamentorum, vt aliarum materiarum medicarum, solicitus magnoperé fuit, vt medicamenta singula apud se præstantisima haberet, partim ea quotannis ex omni regione ab amicis fidelibus recipiens, partim ipse in loca ipsa profectus, vt Cyprum, Lemnũ, quæ volebat exportans, quantum sibi in vitam reliquam sufficeret. Vbi veró simplex aliquod præstantisimũ nactus erat, identidem explorabat totam eius naturam, substantiam, colorem, odorem, saporem, vires, vt experientia illa crebra verorum medicamentorũ perfectam haberet cognitionem. His enim veris cum vitiato collatis, facilé secernebat tanquàm indice quodam germanum & natiuum à spurio. Vt enim rectum sui & obliqui est demonstratorium, sic verum mendacii, sic præstantisimum medicamẽtum sui & vitiatorum. Quæ via præterquàm quòd breuisima est, (veritatis enim simplex oratio, & in vnoquoque genere rerum quod perfectum est idem simplex: imperfecta veró ac vitiata propé infinita, vt à signo ad signum linea recta est vnica, infinitæ autem obliquæ esse possunt.) etiam est tutisima, ob id quòd simplicis etiam vnius tantum vitiati mistio, totam sæpe compositionem conspurcat & vitiat, vt medicamentum vires non sit habiturum, quas illi maiores dederunt, & quas tu fortasse sæpe es expertus: quo fiet, vt spe tua frustratus tristeris & irridearis: & mirum ni etiam calumniam sustineas, ægro scilicet

licet per id non ſanato, quod futurum promiſeras, & fortaſſe ne adiuto quidem: eſt etiam quando grauiter offenſo.

ADVLTERIA SIMPLICIVM MEDICAMENTORVM.

Cacia ſucco & carne prunorum agreſtium repræſentatur dolo parum malo, cùm vtraque viribus conueniant. *Auicenna 2. canone.*

Aloës craſſæ partes & impuræ lotione ſeparatæ aqua marina & croco Meſuæ adulterantur: ſed croci odor dolum aperit. Alii acacia, alii gummi immiſcendo adulterant, tuncq; minus eſt ad minima friabilis, & odor & ſapor eſt alius. *Dioſcor.*

Ambra puluere ligni aloës, ſtyracis, ladani, ambræ largioris moſcho in aqua roſarum ſoluto. Sed hæc manuum attritu multo ceu cera molleſcit, vera non molleſcit, Platearius.

Amomum planta amomide ſimili, ſed inodora, ex Armenia delata, ſeminis diſsimilitudo vitium detegit. *Dioſcor.*

Aſphaltum, id eſt bitumē pice miſta Dioſcoridi licet adulterari non poſſe, vt neque carpobalſamum, neque xylobalſamum ſcribit, Gal. lib. 1. antid. *Serapio.*

Aerugo multis modis adulteratur Dioſcoridi: ſed hodie ſyncerior videtur, ſi adulteratā ſuſpiceris, notas ex eo repete.

Aeris flos delimata æris ſcobe. *Dioſcor.*

BDellium adulteratur gummi, ſed ita vitiatum minus eſt amarum, & ſuffitu odoratum, Dioſcorid.

Balſamū, id eſt opobalſamum, vitiatur terebinthina pauco opobalſamo miſta, vel ſine hoc, croco oriētali & ſucco foliorū citri, vel oleo nardino. De quo in opobalſamo plura leges.

Bitumen adulteratur pice, vt in Aſphalto dixi. *Dioſcor.*

CAſtorium variè adulteratur: vitium autem facilè deprehendes attentus notis, quas in vero & laudatiore caſtorio diximus, in partibus animalis medicamentoſis.

Coſtus radice prædura Helenii Comagenii, ſed odor Helenii minus vehemens, neque caput tentans, & ſapor minus acer quàm coſti. *Dioſcor.*

Crocus miſto crocomagmate tunſo, flore cneci, vel oleo & puluere berſilii, vt vocant, qui fricando dolū detegit: vel ſapæ *Dioſcor.*

ſublitu,& lithargyro, vel plumbagine ad pondus augendum, vtrunque minus odore vegetum eſt: præterea hoc eſt puluerulentum. Adulterati quoque croci color & odor celeriter euaneſcunt: veri diu permanet, Gal. primo antidot.

Caſia odorata, corticibus capparis & radicis tamaricis miſtis.

Caphura, gummi iuniperi: ſed hoc eſt minus odorum & durius: illa eſt friabilis, & odore valentiore. Platearius.

Caryophylli vetuſtate exanimati vino puluerē optimorū caryophyllorū habente irrigantur, ſiccantur, foris ſolùm caryophyllos olent, & vix ad dies decē: molliores ſunt integris.

Carpobalſamum adulterari ſemine hyperici ſimili, quod Petra Palæſtinæ oppido affertur, autor eſt Dioſc. adulterari tamen non poſſe affirmat Gal. lib. 1. antidot.

Dioſcor. EVphorbium lacte hœdino, ſarcocollę, & glutini miſtione conſpurcatur, experientia veri eſt difficilis: nam euphorbium leui guſtu os diu accendit, ita vt omnia guſtata euphorbium reſipiant. Idem iniectum igni odorem edit faſtidiendum. Dioſcor.

Ebur vſtum (quod cur ſpodium vocet vulgus non video) oſsibus canis vſtis vel albo marmore vſto: id verò grauitate proditur, illud forma oſsis, & linearum deſiderio.

GAlbanum mutatur reſina, farina fabarum excorticatarum, hammoniaco, Dioſcorid. ex cuius notis ſyncerum deprehendes.

Galanga acris cypero europeo inſipido, vel ſalſo, vel biſtortæ (vt vocant) radice auſtera: ſi verò dictæ radices aceto puluerem veræ galangæ & piperis habente biduo macerentur, foris ſolùm galangam referunt. Platearius.

LAdanum ſtercore caprino & puluere nigro, id autē tractando non molleſcit, ſed in puluerem abit modo ladani vetuſtate exucti. Viribus pręterea & odore ladani caret, quod ſic vitiatum eſt.

Dioſcor. Laſer omne antequàm ſicceſcat adulteratur ſagapeno, aut fabæ lomento, ſed maleficium deprehenditur colore, odore, ſapore, dilutione, Dioſcorid.

Dioſcor. Licium quibuſdam amurca, ſucco abſinthii, felle tauri, ſed

id à

id à viribus ſynceri multum receſsit.

Lemniam terram ſic adulterant, vt nemo verã à falſa poſſit ſecernere: ſic & Lycium Indicum, & plurima alia, vt verorum notæ à falſorum notis non exactè diſcerni poſsint. *Gal.1. lib. antidot.*

Liguſtici ſemen adulteratur ſemine quodam ſimili, quod facilè guſtu diſcernitur, amarum enim eſt: alii ſemen fœniculi aut ſeſeleos admiſcentes liguſticum dolo vitiant. *Dioſc.*

Lentiſcina reſina, id eſt, maſtiche thuris & reſinæ pineæ nucis miſtura. *Dioſc.*

MOſchus pelliculis inciſis puluere carnis colũbinæ ſiccatæ, ſanguine hœdino, pane aſſo. Si eius certum pondus pelui madenti impoſitum aliquandiu ſit grauius, eſt legitimum: ſi priſtinum pondus ſeruat, ſuppoſititium. *Symeon.*

Manna arabum ſaccharo & folliculis ſennæ.

Myrrha adulteratur gũmi macerato in aqua, in qua myrrha maduerit, Dioſc.

NArdus adulteratur ſtimmi, ſeu ſtibio cum aqua aut palmeo vino inſpiſſationis ponderisq; cauſa inſpirato. *Dioſc.*

Nardus Celtica adulteratur impoſita herba ſimili, quæ hirculus ab odoris grauitate vocatur, ſed herba candidior ſine cauliculo, minoribus foliis, radice nec amara nec odorata, vti vera nardus eſt. *Dioſc.*

OPi omnes adulterantur addito ſagapeno, antequàm inareſcant, colore, odore, ſapore dolus deprehenditur: & quia cũ aqua vel ſaliua nõ mox ſoluũtur adulterata: adulterantur etiã furfure & farina præcipuè καυλίας, id eſt, qui ex caule defluit, quia dilutior: ῥιζίας verò, id eſt, qui ex radice perlucidior & purior. Quauis enim radice inciſa aut caule quod effluit craſſum & lentũ ὀπὸς, id eſt, liquor dicitur, lib. 8. ſimpl.

Opium, ſemine lactucæ agreſtis.

Opopanax, hammoniaco aut cera, tunc in aqua ſi digitis teratur, non ſoluitur, nec lateſcit vti ſyncerum, Dioſc.

Os ex corde cerui cartilaginoſum, ſimili ex maiorum animalium corde. *Gal.1. lib. antidot.*

Opobalſamum tam variè adulterant & aſtutè, vt eius adulteria etiã exercitatiſsimos fallant. Hæc verò adulteria inuulganda non cenſeo, ne maligni etiam vitient à nobis edocti. *Dioſc.*

Vitiatur misto vnguento terebinthino, lentiscino, Cyprino, balanino, fusino, metopio, melle, vel Cypria cera liquida: sed maleficium facilè deprehēditur. Nam verus liquor in vestem laneam fusus maculam non facit, & post lotionem notam non relinquit: cùm vitiatus inhæreat. adhæc merus, lac si instillatur coagulat, & in aqua aut lacte celerrimè liquatur, & colore lactescit. Alias quasdam notas apud eundem & Simeonem si libet, legeris potius, quàm apud barbaros hoc seculo adhuc legi solitos, profunda hominum ignorantia, & magno mortalium incommodo.

PIper longum fraudulenter præparatum, est herba quædam flaua, quæ à Xene affertur, aspectu quidem, non autem gustu macropiperi similis: hæc autem aqua irrigata soluitur: natiuũ macropiper insolubile permanet, Gal. lib. 1. antidotorum. Piper longum verum ex Barbaris affertur: adulteratum verò duplex est, alterum, quod in Alexandria maximè conficitur: alterum herbæ cuiusdã germen. Quod factitium est, si per diem totum in humore maceretur, illico liquatur ac soluitur, lib. 4. sanit. tuend. Illud fortè ex maza subacta aqua, in qua dissolutum aut maceratũ sit piper, & in formas effictas, coniecta pòst siccata. Vidi etiam adulteratum ex germine & velut nucamento betulæ & coryli.

Pastilli theriaci ex radice pentaphylli, id est, tormentillæ, Venetiis malè componuntur, non ex viperarum carne, Hermolaus in Coroll. Musa.

Dioscor. Phu radice rusci admista vitiatur: sed maleficiũ facilè deprehēditur, quia hæc dura est, frangi contumax, & sine vlla odoris gratia.

Dioscor. Pompholyx taurino glutine, ouillo vel marino pulmone, aut grossis vel quibusdam aliis crematis.

Lib. 1. antid. Pentapetalon, Pentaphyllon, Polium nihil simile habent in plantis, ob id non adulterantur.

RHa Ponticum, radice centaurii magni.

Mesues. Rha barbarum exanimatur maceratum aqua diebus quinque, posteà siccatum idem minus in crocum tingit, intus nigricat, varietatem in fracturis amisit, densius est, astringit magis: ex aqua verò illa siccata trochisci fiunt regibus.

Rhoy

ῥᾶον cùm viget ac integrum est, valēter astringit, densum est ac contractum tota substantia, tamē celeriter perforatur. Incolæ regionis in qua gignitur, coctione vires eius in aquā trahunt: deinde rheum siccatum tanquàm integrum sit, nec coctum transmittunt, sed id rarius est & laxius integro, nullam aut minimam astrictionem retinens. Quantum aliis notis rheon à rha barbaro differat, alibi diximus. *Gal. lib. 1. antidot.*

SAgapenum succo lasaris & galbano Diosc. id non eliquescit, sed verum vino vel aqua affusa statim dissoluitur, Gal. lib. 1. antid.

Sarcocolla puluerizata est suspecta adulterii, Dioscor. à quouis puluere misto: integra eligatur.

Styrax modis multis Dioscoridi adulteratur, sed dolus facilè deprehenditur notis ab eo dictis. *Dioscor.*

Santala lignis aliis, rubrum bersilio inodoro: flauum & album ligno cedrino odoratiore linguam calfaciente.

Scammonium lacte tithymalli & sarcocolla, vel erui farina, tunc linguam minus valenter pungit & mordet. *Dioscor.*

Saccharum intus fæculentum aut spuma succi cannæ eius auctum, tunc in ore vanescit, & fractum nigricat.

TVrbith, gummi dissoluto quibusdā radicibus extremis illito: verum autem si frangitur, gummosum est intus.

Tamar Indi prunis adulterati non splendent, humidiores sunt, sapore & nucleo prunorum, multum à semine Tamar Indorum diuerso.

Thus pini resina & gummi: suffitum autem gummi flammam non edit, resina autem in fumum vanescit, thus statim ardet: odore etiam maleficium proditur. *Dioscor.*

Thuris cortex pini aut nucis pineæ cortice horum tamē index, lignis: nam reliqui cortices suffiti quanquàm incēduntur, sine odore fumant. Thuris verò cortex ardet, & odorum fumum edit. *Dioscor.*

Thuris manna adulteratur cribrata pini resina, aut polline aut cortice thuris contuso, sed hæc igne deprehenduntur. *Dioscor.*

Hæc abundè fuerint ei, præsertim qui veras simplicium syncerorū notas ex libro primo accuratè didicerit. Nā cùm rectum sui & obliqui sit index, vt initio huius docuimus, & in

in vnoquoq; rerum genere quod perfectissimum est, idem sit simplex ac vnicum. Id si cognoueris, alia ei cõgeneria aut etiam arte affinia nullo negotio secreueris.

IAm tradamus simplicis alicuius nomine scripto absolutè & sine determinatione sexus, coloris, magnitudinis, figuræ, loci, temporis, vel notarum probitatis aliarum, vel partis eius simplicis, radicum, foliorũ, florum, seminũ, & cæterorũ, quodnam sit eligendum: nam pro variis scopis varia, sed in scopos efficaciora deligimus. Quam in rem te iuuabit nostra simplicium per locos communes descriptio. Quæ enim radicibus solis sunt efficaces plantæ, illarum nomine, radices veniunt, quæ foliis, floribus, fructibus, seminibus, cortice, ligno, liquore, succo, gummi, sunt vtiles ac medicamẽtosæ magis, dum plantæ nomen effertur, partem eius vsurpari solitam elige: quum verò pluribus suis partibus ad res etiam varias valent, quibus sit opus, coniecta ex partium illarum facultate & affectus natura, & medicamẽti constituendi forma, vt ammi, anisum, apium, carum, cnicus, cuminum, gith, libysticum, nasturtium, psillium, seseli, staphis agria, semine sunt præstantiora, idq; solum illarum nomine intelligendum, in aliis multis similiter.

Anisum Cretense lib. 4. sanit. tuend.

Hagnus, id est, flos eius aut semẽ, licet folia etiã sint vtilia.

Agaricus, albus & fœmineus.

Aloë. i. succus ei⁹: aloë Indica lib. 9. simpliciũ in diphryge.

Alumen, scilicet scissile, quia præstantissimũ. libro comp. pharm. gen. primo.

Acetum, ex vino non hydromelite vel cereuisia.

Lib. 6. simpl. Aristilochia pro re proposita explicanda est: rotunda enim cùm multum tenuare crassum humorem, tergere vlcera, digerere ex vtero: longa autẽ cùm mitiora hæc volumus. Clematitis autẽ, quia fragrantior in vnguentis expetitur.

Amomum, Scythicum lib. 8. comp. ph. part.

Ammi Illyricum lib. 9. eiusdem Aegyptium alii laudant.

Balsamum, opobalsamum potius intelligẽdum quàm carpobalsamum aut xylobalsamum, lib. 2. comp. pharm. part.

Bryonia alba quia efficacior quàm nigra.

Buglossũ vtrũq; foliis & flore efficaci⁹ radice tñ nõ inutile.

Casia

Casia vel casſia in libris Græcorum. Casia syrinx optima, & cinnamomo viribus & toto habitu finitima. In libris Arabum eadē lignea dicitur: altera verò fistula his dicta ponitur, cùm medicamentum est purgatorium.

Cardamomum, maius. Capparis, cortex radicis.

Centaurium, minus in purgantibus medicamentis, in cæteris maius dictum à facultate multiplici & efficaciore. *Gal. in simpl.*

Calaminthe, montana, quia efficacior quàm domestica.

Costus, amarus, cùm subamarus & valde acer solùm nominetur: dulcem tamen nescio quem Arabes inuexerunt.

Cypressus, id est, nuces eius in astringentibus medicamentis, lignum aut folia in diureticis.

Cinnamomum, optimum, de quo in simplicibus abundè.

Corallium, rubrum.

Cuminum, Aethiopicum, lib. 4. sanit. tuend.

Daucus, agrestis: nam satiuus pastinaca est alimentum verius quàm medicamentum.

Elleborus, niger Mesuæ, quia salubrior, albus Galeno, Aph. 1. lib. 5. Obserua igitur, an compositio sit Arabica aut Græca. Elleborus vterq; & helenium ex locis æditis præstāt.

Eruca, syluestris, quia efficacior hortensi.

Epithymū, Atticum, melancholiā ex ventriculo purgat: id in Græcis cōpositionibus vsurpādum, in Arabicis Arabicū.

Fœniculus, semē, sed in collyriis succ⁹ foliorū aut radicū.

Galla, solida efficacior quàm perforata.

Gūmi, Arabicū: id em̄ oīm pfectiſsimū vel Plinio authore.

Gluten, mastiche, cæteris glutinis efficacior, vt vitrū etiā glutinet, quibusdam intelligitur: aliis ichthiocolla, aliis taurocolla magis placet glutinis nomine.

Hyssopus montanus hortensi melior, vt calaminthe montana efficacior domestica. Hyssopum Cilicium Diosc. Creticum verò Archigenes, apud Gal. lib. 8. c. ph. p. Hyoscyamus, albus, seu album eius semen: quod tamen interdum exprimitur, frequentius tacetur.

Iris, radix ireos Illyricæ veteribus, nunc pharmacopolarum ignauia Florentina vsurpatur, cùm illa per Venetos facilè haberi queat.

Lupinus amarus: nam dulcis esculentus est, vt ille amaritudine per macerationem in aqua deposita. *Lib. 6. simpl.*

Lactuca, semen, præterquàm in victus ratione, vbi herba potiùs intelligitur.

Lapathum, oxylapathum efficacius rotundo.

Lithargyros, auri: tamen lithargyros chrysitis aliquoties in lib.c.ph.Gal.legitur.

Mastiche, Chia lib.7.meth.& alibi passim. Aegyptiã tamẽ ac recentem ob id pinguissimam laudat lib.2.ad Glaucon.

Marrubium, album præstantius nigro.

Mel, apum, alterum aëromeli seu mel aërium & rosidum.

Margaritæ, solidæ meliores perforatis, nisi etiam sint flauæ, obscuræ, solidis pares.

Medulla si non additur cuius animalis, & valens futurum est medicamentum, ceruina miscenda valentior quàm vitulina, lib.6.comp.ph.part.

Nuclei, pini, oliuæ: dactyli autem Auicennæ.

Oleum, oliuum ex oliuis expressum.

Opium, Thebaicũ Galen.lib.7.simpl.& post eum omnes.

Petroselinum, Macedonicum, & in hoc Astreoticum, & huius semen maximè in vsu est lib.8.comp.ph.part.

Pruna, si aluus deiicienda est, Damascena, & Hispana seu Iberica, hodie Augustana & Cathalaunica Italis dicta, sunt multò præstantiora, vel si qua his similiter sunt pinguia, dulcia: si ad cohibendum & astringendum sit medicamentum, Damascena immatura, vel potiùs quæ Iorana nobis dicuntur.s.Iuliani & Turonica.

Papauer, album semen.

Piper, album quia acrius, & linguam magis pungit quàm nigrum, à quo per adustionem vis exhalauit, Gal.lib.8.simpl. sed album id maturum intellige. Nam album ex macropipere in racemum granatim dehiscente, recens factùm, minùs est acre, & macropiperi facultate proximum, quale apud Serapionem est accipiendum. Pix, liquida in suppurantibus & tergentibus: sicca, in siccantibus, vnguentis epuloticis & glutinantibus, Gal.lib. 7.simpl.

Pæonia, mas seu eius radix, vel semen, Manardus ætatis nostræ medicus longè doctissimus in epistolis.

Polypodium, quernum vulgò vsurpatur, murale & à saxis prætulerim cum Narbonensibus quibusdam, quod frequentissimum, & pro querno omnes venditant, nisi siquando astri-

ctione

ctione opus eſt: qua ratione hederam quoque quernam nonnulls expeti audio.

Quatuor emollientia,malua,althæa,viola nigra, acantibus.

Quatuor ſemina	Frigida	Maiora,melonũ,cucum.cucurb.citru.
		Minora,lactucę,portulacę,ĩtybi,cich.
	Calida	Maiora,cumini,carui,aniſi,fœniculi.
		Minora,apij,dauci,ameos,amomi.

Quinque radices vrticæ,apij,petroſelini,aſparagi,graminis,ruſci.

Reſinarum, primas non iniuria meruit lentiſcina, id eſt, Lib.8.ſimp.
maſtiche:inter alias verò prefertur terebinthina, quia melior quàm colophonia, & phrycta dicta:aut illius loco ponitur larix dicta,terebinthinæ propè ſimilis, Gal.lib.1.comp.ph.gener.recentioribus verò pinea intelligitur.

Ruta,folia rutæ agreſtis, Græcis verò folia rutæ domeſti- Lib.9.c.ph.p.
cæ.Illam verò & illius ſemen,moly vel beſanum,vel beſaſa, vel cum Syris,apud quos naſcitur Hermola ferè vocant.

Roſa,rubra recens in purgantibus, ſicca in aſtringentibus.

Raphanus,ſylueſtris.

Roſmaris,folia,interdum flos,quem neſcio cur hodie vulgus ἄνθος,id eſt,florem abſolutè appellet.

Rhus,cortex fructus ſumach dicti.

Stœchas,ſtœchados Arabicæ flos.

Styrax,calaminthes:nam liquidus vulgò dictus eſt myrrha ſtacte,ſi verus ſit.

Santalum,flauum. Spica,nardi Indicæ.

Sulfur, ἄπυρον,id eſt, ignem non expertum ſeu viuum eſt nobiliſsimum : ad quædam extinctum ceu nobis familiarius præfertur.

σχοῖνος,id eſt,iuncus,pro ſcœnu anthos.

Tres flores cordiales, violarum,bugloſsi vtriuſque.

Thymum, Atticum aut ex editis locis & ſiccis, libro 4. ſanit.tuendæ.

Viola,nigra ſeu purpurea,vulgò Martia & quadrageſimalis, quòd in ea tempora flos ferè incidat, & eadem recens ſi haberi poteſt:nam ſicca inefficax.

Zizipha,id eſt,iuiubæ recentia & bene matura, aut ſaltem integra, non putria aut vetuſtate exucca, quod illis poſt ſextum menſem ferè accidit.

Sic quæ

Sic quæ ſingula in ſingulis regionibus ſunt præſtantiſsima & laudatiſsima.

Alumen Mileſium.

Agaricus Ponticus Andromach.iuniori in theriaca,

Myſi Cyprium

Lib.6.ſanit. tuendæ. Nitrum Berenicium Sinon Syriacus

Lib.9.c.ph.p. Cuminum Hiſpanum, alibi Aethiopicum, melius Aegyptio. Aniſum & Thymum & alia plurima Cretica, lib. 4.

Lib.1.antidot. ſanit.tuend.in diatrion piper.& diacala.

Meon Hiſpanum & Macedonicum.

Ariſtolochia Pontica,& hac melior Cretica,lib.10.c.ph.p.

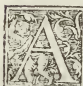
Phu Ponticum, Caſtorium Ponticum.

Daucus Creticus, ſemine & radice bonus, cæteri ſolo ſemine. In Dicearchia quæ nunc vocatur Puteoli,ærugo,ceruſſa,æs,ſquama æris,& alia nonnulla. Romæ argenti ſpuma fit optima:ex Sicilia item,magna Libya & Creta quotannis multa præſtantiſsima Romam afferebantur.

De his multa libro ſecundo in delectu medicamentorum diximus,quædam dicturi quoq; libro quarto in theriace.

QVID PRO QVO.

Quid, id eſt, quod medicamentum pro quo ſupponendum.

Ντιβαλλόμενα, hoc eſt, ſimplicia, quæ aliorum facultate ſimiliū penuria ſupponi poſſunt Medici conſilio, quæ nomine Galeni circunferuntur, & à Paulo ad verbum propè citantur, Galeni non eſſe hinc liquet,quòd ſtatim ipſo initio Galenum citat. Adhæc anacardij fructus mētionem facit,qui Galeno ignoratus fuit. Poſtremò multa ſupponit abſurdiſſima,vt loco agarici,euphorbium:pro ſerpyllo, potamogitona:vice gallæ, ſordes gymnaſiorum:in locum polypodij, radix chamælææ aut chamæleontis: pro polythrico,abſinthiū, & alia eius generis plurima viribus diſsimilia. Tamen quæ recipienda magis ſunt,tum indidē,tum ex Galeni libris, tum etiam ex Arabibus vtcunque proferemus,vt pro

Aqua pluuia,ſupponi poteſt aqua fontana pura: & ab omni miſtione ſyncera, Galenus lib. primo comp. pharm.part.in diacodio.

Acacia,ſuccus & caro prunorū agreſtium,vel hypociſthis, Auic.

Auicen.2.canon.

Aſaro,acori par pondus & dimidium. Carpeſium quoque pro aſaro & cum aſaro,lib.2.c.ph.p.

Abſinthio, cum Galeno abrotanum: & contrà pro abrotano abſinthium.

Acanthij ſemine,lychnis,& cōtrà,ἀντιβαλλομένων author.

Acantha Arabica ſeu Aegyptia herba (quæ ſucaha Serapioni dicitur)acantha leuce noſtras,eidem dicta bedegar.

Alicacabo,ſemen ſolani.

Aſphalto,pix liquida,brutia. Aethiopicæ oleæ lacryma,lacrymarum acaciæ partes duæ,ſeu pro gummi elemmi, gummi Arabicum.

Acoro ad flatus & hepar ac lienem iuuandum, cumini par pondus,& tertia pars ariſtolochiæ Auic.

Anchuſa,hyacinthus. Arſenico,ſandaracha.

Amylo,ſicca farina. Amygdalis amaris,abſinthium.

Ariſtolochia quauis, vna ex tribus ariſtolochiis, quancūq; habueris,Gal.lib.3.comp.pharm.part.

Adipe vulpis,vrſinus.

Adipe ceruino,anſerinus. Alumine,ſal foſsitius.

Pro Balauſtio,malicorium. Buccinis,oſtrea vſta.

Balſami liquore,myrrha ſtacte.

Pro Cinnamomo,caſię aut amomi duplum ad odoris gratiam Gal. lib.5.comp. ph.p.in dentifricio. Pro cinnamomo, duplum optimæ caſiæ, vel cum Quinto Medico duplum vel multum carpeſij,vel certè non paucior caſia,Gal.lib.2.3.& 8. comp. ph.p. & lib.1. antid. Quidam carentes cinnamomo in vicem eius ponunt æquale pondus ex ſemine cardamomi, Damocrates in Cyphi lib.2.antidotorum Gal. *Lib. 6.ſanit. tuendæ. Lib.1.antid. Gal.*

Caſia,cinnamomum,Gal.lib.2.comp.ph.part.

Caſiæ cortice,nardus indica vel malobathri foliū: vel contrà,lib.6.comp.ph.p.

Chamæmeli floribus,duplum foliorum & radicum.

Coſto hodie rariſsimo,pyrethri dimidium, vel baccæ cedri,vel radix helenij,vel ireos.

Cimolia terra ex Cimolo vna cycladum, retrimētum ferri & molæ ſimul attritorum.

Struthio,in ſternutamentis elleborus albus.

Cardamomo maiore,minus:& contrà.

Calamin

Calaminthe omnis,mentastrum,pulegium similia sunt facultatibus,ob id inuicem sunt antiballomena.

Pro croco, crocomagma. Cypero,iuniperus maior.

Cumino,semen rutæ vel agni. Clinopodio,heliotropiũ.

Colocynthide, semen ricini. Capparis radicis cortice, cortex radicis tamaracis vel ericæ.

Cicutæ semine,coriandrum.

Pro dictamno,elelisphacus vel nepitha.

Doronico,dimidium seu duæ tertiæ caryophyllorũ,Auic.

Damasonio , eryngium. Pro Elaterio , succus foliorum cucumeris agrestis.

Ebeno,lignum Gaiaci:& contrà. Nam quas vires hodie in ligno Gaiaci experimur,ebeno tribuit Gale.lib.6.simpl.

Eupatorio Mesuæ,absinthij & asari ana dimidium pondus eius, vt ambo simul mista æquent pondus eupatorij Mesuæ, ab eupatorio Græcorum diuersi.

Pro Folio,folium caryophylli, nardus Indica si inuenitur, casia.i.vulgare cinnamomum,macis,Auicenna 2.canone.

Ferrum, ferrugo,squama ferri idem propè pollent, &,pro se mutuò ponuntur. Fimo palumbis,fimus columbæ.

Felle suillo,vel perdicis,vel piscium.

Pro Gentiana,asari & radicis capparis ana dimidium.

Gongilide, heliotropiũ. . Glycyrrhizæ succo, æquale radicis eius,Androm.in arteriace 15 apud Gal.lib.7.c.ph.p.

Gnidio cocco,semen lathyridis,& contrà.

Galbano,sagapenum. Pro Hammoniaco,propolis.

Hermodactylo, in doloribus iuncturarum folia anchusæ & dimidium bdellij.

Hederæ gũmi,gummi persici. Hyacintho,flos Isatidis.

Pro Iride Illyrica,helenium odoratum.

Pro Lapide asio,lapis gagates. Pro lapide magnete, lapis Phrygius. Lapide Phrygio, pyrites lapis vel argyrites.

Libystico,semẽ staphilini.i.pastinacæ, pręsertim agrestis.

Lepore marino,cancer fluuiatilis.

Lanariæ radice,radix veratri nigri.

Lycio,succus radicis cẽtaurij magni, lib.7.simpl.aliis succus baccarum periclymeni , autor libelli Dynameôn, Galeno malè adscripti. Pro Melle,mel aërium vel saccharum.

Malabathro,casia,vel nardus Indica.

Myrrha

Myrrha troglodytica,calamus odoratus. Myrrha,Smyrinum,& contrà,Dioſcorid.in Smyrnio.

Pro naſturcii ſemine,folia eius ſicca.

Nuce moſchata,par ſpica.Nardo Syriaca,iuncus odoratus.

Pro oponanace,hammoniacum,vel galbanum,vel ſagapenum,vel bdellium,lib.2.ad Glauconem in curando ſcirrho.

Ozimo caryophyllato,meliſſa in affectibus cordis.

Oleo laurino, pix liquida, licet illo inferior, vel oleum cedrinum, vel cicinum, vel vetus, vel oleum ex lucerna cum Hera,Galen.lib.1.comp.pharm.part.vel coctum,ſic enim tenuius fit, & veteri ac cicino ſimile, vel ſordes lucernarum luti craſsitie. Ibidem.

Oleo roſato, violatum, nymphææ: amygdalinum autem loco raſacei boni, id eſt,ex multis roſis cum oleo omphacino inſulſo facti,lib.3.c.ph.part.initio.

Oleo ricinino ſeu cicino,rhaphaninum.

Opobalſamo, opocarpaſum Galen.vel myrrha ſtacte, vel liquor myrti.

Oriza,hordei farina. Oeſypo,medulla ceruina. *Lib.6.c.ph.p.*

Omphacio,ſuccus rhois,vel vinum auſterum.

Pro Pipere longo, album: pro albo, nigrum optimum, id eſt,grauiſsimum: & contrà,4.ſanit.tuendæ.

Periclymeni fructus drachmis tribus, radicis eiuſdem drachmæ tres.lib.9.comp.pharm.part.

Phœnicobalanorũ pinguium carnis drachmis tribus, palmulæ ſeu dactyli tres, aut ſex, Galen.lib.7.c.ph.p.in arteriace 15.Andromachi. Pſyllio, lens paluſtris.

Petroſelino Macedonio in theriaca, alterius regionis petroſelinum,Gal.lib.1.antid.

Pro reſina phrycta,pix,aut pix brutia, Gal.lib.9.cõp.ph.p.

Rubigine, ſcoria ferri. Rhaphani ſeminis drachmis decem,ſucci eiuſdem cyathus vnus, Gal.lib.9.comp.ph.part.

Roſis,flos roſarum,vel contrà,Gal.lib.6.comp.ph.part.

Rhoë coriario,rhus obſoniorũ,& contrà, Gal.lib.6.comp. pharm.part.

Pro Staphide agria, pyrethrum. Spodio Græcorum, cinis ſuper fornacem aurariam inuentus melior quàm ebur vſtum,quod neſcio cur hodie Barbari ſpodium vocent.

Styrace,caſtorium. Sale Indo,ſaccharum candefactum.

Sagapeno,gummi cedri,hammoniacum,resina picea sicca.
Spuma nitri,nitrū molle,vel aphronitrū,Gal.li.3.cōp.ph.p.
Sulfure viuo,flauum vel vstum & purgatum.
Satyrio,semen erucæ,vel scincus : vel contrà.
Sinapi,cardamomū vel cardamū. Scammonio,ricinus.
Stibio cōtuso,squama æris,stannū vstū. Sepiæ osse,pumex.
Serapiade,pæoniæ radix. Scilla,bulbus.
Pro Terebinthina, larix dicta resina, ei propemodum similis,Gal.lib.1.c.ph.gen.

Thapsiæ succo, chamæleontis nigri succus,vel nasturtiū, vel nasturtii aut erucæ seminis pondus æquale, licet illa sint multò inferiora thapsia,Gal.lib.1.c.ph.p.

Tamaricis succo,succus sambuci,Gal.lib.9.comp.ph.part.
Pro Veratro albo,nigrū. Visco querno,chamæleō niger.
Vino falerno, aliud quoduis colore fuluum substantia tenue, vt perluceat, & sit odorum vehementer, vt Ariusium ex Chio,Lesbium ex Mitylene,Cresso, Methymna & Tmolites,Gal.lib.1.comp.ph.gen.
Pro Zedoaria,aristolochia. Zingibere,pyrethrum.

Ἀντιβαλλόμενα,vel horum aliqua vel alia potest quæuis regio noua desideratis facultate affinia facere doctorum medicorum consilio : nam si Arabibus & Græcis pro sinapi cardamomum fortè ipsis frequentius licet substituere, quidni pro cardamomo frequētissimum nobis sinapi vsurpabimus? præsertim cùm vt pro cinnamomo casiam,sic contrà pro casia cinnamomum assumi probauimus: idemq; in aliis faciendum puto. Ob id Galenus lib.7.simplicium melissophyllum (inquit) marrubio facultate simile, sed ipso multò imbecillius, ob id melissophyllo vtitur nemo. Nam absurdum fuerit præsente vbique terrarum magno marrubii prouentu, vti melissophyllo. Si cui verò ad manū non fuerit marrubium, melissophyllo vti poterit,obseruata eius præ illo imbecillitate,vt ob id quantitas eius augeatur : hæc Gal.qua ratione pro cinnamomo duplum casiæ optimè miscemus medicamentis, vt quantitate qualitatis imbecillitatem redimamus.

Quæ igitur apud singulas gentes sunt copiosa, modò sint facultate proxima his quæ desiderantur : quia faciliora sunt paratu ponantur, vt in Asia in frigidis capitis affectibus, aut in declinatione calidorum rustici cedrio dicto vtuntur : eius

penuria

penuria pissclæo,id est,pice & oleo mistis liquida forma: interdum etiam cedrio & pissclæo simul magis & minus mistis,prout vires eius intendere student: hoc autem linunt sinciput,nares,frontem,aures, & quibusdam plantam & sedem, Gal.lib.2.comp.ph.part.

Sed videmur antiballomenis non egere, qui magna cura iam simplicia generis omnis in promptu habeamus: imò maximè egemus, cùm multa simplicia veteribus laudatissima (vt Theriaces compositio docebit) hodie nobis parũ sint cognita. Quæ vbi certa erunt, his vtendum potius quàm antiballomenis. Vt enim pluris est equo domini oculus quàm equisonis industria: pluris agro domini vestigium, quàm villici stercorizatio: pluris familiæ paterfamilias, quàm procurator: pluris prætor,cõsul,rex,pastor,quàm proprætor,proconsul, prorex, mercenarius: sic plus tribuendum puto his, quæ maiores magno delectu & ratione optima in cõpositiones cooptauerunt,quàm quæ illorũ loco coacti adoptamus.

Medicamenta quædam tum purgantia,tum non purgantia, & sumenda,& admouenda, ad compositionem per ignem præparamus calfaciendo,nutriendo,liquãdo,coquendo,despumando,colando,clarificando,assando,vrendo,extinguendo,lauando,infundendo,destillando, vt sint mitiora, vel valentiora, vel gratiora, vel salubriora,vel facultas vna tollatur,aut detegatur, aut noua acquiratur. Multa enim solum calfiunt, vt dum calfacto pistillo mastichen siccam alutæ intendimus in epithema: dumq; calfacto mortario & pistillo gummi Arabicum & tragacãtha siccata promptius in puluerem tenuissimum ducendo læuigantur, præsertim aëre humido: nam sicco, qualis æstate & gelu, præsidium illud non admodum requirunt,nisi sint admodum recentia.

Nomine ignis intelligo calorifica omnia, solem, fimum, putrentes cortices,calorem animalis, calcis irrigatæ, & siqua sunt alia præter hæc calfacientia.

Oleum,cera,pix,resina,& similia prius calfacta abluuntur.

Calfacta promptius & perfectius miscentur, sed in calfaciendo sunt certi fines, quos vltra & citra vis medicamentorum non cõsistit.ob id aromata miscemus aliis ab igne depositis,ne ab igni ipso vis eorum dissoluatur,vt posteà dicemus.

Medicas portiones hyeme calidas damus, & cùm vomitorias eſſe volumus, tepidas: cùm hydroticas, plurimum calidas propinamus.

Semina ſaccharo incruſtanda antè calefaciendo modicè ſiccamus, vt promptius in his ſaccharum ſiccitate concreſcat & albeſcat. Caloris vis in medicamentorum præparatione tam latè patet, vt me dies prius ſit defecturus, quàm caloris illius exempla, ſi omnia perſequi liberet.

Lib.9.ſimpl.et lib.1.c.ph.g.

Nutriuntur, ſuper cineres calidos lythargyrum & molybdena, & cum oxelæo celerrimè liquantur: cum hydrelæo diutiſsima coctione opus eſt.

Turbith lacte nutritur & myrobalani oleo, aqua, & aliis apud Meſuen. Sarcocolla lacte muliebri, vel aſinæ, vel capræ nutrita aliquandiu pòſt ſiccata, idq; aliquoties, reponitur ad vſus. Fit hæc ſimplicium quorundam nutritio & velut refectio atque auctio interdum ſine igni, præſertim aëre calido, vt etiam vnguentum nutritum declarat.

LIQVATIO.

Liquantur calore ignis, quæ frigido concreuerunt, butyrum, oleum hybernum, adipes, medullæ, cera, reſinæ: gummi melius aqua ſoluuntur, & ei miſcentur, non oleo, vti ſucci lenti bdellium, hammoniacum, & ſimiles, vel aceto. vel alio: reſinæ verò oleo liquatæ eidẽ probè miſcẽtur nõ aquæ.

Lib.1.c.ph.g.

Chalcitis metallicorum celerrimè liquatur, & alumen omne, ſed ſciſsile molleſcit tantum: liquatur & ſandaracha & auripigmentum. Lithargyros per ſe tardiſsimè liquatur cum ærugine vel duplo oxelæi cocta citius liqueſcit, quàm cum hydrelæo duplo, vel paulo plus duplo. In medio horum ſunt ærugo & miſy: ſori autẽ quia terreum magis eſt ac ſaxeum, quàm chalcitis & miſy, etiam tardius liquatur.

DISSOLVTIO.

Crocum, thus, myrrham læuigata vino diſſoluit, & medicamento propè cocto miſcet, quæ vbi modicè liquata erunt ab igni, deponit Andromachus in arteriace 16.lib.7. comp.ph.part.

Galbanum, opopanax, ſagapenum, hammoniacum ex vino vel aceto, vel alio liquore cocta diſſoluuntur. Cum ſiccis verò trita abeunt in puluerem.

Gummi ferè diſſoluuntur liquore aliquo, aut piſtillo calido,

do, item & pingues ſucci niſi ob ſiccitatem teri poſsint, vt frequēter gummi Arabicum, tragacanthi, iuniperi, thus maſculum, maſtiche, & propè reliqua vetuſtate vel igni ſiccata: recentia verò & adhuc vuida etiam calentibus digitis liqueſcunt, aut ſaltem molleſcunt. Eadem tundendo lacteſcunt, multò magis ſi piſtillo calido in mortario calido tundantur. Gummi quia aquea eſt natura promptius cum aqueis miſcetur, quàm cum oleaginis: reſina contrà quia eſt oleagina, vt in ſimplicibus diximus. Multa item cōpoſita, vt cōſeruæ, trochiſci, antidoti aliis miſcenda, antè liquore aliquo diſſoluuntur.

Non modò autem hæc ad compoſitionem ſunt neceſſaria, ſed particulares quædam compoſitiones ſæpe ſunt antè faciendæ, quæ in alias maiores recipiūtur: vt cyphi in mithridation: paſtilli theriaci & ſcillitici & hedychroon magma in theriacen. Gallia moſchata, & alipta moſchata in multas Arabum compoſitiones: & præter hæc non pauca, quæ in ſequentibus compoſitionibus inuenies.

INFVSIO.

INfunduntur medicamenta parum trita, & maceratur liquore aliquo calente à ſole, vel igni per ſemihoram, per horas etiam plures, vt octo, noctem totam, etiam diem, biduum, triduum, pro medicamenti natura, & vario medici ſcopo & neceſsitate, vt interim vis eorum tota in liquorem illum trahatur & tranſeat. Hac vtimur non modò in apozematibus & ſyrupis, ſed etiam in potionibus quotidianis purgatricibus, vt hac ratione ſint gratiores, quàm ipſa ſolidorum ſubſtantia. Citius etiam ſubeunt aut diſtribuuntur liquida quàm craſſa: quomodo potu quàm cibo facilius & iucundius eſt impleri. Nec ſola medicamentorum facultas in liquorem tranſit, ſed eius ſubſtantiæ portio tenuior: interdum etiam craſsioris aliquid, præſertim dum infuſum valentius colando exprimitur, aut per colum rarius tranſmittitur. Colandum enim ac exprimendum magis aut minus pro ægri, & affectus, & medicamenti natura. Infuſio veteribus parum frequens eſt, quanquàm multa ſæpe in liquore aliquo ante decoctionem macerauerunt, non tamen ad purgationem, quo more nos hodie in ægrorum delicatorum & diuitum gratiam ſolemus, atque adeò alteramus ſaccharo & pſeudocinnamomo adiectis, vt æger ſumpſiſſe ſe medicamentū neſciat. *Aph.11.lib.2.*

t 3 Eſt

Lib.4.sanit. tuendæ.

Est quando vice infusionis iusculo aliquo eadem nodulo ligata incoquimus. Galenus verò semen abietis tritum & flores populi nigræ tritos oleo dulci & tenui macerat dies 40. interdum menses duos, tres, quatuor, plures, in domo calida, & sub sole mouet meridiano, posteà linteo colatum & expressum oleum reponit, reliqua abiicit.

Mesues in canonibus.

Infunduntur seu macerantur liquore aliquo medicamenta, vt eorum vires in ipsum transeant (vt dum agaricum, sennam, rhabarbarum, & alia multa super cineres calidos temperamus aliquandiu humore idoneo) vel vt simplicis facultas vehemens corrigatur, vt turbith lacte caprino recẽs multo maceratum & pòst siccatum fit clemẽtius, neque ventrem posteà conturbat. Mezereon quoque & esula aceto macerata acrimoniam effrenam deponunt. Vel vt facultas noua medicamentis acquiratur: sic turbith succo cucumeris agrestis temperatum materias à partibus remotis valentius attrahit & vacuat. Hermodactylus item scillæ, aut rhaphani succo, vel aceto scillitico infusus à iuncturis potentius euocat. Agaricus etiam oxymelite maceratus fit purgãtior. Vel vt medicamentũ fiat lubricum, ob id medulla colocynthidis, chylo tragacanthi promptè per ventrem totum lubricat, vt neque ventriculo, neque intestinis, neque vesicæ adhæsu suo sit molesta. Scammonium quoque oleo violato vel simili maceratum promptè subit deorsum, nulla aut minima partium noxa, quas permeat. Aut igitur liquor ipse medicamenti vires in se trahit, aut mutat ac frangit, vel auget pro varia cuiusque liquoris natura: vt si aloë decocto aromatum mergatur, illorum vires in se trahet. Sed hæc fusius & clarius nostris tabulis in canones Mesuæ expressimus.

MVCCILAGO.

Lib.6.sanit. tuendæ.

Χυλὸς, id est, succus seu succago ac lentor, ac veluti muccus ac muccago fit infusis quibusdam seminibus in liquore calfacto sole vel igni. Cuiusmodi sunt semen psillii, ex quo fortem facere expresionẽ contra falsam Arabum opinionẽ ne dubita: sic etiam extrahitur ex semine cydoniorũ, maluæ, bismaluæ, lini, fœnigræci, vrticæ. Lini semen in aqua coctũ refrigeratẽ χυλὸν, id est, cremorẽ lentũ, efficit. Quomodo ex radicibus maluæ, bismaluæ, symphyti, periclymeni, & similiũ: vnde emplastrũ est Διαχυλὸν, seu Διὰ χυλῶν, id est, de muccag

muccaginibus: diuersum tamen ab eo quod de muccilaginibus vulgò dicitur, vt leges in emplastris Mesuæ. Ex quo autem liquore succus ille sit educendus, Medico cõsultore opus est, vt in dysenteriis cum aqua rosarum & plantaginis clystribus iniicitur hæc muccago. In pleuritide cum aqua tussilaginis aut adianti, aut hyssopi, aut scabiosæ extracta illinitur, & in aliis affectibus cum liquore alio pro variis Medici scopis. Ex gummi item Arabico & tragacantho infusis materia sic lenta educitur, vt ex cæterorum gummium dissolutione. Iniiciuntur autem prædictorum libræ vni aquæ calentis libræ tres, si crassiorẽ vis chylon: aut 4. aut 5. si aquosiorem, & nocte vna, vel horis aliquot macerantur recalfacta, & sacculo lineo imposita exprimuntur: baculo interdum etiam batuuntur, donec totus humor glutinosus effluat.

χυλὸς autem etiam succus ex tritis plantarum partibus expressus, vt lib. primo docuimus. Semperuiuum autẽ vtrunq;, portulacam, maluam, symphytum, buglossum, cotyledon, aloë, telephium, & alia permulta lentore multo prædita, vix succum trita reddere, nisi inter tundendum liquorem aliquẽ affundas tenuem & aquosum, non crassum & lentum. Aut calatho imposita, in cella vinaria herbas tusas aliquandiu in catinum suppositum destillaturas colloces, aut prius quàm exprimas, mediocriter calfacias in vase duplici, si refrigerationem obtundi times. Quòd si liquorem affundas, is herbæ huius virtutem non vitiet, sed vel augeat, vel foueat, & seruet. Sic polygono mari præsertim ex loco arido, & quando sementescit, maioranæ, thymo, saluiæ, rorimarino, foliis lauri, hederæ ex locis aridioribus liquor aliquis est affundendus his facultate conueniens, si succum aliquem ex huiusmodi siccioribus educere libet.

Lib. 6. sanit. tuend.

CLARIFICATIO.

Clarificantur, hoc est, purgantur & puri fiunt, succi quidam per se, (residendo enim, quod terreum est ac fæculentum subsidet) quidam coctione & colatura, quidam vt decocta, alia quæ vix sine albuminibus in singula decocti libras ferè singulis (quanuis tria etiam sex libris & pluribus sufficere posfint) purgantur, idq; immisso vel paulò antè, vel illico pòst melle aut saccharo: alioqui & albumina vruntur, & purgatio parum bellè procedit. Quòd siqua apozemata aut sy-

rupi,quos vocant magiſtrales,agaricum recipiunt in fine ponendum, albuminibus non egetur. Albuminum loco etiam eſt acetum,aqua vitæ dicta,ſuccus limonum & aranciorum. In quibus enim acetum eſt, deſpumentur coquendo, & coquantur deſpumando, donec ſpumam emittere ceſſent: tunc enim clara ſunt quatenus eis datum eſt.

Veteribus non fuit in vſu,ſed horum loco colum panneũ, nunc ſimplex,nunc duplex,interdũ etiam triplex, vel rarum, vel denſum pro re varia & ſcopis diuerſis aliquo ſcilicet interuallo vt trium digitorum: anguſtiſsimum verò erat & rariſsimum ſummum, latiſsimum & denſiſsimum imum, mediocre in amborum medio fixum ſtabat: ſi quod fæcis craſsitie obſtructum non patebat,abluendum erat.

Albumina autem ouorum vel in aquam frigidam iniecta ſcopulis concutiuntur, donec in ſpumam abeant, quæ particulatim ſaccharo cum aqua feruefacto,vel decocto alicui iniiciatur,cùm ſcilicet prior nigreſcit,aliam ſubſtituẽdo donec clareſcat, vel eadem iniecta primùm ſaccharo cum aqua coquendo, vel decocto alicui, vel ſimul miſtis ambobus (quod frequentius fit) ſcopulis ſimiliter in ſpumam agitatu multo abeunt, ſimul coquuntur, donec ſubſidat ſpuma. Dum verò id decoctum refrixit, modicè quidem ſi decoctum mediocrẽ habiturum eſt conſiſtentiam, vel potius liquidæ proximam.

Magis autem,ſi decoctũ futurum eſt liquidiſsimũ, vt oxymeli,hydromeli,apozemata propè omnia colantur per pannum album laneum ſemel,& ſi non ſint clara ſatis,bis & ter.

Quæ verò decocta ſuccum habent craſſum & lentum, vt qui paulò antè ſucci lenti & craſsi ſunt dicti,& ſyrupi & ſaccharum cum aqua coctum incruſtandis ſeminibus, vel aliis bellariis aptum,calida omnino ſunt per pannum colenda.

Aëtius & Paulus ebullitionem ad tertiæ partis conſumptionem faciebant ante mellis miſtionem,ne,opinor, coctione multa mel amareſceret: id quod Galenus in oxymelite non metuit,quod tribus aqua,aceto,melle initio ſimul miſtis poſſe coqui ſcribit.

COCTIO.

Ariſt. cap.3.li. 4.meteor.

COctio medicamentorum ferè fit elixando in humore calido, rarius aſſando in calore ſicco: ſimplicia enim non modò alimenta,vt radix ari,dracontii,cæpæ,allii, porri: ſed etiam

etiam medicamenta in liquorem cui incoquuntur, vim suam transmittunt, & liquores illius virium aliquid adipiscuntur. Ob hæc alimenta & medicamēta acria elixando euadunt mitiora & gratiora (nisi liquore medicamentoso elixentur) ipsum verò decoctū vires simplicium sortitum à medicis in apozema vel syrupū, vel fotum, vel id genus alia vsurpatur.

Quinetiam coctione fiunt antidoti, catapotia quædā, olea permulta, vnguenta, cataplasmata, emplastra, & reliqua propè omnia, quæ libro sequenti composita docebimus: in quorum multis non solùm facultates simplicium miscentur, sed ipsæ etiam substantiæ. Quid quòd ellebori radicem rhaphani radici inter cineres assandæ impositam, vt rhaphanus iste purget mitius, quàm per se elleborus (cuius rei meminit Gal. quos medicamentis purgare oportet, & quibus, & quando) elixari dicit Mesues: & scammonium malo cydonio circundatum, & in eo assato coctum, vt ipsum etiam malum clementius purget, quàm per se scammoniū. Coquimus igitur medicamenta permulta, vt eorum vires imbecillas augeamus, aliorum validas nimis minuamus, aut alienas in totum abigamus, vt quoque ex omnibus etiam facultate diuersis & sæpe contrariis facultas vna concrescat & coalescat. Adhæc ad custodiæ diuturnitatē coctione longa quædam siccamus, quædam etiam diu coquimus, ob destinatam medicamēti formā: vt syrupum diutius coquimus, quàm apozema vel iulep vulgare: emplastrum diutius, quàm ceratum aut malagma. Quæ medicamenta mel liberalius accipiunt, coqui largius postulant: & item quæ paucū mel accipiunt, si his parantur, qui mel & dulcia cætera auersantur. Nam eo pacto minus est dulce, & minus stomachum eorum qui à melle abhorrent, subuertit. *Libr. 4. sanit. tuend. in diacalaminthe.* Longo tempore etiam coquuntur: ob id initio decoctioni imponuntur aristolochia, polypodium, hermodactylus, & cæteræ radices, semina propè omnia, fructus, ligna (nisi sint aromatica, aut virtute imbecilla, aut superficiaria:) violæ eadem ratione diu coquuntur, quando vis purgatrix in centro earū posita quæritur: rha barbarū, myrobalani omnes quando astringendum, acerba, austera, metallica omnia. *Mesues.* Parcius verò coquuntur, quorum virtus imbecilla, aut est superficiaria, aut facilè ob tenuitatem dissoluitur, aut substantia est parum firmiter contexta, hoc est, rara, vt flos violæ nigræ, si vis

leniens quæritur, rosæ, & reliqui propè flores (excepto chamæmelo) epithymum, adiantum album, agaricus, semen cucumeris, cucurbitæ, melonis, citreoli, rha barbarũ, myrobalani omnes, quando per hæc duo, vt rosas recentes purgãdum, aperiendum, tergendũ. Manna quoque & cassia, & tamar Indi, & cætera dulcedine, vel aciditate lubrica & humiditate multa purgantia. quia vim lubricandi aut comprimendi in tamar Indis imbecillã coctio multa perdit. Aromata quoque, vt nardus, costus, amomum, casia, cinnamomũ, iuncus odoratus, calamus aromaticus, iris, ladanum, folium malobathri, styrax, bdellium, opobalsamum, xylobalsamum, non coquuntur: sed cùm vas ab igni deponendum est, aut mox vbi depositum est, iniiciũtur. Quod autem in diacydonio zingiber & piper post modicam coctionem & legitimam despumatione͂ imponit, deinde percoquit ad mellis consistentiã, priori loco non repugnat, quia piper non esse aroma colliges ex lib. 9. comp. ph. part. Si tamen hæc maceratione vires in aliquo liquore deposuerint, etiam si prius erant euanidæ, nunc volunt posse vt libet concoqui, & in liquore firmas & integras seruari, vt in syrupo de absinthio Mesuæ.

Mesues.

Libr. 7. meth. & 6. c. ph. p. in diamoro, & 9. eiusdem, & 1. antid. in theriaca.

Decies deferuescente cortina Plinio dicitur in oxymelite Dieuchis, id est, rebus ipsis decies sufferuefactis, seu post decem ebullitiones: sic per alios numeros, vt cùm leges apud doctos, Coque donec feruescat semel, id est, vna ebullitione. Coctio cuique medicamento est sua pro variis scopis, citra quam & vltra medicamentum est deterius, pro natura simplicium, affectuũ, aëris tẽperatura & forma constituenda. Nam minus cocta quo sunt liquidiora, eo gratiora, sed minus diu seruari possunt: vt oxymel Galeni multò gratius, quàm quod officinæ ad mellis crassitie͂ coquũt, vt scilicet diu seruari possit: cùm illud aëre calido vix dies 4. integrũ seruari possit. Sed de gradibus coctionis cuiq; medicamento composito conuenienti dicetur libro quarto in singulis propè compositis.

Coctio ad dimidias nullam habet ambiguitatem, siue interpreteris ad dimidiæ partis consumptionem, siue donec pars dimidia superfit: vtraque enim oratione res eadem significatur. Sed coctio ad consumptionem duarum partium ex tribus scilicet vt trium ex quatuor intelligenda est, qualis multa hodie fit, vt in syrupis audies. Coctio autem ad secundas,

das,tertias,quartas ſcilicet partes,& cæteras Galeno lib.4. ſanit. tuendæ in oxymelite vſurpatur ad conſumptionem tertiæ vel quartæ partis: vt oxymeli ſit potu iucundiſsimum,& etiam in febribus nullo caloris metu bibi poſsit: quæ dos ad mellis craſsitiem cocto pharmacopolarum oxymeliti per ſe non adeſt. Apud Plinium autem oppoſitum intelligitur:nam lib.14.cap.9. ſapę coctio(inquit)fiat ad tertiam partem:& de eadem ſapa lib.23.cap.2. vult eius coctionem fieri, donec tertia pars ſuperſit,ſeu donec duæ partes ex tribus coquēdo ſint reſolutæ.Qui coctionis ſcopus ſæpe Galeno & Meſuæ exprimitur. Alibi Galenus hunc ſcopum neglexit,vt in diacodio, cuius finem coctionis eſſe vult non tertiam aut quartam, aut omnino talem aliquam aquæ partem relinqui, ſed cùm primùm capita coquendo in aqua intabuerint. In ſtomaticis & ſtomachicis,& aliis multis ſumendis ſcopum coctionis ſtatuit mellis aut ſordium craſsitiem, in multis dum manu tractatum digitos non inquinat, nec ipſis hæret. Sed hi coctionum ſcopi in ſingulis compoſitorum generibus libro ſequenti plenius explicantur. *Lib.7.c.ph.p.* *In fine lib.6.ſanit.tuendæ.*

ASSATIO.

QVæ aſſando in vitro,ſartagine,alio vaſe, vel patella,vel prunis,vel cineribus coquuntur,nō admodum multa ſunt:neq; enim raphani radix aut malum cydonium propter ſe aſſantur tantùm,ſed multo magis vt vires illa ellebori, hoc ſcammonii coquendo trahat:aſſando verò propter ſe coquuntur Medicis. Cuminum modicè frigitur in vaſe fictili, quod coctum in camino quàm optimè ſit ad dioſpoliticum. Eryſimi ſemen toſtum valentius fit,lib.7.comp.pharm.part. Scilla aſſatur in lienoſis,lib.9.comp.ph.part. *Lib.4.ſanit. tuendæ.*

Alia non pauca Medici aſſando,ſeu(vt vocāt)torrefaciendo præparant diuerſis rationibus. Quædam enim vt ſiccatiora facilius ad læuorem terantur,vt gummi,tragacantham, herbæ,radices,flores,vt roſæ,crocus, vbi celer vſus pulueris requiritur:crocus etiam papyro impoſitus igni vel ſole ſiccatur. Sericum Arabibus torretur, vt puluis fiat. Pſillium vulgò,nuclei pini,& bdellium torrefiunt Andromacho, libro 6. comp. ph. part. Sic ſideritem & perdiciadem aſſat Galenus lib.5.comp.ph.p.in ſuo dentifricio.

Quædā vt vis eorum per ignem augeatur:vt ſcilla toſta &

in sartagine frixa maiorem assumit acrimoniam, humiditate largiùs absumpta, ob id purgantior euadit. Scillam grandem luto circundatam torret Crysermus, & corticem, ac quod in fundo duriusculum aufert, & πυρῆνα, in est, nucleum, accipit, lib. 9. ph. p. in splenicis.

Quædam vt vis eorum minuatur, sic cæpa, allium, ari radix sub cineribus assa, minùs acria & magis vesca euadunt. Sic assi fructus, vt poma, castaneæ flatus deponunt, quomodò elixum hordeum, & alia pleraque præter fabas, nisi iis acria, vt cæpas misces. Eadem ratione opium & meconium ob eius narcoticam malignitatem Apollonius & alij quidam insignes viri torruerunt: sed quia torrendo omnis eius in stupefaciendo sensum efficacia aboletur, non tostum Galenus mauult castorij caliditate obtundi. lib. 3. ph. part. Sic psillium assando siccatum minùs aluum subducit Arabibus, cùm ei solam refrigerandi facultatem Græci dederint, non etiam lubricando purgatricem, multò minùs causticam in medulla ipsius conditam: quæ Arabum somnia videntur.

Alia virtute duplici, & interdum repugnante prædita, assando facultatem vnam vel perdunt, vel minuunt, alteram intendunt, vt myrobalani & rha barbarum assando vim purgatricem amittunt, astrictoriam augent: & balanus myrepsica, id est, ben assando vomitoriam facultatem in humiditate nitrosa largiore positam deponit, deiectoria remanet, vel hoc valentior, quòd à vomitoria motu contrario non impeditur.

Vt rara aut virtutem imbecillam vel superficiariam sortita decoctionem longam non sustinent: sic neque longam assationem, quæ ex illis assanda veniunt, non autem vrenda sunt, ne ipsorum facultas corrumpatur.

VSTIO.

Arist. c. 3. li. 4. meteor.

QVòd si assatio fiat maior quàm côueniat, à calore sicco adustio est maioris tantùm ratione ab assatione differens: nisi hoc etiam quis ad amborum discrimen congerat, quòd vrêdis simplicibus multis, vt terreis, metallicis, alia quędam miscentur, quæ vel flammas edant, vt sulfur, sal petræ, mel: vel ignis vim celeriùs in vrêdum corpus deducat, vt pro sua natura ipsum corpus alteret, hoc est, rarius, leuius, tenuius, purius, splendidius, acriùs, sicciùs, calidius efficiat.

Vrendorum medicamentorum causę sunt variæ: quædam enim

enim vruntur, quò ficciora reddita & folutiora, læuigari & tenuifsimè comminui pofsint, pili, lana fuccida, tefta oftreorum, buccinorum, purpurarum, vngues & cornua multorum animalium, & offa & coria, & alia, quæ vel ob terrofam duramq́ue corporis confiftentiam & concretionem condenfatam funt fortita, & partes impendio craffas, quia ab ea vim quandam cogendi, vel ob lentorem immodicum, aut humiditatem aliquam vfui effe non poffunt. Sic enim rectè vngues caprarum vfti ex aceto alopeciis illinuntur: & vngues afini, & cranium hominis vftũ ad epilepfiam bibuntur: & ofsium aliorum cinis ad arthritidem: & cornua cerui & capræ vfta veniunt in dentifricia: & teftæ oftreorum in emplaftra: pompholyx & hæmatitis in collyria. Nitrum fi lapidofum eft, vri vult Gal. lib. 8. meth. vt ad frictionem fit aptius.

Alia verò vruntur, vt effentiæ crafsitiem deponant, & tenuitatem induant, aliasq; facultates igneum calorem fequentes. Metallica vrendo tenuiora euadunt, fed etiam ignis commercio mordacia & rodentia: elota autem rofionem deponunt, & lenia prorfus redduntur. Arfenicum vftum & non vftum eft cauftricum, fed vftum tenuioris eft effentiæ.

Gypfum vftum tenuioris fit effentiæ & ficcantius, quàm non vftum, & fit minùs emplafticum. Pumex vftione tenuitatem & aliquid acrimoniæ acquirit, quam lotione deponit. Cornu cerui & capræ vftum terget. Cinis corij veterum calceorũ ficcat vlcera. Pili & lana fuccida vruntur, vt acris, calida ficca, tenuium partium fiat. Tefta oftreorũ & cætera terrea vruntur, non modò vt in puluerem minui pofsint, fed etiã vt tenuioris fint fubftantiæ, & cogendi quandam facultatem deponant, et contrariã digerentem accipiant. Cinis radicis afphodeli magis calfacit, ficcat, tenuat, digerit. *Hæc lib. 11. fimplicium.*

Abrotanum vftum, anethi radix, & anethum ipfum, κολοκύνθα vfta ficcandi vim magnam acquirunt, & abrotanum etiam mordendi. *Lib. 6. fimp.* *Ibidem.*

Alia vruntur, vt vis quędam noftro fcopo aliena in fuperficiem trahatur, poftea lotiõe feparetur, quo fine hæmatitem & pompholygem fæpe vrunt, & lauant ophthalmici, & Galenus lapidem Phrygium (vt pòft leges.)

Alia vruntur, vt colorẽ nouum induant ægro gratiorem: fic ærugine vfta Galenus emplaftra faciebat melina, id eft, coloris *Lib. 9. fimp.*

loris mali cydonij, quòd viridis multos terreret. Sic cerussa trita vsta, rudicula ferrea mota transit in sandyca, & fit rubra, vt ochra & auripigmentum: & ossa multùm vsta albissima fiunt, & cornua cerui potiùs quàm capræ vsta dentes dealbant sua substantia, non sola vi detersoria sine morsu, quam vtrunque vstum obtinet.

Alia vruntur, vt in aliam transeant speciem: sic ex viperis vstis sal fit theriacus: ex cinere brassicæ aut betæ, & aliorum sapore nitroso præditorum, fit à quibusdam nitrum: ex calce vsta & fæce vini vsta cauterium: ex antimonio vsto, sulfure vsto, cerussa vsta, calciti vsta, oleum. Sunt qui aloën, acaciam, bolum Armeniam, opium, & alia quædam adurant, sed paruo aut nullo successu.

Vrendi modus non est omnibus vnus: quædam enim humore pingui prædita per se vruntur, vt pili, lana, cornua, vngues, ossa, coria, hirundines, & aues quædam aliæ, viperæ, & alia quædam pedestria. Et hæc in olla noua operculo foraminulēto tecta sunt vrenda, præsertim cùm cinefacta disperdi possunt: quæ verò etiam vsta manent integra, vt vngues, ossa, cornua, hæc etiam viuis carbonibus tradi possunt, nisi quædam sint addenda, quæ vim eorum mutent: tunc enim etiam in olla noua vruntur: sic viperas cum substratis quibusdam medicamentis Galenus vtebat ad salem theriacum. *Lib.11.simp.*

Alia materiam aliquam inflammabilem requirunt substerni, vel aliter misceri, adipes, resinas, olea, ceras, mel, sulfur, & id genus alia, vt libro secundo Pharmacopœæ ex Dioscoridis libro quinto & aliis abundè explicabimus. In præsens verò sufficere existimaui, causas vstionis, & modum vrendi proponere, quem vno Galeni exemplo indicare non fuerit alienum ex lib.4.cōp.ph.part. Vritur (inquit) lapis Phrygius ad oculorum sanitatem, in minuta confractus frustula, magnitudine nucis auellanæ, & in ollam recentem iniectus, luto deinde extrinsecus circumlito, vbi operculum imposueris perforatum, vel in solo vertice, vel (quod est melius) etiam pluribus aliis partibus, vt fumosi & fuliginosi effluxus eorū quæ vruntur, per ea foramina efferantur. Vbi iam lapis totus euaserit ignitus, in vas purum ex olla traducto butyrum superfunde recens, agitando lapidis vsti particulas. Id fac, donec extinguantur omnes, & tunc cessa. Rursus ollæ redditū vires

iterum carbonibus peruſtis, vt nihil fumidum habeant, ſemper euentilando, vt citiùs combuſtio abſoluatur. Vbi erunt igniti, nec vlla ampliùs fuligo emergit, effuſos lapides reſtingue vino falerno, aut quodam rubro & odoro. Tertiò vre vt priùs, & vbi ignitus erit, extingue melle Attico non largo. Sic alia multa ſunt comminuenda, & ollæ imponenda, non tamē omnia toties vrenda. In quo exemplo obſerua operculum cum vaſe lutari, & ipſum eſſe foraminulentum, & carbones peruſtos, & à materia, in qua extinguitur, igni rarefactum corpus, vires quaſdam ocularias in ſeſe trahere.

LAVATIO.

MEdicamentorum lauandorū ſcopi ſunt quatuor. Primus, vt partes eorum impuræ tollantur, qua ratione herbæ ſi puræ ſunt, etiam ſi intybus eſt, aut ſonchus: radices, multa ſemina, metallica lauantur aqua pura & fontana: nec metuas cum Meſue vim ſuperficiariam dictarum herbarum hac lotione diſsipari, quod in roſis & floribus aliis metui poteſt: ſed hi ferè puri ſunt, neque lotionem requirunt.

Secundus, vt facultas eorum velut in profundo merſa & parum efficax ſit euidentior. In cadmia etiam non vſta, & aliis quibuſdam tergendi vim occultam lotio detegit: ſic aloë lota ventrem magis roborat. *Lib. 4. c. ph. p.*

Tertius eſt, vt virtus medicamenti malefica, vel nobis in affectum præſentem incommoda tollatur, & quæ expetitur, maneat: ſic vſta omnia ſi lauentur, moderatiora fiunt, & acrimoniam vſtione acquiſitam deponunt, ac minùs mordacia redduntur, ſed ignea illa natura in aquam depoſita ipſam efficiunt tenuem & calefacientē: quod verò terrenum remanet, morſus expers vlceribus humidis fit epuloticum. Ob id æs vſtum acre & ſubaſtringens lauari vult, vt cicatricem inducat in carne molli: in dura enim eſt epuloticum citra lotionē. *Li. 7. method.* *Lib. 9. ſimp.*

Chalcanthum vſtum & lotum fit moderatius, lib. 4. comp. ph. part. & chalcitis, pōpholyx, os ſepiæ, & id genus alia ſunt abluenda, præſertim cùm vlceri, vel oculo, vel parti alij inſigniter ſentienti acrimonia mordax eſt noxia. Teſta oſtreorum, buccinorum, purpurarum, vſta & lota vlcera caua & fiſtuloſa, & ob fluxionem diuturna carne implet.

Ceruinum cornu vſtum lotumque dyſenteriis ſalubre. *Lib. 11. ſimp.*

Semen vrticæ ſucco tragacanthi lauat Meſues, ne deuorando

Lib.6.ſimpl. rando fauces & œſophagum adurat, cùm tamen non vehementer calfacit Galeno, neque mordicet, ſed tantùm eſſentiæ tenuitate & detergendi facultate titillet, ac vẽtrem ſubducat. Quòd verò partes vrtica herba contectæ pruriant, id punctura fit aculeorum minimorum, quibus tota hæc armatur, magis, & minùs, quos non ſentias, ſi infernè ſurſum prehendas: *Ibidem.* ſed contrà ſentias maximè. Eodem ſucco aloën lauat, ne hæmorrhoïdas excitet, vſu multo & crebro.

Lauantur eadem ratione plurima citra vſtionem acria: acaciam lauat Galenus, vt acrimonia per lotionem depoſita ſiccet ſine morſu. Oleum quoque, picem, reſinam, ceram, & alia permulta lauat (quod pòſt audies) vt morſus & acrimoniæ ſint expertia. Gummi Arabicum in aqua lotum ad arteriacen vult Andromachus, lib. 7. comp. ph. part. Aloë lota *Lib.7.meth.* minùs vacuat, magis ventrem roborat. Lacca lota minùs ſoluit, magis aperit obſtructiones ventriculi, hepatis, lienis.

Cyanus & lapis Armenius lotione vim vomitoriam deponunt, & purgandi moleſtiam, deiectoriam retinent.

Quartus denique ſcopus abluendi medicamentum eſt, vt à liquore facultatem aliquam nouam acquirat: vt ſi ſucco tithymalli aut decocto medicamentum aliquod lauas, eius vires in ſe transferat: ſic aloë lota decocto aromatum ſtomachicorum ventrem potentiùs roborat. Turbith decocto agarici lotum aut infuſum valentiùs eſt purgatorium pituitæ: decoctum ſcammonij, tithymallorum, & aliorũ id genus in ſe lotis vim *Lib.1.c.ph.g.* ſuam largitur. Aqua vel vino albiſsimo lauantur metallica ad emplaſtra alba. Aqua lauantur, ſi affluens in vlcus humor eſt acer & mordax. Vino auſtero, ſi humor affluit largior: aceto vel aqua marina, ſi vlcera ſint tumida, & cum oris craſsis & calloſis attenuationem multam requirentibus: ſicq́; in reliquis eſt liquor mutandus pro affectus & partis natura, & aliis indicationibus curatoriis. Sic calida ſucco refrigerante, vt cucurbitæ, lota frigiditatem depoſita aut ſaltem diminuta caliditate induunt. Cõtrà verò frigida ſucco calfaciente lota, et in cæteris ad portionẽ: quomodò in decoctionibus diximus.

Lib 2.ſimp. cap.15. Lauandi autẽ modus is eſt Galeno, vt quæ calfacta liquantur, nec poſſunt aquæ miſceri (qualia ſunt oleum, cera, pix, reſina, & alia quędam) modicè calefiant, ac mox infundantur in vas magnum oris lati, ſemiplenũ aqua puriſsima omnis qualitatis

litatis

litatis expertę (quando scilicet medicamento nullam vim nouam addere volumus, sed id tantum purgare, aut facultatem eius mersam detegere, aut noxiam tollere) sed quæ ex sole vel igne tepeat. Tum id corpus lauandum in aqua ipsa teritur, tunditur, frãgitur, subigitur manibus, vt vnaquæque medicamenti abluendi particula aquam tangere posfit, & in ea suam acrimoniam exuere. Denique aqua hac effusa, in synceram aliam vasi infusam recalfacta ipsa medicamenta immitte: rursus admodũ diu contunde: mox idem tertiò, quartò, ac sæpe deinceps faciendum, donec omnem suam qualitatem in aquam deponat medicamentum, seu donec aqua nullam ex loto medicamento qualitatem amplius recipiat, quam rem gustu, colore & odore cognosces.

Oleum hac ablutione non modò mordacitatem & salsuginem exuit, sed etiam fit candidius, aquea ac rufa eius substantia separata ac detersa: ipsum tamen lauando minus verberabis, quàm ceram, picem, resinam, ne adeò aquæ misceatur, vt ægrè posteà separari posfit: sed ita verbera, vt dum quiescere paulisper siueris, innatãs detrahere posfis: non salsum verò & omphacinum lotione non admodum indiget.

Quæ verò lapidosa & dura sunt, vt cadmia, æris squama, æs vstum, ea tenuisfimè contrita ex aqua fontana & purisfima multum diuq; teruntur, ea aqua subinde effusa, & pura in eius locum affusa, quoad nihil sordium medicamenti in aqua innatet, maneatq; aqua medicamenti qualitatum omnino expers. Quandiu enim aliquid eius aquæ ipsi innatabit, aut qualitatis eius quidpiam sensui apparebit, tam diu terendum & effundendum. Sic lithargyrum, diphryges, cerussam, misy, sori, stymmi, & omnes lapides, præterea calcem lauari vult Galenus lib. 1. comp. ph. g. non tamen semper aqua, sed etiam vino, vel aceto, vel aqua marina, vel alio liquore, cui metallica & terrea ob innatã grauitatẽ facilè subsidẽt. Vult autẽ hæc toto die cum liquore illo medicamẽtoso contrita per noctem in eo relinqui: postero die manè illum abiici, & alium mox superfundi: posteà rursus similiter teri, & sequenti aurora liquorem iterum effundi: idq; fieri, donec morsus sint expertia hæc metallica, & sordes nullas in aqua relinquãt, sintq; pura & perspicua. Quòd si hæc æstate sub sole feruenti laueris, medicamentum potentius siccabit, tenuius erit & albius. *Ibidem.*

Lauandi ſcopos quidam numero definiunt, vt pompholygem & hæmatitem vtenda in collyriis oculorum ſepties lauant ophthalmici medici. Armenium lapidem & cyaneum etiam quinquagies Alexander Trallianus & Meſues aqua bugloſsi lauant. Alia diutius vel parcius lauanda pro ipſorum facultate, ſubſtantia, & medici indicationibus.

DESTILLATIO.

DEſtillatio eſt humoris alicuius à planta, animali, terreo, vi caloris facta extractio. Deſtillatio veteribus intentata, næotericis vſitatiſsima propter hominū huius ætatis mollitiem, aut nouorum morborum malignitatem, præcipuè inuenta naturæ imitatione, quæ in maiori mundo vi ſolis & aſtrorum & caloris in terra conditi vapores ex terra, præcipuè aqua & aquoſis in mediam vſque aëris regionem educit, cuius frigiditate denſati in nebulam coguntur, aut nubē, quæ ſoluta in pluuiam, niuem, grandinem deſtillat. Eadem in homine (vt animalia quædam alia catarrhis quoque obnoxia omittam) minore mundo, ex ſpiritu, humoribus, ſolidis partibus, cibo, potu, caloris aut natiui, aut etiam aduentitii vehementia vapores tollit in cerebrum, cuius frigiditate denſati in pituitam coëunt, ſubſtantia, quantitate, odore, colore, ſapore, tam variam, quàm vaporis elati & cerebri cogentis varia eſt natura: vt omittam, quòd ei ex mora in cerebro, & ſæpe ex putredine vitium accedit. Tollitur autem vapor hic maximè à partium ſubiectarū, vt hepatis, cordis, ventriculi, ſanguinis totius, calore: ex humore non minimum tamen trahitur & à capite calidiore, aut natura, aut per tegmina multa, craſſa, denſa, aromatibus farta, perq; ſolis & lunæ radios præcipuè perpendiculares, aut his proximos. Collectus poſteà in cerebro hic humor, dum quantitate aut qualitate, aut vtraque ipſum moleſtat, à vi eius expultrice detruditur, nunc qua data porta in partes ſubiectas, nunc in nares, meatus purgando cerebro à natura inſtitutos, nunc verò calore interno, vt per febres: nunc externo, vt per æſtum liquatus fluit: nunc à frigore externo compreſſus. Cùm autem dixi, ex terra & ſolidis partibus tolli vaporem, ne terram intellige elementarem, ſicciſsimam, duriſsimam, & oſſa iam planè terrea, aut partes alias in nobis continentes ſicciſsimas, ſed terram nobis notiſſimam,

ſimam ex elementis 4. conflatam, & in qua humoris aliquid ineſt: partes item ſolidas nondũ exuccas. Quando vapor mediæ inter aquam & aërẽ naturæ non tollitur, niſi ex corporibus humiditate aliqua prædidis, isq; ſolum vi caloris alicuius.

Hanc ſeparandi à re aliqua humoris rationẽ imitata mortalitas, humida corpori (ſic enim vocant latius vas, à quo vapor tollitur) impoſita vi caloris tenuat in vaporem, qui capitelli, vel alterius frigiditate coactus in aquam alueolo in marginem capitelli inſerto ferè excipitur, mox per naſum (ſic enim etiam vulgò vocant capitelli partem, naſo noſtro figura & vſu finitimam) in ſubiectum vas (receptorium & matellam dicunt) aliquod deſtillat: ſed aliæ ſunt & vaſorum deſtillantium & humorum ſpecies, de quibus poſteà fuſius.

Planta ergo aut corpore alio ad deſtillandum compoſito, pars eius quæ tenuari eſt aptior (quæ ſcilicet natura tenuior, leuior, rarior, liquidior, ſuperficiaria magis) illa primum vi caloris tenuata tollitur, poſteà alia illi natura propinqua: poſtremò id quod ceu humidum rei ſubſtantificum terreas partes glutinans, pingue & oleaginum vi ignis validiore ſeparatur, integrumq; attollitur: quo omnino extracto, velut cinifactum corpus & diſſolutum cernitur. Quomodo calor in nobis valentior ſpirituoſam primum humidamq; ſubſtantiam, & recentẽ, tum carnem, tũ adipem diſsipat, deinde veterẽ, poſtremum inſitum ipſum humorẽ abſumit ignis modo in lignis vel candelis, cineritias ac terreas faciens reliquias.

A planta igitur omni & animali ac omnibus vtriuſque partibus aqueum aliquid crudum, ac velut pituitoſum excrementoſumq; primum extrahitur, mox coctius & tenuatum magis, poſtremò oleaginum, quod etiam ex oſsibus ipſis extrahitur, non modò ex aliis partibus ſolidis, niſi quòd quædam eſſentiæ tenuioris vires propè vniuerſas remittunt primas. Quin & chymiſtæ etiam ipſa elementa ex corporibus ſimplicibus ſeſe vi ignis ſeparare affirmant. *Arnoldus de villa noua.*

Porrò hæc omnis humorum extractio calore perficitur. Nam quæ per licium, penicillum (filtrum vocant) arenas, vas figulinum crudum, ciſsimbium, id eſt, vas hederaceum fit humoris tranſmiſsio, deſtillatio non fuerit, niſi abuſiuè loquentibus. Calore enim propriè dicta deſtillatio perficitur, & eo vel à ſole, vel ab igni, vel à putredine. Vidi & à

vino in lacu feruente, & à puteis cellisq; vinariis, ac aliis locis subterraneis per hyemem elatum vaporem in operculo, qualiter in olla vsuuenit, concreuisse in aquam, quomodò per hyemem animalium expiratio in proximis corporibus in pruinam cogitur. A sole flores magna quorundam industria aquam reddunt, floribus ipsis odore & gratis qualitatibus aliis proximam.

Ab igni autem, id est, à flamma, quæ ex aëre, & aëreis corporibus producitur, vel à carbone ignito, qui fit ex terra vel terreis corporibus accensis, destillatio fit vel nullius alterius interuentu, vel mediis aquis feruentibus, vel etiam ab his vapore, cineribus, arenis tenuibus, scoria læuigata.

Flamma prætereà ipsa vti & carbo non parum variat non solum maioris & minoris ratione, sed etiam lignorũ vel putrium, vel graueolentium, vel beneolentium, & integrorum vel viridium, vel siccorum. Adde quòd clibani magnitudo, & figura, & connexio magnã vim habet caloris mutandi. Præter hæc carbo ex suffocatis & semiustis lignis graueolentiam & qualitatẽ quandam alienam rebus destillandis, vt coquendis & aliter præparandis imprimit: quomodò qui accenditur in panibus corticeis, quos coriarii confingunt, & qui ex carbone terræ, & qui ex cespitibus, & qui ex siccatis stercoribus etiam bubulis. Sint igitur carbones omnino accensi & semiusti, vt ex eis malignitas antè expirauerit, quàm his res destillanda committatur, præsertim si in corpus est recipienda. nam admouendorum ratio minor habenda est. Prætereà aquæ feruentes, aut ab his vapor mitius agunt in rem destillandam, quàm vel ignis ipse per se, vel etiam per media alia sicca prædicta. Ob id vt Galenus in diplomate, id est, vase duplici (balneũ Mariæ vocãt cum chymistis pharmacopolæ) liquat, calfacit, coquit ea, quorũ vires ignis violentia dissipari non vult: sic quæ mitia integriora volumus, in aquis feruentibus imposita destillamus, vel earum vapore. Quæ quamuis minus duratura putantur, sunt tamẽ minus à sua natura mutata. quam rem odor pristinus declarat. Fornacem huius generis habeas, cui vas æneum grande superponatur aqua plenum: ei verò vasi æneo vascula in arcũ superponantur quàm plurima possunt, in quorum fundo res destillanda insit. Alii aliter fornacẽ velut in arcẽ scilicet extruunt, & eius lateribus

vasa

vaſa inſerunt terrea,longa,fundo latiore res deſtillandas continente intro penetrãte,ore foris tanquàm lagena operculato, in qua vapor per apertilem eius ventrẽ elatus concreſcit,per os eiuſdem prælongũ deſtillat. Talis eſt Godefredo Cochuo Medicorum Pariſienſium viatori optimo ac diligentiſsimo pharmacopolæ. Quæ denique deſtillatio à putredine fit vel fimi equini tam ſolius quàm cum calce paulatim irrigata & ſæpe mutata, vel corticũ humectatorũ, vel aliorum putrentium, vt chymiſtis fuerit in multis vtilis: medico tamen non eſt recipienda,propter cauſam in lignis putribus & ex putredine vel alia de cauſa graueolentibus,ſi præſertim intra corpus eſt recipienda:nam admouendorũ minor habetur ratio.

Facienda igitur deſtillatio medicis vel ſole, vel igni per flammam lignorum integrorum, vel carbonum iam ardendo ſemiuſtorum, maximeq; in vaſe duplici, aut aquæ bonæ feruentis vapore,præcipuè quoties ſumenda deſtillantur.

Quoniam præter hæc variant multum vt cocta ſic deſtillata vaſorum ratione,magna in his cura eſt adhibẽda, vt terrea ſint vel vitrea potius quàm metallica: & quæ terrea ſunt, ex luto ſint puriore,& diligẽter cocto,qualia ſunt figulina nobis Bellouaca,& Britonia,& Hiſpanica. Vitrea autem ſunt præſtantiora,quia puriora & denſiora, ſed etiam chariora & fragilia magis,niſi paulatim incaleſcant & refrigerentur.In quo etiam diſcrimine ſunt terrea. Ob id vtraque luto ſapientiæ, quod vocãt,paulatim vndique circumlinunt,& ſiccant,quantum vaſis eius, ignis violentiã attingere debet, etiam ſi cineribus,arenis, ſcoriis primum excipienda ſit. Nam quæ aquis aut ipſarũ vaporibus inſident, vaſa munimẽto nullo indigẽt.

Metallica verò, plumbea, ferrea, ærea, ſtannea, argentea, aurea, cur damnem, in promptu Galeni ratio eſt, in ſingulis propè horum metallicorum generibus. Si enim aquam plumbeis tubis delatam affirmat dyſenteriam generare, quis metus ab aquis receptorio & capitello plumbeo deſtillatis?

Adde quòd ceruſſa non pauca in ſuperficie interna plumbei capitelli vt aceto deſtillando colligitur, ſic vi empyreumatis cum vapore plerunque etiam acri, nempe ex plantis acribus, aſcendentis, ea quæ aquas ipſas inficit, & magna parte lacteas reddit, donec ſubſederit. Ex cæteris metallis, quæ vel ferruginem vel æruginem gignunt vaſa, tantum

habent periculi, quantum ferrugo & ęrugo nocētior cerussa. Purgatiore argento & auro facta vt sunt innocentiora, sic paratu ob sumptum magis difficilia.

Neque corporum quæ vocant, neque capitellorum (quæ alembica dicunt) vna omnibus ad omnes succos destillandos est forma. Nam aqua trahitur quibusdã ex vino imposito in vas æneum magnum igni incubans. Cui collum crassum tripedale inest, & collo huic insidens capitellum etiam æneum in pyramidē fastigiatum, ambiente id velut situla aquam frigidam continente, vt celerius vapor largus à capitello refrigerato densetur, & ne ignem sic referat aqua vini. Aliis loco colli & capitelli vaporem excipit fistula ex ferro albo vel alio metallo, prælonga in multos anfractus mœandrorũ modo & serpentum contorta (vnde ei vulgò serpentinæ nomē est) in aquam magna sui parte mersa.

Aliis alia quoq; est forma. Sic quæ corporibus seu corpulentis vasis nō erectis, sed velut cubãtibus imponũtur capitella limbo carent, suntq́; lagenis terreis vulgaribus proxima.

Interdũ capitelli forma est, vt dixi, in acutum pyramidis modo mucronata, interdum parte summa capitis modo latescit, vt plus vaporis capiat, & largiorē aquam cogat, sed tunc ferè in vas corpulentum ex vertice relabitur.

Alii vtriculos vitreos aut terreos mutuò applicant (quos musas cornutas vocant) quorum alter lutatus igni insidet, materiam destillandam continens: alter ab igni procul abest, humorem recipiens, in ambobus collis concretum.

Est quando per descensum fiunt aquæ & olea quædam, quomodo ex resinosis arboribus vrendis pix.

Sunt verò formæ vasorum aliæ propemodum infinitæ, præsertim chymistis vsurpatissimæ, de quibus plura dicere supersedeo, præsertim quòd intellexerim Ioannem Baptistã Montanum Veronensem medicum doctissimum in id opus magna cura præcipuoq; studio incumbere, vt habeat Medicus, quæ remedia ex metallicis corporibus, & aliis arte fusoria & sublimatoria vires habent pręstantissimas & efficacissimas, ad morborum pertinacissimorum curationem.

Vidi & capitella duo, vt per inferius pertusum materiæ portio in superius ferretur, quod cum inferiore clauiculatim iungebatur, ne inferius lutatum esset auferendũ, cùm recens

materia

materia vasi corpulento erat infundenda. Hæc autem destillata vires simplicium à quibus separantur, retinent: nisi quòd tenuiora & valentiora fiunt, quò frequētius destillantur: quod in aqua vini ferè experimur, rarò in aliis.

Huius liquoris vires quidam alterant vel illito capitello aliqua materia, vt melle, ladano, aliis: vel ea naso imposita, quod ferè fit ad odoris gratiam: moschum enim caryophyllos, caphuram, id genus alia nodulo ligata summo naso impingunt, vt per has materias transmissus liquor odoris suauitatem contrahat.

Vt verò empyreuma quod his inest paulatim expiret, satius fuerit phialas, quibus hi liquores seruantur, apertas aliquandiu tenere: obseruando tamen, ne interim odoris gratia, & cum ea virium multum exhalet.

Hactenus quæ per ignem fit medicamentorum præparatio diximus, & quæ per lotionem obiter expressimus, quòd vsta ferè lauantur, & quæ alia præter hæc lotionem requirunt, magna parte ignem aut solem quoque postulant. Nunc dicendum qualis esse ignis debeat, & ex qua materia.

Carbones iam perustos vult Galenus in vrendo lapide Phrygio, lib. 4. comp. ph. p. ne quid fumidum habeant. Vtq; emplastrum ex lithargyro sit albus, eligit idem oleum purius, lucidius, & aquam puram & candidam. Eadem lignis peruri cœptis vel perustis antè carbonibus exactè incensis coquit in aëre syncero, sub dio, in sole, quia oleum crassum, aqua turbida, aër nubilus, vmbra, fumus, medicamento nigredinem facilè conciliant. Quæ cura in his admouendis, & horum tantùm colore naturam rei parum mutāte, tanta Galeno adhibita nos magnoperè admonet nostri officii, vt ignis & aëris in coquendo etiā admouenda, multò magis sumenda, rationem magnam habeamus. Hac ratiōne theriacen sarmentis vitis percoquit, quæ etiam boni sunt odoris. Sic antidotos stomaticas, arteriacas, stomachicas, & alia omnia coquit in lib. comp. ph. super carbones accēsos, vel igni ex lignis siccis, & ob id sine fumo: quia fumi acrimonia præterquàm quòd nullius in his est vsus, etiam incommodat suo morsu.

Lib. 1. c. ph. g.

Libr. theriaces ad Pisonē, & lib. 1. antidot.

Lib. 7. c. ph. p.

Tali quoque igni mel despumat, & cum tenuissimo puluere trium piperum anisi, thymi, zingiberis ad finem addendo percoquit, lib. 4. sanit. tuendæ. Est enim despumatio hæc

non mellis ſolùm,ſed etiam aliorum quæ coquuntur,præparationis ſpecies per ignem facta.Mel enim curioſius deſpumatum miſcetur compoſitioni dia trion pipereon , & dioſpolitico theriacæ,Mithridatio, & aliis. quia verò mellis acrimonia eſt pauca & vtilis in arteriacis,retinetur.

Libr. 4.*ſanit. tuendæ.* *Lib.*7.*comp. phar.p.*

Nec ſatis eſt ignem ex carbonibus accenſis omnino aut ex lignis ob ſiccitatem ἀκαπνοῖς, id eſt, fumi expertibus fieri ad rectam medicamẽtorum compoſitionem,ne odor ſcilicet teter ex cótrariis in medicamentũ tranſeat, ſed in multis quoque & ἐμπύρευμα, id eſt, ignea vel qualitas vel ſubſtantia vitatur, maximè in his, quibus vis eſt refrigeratoria. Vitatur quoque virium in tenui ſubſtantia poſitarum facilis per ignẽ diſſolutio. Ob id medicamenta,in quæ cautiones hæ cadunt, in diplomate ſeu vaſe duplici (de quo poſteà quoque in inſtrumentis pauca dicenda)coquimus : quod balneum Mariæ vulgò cum chymiſtis vocamus.

Ibidem. Omnes arteriacæ,quæ vim mitigãdi, leniendi, digerendi habẽt,optimè in diplomate,id eſt,vaſe duplici coquũtur carbonibus aut lignis peruſtis, vt in magno lebete aquam calidã infuſam habente, vas alterũ continens medicamentũ coquendum collocetur : vt ſi arteriacam coquis ex melle & terebinthina coqui in vaſe duplici ad ſpiſsitudinem qua iam coaleſcat : deinde galbani obolos tres adde & coque donec manus non inquinet,deinde refrigerato læuia cætera miſce.

Ibidem.

Sic coquendum oleum anethinum Galenus vult,lib.4.ſanit. tuendæ : & chamæmelinum , & acopum abietinum , & διὰ χὺγείρου. Et ſemina , ac flores cùm dies 40. vel duos , tres menſes oleo maceramus,& ei ceram & reſinã liquando miſcere opus eſt,in diplomate miſcemus.

*Libr.*5.*c.ph.p.* Oleum lentiſcinum recens in vaſe duplici eſt tepefaciendum ad ſedandum dolorem phlegmonarum in gingiuis, tunica linguæ,cute totius.

Aromatibus quoque ad ſaporis vel odoris gratiam,& ſæpe vires maiores condiunt medicamẽta, iiſq́; nunc ſimplicibus,vt amomo,caſia,cinnamomo,ambra,moſcho:nunc compoſitis,vt alipta moſchata,gallia moſchata,pulueribus aromaticis , electariorum , quorum exempla non pauca in componendi ratione per ea quæ melius compoſitum reddunt,audiuiſti:multa quoque libro ſequenti auditurus.

Terere

TErere ſeu tundere eſt cōminuere crebro percuſſu,nō ſolum humida,mollia, & virentia,ſed etiā ſicca,ſic vt hæc in puluerem abeant, vnde Plinio trita in farinam & tuſa cribrataq; dicuntur: quanquàm hoc poſterius etiam de humidis intelligi poteſt,quæ trita per cribrum vi cochlearis aut rudiculæ aut manus cernuntur: ſicca verò trita cribri ſuccuſsione deſcendunt. Vtrunq; humidum & ſiccum ſcilicet λεαίνειν Græci dicunt, id eſt, læuigare ſeu læue & politum reddere, & in puluerem tenuem comminuere, & cum vino vel alio liquore multum ſubigere : vulgus batuere, pilare,piſtare,vt herbas, fructus, ſemina, radices, ligna, & cætera tam mollia quàm dura.Succi tamē lenti gummium modo,vt galbanum, *Lib.6.c.ph.p.* hammoniacum,ſub piſtillo dilatantur magis quàm læuigentur. κόπτειν etiam,id eſt,ſcindere in pila,& tundere herbas, radices,& ſemina libr. I.antidot. in theriaces præparatione.

τρίβειν quoque,id eſt, terere non tantùm in puluerē comminuere,ſed etiam de vuis paſsis,de bdellio,& vino,& myrrha,& aliis ſimul tuſis & per ſe dicitur in lib.c.ph.p.& g.

Vtq; illa patent latius , ſic quæ ad purgationē horum pertinent: nam lib.9.cōp.ph.p. σακκίσας τὸ ὑγρὸν, id eſt,vbi facco tranſmiſeris liquorem,quod hodie de farinis & ſiccis ferè vſurpatur,vti ſaccus pro cribro & incerniculo magis ſiccorū quàm humidorum. τὸ ὑγρὸν ὀθονίῳ διηθήσαμεν, id eſt humidum ſcilicet oleum linteo percolauimus, libr.4.ſanit.tuend. in acopo ex ſemine abietis,quod etiam hodie ad ſicca præcipuè terrea & metallica tranſtulimus, idq; cicotrinizare ſpeciatim dicimus, verbo opinor corrupto ex κοσκινίζειν, id eſt, cribrare & incernere,vnde & κόσκινον ἰατρικὸν, id eſt,cribrū medicum dicitur lib.6.comp.ph.part.

Ducere piſtillo ſcilicet per mortarium aut ſuper marmor leui cōpreſſu thus,maſtichen, & ſimilia, quæ tundendo lateſcunt : ſic rha barbarum per ſe,ſic lithargyrum cum oleo vel oxelæo vel hydrelæo nutritum, & alia permulta non humida modò,ſed etiam ſicca,quæ trituram illam verberatu multo faciendam non tolerant. Quinetiam metalla vel aliud quidpiā elaboramus,& pluribus diebus,præſertim in ſole cū aceto vel alio ſimili diu conterimus,vt lib.I.comp.ph.p.

Teruntur medicamenta præcipuè ſicca, interdum & humida , multis rationibus. Nunc vt promptius quod potentia *Lib.I.ſimpl. cap.II.*

ſunt, id actu fiant, vt medicamenta poteſtate calida quo tenuius ſunt trita, eo citius & facilius à noſtro calore actu calida euadunt, & nos vehementer calfaciunt, cùm integra ipſa aut nullam aut minimam calfaciendi energiam aſſequi poſſint: quomodo ligna craſsiora ægrius incenduntur, quàm eadem minutim conciſa. Piper enim ſi integrum aut ore contines aut deuoras, parum id calfacere deprehendas etiam poſt tempus longũ, cùm eius puluis tenuiſsimus mox vbi linguæ impoſitus eſt, eam vehementer incendat. Eodem modo calida omnia poteſtate: ſic folia plantarum calidarum tuſa calent nobis & magis & citius quàm ſi integra vel ſumãtur vel admoueantur. Qua ratione ſuccos plantarum, & liquores, & gũmi, & reſinas, & ſi qua ſunt alia ex his liquidiora, tenuiora, calidiora reliquiis harum plantarum, ex quibus ſeparãtur, docet paſsim Galenus. Idem indicium tibi eſto de frigidis potentia, quæ vti calida, à calore noſtro accipiunt, vt actu frigida euadant. Sic vſta vt magis ſiccent, accuratè pollinis modo ſunt læuiganda, & cribro tenuiſsimo cernenda.

Nunc ad miſtionis neceſsitatem. Quæ enim trita ſunt tenuiſsimè, & cribro tenuiſsimo creta, ſimul compoſitioni miſcentur, cùm partibus ſuis minimis ſe mutuò cõtingãt, promptius & valentius ſe inuicẽ afficiunt, ac tandẽ cõpoſiti virtutem vnã rectius cõflant. Quæ terendi ratio in cõpoſitis propè omnibus locum habet. Nunc medicamẽta teruntur magis vel minus, vt facultatem acquirant à priore diuerſam. Quæ enim tenuiſsimè ſunt tuſa, & cribro tenui creta, maximè in totum corporis habitũ digeruntur: ediuerſo craſsiora in ventre hærent, quia anguſta venarum ora ſubire nequeunt: ob id dioſpoliticon craſsius facio, cùm aluum per id ducere ſtudeo: tenuiſsimũ verò & minutiſsimum pollinis modo, cùm vrinas mouere. Cuius præcepti in omniũ medicamentorum cõpoſitione meminiſſe oportet. Hæc Galenus. Eodem fine rha barbarũ, aſarum, cyminũ, & alia permulta negligẽter trita aluũ ſubducunt: tenuius vero cõminuta in corpus promptè ſubeunt, & venas perreptant celeriter, vrinasq; mouẽt. Eadẽ ratione facilius eſt impleri potu quàm cibo: aqua itẽ & oleũ terebinthinæ vel aliorum hepar, lienem, renes purgantium celerius munere ſuo funguntur, quàm ipſa rerum corpora. Sic ſcammonium tenuiſsimè terunt, ſi medicamentis corpus

Lib. 4. ſanit. tuendæ.

peruadentibus miscent: crassius autem, si catapotiis aut aliis, quæ diu in ventriculo manere volunt. Aerugo item chalcitis, misy, sori, chalcanthum, æris squama, & alia similiter valentia diu ex aceto trita morsum & rosionem obtundunt, vires augẽt: quia cùm partium sint natura crassiorum, vim suã in altum vsque corporis curandi non demittunt: ob id vt tenuiora fiant, diu ex aceto terenda sunt & dissoluenda, vt sic curiosè attenuata ad penitiora vsque penetrent, & corporis meatus pertranseant, nusquàm inter eundum retenta: & si calidioris sint naturæ, sine morsu munere suo fungentur. *Lib.2.c.ph.g.*

Quomodo humores corporis tenues facilè citra rosionem perspirant, crassiores retenti & obstruentes grauãdo aut rodendo: si acres sint, molestant. Ex multa autem tritura in sole cum aceto quippiam vstioni ab igne simile rebus ipsis accedit, tamen calorem igneum non assequuntur. Vsta tamen & sic trita ex aceto ac læuigata multò præstantiora fiunt. Sic aromata (quæ εἴδη, id est, species Paulus & Actuarius sæpe appellant) negligenter tundũtur, cùm vires eorum diu integræ sunt seruandæ: tenuissimè verò, cùm his viribus in præsens est opus. Præstantius quoque est dentifricium, quanto exactiùs simplicia sunt trita, Gal. lib. 5. comp. ph. p.

Terendorum verò non vna est natura. Quæ enim substantia sunt tenuia, si sunt sicca, promptè in partes minimas disteruntur, vti humida mox per se sparguntur, & altè corpus imbuunt: crassa verò contrà. ob id illa minùs diu, hæc longiori tempore in eũdem scopum terenda sunt. Quapropter metallica & terrea cætera quòd crassa sint, etiam post vstionem maximè diu sunt terẽda, pręcipuè quæ oculis sunt imponenda collyrio vel sicco vel liquido. Qualiter si tenuia & rara, & imbecilla ac superficiaria facultate prædita, parum diu sunt coquenda: contraria diutiùs.

Rara quoque mediocriter & friabilia parum diu terenda sunt, vt rha barbarũ, scammonium Antiochenum (quod laudatissimum Mesues existimat.) Accuratiùs dẽsa & lenta mediocriter, vt aloë.

Rara mediocriter addidi, quòd quæ sunt immodicè rara, vt agaricus, colocynthis, per se in puluerem tenuem comminui nequeunt, sed vel cum aliis sunt puluerizanda, aut priùs in trochiscos fingenda, siccandaque. Tunc enim nullo negotio te

tio tenuiſsimè teruntur: quæ res facit, ne ventriculi & inteſtinorum tunicæ præ mole hæreant, humoreque ſuperfluo imbuta moleſtiam his partibus afferant magnam ex oppreſſione, & diuturnam ex pertinaci adhæſu.

Lenta quoq; mediocriter dixi, quòd quædam ex his etiam ob ſiccitatem mediocriter iam dura, nondum tamen per ſe puluerizari poſſunt, ſed ſub piſtillo lateſcunt. Quapropter aut vetuſtiora ſunt eligenda, aut ſole vel igni ſiccanda, aut cum aliis ſiccioribus & friabilibus & tenuioribus terenda, vel aliquo liquore idoneo ſunt diſſoluēda. Sic tragacantha, gummi Arabicum, thus, myrrha, maſtiche, ſarcocolla, ſtyrax, bdellium, euphorbium, ladanū, ſuccus glycyrrhizæ, & alia gummi, reſinę, liquores, ſucci, dum vetuſtate aut aliter ſunt ſiccata in puluerem terendo, aut piſtillo diu multumque per mortarium ducendo comminui poſſunt, vel per ſe, vel cum ſiccioribus: cùm verò ſunt recentia, meliùs aliquo liquore diſſoluuntur. Eodem pertinent ſemina quædam, vt cnici, lini, canabis, cydoniorum, citri, bombacis, melonum, cucurbitæ, cucumeris, citreoli, amygdalas vtraſque, & fructus quoſdam, vt dactylos, baccas halicacabi ob lentorem & pinguedinem, quia etiam ducendo lateſcunt, nō terenda eſſe, ſed vel ſcalpro, vel cultelli acie identidem verberata minutim inciduntur, vt in compoſitiones veniant tota ſua ſubſtantia.

Adde quòd vt coctione longa non modò vires imbecillæ reſoluuntur, ſed etiam empyreuma coctis rebus imprimitur: ſic longo attritu corporum durorum piſtilli, mortarij, & terendorum etiam cum humore (vt ſcriptum priùs Galeni teſtimonium probat) calorem in terendis præſertim diu medicamentis vel gignit, vel auget, qui medicamentorum facultatem mutat: & ſi imbecilla eſt, diſsipat, difflatiōe adiutus per agitationem illam excitata. Quam caloris ex attritu durorum generationem planè indicat farina, quæ ex breuiſsimo contactu molarum calida tamen in ſubiectam arcam decidit. Ob id thymum & hyſſopum vt coctionem, ſic trituram mediocrem ſuſtinere ſcribit, & in aliis ſimiliter.

PVRGATIO.

PVrgantur, ſeu vt vulgò loquuntur, mundantur medicamenta quædam intus, quædam foris, quædam intus & foris, quędam nuſquàm. Intus, à ſeminibus, vuæ paſſæ, ſi Me-

cus imperarit: myrobalani omnes (exceptis Indis enucleatis, & magna ex parte emblicis) vua rhois, nisi in decoctum veniat, quando nec pruna passa, nec myxa, nec zizipha purgantur à nucleis: nisi quòd expressa pruna nucleos in colo relinquunt: myxa, zizipha non exprimuntur. Foris, quæ excorticantur, vt semen cucurbitæ, cucumeris, citruli, melonum, cnici, ricini, dente, vngue, cultello, forpice purgantur. Semen quoque citri, limonum, aranciorum, pæoniæ vtriusque, staphidos agriæ, & nucleus strobili, id est, pineoli, pistaciorum, bombacis, cerasi, persici, anacardorum, nucis Indicæ, cultello, vnguibus, malleo.

Semen tamen cucumeris arefactum & cōtusum & cribratum vsurpat lib.8. simp. Gal.

Bacca lauri in emplastro de meliloto. Ficus in diacnico Gal. lib. 5. sanit. tuendæ. Amygdala vtraque si in confecturas recipiuntur, aqua calida parū maceratæ, facilè digitis depellātur, vt strobili & pistacia, & alia similia, sine aqua in marcipanes & cōdituram recipienda. Si verò in oleo exprimuntur, integra priùs tunduntur: si in decocta veniunt, integra iniicis: si verò foris admouenda sunt, cum cute teruntur: omnia prædicta foris non purgantur. Hordeum, triticum aqua calida parum diu maceratum pistillo ligneo in mortario æreo promptè deglubitur, zea & oriza, molis: zea iterum vt hordeum purgatur. Radices quędā solùm recentes abluuntur, & circuncisis radiculis seruantur vel vsurpantur, vt cichorij, rusci, asparagi, buglossi vtriusque.

Aliæ vtendi tempore cultello raduntur, vt radix glycyrrhizæ, gentianæ, rubiæ, pæoniæ, tormentillæ, & doronici, tunici, vt vocant.

Quarundam superficies tota circunciditur, & si quid intus inutile apparet, exciditur, vt rha barbari, agarici, ireos.

Intus & foris simul, mala cydonia in diacydonio. Dactyli etiam edendi, colocynthidis fructus cortice & semine purgantur, vt sola maneat medulla seu caro.

Radices quæ intus habent substantiam lignosam, vt rhaphani, apij, petroselini, fœniculi, saxifragiæ, oxalidis, peucedani, ellebori vtriusque, pseudodictamni vulgaris, pityusæ, id est, turbith, esulæ, scillæ, capparis, tamaricis. Scilla etiam nucleis & agnatis purganda. Tamen cyperus, enula, costus, acorus verus, integra teruntur aut coquuntur.

Lib.9.c.ph.p. in lienosis.

Ellebori radicū fibræ aqua paulùm macerantur, pòst cortices

tices extracti in vmbra ſiccantur in vſus: vt & zingiber,calamus aromaticus,caſia,cinnamomum,galanga vulgaris.

Et baccæ myrti,iuniperi,interdum etiam baccæ oxyacanthæ,aſparagi. Piper omne,carpobalſamum,cubebæ,cardamomum,amomum. Semina fœniculi,apij,cari,ameos,dauci, cumini, ſeſeleos, cardui benedicti, lini, fœnigræci, aniſi, anethi, papaueris, portulacæ, lactucæ, cichorij, pſyllij, milij vtriuſque, & cætera ſemina parua nec intus nec foris mundantur à pharmacopola, ſed vel trita vel integra vſurpantur. Ex magnis item cicer,faba,lupinus,eruum, vicia,ſemen agni (manibus confricandum,vt depoſita canicie nigreſcat)hippo ſelini,cydoniorum.

Gummi quædam & ſucci ſolidi,& liquores,& reſinæ, terra,foliis,ſcobe,ligno,cortice ſuæ parentis adulterati purgantur liquore idoneo fuſi vel diſſoluti,poſteà colati.

Quorundam ſeminum ſola medulla in compoſitiones recipitur,vt cnici lib.5.ſanit.tuendæ:melonum, cucumeris,cucurbitæ,citruli, & aliorum magnorum. Tamen ſolus cortex rhois eſt vſui,vt multarum radicum,apij, eleoſelini,fœniculi, rhaphani corde lignoſo execto. Semina illa ſole ſiccata tere leuiter in mortario,frica manibus, cerne cribro medullam ſolam tranſmittente, ſi non ſuccedit, forpicibus, vnguibus,dẽtibus,cultello excortica. Semen tamẽ lathyreos,daphnoidis, & alia id genus non pauca vno die inſolata, aut ignita patella parũ aſſata rupto cortice promptè exilit. Amygdalæ,ſtrobili,piſtacia,nuces,aqua frigida per noctem, vel calida parum diu macerantur,aut ignita patella toſta excorticantur.

INSTRVMENTA PHARMACOPOLARVM PRAECIPVA.

Ὅλμος & θυεία Gal.in præparatione theriaces, lib.1.antidotorũ ſæpe: θυΐδιον Damocrati in compoſitione Cyphios,lib.2.antid.Gal.eſt mortarium ſeu pila.Ea autem eſt lignea,terrea,lapidea,marmorea, eburnea,vitrea,aurea,argentea,ferrea,plumbea,ſtannea,ærea,multiplex, & ex quauis materia:magna eſt pila,vel parua,vel mediocris. Ex eadem materia eſſe poſſunt ὕπεροι,id eſt,piſtilli,& in vſus eoſdem ὀχλοί, id eſt, vectes,vt in pręparatione theriaces Galenus,& magnitudine

tudine proportioni pilarum respondent. Et suæ materiæ ferè applicantur lignei pilæ ligneæ, ferrei ferreę, plũbei plumbeæ: tamen lignei etiam pilæ lapideæ, eburneæ, æreæ in quibusdam terendis, aut frangẽdis, aut deglubendis applicantur. Ferrei autem propè soli mortario æreo hodie seruiunt ob vtriusque duritiem. Ob quam pilas Aegyptias commendat Galenus in præparanda theriaca: quoniam, inquit, cùm durissimæ sint, nihil inter contundendum ex earum substantia in ipsa quæ læuigantur, exteritur. Quapropter etiã hodie margaritas & alia sic dura super lapidem prophyrium terunt, nõ in mortario æreo aut ferreo, vt à quibus multum substantiæ in margaritas trahatur & deradatur. Lapidei, marmorei, vitrei fragiles maximè fuerint, vt & eius generis mortaria, quorum crassities fragilitatem penset.

ὀδοῖδυξ, id est, cochlear paruum, magnum, ad commiscendum, subigendum in mortario, vt in theriaces compositione, & ad eximẽdum trita, vt mox ex Critone disces. Crito pilam in qua teruntur medicamẽta, pelle tegit duplici in medio forata, quãtum pistillo terenti, & hoc ablato, manui & cochleari satis pateat ad eximenda quæ trita sunt, vt incernantur. Altera illi ex superna parte iniecta, quę foramen habeat minus, quantum scilicet soli pistillo satisfaciat. Hæc autem tollitur, vbi tenuissima medicamenti portio in puluisculum soluta subsistit. Item quod cretũ est tegatur, donec motus eius constiterit, tũc cribrum aperi. Quam consuetudinem hodie vellẽ in vsu nostris esse, præsertim cùm pretiosiora terunt. *In fine lib. 1. antidot.*

Sint autem tam pilæ quàm pistilli & vectes puri exactè, & nihil æruginis habentes, cùm ferrei sunt, vel ærei, vel argentei. In pilis per pistillos quassantur, teruntur, molliuntur, subiguntur, miscentur, ducuntur materiæ medicæ ad varias compositiones. Quædam molis etiam exiguis sinapi & segetum modo teruntur quibusdam locis.

Diabesasa stanneo vase reponi vult Heras, lib. 8. comp. ph. part. Theriacam verò non ligneo, sed pretioso aliquo vase vult seruari lib. antidot.

Medicamentum stomachicum vase corneo reponitur, lib. 8. comp. ph. part. Terebinthina vase ex ferro albo aut vesica sicca meliùs seruatur, quàm ligneo, lapideo, vitreo, terreo duro etiam seruatur.

κίσκιν☉

De his paulò antè.

κόσκινον & κοσκίνιον ἰατρικὸν, id eſt, cribrum medicum, Gal.lib.6. cõp.ph.part.σάκκος etiam & σακκίον, id eſt,ſaccus Medicis, & hodie vulgo Gallorum dicitur, vti & Hebræis: vnde κοσκινίζειν,id eſt, cribrare, & σακκίζειν.lib.9. comp.ph. part. Cribrum eſt ſetaceum, ſtamineum, vt nobis dicitur, ex pilis caprarum,lineum,ſericum,ex ea ſcilicet panni ſerici ſpecie,quam tafetum vocamus: & ex his quædam rara, alia denſa,alia amborum media.Item quædam parua,alia magna, alia mediocria.

Τὸ ὑγρὸν ὀθονίῳ διηθίσαμεν. li.4.ſanit.tuend.id eſt, humidũ linteo percolamus.

Vaſa oris latioris & anguſtioris permulta ſunt neceſſaria ad continendum, macerandum, infundendum, coquendum, aſſandum, vrendum,reponendum,cacabi,lebetes, pelues,patellæ, frixoria,hydriæ,pocula,& hęc lignea,lapidea,marmorea,ex alabaſtro, achate, terrea ſolùm vel etiam plumbata ſeu vitrata,ſtannea, ferrea alba,ærea rubra,ærea flaua,ærea ſtannata, argentea,aurea. Vaſa tamen è ſtanno & argento parum purgato vitanda, quia illud plumbi miſtura adulteratum eſt, hoc citò ducit æruginem,Gal.lib.antid.

Et in his quædam vtrinque anſata, alia ſine anſis, alia vnicam anſam nacta,alia item caudata à manubrio his vocantur, alia ſine cauda,alia deniq; magna,alia parua,alia mediocria.

Inter terrea vaſa ſunt optima Valentina ex Hiſpania, pocula intus candore, nitore,læuore alabaſtritis proxima,foris pictura nitenti mirè variegata,conſeruis,ſyrupis deſtinata.

Præter hæc ἀγγεῖον δίπλουν lib.1.antid. quod ibidem paulò pòſt vocat τὸ ἐνεστηκὸς ἀγγεῖον τῷ ὕδατι:in methodo autem vocat δίπλωμα,nos ad verbum vas duplex,vulgus balneum Mariæ cuiuſdam chymiſtidis,magni vſus ne frigida calore perdantur,aut pretioſa vrantur, vireſque eorum vaneſcant,quia calorem per vas aqua calida plenum & igni ſuperpoſitum recipit. Lebetes prædicti præcipuè ærei ſtannati ad medicamenta coquenda fornaci exemptili incenſos carbones habenti imponuntur, rudiculis (quæ σπάθαι Galeno dicuntur lib.1.cõp.ph.g.vulgò ſpatulæ) nunc ligneis, frequentiùs ferreis magnitudine variis mouentur ac miſcentur.Sic lebetem ſtanno inductum coquendo oleo Sicyonio adhibet Dioſc.

Pyxides medicamẽtis ſiccis ſeruandis ſimplicibus & compoſitis

positis ferè sunt addictæ, & hæ sunt vitreæ, terreæ, plurimum ligneæ ex trunco solido tornatæ & cauatæ, vel asſiculis coagmentatæ, sed illæ semper rotundæ: hæ verò nunc rotundæ, nunc quadrangulæ, nunc etiam quadratæ, nunc ouales, nunc ex rectis lateribus in extremo rotũdantur: at verò ambæ tam tornatæ scilicet quàm futiles magnitudine plurimũ variant. Pyxide lignea pulueres quosdam reponit Gal.lib.6. cõp.ph.p. Sub abaco supputatorio multæ cõduntur arculæ exemptiles, seminum multorum & aliorũ velut loculamenta.

Sunt & stateres magnitudine varia plurimi, & mensuræ, & pondera, capacitate & grauitate multũ variantia, ac etiam forma inter se differentia, de quibus posteà.

In marmor seu lapidem durisſimum alium, penidia & saccharum rosatum effusa paulatim concrescunt. In porphyrio lapide seu squama maris, vt vocant, seu vitro, margaritas & lapides pretiosos ducendo paulatim comminuunt. λοπὰς ἐρύθρον χαλκοῦ, id est, patella æris rubri, in qua Aeschrion cancros vrebat ad morsus canum rabidorum. Cuminum frigit in vase fictili, quod quàm optimè sit coctum in camino. Quæ enim exactè penitusq; cocta non sunt, hæc lutosa potius quàm figulina sunt, & qualitatum suarum nonnihil medicamento imprimunt. *Lib.11.simpl.* *Lib.4.sanit. tuendæ.*

DE PONDERIBVS ET MENSVris, quæ Galeno præcipue, & ætatis nostræ Medicis in vsu sunt frequentiore.

Edicamẽta ferè sunt sicca, aut liquida: illa magis pondere, hæc potius mensuris metimur. Tam pondera verò quàm mensuræ, quamuis propè sunt infinitæ, etiam hodie pro diuersitate regionum & consuetudine vtentium, tamen in ordinem ac numerum referre conabimur. Primum autem pondera quanta poterimus maxima breuitate & perspicuitate explicabimus, quòd horũ frequentior est vsus in medicamentis conficiendis: ad mensuras posteà transibimus. Quoniam autem medici ferè Attica obseruatione vtuntur, vt lib.21.cap.vltimo ait Plinius, non alienum à re proposita fuerit, põdera primum Attica enarrare, & à minimis ad maxima per media ceu per gradus quosdam procedere.

Λεπτὸν, id eſt minutia omnium minimum & indiuiſibile.

Χαλκοῦς, id eſt æreolus vel æreolum, pēdit ſeptē minutias.

ὀβολὸς, æreola ſex. ἡμιώβολον. i. ſemiobolus, æreola tria.

Γράμμα, id eſt, ſcriptulum, obolos duos.

Δραχμὴ, ſcriptula tria, ſeu obolos ſex.

Μνᾶ, Latinis Mina, drachmas centum, ſeu vncias duodecim cum dimidia Hæc autem eſt mina maior ſeu Solonis, quem Plutarchus pondera & menſuras auxiſſe ſcribit, cùm mina vetus & minor nunc abolita, eſſet tantum drachmarū quinque & ſeptuaginta.

ἡμιμναῖα, id eſt ſemimina, drachmas quinquaginta.

Τάλαντον, talentum, paruum quidem, minas ſexaginta : magnum verò, minas octoginta, ſeu libras octoginta tres & vncias quatuor. Nam mina Attica drachmis quatuor eſt grauior quàm libra Romana, licet Plinius μνᾶν Græcorum medicorum ferè libram verterit : quæ quatuor drachmæ octuagies collectæ libras tres & vncias quatuor complent. Hocq; modo eſt proportio ſeſquitertia, vt inter minam magnā & paruam, ſic inter talentum magnum & paruum, vtrunque vſitatum Græcis. Romani verò talentum non habuerunt. Cùm autem Comici & Virgilius talenti vtriuſque meminerunt, Græcos, à quibus ſua ſumpſerunt, imitantur, vt etiam Liuius ex Polybio locum vertens, & Feſtus & Gellius : talentum autem Atticum minus hi intellexerunt.

ἡμιτάλαντον, id eſt dimidium talentum.

Διτάλαντον, id eſt, duo talenta. Τριτάλαντον, id eſt, tria talenta. Cùm item Latini dicunt, talentum eſſe ſex milium denariorum, per denarios drachmas Atticas (quarum ſex milia Athenienſibus talentum complent) intelligunt.

Hæc verò pondera Athenienſibus etiam nummorum genera fuerunt, quæ ſi iuſti erant ponderis, prædicta pondera æquabant. Nullum enim ferè ponderis genus tam Græcis quàm Latinis fuit, quo non etiam numiſma, vel ſumma quædam rei nummariæ ſignificaretur : ſed γράμματα, id eſt ſcriptula pōderis tantū, non etiam rei nummariæ Athenienſibus rationē habuiſſe videntur. Hæc ordine cōpoſitorio recenſuimus : reſoluere contrà & diuidere poteſt, qui volet à ſummo talēto per media alia ad ipſum vſq; λεπτὸν indiuiſibile deſcendendo, quē nos ordinē iam in ponderibus medicis ſequemur.

μνᾶ

μνᾶ ἰατρικὴ, mina medica vncias continet ſexdecim, vt docet Dioſc. aut quiſquis ille fuit, libro de ponderibus, & Gal. lib. 2. comp. ph. gen. in emplaſtro Heræ, & emplaſtro quarto Andromachi: ſeu drachmas centum & viginti octo, lib. 4. eiuſdem in emplaſtro Philoxeni medici, & lib. 1. c. ph. g. Mna quibuſdam videtur continere vncias viginti, aliis ſexdecim.

Alia eſt mina maior vnciarum viginti, ſeu drachmarum centum ſexaginta, & hanc quidam Alexandrinam dicunt, ac ex emplaſtro Moſchionis, & ex emplaſtris albis & viridibus Andromachi, lib. 1. & 2. comp. ph. gen. In vſu fuiſſe medicorum apparet, præſertim eorum qui medicinam Alexandriæ exercuerunt. Vti Attica, quæ vnciarum eſt duodecim & dimidiæ, ſeu drachmarum centum in vſu magis fuit medicis, qui vel in Græcia egerũt, vel antè ſcripſerunt, quàm res Romana floreret. Medica verò (quæ eſt vnciarum ſexdecim, ſeu denariorum centum 12. ſeu drachmarum Atticarum centum viginti octo) medicis Romæ agentibus, vel in Græcia, ſed Romanas res iam florentes cognoſcentibus.

λίτρα, id eſt, libra medica, tam menſuralis quàm ponderalis, qua medici Græci pariter ac Latini vtuntur in ſuis compoſitionibus, eſtq; vnciarum duodecim, ſeu drachmarum ſex & nonaginta, Gal. lib. 4. ſanit. tuendæ, & in compoſitionibus pharmacorum paſsim, & Dioſc. Sed negotiatoria eſt vnciarum ſexdecim, non vtenda in compoſitionibus veterum. Libram & vnciam vnà cum imperio Romano Græci accepiſſe videntur, hiſq; vocibus parum, vt apparet, corruptis vtuntur, ſcribentes λίτρα, id eſt libra, & οὐγγία, id eſt, vncia, idem omnino pondus ſignificantes quod Romani. Nam λίτρα ξέστης, οὐγγία nomina ſunt Romana.

Lib. 3. c. ph. g. *Vt li. 1. c. ph. g.* *Lib. 1. c. ph. g.* *Ibidem.*

ἡμιλίτριον Galeno pendit drachmas octo & quadraginta: Selibra dicitur Liuio & Celſo: etiam libræ ſemis dicitur Celſo & Scribonio.

Pondo per ſe ſeu abſque alio pondere ſcriptum, eſt libra, ſed cum alio ponderis vocabulo, id ſignificat quod Græcis σταθμῷ & ὁλκῇ, hoc eſt, pondere, vt pondo libra, pondo vncia, vt à libra & vncia menſurali ſeparetur, cui μέτρῳ, id eſt, menſura, eadem ratione Græci addunt, vt à ponderali ſeparent. Romani tamen vſu eius frequentiore, etiam his ponderibus, quæ ambigua non ſunt, pondo addiderunt, vt pondo

x 2 denarii

denarii duo, tres, quatuor in Celſo. Idemq; & Scribonius, pondo ſemis, pro ſelibra ſcribunt aliquando.

Dupondius, & duapondo, & trepondo, vt bilibris, trilibris, ſed etiam quadrilibris. Pondo dua etiam Scribonius aliquoties ſcripſit. Centum pondium item, & centũ pondo, & centena pondo, pro maſſa ferrea aut plumbea centum librarum.

Libræ partes ſunt: Vncia, pars eius duodecima. Sextans, id eſt, ſexta eius pars, ſcilicet vnciæ duæ, vnde à Galeno ἕκτον τῆς λίτρας dicitur, vt Quadrans, id eſt, tres vnciæ τέταρτον λίτρας: & Triens, id eſt, vnciæ quatuor, τὸ τρίτον τῆς λίτρας, τουτ' ἔστιν οὐγγίαι δ. Gal. lib. 5. comp. phar. gen. Quincunx, quinque vnciæ. Semis ſeu ſelibra, ſex. Septunx, ſeptem. Bes, octo. Dodrans, nouem. Dextans, decem. Deunx, vndecim. nomina Celſo, Scribonio, Columellæ frequentiſsima, & Latinis medicis vſurpanda.

οὐγγία, vncia, drachmis Atticis octo, ſeu denariis Romanis ſeptem conſtat, Græcis & Latinis eaq; ponderalis, Gal. lib. 6. comp. ph. part. & libro 4. ſanit. tuendæ: vbi libræ vnius partem tertiam, id eſt, vncias quatuor dicit æquare drachmas triginta duas, & alibi ſæpe in compoſitionibus medicamentorum particulariũ & generalium. Libro autẽ octauo comp. ph. part. in hiera Themiſonis vnciæ tribuit drachmas argenteas octo, vel ſeptem & ſemiſſem. Ibidem drachmam in Andromacho & Aſclepiade pro drachma argẽtea accipiendam cenſet, vt recentiores medici propè omnes ætate ſua nominare ſolebãt, & drachmam appellare, quod Romani δηνάριον, id eſt, denarium vocabant: ſed quid inter drachmæ & denarii pondus re vera interſit, paulò pòſt dicemus. Tamen qui vnciæ drachmas tantum ſeptẽ tribuunt, per eas denarios intelligunt. Qui ſeptem drachmas & dimidiam, hi drachmam leuiorem denario aduertiſſe videntur, non tamen exactè differentiam expreſsiſſe, quam ſunt aſſecuti, qui vnciæ tribuunt drachmas octo, non autẽ denarios octo. Multò minus drachmas nouem cum fæce Arabica, ſua ſe opaca craſsitie etiam nunc tegente. ἡμιούγγιον ſemuncia, id eſt, vnciæ medietas. Seſcuncia Celſo, id eſt vncia vna & dimidia. Vnciæ partes præter dictã ſemunciã ſunt Duella ſeu binæ ſextulæ. i. ſcriptula octo, vnciæ pars tertia. Nam vncia pendit ſcriptula. 24.

Sicilicus vel Sicilicũ, quaſi ſemũciam ſecans, vt feſto Pompeio

peio videtur, pars vnciæ quarta, nam drachmas duas valet.

Sextula est sexta pars vnciæ, id est, scriptula quatuor, quæ sexies iuncta complent scriptula 24. seu drachmas octo, seu vnciam. Tamen Ruellius ætatis nostræ doctissimus medicus ἑξάγιον in Actuario vertit sextulam in aurea antidoto Alexandri, quo loco eius antidoti scriptores barbari habent omnes drachmam. Excusatur autem Ruellius vicinitate grauitatis, quæ sextulæ est cum drachma, quam vnico scriptulo superat, vt in drachma pòst & denario dicemus. Illa autem partium vnciæ nomina Volusio & Fannio in ponderibus, & Balbo de agrimensoria ad Celsum sunt vsurpata, & Ruellio in Actuario, cæteris medicis non appellata.

Drachma denique est vnciæ pars octaua, vt denarius septima: de quibus dicere, tempestiuum est. Ne Nicolao Salernitæ credas, vnciæ drachmas nouem tribuēti nulla veterum autoritate, cui & Seruitor nescio quis scriptor triobolaris subscribit: hosq; duces magna nostrorum pharmacopœorum natio sequitur, nulla ratione alia, quàm quòd ab illis est hoc scriptum, nulla aut ratione aut scriptorum veterum autoritate sese tuentibus. In his tamen qui sunt humaniores, & iudicio meliore Græcorum placitum sequuntur. Quot enim drachmas Mesues vnciæ dederit, probari nequit. Δραχμὴ drachma Attica Atheniensibus, & denarius Romanus nummus erat argēteus, & ab eo pondus eiusdem cum suo vtrunque nummo grauitatis: quia tamen vnciam Græcis & Latinis æqualem drachmæ octo complent, denarii verò tantum septē, denarius est paulò, scilicet vna septima, grauior quàm drachma. Vnde libra ponderalis Celso, Plinio, Scribonio est denariorū quatuor & octoginta. Nam libra est vnciarū duodecim, in quarum singulis sunt denarii septem, qui duodecies sumpti complent quatuor & octoginta denarios. Eadē libra Græcis est drachmarū sex & nonaginta: Libra enim vnciarum est etiã illis duodecim, in quibus singulis drachmæ octo, quæ duodecies iunctæ efficiunt drachmas sex & nonaginta. Cùm igitur paulò grauior denarius esset, quàm drachma Attica, pondus autem vel numisma Græci interpretes non haberent, quod exactè denario Romano responderet, Latina in Græcum sermonē versuri, per id quod proximū esset, ac non multò leuius, drachmam scilicet pro denario reddiderunt, vt

Lib. 4. sanit. tuendæ.

Plutarchus, Galenus in Scribonii medicamentis compositis, quæ citat lib. de compositione pharmacorum. Contrà Latini dum Græca verterunt, pro drachma Attica denariū tam pondus quàm numisma verterunt, quia pars vnciæ octaua apud Romanos nomine proprio caret (nisi cum Balbo & Latinis multis drachmam quoque Græcorum more appelles) vt Aulus Gellius, Festus, Liuius libro ab vrbe condita 44. Polybii locum recensens. Sic drachma Attica denarii argentei habere pondus dicitur Plinio lib.21. cap. vltimo, & alibi, quoties medica transfert, pro drachma denarium vertit. Nec mirum est id eum fecisse in ponderibus minimum diuersis drachma & denario, cùm μνᾶν Atticam (quæ vnciarum est duodecim & dimidiæ, seu drachmarum centum) verterit libram, quæ vnciarum est tantum duodecim seu drachmarum est tantùm sex & nonaginta: drachmis scilicet quatuor leuior, quàm mina: & vnciis quatuor leuior quàm mina Alexandrina. Hæc enim differentia illis visa est parui esse momenti, nisi si qua essent validis admodum viribus. Non habet igitur drachma Attica denarii pondus, neque libra minam æquat. Quoties verò Romana tractat Plinius, aut denario vtitur, aut drachma pro pondere denarii: vt cùm ait, è libra denarios quatuor & octoginta signari: tot enim surgunt denarii vnciarum duodecim, seu libræ vnius. In mina autem Attica denarii sunt propè octo & octoginta, siue drachmæ centum. In aliis duabus minis medica, quæ vnciarum est sexdecim: & Alexandrina, quæ vnciarum est viginti, numerus maior denariorum & drachmarum. Et Liuius lib. 44. ab vrbe condita drachmas quatuor Atticas dicit trium ferè denariorum pondus habere. Nam tres denarii faciunt tres Atticas drachmas, & prætereà tres septimas vnius denarii, non tamen quatuor drachmas integras efficiunt: ob id Liuius rectè addidit ferè. Quòd si vnciæ tribuas tantùm drachmas septē (quod Galenus quosdam facere scripsit, vt antè diximus) pro denario tunc est accipienda drachma, cùm drachmarum octo pondus idem faciat, quod septem denarii: hocq; modo denarius drachmam explet, & prætereà partem drachmæ septimam. Nec audiendus est hoc loco Cleopatras, dicens, Italicum δηνάριον habet drachmam vnam, si exactum id velit: nec Scribonius Largus,

Largus, qui in prefatione ait, eque denarios quatuor & octoginta esse in libra Romana, quot drachme sunt in libra Græcorum, nisi drachmam pro denario vsurpet. Sic enim vnciæ dabit tantùm drachmas septem, vt denarios septẽ alii omnes dederunt. Quam drachmæ & denarii differentiam cùm nouisset Celsus, nec obolorum (qui sex drachmam complent) voce Greca vti vellet, vnciam in septem denarios drachmarum octo vice diuisit, quorum denariorum singulos in partes sex diuisit, que obolis sex, in quos drachmam Greci diuiserant, respóderent. Has verò partes vocauit sextantes omniũ primus & solus, quorum singuli singulis drachmarum obolis sunt paulò grauiores, tum quia ipsi sex diuidunt denariũ pondus drachma in sex obolos diuisa grauius. Quibus denarii sextantibus & eadẽ ratione quadrantibus & trientibus denarii aut libre quãdo vtatur Celsus, lectori coniectandũ ex simplicium viribus, affectus natura & egri & medicamenti componendi format. Drachma igitur Attica pars est octaua vncie Grece & etiam Romane, aut si paulò leuior est, ita vt drachme octo denarios septem non expleant, id authores non curarunt. Lib. 5. cap. 17.

Δραχμὴ etiam ὁλκὴ dicitur lib. 8. comp. ph. p. quãuis propriè ὁλκὴ sit pondus, vnde ὁλκὴ δραχμῆς, id est, pondus drachmæ lib. 8. c. ph. part. in hiera Themisonis, & alibi sæpe. ἡμιδράχμον, Gal. lib. 4. comp. ph. gen. διδράχμον, τριδράχμον, τετραδράχμον. i. duæ, tres, quatuor drachme Grecis in vsu sunt.

Drachmæ partes sunt, γράμμα Aëtio, Alexandro, Aretæo, Moschioni Grecis iunioribus vsurpatum, (nam veteres διώβολον vel ὀβολοὶ δύο eius loco dicebãt) scriptulum ad verbum rectè dixeris: scrupulus tamen aut scrupulum dicitur Celso, Plinio, Columellæ, & recentioribus Medicis: Martiali quoque, nisi in his scriptulũ legas. Drachma autem habet grammata, id est, scriptula tria: Simplium scriptuli dimidium quidam ratiocinatores vocant.

ὀβολὸς obolus Plinio vsurpatus est dimidium scriptuli seu sexta drachmæ pars: nam oboli sex, drachmam constituunt: & oboli duo, scriptulum vnum.

ἡμιώβολον vel ἡμιωβόλιον Andromachus apud Gal. libro 7. comp. ph. part. pro obolo dimidio. διώβολον vel ὀβολοὶ δύο. τριώβολον, τετρώβολον Soranus & Zoilus vsurpant apud Galenum

lenum lib. 1.3.comp.ph.part. δυωβολιαῖος τροχίσκος,id eſt, diobolaris,& τριωβολιαῖος,id eſt, triobolaris pōdere,libro 7. comp.ph. part. His enim nominibus veteres Græci ſunt vſi.

θερμὸς, id eſt, lupini ſemen, eſt drachmæ pars nona: nam drachma pendit nouem lupinos. κεράτιον, id eſt, ſiliqua,eſt dimidium lupini, Actuario cum vulgo καῤῥουβία dicitur. Semen autem eius vt lupini, lentis, orobi, ciceris, fabæ, non tota ſiliqua intelligitur:& id mediocre non enorme & habitius, neque ſtrigoſum & emaciatum, qualia hordei aut tritici grana viginti ſcrupulo etiam hodie damus, aurifabrorum grana omnino immutabilia, hisq; omnino æqualia appenſuri, vt ponderum fundamentum nobis certius ſit quàm Atticis in ſuo λέπτῳ, Græcis in ſuo κερατίῳ, vel chalco, vel lentis ſemine.

χάλκος chalcus Plinio dicitur,aliis æreolus vel æreolum, eſt dimidiũ ſiliquæ: nam ſiliqua pendit duos chalcos: chalcus autem grana lentis quatuor,quæ minimũ pondus faciunt, vt hodie grana tritici vel hordei: ſed cùm grana hæc pondere plurimùm varient,ob variam magnitudinē,denſitatem, raritatem,humiditatem,ſiccitatē,eligenda ſunt(vt diximus)mediocria, aut illorum loco grana aurifabrorum immutabilia. Alii chalcum oboli partem octauam faciunt, alii decimam, Attici ſextam,vt prius dictum eſt. δίχαλκον,id eſt,duo æreola Dioſc.in cucumere agreſti. Drachma igitur continet ſcriptula tria,obolos ſex,lupinos nouem,ſiliquas octodecim,chalcos ſex & triginta:ſecundum alios,octo & quadraginta.

Denarii partes ſunt,Victoriatus,nummus argēteus victoriæ nota ſignatus,dictus aliter Quinarius. Nam denarius decem aſſes ſiue libras primò valebat(vnde illi nomen)eius autem dimidium victoriatus aſſes quinque: quia denarius in duos victoriatos diuiditur. Poſtea denarius fuit libræ pars octogeſimaquarta: nam ex libra denarii octogintaquatuor ſignabantur, Plin. Victoriato autem pondere vtitur Scribonius.Celſus paſsim lib.5.cap.18.dicere maluit ſemis denarii, vt p. ✗. S. vel ſemis,id eſt, pondus denarii dimidii, & alibi p.1. ✗. & ſemis, id eſt pondus denarii vnius & dimidii. Galenus victoriatum Scribonii aliquando in duos obolos, id eſt,ſcriptulum vnum,rectius & frequentius in τριώβολον vertit,cùm Scribonii compoſitiones deſcribit. Denarii vt libræ

ſunt

ſunt ſextãs quoque, quadrans, triens, de quibus antè diximus.

NOTAE PONDERVM ROMANORVM
ex Voluſio, Probo, Celſo, Scribonio.

₰. libra. ₰₰. libræ duæ ſeu dupondium. S. ſemis. v. ſeptunx. —ς— bes. S—— dodrans. S —— —— dextans. S——— deunx. ——— triens. ——— quadrans. —— ſextans. —— vncia. ⸗ ſeſcuncia. ⸗ ſemuncia. ⸗ vel 6 binæ ſextulæ. ↄ ſicilicus. ⸗ ſextula. ⸗ ſcriptulum. ✕ vel ⸗ denarius. V victoriatus. z ſextans denarii & libræ apud Celſum. —÷— ſeſcuncia, ſeu quarta pars ſemiſsis. —— · drachmæ ſex ſeu octaua pars ſemiſsis in Scribonio leguntur. 3. drachma vna.

NOTE PONDERVM GRAECO-
rum & Atticorum.

μ μνᾶς. λι. vel Ⲭ, vel ⸗ λίτρας. 50 οὐγγίας. L δραχμῆς. ⸗ ὁλκῆς, id eſt, drachmæ. γρ γράμματος. —. ὀβολοῦ, :—: δυοῖν ὀβολοῖν. κε κεράτιον. ⸗ χαλκοῦ. S˘ ἡμίσεος, quæ duabus his velut accentuum lineolis differt à nota numeri nonagenarii.

In his ponderum tam Romanorum quàm Gręcorum notis ferè exprimuntur primæ ponderis literę. In Romanis verò lineę ſemiſsi adiunctę vnciarum numerum deſignant vltra ſemiſſem ſeu ſex vncias. Reliquarum Romanarum notarum ratio eſt difficilior, & cur Gręci per λ obliquum L drachmam figurant, cùm ęquius fuiſſet ad aliarum notarum imitationem δρ. id eſt, δ cum ρ, quę duę ſunt primę huius ponderis literę: item in obolo, οβ.

Mina Attica, quę eſt vnciarum 16. Auicēnas, Serapio, Meſues vti quibuſdã putantur, aliis Alexandrina, quę eſt vnc. 20.

Vulgus medicorum iniquius pondera hodie notat, pręterquàm lib. libram: & ∋, id eſt, ſcriptulum, quòd notam Romanam licet ratione mihi incóperta ſcriptã imitetur, vt ʒ drachmam: at ℥ vel ℥ vnciam cur ſignificet, nõ video. Iuſtius mea ſententia fuerit, ne notarum ʒ & ℥ affinitate amplius peccetur magno mortalium incommodo, drachmam & vnciã primis ſuis literis ſcribere ſic, dr, & vnc. quod in menſuris vulgaribus rectè fecerunt, M, pro manipulo, & P, pro pugillo

ſcribentes. Faba Græca pendit duos obolos:eius meminit Gal.libr.7.cóp.ph.p.in arteriace 14. Andromachi,catapotio fabæ magnitudine ibidem. Faba Alexandrina drach.vnam & dimidiam. Nucis iuglandis magnitudo ſiliquas ſeptuaginta duas pendit. Nux Pontica ſiliquas octodecim. Alia numero metimur,vt pruna,ficus,piper album,lib.7.ph.p.in arteriacis (quod aliàs obolis, aliàs vnciis metitur.) Multa præterea metimur quãtitate diſcreta ſeu numero, vt ficus,poma, myxa,zizipha,myrobalanos, tamar Indos, nucleis ſeu ſeminibus horum maioribus ferè exemptis,vbi ſcilicet ad viuum componendi ratio exigitur. Eſt tamen quando cum nucleis numerantur,vbi penduntur,vel etiam menſurantur.

MEnſuræ Romanis & Græcis duplices fuerunt, liquidorũ ſcilicet & aridorũ. Liquidorũ primo dicemus.

Κουλεὸς Ionicè pro κολεὸς culeus,menſurarũ capaciſsimus, amphoras viginti capit, ſeu libras mẽſurales mille & ſexcentas,Plin.lib.14.cap.4.& Fannius lib. de ponderibus. Amphora vrnas duas Columellæ, lib.12.cap. 20. ſeu libras octoginta : olim etiam quadrantal dicebatur, quòd vas erat quadratum,pedis menſura in longum & latum. Vrna congios quatuor,ſeu libras quadraginta.

Congius ſextarios ſex Romanos,lib.6.comp.ph.p. ſeu libras decem.

Sextarius quia eſt congii ſexta pars, dictus capit heminas duas ſeu libram & beſſem, id eſt,octo vncias viginti menſurales,non ponderales:niſi liquorem quem metiris,vt mel grauiſsimũ,oleum leuiſsimum, vinum(præſertim fuluum:nam nigrum craſsius & grauius) medium expreſſeris, & ſic tot ſextarii ſunt explicandi, quot ſunt res metiendæ. ξέστου, id eſt,ſextarii,neq; menſura neq; nomen erat apud Atheniẽſes, quo tẽpore ſcripſit Heras Medicus:nunc ex quo Romani orbi imperare cœperũt,nomen ξέστου id eſt,ſextarii apud omnes qui Græca lingua vtuntur,extitit:ipſa verò mẽſura Romanæ æqualis non eſt: nam alii aliam ſextarii menſuram vſurpant. Apud Romanos ſextarius libram vnam & ſemiſſem,& ſextam illius partẽ pendit,vt omnes ſimul iunctæ ſint vnciæ viginti, quas plurimùm cornibus metiũtur inciſis extrinſecus lineis quibuſdam orbicularibus.Nonnulli falsò ſunt opinati,

Lib.1.c.ph.g.

ſextar

ſextarium Romanum octodecim menſuralibus vnciis valere, Galenus. Sextario Italico ſeu Romano proximus eſt chus Atticus, vt cadus Atticus, amphoræ Atticæ.

Vt as & libra vncias duodecim continet, dictis in libra nominibus appellatas: ſic ſextarius cyathos duodecim nominibus iiſdem vocatos capit: vnde ſextarii bes, id eſt, cyathi octo apud Largum compoſitione 116. & ſextarius falerni Martiali, id eſt, cyathi duo: & ſeni ſextãtes vini, id eſt, cyathi duodecim, ſeu ſextarius vnus Suetonio in Auguſto: quadrans vini Celſo in curatione quartanæ, & Martiali, id eſt, cyathi tres. Eidẽ triens, id eſt, cyathi quatuor, ac etiã Propertio & Iuuenali. Martiali itẽ quincũx, id eſt, cyathi quinq;: ſeptunx ſeptẽ, bes octo, deunx vndecim. Pro ſemiſſe verò hemina, ſeu ſex cyathi, vt dodrans pro nouem cyathis, dextans pro decem.

Hemina quartarios duos capit ſeu vncias decẽ: dicta quòd ſit ἥμισυ, id eſt, dimidium ſextarii, authore Feſto. Vox tamen Romana & menſura eſt: κοτύλη autem (quam Linacer & alii propè omnes heminã reddunt) Galeno & Plutarcho vſurpatur, & Andromacho quanuis Romæ agenti (quod Galenus miratur) & Catoni Romano ſcriptori: huicq; diuerſa eſt ab hemina. Prioribus verò κοτύλη Attica menſura vncias nouem libræ Romanæ capit. Eamq; menſuram in pharmacis, priuſquàm res Romanorum creuiſſent, ſcriptis, κοτύλην capere coniectauit Galenus. Videtur & Heras cùm κοτύλην ſcribit, ſextarii dimidium indicare: an verò vncias nouem ex librali cornu vel decem innuat, etiam ignoratur: licet nonnulli eam ſexdecim vncias, & διμοῖρον, id eſt, duas eius partes habere ſtatuant: ſed alibi κοτύλην cum libra Romana æquauit, κοτύλαι ἰταλικαὶ, ἃς δὴ καὶ λίτρας ὀνομάζουσι. *Ibidem.* *Lib. 4. ſanit. tuend.*

Quartarius acetabula duo capit ſeu vnc. 5. dictus quia eſt pars ſextarii quarta.

ὀξύβαφος vel ὀξύβαφον, id eſt acetabulũ, ſeſquicyathum capit, ſeu vncias duas & dimidiã, ab aceto dictũ, quod ad ciborũ intinctus capiebat. Idẽ κοτύλης τέταρτον, id eſt, cotylæ, ſex cyathos capiẽtis quarta pars, lib. 1. cõp. ph. part. dici Apollonio, & lib. 2. comp. ph. gen. Serapioni, quibuſdam videtur. Scribit verò Galenus libro 9. comp. ph. part. in ſplenico Chryſermi, δαύκου σπέρματος ὀξύβαφον ὅ ἐστὶ 50. α, id eſt, quòd eſt vncia vna, niſi mendũ ſit: aut oxybaphon minorẽ faciat menſurã.

κύαθος

κύαθος sescunciam capit & drachmam & scriptulum, seu cochlearia magna 4. (quæ & ligulæ dicuntur à cauitate simili linguæ contractæ) estq; sextarij pars 12.

μυστρὸν est κοχλιάριον magnum, capit drachmas tres & scriptulum vnũ, datur diacydonion mediocris mystri modo, in fine lib. 6. sanit. tuendæ.

Cochlearij parui pleni mẽsura in paruis corporibus: maximi, in maximis: in mediis, ad portionem datur diatrion pipereon, lib. 4. sanit. tuendæ.

Li. 7. method. Hieræ picræ siccæ modus maximus est duorum magnorum cochlearium cum aquæ temperatæ cyathis tribus: minimus parui vnius cochlearis: mediocris est duorum paruorum cochlearium. Quæ loca & alia passim planè declarant saltem tres fuisse cochlearis differentias.

Quæ pondera, quibus mensuris, quorum liquidorum vel aridorum respondeant, Paulus in fine docet abundè.

Quanuis enim libra sit & vncia mensuralis, id est, mensura molem decernens: & ponderalis, id est, rei grauitatem pondere declarans, Galeno lib. 1. 2. & 3. & sequentibus comp. ph. gen. & illa vncias duodecim lineis circularibus in mensura cornea extrinsecus descriptis signatas semper capiat, hęc vncias duodecim semper pendat: tamen rarò libra ponderalis mensurali respondet: & contrà, ob varium rerum, quas metimur, pondus in eadem mensura. Quamuis etiam libra frequentiùs mensuralis fuit Romanis, tamen etiam fuit ponderalis seu pondus librale, vt mensura libralis: ob id distinguit Galenus addendo σταθμῷ ponderali, vt μέτρῳ mensurali.

ROMANAE ARIDORVM MENSVRAE.

Modius à modo, id est, mensura dictus, sextarios sexdecim capit, seu libras 26. vncias octo, non autem pendet. Hemodius, eius dimidium. Sesquimodius Varroni vsurpatur. Sextarius capit heminas duas. Schœni & Calami sextarius, Cato cap. 105. Salis & hordei sextarius, Columella lib. 12. cap. 5.

Hemina capit acetabula quatuor seu vncias decem. Iris aridæ contusæ hemina, Cato cap. 107. Hemina salis, Columella lib. 12. cap. 49.

Acetabulum capit sesquicyathũ, seu vncias duas cum dimidia.

midia. Acetabulum melanthij, Cato cap.107. Acetabulum gallæ, ſeminis coriandri, cnicorum, Celſus lib.5.cap.18. Salis acetabulum, Plin.lib.18.cap.7.

Cyathus cochlearia ſeu ligulas quatuor, vel ſeſcunciam, drachmam & ſcriptulum. Cyathus ſeminis, Columella lib.2. cap.11. Gith cyathos tres, picis vnum, Celſus lib. 5.cap. de curatione papularum.

Ligula capit drach.tres & ſcriptulũ, Columellę vſurpatur.

Ergo menſurę liquidorum tantùm Romanis fuerunt, Culeus, Amphora, Vrna, Congius, Quartarius. Aridorum ſolùm Modius, Semimodius, Seſquimodius. Humidorum & ſiccorum indiſcriminatim Sextarius, Hemina, Acetabulum, Cyathus, Ligula. Hæc de menſuris Romanis. Arida autem metimur frumenta, legumina, ſemina alia, ſalem: reliqua vt aromata frequentiùs appendimus quàm metimur: metallica ſolùm appenduntur.

Aridorum quæ metimur pondera maximè variant, ob id omiſimus, ne prolixitate odioſa diſpliceamus.

GRAECAE SEV ATTICAE LIQVIDORUM *& humidorum menſuræ, quibus maximè vtuntur Medici, ob id etiam medicæ vocantur.*

LIQVIDORVM MENSVRAE CVM *olei, vini, mellis pondere cuique menſuræ reſpondente.*

METρητής, ſiue κάδος, ſiue κεράμιον capit choas duodecim, ſeu congios Romanos duodecim, ſeu libras menſurales centum & octo, ἀπὸ τοῦ μετρεῖν, id eſt, à metiẽdo: illud alterum ἀπὸ τοῦ χάδειν, id eſt, capacem eſſe. Sic metreten Dioſcoridis in oleo œnanthino. & κεράμιον eiuſdem in vino hyſſopite, Plinius cadum vertit. Metreten prætereà Italicam in vino ſcillitico, & κεράμιον Italicũ in vino abſinthite Dioſcorides vocat pro amphora Romana, quæ non paulò minor eſt Attica. Cùm autem Atticam amphoram vult ſignificare, vocat ſimpliciter μετρητὴν vel κεράμιον: contrà Latini amphoram Atticam pro metreta dicunt, vt à Romana ſeparent, quæ ipſis abſolutè eſt amphora. Vtraq; Græcorum medicis in vſu

fuit,

fuit, poſtquàm Romani Græciæ imperare cœperunt. Metretes olei pendit libras Romanas nonaginta, vini centum, mellis centum & quinquaginta.

Χοῦς, ſiue χόευς, chus ſeu cógius, ſextarios ſex capit, ſeu cotylas Atticas duodecim, ſeu libras nouem, ἀπὸ τῶ χεῖν, id eſt, à fundendo. Plinio ex Dioſcoride vertitur ſemper congius. Chus olei pendet libras ſeptem cum dimidia: vini autem libras 8. & vncias quatuor: mellis lib. duodecim cum dimidia.

Ξέστης, ſextarius, cotylas duas ſeu librã vnam & dimidiam. Vox à Græcis ex ſextarij nomine corrupta Andromacho, Aſclepiadi, Heræ, Critoni, Dioſcoridi, Galeno, & aliis Græcis, qui ſcripſerunt, poſtquàm imperium Romanum acceperunt, vetuſtioribus Atticis ſcriptoribus incognita. Aceti ſextarij tres Critoni apud Gal. & Galeno ipſi ſæpe pro liquidi menſura in lib. compoſitionum. Sextarius olei pendet vncias quindecim, vini autem libram vnã, vncias quatuor, drachmas quinq;, ſcriptulum vnum: mellis lib. duas, & vnciam vnam.

Κοτύλη quartarios duos, ſeu vncias menſurales nouem, vnde Heras lib. 5. comp. ph. part. Galeni dicit vncias olei Italicas nouem, ſeu cotylen pendere vncias ponderales ſeptem cum dimidia: aceti cotyle Soranus apud Gal. lib. 1. comp. ph. part. Dicitur etiam ἡμίξεστον. et dimidia ſextarij pars Gal. lib. 1. c. ph. g. & τρυβλίον Cleopatræ. Hemina dicitur Romanis & item Græcis, Romanas medicamentorum compoſitiones in ſuam linguam vertentibus, aliàs autem cotyle vtuntur. Cotyle olei pendet vncias ſeptẽ & dimidiã: vini autem vnc. octo, drach. duas, ſcriptula duo: mellis libram vnam & ſemunciam.

Τέταρτον, ſiue ἡμικοτύλιον Dioſcoridi lib. 5. de thymoxhalme, & Apollonius apud Gal. lib. 1. comp. ph. gen. i. quartarius vel ſemicotyle, capit acetabula duo, ſeu vncias quatuor cum dimidia. τέταρτον ξέστου dicitur Damocrati apud Galen. lib. 8. c. ph. part. Pendet olei vncias tres, ſemunciam, & drach. duas: vini autem vnc. 4. drach. vnam, & ſcriptulum vnum: mellis ſelibram, & drach. duas.

ὀξύβαφον id eſt, acetabulum ſeſquicyathum, ſeu vncias duas & drachmas duas, τέταρτον κοτύλης dicitur Serapioni apud Gal. lib. 2. c. ph. gen. & Apollonio lib. 1. ph. part. Pendet olei ſeſcunciam & drach. tres, ſeu drachmas quindecim: vini autem vncias duas, & ſcriptula duo: mellis vncias tres, & drachmam

mam vnam.

Κύαϑος cyathus conchas duas ſeu myſtra quatuor, ſeu chemas quinque, ſeu cochlearia decem ſeu ſeſcunciam. Attici mellis cyathus vnus, aut drachmæ duodecim, Crito lib.5.c. ph. part. Attici mellis cyathus Philippo Medico dicitur apud Gal. libro 4. ph. p. Pendet olei vnc. & drach. duas, ſeu drachmas decem. Pondus olei curæ Medicis precipuæ fuit in emplaſtris: vini autem vnciam vnam, drach. tres, ſiliquas quatuor: mellis vnc. duas, & ſcrip. duo.

Κόγχη myſtra duo, ſeu chemas duas cũ dimidia, ſeu drachmas ſex.

Μύστρον. chemen vnam & quartam eius partem, ſeu cochlearia duo cum dimidio, ſeu drachmas tres. Myſtrum magnum Cleopatræ capit drach. duas cum dimidia & quartã: paruum drach. duas, ſcriptula duo, ſiliquam vnam & vndecimam.

Χήμη cheme, cochlearia duo, ſeu drachmas duas, ſcriptulum vnum, grana quatuor, & quatuor quintas grani, Lithargyri chemen aut drachmas tres, lib.5. comp. pharm. particul. Gal. Crito.

Κοχλιάριον drachmam vnam, ſcriptulum dimidium, grana duo, & duas quintas grani. Cochlear olei pendet Cleopatræ drachmam vnam.

Hæc ponderum minutorum nomina ſunt vſurpanda, ad interpretandam menſurarum capacitatem: & quomodò libræ & vnciæ menſurales non ſolùm ponderales ſunt: ſic hęc pondera minuta poſsis menſuralia facere, vel ſaltem intelligere. Vinum nona parte excedit pondus olei, Galeno, Fannio, & Græcis quibuſdam: vt cotyle olei nouem vncias pendet, cotyle vini decem, quod eſt nona parte eſſe grauius: ſic olei ſextarius octodecim vncias, vini viginti pendet. Mel autem tertia parte vino eſt grauius, ex Fannio, & Dioſcoride, & Galeno, & experientia. Mel autem ſit purum, è fauis deſtillatũ: deſpumatum autem eſt grauius.

MENSVRAE ARIDORVM ATTICAE
Medicis maximè in vſu.

Μέδιμνος, medimnus, capit chœnicas octo & quadraginta, Suidas: ſeu centum & octo libras, ſeu modios ſex, nõ

medicos

medicos quidem, sed georgicos. Medicis tam magna mensura rarior est in vsu.

χοῖνιξ cotylas tres, vel sesquisextarium, seu libras duas & quadrantem, id est, vncias tres. In vsu est Chrysermo & Erasistrato in Gal. medicamentorum compositionibus. Pro chœnicibus decem Dioscoridis in vino ex dactylis Plinius reddidit modium, cùm decem chœnices cotylas triginta, seu sextarios quindecim faciant. Romanus autem modius est sextariorum sexdecim: vnum igitur sextarium neglexit Plinius.

Ξέστης sextarius, cotylas duas, seu vnc. octodecim, Galeno sæpe vsurpatur in c.ph.

ἡμιχόινικον vsurpauit Dioscorides in vino elleboritite.

Κοτύλη ozybapha 4. seu vncias nouem, gallæ cotylas duas. Gal. lib. 9. c. ph. p.

ὀξύβαφον, sesquicyathum, seu vncias duas & drachmas duas: piperis albi oxybaphon, Gal. lib. 3. comp. ph. p. & Dioscoridi vsurpatur in thymoxalme.

Κύαθος cochlearia decem seu sescunciam. Salis cyathus Diosc. in vino melitite.

Κοχλιάριον drach. vnam, scriptulum dimidium, grana duo, & duas quintas grani.

NOTAE MENSVRARVM ROMANArum, *ex Volusij Metiani libro de asse.*

Culei nota desideratur. Quadrantal, id est, amphora q̇. Vrna, q.s. .i. quadrantalis semis. Congij ɩ. Sextarij ɔ. Heminæ ɔ.s. .i. sextarij semis. Quartarij Q2. Cyathi cy. In aridis verò, Modij μ̊. Semodij μ̊. s. Acetabuli & Ligulæ notæ adhuc desiderantur.

NOTAE GRAECARVM MENSVRArum *Medicis frequentes, ex lib. de ponderibus & mensuris, qui Galeno tributur.*

κρ̈ κεράμιον, tribus primis cõsonantibus expressum. χ̇ χοῦς. ξε. vel ξ ξέστης. κο̊ . κοτύλη. τρυ. τρυβλίον. ξο. ὀξύβαφον. κυ̊ κύαθος. μ̈ . μύστρον. χ̈ . χήμη. In aridis verò, μ̊ . μέδιμνος, χ̊ χοῖνιξ cum duabus primis consonantibus.

Cùm igitur tam varient pondera & mensuræ, in veterum compositionibus diligenter obserua miscendorum & totius misturæ

mifturæ vires, vt inde pondera quædã dubia coniectes. Nofcas etiam in id patriam medici, & fi extra patriam, in qua regione, & quo tempore fcripfit.

Cùm item pondera medicamentorum menfuris non femper refponderint (vt oftendimus) diligenter eft aduertenda maiorum fcriptura, fi iubet nos medicamenta πλήθει, id eft, copia feu menfura, & ὄγκῳ, id eft mole, vel σταθμῷ, id eft, pondere metiri, Gal.lib.6.comp.ph.part. Adhæc felicius pondera & menfuræ, & amborum numerus integrè exprimuntur, quàm notis repræfentãtur ob lapfum facilem. Ob id Galenus Andromachum iuniorem & Damocratẽ laudat, quòd medicamentorum compofitiones carmine fcripferint, integra hæc omnia recipiente. Idem Galenus lib.2.comp.phar. part. ἑκατὸν, ὀκδοήκοντα, ἐννενήκοντα δραχμὰς aloës in hieræ compofitione integra fcripfit: & alibi pafsim.

Horum de ponderibus & menfuris fcriptorũ partem plurimam ex Galeni libris de compofitione medicamentorum fecundum locos & genera collegeram, fed meliora & auctiora reddidi lectione Georgii Agricolæ medici, hac in parte doctifsimi & diligentifsimi. Neque tamen femper ponderibus aut menfuris vtimur in componendis medicamentis aut vtendis, fed herbas manipulis, femina & flores pugillis fæpe metimur.

Terebinthina refina fumitur nucis vnius põticæ, aliquãdo duarum trium've magnitudine. Diacnici fumitur duarum trium've caricarum modus, pro cuiufque natura magis minus've medicamentis obediente per experientiã exploranda. *Lib.5.fanit. tuendæ.* *Ibidem.*

Puluis capitis milui potatur ex aqua, quantus tribus digitis capi poteft. *Lib.theriaces ad Pifonem.*

Alia eius generis plurima apud medicos tum Græcos tum Latinos inuenies.

EXERCITATIO PRAEDICTAE METHODI IN ALIQVOT VETERVM COMPOSITIS CELEBRIBVS, LIBER IIII.

BSOLVTIS vtcunque tribus instituti nostri partibus, iam quarta eaq; postrema superest adiicienda, de medicamentis aliquot compositis, quibus ceu particularibus exemplis exercere traditas prius methodos visum est. Neque enim omnia veterum composita in vnum cogere placuit: id enim operis fuisset infiniti, & parum profuturi: neque item omnia vsu quotidiano celebrata, sed tantum sumenda tanquàm præcipua adscribemus: admouenda plenius tradituri in Mesuæ antidotario, quod cum canonibus & simplicibus à nobis quanta potuimus maxima cura dtersum & politum & clarum redditum propediem emittemus. Non improbo tamen, si quis omnia quæ à viris ratione & experientia insignibus scripta sunt, enumerare velit Galeni exemplo, vt ex his quisque illa potissimum præparare queat, quorum materiæ copiam habet, modo diligenter curet, vt quæ miscentur, probata sint & vigentia. Mistis quoque & compositis tunc solum vtatur, cùm vires expetitas habent summas. Nam multa vetustate exanimata sunt igni absumenda, non vtenda. Quibusdam autem vetustas vires addit, vt theriace: aliis minuit, vt Philonis antidoto, qua tamen ante annum à compositione non vtendum: aliis adimit, quorum maxima turba est in syrupis, catapotiis, & aliis, vt simplicibus, sic compositis. Quapropter syruporũ vere & æstate rarus est vsus, si rerũ illos constituentium est potestas: frequentior apozematum quæ tunc solum pharmacopola componit, cùm iubetur à medico, vti etiã eclegmata, exoletis iam Arabum lohot præstantiora, quia recentia. Cætera item quæ omni propè hora est componendi facultas composita non habet pharmacopola, vt linimenta, frontalia, embrochas, cataplasmata,

In lib. de c. ph. phar. p. & g.

plasmata, collyria. Sed tempore vtendi parantur, quando facilis & prompta rerum in hæc necessariarum materia est, quæ autem omni parte anni parari nequeunt, rerum tunc vigentium penuria, illa semel in annum totum confici possunt: cura tamen diligenti adhibita, ne etiam ante annum vires eorum elanguerint. At cùm vnum medicamentū etiam vni morbo omnium ægrotorū competere non possit ob temporum eius & ægri naturæ varietatem, & alias indicationes, nec medicus tantam varietatem in vnoquoque genere ad manū habere possit, medium aliquod habeat ad mediam naturā compositum, cui addas tempore vtendi quæ voles, pro affectus & ægri natura, vt in diamoro Gal. in comp. ph. part. vel simplicissimum pares, quod vtendi tempore arbitrato tuo intēdas. Ob id syrupos omnino simplicissimos ex succis scilicet, vel decoctis simplicibus saccharo aut melli incoctis ad saporis gratiā, sed magis ad conseruationis necessitatē præferimus.

Pauca quædam explicaturus sum, quæ rudi adhuc lectori remoramento esse possint, cuiusmodi hoc est, quæ ratio nos mouerit, vt præter omnium consuetudinē pondera & mensuras, & vtriusque quantitatē integris propè nominibus expresserimus. Id autē quo consilio est à nobis factum libro superiore in pōderibus & mensuris docuimus: *ἄνα* quoque & *ἴσον* Galeni more & Arabum scribimus. Neque etiā accusandi sumus, si quando pondera aut mensuras, quæ vno numero comprehenduntur, tamen ipso identidem repetito expressimus. Sic enim & Gal. myrti nigræ sextariū vnū, seminis apii sextarium vnum, summitatū ramorū myrti sextariū vnū: & ibidem, adianti sextariū dimidium, ladani *τὸ ἴσον*, id est, tantundem: quum vtrobique scribere potuisset, enumeratis his omnibus, ana vel *ἴσον*, id est, æqualem portionē. Huius *ταυτολογίας* exempla sunt plurima apud Græcos & Latinos medicos. Præterea quędam compositiones huius libri eiusdem rei multiplicē habent mensurā aut pondus multiplex, ob id quòd ex magnis ceu portio tantum aliqua sint diminutæ. Quomodo apud Gal. emplastrus alba ariobarzanii integra, recipit lithargyri drach. ducētas, cerussæ drach. octoginta, cerę drach. quinquaginta, olei veteris heminas tres, terebinthinæ drach. triginta, cineris buccinorū drach. decem, thuris drach. nouem & decē, aquæ cyathos duodecim. Quæ Heras sic ad tertiam partem

Lib. 1. c. ph. p.

partẽ diminuit,lithargyri drach.66.obolos 4.& cætera,lib.1. c.ph.g.& alibi exempla huius rei plurima inuenies. Nec te moueat,quòd eiusdem simplicis doses varias secundum scriptores varios in eadem compositione interdum adscribimus, cùm nec Galenum id facere piguerit etiam in ponderibus diuersissimis & simplicium validissimorum,vt lib.3.comp.ph. part.in fine. Mannæ thuris drach.quatuor, alii drach.quindecim, & paulò pòst calcis viuæ drach.octo , alii drach.quadraginta:gypsi tosti drach.quatuor,alii drach octo. Aromata item nonnunquàm species etiam cum vulgo appellamus, Paulum & Actuarium sequuti,qui εἴδη illa passim appellant. Adde quòd composita cum διὰ declinãtur secundum terminationem per primam aut secundam declinationem Latinorum , vt per secundam & tertiam Græcorum , Diacalaminthe, thes, thæ, then. Diacydonion,nii,nio. Diamoron,ri ro, & cætera, non autem cum medicorum vulgo , diacydonion, nionis : diaphœnicon,diaphœniconis : diarhodon,diarhodonis, vt anasarca,cæ : hyposarca, cæ, vt ex Galeno.lib.sanitat. tuendæ,& cõp.ph.part.colligere est facile. Imperitius idem faciunt in catholico cathartico , quod diacatholicon , conis, etiam qui se aliquid putant, quotidie scribunt. Si verò illa separatim & sine cõpositione scribantur,non mutata voce manet in genitiuo singulari vel plurali, quem διὰ tunc postulat, vt diacydoniων, dia morων, διὰ τρίων πιπέρων : sic nos Arabum antidotum διὰ τρίων σαντάλων potius, quàm cum vulgo triasandali. Ad horum imitationem ex Græca voce & Latina practici quoque diaprunum,ni,no, composuerũt,vt epitogium Quintilianus, & ὑδρορόσατον, id est, aqua rosarum Simeon,quam ῥοδόσταγμα Actuarius vocare maluit.

In compositionibus quoque vulgi nomẽclaturas non paucas immutaui , partim quòd ineptiores viderentur , partim, quòd veterũ & in quibusdam recentiorũ appellationes tanquàm puriores & magis naturam rei nobis exprimẽtes,sequi potius placitũ est.Nam quæ isti hodie nomina medicamentis tribuunt,confectiones,electuaria, opiatæ,lohot,rob,suffuf,& alia quædã vel Barbara sunt,vel rei dicendæ non conuenientia. Confectio siquidem cõpositio est,vt conficere est componere,& in quam significationẽ hi contrahũt, sibi non cõstant: nec minus inepti sunt in re & nomine electuarii , quod electarium,

ctarium, id est, electa quædam simplicia continens medicamentum dicere alii malunt. Sed cùm id omnibus compositis cõmune sit, vt in methodo componendi probauimus, cur quædam horũ sic, alia aliter vocarũt? neque omnes rem eandem vocant electarium, sed hic solidam & siccam confectionem sic appellat, alius etiam liquidiorem. Opiatas rectius appellarunt medicinas, quæ scilicet opium recipiunt, quibus consistentia similes etiam opiatas vocant, quæ nos veterum more in antidotos reiecimus. Quas autẽ appellationes cuique composito medicamento hic declarando aptiores esse putemus, partim docebimus in singulis compositorum formis & differentiis, partim nunc ex Actuario subiiciemus.

Cùm causæ salubres sint quatuor summis generibus Galeno comprehensæ, sumendorũ, admouendorũ, educendorum, faciendorum, duo prima hic docemus, neque hæc tota, sed in ambobus medicamenta tantum formis & viribus diuersa. Nam eorũ quæ ingeruntur: quædam sumũtur trita solum & læuigata: alia cõuenienti humore subacta: alia in trochiscos, id est, circulos cõplanata: alia in catapotia, id est, globulos deglutiendos efficta: quædam aqua ad tertias coquuntur, colantur, & decocti iure iam medicamentoso sumuntur, nunc per se, nunc cum vino, sapa, melle, saccharo: alia cum horum posteriorum alterutro cocta, donec concrescant, quod serapion & ζουλάπιον Barbara voce solemus nominare: alia prius trita, deinde cum melle subacta, donec in vnitatem coëant, antidota vocamus. Fructus autem aliquot fugaces, aut iam coctos, aut in salgama plana redactos, ex melle aut saccharo tantisper excoquimus, dum iustum crassamentum obtineant, & in bellariorum formas fingimus.

Actuar.

ζουλάπιον etiã Simeon vocat.

Ex admouendis verò quædam formantur in vnguẽta, quæ solum illita auxiliantur: alia in emplastra, quæ linteis extẽsa, vel alutis tenuibus aut pittaciis inducta superponuntur: alia vocantur epithemata, quæ tæniis vincta hærent non suo lentore: quædam velut τρίμματα, id est trituræ, & ξήρια, id est, sicca & pulueres dicuntur, suntq; ea vltima & simplicissima omnium quæ sumuntur: quædam ceu collyria fingentes, quibusdam liquoribus diluimus, & ad cotem terimus, tanquàm ocularia medicamenta: alia aliter pro ægrorum conditione, morbi & partis affectæ natura. Quas autẽ vires medicamen-

De his Paulus, lib. 7.

tum quoduis habeat, ex simpliciũ natura & totius forma suis locis pòst audies. Antidota ex herbis, succis, lachrymis, seminibus, radicibusq; congestis, & operosè tritis, & in vnum cum melle coactis fiunt, mistis magna ex parte calidis, frigidis interdum, & etiam sensum stupefacientibus, interdum & purgantibus, quæ etiam serapiis & zulapiis miscentur.

Actuar.

Medicinas quæ non foris admotæ corpori, sed in corpus receptæ affectibus medentur, antidota, ab ἀντὶ καὶ δίδωμι, quasi contra affectus data, & fœminino genere antidotos medici appellant. Vnde cephalicæ, stomaticæ, stomachicæ, cardiacæ, splenicæ, hepaticæ, nephriticę, colicæ, hedricæ, mithridatios, theriacæ, Galeno propè semper dicitur, sæpe substantiuo antidotus adiecto, sæpe non expresso. Eadem ratione apud eundem cephalicum, stomaticum, stomachicum, & cætera sæpe leges, antidotum scilicet. Horum quædam aduersus deleteria & lethalia pharmaca dantur, alia cōtra feras virulentas, alia affectibus ex prauo victu natis succurrũt. Sunt quę vsum hunc triplicem promittũt, vt Mithridatios, Theriace, de quibus tanquam præstantissimis primum nobis dicendum.

Gal. initio lib. 1. de antidotis.

Antidota grauissimis casibus opitulantur, maximè autem vtilia sunt aduersus venena corporibus nostris inserta morsu, ictu, cibo, potu: rectè etiam dantur in viscerum, laterum, faucium, interiorumq; partium doloribus, & collisis ictu vel casu ab alto.

Celsus lib. 5. cap. 22.

Quia antidoti etymon attigimus, subiit nobis in mentem docere, vnde medicamenta composita nomen acceperunt, quæ nominis ratio magni est momenti ad rem intelligendam. Ab actione & effecto in morbum vel corpus totum athanasia, quòd immortalis, hoc est, maximè longæuos homines facit. ἐκκοπρωτικὸν Andromachi ex aloës vnc. 11. croci, mastichis ana vnc. vna lib. 7. comp. ph. part. vt aloë eccoprotica, lib. 6. simpl. Sic cephalica, ophthalmica, stomatica, arteriaca, stomachica, hepatica, splenica, colica, & id genus alia medicamenta, harum partium affectibus salubria, quæ etiam à parte vocata videri possunt.

Acopa, quia lassitudinem tollunt.

Ab inuentore.

Philonis antidotus, Philonium vulgò dictum, de qua in Mesue ex Galeno audies.

Mithrid

Mithridatos, à Mithridate Ponti rege. Multa similiter cognominata sunt, vt Theriace Andromachi, ab Andromacho constituta.

Hiera picra Galeni, quòd eam vsu multo celebrauit.

Diarhodon abbatis, Puluis ducis, in horum gratiam à Medicis inuenta & appellata.

ξιὼς medicamentum ad ischiadas, lib. 10. comp. ph. p.

Diospolites seu diospoliticum, Isis emplastrum.

Diadictamnum sacrum, quòd ex sacris Aegypti locis afferuntur, lib. 2. c. ph. gen. Cyphi heliacum & selenicum. Antidotum σωτῆρα, Paulus lib. 7.

A medicamento simplici vel præcipuo quæ Basis dicitur, vel copiosiore.

Diacalaminthe. Diacyminum. Dia trion pipereon.

Diaphœnicon Dia margaru.

Opiata antidotus, quòd opium recipit.

Theriace, quòd pastillos theriacos recipit, vel quòd viperæ morsibus præter cætera auxilietur.

Hieradiacolocynthidos. Diaromaton.

A numero simplicium.

Tripharmacum ex lithargyro, oleo, aceto.

Tetrapharmacum. Theriace dia τεσσάρων.

πεντάμυρον ex quinque, libr. 7. Pauli, cui tamen quædam accesserunt.

δεκάμυρον ex decem. Dodecatheon, ex duodecim & melle.

Hecatõbe Pauli, licet tantùm simplicibus octodecim constet.

A qualitate.

Cygnus Galeno, & cygnus albus & ruber Paulo.

Albæ & melinæ & virides emplastri, lib. 1. comp. ph. gen.

εὔχρωα, id est, boni coloris. ἡδύχροον μάγμα in theriace.

δίχρωα vel διχρώια, id est, bicoloria. εὐωδία. id est, beneolentia. δυσωδία. id est, maleolentia. πικρὰ διὰ ἀλόης. quæ & hiera picra Galeni dicitur: est tamen ea multiplex, vt in hieris antidotis leges.

A modo vtendi.

Epithema ventriculi, hepatis, lienis, capitis aliarum partium quibus imponitur, quale quod scutum hodie vocant.

Hypoglottides, quæ sub lingua tenentur, vt paulatim liquata sensim deglutiantur. *Lib. 7. c. ph. p. initio.*

Ibidem. Arteriace ἐκλεικτος 14. Andromachi, lib. 7. comp. ph. part.
ἐκλεικτὸν φάρμακον, καὶ ἐκλεικτὰς δυνάμεις, καὶ ἐκλείγματα, id est linctus, quòd lingendo deglutiantur.
ἔῤῥινα ἢ ῥινέγχυτα, quæ naribus infunduntur.
καταπότια à καταπίνω, id est, deuoro.

A forma compositi.

τροχίσκοι, quòd rotulæ formã habeant: iidem κυκλίσκοι à figura rotunda, & ἀρτίσκοι à panis exigui forma Galeno dicũtur.

A nota.

Sphragis Lemnia, id est, sigillum ex terra Lemnia, in cuius locum supponunt terram sigillatam.

A loco, vbi componitur, celebratius.

Oleũ Sicyωniũ, à Sicyωnia regione Peloponẽsi Dioscorid. Galeno autẽ & Paulo à cucumere agresti, vt in Mesue docemus.

Gal. initio lib. 1. de antid. Mithridates Ponti ac Bithyniç rex omnium propè simplicium pharmacorum experiẽtiam habere studuit, quæ lethalibus aduersantur, vires ipsorum in facinorosis hominibus morte damnatis comprobans, vt Galeni tempestate Pergami rex Attalus. Quædam igitur ipsorum phalangiis peculiariter resistere deprehendit, quædam scorpionibus, alia viperis, alia contra aconitum valere, alia contra leporem marinum, alia contra alia deleteria. Quibus omnibus contemperatis, vnum confecit medicamentum Mithridates, nominatũ ab ipso Mithridation, sperans se præsidium aduersus omnia lethalia habiturũ. Nec spes eum fefellit: vsu enim eius quotidiano corpus à deleteriis securum sic effecit, vt cum exitioso & violento potius veneno (quo filiæ eius enectæ sunt) bis poto interire, quàm viuus in Romanorum potestatem venire statuisset, nullum inuenerit venenum, quod eum interimere potuisset, ob id gladio transfixus interiit.

Mithridatios antidotus ab Andromacho sic describitur, ad deleteria efficax, & internos omnes affectus.

Gal. 2. lib. antidot. Acori, phu põtici, hyperici, acaciæ, gũmi ana drachmæ duæ.
Scinci drachmæ duæ, oboli duo.
Anisi drachmæ tres.
**νάρδου κελτικῆς καὶ ἰνδικῆς.* Folii, *nardi Gallicæ & Indicæ, rosarũ siccarũ, fœniculi seminis, meu athamantici, cardamomi, gentianæ, ana drachmæ quatuor, aliis trium, postremorum drachmæ tantum duæ.

Opii

Opii drachmæ quatuor,oboli duo.
Petroselini drachmæ quatuor,oboli tres.
Cassii,polii,seseleos,costi ana drachmæ quinque, oboli duo.
Gallii drachmæ quinque,oboli tres:aliis drachmæ sex.
Styracis drachmæ quinque,oboli quatuor.
Myrrhæ,castorii,thuris,hypocisthidis succi,ana drach.sex.
Spicæ nardi,opopanacis,schœnu anthus,resinæ terebinthinæ, scordii,cypheos,ana drachmæ sex,oboli duo. ναρδόσταχυς
Dauci seminis drachmæ sex,oboli tres.
Opobalsami,thlaspeos,ana drachmæ sex,oboli quatuor.
Galbani drachmæ septem.
Croci,cinnamomi,zingiberis,ana drachmę septē,oboli duo.
Glycyrrhizæ drachmæ septem & dimidia,& oboli quatuor.
Vini chii quod satis est.
Mellis Attici cocti quantum sufficit,hoc est, libram vnam in pulueris vnc. tres, vel si delicatius vis, sed minus efficax, in pul. vnc. duas. Eadem ratio est quantitatis mellis seu sacchari,& puluerum in cæteris antidotis.

Mithridatis theriace,qua semper vsus est Mithridates contra venena lethalia, & qua vtebatur Andromachus, scribitur Galeno lib.2.antid. ab hac diuersa, vt dimidiū theriaces post dicendæ videatur.

Mithridatios à Damocrate aliter sic describitur versibus apud Gal.lib.2.antidotorum.

Myrrhæ Arabicæ Trogloditidis, croci, agarici, zingiberis, cinnamomi,spicæ nardi,thuris,thlaspeos,ana drachmę decē.
Opobalsami,seseleos,schœnu anthus,stœchados, terebinthinæ,galbani,costi, piperis longi, castorei Pontici, hypocisthidis succi,styracis boni, opopanacis, foliorum malabathri noui,ana drachmæ octo.
Casiæ nigræ,polii,piperis albi, scordii, seminis dauci Cretici,carpobalsami,cypheos, bdellii(quod quidā addunt)ana drachmæ septem.
Nardi puræ Celticæ,gummeos,petroselini, succi papaueris, cardamomi, fœniculi seminis, gentianæ, foliorum rosę, ana drachmę quinque.
Dictamni Cretici paulò amplius,vel ęqualis portio.
Anisi,arii,acori,phu,sagapeni,ana drachmę tres.
Meu athamantici,acacię, scinci vētris, hyperici seminis ana

drach. duæ & dimidia.
Vini mediocris mod⁹, & mellis similiter quod moderatū fuerit.
Cypheos compositio à Damocrate eodem hæc describitur.
σαφίλος, id est, vuæ passæ pinguissimæ (à qua cortex ac semen totum sint exempta) carnis læuigatæ probè, terebinthinæ* vstæ ana drachmæ Atticæ viginti quatuor.
Myrrhæ, schœnu anthus, seu iunci rotundi, ana drachmæ duodecim.
Cinnamomi drachmæ quatuor.
Bdellii lacrymæ, spicæ nardi, cassiæ bonæ & puræ, cyperi, baccarum iuniperi grandium & pinguium, calami odorati ana drachmæ tres.

*κεκαυμένης legerem potiùs cum Dioscor. in Cyphi, ῥητίνης ἀπονικακαθαρμένης, resinæ expurgatæ.

Aspalathi drachmæ duæ & dimidia. Croci drachma vna. Mellis & vini modus mediocris. Bdelliū, myrrhā, vinū in mortario tere ad mellis liquidi crassitiem, melle superaddito vuā cū aliis tere. Omnia vbi erūt leuia, fac cyclos paruos. His Aegyptii sacerdotes diis suis propitiandis suffitu vtūtur. Sic Rufus vir optimus, & in arte exercitus, parandum prodidit. Permultæ enim eius cōpositiones etiā Dioscoridi, quarum vnā describit ab hac diuersissimā, tamē quā in antidota quoq; misceri ait. Paulus quoq; lib. 7. describit cyphi magnū ἡλιακὸν, id est, solare dictum, ex rebus triginta sex confectū: & σεληνιακὸν, id est, lunare, quod ex rebus viginti octo constat: vtrūq; ab hoc etiā maximè differens: tamē etiam ad conciliandos deos odore grato compositum, & naribus nostris admouendum, vt destillationes à capite in partes subiectas concoquat, & grauedine obstructioneq; nos liberet, & cerebri ventriculos purget, & pestilentibus morbis resistat. Per os etiam cyphi sumitur tum ad hæc, tum ad ea quæ pectori inhærent coquenda, necnon ad frigidos hepatis affectus. Miscetur medicamentis præcipuè epithematibus & antidotis, quæ inde Cyphoidea vocantur, Paulus lib. 7.

Mithridation autē Andromachi à plerisq; Romanorum imperatoribus probatissimā antidotū ex simplicibus circiter quadraginta duobus & cyphi constantem, merito prætuleris farragini nescio cui Nicolai ex simplicibus centum & octo conflatæ, eadē promittenti, sed verbis plurimis, ad capitis, aurium, oculorū, dentium, pulmonū, ventriculi, intestinorū affectus frigidos, hoc est, pituitosos, melancholicos, seu ad stuporem,

rem,paralyſin,apoplexiã, epilepſiam,ſpaſmũ, tetanũ, cephalæam,hemicraniam, maniam, melancholiam, grauem auditum,oculos lacrymantes, odontalgiam, cynanchen, aſthma, ſputum ſanguinis,peripneumoniam, lienteriam, dyſenteriã, ſiue ſumatur,ſiue admoueatur:præterea ad frangendos calculos,mẽſes ciendos,omnia vteri vitia,ſcirrhos, podagras,morſus & ictus venenatos,morſum canis rabidi,ad febres quotidianas & quartanas initio acceſsionum,cocta iam materia,in modum auellanæ cum vino vel aqua, cui ſaluia vel menta ſit incocta.In aliis autem veſpere ſumpta & admota,quę omnia per internos omnes affectus intelligit Andromachus.

Mithridation autem priorem theriace deſcripſimus,quòd hac prior tempore fuerit,& quòd ex ipſa theriacen excerpſerit Andromachus, vt mox audies:adde quòd ad pleraq; deleteria eſt efficacior quàm theriace : qua tamen inferior eſt in morſus viperæ curatione,Gal.initio lib.1.& 2.antidotor.Populis autem ſeptentrionalibus Gallis,Germanis,Anglis, Scotis cùm rariſsima ſint venefica , & malefica animalia, contra hæc mithridatio aut theriace non egent, ſed contra alios affectus nuper dictos, quos magnopere antidoti iſtæ profligant, vt paulò pòſt audies. Ad theriacam antidoton tranſeamus, in qua vt cæteris medicamentis noſſe miſturam, facultatem, vtendi tempus, & menſuram oportet. Quapropter de his eſt nobis nunc dicendum.

Theriaca autẽ dicta eſt,quòd ferarum & viperarũ morſibus medetur, & quòd viperas recipiat. Eam verò ex optimis & plurimis medicamẽtis compoſuerunt contra morſus venenoſos & pharmaca deleteria (quæ duo ſunt mala in tota vita grauiſsima) & cùm perpenderent hominum naturas permultùm inuicem differre, & aliud alii medicamentũ eſſe idoneum,meritò exactam ipſius & variam fecerunt miſturam,vt omnibus prodeſſet. At cùm tantus ſit θηρίων,id eſt, ferarum numerus,vipera,baſiliſcus,hæmorrhus,dipſas, ſcorpius,aſpis,ceraſtes,phalangiũ,hydrus & aliæ permultæ: ſola tamẽ ex his vipera eligitur , quòd cęterę maximã vim noxiã in ſuis corporibus totis habeant,vt docet Galenus lib. de theriaca ad Piſonem , vipera eam vim noxiam in capite & cauda ſolùm habet, carne reliqua natiuam habet virtutem ad ſalutem,vt animalia pleraque, de quibus in his quę agũt à tota *Libr. theriaces ad Piſonem.*

ſubſtant

substãtia fusiùs egimus lib. 2. Porrò viperarum in theriacam paratarum vis tabifica & corruptrix largior tollitur cauda & capite amputatis. Quæ siqua in carnibus remanet, obtunditur coctione, sale, anetho, reliquis præstantissimis medicamentis, ac dissoluitur: sic vesicæ per se noxia cantharis, & succus papaueris per se potus lethalis: mista verò aliis, ex præparatione plurimum virtutis auxiliatricis acquirũt illa ad vrinas innoxiè mouendas, hic ad somnum conciliandum & vires insomnia deiectas reficiendas.

Theriacæ antidotus ab Andromacho Cretẽsi Medico Neronis primario ratione & experientia absolutissimo, ex Mithridatio decerpta est, quibusdam ademptis, quibusdam adiectis, potissimùm carne viperarum nõ exigua, ob quam appellata est theriace ἀπὸ τῶ θηρίου, id est, à fera omnium sæuissima ἐχίδνῆ, hoc est, vipera, ad cuius morsus est præstantior mithridatio, quam ob id ex hominum vsu magna ex parte deiecit. Porrò Theriace ob simplicium probitatem, & horum virtutis inter se proportionem fit pręstantissima, vt cætera medicamenta composita: tamen qui Philonium antidotum aut aliud quoddam exiguum cõponit, non adeò summè bonis medicamẽtis eget, vt qui Mithridation aut Theriacen, aut aliud multæ misturæ & cinnamomum recipiens, conficit: hic enim omnium præstantissimis eget: qualium copia Romæ Cæsaribus faciliùs quàm alibi gentium suppeditabatur. Ob id in ea non Medici soli, sed etiam myropolæ præsertim diuites pręstantissima hæc medicamenta componebant. In quibus tamen sæpe (quia inuentu difficilia omittebant) non leuiter peccabant. Cęsariani verò Medici nullo destituti ad probam compositionẽ, soli perfectissimè talia conficiebant. Quæ res profectò facilis potentissimo Regi nostro Francisco fuerit nauigationibus: suorum quidem, Alexandria: Venetorum verò, ex tota propè Asia: Lusitanorum autem, ex Aphrica & India, optima quæque consequi medicamenta. Demus igitur operam, vt singula his compositiõibus necessaria habeamus optima ab integræ fidei amicis ex regionibus, in quibus sunt præstantissima: quæ libris nouisse non satis est, sed horum notas omnes oculis alisque sensibus, ter, quater, frequẽtiùs accuratè explorabis, ne te fallant institores tam callidè omnia adulterantes, & veris assimilantes, vt

etiam

etiã exercitatiſsimis imponant. Tamen vt ad explorandũ veniasinſtructior,paucis notas optimorum quorundã ſimpliciũ ad Theriacen neceſſariorũ perſtringã, vt cognitis optimorũ notis quiſq; deligat optima,quæ apud ſuos,aut vicinos,aut alias gẽtes exiſtũt,vt primùm habito ſingulorũ delectu,deinde prẹparatis quibuſdã,legitimè tãdẽ ipſam Theriacẽ cõponas.

Quoniam alia aliis locis & abundant & meliora ſunt ſimplicia,ex quauis regione præſtãtiſsima eligantur,quibuſdam his indicationibus adhibitis. *Lib.3.c.ph.p.*

Radices ſint cortice intento, non rugoſo aut rancido: id enim macræ radicis eſt indicium.

Fructus ſint optimi, multi cum ſurculis & germinibus, & aliis,quæ ipſis inhærent foliis,inuolucris,floribus.

Semina,vt radices,ſint bene nutrita,hoc eſt,procera,& plena,quod intentus cortex indicat.

ὀποὺς & χυλοὺς non ſiccatos tempore, nec ſuis qualitatibus, & viribus inualidos guſtatus & olfactus indicabunt.

Herbæ autem in Theriacam recipiendæ ſunt, ſcordium, nepita,praſion,ſtœchas,dictamnus, polium,chamædrys,chamæpitys,hypericum,centaurium tenue.

Radices,zingiberis,ireos,rhei,pentaphylli,coſti,nardi Indicę,nardi Gallicæ,gẽtianę,mei,acori,phu,ariſtoloch. tenuis.

Semina buniadis,id eſt,napi, Ruell.in Actuar.petroſelini, thlaſpeos,ameos,anethi,fœniculi,dauci,cardamomi.

Chamæpityn,chamædryn,thlaſpi,centaurium,hypericũ, poliũ,& alia eiuſmodi florẽtia accipies, nõ ſole æſtiuo ſiccata,neq; dum fructus horum adhuc crudi ſunt & imperfecti.

Mel theriacæ idoneum ſit dulciſsimũ, & acerrimum ſapore,pallidum colore,aut flauum,odoratiſsimũ,ſubſtãtia nec craſſum & grumoſum, nec impenſè liquidum, ſitque totum ſibi vnitum & lentum, vt digito ſi tollatur, viſci modo longiſsimè ſeruet continuitatem,quale eſt Hymettium,vel Thaſium, vel Atticum, vel aliud ſimile, ſed mediocriter coctum ſit, vt terreum & flatulentum coctione ſeparetur. Mel item bimum vetuſtiore & recentiore eſt melius, modò non ſit amarum,aut vinoſam aliquam qualitatem odore & ſapore referens, ſiue vetuſtate, ſiue coctione & deſpumatione longa vtrunque contingat,id quod ſola experientia probatur.

Vinum quoq; ſit phalernum,acre,laudatiſsimum,vel ſimile:non

le:non phalernum faustianum dulce, non imbecillum aut recens,& crudum adhuc ob nouitatem. Melius enim est vetus, nondum tamen amarum: sit etiam tenue substantia, perlucidum κίῤῥον, id est, fuluum, nõ album, non rubrum, non nigrũ: sitque odoratissimum, & suauissimum, non quòd id theriaces aut mithridatij virtutem reddat meliorem, sed quia has antidotos alioqui ob multa amara (nã amara sunt omnia medicamenta, quæ lõgo vsu virulentis bestiis aduersari sunt iudicata) ingratas, gratiores efficit. In omnibus enim medicamentis, quæ deglutiuntur, ratio est habenda & solicitudo de saporis gratia, vt in methodo medicamenti componendi abundè probauimus. Vinum ergo misce firmissimum, & validum imprimis, & quod pluribus annis non amplius mutari probaris: vitabis autem valde imbecillum, aquosius, valde austerum, facilè acescens, vetustate amarum.

Opiũ Thebaicum, vel illi bonitate proximum. Marum sit valde amarum, minùs acre, odoratius amaraco acri & minùs amaro. Vtraque sint Cretica.

Rosæ præstantissimæ sint omnium suauissimæ, & aliis rubicundiores.

Scordium Creticum optimum: tamen non malum in aliis regionibus potest inueniri.

Napi seu rapæ syluestris semen Creticum.

Iris Illyrica, & ex ea vt cæteris medicamentis, odoratior: vnumquodq; enim est præstantissimum, quod proprium generis sui odorem, vti & saporem habet valentissimum: non Libyca, quæ ab Illyrica tantum abest, quantum corpus mortuum à viuo.

Agaricum leuissimum est laudatissimum: densum, graue, lignosum est deterrimum.

Cinnamomum sit odoratissimum, seu indicibilem quandam odoris gratiam super alia omnia referat, gustanti calidum admodùm percipiatur, non tamen vt molestè rodat. Colore autem tale, ac si quis lacteum colorem cum φάιῳ, id est, fusco & modicè cyaneo misceat.

Succus glycyrrhizæ Creticus prẹstantissimus, vt Cretica glycyrrhiza.

Opobalsami Iudaici, id est, optimi, notas omnes repete ex simplicibus. In quibus etiam fusiùs horum singulorum proborum

borum indicia legas licet.

Myrrha optima opocalpaso aut liquore aliquo non vitiata: sit autem Troglodytis aut Minæa, à regionibus, vbi præstantissima gignitur.

Crocus sit Corycius, à Corycio antro, in quo nascitur: vel potiùs alius odoratissimus, & longo tempore in vigore suo persistens, ac flauissimus. Nam robore odoris præsentanei, & diuturnitate, & flauitie optimus est iudicandus, non proceritate Corycio præcipua.

Zingiber non pertusum, sed siccum & acre esto.

Rheon densum contractumque substantia validè astringens, si viget ac integrum est: nam citò perforatur. Quod autem coctum est, rarius est, ac nihil aut minimùm astringens: huius loco rha barbarum Auicenna substituit.

Pentaphyllum siue sit tormentilla vulgaris, siue aliud, intereà tamen dum lis dirimitur, cape tormentillam.

Calaminthe Cretica montana melior.

Prasium album & Creticum, vel ex editis locis.

Petroselinum sit Macedonicum: idem amarissimum est atque acerrimum.

Stœchas Cretica, vel ex Stœchadibus insulis: sic enim lego in Galeno, non Cycladibus.

Costus sit, qualem ex Diosc. in simplicibus pinximus.

Piper longum natiuum, ob id in aqua insolubile, album in simplicibus.

Dictãni herbæ Cretẽsis folia, nõ cũ vulgo radices fictitiæ.

Iuncus odoratus sit Arabicus. Flos melior, sed rarus aduehitur, quòd eum in viis Arabiæ frequentissimum iucundissimè pascant cameli: solo odoris vigore discernitur. Illius enim odoris gratia citò vanescit.

Thus sit ἄμωτον masculumque.

Casia optima, que surculis, & corticis tenuitate, gustu, odore sit cinnamomo simillima.

Indica nardus radix est, quæ tamen à spicæ similitudine spica nardi dicitur.

Poliũ, chamædrys, chamæpitys, hypericũ, gẽtiana, thlaspi, nigrũ veratrũ, & alia quædã Cretica paulò præstantiora sunt Italicis. Si tamẽ ver totũ siccum fuerit æstatis modo, Cretensibus Italica nõ multò sunt inferiora. Seseli Massiliense:

Styrax

Styrax ſit, qui in arundinibus ex Pamphylia affertur, & paucißimus gignitur, tamq; diuerſus ab hoc copioſo ſtyrace, quàm falernum vinum ab eo quod in tabernis venditur. Cape calidißimum, odore & ſapore valentißimum.

Thlaſpi Creticum, colore ὠχροξάνθον, figura rotundum, multò minus milio. Præſtat verò ex Cappadocia alterum, multò nigrius, & maius prædicto, non exactè rotundum.

Ami Creticum, vel ex regionibus ſiccis & altis.

Hypociſthis } Vtrumq; quale Dioſcoridi deſcribitur.
Malabathri foliũ }

Terebinthina ſit Chia potiùs, quàm cũ Andromacho Libyca: aut cum aliis Pontica. Chia enim omnibus aliis odore & ſapore præcellit.

Viperarum delectus, & ex his ritè paratis paſtillorum theriacorum compoſitio, ex Galeni libris.

VIperæ deligantur magnæ, bene nutritę, corpore toto & ventre craſsiore, ſubflauæ, collo valde prominenti, capite latiore, oculis rutilis ac ſubrubentibus, interritis, trucibus, ac ferino aſpectu, præſertim irritatæ, meatu magis ad extrema caudæ vergente, cauda non inuoluta ſed potiùs conuerſa, validæ, bene mobiles, tamen inceſſu quieto & tardo. *Nicander in theriacis.* Hac enim re fœmina differt à maſculo: & quòd ea caninos & acutos dentes habet, plures duobus maſculo propriis in capite acuminato: ad delectum præter hæc tempus venationis harum, & quædam in his enecandis apparentia, de quibus *Galenus in fi. lib. 1. antidot.* mox dicam, pertinent. Θηρία id eſt, viperas Crito vult capi in fine veris, aut trygeto, id eſt, autumni medio: cauendam verò æſtatem ab initio ad canis ortum, & huic ſuccedẽtis oporæ tempus, cùm fructus fugaces eduntur, & bilis hominibus copioſißima ſuboritur. Galenus quoque viperas venatur exacta hyeme, veris initio, vbi latebris relictis in apricũ prodierint, & nemora petunt, ac ſubdiales ſemitas, & ſemine marathri oculos recreant, ſuntque iam audaces & celeres, nec virus tam maleficum retinent. Nam deliteſcẽtes malignioſẽ vim tabificam in ſe contrahunt, quia nulla ex parte digeruntur, tuncq; ſerpens omnis ſolet vocatum γῆρας, id eſt, ſenium & exuuium colligere, quod eſt craſsißimum quoddam tegumentum tempore quo delituit contractum magis quàm ætate anim

te animalis. Non ſtatim igitur vbi latebras egreſſæ ſunt, capiendæ, ſed permittendæ aliquandiu & aëre frui, & conſueto veſci cibo, hoc eſt, herbis quibuſdam & animalibus, vt bupreſtibus, cantharidibus, pityocampis: hæc enim idonea ipſarum ſunt alimenta. Nec te moueat, quòd Crito in fine veris capit, Galenus initio veris: lib. autem ſimplicium vndecimo, ineunte æſtate optimam viperarũ carnem prodit. Nam hæc tempora ſunt finitima, & parui momenti eſt horum differentia, ſi cæteras cõditiones ante venatum neceſſarias, quas nuper dixi, obſeruaris. Ne autem capiantur æſtate media, quia tunc caro earum ſitim efficit, vt ſemper earum, quæ in locis maritimis, aut aqua ſalſa. Neque capiantur mox, vbi latebras reliquerunt, quòd tunc earum caro frigida eſt & ſicca, ac malè nutrita, ſed tempore inter hæc medio, deſinente ſcilicet vere, nondum verò inchoata æſtate: vel ſi ver admodum hyemale extiterit, æſtatis initio non longè à Pleiadum ortu. Non capiendæ item prægnantes, quia emaciatę ſunt. Capiendę autem ſunt notandę magnitudinis viginti, aut paulò plures. Hęc enim quantitas medicamento non erit nimia, vt ad totius confecturę copiam ſufficiat, vel pro quantitate compoſitionis accipiendę ſunt. Capita & caudas recens captarum & adhuc viuentium pręcide, vt cum ſanguine virus effluat. Pręcides verò in magnis viperis ad digitos quatuor: Damocrates autem capita ad tres digitos prius, poſteà caudam ad paulò maiorem quantitatem pręcidit apud Galenum, quòd hę partes ſunt virulentę magis & durę, & modicę carnis. At Galenus lib. vndecimo ſimplicium caudam negat pręcidendam, quòd quę ad hanc excrementa tam liquida quàm ſicca eſſe poſſunt, exenteratis viperis facilè eluantur: quod autem in ore eſt venenum, ineluibile eſt. Idem verò in libro de Theriaca ad Piſonem aliorum ſententiam ſequutus caudam tollit, quòd ſordidiorem (inquit) ſubſtantię portionem pars hęc magis exercita plenius trahit, vt quę piſcium caudis proximę ſunt partes, ob frequentem motum magis nutritę ſunt. Quòd ſi poſt amputationem dictarum partium protinus exangues ac immobiles & mortuę fiant, tanquàm theriacę inutiles reiiciantur. Contrà quę aliquandiu poſt pręciſionem motum aliquem retinẽt, & ſanguinem diutius fundunt, pręſtantiſsimę, quia virtutem habent πρὸς τὸ σώζειν, id

eſt,ad ſeruandum non ignauam ſed validam.

Partibus his reſectis, inteſtina exime,quia ſunt excrementorum receptacula. Cute deinde vt anguillis detracta,& tota pinguedine ceu inutili exempta, corpus reliquum aqua pura probè lotum in fictile vas elegantiſsimè conſtructum, vel ollam,vel cacabum, vel lebetem probè exterſum & ſplẽdidum immitte cum aqua fontis pura,anethoq́; viridi,tunc enim viret. Faſciculum verò mediocrem anethi ſicci Damocrates imponit. Coque mox igni ex carbonibus peruſtis, aut lignis ob ſiccitatem ἀκάπνοις,id eſt,ſine fumo, aut potius ex vitium ſarmẽtis,cum pauco ſalis recentis, ſi apto tempore cepiſti viperas: ſin æſtate,ſine ſale. Hunc autẽ ſalem ſtatim initio imponit Galen.lib.11.ſimpl.dum coquitur verò, miſcet lib.2.ad Glauconem,quæ tenui diſcrimine diſtant. Id autẽ fit ad compoſiti ſuauitatẽ, qua etiam cauſa paſtillis theriacis ad læuorẽ tuſis & cribratis vtendi tempore ſalem miſcet,lib.11.ſimpl.

Vbi iam percoctæ ſunt, vt caro oſſa & ſpinas promptè relinquat, & edi poſſet, depone ab igni, aqua exime, carnes à ſpinis virus olentibus & abiiciẽdis,accuratè ſecretas, ac probè tritas cum pane friato miſce,& paſtillos forma. Panis ſit puriſsimus ex puriſsima ſemidali, id eſt, ſimilagine & flore farinæ,ſalſus,fermẽtatus,non hipnites,id eſt,coctus ſub teſta, ſed clibanites,id eſt, coctus diligenter in clibano,alioqui medicamentum facilè aceſceret. In ſicca domo tam bene ſit ſiccatus, vt in mortario ad læuorem tundi poſsit. Panis momentum miſcet Andromachus,id eſt, partem dimidiam, vel tertiam, vel quartam, interdum quintam, quantũ ſcilicet paſtillis formandis ſufficiat. Panis vnciam vnam carnibus viperarum ſexdecim accumulatis miſcet Crito. Panem triticeum purum æquali pondere miſcent Damocrates & Magnus. Eum panem maximè friatum & læuiſsimè in mortario tritum miſce cum carnibus accuratè,& ſubige, vt nulla viperinæ carnis portio non læuigata maneat.His probè tritis affundũt parum iuſculi decocti plerique, & Galenus in Theriaca ad Piſonem,& Actuarius: libro autem ſimplicium vndecimo panem requirit ſiccum, vt cõtundi in mortario poſſit: tamen tundendo non miſcetur carni,ſed decocto viperarum maceratur, & caro in mortario coquorũ teritur, donec ſit læuis, tuncq́; pani miſcetur, ſic ex pane non ſicco, ſed per

viperarum

viperarum decoctum irrigato, diu ſe, & Cæſarianos ante ſe medicos præparaſſe Galenus ſcribit: ſed quia ægrè ſicceſcebant,& caro putreſcebat,panis verò aceſcebat, cognitum errorem Galenus emendauit,& iuſculũ miſcere deſiit. Quum ex pane ſicco facilius ſiccentur paſtilli, quàm irrigato, & panis per ſe in læuorẽ tritus carni viperinæ etiam per ſe prius exactè læuigatæ melius miſcetur, & fiunt cycli vel cycliſci, id eſt,orbiculi,vel ἀρτίσκοι,id eſt,paſtilli, (quæ alio diminutiuo κυκλίσκια καὶ ἀρτίσκια vocat Damocrates) vel τροχίσκοι,id eſt, rotulæ tenues mel mediocres opobalſamo modico ſubacti. Nam craſsi, vt qui cum iure ſunt facti, antequàm ſicceſcant,carnem viperarum putreſcere,& panem aceſcere permittunt. Mox vbi erunt formati trochiſci, ſiccentur in do- *Lib.11.ſimpl.* mo calida ſicca, & in eadem reponantur. Sit autem domus hęc ſublimis,& meridiem ſpectet,aut ſaltem non ſeptentrionem,vt bona diei parte domus accipiat ſolis radios,ſic tamen vt paſtillos in vmbra locatos ſolis ſplendor & radius non attingat. Sic enim facilè ſiccabuntur,& ſi continenter verteris, vtraque parte æqualiter. Niſi autem vertantur,parte ſuperna plus iuſto ſiccantur,inferna humidiores,dum diutius manẽt, putreſcere periclitantur. Siccati in eadem domo etiam extra ſolis radios condantur, continuè vertendo aliis diebus plurimis vt quindecim: pòſt donec theriacen ſis præparaturus,repone vaſe vitreo, vel aureo potius quàm ſtanneo, vt quod plumbi miſtura adulteratur. Quod autẽ ex argento non purgato fit,celerrimè huic ærugo obnaſcitur. Ob id ex vtroque metallo, ſtanno inquam,& argento non purgato, vaſa non in hac ſolum,ſed in cæteris quoque antidotis vitabis. Præſtaret tamen non multo pòſt his paſtillis vti: tamen efficaces adhuc ſunt poſt annum, & poſt tempus etiam longius. Nam probè initio ſiccati & repoſiti annis tribus & quatuor in vigore permanent, ſi modò puluerem ipſis obductum linteis puris aliquoties abſtergas. Cuius diu adhæreſcentis occaſione per- *Lib.1.antidot.* forantur, tuncq; inutiles euadunt, alioqui vtiles, etiam ſi plurimum inueterentur.

Paſtillorum ſcilliticorum confectio. *Paſtilli ſcillini*

SCillam bonæ magnitudinis (non tamen admodum ma- *lib.1.antid.&* gnam & enormem)bene habitam & nutritam,albam,re- *li.de th.ad Piſ.*

 centem

centẽ ex terra ſumes, cùm folia eius & caulis exactè inaruerit, ſeu vt Crito iubet, quando triticum metunt: tunc enim potiſsimum viget. Corticoſa eius parte & radice lignoſa omni adempta, corpus reliquum maza ſeu farina tritici optimi, recentis, fermẽtata & ſubacta circumline (quidam etiam cum cortice maza circundant) non autẽ gypſo aut luto cùm Critone: id enim ſordidum eſt. Deinde in calido cinere copioſo vel clibano calido, ſi quis adeſt, cum panibus coque, vel ἰπνῷ, id eſt, teſta furnacea, vel cacabis, vel patinis, quibus panes coquuntur. Coques autem æqualiter, & donec maza bene ſiccata in cruſtum omnino dureſcat & abrumpatur, ac feſtuca in ſcillæ corpus per rimas demiſſa promptè recipiatur.

Cruſto abiecto ſcillæ medullam cum Critone, id eſt, ſcillæ ipſius partes interiores tenerrimas, exactè tritam miſce cum farina erui candidi (non album enim eſt vehementer amarum) parum torrefacti. Farina autem hæc ſit optima, recentiſsima, adamuſsim læuigata, tenui cribro creta, vt ſit vna farinæ pars, ſcillæ duplum cum Critone & Damocrate & Magno: vel cum Andromacho minore, duæ partes farinæ, vt drach. nonaginta: ſcillæ verò tres, vt drach. centum viginti. Sed largior hæc farina, vt parcior eſt dimidia cum Damocrate & aliis. Portio autem farinæ & ſcillæ æqualis Galeno magis placet, ceu fingendis paſtillis aptior.

Quidam huius farinæ penuria micam panis friatam, vt in paſtillis theriacis addunt. Formantur autem trochiſci mediocres, & ſiccantur ac reponuntur vt theriaci.

Hedychroon magma ſic conficit Andromachus.

Mari, amaraci ana drach. duas.
Aſari, aſpalatxi, ſchœnu anthus, calami aromatici, phu Pontici, xylobalſami, opobalſami, coſti, cinnamomi } ana drach. tres.
Myrrhę, folii malabathri, coſti, caſię, nardi Indicę, ana dr. ſex.
Amomi duplum. Maſtiches Chiæ drachmam vnam.
Omnia vino falerno ſparge, fac magma.

Hedychroi magmatis compoſitio alia ex Magno Galeni.

Aſpalathi radicis corticis, calami aromatici, ſchœnu anthus, phu, coſti, aſari, yxylobalſami, caſiæ maſtiches, foliorũ malabathri } ana drach. ſex.

Nardi

Nardi Indicæ drach.ſexdecim. Croci drach.nouendecim. Amaraci drach.viginti. Cinnamomi,amomi,myrrhæ ana drach.vigintiquatuor vino falerno excipe, & opobalſami contactu. Paſtillos finge,ſicca in vmbra. Paſtillos Hedychroos iiſdē propè cōponit bis Actuar. ſed pōderibus, vt hic quoque,mutatis,& quibuſdam omiſsis,quibuſdam additis.

THERIACES COMPOSITIO.

Paſtillorum ſcilliticorū drachmæ quadraginta octo Andromachus, & cum eo cæteri: ſed Demetrius tempore Galeni factus etiam archiatros, tantum drachmas quadraginta ſex miſcebat.

Paſtillorum theriacorum
Magmatis ſicci hedichroi
*Piperis nigri Damocrat.
Opii
} ana drachmæ viginti quatuor.

Roſarum ſiccarum foliorum
Scordii Cretenſis
·· Bunialdis dulcis ſeminis, gongilidis agreſtioris ſeminis alii
Iridis Illyricæ odoræ
Agarici albi Pontici
Cinnamomi. Hæc duo omittit Andromachus pater, addunt filius & Damocrates.
Succi glycyrrhizæ,ſicci addit Damoc.
Opobalſami Iudaici boni
} Singulorū drachmæ duodecim.

Myrrhæ Trogloditidis
Croci Corycii,vel potioris
Zingiberis ſicci & acris
∴ Rhei Pontici integri
Pentaphylli radicis
Calaminthes ſiccæ, hoc eſt, nepithæ Romanis dictæ.
Praſii ſeminis,vel cum Damocrate, σφαιρίων,id eſt,verticillorum marrubii
Petroſelini Macedonici mōtani,tenuis ſeminis
Stœchados Creticæ,vel à Stœchadibus inſulis
Coſti candidi
} Singulorū drach.ſex.

*Piperis longi drac.24.ponit And.pater: cui credēdū magis quàm filio ponēti tātū drac. ſex. Illius enim pondera carmine elegiaco ſcripta deprauari non potuerūt: filij proſa ſcribētis potuerūt.

··Napi Ruel. Act.Auic.Rapæ,Nic.

∴Rhabarbari Auicen.

Piperis albi & longi. Cyanei Andro. pater.
Dictamni herbę Cretensis.
σχοίνου ἄνθος Damocrates: καρφίων alii, id est, iunci odore floris, σχοίνου εὐώδους alii
Thuris* insecti,
Casię fistulę nigrę corticis
Nardi Indicę

*ἀμήτου. masculi alij.

Polii Cretensis comæ
Seseleos
*Styracis Pamphylii
*Thlaspeos tenuis Cretensis, vel potiùs Cappadocis magni
Ameos
Chamędryos, Chamępityos } cāpestris Cretēs.
Hypocistidos succi flauentes
Malabathri foliorum
Terebinthinæ
Nardi Gallicæ puræ
Gentianæ radicis
Anisi seminis torrefacti
Mei Athamantini
Succi acaciæ adhuc humidæ Damo.
Fœniculi Cretensis seminis
Terræ Lemniæ
Chalcitidis tostæ
Amomi vuæ
Acori
Phu pontici
Carpobalsami
Hyperici Cretensis seminis
Gummeos
Cardamomi

} Singulorum drachmæ quatuor Andromach. drachmę duę Damocrates.

*Liquidæ Auicen. Calamitæ Nic.
*θλάσπεως λιπῆς.
Lachrymæ alij.
Cardami, id est, nasturtij.

Dauci

Dauci puri Cretici seminis
Galbani, χαλβάνης, χαλβάνιδος
Andromachus senior.
Sagapeni recentis & veri
Opopanacis
Bituminis Iudaici
Castorei seu castoris testiculorum
Comæ centaurii Cretici tenuis non recentis
Radicis tenuis aristolochiæ probè siccatæ

Singulorũ drachmæ duę Androm. drachma vna Damocrates præstantiss. Medicus, in lib. de antidotorum compositione versibus scripto. Cæterà Andromacho consentit.

Auic. & Nicol.
Mumiæ Nicol. Belzeard. Auicen. addit.

Aristot. longæ Nicol. rotundæ Auic.

Mellis Attici drachmas centum quinquaginta, seu libras decem Andromach. vini falerni, quod sufficit. Aliam ordine contrario scribit Galenus, incipiens vbi alii desinunt: à minimis enim ponderibus incipit, & desinit in maxima, à quibus alii incipiunt. Incipit enim Dauci fructus, opopanacis, &c. ana drachmas duas. Polii comæ, seseleos &c. ana duplũ, id est, drachmas quatuor. Myrrhæ, croci &c. ana drach. sex. vbi etiam καλαμὴ additur: reliqua eodem ordine, dupla tamen proportione.

Ex his patet Andromacho per omnia consentire Damocratem, præterquàm in duobus dictis ponderibus. Xenocrates etiam studiosè in componendis medicamentis versatus, per omnia Andromacho consensit, præterquàm quòd sagapeni drach. tantùm duas miscet. Magnus tempore Galeni etiam Imperatoris archiatros sagapeni etiam drachmas tantùm duas, & chalciteos miscet. Cinnamomum autem duplicat, & duos vini falerni sextarios infundit. Alii autem qualicunque vini mẽsura vtuntur, vt postulat vsus. Cætera omnes Andromacho consentiunt.

Modus componendi Theriacen.

Pastilli theriaci, scillini, magma hedichroi dicta priùs tria genera, scilicet, herbæ, radices, semina. Piper*album & longum, rosæ siccæ, agaricum, crocus si siccus fuerit, sphragis Lemnia, chalcitis tosta, amomum, cinnamomum, casia fistula, opobalsamum, acacia (præterquàm si mollis sit & liquida) castoreum.*aspalathus, sicca hæc terantur in pila Aegyptia, vel alia quoque durissima, ne aliqua huius substantia intertundendum extrita, cum his prædictis remisceatur. Læuigata hæc

Ad verbũ hæc omnia ex Gal. mutuatur Actuar.
**nigrum addit Act.*
** ἀσφαλτος Act.*

hæc cribro tenuissimo incernantur, vt in corpus promptius penetrent. Myrrha autem & crocus si non sit siccus, vino macerata læuigentur, si tibi ita fieri tutius videbitur, vt crocus natura humidus non teratur. Omnes item opi, vt sagapenum, opopanax, opium, acacia (si liquidior est, & tuendi contumax) succus hypocisthidis, succus glycyrrhizę, vino perfusi soluantur, & ad lęuigationem fiant idonei.

Sed thlaspi & gongilidos semen satius est per se in pila tundere (quia cum aliis tusa mortario hęrent) deinde vinum affundere, quoad exactè dissoluātur, tunc misce his quę vino macerata & lęuigata fuerunt. Sic thus per se in mortario terere pręstat, sed leuiter ne latescat: & cretum in promptu habere, vt inspergas his quę vino lęuigata sunt. Gummi vino infusum macerari potest, ac ipsum vel per se vel cum thure lęuigare. Sic quædam ex vino, alia per se lęuiganda. Cùm hęc omnia vniendi tempus erit, in vase duplici liquētur cum melle, prima resina terebinthina, post hanc styrax & galbanū prius confracta & cōtusa in pila pistillis aut vectibus ferreis, paucissimo mellis crudi addito. Vbi hęc nostris digitis dilatata fuerint, iam liquata in melle resinę excipiantur, & operculo vasi aquę insidenti imposito dissolue & coque. His enim vasi iniectis satius est mel non amplius commouere his liquescentibus, arida immitte his quę lęuigata ex vino fuerunt, & misce denuò, dum abundè crassescant. Atque ita paulò pòst his quę in mortario sunt, cochleari magno quę liquefacta sunt paulatim affunde tepida, & vir aliquis robustus ipsa in vnitatem cogat.

Vbi probè coierint, & crassamenta adepta fuerint, crassamq; massam ostenderint, mellis cocti mediocriter & despumati nonnihil iniice: mox aliquam tritorum & cretorū portionem: deinde rursus mellis quippiam: postea liquefacta misce tepida, & omnia in*mortario grandi, cochleari magno valenter contere, & adiice quę ex aridis supersunt, & mel. Vbi omnia in mortario per cochlear vnita fuerint, omnia è mortario tunc in*pilam coniicere oportet, ac vectibus ferreis omnino puris & nihil ęruginis habentibus, continenter tundere, illinendo vectes extremos opobalsamo, donec totā eius portionē absumpseris: sic enim promptè opus absolues: siquidem lentore medicamenti vectes detinentur, & ęgrè

*θυίᾳ
*ὅλμον

& ægrè à tundentibus leuantur. Præstat autem in sole tundere: sic enim citius omnia in vnitatem coguntur. Posteà pilam quæ medicamentum continet, tege, & post quatuor aut quinque dies similiter in sole contunde, atque id iterum & iterum post sex aut septem dies, vsque ad duos menses, aut omnino ad quadraginta dies feceris. Tunc manu opobalsamo pauco intincta in vasa pretiosa reponatur: sic tamẽ vt illa non repleantur, sed spatium aliquod relinquendum, quo perspiret. Adhæc operculum sæpe detrahendum est, vt liberius exhalet, & maturior ipsius vsus tibi contingat: longo enim tempore ad coctionẽ sui antidotus indiget, vt posteà dicetur.

Color eius quia virtutem non mutat, parui faciendus est: nigricat autem nisi propter chalcitidem malè vstam, flauum aut fuscum fiet, quæ quanuis pauca sit (nam drach. quatuor) aliorum tamen colorem superat.

Sic autem componit Damocrates: Succos, lacrymas, metallica ex vino terit, ad mellis crassitiem arida cætera tusa & creta tenui cribro protinus iniicit, & miscet probè melle adiecto. Postea bis ter'ue feruefactum, vbi rursus rigauit, imponit vasi vitreo, argenteo, aureo, stanneo, corneo: vel ollæ densæ, non vasi ligneo.

Omnia ad theriaces compositionẽ necessaria sunt abundè exposita. Tamen temerarius fuerit, qui ex sola lectione theriacen cõponere aggredietur: semel enim compositionẽ spectare omnino est necessarium. Descriptiones verò theriaces ab Andromacho patre, Damocrate, Critone versibus expressæ magis recipiendæ sunt, quòd memoria facilius teneantur, & quòd mensuræ & pondera in eis adulterari nequeant.

Vires antidoti Theriacæ ex Andromacho seniore primo lib. antid Galen. & Damocrate.

Efficacissima est Theriaca contra potum papaueris, cicutæ, hyoscyami, aconitũ, Medeæ pharmaca, cantharidas, morsum viperæ, ceraften. dipsadem, dryadem, hæmorrhoon, phalangia, hydrum, epichersum, amphisbænam, rubetam, chersydrum, canis rabidi morsum, potionem veneni. Valida etiã est ad stomachum æstuantem flatus stomachi, colicum dolorem à flatibus, phthisin incipientem, asthma, pleuritidẽ, empyema, icterum, hydropem, spasmũ, tetanum, opisthotonon,

emprosthotonon, vesicæ vlcus dolens, ischuriam, satyriasin, renum dolorem. Pestem, & alia propè innumerabilia, quæ scribuntur in lib. de commodis theriaces.

VSVS THERIACES.

Datur Theriace vt Mithridatios, & cæteræ antidoti, ad præcautionem quidem fabæ Aegyptiæ magnitudine semel cum tribus aquæ calidæ cyathis.

Lib.1.antid. Ad curationem verò sumpti iam veneni quotidie bis detur quadruplo vel quintuplo aucta. Capitur autem hora somni, vel manè, vel vtroque tempore. Manè quidem his, qui die ægrotant: vespere verò his, quibus nox est molestior.

Damocrates. Da autem potui nec recens nimis, nec vetustate peraridum, quale si fuerit, cum pauco melle iterum feruefac, & diutere, tandem habebis vtile, quod valebat nihil, sed inualidius, eò quòd semel tantùm miscuisti. Recens verò præpollentem adhuc habet opii frigiditatem, eoq; stupefacit, nec præstat quidpiam promissarum prius virium, quoad fuerit percocta. Tempore autem longo, plurimum annis duodecim ad coctionem eget antidotus: vigentior autem validiorq; est ab anno quinto, sexto, septimo, præsertim in his, qui à virulentis feris, aut cane rabido morsi sunt, & pharmacis lethalibus petiti. Hi enim omnes cùm grauem noxam ab his venenis acceperint, potẽtiore theriace indigent. In aliis verò affectibus vbi tanta noxæ causa non est, sufficit vel sexagenaria theriace. Potens enim est ad annos triginta.

Valida autem & vigens iudicatur, si data post medicamentum aliquod purgatorium, sua virtute, medicamenti purgantis efficaciam euincat, & medicamẽtum purgare prohibeat. Quòd si purget, perinde ac si homo theriacen non sumpsisset, liquidò constat adulterinam esse, ac vires eius inualidas, aut vetustate confectas esse, vt ne medicamenti quidem virtutem superare potuerit. Quam tamẽ Marco Antonino Imperatori ex recente cinnamomo primi generis parauit Galenus, sumpsit statim Imperator, non præteritis adhuc mensibus duobus integris, non expectata medicamenti coctione, Gal. 1. antidotorum.

Theriace vt Mithridatios singulis diebus sumpta, omnino à deleteriis & lethalibus pharmacis securos reddit: sumitur autem ad fabæ Aegyptiæ quantitatem ex aqua, aut vino,

aut

aut melle, aut per se. Huius quotidiano vsu Aurelius Antoninus Romanorum Imperator (cui etiam medicus fuit Galenus) à graui sopore, quo in actionibus suis cùm premebatur, sanatus est, adempta papaueris lacryma. Cùm autẽ posteà bonam noctis partem duceret insomnem, tum ob siccitatem naturalem (erat enim siccioris temperamenti natura) & ex longo vsu medicamenti siccantis acquisititiam, tum ob omissum consueti & soporiferi medicamenti vsum, coactus est etiam theriacam cum papaueris lacryma compositam, sed inueteratam adiicere. Nam in huiusmodi medicamẽtis opium vetustate mitescit.

Morsus ab animali venenato sumpta theriaca omnino euadit, & hac præsumpta si pòst mordetur, non moritur. Quod sæpe prætores in noxiis hominibus probarunt, Galenus in aliis animalibus. Quotidie tota vita sanis salubriter sumitur Theriace, siue venenum metuant, siue vt diuus Marcus Imperator, corporis iuuandi gratia, hoc vsus etiam affatim, & veluti alimento quodam. Vnde initium magnæ æstimationis Theriaces, & vires actionis eius hominibus innotuerunt, & sub illius seculi maximis Imperatoribus in publicum vsus eius prodiit.

Antidotus Esdrę (quisquis is fuerit) eadem propè pollicetur, quę Theriace, sed hac multò est ad omnia imbecillior, ob id obscurata euiluit quouis modo parata. Nã Actuario ex 27. cõponitur: Aëtio & Paulo ex 47. nec iis omnino iisdem, nec eodem pondere: Nicolao ex centum quadraginta quatuor.

Ambrosiam & Athanasiam à iunioribus Medicis nominatas esse antidotos, docet Gal. libro 8. meth. hasque calfacere & siccare, vt Theriacen. Has quoq; tres antidotos, Ambrosiam, Athanasiam, Theriacen, sumptuosas esse dicit lib. 14. meth. et salubriter sumi contra internos abscessus, præsertim viscerum, vt collectum humorem in halitum resoluant, & digerant: & in lib. sanit. tuendæ harum meminit.

Antidotum Mithridatis Athanasium triplex, lib. 2. antidotorum. Est & Athanasia hepatica Alexandri Tralliani, & Athanasia Oribasij apud Paulum, & Ambrosia Philippi Macedonis, lib. 2. antidot. quarum nulla est hodie in vsu, aut non admodùm frequenti, quòd harum loco Mithridatios aut Theriace recipiantur, adeò magna omnium fide & summis suc-

cessibus

cessibus probata, vt myropolæ quidã circumforanei in Gallia quæstum vicatim faciant suis nescio quibus compositionibus, quas tamen Mithridatij & Theriaces nomine diuendunt. Hæ igitur Athanasiæ, Ambrosiæ, Acharisti, Hadriani, Hæmagogi, & aliarum quarundam Arabibus celebratarum compositionum loco fuerint, vt velut postliminij iure in vsum redeant, cùm eadem omnia præstent, multoque felicius, quàm Arabum compositiones ex istis excerptæ, additis aut ablatis quibusdam, neque his magni momenti.

AVREA ALEXANDRI ANTIDOTVS.

Recipit asari
Carpobalsami
Seminis hyoscyami } Ana drach. duas & dimidiã. 55. Had.

Caryophyllorum
* Myrrhæ oẽs legunt, (** μύρτα, id est, baccas myrti Actuar.*)
Ciperi
Opij Thebaici } Ana drach. duas. 36. Had.

Opobalsami
Cinnamomi
Folij
Zedoariæ
Zingiberis
Costi
Corallij rubri
Casiæ ligneæ
Euphorbij
Tragacanthi
Thuris
Styracis
Nardi Celticæ
Mei
Cardamomi
Seseleos
Napeos, seu seminis sinapi. Ei⁹ loco selino.i.apiũ Actua.
Sarxiphagi Act. radicis saxifragię alij
Anethi
Anisi } Ana drachmam vnam. 18. Had.

Hoc Actuarius omittit.

Xylo

Xylaloës
Rhei Actuarius. Rha barbari & Rhei Pontici Arnaldus.
Luphiæ cõpositæ Actua. Aliptæ moscatæ, quod idẽ est, alij.
Castorij
Spicæ nardi
Galangæ Act. & cæteri.
Opopanacts
Anacardij
Mastiches
Sulfuris viui, omnes.
Pœoniæ radicis
Eryngij
Rosarum. Actuar. omittit.
Thymi
Acori
Pulegij. Eius loco habet Actuarius Halicacabi.
Aristolochiæ longæ Actuarius vtriusque alij.
Gentianæ
Corticis radicis mandragoræ
Chamædryos
Phu. Act. radicis Valerianæ alij.
Baccarum lauri
Dauci Cretici
Ameos
Macropiperis
Leucopiperis, oẽs pręter Actua.
Xylobalsami
Carui, omittit Act.
Amomi
Petroselini seminis
Libystici seminis, Act. leuistici (alij.
Seminis rutæ
Seminis sinonis. Eius loco hyssopi habet Actuarius, & addit electri, id est, succini

Ana exagium dimidium, Actua. drach. dimidiam, sed drach. vnam & dimidiam, Arnaldus.

Auri

Auri } { Limaturæ
Argenti } { tenuiſsimæ
Margaritων, Act.ambarum margaritarũ non pertuſarum & pertuſarũ alij.
βλάτ7ου, Act.i.onychis
Oſsis cordis ceruini
} Ana exagia duo & dimidium, Actuarius: alij ſingulorum grana quatuordecim tantùm.

Eboris
Calami odorati
Pyretri
} Ana ℒ.ς.ſeu drach.ſex, Actuar.alij tantùm grana nouem vel octo.

Mellis quãtitatem ſufficientem: mellis deſpumati libras tres, Arnald. Mel tacet Act.

Hæc antidotus aurea, vel ab auro quod recipit, vel à pretio & virium præſtantia dicitur. Cuius autem Alexandri an Philoſophi an Medici, vel alterius, compertum non habeo.

Efficax eſt contra defluxiones capitis frigore conceptas, oculorum lacrymas exſiccat, dentium dolores lenit, & capitis omnes cruciatus à frigido vel humido illita fronti. Comitiales, inſanos, vertiginoſos, paralyticos, apoplecticos, mulcet. Tabidis, tuſsiculoſis, aſthmaticis, ſanguinem ſcreantibus, cardiacis, iſchiadicis, colicis, nephriticis, dyſuriæ, ſtranguriæ, iſchuriæ pręſenti eſt auxilio. Calculos renum & veſicę comminuit. Quotidianis & tertianis febribus circa acceſsionis initium cũ decocto ſtœchados eximiè medetur. Has eius vires ab Actuario celebratas fuſiùs explicat Arnaldus in lib. de antidotis: ſed ſi ad Mithridation & Theriacen ſpectes, vſu plurimo maiorum noſtrorum probatiſsimas antidotos, & omnia hæc ac multò plura feliciſsimè pręſtãtes, nihil eſt, quòd Arabum Auream, Hadrianum, &c. antidotos laudes.

Initio, ſtupefacit vt theriace, inueterata, coctis ſimul omnibus calida euadit, affectibus ob id frigidis; ſalutaris hæc aurea. Aurum, argentum, ebur album tenuiſsimè limatum vult Arnaldus, Balſamum melle modico diſſolutum miſcetur.

Doſis eſt quantitas auellanæ.

Adſcripſeram quoque his alias antidotos διὰ κόκκων βαφικῶν, διὰ μόσχου, δι᾽ ἀρωμάτων, διὰ κομιδῶν, διὰ μαργάρου, δι᾽ ἀνθῶν, δι᾽ ἀνακάρδων, arteriacas, thoracicas, ſtomachicas, catharticas, hieras, trypheras, & alias reliquas vſurpari hodie conſuetas.

Catapo

Catapotia quoque mitiora, valentiora, mediocria. Throchiſcos item atque condita & ſyrupos, in quibus ſumendorum materia ferè continetur. Sed cùm mihi Meſuæ antidotarium eſſet in manibus, plurimaque iam dictorum ex Meſue ipſo deſcripſiſſem, æquius putaui ea omnia ad Meſuem referre, ne dictum dicerem.

DE SVCCIS MELLE AVT SACCHARO CONDITIS.

QVoniam facilius eſt impleri potu quàm cibo, tam ſanis quàm ægris, & potus ob liquiditatem linguam promptiùs & altiùs afficit, ac os ventriculi cæteraſque partes, quas celeriter permeat, maximè ſoliciti fuerunt maiores noſtri de potu ægris iucũdo & ſalubri: partim ad ſitim extinguendam & partes principes roborandas: partim ad liberandas obſtructiones, finiendamque alterando putredinem: partim ad tenuandum craſſa excrementa, incidendum, & tergendum lenta: partim ad ea vi naturæ iam ſecreta vacuandum per vrinas aut ſudores, interim per vomitum & deiectionem, ſi præſertim eo natura vergebat. Quam rem indicant potio ptiſſanæ, vinum ex aqua, hydromeli, oxymeli Hippocratis, lib. 3. rat. victus in morbis acutis. Idem declarat Galenus ſuo oxymelite in ſanitate tuenda, & methodo medendi, & ſuo hydromelite, cui interdum ad craſſa tenuandum, & lenta incidendum, tergendum, vt promptiùs purgarẽtur, incoquebat hyſſopum vel thymum, vel pulegium, vel calaminthen, vel origanum, vel ſatureiam, vel aliquam ex his ſimilibus. Idem Oribaſij, Aëtij, Pauli. Tralliani, ἥδεα ὠφέλιμα, πόματα, προπόματα, ἀποζέματα, id eſt, ſuaues, vtiles potiones, propinationes, deferuefacta ex herbis vel radicibus, & decocta moliuntur. Idem Actuarij potiones febricitantium inſcriptæ. Idem recentiorum pręcipuè Arabũ promittunt, & pręſtant ſyrupi, vel quaſi ex Syria delati primùm ὀποί, id eſt, ſucci conditi, vt Hermolaò videtur, vel συροῦντες ὀποί, id eſt, trahentes ſucci, quanquàm pauci facultate trahendi ſint præditi: vel corrupto nomine pro σύνοποι, vel pro σιράπιχ, qua voce Actuarius & Simeon vtuntur. De quibus & aliis ægrorum potionibus cur hic fuſiùs non ſcribam, paulò antè docui: mihi nunc ſatis eſt, pauca quædam ſtomatica & ſtomachica ex Galeno adſcribere, quæ

Aph. 24. lib. 1. & lib. quos purgare oportet.

ſyrupo

ſyruporum typus quidam fuerint.

Lib.8.c.ph.p. Diacydoniωυ Galeni appetẽtiam languentem excitat, coctionem ciborum iuuat, iecur & ventrẽ totum roborat, ventriculi diſpoſitiones propè omnes, exceptis quæ ab æſtu vehementi fiunt, modicè iuuat. Recipit carnis malorum cydoniorum, mellis, aceti albi, ana lib. tres. Piperis, zingiberis ana vnc. tres. Petroſelini Macedonici vnc. vnam. Paulò aliter in fine lib.6. ſanit. tuendæ. Succi malorum cotoneorum, ſtruthiorum (quę maiora ſunt & dulciora) mellis boni Attici ana ſextarios Romanos duos, aceti ſextariũ vnum & ſemiſſem, aut ſi abundè ſit acre, ſatis eſt ſextarius vnus. Vbi modicè ſuper prunas coxeris ad mellis Attici ſpiſsitudinem, & deſpumaueris, adde zingiberis vnc. tres, piperis albi vnc. duas. vnc. j. lib. 8. ſ. partes: deinde igni ſimili recoques, ad mellis craſsitudinem. Si id aſtringere magis voles, fac ex cotoneorũ ſucco. In calido autem ventriculo aut bilioſo aufer piper & zingiber: in frigido & pituitoſo zingiberis vnc. quatuor, piperis vnc. tres, vel duas & dimidiam. In mediis temperamentis dimidium miſce. i. zingiberis vnc. vnam & ſemis, piperis vnc. vnam, lib.6. ſanit. tuend. vnum aut duo cochlearia ſunt danda, lib.8. meth.

Diacydonion medicamentoſius eſt apud Nicolaum tale.

Carnis cydoniorum excorticatorum, exenteratorum, in aqua elixorum lib. tres tere, cerne: deinde in mellis deſpumati lib. quatuor & ſemiſſe coque, ſemper mouendo rudicula, donec craſſeſcat, nec digitos inquinet. Ab igne depoſito miſce paulatim rudicula ſemper ducendo cinnamomi vnc. vnã & ſemiſſ. zingiberis vnc. vnã, piperis, galangæ ana ſemunc. caryophyllorũ, nucis moſchatæ ana drach. tres, ſpicæ nardi, xylaloës, macis, cardamomi ana drach. duas, zeduaris drach. vnam. Eſt apud Meſuen eius deſcriptio triplex inuſitata. Dia cydoniωυ μήλων, catharticum Alexander ad podagrã deſcribit. Hodie ſuccum & carnem cydoniorum ſaccharo condimus ſine aromatibus, ad menſæ dona ſecundæ præcipuum, & aluum cohibendum.

Nicolaus ex ſucci mororum hortenſium lib ſemiſſ. ſucci batinorum libra vna, mellis lib. ſemiſſ. ſapæ vnc. trib. coquit donec marmori affuſum ipſi inhæreat, & digito tactum parum ſequatur, mox in ſe reſiliat, ad palati excoriationes, ardo-

rem

rem faucium & gulæ,ac initium ſynanches.

Meſues amborum mororum ſucci ana lib.1.ſemiſſ.& ſapæ & mellis ana lib.vnam, coquit ad mellis ſpiſsitudinem. Compoſitius fit addendo aluminis, myrrhæ, croci, omphacii ana,ſi opus eſt. Succus per ſe initio eſt efficacior, etiam aliis aſtringentibus, rho, balauſtio, roſis: miſtus poſt principium cum melle eſt melior ſuccus.

Dia moron Galeni ſtomaticum ſeu ad partes oris inflamatas dum affluit materia. Succi mororum libras quinque coque per ſe ad ſordium conſiſtentiam,poſteà cum mellis libra vna. Id medium eſt,ac plurimis admodum placet,vt neque de mellis dulcedine, nec de ſucci auſteritate conquerantur. Salubre initio phlegmonarum oris: quas ſi valentius vis repellere, ſucci rhois vel omphacii vnc.vnam, vel duas, vel tres toti ſymmetriæ miſcebis, vel florem roſarum, vel roſas ipſas,balauſtium,cytinum, malicorium, gallam immaturam, piceæ aut thuris corticem, ſuccum hypociſtidis, aut lentiſci, & alia aſtringentia non corruptricia, qualia ſunt miſy, ſori, chalcitis,chalcanthum:niſi quòd huius drachma vna toti medicamento miſcetur, vbi in ore, gula, ſtomacho, ventriculo vlcerofa eſt diſpoſitio: plus autem chalcanthi ad vlcus malignum & putridum dictarum partium. Vbi autem conſtitit fluxio, miſce toti compoſitioni croci, myrrhæ ana ſeſquidrachmam ad phlegmonem coquẽdam. Crocus enim aſtringendo myrrham multo ſe tenuiorem & calidiorem intrò in altum impellit,vbi ſuccos tenuat,& à croco foras citius efferri prohibita digerit. Addit Andromachus croci, myrrhæ, aluminis ſciſsi ana drach.vnam, alii huius drach.duas. Idem probè addit glycyrrhizæ drach.viginti, quæ aſperitatem ex auſteris ori innatam mitiget. Eiuſdem ſuccus ſtomaticis omnibus antidotis miſtus præſtantiores eas reddit. Coquunt eandem gargariſmata ex ficis pinguibus,ex mulſa aquoſa, ex calẽti ſapa,oleo lentiſcino in vaſe duplici calfacto,vel ex aqua calente. Coquentibus autem his in ſtatu vtendum,in declinatione valenter digerentibus.

Lib.6.c.ph .p. Heras etiã ſuccũ per ſe præcoquit, ſtatim cum melle.

Sapã ne adde cum Arabibus diamoro,etiãſi falsò aſtringat ſapa Dioſcoridi:nec additur à Gal. Aëtio, Paulo,Tralliano.

Cocta phlegmone vel etiam ſcirrhoſa digerens aliquid toti medicamento incoque, vt nitri vel ſpumæ nitri vnc.ß.vel ſulfuris viui ſextantem,vel ſapam,cui incoctum ſit origanũ, hyſſopum,pulegium,ſaturea, thymus, calamintha ſylueſtris

& domeſtica, ſeu mentha odorata, quam à grato odore Græci veteres hedyoſmon vocarunt. Medium facultate hoc remedium mediocribus phlegmonis & maiorum ſtatui confert. Crocus autem & myrrha, & ſi qua alia aromata miſcenda ſint, adde in fine coctionis, & cùm ab igne es medicamentum ſublaturus, agitando, donec omnia pulchrè cogantur. Nam largior ipſorum coctio vires eis adimit.

Multiplex igitur eſt diamori compoſitio, quia affectus per tempora varius eſt, cui medetur, & ob id quòd non omnes eadem miſtionis menſura delectat.

Diabatinon, id eſt, ex ſucco mororum bati ſeu rubi eſt valentius diamoro, infirmius diacaryo. Ob id Meſues & Nicolaus ambos ſuccos miſcent, ſucci mororũ domeſticorũ lib. ß. ſucci mororũ batinorũ lib. vnam, mellis lib. ß. ſapæ vnc tres.

Si verò ſimplicem illam habeat medicus, ſufficit in omne tempus phlegmones, additis tunc quæ vnumquodque poſtulare videbitur. Multiplex etiam eſt Alexandro: cui etiam & Actuario diacaryon deſcribitur, ſed Galenum ſequimur.

Dia καρύων ſtomaticon ſuaue, paratu facillimum, omnium efficaciſsimum ad oris phlegmonas ob eſſentiæ tenuitatem, Galeno inuentum & conſuetiſsimum.

Cortices exteriores nucum virentium & vigentium finita æſtate tere in pila, ſuccum per linteum cola, cum melle coque, deſpumando ad melleam craſsitiem: hoc in partes quatuor diuide, vt Galenus ſemper diuiſit, primam ſerua ſynceram, pueris, mulieribus, viris delicatis vtendam, ob eius dulcedinem. Id etiam ſolum mediocres phlegmonas interdum perſanat celerrimè. Secundæ parti aſtringentium aliquid miſce, ad repellendum affluentem adhuc initio phlegmones ſanguinem. Tertiæ croci & myrrhæ portionẽ ad coquendum vigentem iam phlegmonem, cùm ſcilicet fluxio ceſſauerit. Quartæ ſulfur viuum, aut nitrum, & acria quædam ad digerendum, quod ex humore phlegmonẽ faciente fuerit impactũ: quoniam ea quæ affluxerunt, vacuationẽ poſtulant.

Cùm autem pauper medicus has quatuor compoſitiones propter ſumptum parare nequeat, nec qui iter agit, has ſecum circumferre, ſatius eſt facere compoſitionem vnam mediam, ex ſucco mole aut mẽſura quintuplo ad mel, quale diamoron fecimus, & tempore vtendi pro varia indicatione à morbi

morbi tempore,& ægri natura hæc prædicta adiungere.

Similia his stomatica sunt, sed viribus inferiora Διὰ γλεύκους, id est, ex musto & sapa, Διὰ ῥοίων, id est, ex granatorum succo, διὰ ἀχράδων, id est ex pyris syluestribus, Διὰ μήλων, id est, ex cydoniis. Et ex cestianis, mespilis, cornis, & aliis fructibus astringentibus tritis, pressis, residendo depuratis, colatis, cum melle coctis. Sunt autem hæc omnia non modò stomatica, sed etiam stomachica & eustomacha, id est, quæ deglutita iuuant stomachum. Diacarion autē cacostomachum est, ac stomacho noxium, plurimo melle eget: post id Diabatinon, Diamoron, sed Διὰ μήλων, Διὰ ῥοίων, διὰ ἀχράδων parciore. In horum medio est succus mespilorum, cornorum, brabylων, prunorum. Succo igitur cydoniorū & pyrorum syluestrium, & plurimorum fructuum misce æqualem mellis portionem. Succus autem astringentium insigniter, vt cornorum duplicatum, & interdum triplicatum mel requirit, Gal. lib. 6. & 8. comp. phar. part.

Διὰ γλεύκους fit ex mensura quauis musti austeri, quod ex vuis amineis postremum fluxerit (nam quod primum fluxit, est liquidius & aquosius) & melle, additis his, quæ diamoro & diacaryo misceri posse diximus astringentibus, coquentibus, digerentibus eadem proportione. Διὰ γλεύκους Critonis etiam ad aurium & sedis vitia vtilis compositio est, Gal. lib. 6. c. ph. p. Si autem ex musto dulci fiat, mitigat quidem, sed minus repellit: ex musto autem austeri & dulcis medio, vim mediam obtinet. Coquit id Andromachus ad quartæ partis consumptionem: alii ad melleam crassitiem, deinde colant, & mel simul coquunt, præsertim vbi succus est liquidior: vbi verò crassus, mel ei statim coctionis initio miscent: & valet phlegmonarum oris initio, incremento, & statui: ad declinationem verò tedas pingues tusas incoque. Si sumptuosius vis medicamentum aliquod ex his, adde casiæ corticem, vel nardum Indicam, vel folium malabathri, vel singulorum trium ana drachmam vnam vel sesquidrach. pro libra vna mellis. Si diuitibus paras, amomum misce quantum crocum, aut myrrham, aut alumen: percolato stomachico masstichen Chiam interdum miscuit Galenus. Hæc stomatica vel gargarizantur, vel illinuntur, vel ore sæpe & diu continentur vel etiam horum quædam prædicta deuorantur, & stomachica fiunt.

Stomatice διὰ ῥοίων, id eſt, granatis auſteris, acidis, dulcibus, maturis & integris æquali portione tritis cum corticibus, coctis cum melle, ſtomacho reſoluto & cibos auerſanti idonea eſt.

*κιλιασμένων. Crito autem aliter granatorum dulcium cum corticibus *tritorum & expreſſorum ſextarios ſex, mellis boni ſextarium vnum coquit ad mellis craſsitiem, deinde addit aluminis ſciſsi vnc. vnam, myrrhæ ſemunciam. Alia eiuſdem ad vlcera oris & aphthas, id eſt, oris puſtulas, ſucci granatorum dulcium heminas ſex coque igni lento in vaſe æreo ad tertias, deinde adde cinnamomi, caſiæ, myrrhæ, ana drachmas vnam, omphacii, croci, nardi Indicæ ana drachmam ſemiſſem, mellis heminam. Vtraque ſuo tempore præſtantiſsima. Paulò diuerſius Andromachus apud Galenum ſtomachicen hanc componit, ſed viribus propè iiſdem.

Medicamenta ſtomatica ex ſucco mororum, batinorum, granatorum, cydoneorum, cornorum, corticum nucum multa, vt vides, medici ſcripſerunt, ponderibus & menſuris variantes: alii enim omnia vel aſtringentia, vel digerentia, vel vtraque iniiciunt, nonnulli adimunt, alii aliud. Item hi plus illi minus indunt. In quibus conſiderandum eſt, quod copioſius eſt inditum, an aſtringens ac repellens eſt, an lenit, & coquit, an digerit: ita nanque licebit ipſis probè vti. His affines ſunt & ſucci per ſe ſiccati ſole vel igne, vel cum melle, aut ſaccharo, aut vtroque cocti: hiq; tam herbarũ quàm fructuum, quos iure meritiſsimo ſyrupis multis nulla ſæpe ratione compoſitiſsimis prætulerimus.

*

FINIS.

INDEX RERVM
OMNIVM QVAE HOC OPERE CONTINENTVR.

*

Bortum prohibentia 107
Abrotanum 30
Abscessus coquentia 14.100
Absinthium 28
Absinthij facultas 237
Absinthium Ponticum videtur esse Romanum Mesues 29
Absinthium nostrum 29
Acacia 73.81
Acacia vulgò dicta nullo errore vsurpatur pro veterum 73
Acantha 30.47
Acer sapor 149
Acerbus sapor 148
Acetabulum 332
Acetum 70
Achoras curantia 22.51
Acidus sapor 149
Acorus 13
Acorus verus, galanga maior hodie dicitur 13
Acorus palustris 13
Acorus verus vnde aduehatur 13
Arorus videtur quibusdam calamus aromaticus 13
Actiones secundas et tertias ex primis et simplicibus colligimus 141
Adeps omnis 102
Adiantum 30
Αδιψ@ 54
Admouendorum varius applicandi modus 341
Adulteria simplicium à quibus fiunt 275
Aer quando causa salubris 192
Aeromeli 71
Aerugo 92
Aes vstum 91
Aetites 99
Affectus species à quibus indicatur 268
Affectus paruus, recens, superficiarius, mitiora postulat medicamenta: in contrario, contrà 217
Affectibus applicanda medicamenta æqualia viribus 217
Affectus quando plures sunt implexi, vrgentiori maior vis remediorũ in cõposito opponenda 218
Affectus præter naturam quomodo facilius pelluntur 239
Affectus in ore ex fluxione curantia 59
in Affectibus compositis vrgentioris est habenda ratio 117
in Affectibus cõpositis eiusdem naturæ minus necesse est composito medicamento vti 118
Agallochum 63
Agaricus 13
Agarici facultas 14
Agarici dosis 14.234
Agaricus dictus ab Agaria Sarmatiæ regione 14

Agaricus quomodo corrigitur 14
Agaricus seruatur quinque annis 14
ἀγγεῖον λίπαρον 320
Ἀγνος 30
Agrimonia 33
Allium magnetis vim obtundit 161
Aloë 73
Aloës dosis 234
Alopeciæ quomodo admouētur medicamenta 267
Alopeciam difficilem quomodo curamus 192
Alopecias sanantia 44. 76. 99. 102. 161. & 211. 259
Alphos sanantia 19. 26. 44. 48. 97
Alterci succus 72
Althæa 14
Althææ facultas 14
Althæa vnde dicatur 14
Alumen 95
Aluum emollientia 30
Aluum subducentia 60. 73. 80. 95
Alyssos 31
Amaracus 36
Amaracinum vnguentum 35
Amaracinum vnguentū diuersum à sampsychino 36
Amarus sapor 149
Ambrosia antidotus 363
Ameos semen 47
Amianthus lapis 99
Amomum 46
Ἄμωαρ 86
Ἄμπελος λευκὴ 16
Amphisbæna 161
Amphora 330
Amygdala 93
Anacardus 53
Anasarcæ auxiliantur 165
Anastomoticum quod 143
Anethum 31
Anginis quæ prosunt 42. 107. 162
Animalia & eorum partes 100
Anisi semen 47
Anodynum quod 145
Anthera 44
Ἀντιβαλλόμενα *simplicia ordine alphabeti* 286
Antidoton quid 342
Antidotus Esdræ 363
Antidota ante siue post delcteria quomodo sumenda 237
Apiastrum 36
Apium satiuum 14
Apium vulgare est Eleoselinon 15
Apiorum genera omnia idem pollent 15
Aphthas curantia 59
Appetitum excitantia 17. 54. 82. 368
Arabistarum componendi medicamenta ratio damnatur 112
Arancium malum 56
Argentum 88
Argentum viuum 88
Ari radix 15
Ari masculi succus 72
Aristolochia 15
Aristolochiæ triplex radicis figura Gal. distincta 15
Aristolochia quādo effodienda, & quomodo seruanda 15
Armenia terra 100
Armenius lapis 97
Arnoglossum 37

Aromata quæ sunt 108
Aromatica medicamenta 64
Aromata tenuis essentiæ facilè exanimantur 108
Aromata sunt miscenda ad finem coctionis 211
Arrhenicon 90
Arthritis in plethorico corpore quo modo curanda 257
Arthritica 155.165
Arthriticis quæ prosunt 21.102
Asarum 16
Asarum quando fodienda 16
Aselli 106
Asparagus 16
Asparagus Regius & Helius 16
Asparagus Petræus 16
Asperæ arteriæ affectus & laryngis quomodo curantur 261
Asperitates arteriæ lenientia 20. 82.87.
Asphaltos 100
Asphodelus 16
Asphodelus autumno legitur 16
Aspodelus muribus venenum ibid.
Assando quomodo medicamẽta præparantur 299
Asthmaticis quæ prosunt 48.82. 104.106
Asthmaticis quæ obsunt 50
Astrorum ortum & occasum neglegit Galenus in vsu medicamentorum 250
Astrorum ratio in quibusdam plantis colligendis obseruatur 12.175
Athanasia antidotus 263
Attrahens quod 143
Aurea Alexandrina antidotus 364
Aureæ Alexandrinæ vires 366
Auribus purulentis conuenientia 40.165
Auribus quomodo medicamẽta infunduntur 259
Aurium dolorem sedantia 162. 259
Aurum 88
Austerus sapor 149
Autoris ratio in vtendis nominibus medicamentorum, & ponderum scribendis 339

B

Balanus myrepsica 17.53
Balaustium 41
Balsamum 57
Basiliscus 161
Βασιλικοὸν ἀρωπὸς 48
Basis medicamenti quomodo deligatur 176
Basis & radix medicamenti quid 177
Basis vt rectè constituatur quid sciendum 177
Basis ipsius coctio, assatio, tritura, vstio, lotio, &c. etiam rationem sine quo obtinent 198
Basi adduntur quæ toti parti sunt familiaria 195
Basi adduntur quæ ipsam in partes remotissimas conuehant 195
Basis ob quatuor ad particulam aliquam deducitur 195
Basi adduntur quæ ipsam deductã ad partem ei affigant 196
Basis sine quibus affectum profligare non potest 195
Bases congeneres miscentur, nempe mite aliquod vehementi, vt habeatur medium 179
Bases diuersæ quare miscentur 178

Basi adduntur medicamenta, quæ in suo vigore consistunt 197
Basibus admiscenda non solùm quæ ipsam ad partem familiarem ducant, sed etiam quæ in ea retineant 212
Βάτ☉ ἰδαῖ☉ 61
Bdellium 85
Bechica quæ 147
Behen 16
Ben 53
Bersilium lignum 63
Besanum, Besasa 38
Beta 31
Betonica 31
Bilem atram purgantia 53.62. 97.158
Bilem atram facientia 70
Bilem flauam ducentia 25.53.54. 55.56.60.74.78
Bilis flaua coquenda 157
Bilem vtranque vacuantia 19.24. 43.159
Bilem vtranque & pituitam ducentia 159
Bilem & pituitam ducentia 159
Biliosis conuenientia 55.70
Biliosis contraria 71.74
Βλάτ]☉ βύζαντ☉ 107
Blitum 31
Borago 31
Bombacis semen 47
Branchos sanantia 85
Brassica 31
Brassicæ succus 72
Brassica marina 31
Bryoniæ radix 16
Bubonas coquentia 101
Buglossus 31
Buphthalmi flos 41

C

Cabaret Gallorum est Asarum 16
Cacochyma quæ 147
Cadmia 93
Κάλ☉ 333
Calaminthe 32
Calamus aromaticus 17
Calami aromatici electio 17
Calculos renum confringentia 26. 31.48.58.85.98
Calculos frangentia 17.20.30. 82.83.100
Calculos vesicæ diminuentia 39
Calor quas actiones edat 126
Calx viua 97
Cancanum 82
Cancris quæ prosunt 93.94. 97
Cancrorum cinis 106
Canella nostra quid 66
Cantharides 106.161
Caphura 82
Capillos tollentia 83.90
Capillos reddentia 30.54.76
Caput quæ roborant 86
Capitis dolorem facientia 161
Capitis dolori ab æstu quæ prosunt 190.253
Capiti quomodo admouemus medicamenta 252
Capiti quales cucuphæ applicentur 252
Capparis radicis cortex 17
Capparis flos & fructus 17
Carbunculos perrumpentia 40
Cardamum 48
Cardamomum 49
Cardiaca 151
Carduus benedictus 32

Cari semen 48
Caricæ 58
Carpesium 57
Carpobalsamum 56
Κάρυον βασιλικὸν 59
Caryophyllum 41
Casia 66
Caßia fistula 57
Caßiæ fistulæ dosis 236
Castorium 104
Catharrhos sanantia 51.85.100
Cathartica quæ 146
Cathæretica quæ 145
Cathæretica quomodo adhibenda 256
Caustica 31.48.77.79.90
Caustica quomodo adhibenda 256
Κιχράμιδες 46
Centaurij magni radix 17
Centaurium minus 17
Cephalica 149
Cephalalgicis prosunt 18.40.54.86.106
Cera 72
Cera liquabilibus vt materia misceatur 210
Κεράμιον 333
Cerasi gummi 82
Cerati Galeni vsus 264
Cerebella passerum 102
Cerebrum roborantia 20.76
Cerebri menyngum vulnera glutinantia 33
Cerussa 94
Cessatio à vacuationibus alijs causa est sæpe per accidens huius vel huius vacuationis 198
Calcanthus 92
Chalcitis 92
Χαλκοῦς 322
Χαμαιβάτος 61
Chamædrys 33
Chamæpitys 33
Chermes 107
Χήμη 335
Choeradas sanantia 17.51.78
Χοῖνιξ 336
Cholagoga 158
Chondrilla 32
Χοῦς 334
Χρυσοβάλανος 54
Chrysocolla 96
Χυλὸς 68
Χυλὸς ῥόος *Pontica* 72
Χυλὸς, δάκρυον, ὀπὸς *Græcis confunduntur* 75
Cicatricem quæ inducunt 91
Cichorium 32
Cicuta 33
Cimolia terra 99
Cinnamomum 65
Cinnamomi ætas 65
Cinis hirundinum 107
Cinnabaris 101
Cirsium 32
Citrago 36
Citrum 56
Clarificatio succorum quomodo fit 295
Clyster largior siue parcior quibus infunditur 253
Cnici semen 49
Cnici seminis dosis 235
Coccali 55
Κόκκος *Orientis* 15
Coccus baphica 49
Χοχλιάριον 335.336

Basi adduntur medicamenta, quæ in suo vigore consistunt 197
Basibus admiscenda non solùm quæ ipsam ad partem familiarem ducant, sed etiam quæ in ea retineant 212
Βάτος ἰδαῖος 61
Bdellium 85
Bechica quæ 147
Behen 16
Ben 53
Bersilium lignum 63
Besanum, Besasa 38
Beta 31
Betonica 31
Bilem atram purgantia 53.62.97.158
Bilem atram facientia 70
Bilem flauam ducentia 25.53.54.55.56.60.74.78
Bilis flaua coquenda 157
Bilem vtranque vacuantia 19.24.43.159
Bilem vtranque & pituitam ducentia 159
Bilem & pituitam ducentia 159
Biliosis conuenientia 55.70
Biliosis contraria 71.74
Βλάτιος βύζαντος 107
Blitum 31
Borago 31
Bombacis semen 47
Branchos sanantia 85
Braßica 31
Braßicæ succus 72
Braßica marina 31
Bryoniæ radix 16
Bubonas coquentia 101
Buglossus 31
Buphthalmi flos 41

C

Cabaret Gallorum est Asarum 16
Cacochyma quæ 147
Cadmia 93
Κάλος 333
Calaminthe 32
Calamus aromaticus 17
Calami aromatici electio 17
Calculos renum confringentia 26.31.48.58.85.98
Calculos frangentia 17.20.30.82.83.100
Calculos vesicæ diminuentia 39
Calor quas actiones edat 126
Calx viua 97
Cancanum 82
Cancris quæ prosunt 93.94.97
Cancrorum cinis 106
Canella nostra quid 66
Cantharides 106.161
Caphura 82
Capillos tollentia 83.90
Capillos reddentia 30.54.76
Caput quæ roborant 86
Capitis dolorem facientia 161
Capitis dolori ab æstu quæ prosunt 190.253
Capiti quomodo admouemus medicamenta 252
Capiti quales cucuphæ applicentur 252
Capparis radicis cortex 17
Capparis flos & fructus 17
Carbunculos perrumpentia 40
Cardamum 48
Cardamomum 49
Cardiaca 151
Carduus benedictus 32

Cari semen 48
Caricæ 58
Carpesium 57
Carpobalsamum 56
Κάρυον βασιλικὸν 59
Caryophyllum 41
Casia 66
Cassia fistula 57
Cassiæ fistulæ dosis 236
Castorium 104
Catharrhos sanantia 51.85.100
Cathartica quæ 146
Cathæretica quæ 145
Cathæretica quomodo adhibenda 256
Caustica 31.48.77.79.90
Caustica quomodo adhibenda 256
Κιχράμιδες 46
Centaurij magni radix 17
Centaurium minus 17
Cephalica 149
Cephalalgicis prosunt 18.40.54.86.106
Cera 72
Cera liquabilibus vt materia misceatur 210
Κεράμιον 333
Cerasi gummi 82
Cerati Galeni vsus 264
Cerebella passerum 102
Cerebrum roborantia 20.76
Cerebri menyngum vulnera glutinantia 33
Cerussa 94
Cessatio à vacuationibus alijs causa est sæpe per accidens huius vel huius vacuationis 198
Calcanthus 92
Chalcitis 92
Χαλκοῦς 322
Χαμαιβάτος 61
Chamædrys 33
Chamæpitys 33
Chermes 107
Χήμη 335
Chæradas sanantia 17.51.78
Χοῖνιξ 336
Cholagoga 158
Chondrilla 32
Χοῦς 334
Χρυσοβάλανος 54
Chrysocolla 96
Χυλὸς 68
Χυλὸς ῥόος *Ponticæ* 72
Χυλὸς, δάκρυον, ὀπὸς *Græcis confunduntur* 75
Cicatricem quæ inducunt 91
Cichorium 32
Cicuta 33
Cimolia terra 99
Cinnamomum 65
Cinnamomi ætas 65
Cinis hirundinum 107
Cinnabaris 101
Cirsium 32
Citrago 36
Citrum 56
Clarificatio succorum quomodo fit 295
Clyster largior siue parcior quibus infunditur 253
Cnici semen 49
Cnici seminis dosis 235
Coccali 55
Κόκκος *Orientis* 15
Coccus baphica 49
Χοχλιάριον 335.336

Coctio propriè quid 145
Coctionis signa vnde sumantur 157
Coctio expellendorum humorũ abn siuè apud practicos dicitur 156
Coctionem iuuantia 20.54.67. 368
Coctiones medicamentorum quomodo fiunt 296
Cœliacis quæ prosunt 64.70 74.101
Κόγχη 335
Cognatio quædam est in sonis & corporibus sonoris 167
Cognatio quædam inest rebus, naturarumq; similitudo, ob quam alia trahant, alia auersentur 160. 161. *Ibidem adduntur exempla plurima.*
Colicum affectum sanantia 54. 164
Collietica quæ 146
Colocynthe 56
Colocynthidis dosis 235
Color medicamentum gratius reddens 202
Colorem commendantia 82
Colophonia 81
Communia de proprio cuique medicamentorum vsu 233
Composita medicamenta quæ 113
Composita medicamenta vnde nomina sumpserunt 342
Composita non cognosci distinctè, nisi simplicia noscantur 123
Composita si nobis satisfaciunt, quò simpliciora, eò meliora 214
Composita veterum noscuntur cognita simpliciũ facultate et qualitate 125
Compositi forma ad quid vtilis 224
Compositi forma variatur interdum, vt sit efficacius medicamentum 225
Compositi forma ad quos scopos constituatur 225
Compositorum vires tempore mutantur 232
Compositionem mediam vnam habebit, qui alias parare non potest, aut circunferre 370
Cõpositiones particulares faciendæ, quæ in maiores recipiuntur 328
Congius 330
Coni 55
Conseruatio medicamentorum 214
Conseruationi medicamentorum locus idoneus eligendus 215
Conseruant omnia quæ siccant, & humiditatem excremẽtosam absumunt 215
Consistentia non solùm ad gratiam, sed ad melius agendum, facit 208
Contraria in compositione quæ dicantur 178
Contraria contrariorum remedia 120
Conuulsioni quæ remedio sunt 162. 165
Cor roborantia 41.48.49.86. 103.106.107
Cordis palpitationi conferentia 19. 20.86
Corallus 99
Coriandrum 48
Cornu cerui & capræ 103
Cornu rhinocerotis 103

Corruda 16
Cortices 64
Cortices radicum meliores sunt earum medullis 174
Coryzæ sanantia 85
Κόσκινον, & Κοσκίνιον ἰατρικὸν 320
Costus 18
Κοτύλη 334
Κοτύλη etiam videtur dimidium sextarij significare 331.336
Κουλεὸς 330
Crassa & lenta ex pectore ducentia 19.22.24.30.34.40.48.49.52.55.
Crassantia 142
Crassos & lentos humores purgantia 19.34.38
Crocus 41
Croci electio 42
Crocus quomodo seruandus 42
Cretica terra 99
Crustas facientia 90.92.97
Cubebæ 57
Cucumeris semen 48
Cucumeris fructus 56
Cucumeris agrestis radix 18
Cumini semen 49
Cupressi pilulæ 55
Curcuma 17
Cyanus 97
Κύαθος 332.333.335.336
Cyclamini radix 18
Cydonia 56
Cynanchis illinuntur 18
Cyperis 17
Cyperus Indicus 17
Cyperus Babylonicus 18.20
Cypheos compositio 346
Cystica 154.164

D

Dasypodium 43
Daucus 18
Deleteria quantitate sola 85
Denarij partes 328
Densans quod 143
Dentes puros efficientia 98.103
Dentes firmantia 162.163
Dentalis lapis 97
Dentientes pueros iuuantia 101.163
Dentium dolori idonea 40.82
Destillatio quid, & eius diuersi modi 306
Diabatinon 370
Dia καρύων stomaticum 370
Diacydonion Galeni 368
Diacydonion Nicolai ibid.
Diacydonion quibus detur, & qua mensura 251
Diacnici dosis 237
Diacodij dosis ibid.
Διὰ γλήνκος compositio 371
Diamoron Galeni, & eius vsus 369
Διὰ ῥόιων stomatice 372
Diarrhœas sanantia 35.39
Dia trion pipereon ad quæ sumitur 251
Dictamni radix 18
Dictamni radix vulgaris est pseudodictamni 18
Διορισμὸς quid, & ad quæ à Galeno refertur 267
Diospolitici puluis quomodo sumitur 251
Diphryges 91
Dissoluẽdo quomodo, & quæ præparantur 292

Διτάλ

Διτάλαντον .. 322
Diuitibus sumptuosiora remedia miscemus quàm pauperibus 193
Δοῖδυξ 319
Doli & adulteria medicamentorum 274
Dolores sedantia 31.33.86
Doronicum 19
Δραχμὴ 322
Drachma 325
Drachmæ partes 324
Dracunculi radix 19
Ducere pistillo medicamenta quid 313
Duella 324
Dulcis sapor 149
Dupondius 324
Durum 142
Durum, molle quotupliciter dicatur corpus Ibidem
Durum corpus, id est, se ipso dum sanum erat, durius, quot modis fiat, & quomodò mollescat Ibidem
Dysenteriјs conferentia 25.35.37.39.40.43.64.74.100.101.103.162.163.

E

Ebrietatem facientia 86
Ebrietati resistentia 161
Ebur 103
Eccatharticum quod 144
Ecphractica quæ Ibidem
Ecstatica quæ 147
Elaterium 18.74
Eleniј radix 19
Elephantiam curantia 97.165
Elleborus duplex 19
ἡμιχοίνικον 336
ἡμικοτύλιον 334
ἡμίλιτρον 323
ἡμιμναῖα 322
ἡμιούγγιον 324
ἡμιώβολον 322
ἡμιτάλαντον 322
Empetri facultas 237
Emphractica quæ 144
Emplaston medicamentum 116
Emplasticum quod 144
Emplastrum diachalciteos quomodo componendum, & eius vsus 263
Endiuia 32
Enterocœlas sanantia 56.98
Epicerastica quæ 147
Epilepsiam excitantia 106
Epilepsiam curantia 24.31.51.82.102.161.165.
Epilepsiam ex atra bile curãtia 97
Epithymum 42
Epithymi dosis 235
ἕψημα 69
Epuloticum quod 146
Epyssopum 42
Eranus lapillus 99
Errhina 18.31.
Erica 42
Eruca 49
Eruum 49
Erysimi semen Ibidem
Eryngiј radix 19
Escharoticum quod 145
Esula 19
Euchyma quæ 147
Eufragia 34
Eupatorios herba 163
Eupatorium 33
Eupatorium etiam Pentaphyllum dicitur Galeno 34

Ephorbium 77
Euphrosynon Græcis Buglossus dicitur 31
Exasperantia quæ 147

F

Faba Græca 330
Facultas prima medicamenti est reliquarum veluti basis communis 123
Facultatibus primis noscendis quid satis fuerit Ibidem
Facultas secunda quæ 125
Facultates simplicium corrumpi in compositione quibusdam visum est 232
Facultates particulares à partibus vocatæ 148
Facultates particulares quatenus singulis partis affectibus conueniant 149
Febres biliosas sanantia ex densitate cutis 41
Febrium omnium vnicum remedium 41
Febriles æstus cohibentia 37
Fella animalium 105
Ficus 58
Ficuum succus 72
Filicis radix 20
Fistulis ani quæ remedio sunt 100
Flatus dissipantia 19.20.24.28.30.38.47.48.49.
Flos æris 91
Flores quando legendi 40
Fluxiones capitis siccantia 22
Fluxiones biliosas cohibentia 37.61.101
Fluxiones thoracis siccantia 22.58.100
Fluxiones intestinorũ siccantia 22
Fluxionum in inguina, pedes, articulos &c. et phlegmonarum incipientium remedium 94
Fœcunditatem facientia 38.102
Fœniculus 19
Fœnumgræcum 49
Foliatum vnguentum 35
Fomenta ventriculo quomodo imponenda 265
Frigida calidis obtundimus 117
Frigus quas actiones edat 133 & deinde.
Fructus quid 52
Fructus plantarum quomodo deligendi 174
Fumaria 34
Furfures emendantia 22

G

Gagates 98
Gaiacum lignum 63 165
Galanga 20
Galbanum 77
Galenus simplicia quomodo explorabat 276
Galeopsis 33
Galla 58
Gallitrichum 34
Gastrica 152
Gentiana 20
Γίγαρτα 46
Gingiuas mollitie fluidas quæ tergent 103
Glaucium 74
Glycyrrhiza 20.74
Gramen 20
Γράμμα 322
Grana paradisi 49
Gulielmus Pelisserius Episcopus Monpessulanus de simplicibus

incognitis scripsit 61
Gummi 81
Gypsum 96

H

Haematites 98
Haemodiam ab acerbis & acidis natam sanantia 37. 162
Haemorrhagiam sistentia 36. 40
Haemorrhagiam à naribus quae sistunt 74
Haemorrhoides curantia 54. 97
Haemorrhoides quae aperiunt 73. 105
Herbae 28
Herbae quomodo siccandae 28
Herbae quaedam siccatae calidiores 28
Herbarum quae partes ad medicamenta accipiendae 175
Hammoniacum 77
Harmola 38
Hastula regia 16
Hederae lacryma 83
Hedychroi magmatis confectio 356
Hemicrania frigida quibus curatur 267
Hemicranica remedia qualia esse debent 191
Hemina 331.332
Hepar expurgantia 26.31. 40.51.52.53.80
Hepatis intemperiem calidam iuuantia 32
Hepatis quae tollunt intemperiem à corruptis humoribus 32
Hepati quae foris imponantur 253
Hepati indurato quae illinuntur 53
Hepatica 85.104. 152.163
Hepaticis qua ratione miscentur valdè refrigerantia 187
Hepaticis quae prosunt 69. 163
Hepatorium, Hepatitis 33
Hermodactylus 20
Hermodactyli dosis 236
Hermodactylus neotericorũ est veteribus indictus 21
Hernias sanantia 85
Hippolapathum 35
Humiditas quas actiones edat 140
Humores omnes ducentia 57
Humores crudos coquentia 31. 62
Hydragoga 159
Hydromelitos facultas 237
Hydropicos iuuantia 15.24. 42.54.104.163.165
Hypercathartica quae 147
Hypersarcosin quae tollunt 90.92. 96.97
Hypocistbis 74
Hyoscyamus 34
Hyssopum 34
Hysterica 155

I

Iaspis 98. 163
Ichoras pruritum excitantes quae digerunt 95
Ictericis quae prosunt 18.33 38.163
Iecur roborantia 22.33.34. 62.64.79.80.85.264.368
Iecur lupi 104

Impetigines quæ tollunt 82
Incantationibus non est habenda fides 168
Infusione quomodo & quæ præparantur 293
Instrumenta præcipua pharmacopolarum 318
Intemperiem frigidam coquentia 22.24.63.70
Intemperies calidas sanantia 76
Intemperies frigidas humidas sanantia 71
Intertriginem curantia 90
Intestina roborantia 79
Intestina puerorum purgantia 98
Intybum olus 32
Ἴον 43
Iridis radix 21
Iris Illyrica est optima 21
Isatidis radix 22
Ischiadicis quæ prosunt 14.19.31.33.42.267
Iua 33
Iuniperi fructus 58
Iuniperi gummi 83
Iuglans 59
Iuiubæ 58
Iuris galli ueteris facultas 237

K

Keiri 43

L

Lac gignentia 19.146
Lacrymæ 79
Lapathum 35
Lapis calaminaris 93
Lapis Iudaicus 98
Lapides 98
Lassitudo motoria & phlegmonwde quomodo curatur 190
Lassitudo internæ tunicæ asperæ arteriæ ex vociferatione quomodo curanda 191
Laterum dolores tollentia 31
Lauatione quomodo medicamenta præparantur 303
Lauri folia & fructus 35
Lenientia asperatas cauitates quæ 147
Lens 51
Lentes expurgantia 53
Lepram sanantia 16.19.22.31.51.53.94
Λεπτοκάρυον 59
Λεπτὸν 322
Lepus marinus 161
Λευκόϊον 43
Libræ partes 324
Lichenas sanantia 19.83.94
Lienem absumentia 27.39.164
Lienem expurgantia 26.51.53.80
Lienes induratos liquantia 16.27.53.78.267
Ligna 63
Ligula 333
Lugusticum 50
Lilij radix 22
Limitatio vnica sæpe sufficit ad ordinationem medicamenti 269
Limitationes generales & particulares non integræ non sufficiunt 270
Limitationes etiam necessariæ ad rectam remediorum compositionem 272
Limitationes necessariæ ad rectum medicamentorum vsum 168
Limones 56
Linanche 42

Λιθόσπερμον 50
Liquando fit præparatio 292
Liquores 75
Lithargyros 89
Lithargyros vt materia miscetur valentioribus 210
Lithospermon 50
Λίτρα 323
Λωτο ρίνημα 64
Lumbricos latos necantia 20
Lumbricos quæ necant 29.48. 51.103
Lumbricos rotundos quæ educunt 163
Lupinus 50
Lutra 105
Lycium 74

M

MAcer 67
Macis 67
Magnes 98
Maiorana 36
Malabathrum 35
Malum granatum 58
Mammarum durities discutientia 33
Mandragoræ radicis succus 72
Mandragoræ maris radicis cortex 22
Manna thuris 87
Mannæ dosis 236
Maron 35
Maron esse herbam mastic vulgò dictam suspicio est 35
Marrubium 35
Mastiche 79
Matricariam esse maioranam suspicatur Hermolaus 36
Μίαξα ὤμη 107
Μηκόνιον 76
Medicamentum quid 112
Medicamenti significatio 112
Medicamentum simplex Ibidem
Medicamentorum compositio 113
Medicamentum vnum simplex interdum quatuor habet scopos 170
Medicamentorum vtendi modus 252
Medicamentorum vsus finis 238
Medicamenta vsum expectatum non præstant, nisi sint actu quod dicuntur 197
Medicamenta à quibus sumantur 9.10
Medicamentis quibus & quando vtendum 230
Medicamentum vsum expectatum non præstans quomodo corrigitur 198
Medicamenti sumendi vel admouendi tempus & occasio 238
Medicamenti exhibendi quantitas & qualitas ex ijsdem sumuntur scopis 233
Medicamentum eius saporis propinandum, quo delectetur æger 191
Medicamenta clementiora initio offerenda 257
Medicamenta valentiora quæ indicant sumenda 192
Medicamenti consuetam nobis formam faciliùs toleramus, quàm non consuetam 255
Medicamenti præbendi tempus quando Galen. negligit 232

Medicamenta facultate quadã natiua conuenientem sibi succum trahunt 160
Medicamenta sumpta & admota non habent vires easdem 167
Medicamenta quando Deorũ manus 228
Medicamenta quæ curiosè terenda 211
Medicamenta ad temperaturã mediam aptanda 116
Medicamenta polychresta neque multum obsunt, neque prosunt, si perpetuo ijs vtamur 257
Medicamentis valentibus cum magna præmeditatione vtendum 233
Medicamen purgans vnum non perpetuò vsurpandum 234
Medicamentorum purgantium delectus secundum Mesuen 171
Medicamenta purgantia quomodo reponenda 173
Medicamenta per quæ melius fiunt 199
Medicamenta probata ad compositionem à quibus deliguntur 176
Medicamenta deligenda in suo vigore & bene habita 173
Medicamenti deligendi indicatio sumitur à partis natura & vsu 188.191
Medicamenta quæ gratiora reddunt 202
Medicamenti componendi indicatio à quibus sumatur, & quorum respectu varietur 181. *& deinde.*
Medicamenta compositur quæ noscenda 120.122
Medicamenta composita quomodo fiant præstantißima 170
Medicamenta optima ex contrarijs maiores miscuerunt 116. 178
Medicamentorum componendorum necesßitas 114
Medicamenta quædam componuntur, vt quod secundum naturam est seruemus 188
Medicamenta quæ gratius faciunt, quomodo augenda vel minuenda 221
Medicamenti vehementiam quæ remittũt, eius actionem non aboleant 200
Medicamenti virtutem imbecillam quæ augent aut excitant 201
Medicamenta non coaugmentanda, cùm paucioribus fieri potest 112.214
Medicatio in quibus consistit 229
Medicus prudens & peritus quæ nouisse debeat 124
Μέδιμνος 335
Medulla 102
Mel 70
Mel quod valentißimum 173
Melancholicum succum purgantia 97
Melanthium 51
Melilotum 43
Melissophyllon 36
Menses mouentia 17.18.19.20. 22.24.26.31.33.35.38.40.45.51. 56.82.85.146
Mensuræ Romanorum & Græcorum

rum 330
Mensuræ Romanæ aridorum 332
Mensuræ liquidorum Græcæ 333
Mensurarum Romanarum notæ 336
Mensurarum Græcarum notæ 336
Mentem turbantia 48
Metalla 87
Metallicorum facultates diu vigent 174
Methodus componendi in quatuor consistit 169
Μετρητὴς 333
Meum 22
Mezereon 27
Meconium 51
Misy 92
Mistis & compositis quando vtendum 338
Mithridatios ad quæ vtilis 346
Mithridates 344
Mithridatij descriptio ab Andromacho 344
Mithridatij descriptio à Damocrate 345
Modius 332
Molle 142
Molybdena 94
Morbus quilibet qualia remedia postulat 254
in Morbi vigore à medicamentis purgantibus abstinendum 242
Morbillis & variolis salubria 61
Morsibus canum quæ medentur 165
Morsibus canis rabidi quæ medentur 166
Morus 57
Moschus 105
Μοσχολάρυον 55
Μνᾶ 322
Μνᾶ ἰατρικὴ 323
Mumia 103
Muliebri profluuio quæ prosunt 44.64.74
Muccilagines quomodo extrahantur 294
Myricæ fructus 59
Myriophyllon 36
Myrobalanus 53
Myrobalanorum quinque genera 53
Μυροβαλάνου πίεσμα 53
Myrrha 83
Myrrha stacte 84
Myrti germina 59
Μύστρον 332.335
Myxæ 59

N

Narcotica quatenus prosunt 185
Narcoticis quando vtendum ibid.
Narcoticorum compositionis scopus quis est 186
Nardus præstantissima 22
Nardus Gallica 23
Nardus Syriaca ibidem
Nardi electio ibidem
Nardi spica & radix 22
Natura partis comprehendit naturam totius 193
Naturæ proprietas assumentis medicamen est inspicienda 194
Nauseam arcent 86
Nephritica 154.164

Nephriticos curantia 165
Nepitha 32
Neruis vulneratis aqua calida inimica 165
Neruorum vulnera glutinantia 165
Neruorum affectibus frigidis quæ prosunt 24.53
Nutriendo fit præparatio 292
Nux vomica 55
Nymphæa 43

O

Ὀβολὸς 322
Obstructiones lienum soluentia 35.39.52
Obstructionibus hepatis quæ subueniunt 16.20.24.32.33.35.37.52.60.163
Obstructiones thoracis & pulmonis liberantia 60
Obstructiones liberantia 38.49.58.
Obstructionibus renum quæ subueniunt 16.24.37.52
Οχλοι 318
Oculi dolentis affectus signa vnde sumantur 268
Oculi pallor ex ictero quomodo amouetur 267
Oculis gratiam addunt 96
Oculis cruentatis conuenientia 40
Oculorum claritati conferentia 34.35.38.78.82.162
Oculorum remedia quomodo applicantur 260
Oculorum vlcera quibus curanda 189
Oculorum fluxiones inhibentia 85.103
Oculorum vulnera sanantia 98
Oculorum obstructiones liberantia 80
Oculorum cicatrices purgantia 78
Ocymum 51
Odor medicamentum gratius reddens 204
Odora stomachicis miscenda 204
Odyneron quod 145
Oenanthes radix 23
Oesypus 105
Olea factitia 69
Oleum 69
Oleum succini vim hebetat 161
Oleosus sapor 149
Oliuæ 59
Ὄλμος 318
Omphacium 70
Opium 51.76
Opio quando vtimur 186
Opobalsamum 57
Opocalpason 84
Opopanax 76
Οπὸς Cyrenaicus, Medicus, & Syriacus 75
Ophthalmiæ quomodo parãda medicamenta 188
Ordo huius libri 7
Origanum 36
Oris halitum commendantia 17.20.63
Oris affectus quibus curandi 189
Orobanche 42
Orthopnœæ quæ prosunt 44.51.52
Orthopnœa & asthma à crasso

& lento humore quali consistentia medicamentum requirunt 208
Os à corde cerui 103
Os sepiæ 103
Ossa 102
Oxyacanthæ succus 72
Oxyacanthæ bacculæ 59
Ὀξύβαφος 331.334.336
Ὀξυφοῖνιξ 55
Ὠγυγία 324

P

Paeoniæ radix 24
Papaueris genera 51
Parotidas curantia 52.101
Pars vna organi interdum subit vsuum duorum, trium, vel quatuor rationem. 170
Partem roborantia medicamentis miscentur 201
Partibus natura frigidis qualia admouemus 252
Partibus cauis quomodo medicamur 253
Partibus non adhibenda topica, nisi corpore prius toto vacuato 258
Partum mortuum eijcientia 20
Partum grauidis continentia 99
Parturientibus conuenientia 15.18.98.99.103
Pauperibus remedia ex viliori materia danda 193
Pediculos occidunt 32.83
Pentaphylli radix 24
Percolatio medicamentorum 313
Periclymenum 44
Pesti resistentia 25.100.107
Pestilentibus putribusq; affectibus resistentia 32.56.65
Petroselinum verum vnde petatur 15
Petroselinum Macedonicon est Hipposelinon 15
Petroselinon Macedonicum & Estreaticum 23
Peucedani radix 24
Pharmacis lethalibus resistentia 65
Phlegmone quæ remedia iuxta morbi tempora postulat 191
Phlegmones curatio 247
Phlegmonas oris, sedis, pudendi, & aliarum humidarum partium sanantia 73.74.101
Phlegmonas digerentia 31.50
Phlegmonæ conuenientia 14.56.70.86.94.166
Phlegmonas gutturis sine venæ sectione quæ sanant 162
Phlegmonas gargareonis curantia 75.93.96.162
Phlegmonarum oris remedia, & quomodo applicanda 369.371
Phlegmonis oculorum & oris oleum non infunditur 265
Phlegmonas hepatis curantia 82.189
Phlegmone stomachi & ventriculi quomodo curatur 189
Phlegmonis artuum quæ imponuntur initio 264
Phlegmagoga 14.19.27.49.54.56.74.78.158
Φοῖνιξ 54
Φοῖνιξ palmæ fructus 54

Φοίνικες θηβαῖκοι 54
Φοινικοβάλανος 54
Phthisicis quæ prosunt 42. 104
Phu 24
Φυλλῖτις 39
Phymata curantia 51.52
Pilos quomodo auferimus 256
Piper 60
Piperitis 18
Pisces quomodo manu capiantur 55
Pistacium 60
Pituitam & aquas ducentia 159
Pituitam crassam ducentia 21. 27.56
Pituitam crassam à iuncturis ducentia 21
Pityinon 81
Pyxides medicamentorum siccorum 320
Plantago 36
Plantaginis succus 72
Plantæ quid cum animalibus habeant commune 11
Plantæ omnes legendæ, quãdo summarum sunt virium 12
Plantæ singulæ ex quo loco petendæ 12
Plantæ diuersimodè efferuntur, modo in masculino, modo fœminino, aut etiam neutro genere 13
Pleuretica 150
Plumbum 93
Pneumonica 150
Podagræ quæ prosunt 15. 21.60
Polypodij radix 24
Polypodij dosis 235
Pomorum succus 72
Πῶμα 54
Pompholyx 93
Pondo 323
Ponderum notis vulgus medicorum iniquius vtitur 329
Pondera & mensuræ medicamentorum vsitatiores Galeno, & nostræ ætatis medicis 321
Ponderum Romanorum notæ ex diuersis autoribus 329
Ponderum Græcorum notæ & Atticorum 329
Populus duplex 37
Populeum vnguentum 38
Portulaca 37
Poterium rubrum 61
Præparatio quorundam medicamentorum quomodo fiat 291
Pruna 60
Pruni gummi 83
Pseudocasia 66
Pseudomelanthium 51
Pseudocinnamomum 66
Psωra 40
Psωras detergentia 19.22. 50.53.94
Psyllium 51
Pterygia oculorum leuantia 20
Pueri & senes medicamenta valentia non ferunt 191
Pulmo vulpis 104
Pulmonum cauernulis vel arteriæ asperæ pus impactum, quali consistentia medicamentum requirit 208
Pumex 97
Purgandum quando initio, quando sub finem morborum 243
Purgantia medicamenta qua hora

ra danda 248
Purgantia vomitu quando danda 246
Purgatio seu mundatio medicamentorum 316
Purgatio 156
Purgationes fiũt interdum ad præcautionem morborum 247
Purgationis tempus 241
Purgationis idoneum tempus quæ ostendunt 241
Purgantia quomodo damus 262
Purgatoriorum vis malefica quomodo mitigetur 109
Purgatoria medicamenta 108
Purgatorio medicamento sumpto ptissanæ cremor sorbendus 245
Pus mouentia 86
Putredinem arcentia 45.70.80
Pyropus 99
Pyrethrum 24
Pyrites 98

Q

QVa anni parte qui humores purgandi 250
Qualitates primæ quomodo secundæ sequantur facultates 147
Qualitatum primarum facultatem quomodo deprehendimus 141
Quantitas simplicium (dosin vocãt) in composito 217
Quantitas simplicium in composito, à quibus indicationibus sumatur 217
Quantitas remediorum maior est, quando affectus cũ sua causa eadem postulat 218
Quantitas remediorum est maior, si partis affectæ temperatura & corporis totius est eadem 219
Quantitas euacuationis à quibus sumatur 240
Quartanæ curantia 30.97
Quartarius 331
Quid pro quo 286

R

RAdices quando euellendæ 11
Radices integræ euellendæ, & quales 11
Radices quomodo reponendæ & siccandæ 11
Radices quo loco siccandæ 12
Radices sibi alimentum peculiare trahunt, in solo, & sub cœlo conuenienti 11
Rarefaciens quod 143
Raued Seni 26
Remedia efficacissima quæ sunt 175
Remedia mitiora postulat sensus acrior, valentiora obtusior 221
Remedia varianda pro morborum temporibus 258
Remediorum quantitas interdum à maioribus scrupulosius ascripta 223
Remediorum genera ipsi affectus indicant 219
Remedij mensuram, & simplicium differentiam indicantia 219
Remedijs paratu facilibus præsentibus, superfluũ est exotica quærere 193

Remediorum facultas in duris augetur corporibus 221
Renes scincorum 104
Renes expurgantia 80
Repercutiens quod 143
Resinæ 79
Resinæ mitissimæ 80
Resinarum humidissima 81
Rha, Rhaon, Rheon, Rhion radix 25
Rha barbarum in hortis vulgò satum quid sit 26
Rha barbari dosis 236
Rheu Ponticum 26
Rhus 60
Rhyptica quæ 144
Ribes 61
Rosa 44
Rosmarinus 38
Rubiæ satiuæ radix 26
Rubus 61
Ructibus acidis quæ prosunt 31
Ruta 38

S

SAcchar 71
Saccharum rubrum 71
Sagapenum 78
Sal 96
Sal Armeniacus 96
Sal Hammoniacus 96
Salsus sapor 149
Saluia 38
Sampsychus 36
Sandaracha 90
Sanguis hirci 100
Sanguis draconis 101
Sanguinem purgantia 159
Sanguinem in ventriculum coagulatum dissoluentia 101
Sanguinem reijcientibus quæ prosunt 17. 25.64.74.82.98. 99.100
Sanguinem & spiritum purgantia 107
Sanguinem per vrinas euocantia 49
Sanguinis fluorem cohibentia 73 96.99.166
Santalum 64
Sapor cuique iucundus quis dicitur 207
Sapor cuique iucundus quoad fieri potest seruatis medicamenti viribus apparetur 207
Sapor medicamentum gratius reddens 205
Sapphyrus 98
Sarcocolla 85
Sarcotica quæ 145
Σαρκοτικὰ 76.86.93. 97.115
Σαρξιφάγον 26
Scabiem & pruritum sanantia 34.53
Scabies Hispana 165
Scammonia 78
Scammonij dosis 235
Scariola 32
Schedæ Galeni pharmacorum purè & veterum more scribuntur 111
Schistus lapis 98
Σχοῖνος 44
Scilla 26
Scillæ succus 72
Scilliticorum pastillorum confectio 355
Scirrho hepatis quæ admouenda 190

Scirrhos emendantia 18.65.76. 102.104
Scolopendrion 39
Scopus methodi componendi medicamenta 111
Scopus quo medicamentis tendimus, quis sit 229
Scopi componendorum medicamentorum quo dirigendi 169
Scordium 38
Scoria 91
Scorpionum ictibus quæ prosunt 98
Semen quomodo à fructu differat 46
Semina quando legenda 46
Semina quatuor frigida 48
Semen extinguentia quæ 146
Semen supprimentia quæ 146
Semen gignentia quæ 146
Senna 62
Sennæ dosis 236
Septica quæ 145
Sereos species 32
Sericum crudum 107
Seseli 51
Sextarius 330.332
Sextula 325
Siccitas quas edat actiones 139
Sicilicus 325
Sigillum Lemnium 99
Simplex in suo genere quod præstantissimum 170. 173
Simplicia medicamenta quæ 113
Simplicia quæ in singulis regionibus inueniantur præstantissima 171
Simplicia medicamenta noscenda 121
Simplicia natura & tempore compositis priora 121
Simplicis vnius vitium sæpe totum compositum corrumpit 174
Simplicis alicuius cur maior aut minor quantitas misceatur composito 219
Simplicis quātitas maior miscetur, cuius facultas magis aduersatur morbo 220
Simplicium omnium quodcunque sui generis odorem habet valentissimum, est probatissimum 21
Simplicium quorundam quantitas variatur pro temporis ratione 222
Simplicium quantitatem immutat rerum miscendarum natura 222
Simplicium quantitas quomodo limitanda 221
Simplicium numerus ad quantitatem refertur 224
Simplicium quantitas ipsis autoribus interdum incerta 224
Simplicium medicamentorum adulteria ordine alphabeti: vbi require singula 277. & deinde.
Simplicium medicamentorum electio ordine alphabeti, quod præstantius in suo genere, aut quæ eius pars valentior 282
Siliquastrum 18
Sinapi 52
Singultus curantia 54.55
Sinus glutinantia 73.266
Σίϱιον 69
Sitim sedantia 20.56.61
Smiris 98

Smyrnium (id est vulgare Leuisticum) ὀλύσατρον Romæ vocari Gal.scribit 15
Somnum conciliantia 31.76
Sonchus 32
Soporifera 22.51.76
Sordes gymnasiorum 105
Sori 92
Sparagus 16
Σπάθαι 320
Spica vulgaris est pseudonardus 23
Spicula extrahentia 59.165.166
Splenicis conuenientia 15.17.27.39.44.82.104
Splenica 153.164
Spodium 93
Spuma nitri 95
Squama æris 91
Staphis agria 52
Stellio 161
Stenωticum quod 143
Sternutamenta prouocantia 21
Stercus canis oßibus nutriti 162
Stercus pueri lupinis dulcibus nutriti 162
Stercus lupi oßibus nutriti 164
Stercus canum & luporum 105
Stimmi 96
Stœbe herba 39
Στοιχὰς 45
Stomachum roborantia 22.56.60.61.63.70.71.73.79.86.98.152
Stomacho aduersa 21.27.56.70.95
Stomachi ardores curantia 54
Stomachicis quæ miscentur 76.86
Stomachicis qua ratione miscentur valde refrigerantia 187
Stomatica medicamenta debẽt esse boni saporis pro cuiusque palato 206
Stomaticæ compositiones aliquot 371
Stomaticis quando mel miscendum 211
Stomaticis quomodo vtimur 261
Stomaticorum consistentia 208
Stomaticorum vtendi modi 371
Strobilina resina 81
Strumis conferentia 30.40
Stupefacientia 51.76
Stupefacientia quare remedijs adduntur 185
Styrax rubra 84
Styrax 85
Succus,lacryma,liquor sæpe confunduntur 75
Succi melle aut saccharo cõditi 367
Succi 68
Succorum repositio 68
Succinum 86
Sudores mouentia 18
Suffusis quæ prosunt 18.78.84.162
Suggillata curantia 74
Sulfur 94
Sumenda manè quæ faciũt ad distributionem alimenti in corpus 252
Sumendorum varius sumendi modus 341

Summa dicendorum in his libris 114
Suppurantia quæ 145
Sycomorus 59
Σύζυξ τῆς κασίας 67

T

TΑλαντον 322
Tamar Indus 55
Tamar Indorum dosis 236
Tamarix 27
Tapsus barbatus 40
Telæ flammis iniectæ ardentes non consumuntur 99
Temperamenti proprietas obseruanda in medicamentis ut in alimentis, & expendendum quomodo se habeant ad hæc aut illa 202
Tensio articulorum quot modis fiat, & quomodo laxetur 143
Tenuantia 142
Tenuitas & craßities essentiæ actionem suam & aliorum interdum iuuant 210
Terebinthina 80
Terebinthinæ resinæ dosis 237
Tergentia 33. 34.93.144
Terminus pugnantis generose contra morbum quis sit 265
Teruntur & tunduntur medicamenta quibus modis 312.313
Teruntur medicamenta propter quas causas 313
Τέταρτον 334
Thapsia 79
Theriaca 347
Theriacæ compositio 357
Theriace decerpta ex Mithridatio 348
Theriacæ vires 361
Theriacæ usus 362
Theriacæ probatio 362
Theriaci pastilli quomodo & in quo loco siccandi 355
Thoracem & pulmonem purgantia 31.35.40.54.80
Thoracica 150
Thus 86
Thuris cortex 87
Θύεια 318
Thymum 40
Thymelea 27
Tlaspi 52
Tophos articulorum dissoluentia 78.101
Tota per tota miscere solius Dei munus est 113
Tragacanthos 87
Tragoriganum 36
Tria in simplicibus obseruanda 12
Tripolium 27
Τριτάλαντον 322
Turbith 27
Turbith dosis 236
Tunica interior ventriculi gallinarum 103.163
Tußim antiquam tollentia 82
Tußim ex faucium asperitate coquentia 31
Tusses coquentia 85

V

VAleriana 24
Vasa latioris oris in genere pharmacopolarum 320
Vena & arteria quomodo dicantur simplicia 113
Venarum angustos meatus tergentia 80
Venenis resistentia 47.56. 67.84.103

Veneno

Venenosæ feræ morsibus à se factis suis corporibus subueniunt 160
Venenatis morsibus conuenientia 18. 19. 25. 28.31. 38. 65. 94. 167. 363
Venerem excitantia 20.49. 104.106.165
Venerem cohibentia 30. 38.94
Ventrem purgantia illitu 18
Ventrem subducentia 34. 54
Ventriculo vacuato quæ extrinsecus admouenda 246
Ventriculi meatus aperientia 65
Ventriculi os confortantia 163
Ventriculo calidiore qui sunt à quibus læduntur 230
Ventriculum roborantia 34.54. 67.79.98 264.368 372
Ventriculus mergi 163
Veratrum 161
Veratri dosis 235
Verbascum 40
Verbenaca recta ibidem
Vernix 83
Verrucas tollentia 53
Vigilias quomodò per refrigerantia & humectantia expugnamus 188
Vim medicamenti corpori noxiam emendamus quomodo 201
Vinum 69
Vinum ne acescat, conseruantia 39
Viperarum caro 108
Viperarum præparatio ad pastillos theriacos parandos 353
Vires easdem non habent sumpta & admota 73
Viscera refrigerantia 54
Vitalem virtutem roborantia 107
Vitiligines tergentia 19. 22 50.53
Vlcerantia 33. 53
Vlcera purgantia 91
Vlcera siccantia 20. 31.74
Vlcera glutinantia 17.19. 24.31.33.36.55.73.76.85
Vlcerationes intestinus emendantia 98
Vlcera sedis & vuluæ curantia 105.265
Vlcera præhumida pudendorum curantia 31.56
Vlceribus putridis congruentia 92.96
Vlceribus putribus oris quæ remedio sunt 100.262
Vlceribus gulæ quæ adhibentur 262
Vlceribus summè inueteratis quæ prosunt 162
Vlcera cacoëthe sanantia 51.80. 91.93
Vlcus cauum quomodo curamus 115
Vnciæ partes 324
Vniones 107
Vnguentorum, linimentorum, ceratorum consistentia 209
Vomitum cohibentia 28.54 61.86
Vomitum prouocantia 53.55
Vomitoriorum consistentia 209
Vretica quæ 146
Vrinas ducentia 16.17. 19. 20.22. 24.33.38.40. 45. 47. 48.49.50.58.70.107

Vrinas biliosas ducentia 34
Vrinas crassas & cruentas ducentia 26.44
Vrna 330
Vrticæ fructus 52
Vstione quomodo medicamenta præparantur 301
Vsus rectus medicamentorum vnde sumatur 229
Vua 62
Vulnera glutinantia 22.33. 38.49.71
Vulpes 106

X

Ξέστης 334. 336

Xylobalsamum 57.64
Xylaloë 65
Xylocinnamomum 66
Xylocasia 67

Y

Ὕπερον 318

Z

Zedoaria 28
Zingiber 27
Ziziphа 58
Zuchara 71
Zurumbet 28

FINIS.

CASTIGATIONES, QVARVM
numerus prior paginam, posterior lineam denotat.

Pag. 17. lin. penul. Plinio dicitur. 22. 3. adde, vel potiùs ſpathulæ fœtidę vulgò dictæ, flore & reliquo habitu iridē omnino referentis. 24. 5. inijcias. 17. æmula, adde primo, poſt rotundatur. 28. 2. excrementoſam. 6. zurumbeth. 32. 22. bibantur. 33. 12. chamædrys. 38. 4. Populi nigræ ſeu non bicoloris flores. 7. pro licet, quod. 41. 17. Chamæmelum ab odore mali dictum ſeu anthemis, lineam incipiat. 43. 11. cæruleo. 43. 23. quæſito. Si qua ſunt alia leuicula, per te emendabis.

[illegible]

[illegible]

